ספר

חבלים נעימים

חלק שלישי

שאלות ותשובות בארבעה חלקי שלחן ערוך

מאת

יהודה ליב גרויבארט

טורנטה

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"א

הוצאת „מסורה" לודז תרפ"ח

CHAWOLIM BANYMIM

BY

RABBI L. GRAUBART

TORONTO, CANADA

הוצאת הספרים פלדהיים בע"מ, רח' תחכמוני 39, ירושלים

חועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"א

©
כל הזכויות שמורות

Printed in Israel

נדפס בישראל

דפוס אופסט האמנים, ירושלים

לזכר עולם יהיה צדיק

ספרי חבלים בנעימים המכילים שאלות ותשובות בארבעה חלקי שולחן ערוך מאת הגאון מרן יהודה ליב גרויבארט, זצ"ל, אבר"ק טורונטו שבקאנאדה, מוקדשים לזכרם הקדוש של

הר' יצחק מאיר

ב"ר ישראל יחיאל ורבקה קאראלניק

עסקן נפלא בשדה התורה והמצוות

ואשתו הצדקנית מרת

אלטא טאבא

בת ר' משה אהרן ורבקה גאלדקינד

זכרם לברכה.

שכל חייהם היו מסורים לכל היקר והקדוש ביהדות ושעבדו שכם אחד עם ידידם ורבם, הגאון המחבר, זצ"ל, בכל מוסדות החנוך והחסד בטורונטו, וביחוד בתלמוד תורה "עץ חיים" שהרי"ם קאראלניק היה ממייסדיו ומנהיגיו עד יומו האחרון.

ברם דכירא לטב האשה הצדקנית מרת רבקה גאלדקינד, אמה של אלטא טאבא קאראלניק, שכל ימיה היו מסורים לתורה ומצוות ושעזרה מהונה להגאון המחבר זצ"ל בכל מפעליו בשדה התורה והחסד.

תהיינה נשמותיהם צרורות בצרור החיים.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ו

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"א

IN MEMORIAM

This second edition of CHAVALIM BA-NE'IMIM, containing responsa based on the four parts of the Shulḥan Arukh by the sainted scholar and eminent Halakhist, Rabbi Judah Leib Graubart, of blessed memory, late Chief Rabbi of Toronto, Canada, is reverently dedicated to the sacred memories of REB ITSHE MEYER KOROLNEK, zealous worker in the vineyard of Torah and *mitzvot*, and his beloved wife, ALTA TOBA, both of blessed memory, whose lives were dedicated to everything sacred and precious in Judaism, and who worked together with the author in all philanthropic and educational institutions in Toronto. Special mention should be made here of the sainted RIVKA GOLDKIND, mother of ALTA TOBA KOROLNEK, whose entire life was consecrated to Torah and *mitzvot*, and who always supported every worthwhile project undertaken by Rabbi Graubart. May their souls be bound up in the bond of life.

PREFACE TO THE SECOND EDITION

It is, indeed, a signal privilege to introduce to the Torah community the five volumes of Chavalim Ba-Ne'Imim by my late Father, the eminent scholar and halakhist, Rabbi Judah Leib Graubart, of blessed memory, containing responsa based on the four parts of the Shulhan Arukh, which in their day left an indelible impression on the rabbinic world. The first volume appeared in 1901, when the young author served in the capacity of rabbi in the city of Makow, in the province of Lomza, in Poland. In the main the work dealt with *sugyot* of the Talmud in an encyclopedic arrangement. And it is no mere coincidence that the Sephardic savant, Rabbi Hayyim Hezekiah Medini, author of the classic *Sede Hemed*, itself an encyclopedic work, gave his *haskamah* to that book. But already then it contained a number of responsa.

When the second volume appeared, the author was the spiritual head of the Jewish community of Staszow, in the province of Kielce. There his responsa are already addressed to the leading rabbis of the time. The subsequent two volumes were published at a time when the author was for a brief period Chief Rabbi of St. Louis, in the United States of America, and then again when he ministered to the Jewish community of Toronto, Canada. In those volumes there appear responsa dealing with the Halakha as it affects contemporary problems. The fifth and last volume was published posthumously. The reader is referred to the preface published there, which will give him a glimpse into the personality and character of this distinguished rabbinic scholar.

The author of *Chavalim Ba-Ne'Imim* and the other books mentioned in the introduction to the fifth volume was one of the outstanding rabbis of his generation, and was widely known as a classic responsa writer to whom rabbis of many lands addressed their queries. He was also a leader and spokesman, and published important works on problems affecting his people. Among his books are: *Sefer Zikkaron*, dealing with the period of the First World War and the author's activities in Russia, where he was instrumental in establishing a network of Yeshivot and religious schools, and in addition doing heroic rescue work; *Yamin U-Semol*, essays on Jewish problems and the relation between Jews and non-Jews throughout history; *Devarim Ki-Ketaham*, a collection of sermons for the High Holy Days and the Festivals, and *Yabi'a Omer*, sermonic discourses on the Pentateuch. He also wrote articles for the Hebrew and Yiddish press and literary publications devoted to Halakha and Aggada.

Rabbi Graubart's published works are only a partial expression of the author's greatness in all the ramifications of the Torah. He was a master of the Halakha, scholar and thinker, creative writer, and savant.

Aware that the *Chavalim Ba-Ne'Imim* had disappeared from the market and unable to meet the demand for the books by rabbis and laymen, we resolved to publish a new edition of the books. This edition is dedicated to the sacred memories of the late beloved REB ITSHE MEYER and ALTA TOBA KOROLNEK. REB ITSHE MEYER was a remarkable community leader whose entire life was devoted to education and philanthropy, and who was a veritable pioneer in Toronto, where he established monumental Torah institutions. He was one of the founders and leaders of Talmud Torah Eitz Chaim. The sainted ALTA TOBA was his true helpmate, co-operating with him in all his endeavors. REB ITSHE MEYER was a pillar of strength to Rabbi Graubart, working with him throughout the years in the Toronto Jewish community. The two, Rabbi and community leader, labored together in the vineyard of the Lord, rearing great educational institutions which are today, after the departure of these two illustrous personalities, the crown and glory of that great Jewish community.

Our thanks are due to the Karoll-Korolnek Family which made possible the new publication of the books. Remembered be for good the members of this distinguished family:

I. M. Herb and Florence Karoll
Samuel and Anita Karoll
Harry and Mary Korolnek
Anne and Jack Wolff
Max and Rose Korolnek
Ruth and Irving Lerman
David and Toni Karoll
Their children, grandchildren, and all their dear ones.

My profound thanks to my beloved wife, Eunice, who exerted every effort to make this project a reality. Her share in this publication is invaluable. I was further encouraged to publish the books by my children, Gale and Rabbi Judah Leib Graubart, my sisters, Hilda and Debbie and their husbands, Rabbi Dr. Irving A. Weingart and Carl M. Gottfried, and my brothers, Jack Graubart and Charles J. Azenberg, and their families.

It is a genuine pleasure to express my thanks to my friend and colleague, the eminent writer, Rabbi Nachman Shemen of Toronto, true disciple of my Father, who always quotes his great teacher in his books, and who has already published his biography in several periodicals. Rabbi Shemen has also encouraged me to bring out a new edition of the *Chavalim Ba-Ne'Imim*.

I recall with reverence beloved departed ones. My sainted Mother, Esther, was my Father's true helpmate. She came of illustrious rabbinic stock. Daughter of Rabbi Alexander Susskind Liebschuetz of Ozorkow, in the province of Kalisz, Poland, she was a direct descendant of R. Sabbatai Cohen, the famed *Shach*, R. David ha-Levi, the celebrated *Taz*, R. Samuel Koidenower, R. Yehiel Heilperin, author of *Seder ha-Dorot*, and other great rabbis of past generations. We further recall reverently our brothers, Rabbi Benjamin Graubart, Rabbi Dr. Philip Graubart, and Wolfe Barzell,

as well as other family members who perished during the Holocaust. May their memories be for blessing.

All praise to the Almighty for the completion of this work. The *Chavalim Ba-Ne'Imim*, which inspired and taught generations of rabbinic scholars, is now again available to the student of the Halakha.

DAVID GRAUBART

Lag ba'Omer, 5734 — May 10, 1974
Chicago, Illinois
U.S.A.

Note on the meaning of the title Chavalim Ba-Ne'imim

The phrase Chavalim Ba-Ne'Imim comes from Psalms 16,6: "The lines fall for me in pleasant places"; in Hebrew: "*Chavalim nafelu li ba-ne-'imim*". The author saw in the phrase, *chavalim ba-ne'imim*, a reference to *chavalim*, pangs of birth, and *ba-ne'imim*, pleasantness. Basing himself on the text in *Pirke Abot* (Abot 5, 26): *lefum tza'ara agra*, that the reward is commensurate with the painstaking effort, he speaks, in his introduction to the first volume, of the pangs of birth — *Chavalim* — experienced in the process of writing a book, and the sweetness of its completion — *ba-ne'imim*. But in addition, the author who was fond of *gematrias*, the numerical values of words, tells us that *chavalim* spelled out the words *Hidushe Yehuda Leib ben Mori ha-Rav Benyamin*. The reader is referred to that introduction for all the intricate and esoteric details.

DAVID GRAUBART

הקדמת המהדיר להוצאה השניה

מגיש אני בזה לפני קהל לומדי התורה את ספרי חבלים בנעימים, מאת הגאון הנפלא, מרן יהודה ליב גרויבארט, זצ"ל, על חמשת חלקיו, המכילים שאלות ותשובות בארבעה חלקי שולחן ערוך, שבשעתן עשו רושם כביד בעולם הרבנות. החלק הראשון הופיע בשנת תרס"א, כשהמחבר הצעיר כיהן בתור אבד"ק מאקוב, פלך לומזה, בפולין. ברובו דן החיבור בסוגיות הש"ס ונערך בסידור אנציקלופדי. ולא מקרה הוא שהגאון הספרדי, רבי חיים חזקיהו מדיני, זצ"ל, בעל שדי חמד, שהוא גם־כן חיבור אנציקלופדי, נתן הסכמתו לספר זה. ברם כבר אז הכיל הספר אי־אלה שאלות ותשובות.

כשהופיע החלק השני היה הגאון המחבר רבה של סטאשוב, פלך קילצי, בפולין. שם הוא כבר מריץ תשובותיו לגאוני הזמן. שני החלקים הבאים נתפרסמו עת המחבר היה רב־הכולל בס"ט־לואיס שבארצות הברית ואחר־כך שוב בתור רבה של טורונטו שבקאנאדה. שם כבר מופיעות תשובות הדנות הלכה למעשה בבעיות הזמן. החלק החמישי, הוא האחרון, יצא לאור אחר פטירת המחבר, ושם ימצא הקורא את דברינו בפתח דבר, מהם יוודע קצת על מהות הגאון האדיר הזה.

מחבר ספרי חבלים בנעימים, ושאר הספרים הנזכרים בפתח דבר לחלק החמישי, היה אחד מגאוני הדור והיה מפורסם כמשיב גדול אליו פנו רבני ישראל בהרבה ארצות בשאלותיהם. הוא נחשב גם־כן כאחד ממנהיגי האומה ופירסם חיבורים חשובים על שאלות העומדות ברומו של עולם היהדות. ידועים ספריו אלה: ספר זכרון, הדן בתקופת מלחמת העולם הראשונה ועבודת המחבר ברוסיה, שם הקים רשת ישיבות ובתי־ספר ועסק במפעל הצלה; ימין ושמאל, מאמרים על פרובלימות שונות במחנה ישראל ועל היחסים בין ישראל לעמים בדברי ימינו; דברים ככתבם, קובץ הספות על הימים הנוראים והמועדים; יביע אומר, דרשות על חמשה חומשי תורה. כמו כן השתתף במאמריו בעתונות העברית והאידית ובהוצאות ספרותיות המוקדשות להלכה ואגדה. רבי יהודה היה ראש המדברים בכל מקום.

רק ביטוי חלקי של גודל הגאון מרן יהודה ליב בכל מקצועות התורה הם ספריו הנפלאים. הוא היה שליט בכל מכמני ספרותנו, חוקר, הוגה דעות, יוצר מושגים, סופר בעל סגנון נהדר וחכם במלוא מובן המונח.

כשהרגשנו שספרי חבלים בנעימים כבר אזלו משוק הספרים וכשהדרישות לספרים התחילו מגיעות אלינו, החלטנו להוציאם מחדש. ותחתנו מובעת למשפחת קאראלניק החשובה שהחזות לקרן קאראלניק מופיעים הספרים כעת לזכרם הקדוש של ראש המשפחה, אביהם החסיד המופלג, עסקן גדול שלא היה כמוהו במדינת קאנאדה, ר' יצחק מאיר קאראלניק, ואמם הצדקנית, מרת אלטא טאבא קאראלניק, זכרם לברכה, שכל ימיהם היו נתונים לתורה ולתעודה והיו שרשרת ארוכה של מצוות ומעשים טובים. ר' יצחק מאיר ז"ל, עבד שכם אחד עם ידידו ורבו, הגאון מרן יהודה ליב גרויבארט, זצ"ל, בטורונטו שבקאנאדה, שם כיהן המחבר כרב ואב"ד הקהילה ושם פעל הרי"ם קאראלניק, ז"ל, כראש הקהל. שניהם, הרב והפרנס, עמלו יחד בכרם ה' צבאות והקימו מוסדות חינוכיים גדולים שהנם כעת, אחר פטירתם של תרי צנתרי דדהבא אלה, תפארתה של הקהילה היהודית באותה עיר ואם בישראל.

אסיר־תודה אני למשפחת קאראלניק הכבודה שאיפשרה את הוצאת הספרים. יזכרו לסוב בני המשפחה הרוממה הזאת: ר' ישראל יחיאל ורעיתו פיגל קאראל, ר' שמואל וחנה קאראל, ר' צבי הירש ומרים קאראלניק, חנה ויעקב שלמה וואלף, ר' מרדכי וריזל

קאראלניק, רחל ור׳ ישראל לרמאן, ור׳ דוד ורעיתו אדל אסתר קארול יחיו, הם ונשיהם ובעליהם וכל אשר להם.

ומביע גאי בזה את תודתי הנובעת מקרב ולב לרעיתי העדיגה, הרבנית יהודית, תחי׳, שהשתדלה הרבה במימוש המפעל הנוכחי, הוצאת ספרי חבלים בנעימים, ועשתה מאמצים גדולים להוציא את הדבר מהכוח אל הפועל. לה חלק גדול בביצוע הרעיון הזה. כמו כן אני מכיר את העידוד הגדול שנתנו לי צאצאי היקרים, בתי גאולה, ובני הרב יהודה ליב גרויבארט, שליט״א, אחותי הרבנית הנדה, ובעלה הרב ד״ר אברהם אייזיק ויינגארט, שליט״א, אחותי דבורה, ובעלה ר׳ קאפל גוטפריד, ואחיי ר׳ יעקב גרויבארט ור׳ ישראל יהושע אייזנברג, הם ומשפחותיהם, יחיו.

ועונג מיוחד הוא לי להביע את רגשי תודתי לידידי ורחימאי, וידיד בית אבא, הסופר הנודע לתהילה בחיבוריו הנפלאים, הרב ר׳ נחמן שמן, שליט״א, מטורונטו, תלמידו המובהק של הגאון מרן יהודה ליב, זצ״ל, שבכל ספריו ומאמריו הוא מזכיר ומצטט את רבו הגדול, ושכבר פירסם בקובצים שונים את פרשת חייו של הגמהרי״ל, והוא־הוא שעודדני להוציא את הספרים מחדש.

כולם יעמדו על הברכה ויתברכו משמים מעל.

ולהבדיל בין החיים לחיים, יזכרו פה אמי הרבנית הצדקנית והמשכלת, מרת אסתר, ז״ל, אשת־חבר הגאון מוהרי״ל, בתו של הגאון רבי אלכסנדר זיסקינד הכהן ליפשיץ, זצ״ל, אבד״ק אוזרקוב, פלך קאליש, בפולין, וחותר, ממש בן אחר בן, מגזע הש״ך, הגאון רבי אהרן שמואל קאידנובר, בעל ברכת הזבח, הרבי ר׳ העשיל והט״ז, זצ״ל, כפי שכותב הגאון המחבר בהקדמה לספרו, חלק שלישי, יעויין שם. שם הוא מתגה גם־כן את פרשת יחוסו הוא, ומביא שהוא ממשפחת הגאון הצדיק האדמו״ר בעל חידושי הרי״ם, זי״ע; אחיי, הרב ר׳ בנימין גרויבארט, הרב דער פינחס גרויבארט, ור׳ זאב ברזל, ושאר בני משפחתנו, קדושים וטהורים שגיספו בשנות השואה, זכרם לברכה והי״ד.

בעזר בורא עולם בקנין גשלם עכשיו זה הבנין, והגני מברך על המוגמר.

דוד גרויבארט

בן הגאון המחבר מרן יהודה ליב גרויבארט

שיקאגו של אילינוי, בארה״ב, ל״ג בעומר, תשל״ד

הקדמה

אברך את ה' אשר עד הלום הביאני, וביסין צדקו אמצני, ונתן עם סופר ביסיני, לכתוב ספרי זה השלישי אוריין תליתאי, אשר אהשוב כי יהי לתועלת עם להודי תודה. והנני מחויב לקבוע ברכת להודי חיקרים נ"ע אבי הרב התריף ובקי מ' כנימין ואמי הצדקת חכמת נשים מ' דבורה דעכיל אשר שקדו למעת מעטי תודה וחכמה על תלמי לבי מרחם משחר ובהיותי כבן שבעה כבן שמונה למד אבי עמי באשמורת הבוקר מס' ברכות עם הרי"ף ור' יונה. ובערב מס' בבא כתרא עם הרי"ף. אבל יותר מן למוד גם כדו לי הודי אוזן בסדות ודעות ושמו עין לבל. אבלה גם דגע לבטלה. וכן עלי להזכיר את אחי מודי הגאון בעל דברי ישכר מ' י ש כ ר ב ע ד י ש אשר חייתי אצלו אמון שתי שנים והעריף עלי לקחו בש"ם ופוסקים וידיעות שונות ולא זה ידי מתוך ידו כל ימת החיא.

ודעו לכם בני חיקרים כי כל רנשי קודש אשר למעמים יפעמו בי המה נחלת אבות ומהם הכל. ובדכת חודי גברו על כדכת אביכם, כי אבי היה איש אשר שאר דוח לו. ואמי מודתי היתה מלומדת להפליא. ומי ימלל יקר ערך אחי הגאון איש מופת אשר הי' מלא דוח חכמת וקדושה ואמרי שיחות חולין שלו חיו צריכות למוד והשפיע עלי בעין יפה וכמדה נדושה.

אבי ז"ל הי' למדן מופלג בקי בש"ע ויפאן לחיות לדב ויהי לסוחר אבל תודתו חיתה אומנתו וכשהי' לו עת פנוי' ישב ולמד בהתמדה. בכל תענית אסתר התחיל ללמוד מס' מגילה ונמרה עד שעורת פורים. הוא הי' חכם מחוכם. איש אמונים. סעודו לא דבר סרה על כל איש. לא התהלל בשום דבר והשיב עם בני אדם ככל אשר הי' לאל ידו. בימי נעוריו למד ש"ס ופוסקים אצל חנה"צ ר' יחיאל מאיר לישעיץ מנאסטנין. ויהי מחסידי הרבי מקוצק ואח"כ מחסידי הרי"ם מגוד והי' חביב אצלו מאד ואחדיו המחופף בצל הרבי מטשיכנוב והי' אחד היותר מקודבים אצלו, ואחרי עלה הדב לשמים הי' מחסידי כנו הח"ק ר' וואלף מסטריקוב. וכשחביא אותי אליו בימי נעודי התאנת הרבי ואמר "בניטין! כשבניך קטנים הנך מביאם אלי וכאשר יגדלו הם נוטעים לנוד". כשנתקבל אחי לדב בראסטוינו, שמח הרבי מסטריקוב מאד ואמר לאנשי העיר: בחידתכם עלתה יפה, כי הוא בן בניטין ידידנו, והאיש חכם ולקי שעמנו.

הוא הי' חוסר ממשפחת דם במעהרין. שני אחים בחורים גדולים בתורת באו משם לפולין. שם האחד הרב ר' יעקב אביו של זקנו של אבי הרב ר' דוד משעפס. ויולדו להר"ד שלשה בנים, הבכור הדב הגאון הצדיק מ' מרדכי אוירבך אבד"ק סטפולנא (תשובתו נדפסת בס' אגודת אזוב מדברי תאהש"ז סי' י"ז) ומשנהו הרב ר' פנחס דאזנפלד, והשלישי ה"ד יעקב גרויבארט. בן דודי הרב סטפולנא הי' הגאון האדיר ר' יחודה ליב אבד"ק קוואהל וקוסנא אשר נפטר בדשי ימיו על פני אביו ואבי קרא אותי על שמו (נזכר בקונטרס אחרון לס' מקוד חיים סי' ת"ם אות י"ד מה שהקשה בע"ז ים: והקדמת נחלת נפתלי דף כ' ע"י"ש נדולי דבותי היו הנאונים הנדולים רבינו ר' יהודה ליב אוירבאך ז"ל שנקרא בפי כל העלוי משעפס דאב"ד בעיר קוואהל וקוסנא ובו', ובס' האשכול שנדפס בווארשא). בן דודי הרב הצדיק ר' פנחס הי' הרב הגאון מי שמחת יאיר אבד"ק מיעסטרקוב מחבר ס' אורת ושמחה, והשלישי הדב ר' יעקב הי' אבי אבי.

האח השני שבא ממעהרין הי' הרב הגדול ר' יהודה ליב שהרביץ תורה כל ימיו בדאבנין אביו של תרה"ג ר' יעקב אב"ד שם (תתן תרה"ג ר' יעקב נאשליצר הכתן בהרב הצדיק ר' אשר לעמיל כ"ק מנזע רבינו הש"ך), אבי זקני הנכיר המופלא החכם ר' אברהם נאלדשלאג אבי אמי, ואחיות הרב הגאון ס' יחיאל מיכל אבד"ק שעפס מחבר ס' אמרי אמת וס' ציון וירושלים ועוד (אבי חרב הגאון ר) יעקב זעליג אבד"ק לובדניץ מחבר ס' ויהי יעקב ועוד ספרים הרבה, אבי הרודג מ' יהושע העשיל דוד יחי' אבד"ק שעפס). ואחיה השני הרב הגדול חצדיק ר' זלמן ברוך שהי' אב"ד במישניץ ואח"כ מאן להשתמש בחנא. זקנתי אם אמי אשר היתה אשת חיל וצדקנית מפורסמת חוה לאה, בת הרב הקדוש ר' חיים זעליג מענענכוים משרענצק והגאון ר' ישכר בעריש חריף מראדזין (נזכר בשו"ת נבעת שאול סי' ט"ז וסי' ל' וסי' ק"ח) הי' דודו, וזקני הה"ק צוה לקרוא את אחי בעל דברי ישכר על שם דודו ואמר דמז "ידבר" ישכר כן דבורה דעכיל.

זקני ז"ל הי' ש"ב של הרי"ם מגור והרבי מלובלין ז"ל כאשר כתב אלי דודי אחי אמי הרב הגאון משעפס במכתבו מיום י"ג תשרי תר"ע: כאזני שמעתי בהיותי על תנאים שלי בווארשא עם אבי ואמי

הקדמה

ואמי זללה"ה הי' המנוח החסיד ר' יוסלי ז"ל (אבי ההי"ג הצדיק ר' מינחם אבד"ק פילק) אחיו של אדמו"ר הגה"ק תרי"מ זצלה"ה ואמר לאמי ע"ה תהיו יודעים שאתם קרובינו וגם במכתבי אדמו"ר הגי"ל זקני הה"ק כתב מפורש ש"ב. ואפשם לי לא כתב ש"ב ממני רחוק הדורות, עוד שמעתי בילדותי מהשומעים באזניהם את הדבר הזה בהיות זקני הה"צ מהר"ז ז"ל משרענצק בלובלין אצל הה"ק בעל דברי אמת ז"ל בהושיש לו הה"ק ז"ל כוס לחיים כנהוג אמר לו "ר' זעליג הלא תדע שאתה קרובנו" וזקני ז"ל השיב לו בבדיחותא "ידעתי כן, ואין אני בוש עמכם". זקני הרב מ' יעקב ז"ל היו אבותיו ואבות אבותיו כולם לומדים וצדיקים גדולים, יה"ר מחי"ש שנאחז מעשי אבותינו בידינו למובח עכ"ל.

והנני רושם לכם בני מקור מחצבת אמכם העדינה זו' מרת אסתר חי' בת הרב הגאון ר' אלכסנדר זיסקינד הכהן ליפשיץ אבד"ק אורקוב בן הגביר השנון החסיד ר' מרדכי שמואל מלודו (תלמיד הגאון חקדוש ר' אברהם לנדא מטשיכנוב) בן תרה"ג ר' משה בן חרח"ג ר' בניטין זאב אב"ד בזרנטשוב בן הגאון המפורסם ר' מרדכי אבד"ק שם ורספרשא (רבו של הגה"ק מטשיכנוב הנ"ל) בן הרב הגאון ר' מנחם אבד"ק לוטומירסק (ואחיו הה"ג ר' לוי מ"מ דברסלא והרב ד' יהודה ליב מלוטומירסק ובנו הג' ר' יעקב אהרן חותנו של הגאון ר' שלום צבי הכהן אבד"ק זגיערז והרב ר' מנחם בן הגאון ר' יעקב אהרן הי' אבי הרבי הה"ק ר' תנוך העניך מאלכסנדר וחותנו של הרב הגאון ר' יחזקאל אב"ד לודז בן הגאון ר' יהודא אב"ד ראבישט חתן רבינו בעל בית מאיר) בן הה"ג ר' אלעזר אבד"ק שם בן הח"ג ר' אהרן (מנחם בן אלעזר בן אהרן הכהן) בן הגאון המפורסם ר' יונה נחום אבד"ק סוכטשוב אחיו של רבינו השי"ך בני הגאון ר' מאיר כ"ץ אשכנזי, והרב ר' יונה נחום הי' התן הגאון המפורסם ר' שמואל קיידנוכר אבד"ק מפר"ם בעל ברכת הזבח ותפארת שמואל (ועי' בהסכמה לפנים מאירות חלק ה' שכתב והדין נברא רבא רפיש מדבית אבא אמיו החריף הגאון מ' מאיר כ"ץ שורחה תורתו במרינת דוסיא ואחריו בנו המאור הגדול בעל שפתי בהן אחי, נאום יונה נחום בן האמור החריף הגדול מהר"מ כ"ץ חתן הגאון המפורסם מהר"ש בעל ברכת הזבח עכ"ל ומובא בשם הגדולים אצל חותנו מהרש"ק.)

ואם אמכם היתה נכדת הגביר החריף ר' השמש דוד הלפרן כמיאנסקי בן הה"ג ר' ראובן אבד"ק גלווגא הוסר מגזע הר"ר השמש ורביגו בעל חס"ו ז"ל.

ויהי נועם ה' עליכם בני ובנותי וחתני היקרים וכל אשר לכם. תתברכו בכל חטוב לעד וה' יגמר בעדי ויזכני להוסיף אומץ לתורה ולתעודה, ועד זקנה ושיבה אל יעזבני, פניך ה' האר אלי ותחנני ותרצני, ונזכה להשתחוות בהר הקודש בירושלים, יחיינו מיומים, לאורך שנות חיים, ה' יחננו ויברכנו מלכות "ארץ ושמים" למ"ק.

יום ה' כ"ו אייר תרפ"ג

לזכרון קודש

הנני מזכיר בלב דוי נפשות טהורות, בנותי הנערות היקרות ר ש כ י ל

ו פ ר י י ד י ל אשר מתו עלי, הראשונה י"ג אייר תרע"ב והשניה

ד' חמוז תרע"ה ומנוחתן בטמאשוב. תהי נפשותיהן צרורות בצרור החיים

עד תקיצנה לקץ הימין.

כן אזכיר נשמת העלם זאב וואלף בן הנכבד אדם ביקר מ' י ש כ ר

ב ע ר י ש ס ל ו צ ק י מווילנא אשר מת במאסקיוא בחודש ניסן לפנ'

השמח תרע"ה ואביו יחי' נדר לעלוי נשמתו הרבה ספרים לתלמוד תורה,

זכרו לברכה נצח.

חבלים אוח סימן א בנעימים

סימן א

יום ג' ר"ח סיון תר"ס מאקסוויי.

לכבוד ידידי האברך הרב הגדול מופלא
בבקיאותו בש"ס ר' אליעזר אלימלך
ווישניק יחי' בצ'יזעווי.

קבלתי את המצוה לציית שאלת לי מר להודעת הענפה ע"י מכונה. ולא תאכרים לם מה שאדם פוטר מיס הוי מכח ראשון ומהגי הגלגול כי כבר דשו בו רבים והדעות שוות והדברים עתיקים, אך כ"מ כותב כי המכונה עושה רק פעולת נפוץ ולא את העוי', ואני סומך עליו ולא אשפוט למראה עיני כי אינני בקי בזה:

והנה אם כן הוא, לפי דמהר"ם והדריזה ומהר"ל מפרש מחמירים בניפוץ דכעי' לצמה, מ"מ הא הכ"י השמיטו בש"ע, ורמ"א סי' י"ח סעיף ל' כתב דהמנהג להקל:

ומ"ש כ"מ דכסוכה ס. דס"ל לשמואל דלפי מן הסיסין פסולה דכעי' עוי' לצמה, ומדלא מכיר רבותא יותר גדולה דלפי אם נעוה לצמה, אם ליכו מנופן לצמה פסול ש"מ דלא כעי' נפוץ לצמה, ונם כיון דרב ס"ל דדי אם מלה לצמה לפי דשמואל פליג וכעי נם עוי' מ"מ אין סברת לעשות פלוגתא רחוקה כל כך ביכו לרב לומר דשמואל מלריך נם נפוץ לצמה:

אי משום הא לא אריא, כי פשוט דמחלוקת רב ושמואל היא, דרב ס"ל דהא דכ' מעשה לך לצם מוכח קאי רק על המלוי' בכנד שהיא נמר מלאכת המלה ושמואל ס"ל דכל המלאכות נכללות בהיכא העשה לך, והא דפרים עוי' דוקא הוא כמ"ש הנר"ח סי' י"ח לפיהוי מדרב דאמר מן הסיסים כשרה דלא כעי עוי' לצמה אבל ה"ה ניפוץ. לך קשה לפ"ז ניחא דנם הגזיזה לריכה לצמה ול"ל דרק מרחשת מלאכת מלוש כעי לצמה ולא כמחוכר. וק' לפמ"ש פנים יפות ויקהל השפי' כל אשה חכמת לב בידיי עוי שנחוכר ומוו לצמה, והלא ההם היתה הסווי' כמחוכר כמ"ש בשבת עד: עוי בעזים:

ודרך אגב אעיר על הפנים יפות דס"ל דנעשים שבו מלוה בעוי' ז', לפי דשיטת כ"מ בעוי' ניעון מה: ד"ה כל דאשה פסולה לעוות ליעית כמ"ש רמ"ם שם סי' ח"ו דמקשה עליו מכ"ב עד: דאשת רמב"ד היתה עווה מכלת, וכ"כ סמ"ג לאו י"ד מ"ז ל' וקרבן נתנאל ונחיב חיים, מ"מ במשכן היו מייבות במלאכה כמ"ש רמב"ם פ"ח מביא הבחירה הי"ב לפי שהיו שחזון נרחת שלא עו בונים בלילה, הייבו משום שעיקר כוונת הבנין כדי שיקרבו בו קרבנות כמ"ש רמב"ם ריש פ"ח שם וכמ"ש בדברי הימים ב' (ב. ג.) ושם ח'

(יב) לביח זבח, ונעשים חייבים בקרבנות יולדת זבה ונדה, ועי' רמב"ם פ"ג מקרבנות ה"ב נעשים מביאים כל הקרבנות וכן חייבות בבנין, ועי' ת' רעק"א סי' ע' ד"ה נם דכשים פטורות מתפלת מוסף כיון שלא היו שוקלות אין להם חלק בקרבנות לבור וכן משמע בבשמים רשם סי' פ"ע, ועי' בכלאי יעתק לו"ח כי שחולק עליו:

ומ"ש כ"מ דרב תאיל לשיטתו במנחות לט: דנדילים למניעת עשה נדיל ופומלהו מתוכו וכ' רש"י בפי' שני שנם הפמיל יהי' תלוי וע"ב קרא דנדילים מעשה לך לצם חוכך קאי לחלייח הלילית לצמה:

זה פשוט דהלא ס"ס פשימא דנם שמואל בעי תלוי' לצמה ומי יחלוק על פשוטו של מקרא דנדילים מעשה דהפי' חלייח הלילית בבנד. וכזה יפלא מ"ש בפי' בפי' י"ל וסי' י"ד בשיטת רמב"ם דרק עוי' בעי ולא תלוי' לצמה, הלא ודאי דפשטא דקרא דנדילים קאי על צמה שעשו נדילים דהייבו בחלוי' ועל זה נאמר לצם חוכך, ופ"ב ברמב"ם ס"ל דהחלוי' בעי לצמה הלא ראחר שעשוה לצמה אח"ב לפרש עוד לצמה בפשט תלוי' משום דסחמא לצמה קאי:

ונראה לי דצם בסוכה דמקשה וב"ם ליח להו דר' יהודה אחר רב וכו', ואף דמביח נם דברי שמואל בעוי', מ"מ מבואר מפשטות לשון הגמ' דמכלטת דמקשה רק מר' יהודה אחר רב, וקשה דאדרבה הא שמואל מוסיף יותר נשם בעוי' בעי לצמה. אך כ' דאי ניחא ליות חוכח מלית היח לא קשה מידי, די"ל דוקא בליות דבשעה שחולה הליות בבנד אז נגמרה קיום המלוה שפיר בעי' תלוי' לצמה ונם העוי' בעי' לצמה משום דהיח הכנה האחרונה לנוף המלוה, משא"כ בסוכה דאין המעשי' מלוה רק היסיבה אין המעשי' לריכה לצמה ולכן לא מקשה משמואל משום דס"ל מנחות מא. כלי קופסא חייבים בליות שפיר בעי לצמה אלא מקשה וב"ב ליח להו דר' יהודה אחר רב דמנחות מב: דשם ר' נחמן דרב ס"ל ליות חוכח נברח וב"ב הרי"ף בה' ליות דהלכחא כרב דאחר חוכח נברח ונם ר' יהודה ס"ל חוכח נברח כמ"ש במלא הרועים, ומ"ם ס"ל לרב דבעי' חלוי' לצמה לף שאינה עיקר המלוה רק משום דהוי הכנה למלוה, ומש"ה לא בעי' עוי' לצמה משום דהוי הכנה להכנה וכעוי לאריג וכליבני חדמי כמגילה כו: דשרי ושפיר דמי סוכה לליות:

ואין להקשות על מה שכחבחי דעשיית הסוכה לאינה מלוה מדש"י מכות ח. ד"ה הסמח שכ' דעשיית סוכה הוי מלוה, ז"ל דהא בסוכה ח: לימא דסוכח נכרים כשרה, ומ"ם כחו"ת מרל"ו ס"ל דסוכה יבנה כשרה וכלבד שיהדם בה דבר הייבו רק למלוה מן המובחר כמ"ש מג"א שם סק"ל, וא"ב הא דרבח השיב להחוח מדרבנן כיון דאם מלח חסוב לאו מלוה הי"ה בעשיית הסוכה כיון דאם מלח

מלת סוכה משוי, לזה מטה היא, הלזה כוונת רש"י כמ"ש למעלה, דעשייה סוכה הוי הכנה לנוף המטה, וחשיבא המעשים הוי הכנה להכנה:

והנה נסתר, דהוא הפסולת מן הגמר, לקמ' דכב"ק נג: כת רבעלי' נסולי הת דסריקי' סרוקי, מוכח דנסתר הוי כיד ולא ככלי וכ"כ רש"י שבת ג: מפסס מנסתר לבל לא סורק במסרק, מ"מ כרש"י סוכה יב: ד"ה שמא דייק כ' דנס במסרק מיקרי נסתר וכן ברש"ב שבת פ"ז מ"ב ד"ה והמגבלו כ' מוכחו בשבת לו סורקו במסרק, והוא בכלל שוע כמ"ב רש"י יבמות ס: ועדה סח: ד"ה שוע ופי' הרמב"ם כלאים פ"ב מ"ח שוע הוא המרוף שהוא ממחק פני הבגד (ל"ל הלמר). ורע"ב שם וכ"ח ולריכה כתן:

ומ"ש דריכה בשם מהר"ל מפרש"ג דכיון דנסתר הוי שוע כמו לשמה משום דדרכי' סמוכים מצטרכו וכסברת ז כ' כ"ח על שדילה לשמה, תמוה לדרום מעלמו דסמיכות ז גם להכי לחתך, ודוסס מחלוקת רש"י ותו' סוכה לח. ודרש"י פ"ל דכל י"ג מהוה לח נהנו לדרום מעלמם ותו' חולקים דרק נ"ם אין חדם דן חלח חס כן קבלה מרבו אבל כל המדות דן, ומלינ פ"ב מק"ם ה"ג דעתו דרק לר' יהודה כ' רש"י כן אבל לרבנן למדיס, לח חלח הרוחים רחם חלק כ' כ' וכהר"ג תולק פ"ז והביח רש"י חולין כ: ד"ה מדרבה דכל י"ג מדות נחקבלו מסיני, וגם הח כ' יבין שמוסף כלל קי"ג דר' יהודה בברכות כח: פ"ל לקח דדרכי' סמוכים פ"ם היכח דלח לעטריך סמיכות לדרסה לחרת חבל חס לריכה לדרסה לחרינה לח מפקי' דיבח מהגהו סמוכים, וח"כ סכח דהסמיכות לחת להסיר כלחים מבלן לדרום על נסון לשמה, וגם כל זה הי' שייך לבעלי הגמ' לדרום, חבל לחר מחימת המלמוד פשימא דלין כח לדרום דרשות כמ"ם יד מלחכי סי' קמ"ד:

ב) ומעניין לענין לכתוב לכ"ח קי' במנחות לפ. דלמר רבה קשר עלין דלוריימא דלי דרבנן פשימא מוקף מכיפה לחת לית מטר, הח לתמי' בסוכה ז. מנו דהוי דופן לסוכה הוי חופן לשבת ליכ י"ל לף דבלחים דשלמא לית מכור סכח מדמהני בחבור לעילים מקרי יחדו גם לענין שמטת, וכמ' א מיושב קו' חוס' נדה פ"ח: ד"ה שוע על רש"י דבלחים בעילים היכח משכחת ו"ל משום מנו ולף ובשלמח בשי שוע סוף ונח יחד ככח הוי מבור גם לבלחים:

ובכמו כן מלינו בתגינה כה: מדמיתין לקודש מהיתין נמי לתרומה ולקדשים וחה עלתו מה שכתוב בחולין לה: סומלה בחבורין מנו דמהיתין לקודש וכו' וכן בהוריות ו. מנו דמכפרה לחייב מכפרה נמי לחתים וכן בחולין סם. מנו דהוי מחילה לענני קדשים וכו' ובכורות ב: מנו דקנסי' לי' לבהמה קנסי' ליה לבעלים. חה דעת הע"ה מרדכי בחולין פ"ח בשיטה ורמינ פלוגתא נמי לכלים דלית בי' וכ"מ ח. לתר רבה מחוך שלח קנה פקח לח קנה מרם ושם לם: חנו דמוקים לפטרופא לדקח וכי' וסנהדרין כד. מר סבר לחרי' מנו ולמה בשבת לח. כמי רבה מר"ב זרק כיון לוכלים לי מדמלטרף לענין סומלה מחייב נמי לענין שבת לו לח. הרי דמסופק לי לתרי' מנו ובגיטין ח: לית לחבי מנו ולתר מחוך שלח קנה נכסים לח קנה עלמו ורבה חולק ולית לי' מנו וכן בתוכות ג. סר"ח כיון דלחברי' ל"מ מחייב ליכו נמי לח מחייב קמ"ל ולא לתר מנו ול"ם:

סימן ב

כ"ח סנחם אב תרפ"ד טארנאפא.

להרב הגדול מרי"ח נ ח מ ן ש מ ו א ל

י ע ק ב יחי' אבד"ק ב ר א ק נפוליק.

מחבר ס' עמודי שמואל.

עי' דכר מס שחמחמי בשבת קח. דלתר ר' הוסח כוחבים חפילין ע"ג עור של שוף מהור ולתר לחבי מוכח קמ"ל דהא"ח כיון דלית בי' נקבי נקבי לח קמ"ל כדלתרי במערבח כל נקב שבדיו עוברת פליו לית נקב. וקשה מלד כח גם עור בהמה הוח נקוב מעבר לעבר כמ"ש חולין קיט: דחלחולי מחלחל וקשה ר' לחת בר יעקב חלח מעשה חפילין היכח כתבינן ותי' נ"ב משום דלתרי במערבח וכו' ות"ב כיון דכוחבים תמיד חפילין של קלף של בהמה, מס חיזוק יותר כעור של שוף ולמה לריך ר"ה להסמיכנו דין זה:

וכתב כ"ם לחרן ע"פ חילוק הב"ח לפ"ח ל"ב ד"ה ויפי' כי לחבי כמלחות לה. ס"ל כי רק בנקב בחולדה כעב כשהדיו עוברת פליו חבל

ניקב ע"י דבר אחר לא מהני כשהדיו עוברת עליו. וכ"כ הגינת יו"ד סי' י"ב כ' בשוח אין הנקבים מעבר לעבר וכיון דקלף צריך עבוד ונגלוך מלד הפנימי, לכן הוי כמו ע"י מעשה והוי ס"ד לפסול אליבא דאבוי ואידך ר"ה דכשר:

נפלא ממני להעיר על דבר בעל שהות עשות החוק, שהרי הנקבים בעור השוף הם מתולדה אין צריך לחשוב שכיון שצורכים אלך הפנימי של העור ומה שעושע להנקבים לא הוסיף ולא נרע ונשארו כמו שהיו, ע"י הגרידה יפסלו הנקבים שבתולדה, לחומרה. ונם לחלוק זה מה יחדון לקלף בשפה, הא נם אם קולפים החלך הפנימי ונימא ג"כ כן דע"י הקליפה הוי כנקב ע"י מעשה חדש ופסול וכיון שמעשים בכל יום שתפילין נכתבים על הקלף הרי שהקליפה תיעשה חזקה כיון שהנקב לא נתרחב כלום ע"י זה, ונם אם נאמר כן, י"ל שם מה שמסריס נוזות השוף ושערות משור הבהמה מיקרי ג"כ נקב ע"י דבר אחר ולא משכחת כלל הך דינא דכל נקב שהדיו עובר עליו, ונם הלא כל זה בנביאות, כי לולא אבוי במקומות מי יודע חלוק זה בין נקב מהולדה לו ע"י דבר אחר שילטרך ר"ה לאמול שאין זה נקב ע"י דבר אחר, ונם פסיקא דלנו"כ אם"ל דנקב שוף הוי מעבר לעבר ר"ה בבהמה כן, ובלחמת הפהמי תשובה יו"ד סי' ס"ט ס"ק כ"ו הקשה עליו שדבריו הם נגד הא דחולין הנ"ל דאלחולי מחלחל בבהמה ומכ"ש בעור השוף דרכיך דודאי נקוב מעבר לעבר:

ואעיפ שאיני כדאי, מ"מ חלוק הב"ח לדעתי הוא דבר חדש כי מה נפ"מ בין מתולדה לו נעשה אח"כ הלא מיקר אלוי אם הדיו עובר עליו הוי נקב. ועי' בדומה בחגיגה כב. סל ונרגותני שאלק נם את המקוה לא עלתה עבילה ומביא ראי' דהא ארעא אלחולי מחלחלא וכעי' ארבעים סאה במקום ת' ולם' הב"ח נימא שאני בארעא דהוי מתולדה ואינו נקב נמור ולכן אינו מועיל לחבר את המים משא"כ בסל ונרגותני שנעשה ע"י מעשה אדם שפיר מחבר את המקוה. (ולדברי ב"ח דהא דאמרי במערבא כל נקב שהדיו עוברת מיירי דוקא בנקב מתולדה יקשה על ט"ז יו"ד ס"ג סק"כ שכתב דמתולדה אין שם נקב עליו רק חסרון, וכן מפורש בשבת קת דאמר דאית בי' נקבי נקבי בשור השוף ושם מתולדה):

ומה שהמרין את הב"ח לחלוק זה הוא מפני שהקשה דאבוי סותר ת"ש דכמוחות לה. מלרך לבדוק את הקלף מנקבים ור' דימי מנהרדעא השיב לו שאינו צריך משום דקולמוסא בדיק לי' והיינו כדאמרי במערבא דנקב שהדיו עובר עליו כשר ובשבת קת. אבוי בעלמו מביא הא דמערבא וע"כ מחלק בין הא דשבת דנקבי השוף שם מעשה וכמוחות חיישי' שמא נעשו נקבים ע"י דבר אחר. אבל י"ל פשוט דאף דאבוי ס"ל הא דמערבא מ"מ מעשה שמא הסופר יעשה ויחדמה לו שהדיו עובר ולא ידקדק היטב וכל היכא דחיכא לבדוקי מבדקי', ומינו לאבוי דס"ל כן כמ"ש הוס' חולין ג. ס"ה המניח דאף דאי ליתא לכותי שרי מ"מ אם יכול לתקן ע"י תוך כדי דבר יש לו לתקן, והא דלא קיי"ל כאבוי ולא מלריכים לבדר י"ל כמ"ש מג"א תל"ו סק"ד דרק אם יש חזקה לחדש המתנגדת צריך לבדר וכאן אין ת' מתנגדת ואבוי לולי דעתו כמ"ש מג"א ת' סקי"א דאפי' אין חזקה כנגד צריך לבדר. ואף דחזקה זו דקילמוסא בדיק לי' הוי חזקה בטבע וכל ת' בטבע ת"ל בדור וכמ"ש בניטין לא. המניח פירות להוות מפרים עליהם תו"מ מפרים עליהם בחזקת שהם קיימים ות"ל בדיקה מ"מ י"ל דעת אבוי דחזקה זו לינה חזקה כל כך וכמו דמינו בנדה מח: לחליצה בעי בדיקה אף דמטבע אם הניעה לעשים הביאה סימנים מ"מ לא סמכי' עלה בדאורייתא. ועי' חבלים בנעימים ח"א סונית י"ג אות ב. ג.

או י"ל כי אחר שעשע אבוי כן מר' דימי קבלה מיני' הך דאמרו במערבא, וכ' לי כי' דימי מנהרדעא הוא שאם ר' דימי שהוא בחקומות רבים בעל דבר שלא אמרו במערבא כמ"ש בערובין ג., סיכה י., יומא נה:, חגיגה טו: וכ"ד ונם הכא מה שאמר לא נריך קולמוסא בדיק לי', הייט דאזיל לשיטתו דאמרי במערבא וזה עלמו הוא הדין שלא אמרו במערבא, ואין להקשות מע"ז יח: דמוכח דרב דימי ור"ד מנהרדע, שני מנשים המה כי מחחלה אמר כי אתא ר' דימי אח"כ הוסיפו ר' דימי מנהרדעא מתני ליפכא, כי דס"י כ' ה"נ והיש דאמרי ליפכא הכי אתי ליישני ומבואר דהוא הוא:

ובישוב קושייתי נ"ל דר"ה בשבת ס"ל כמ"ש ר' אחא בר יצחק בחולין שם אלא מעשה תפילין היכא כתבי, ועי"ש דס"ל שאין בקלף בהמה נקבים ולא אלחולי וכמ"ש רשב"א ור"ן שם דאם נולר העור אין נקבים כלל וכן י"ל לגיבעים לימא שם דכולי משום יד עי"ש אין הכרח דאלחולי מחלחל ואף דדוחק שיחלקו במליאות או מחלחל או לא מ"מ הא ר' אחא כ' בודאי ס"ל דאינו מחלחל י"ל דגם דעת ר"ה כן:

סימן ג

לכבוד הרב הגאון יחי'

קבלתי יקרתו. והנני להעיר אזה דבר מעניני על יום:

א) **בסוכה** מב. קטן היודע לשמור הפילין חבוי לוקח לו תפילין וכ' כ' תי"ט ל"ז ורמ"א בשם השעור דמיירי בבן י"ג, ופשוט שהכריחו לזה קו' תוס' נרטוט כ. ד"ה וקטנים על הסחירה ממתני' שם דקטנים פטורים מהפילין ותי' ר"ת דמתני' מיירי בלא הגיע לחנוך ובסוכה הניע

הגיע לחנוך, אבל דעת הטעור כרש"י דמחני' אף בהגיע לחנוך פוטרת וע"כ דסוכה מיירי בבן י"ג. וא"כ מוכח דגם רש"י ס"ל כטעור. אך אין הכרח לזה דהרשב"ם מתרץ דבברכות מיירי בסתם קטנים שאינם יודעים לשמור תפילין וסוכה קאי לקמן מיומא שהוא זריז וגוזר. והגה בהר"י מי' דסוכה ליכא על כל החיוב רק דבקטן להרגילו במלות (ומדויק דבכל הני דמסיב התם לאמר לבן חייב, היודע לנענע חייב בלולב להתעטף חייב בציצית ובתפילין לא לאמר חייב רק יכניו לוקח לו תפילין), אבל קשה דבערכין ב: הכל חייבים בתפילין לאחויי קטן דמניח אביו לוקח לו וכו' הרי דים חיוב. וכן בתו' ברכות וריף סוכה ועוד תו"ח ל"ז ה' להס גירסא חייב ליקח לו תפילין:

והנה בת' רעק"א סי' ו' מקשה על העיטור הא בן י"ג חייב בכל המלות ואף אם נגדך ואין לו שערות, חייבי' מדאו' אמת נאמרו, וא"כ מה ענין דאביו לוקח לו תפילין ומשמע דמדין חינוך הוא, וכן הק' בפמ"ג לי"ז א"ה ד' דהא היום בפני עלמו הוא ואם הוא עני חייבים כל ישראל לקנות לו תפילין, ודוחק מ"ש רעק"א מ"ש בים שמואל קכ"ה דמיירי אם הביא ב' שערות לפני הזמן דהם שומת, והקו' יותר חזקה ע"פ מ"ש נ"ב תגינא תו"ח ה' דחוקה דרבא היא מן התורה ובהו' נדה מא: ד"ה אב"א דאחם נאמרו הוא מחוקה דרבא, ובת' רעק"א מתרץ דדוקא אם עובר בקום ועשה כגון שקידש אשה ואם נחזיקו בקטן ונימא דאין הקדושין חלים אשה להאחר וכן לענין לכילה ביו"כ או חייבי' מדאו' אמת נאמרו. אבל בביטול מלוה בשב ואל תעשה כגי"ד בתפילין לא חייבי' לנאמרו, והגה הדין עמו דל"מ חמירא מעשה כמ"ש יבמות ו'. ויומא פה: השהה על ל"ת מכפרת על עשה מיבעיא ושם פו. עבר על עשה ושב ליכא ז משם עד שמוחלים לו עבר על ל"ת וכו' ומנחות מא. מ"ל עכשיתו לעשה וכו' ובכ"ד וכדבריו כ' תו' שבת קכא. ד"ה ס"מ דבקטן שהגיע לחנוך כיון שחייב למכנו במלות כ"ם שלריך להפרישו שלא יעשה עבירה:

אבל בתו' גיר כח: ד"ה בגו ותו' יבמים יומא פב. ד"ה בן ובשב"ש ור"ן יבמות קיד: כתבו להפוך דלא שייך חנוך אלא במ"ע ולא בל"ת, ואף שאין זו כתירה לדברי רעק"א דהם למדו רק לענין חנוך דרבנן מ"מ מבואר מדבריהם דיש כברת להפוך, ובלחם בים"ש פי"ד יבמות סי' מ' המה עליהם הלא ל"ת תמירא, וגם ק' מרמב"ם פ"ב משביתת עשור הי"א שכ' בן י"ג שלא הביא ב' שערות מחענה רק מדרבנן והא הוי בקום ועשה ובתו"ח תימ"ז ס"ב רמ"א בשם תה"ד חולק ואיים שמא נאמרו, ועי' פמ"ג מ"ז ה' דרמב"ם לשיטתו סד"א רק מדרבנן לחומרא:

ואין לתרץ קו' פמ"ג ורעק"א משום דאי נאמרו הבן חייב ואי לא נאמרו הוי ספק חייב האב וכיון דספק אם נאמרו הוי ספק היוב על אביהם ומסתמא אין לבן מעות לכן חייב האב מספק לקנות לו תפילין שמא לא הי' לו שערות ומדין קטן הוא, אי"ש דהכן ספיר חייב מספק דאוריימא. אבל האב דכל חיוב החנוך הוי מדרבנן הוי ספיקא דרבנן, ורק הבן חייב ולא האב:

גם אין לומר כמו שמניו בכתובות נב: דשל האב להשיח את בנו אף דבגר הוא גדול ה"ל בתפילין אפי' אם הוא גדול חייב לכניו לקנות לו, דודאי מדינא אין האב חייב להוליא ממון על בנו הגדול ואם עלה טובה היא ולא חוב וכמ"ש אם"ו שם:

וב' דעת העטור דכן היא מלוה חנוך מדבריהם שמוטלת על האב לחנך את בנו במלות אפי' אם הבן אפק גדול ואינו פעוט עד שיהי' גדול ודאי. אך ק' מבכרת שפטרני דמבואר האב כשהגיע בנו לי"ב אף שאין לו שערות ומוכח דאם הוא אפק גדול האב פטור, וי"ל דהעטור ליח לי' ברכה זו כלל שאינה בגמ' וגם הרמב"ם והמחבר השמיטוה. והרמ"א סי' רכ"ה ס"ב שהביאה י"ל דמסופק אי חייב לברך ולכן כ' לברך בלא שם ומלכות או שוכי ס"ל להעטור כפי' הלבוש מוכח מ"ש שם סק"ה דהפי' דהבן נפטר משום האב:

וכן על העטור מניתין נב. דאפטרופוס חייב לקנות לקטנים תפילין ואלו הי בני י"ב אינם נזקקים לאפטרופוס כמ"ש ב"מ לט. אפטרופוס לנקנני לא מקמי' וכמ"ש ירושלמי תרומות פי"א ה"א וניתין ס"ה ה"ד כאן ביהוס קטן, ול"ל דמיירי בבני י"ג ולא הביאו שערות וכמ"ש ריב"ם סי' תס"ח ודאו עדיין הם תחת רשות האפטרופוס:

ובמכילתא בא פי"ז ושמרת את החוקה למה נאמר לפי שנאמר וכי' לך לאות על ידך שומע אני אף הקטנים וכו' לא תאמרי אלא בני חיודע לשמור הפילין וכו' ולכאורה מוכח דמן התורה היא דקרא דריש, אבל ת"ל לומר כן דהא לומר והדין נותן הואיל ומזוזה מ"ע ותפילין מ"ע אם למדת על המזוזה שהיא נוהגת בקטנים בבגדולים וכו' ופשיטא דמזוזה אינה אלא מדרבנן וש"כ דאסמכתא בעלמא היא והפי' מלד חנוך:

ב) והנה אף דקטן אוכל נבלות אין מניחים להפרישו מ"מ לי כפי לי' בידים אמרי' ביבמות קיד. דאסור וגלמד מצרים דם ושומאה וגרלה מנמי דמדאו' היא מדקאמר להזהיר גדולים על הקטנים וגריכי וכו', וכמו כן אמרי' בבבא בבא דאם קטן שנשה על דעת אביו אינו מלוה דהוי כספי לי' בידים כמ"ש ר"ן בבא קמא. וכ"י יבמות קי"ד. דהוי כמאכיל בידים וכ"כ ת' הרי"ם תו"ח כ' ד"ה אמנם. ובבבא הלא מקרא מפורש לאהב וגרך ובתך וגי' יבמות מח: על עבדך וגן לאמתך וגרלך, וכ"כ רש"י יבמות ורמב"ן שם דהאב מוהיר מן התורה על מלאכת בנו הקטן וכ"כ תוך ל"ב מבמו דמדאו' היא וכ"כ רשב"ם בבבא קמא כה"ה כשהוא דשוכר משום לא תעשה מלאכה אתה ובנך:

וקשה למה ניכמות שם שמניד לריכותא מהני גדולים על הקטנים, ונס ק' למה לריך קרא מיוחד על שבת ולמה לא נלמד מהרלים דס ומומחה. וי"ל ס"ס מ"ס בחשובת הרי"ס סי' הכ"ל להקשות על הא דיכמות דכר שלי וסליח לוחד משבת דכשי מלאכת נכלות, דלמא שבת קיל יותר משום דכשי מלאכת מחשבת ויקטן אין לו מחשבה והוי כמחשפת כמ"ש חולין יב. ותו' ד"ה קטן וכ"כ שורי תכן תניגה ו. ד"ה לחהו, ומ"ש בשי קרא מיוחד בשבת ולא ילוף מהס.

והנה בחשובת הרי"ס ס"ס נ' כ' דהא דגמ' מי' בקטן העושה על דעת לחביו הוא דוקא על דעת לחביו אבל על דעת לחרים, וק' דרש"י יכמות קיד. ד"ה בעושה מפורש להפוך דהכי שלי וסליח לא היו בני ר' יצחק ומ"מ כ' רש"י דר' יצחק לא הודיעס ולא הכירו בדעתו שבת לו, הרי דלוף היס לחר שס מי' לדעתו לאסור וכ"כ כ"י מ"ש של"ד בשם ר' יהוחס וס"ס הרב ספיף כ"ו:

אך מי ניחת דבשבת מי ספי לקטן בידים הוי דלא' קשה בשבת קטן. קטן הבח לבבות אין שומעים לו ומוקי בקטן העושה על דעת לחביו ומק' נכרי דעבד לדעתיה דישראל מי שרי, מה קושיח הא י"ל דוקא בקטן דלא ספי לי' בידים הוי מי' דלא' ילכן אף שס הקטן מעלמו רולה שהכבוי נח לו לחביו ג"כ לאסור, אבל נכרי דהלמירה מותרת מן התורה לא נזרו כלל בעושה מעלמו על דעת ישראל וכ"כ בשם ספי לקטן מותר מה"ת, ועי' ס"ב תניגה לו"ח מ' שמוסיף בכל איסורים מי ספי לקטן מי לאסור מה"ת, והפמ"ג לו"ח שמ"ג מ"ז סק"ח כ' דרמב"ס ס"ל דלוקה ובדעת הטור הוא מסופק די"ל דהוי רק מי' דרבנן, ולחפלגא לוך לפשר לותר כן בדעת הרמב"ס, הדא למה השמיטו הרמב"ס בפי"ט מסנהדרין ה"ד בתין כל הלוקים ונס הא בפי"ג מלכל ה"ה כתב מפורש בתוך כדן שונג לוקה (וכיונא בו בפי' מכלאים הלכה ל"ח מלכים מזיד כלאים לנוכח שונג המלכים לוקה ובת' רמ"ס כלל ב' סי' ע"ז שלל מן הרשב"ח תנין לרמב"ס דין זה). ובהי"ב כ' כהן קטן הגדולים מהזריס שלא יטמאתו ולא כתב דלוקה וכן בפי"ז מהמ"א הכ"ו כ' להלכיל לקטן בידים לאסור ולא כ' דלוקה, וכן ב' מנזיר מ: דלר"ה המקיף קטן חייב ולמה לא נלמד מהרלים דס וטומלה וע"כ דבשס לוכו לוקה ורק הבא בהקפה חייב:

וידוע מ"ס הלחרונים דמלוקה הפוסקים מי מוחר לספות לי' דרבנן לקטן חלוי בזה מי ספי בלאסור תורה הוא לי' מדלא' דרמב"ס פי"ז מהמ"א הכ"ו כ' להלכילו בידים לאסור ולפי"ז ליסורי דרבנן וכ"כ רש"י שבת ג: ד"ה ת"ה דלאסור ניתן לקטן חגב מי שמא יאכל לותו ולף שלין בו לי' לחמ"ת יש בל תאקלו ובל תשקלו רק לי' דרבנן כמ"ש רמב"ם פי"ז מה"א הכ"ט ובסמ"ע המלות קפ"ט וביפ"ח מכות מ: ומל"מ שם ד"ה נרסי' ום"ת יו"ד קמ"ז סקי"ח (ותב"ש י"ג סה"ב

מכריע דהוי לי' דלא') וכן דעת תו' סוכה י: ד"ה עד כמ"ש ס' רעק"א ס' ד"ס ולתרכה, ומרדכי שבת ספ"ז סי' תסס"ט, לכל רשב"ל יכמות קיד. וניטין נס. (ובחשובותיו סי' ל"ב כ' דלמרה להלכה ולא למעשה) וכ"ן יומל ריש פ"ח מחיריס לספי לקטן לי' דרבנן. ולעני רולה יסוד לס' מלחרונים דלעי זה כזה, כי ספס רשב"ל המחיל הוא כמ"ש ביכמות כיון דקטן לא"ב אין מלווים להפריטו נחתי' חד דרגא בדרבנן להלכילו בידים, אבל לעולם י"ל דס"ל דלא' דלא' מן התורה לאסור לספי לקטן:

ועי' ב"י ריש ס' עומלה דעומלה חמור משבת ומוכר להפריטו, ותמוה מלד דהא גס בשבת הוי ספי בידים כמ"ש ב"י שעמו ביכמות וכמו שביינתי, ומ"ש בעומלה שמוכר הלב שלל להניח לבנו להעמיד למחים הוא נגד גמ' יכמות מלי שלא דלמר להו לא תיעמו לא דלא ליעמו להו בידים ול"ש:

והנה בפמ"ג לא"מ שמ"ג מ"ז לי' מקשה בב"מ י: אים דלמר לחשה לקטי לי קטן ופרש"י לשה לינה מלוה להקיף הא השוה הכתוב לשה לחים לעוכשים וילפי' ביכמות מג' כתובים דלא לחילולם והכא הוי ספי בידים, ובלחת בית מליר יו"ד קפ"ח כ' דמה שב' רמב"ם ורלב"ד פי"ב מע"ז ה"ה דלשה לאסורה לגלת פלות הקטן הוא מטעם זה דספי, והנה ברמב"ם מבואר דהוי רק לי' דרבנן דכ' בה"ב דלשה שגלחה לחים פסירה ול"ב דעת בית מליר דכל ספי בידים הוי רק לי' דרבנן. לבל בלמת לק"ת דלוקה בר מיוכח מלחר שלא לספי לקטן לבל לשה שלינה שייכת בהקפה ל"ב בה לאסור ספי ולב"ש לינה אלא מדרבנן. ועי"ש בבית מליר דלשה לשה מגלחת לגדול מוכרת על לפני עור ותמוה דברמב"ם שם מוכח דרק לי' מדרבנן הוא:

וקשה לי' דהנה פשום דשם גדול מכשיל לקטן ליכא לפ"ע כיון דאין הקטן בר מיוכח. אך למה במכשיל לגדול לי' לא קלי כתרי עברי דנהרא ליכא לפ"ע ומותר מדלוי', הא ודאי דמכשיל לת הגדול חמור יותר ממכשיל לקטן וכמ"ש רמ"ם שבת פ"ח סי' ל' דלתרי' קטן לו"ב מלווים להפריטו כ"ש גדול שלא יסייע לו וכ"כ מנחת חנוך רס"ג לות י"ד במלבים כלאים לקטן קיל מגדול שוגג משום דלאו בר מלוה הוא (דלא כמ"ש הרי בשמים ס"ב סי' ל"ה במלבים כלאים לקטן חייב) וכן בטומלה אם מזמת לגדול חייב ולקטן ליכו רק לי' לבד, ול"ב לף אם לא קלי כתרי עברי דנהרא למה קיל מקטן לאסור מדלוי' לספי לי', ולא מליכו בשום מקום לגלל קטן דבעי' תנאי זה שיהא הקטן קלי כתרי עברי ומבואר ברמ"ם ריש שבת דהק' למה פטור ומוכר והא יש לפ"ש ואין לומר דמיירי בלא קלי כתרי עברי דנהרא, דמ"מ לי' דרבנן ליכא דתרי' קטן לו"ב מלווים להפריטו וכו' מוכח דשם ל"ב תנאי זה. וי"ל ס"ם מ"ם ביד מלאכי שם"ה בשם

כשם משפטי שמואל דדוקא במושיט בשי תרי עברי לבל מחכיל בידים לתוך פיו תמיד טובר על לפ"ע דהוי ליסור מדלו, ולכן כשפי לקמן ומחכילו לתוך פיו לסור מדלו, לפי יכול לקחתו בעלמו, לבל בספרי חלק ג' סוגיא ל"ח אות ם' תמהתי עליו והבאתי ראיות כנגדו עיי"ש:

סימן ד

ב' חנוכה תרע"ז מאסקווא.

להרב הגאון מ' שמואל ראבינוביץ

אבד"ק מאסקווא.

א) **בגמ'** ג"ו סק"כ מביא שהש"ך הקשה מדברי הרמ"א בשם הב"ח לעברי שלא יפסיק בין שמי' לרבה לא בין רבה למברך, הם גבד סוכה לע. דר' ספרית אמר לירי ולירי לסוקי מלתא הוא ולית לן בה, ולקיתי בם' ערוך לגר סוכה שכתב דהב"ח לשרי הוא בברכות כח: ושם ליתא מה להפסיק ליהא שמי' רבה ומפיק דליבו פושק וע"כ הפי' הוא לם שמע קדושה בתחלע י"ל לא לא יפסיק בין שמי' לרבה בדברי קדושה לבל בהפסקה שתיקה לא מיירי כלל ויכול לשתוק כגמ' סוכה שם. וכמה זרים דבריו, דלפי פירושו, מה דמפיק הב"ח לשרי לבל בין רבה למברך ל"ל בם, סיינו דמותר להפסיק בדבור. והלא בסוכה מבואר דרק בשתיקה מותר משום לסוקי מלתא לבל בדבור לסור (זה שתם פרש"י לקיתי בדגל התורה סי' ל"ו מתמה עליו ג"כ משם לסר):

ובחבור שמן כך על מ"ח כת"י שיש לסי מלבי לבות לשתי הב"ר פנחס נכד הגאון ר' נתום לסי שם"ך וחתן ר"ם קיידנובר בעל ברכת הזבח מתרץ קו' דודו דלסרי' ביבמות קו: מודה רבה בלא לבה יבמי משום דליכא למשמי ה"ה כלן כיון שיש פלוגתא בתו' ברכות ג. ד"ה ושונים בתיבת רבה סיכה קלי, ע"כ המפרש כפי' ר"י שם לריך להבריס כדי שלא למשות בשביל הפסקתו שכוונתו לליבך פרושה דהשם יהי' רבה קלמר, ודוקא בזמן הגמ' שלא נפל פסק והי' משום שספרי יהא שמו הגדול מבורך, הי' דמי ללא הפלמי לקחתה דשכוחי מילתא היא ולכן כ' בשלודה פ"ק דברכות די"ל שמי' בלא מפיק ס"ת דלא לשתמש שם י', והייבו משום דליכא למשמי חייבים לפרש וה"ה בזה. (עי' זוהר בריחבית קסא. ד"ה הלילני מכלן מלן דלי בלותי דבעי לפרשה מלוי בדקא יהות וכ"כ ס"ז תו"ח הקי"ח סק"ג דלכן לומרים לזרעו של יעקב וכ"כ פמ"ג תו"ח קכ"ז מ"ז ד' דבתפלה ליתי לומר לשון מבורר שפי):

ב) **ועל** דבר קו' רשק"ח בתגילה כו. על רש"י ד"ה לא שמו שכ' דאם מברו ז' שובי

בעיר בלא מעמד לגבי בעיר גם בבהכ"ס בקדושה עומד בידי לוקח. ותמה רשק"ח מדברי רש"י כז: ד"ה וברבן שכ' כיון דשקיל דמי ומעלי לה בקדושה וכו' כל דבעי לוקח עביד, והיכא קלי לי במעמד לגבי בעיר ג"כ להעלות בדמים בקדושה ותשכ"כ בלוקח מה שילנה יעשה ולי בלי מעמד לגבי בעיר לף אם מעלם בדמים בקדושה מ"מ בית בבנסת בקדושתו ובייס בנע"ב. ותי' מר דכותת רש"י שכל דוקא כל זמן שלא העלה המוכר לת בדמים בקדושה לי החפץ הגמכר בקדושתו, לבל אם העלה לת בדמים אקשה קדושה מן החפץ. ודקדק בן מרש"י הב"ל ד"ה וברבן, שרש"י מבליס כיון דשקיל דמי ומעלה לה בקדושה שפיר דמי, כייבו דוה תגלי וחלוי בזה, וכל זמן שלא יעלה בדמים לין החפץ יולא מקדושתו:

אי לאשר לומר כן, דבשיטת דלף שבדמים מוחיים ביד המוכר, מ"מ מכף בשנמכר יולא החפץ לחולין והדמים נתפסים וכמו בתמורה, וכמ"ש מגילה כו: שלי בי כגישתת חלופה חכונם שרי וכ' רש"י דחלה קדושה על החלוף לי על הדמים והול יולא מן הקדושה להשתמש בו, וברור דלשני אם ישתמש המוכר בדמים חלו לרבי חל מ"מ כיון שהדמים נתפסים בבר יולא החפץ לחולין, והמוכר הוא בעביד לישורין, וכי ס"ד שלם המוכר במדינת הים יבי' הלוקח בספק ליסור שמא לין המוכר מעלה בקודש אם לת הדמים, לחמתה, ופשוט במחני כז: והלוקח מה שילנה יעשה:

ומפורש בגמ' כו: מעמה מזכיני דלי לתו דסו"ל הגלה מיני לף סוא יביב לי' וכו' ואם נלמר דבזכיני אם לינו מעלם במשום לין החפץ נפקא ל"כ מה בבך דמתנה בזכיני מ"מ הגלה זו לף בלה למולם ולף תבא לידי קדושה ולמה נפקא החפץ מקדושתו, אע"כ דלין קדושת החפץ תלוי בזה ותע"פ שההגלה נשתרה מול, מ"מ שרי להשתמש בהחפץ כיון שנתחלל על הגלה זו:

וגם עי' ברש"י שם ד"ה לולי שלא מברו, שהביא לולי, מתילה דרבינא דמכור כל דהו (היינו בלי לגבי בעיר) קלי בקדושתו, ומה רבינא שלל מר' לגבי רק על התל ולף בלה דעתו בלל שרולה להוליא בדמים לחולין, ולמה השיב לו ר' לגבי דלריך דוקא במעמד לגבי בעיר ולין בלה לחרת, הא יבול להחזיק בדמים בקדושה ולו יבי' מוסר לזרעה לף בלי מעמד לגבי בעיר, שלא ודאי שכוונת רש"י לפי' לם יעלה בדמים מ"מ בלי מעמד לגבי בעיר החפץ בקדושתו. וכן מפורש ברש"י שבבית לולי מספרים שלף שלוקח בדמים ס"ת מ"מ הספרים נשארים תמיד בקדושתם, הרי שדעתו שבחפץ קדוש לף בחעלה בדמים. ומה שכ"ת מדקדק מרש"י ד"ה ד"ה וברבן דר' ומעלה לה בקדושה משולה, הפי' שבדין בן לבל לין זה תנלי כלל:

וכן רשק"ח עטמה, ותמוה למה הקשה מדידי' תדידי' ולא הקשה לין יפרנם רש"י מתני' ומכמים

חכמים לומרים מוכרים זאת ממכר שלם מן מלכתחלה דברים, דס"ל מיירי בלי מעמד לגמי סמיל דלא כמעמדן לקח לגרכמה דברים מזמר כת"ס כל הרשמונים וקי"ל קי"ג ס"ס, אם לא שנאמר דשיטת רש"י כרלב"ד מוכח בכ"מ ספי"ח מהלכות דלרי' כמעמד לגמי סעיר לסור בגרכמה דברים:

ואולי יש לייסב כוונת רש"י בס"ס ובהכי"פ בהשיטתו עומד, היינו דיש לו עדיין חשיבות לענין זה לסור להשתמש בו תשמישי גנאי כגרכמה דברים אבל אם נמכר ע"פ זמ"ה כמעמד לגמי סמיל מזמר לסי' דבר גנאי, ולכן סביית מתילת דריבית דבלי מעמדן לסור, משום דריעם סי גנאי וקלות דסם כמו ד' דברים בס"ס רמ"ס כאן סי' ל' ומו' כה: ד"ס בתי בנסיות. (ומי' מהגה לפריס ס' לדקה סי' י"ב):

סימן ה

להרב הגדול מ' יהושע הלוי

חירשחארן יחי' רב בפאנפריאל.

עיד שהלתו ס"ן שמעה ולא הזכיר יעלה ויבא בר"ח בסנהה ועקר רגלו שתפלל שגים אם מייב לומר עוד הפעם קדושה. וכ' כ"ת דתלוי בשתי הלשנות כתו' ברכות כו: ד"ה עשה ורמ"ס שם אם עשה ולא הזכיר ר"ח בסנהה לר' יהודה לומר דלאו מתפלל עוד בלילה ול"ב דשתו דגם בעשות היו תפלה מ"ל לומר הכא קדושה שגית. אבל לרי"ף שם בתוס' וחכמי פרובנצא דמתפלל בלילה שתים ע"ב דתפלת טעות היו כלא התפלל כלל וממילא מייבים לומר קדושה עוד הפעם:

הנה לפי דעתו שם נאמר כן, מ"ב כיון דקי"ל לא"ח ק"מ סי"ח בר' יוסה דמכריע שיתפלל שגית בתורת נדבה, מ"ב הכא דס"ן עשה וסימן לעולתו כמ"ש במתני' לד:, לא צריך לומר קדושה דהא לא צבור מבילים נדבה כמ"ש לא"ח ק"ו ס"ג:

אבל בלאת כ' לאן גדן זה תלוי בפלוגתא הנ"ל, דזוקא התם דשכח יפלה ויבא בסנהה וזכר בערבית ס"ל לר' יהודה דלאו אחר ומתפלל כיון שלא ירויח מלומס בתפלתו לבל הכא דמיירי מבעוד יום ואחר ומתפלל ולאי דמייב להתפלל התפלה כמדרש שם הקדושה ככל תפלות לצור, והוי כמ"ש שבת כד: דמזכיר של מוסף במוספים וכן של שבת בעגילה דיום הוא שתמייב בד' תפלות והייבו דהתפלה לעיבה להיות כתקנה:

ודאי לזה מרמ"ס פ"ב מק"ש סי"ג דספק קרא ק"ש קודת עם הנרכות וכ' רשב"ם סי' ג"ב מוכח בכ"מ ומג"א סי' ס"ו סק"ח משום דבך סיתה התקנה שבל זמן שקורים מייב לקרות בעיקר התקנה בנרכותי' ושבת נמי דשותה כיון

שמייב להתפלל בצבור עכ"ו לומר הקדושה (ונודע מה שפקפק בספרי מדם על הרשב"ם ושי' ס"ס מ"ס סי' ס"ו):

והדין מעורם בשערי תשובה תקפ"ב סק"ח שם עשה ס"ן בהמלך הקדוש לריך לומר קדושה שגיא וב"ב בקטר ס"ס קכ"ב ג' ופשוט דס"ס בכל עשות הס"ן שם מחל ומתפלל לאחר קדושה:

סימן ו

להרב הגדול מ' ירוחם וואלפיש

שי' בוואר ש.

אקדמה פניו בתוס שלו שפרו הגאחד ג מ ל י ח ם לאחר שלח לי, ולמען תחי תחם כי עייכתי בו הגני מעיר בזה על מנין לאחד:

בחלק לחשון סי' ס' ן כ"ת על מל"מ ס"ם מכלי המקדש ס"ג שבתב דבגדים שעובד בהם כהן גדול בכל השנה לסור לעבוד בם ביום כפור, דהא לאי' בגדי לבן שעבד ביו"ב לאחד לחיו עובד בם שנה שגיא לעולם כ"ם שלחו שובד ביו"ב בבגדי כל השנה, ופ"ז כתב מר שלף שהדין דין לאחת מ"מ זה בק"ו פריבא הוא, דלריבמי' במגילה כז. לא מותר למכור ס"ת יען ליקח תדם ופסקו הרלשונים לתומרא כיון דלא מעלי לי', ופ"ב י"ל דבגדי כ"ג של כל השנה מותר לו לעבוד בם לפני ולפנים ביו"ב כיון דמעלה להם בקודש, וכן בגדי יו"ב השבר לסור כיון דלא מעלי להו דומיא דס"ת יען דלסור ליקח תדם ולבן גזרה תורה והגיחה שם שלא ישתמש בהם ליו"ב לאחר תשום דבעי העלאה לקדושה, עב"ד:

או לפשר להסביס בן ולין לומר דטעמא דקרא והגיחם שם משום מעלין בקודש, בי לך מעלין בקודש רק דוקא הוא, בי לף שבשמ"ג מ"ח סי' ס"ב מ"ז סק"ח מסופק בזה לבל בן בי' בב"ח יו"ד ס"ר ד"ה וב"ח. וכן מבואר מתי' כ"מ פ"י מס"ם ה"ב בגדון זה דמ"ב מחמירים בס"ת יען לו ליבא לעלוי, משום תומר קדושת ס"ת ולא לאמר משום ספיקא דלאי' לתומרא וב"ב שמ"ג מ"ח ס"ם קי"ג מ"ז סד"ם לאמר הבותב וברלח יוסף מגילה לש"ד:

ואמנם קשה דמסוגיא זו יומא יב: מבואר דמעלין בקודש הוא מן התורה, דהא רבי הקשה על ר' דוסא שתי תשובות בדבר וט' ושוב בגדים שבשתמשתם בהם קדושה ממורה תשמש בהם קדושה קלה ולבן מ"ל לומר ילבש להני לאחת להתיר לבהן הדיום לעבוד בבגדי בהן גדול של יו"ב, אלא ש"ל דהבוותא דמ"ש דשב"ח מלין לת: דלאן דמעלים אישור לבתחלה דוקא דלבבן הוא, מ"מ מידום הוא שהתורה לותה לבטלו, שבא נמי לאן סברא לומר דהתורה בהבא יולבש מיוחד לבוותה ש להוסיף

להוריד מקדושתם וכמן הדיום ילכם בגדי כ"ג. אף י"ל כמ"ש הש"ז ת"ת תקפ"ח סק"ב ושוד דלא מפורש בתורה אין כח לחכמים להאסור ולכ' דוקא מפורש בקרא ילכם להיתר להוריד מקדושה ולא יכלו חכמים לומר דהפלין בקופש:

ונם לדעת ש"ז או"ח קנ"ד סק"ז דאף לימה דאף עוד לקדושה ממורה מותר להוריד ומדיף שיעשו קדושה קלה מלבנה, לא יתכנו דכרי מר דלמה יגנוז בגדי כ"ג הלא מדיף טפי שיעשו כם כיו"כ אחר, אמ"כ שאין בעשם משום זה רק נזרת הכתוב הוא והגיחם שם. אך בחמת מק' על סמ"ק בכור שור מגילה כו: מגמ' ז דמה בשיב רבי לר' דוסא ממעלין בקופש, כיון דאסור להשתמש כם ליו"כ אחר טפי מדיף שיעבוד כם כסן הדיום. וגרלה דבמ' ז פליגי ר' דוסא ורבי, ודעת ר' דוסא כמ"ז:

והעיקר גרלה שאין שייך לומר בטעם האיסור לעבוד ביו"כ אחר בבגדי יו"כ זה משום מעלין בקופש דליכא לפלוגי, דהנה מלשון ר"ב גם כהן הדיום יהא נריך בכל יום בגדים אחרים ובגדים שעבר כם היום יהי' אסור לעבוד למחר משום דנריך עלויה, והא בורכא דכל האיבעיא אי נריך עלויה הוא רק אם מצוה נמחליף ממנה א למטה אחרת, אבל בקופה מצוה עלמה לא שלה על הדעת לומר כן וכמ"ש בספרי מלק ת' תצוכה סי' כ' סי"ב:

ב) **ומה** שהי' כ"ת קו' מל"מ שם על רמב"ם לחה השמים מ"ם ביומא לה: דכ"מ מיהת דעבר מדיפי, וכ' אר כיון דעם ע"ב חיתה דר' ישמעאל בן אלחי לבם כחוצת של חלה מנה ומבר בה מבודת יחיד בערב ולא מליגו דגם בעבר לבם בגד יקר יותר מוכת דרך בערב עבר בה עבודה ליכ נדחה דין זה דעבר נריך יותר יקרים, משום מעשה רב, משום שאי אפשר לדחות פחמת דמתני' דשל שבר יקרים וגלחד מקרא דבר בד, והא דר' ישמעאל י"ל דרך משל לבור הדין כן אבל משלו רשאי להאסיף בשל מרבים יותר משהרים:

סימן ז

כי אלול תרס"ד יאנאוי.

לכבוד אחי מורי הגאון הגדול הקדוש

מ' ישכר בעריש אבד"ק שעדלין.

אשר הניד לי כ"ג בשותיו יחד בפרהסיין מס שהמם על מ"ם שם מ' בריח יעקב לסג"ר כלוך מדכי מ"ם סי' מ' דבשר שגל שהי' מחחלה פחות מכזית ואחר בבישול נחפח ונעשה כזית דאיכו מבוך בורכה מחבושה, ואחנם כן כן הדברים שב' בנאחר טיעב מ"ח ר"י סק"ח בשם גן המלך דרך שם מ' מחחלה כזית וגלעמך ואחר ונחפח מברכים. ובחי' רעק"ח מסיק מעשה דשם לח מ' כזית ונחפח כמי

סי שפק בברכה, והק' כ"ג דהלח כל מקור דין זה ממנחות גד. כל היכח דמעיקרא לח הוי כ' והשחח סי כ' מדרבנן וכי רב"י דאין בו חלה מים בחלמת, והייבו דוקא שהם לענין פיחר וחלמרף לאיסור ומומחח חוכלים כיון דבחחח איבו חוכל איבו ממחח חלה מדרבנן, ומשמ"כ הכח בברכת בהגיים ודאי מבוך כיון דם"ם נהנה גרועו בכזית וכמים אם הם נבלעים בחוכל מלערפים וכמ"ש מג"א סי' ר"י סק"ח ואמה עוד דבאחר פיעב מוכח שמרת לבי חרי דהביא דברי מג"א דשם בשרוי בחשקה מלערף ודברי גן המלך סל"ל דאם נהפח איבו מבוך בחחרוכה, והם דברים פוחרים זה אם זה לדעת המג"א אם נחפח מבוך:

והנה מ"ם כ"ג דמנחות גד. אין חלוי בהלחת גרועו, אימח להפוך ברשב"ח שבח לא. ד"ה בהא שבי ולי נרלה דאיבו דומה פיעור שבח לשאר האיסורים, דאלו שגול נותר וחלב לא חייבה חורה בהם אלא בפיעור אכילה דהייבו כזית וכל שאין בו כזית אע"פ שנחפח ונרלה בכזית הרי אין בו כזית ולא נהנה גרועו בכזית וכ"כ בחי' ר"ן שם ד"ה יש דאף היכא דמעיקרא הוי כ', החם הוא לענין איסורין דאזלי' בהו בחר שעם אכילה כיון דמעיקרא אים כי' והא נהנה גרועו בכזית עכ"ל. הרי דגם במנחות אזלי' בחר הלחתו ומ"מ בנחפח לא מהני מדאי'. ו"ל כוחת מר דמב"ה במנחות אין המים מלערפים לפיעור כיון דאין היתר נהפך להיות איסור כמ"ש שמ"ג שמיחה לחערובות שם"ח:

ונם הנחה זו דמג"א חולק על גן המלך ום"ל דבנחפח מבוך, אינני רואה כלל, דזה שעות לכל במ"ם מג"א דמשקה הבא לאוכל כאוכל ויש שמ"ג יוכל מלערף ואי"ם שם השרוי במשקה (ופי' מי אדם כלל ג' מקי"ז שאולן על מג"א ודעתו דמכל האוכל במשקה אינו מלערף ודבריו ל"ע), אבל כל זה בחים ממש משמ"כ בנחפח דלמ שבי רב"י בחנחות שם ד"ה דמעיקרא דים שם חים בעלמא מ"מ אין אלו חים מבטיים ממש רק בכל של אויר לח וכעין חים וכזה לא שנחפח אין בו פיעור לחחי ואוי בסופגנין שבי בשחרי חשובה ר"י סק"ח דאינו מבוך דלפי האמח אין בו כזית וכן מבואר מדברי רשב"ח שבח הנ"ל. (ומ"ש רב"י בשחחים לג: ד"ה שמח דהכא בנחפח נבלעו בחוכל מי נשחים ממש ל"ש אחר):

והנה בחחרי כיצה אר"ח סי' ש"ו בשם קול אלי' חקשה על גן המלך דהא מבואר בחנחות שם וכן בשחחח פגול ובשומחח נותר סר"ח הוחל ושומחח פגול ונותר דבבן הוא כולי האי בדבבן לא שבר בבן קש"ל הרי דגם בחלחח דבבן אחרי דבבן דחבני נחפח לא דלא הי' בו שעורא חציקרא ולמה בברכה הנשים אינו מבוך, ואי' בברים יעקב דשאני בהם דשיעור דאסורים שי מן החורה לבן בחחירה דחבני נחפח וכמ"ש ערוכין (לו.) שאני שומחח הואיל ויש לה חיקר מן החורה משמ"כ בברכם דגף בשיעור אינו אלא דבבן לא חקנו לגרך בחחי

במקי דרבנן. ובלחמי כיצד כי לחרן דדוקא למיזן לחיסורים וטומאה החמירו דלא למיחלף בכזית כיון דאם תהי' חקלה בכזית יהי' עובר בכזה ומצה תאבל הכא אף אם יאכל כזית ממצ ולא יבוא יעבור רק באכ ולא תעשה לא עבו דרבנן להחקה שיבוא על עשה דרבנן:

פתוה מכזית שמתחת מזוה שנרחה כזית:

ונעלם מצניעים דו אחת מן השתות שעשה הרמ"ם מן הרשב"ח והיא בתי' רש"י כלל כ' סי' י"ד ובתי' רשב"ח סי' תס"ב ושניהם הסכימו דלהכי החמירו דרבנן אם בהפסד מזוה מרחים עין ח"ל הרמ"ם כיון דהשתח ליכא שיעורא והרוחה סבור דהוי כי' אשור מעיקרא לי מיפטרא לי' לי שריח לי' מחלף בהתי דהוי כי' שיעורא מעיקרא וע"י הסכים הרשב"ח וכ' מירון זה ודלא נהיה ומתקבל דבשר נבלה שמשתח במצע ואפי' תלף בזה אחר זה ויש בו מכשיו לרוחים כשיעור אם נשחר הנוגע בזה ודאי יש מזוה גזרת הרוחים. (ונם מכאן רמי' דאפי' בדרבנן יש מרחים עין כמ"ש ס"ך יו"ד פ"ו סק"ו). וכיון דכל האיסור מזוה מרחים העין, פשיטא דלא שייך דין זה בנרכת הנהנין כלל כי מי יודע אם ניכך בלמצ לא יכרך אחרי כן:

והנה כ"ג אמר לי דבר יקר, דהא דפליני שם נד: לאו ים דתוי פליני בדין תפשר לפחתו, דהם לאחם האמוראים שמוכרו בחולין קת. רב ור' יוחנן (ור' חניינא במקום ר' חייא) לאיסור והם ס"ל כיון דתפשר לפחתו אסור אתו עליו ולא נדחה, ושמואל ור"ם ברבי ור"ל דס"ל תפשר לפחתו מותר לכן כשיולא ממנו שוב נדחה האיסור לגמרי:

ויש לומר דתלוי הפלוגתא אי חלי שיעור לאסור מן התורה אפי' שלא בשניני לכילה ממילא לא תשוב דתוי מה שנלטמק דם"ם עודנו אסור. אבל אי ח"ם מותר שפיר הוי דתוי, ולכן ר' יוחנן אמר דתשתרין כמות שהם לשיעתו דח"ם לאסור מן התורה. ור"ל לשיעתו ס"ל משתרין לכמות שהן, וכן שמואל ור"ל דס"ל ג"כ ח"ם מותר מה"ת וכמ"ם רשב"ח שבועות כ"ג: סד"ה הת, (עי' דברי יאכב סי' י"ג מה שהשיב לי, והנאתי בזה מה שכתבתי לו בשני מעם):

סימן ח

ערב פסח תרפ"ה.

לכבוד הרב הגדול מ' יהושע העלי

הירשהארן רב בממנסריאל.

אשר כתב לאי בברכת החמה אשר ברכנו היום, לא נשים מברכות ג"כ כמו בשופר ולולב אף דשמורות דהוי מצוה שהאן נרמת מ"מ מהאן לברך:

הנה אף במצוה דרבנן נשים פטורות אם האמן נרמת כמ"ם במשנה סוכה לא. מי שהי' עבד או חצה או קטן מקרין לאחו (את ההלל) ואכזת לו מלמה וכו' וכתבו שם רש"י ואום' דנשים פטורות מהלל משום דהוי מ"ע שהזמן נרמה אף שאינ רק מדרבנן כמ"ש הרמב"ם פ"ג מהלוכה ה"ו ועי' רלב"ד ומ"מ וכ"מ. ומפורש כמתני' דהוי דרבנן דמש"ה הוה עובה. לחריכין מה שהן לומרים משום דהן היו מתוינים בדבר, והשתא לחרי' סי' ס"ם מקשה מכאן כל רמב"ן שכ' נם' המצות שנרם ר' דהלל דלעולימתן, וכ"כ תו' נרכות כ: ד"ה בתפלה ומביאים רלב"י זו מהלל דנשים פטורות (ולאן הכרח לומר דרש"י דלא נרם פשיטא תלוי דבדרבנן אף' זמן נרמה מיבות, וי"ל כוונתו רק דל"נ פשיטא, דלאן זה פשוט והי' ס"ד דרבנן לא הכניסו בחיוב תפלה הם הנשים, אבל מ"ש נמי, מהו דתימא י"ל דנם רש"י נורס). וכ"כ בפסחים קמ: ד"ה שאף דכאן לאו' תקון, ומפורש במגילה ד. שהוצרכו למייב נשים במגילה משום שאף הן היו בנומו הנס ולולא כן היו פטורות משום זמ"נ אף דדרבנן הוא. ועי' פני יהושע ר"ה ט"ו: נפי שוכמית במודם ושבת נמי למיל דהק' הא נשים פטורות ממ"ע דאו' אם ומ"נ מכ"ם במיוב דדברי קבלה:

אך הספק הוא אי שפיר דמי שיכניסו עלמן במצוה ו אף שפטורות וכמ"ש תו' ר"ה לב. ד"ה הא וכ"ן שם, וי"ל כמ"ש ט"ז או"ח רל"ו סק"ו נבי הבדלה דכיון דנשים אכשים כל חיובם רק מדרבנן אין הנשים מקיימות ת"כ הכא נמי אין מברכות, ונם למי שעשה מנ"ח שם שקי"ל דרק במצוה שיש בה מעשה כיון דיכולות להכניס ע"ם בחיוב המעשה מ"ה מברכות נ"כ ולא הוי ברכה שאינה צריכה, אבל אם אין שום מעשה רק ברכה לבד אז אין מברכות, ולכן אין נשים מקדשות אח הלבנה, ומהאי טעמא אין להם לברך ברכת החמה, אך המנ"ח דחה חלוק זה עפ"י מ"ש רש"י קדושין פרק ר' סי' מ"ט דכל ברכה שאין בה ועוו רשאות נשים לברך:

וראיתי בכתב סופר או"ח ל"ד שבחלה העיר למה כ' מנ"ח שמשמע כן ברש"י דכל ברכה שאין בה ועוו מברכות הא מפורש כן שם דאם אין ועוו רשאות לברך אף דלית בה מעשה, ושוב תמה על המנ"ח שמדמה מלחח למלחח דלא דמי לחלדי, דמ"ש רש"י בהנדה בברכת אשר נתנו דמברכים סומא ונשים, היינו משום דאחירת הנדה מצוה היא ומה לי מעשה מצוה או הנדה בפה ועקימת שפתיו היא מעשה, ולכן נם ברכת אשר נתנו אחר ההנדה יכולים סומא ונשים לברך כיון שקדמה להם המצוה, משא"כ בהבדלה דאין שום מעשה מצוה רק הברכה לבדה י"ל דאין רשאות לברך:

ובמחכ"ת אין הפי' במנ"ח כן, ולא עלה על דעתו להניא לאי' מרש"י לדחות חלוק זה בין מצוה שיש בה מעשה ובין ברכה לבד, דודאי דבהנדה יש מעשה ולא דמי להבדלה, אך כוונתו, דהלא הרש"ש תולק על ר"ת דאסור לאחוז לברך במצוה שהז"נ, ומ"מ מודה רש"ש בברכה שאין בה

גה וטו דרשאות לברך ואין כה משום ברכה שאינה צריכה, ולכן אי אפשר לחלק דהכבדלה לא יברכ משום שאין כה מעשה, דמ"מ כיון שאין כה ולוגו רשאות לברך, וכיון שאין מפורש ברמ"ק דבר לענין תלוק זה דמעשה וכיון דברכה נרידת לכן כ' מג"א דק דמשמע כן ברמ"ק:

והנה במג"א ס"ק מכ"ו הביא רמי' דנשים מברכות ברכה לבנה מסהדרין מב. דאמר התי נשי דידן נמי מברכי ודחה די"ל לתו דוקא נשים אלא ליאמר בעלמא נקט, והכוונה רק על עמי הארץ וכמ"ש מגילה יח. מידי דהוי לנשים ועכ"ה. ומי' מהרש"ל שם בשי' שכי ונשים מברכות בהזכרת השם אין מימי סומאתן, אבל מה שפי' שם דהא דאמרינן דמברכי ברוך מהדש חדשים מיירי בלי שם ומלכות והסכים עמו בם' כתב סופר, לא נראה דאין שום ברכה בלי שם ומלכות וכמ"ש הרוקח סימן מ: ותו"ח רי"ד וכודאי מ"ש בשם בעל' ברוך מחדש חדשים הכוונה בשו"מ אלא שלשון קצרה נקט ויניד עליו רעו ברוך אשר במחמרו ברח שחקים שהשמים ג"כ שו"מ וכמו בר"פ הרואה ברוך שעשה נסים, שכתו ונבורתו וכו' וכמ"ש תו' שם ד"ה הרואה שכולן בשם ומלכות, אך כוונת ר' אשי במ"ש הלי נשי דידן נמי מברכי. נראה דשפוט ברכה לבנה היא על הנחת החור וכברכת יולר חור ופוקח עוריס, ואף דהיא זמן נרחת מ"מ בברכה הנהנין אין נפ"מ בין אשה לאיש ונריכות לברך, וזה שאמר לי במערבא מברכי רק מחדש חדשים והיא ברכת הנהנין נם נשי דידן מברכי, אלא נאמר אמר ר' יוחנן דברכת הלבנה היא כמקבל פני שכינה והיא מברכות המלוה וכמ"ש בספרי חלק ח' סוי"ם סי' ח', וע"ז נוסד מעשה אריך אשר במאמרו ברח שחקים וכו' ומזכיר ערך הלבנה ויפוסה ליסרחל, שעדיין תפלרת לעמוסי כמן, וברכת מלוה שהזמן נרחת לא תקנו לנשים ומחילה מיושב קו' מג"א מסהדרין דנשים מברכות, דדוקא לגיסת הקלר שבמערבא דהיא ברכת הנהנין נשי מברכי, אבל לדידן דהיא מברכות המלוה י"ל דלא תקנו להן:

ום"ם למסקנת מג"א רל"ו י"א יכולות נשים לברך ברכת הלבנה שאין כה ולוגו וה"ה לברכת החמה (וברכת לבנה שאין מברכות שאני כמ"ש ר"ם תכ"ו בשם של"ה משום שנראו פנימה). ומ"ם בשואל ומשיב תניינא ח"ד סי' קס"ח עשם שלא יברכו ברכת החמה מפני שבימי ירמי' היו מקטרים לחמה וחייבי' לעשות, במחכ"ה אין כדאי להביא על דבריס אלו. אבל המנהג שאין נשים מברכות ברכת החמה וכמ"ש ת"ם תוס"ת ס"ו, וי"ל מפני שהמנהג לברך ברב עם בפרהסיא, ונשים כל כבודן פנימה ואין רואי שיהיו בהספת עם וכמ"ש בסוכה נא. ומהקנים שם תקון נדול ובנמ' שם:

ובענין זה לעניר דבר, סי' תי' רעק"ח תו"ת רכ"ם ס"ב בשם בן יוחאי סי' רפ"ח (דף קמ"ח) שמהר"ל מפרנג ברך בלה שם ומלכות, והטעם כי בבן יוחאי מפני פי' שני שבעריך ערך חמה שב' דשת דברכות נט: הרואה חמה לא קאי

על חחלת המאור אחת לכ"ח שנה אלא אם אחר ג' ימים מעוננים ורחה החמה נריכים לברך עלי' וכ"כ בהג"ה מיי' פ"י מברכות ושמרם זקנים רכ"ם, וברכה קטנה כל כ"ח שנה נתקן רק אחר חתימת התלמוד ומ"ה לא ברך בשו"מ. אך כל הרואה דכדי הערוך שמניח רחי' לפירושו מירושלמי ברכות פ"ט ה"ב אחר ר"ה הדא דתימר בימות הגשמים ולאחר שלשה ימים הה"ד ושמח לא רחו תור בסיר הוא בשחקים, ישמומס שהלא זה קאי בירושלמי על רקיע בטיהרו אבל לא על חמה בחקופתה וכמו שחמה בהפלתה שבערכין וקובץ פ' מברכות סי"ח בשם הגר"ח והג"ר מרדכי בנעט:

אבל החמה יולה דרכו, דסיקרא רבה פכ"ג — ח' ליתא הרואה חמה בחקופתה לבנה בכדורס כוכבים במסלותם (ולא רקיע בסיהרו) כמו שהגירסא בכלי ברכות שם:, תומר ברוך עושה מעשה בראשית, ומסיק ע"ז הא דירושלמי אר"ה הדא דאמר בימות הגשמים ובלבד להאחר ג' ימים ושמא לא רחו תור, הרי דר' הונא לא קאי על רקיע בטיהרו אלא על חמה בחקופתה והיי לו לעורך גירסא זו גם בירושלמי ואין שנוי נוסחאות בברייתא בין בבלי לירושלמי רק מחלוקת בין ר' הונא שאומר ג' ימים ובין אבוי בבבלי שם. התוס' אחר נשם של לילה אחר, ולפי פי' זה לא נרם חמה בחקופתה אלא בחקופתה:

סימן ט

להרב הנאון מ' אלטר שאול

מסעמער נ"י רב בנויארק.

קבלתי ספרו הנכבד תנני זכרון והנני רושם עליו לחזה הציר

א) סי' א'. **הקשה** לרמב"ם פכ"ט מהלכות ה"ד דאין מקדשים על יין מכושל ולהב"ד מודה לו וכן דעת רש"י כמ"ם חו' ב"ב לו. אלא בירושלמי שקלים פ"ג ה"ב מפורש דיולאים בו ואי' דמ"ם דידן מוכח להפוך דאין מקדשים. דהמפרש למזיר ג: כ' דנזיר מותר ביין קדוש והבדלה, והק' פסחים כג. מערובין ל: דמערבין לנזיר ביין וסומכום פליג בסיפא ואלו לנזיר ביין לא פליג וכו' ולדעת המפרש מה קו' הא י"ל לכן מודה סומכום בנזיר כיון דיין חוי לי' לקדוש ואי' דלא שוו בשיעורים לקדוש שני ברביעית ושיכוד בעי ג' רביעיות כמ"ש בתו"ח שם"ו סי"ו, ואי נימא דיין מכושל מקדשים עליו תי"כ אלכתי אקשי קו' ת"ם דמכושל שיעור עירוב רק ברביעית כמ"ש ערובין כט. ושוו בשיעורים אע"כ דם"ם סובר דאין מקדשים על יין מכושל דלא כיהו ופוסקים רמב"ם לאב"ד ורש"י בבבלי עכ"ד:

והנה אף לפי דברי מר לא העלה תרוכה לנבי' הרמב"ם דס"ל בפ"ו דמיאות פי"א שנזיר אסור ביין קידוש, אך בחתם כל זה הפלפול להולית

מערובין

תפרוסין דמכושל לית רשוי לקידוש, לית יתכן. דמתני' דמערכין לגזיל ניין לית מיירי במכושל רק בסתם יין וכמ"ש בגדה מ: כי קתני מידי דלית לי' שם לווי אבל מידי דלית לי' שם לווי לית קתני וכ"כ מרוכין לד: קידה לחוד וקידה לבנה לחוד וכברכות לה. ועכוכין כ: ותולין קל"ם: וכמקומות רבים. ואף דבירושלמי נדרים פ"ו ה"ד אזדר מן היין לאכור במכושל דמקרי ממרית מכשלה מ"מ מלת דעת הגר"א יו"ד רי"ז לאת כ"כ דלרחב"ם בלחת מותר במכושל כיון דים לו שם לווי וכמו בקוש, ומו דמשם לין רשי' דהת ירו' שקלים מחיר יין קומדימין לקידוש ומ"מ בגזיר מן היין מחיר בקומדימין דלת הי בכלל יין כמ"ש שם ה"ע וכ"ד שם שע"ו, וכן בלמוקין דלכ"ע מותר לקידוש ומ"מ מכיח בגליון רש"ח שם בשם תהר"ם הלוי דגזיר מן היין מותר כו וכ"כ דגדרים שהני דחלוי בלשון בני חדש ומ"מ י"ל דלין מקדשים על מכושל. וגם לין שייכי, בשימת דשפי' ליכו' דמכושל הוי ג"כ יין, לאבל לית יחלה על הדעת דמתני' מערכין לגזיל ניין לית קלי לחסח יין ועל כל יין שבעולם רק על יין מיוחד שים לו שם לווי:

ובעיקר הקו' הא"ל מערכין לשיטת המפרש בגזיר (וכ"כ רש"י בפרדם סי' קי"ב ולקומים דף ס: דגזיר מותר ניין קידוש). והיה קו' פניס יפות יתרו ולישני יודע מה שתי' כי לין ספרו כלן. לאבל י"ל כי מתני' סחמת קתני וקמ"ל דחמיר מערכין לגזיר ניין לפי' יש לו פת, ולפי' רש"י לם יש לו פת לאסור לקדש על היין וכמ"ש בפרדם בשני המקומות המלויינים:

ומה שכתב לענין חום' שבת. נרחה דלף דחום' שבת דלו' וכולהי דלת מותר לגזיל לקדש על היין לפי' רש"י, מ"מ מה בפי' שיהי' העירוב רלוי מבעוד יום כמ"ש מרוכין ל: לו: וכי' שם ריטב"א ל: ד"ה וכ"ש דסוף היום דחמרי' שהות מירוב הייגו סוף היתר היום של תכילה וטו"כ קוכה מירוב סמוך לחום' יוה"כ, והייגו דכתי' שיהה רשוי לפני המוספה כי מן המוספה ואילך שייך לגילה, ולפ"ג דיכול לקדש מבעוד יום לפני חום' שבת וכרב גלי על שבת בפ"ש וכמ"ש חה"ד סי' ת' מרב ת' מן הקדמונים בקרימזיר, מ"מ לף דיכול להקדים ולקדש הייגו רק לחומרת להוסיף על הקודש לאבל ע"י הוספה ת"י להקל להתיר לת' דשו' ולאסור לגזיר למבור ולשתות יין לו לף שקבל עליו שבת, ולאת היא מחלוקת רש"ל ופ"ז לו"ח מרש"ם מי שהקדים לקדש היום בשמיני עלרת דעבת ת' רש"ל סי' ס"מ דלייגו יכול למשות מיום ליום להקל ולחייב בברכת המוכה ופ"ז מכריעים נגד מהרש"ל וכן הביא כ' דלין לברי פ"ז מכריעים נגד מהרש"ל וכן הביא בשם ת"ר:

ובישוב הקו' על רמב"ם שלוסר לקדש על יין מכושל נגד הירושלמי, כ' להדבר במחלוקת שנו' בפי"ת מתרומות מ"ל לין מכשלים יין של תרומה מפני שממעמו כ' יהודה מתיר תפני שמשניחו וכם פ"ב מ"ו לין תורמין מן המכושל על שלחו מכושל וכירו' ר"ל ור' יוחנן פליגי לי ממעמו ממדמו (כיו"ב יו"ד ק"ג ס"ב ויש מי שחוכך לומר שחם שגדיל האיסור מדמו ממה שפוגם בהפסד טעמו משניח יותר בגדל מדמו ממה שפוגם בהפסד טעמו לאסור), לו מפני שממעמו משוחיו (ופי' תו' ברכות לת: ד"ה משכחת שהמכושל מוד כמו בהיותו מי וליין בגליון רעק"ל על פלוגתת זו). והרע"ב תופס ממעמו משוחיו וכ"כ בשנות לגי' בפ"ב, ולדעה זו לין מקדשים על יין מכושל ולכן לף דכירו' שקלים ר' יוכה מתיר י"ל דס"ל ממעמו ממדמו לאבל רחב"ם תופס כת"ד ממעמו משוחיו ונשמנה לגריסותא, ולף דבפי' המשנה פי"ת תרומות כ' דמשניח י"ל דבספרו חזר בו:

ועויי"ל דרמב"ם ס"ל דר' יוכה שהתיר במכושל התיר רק על לד הדוחק תפני שלת כי' יכול לשמות יין מי וכמו שפיים שם ר' יוכה לשמעי' דר"י, כד הוי שתי ד' כסי דפסחת הוי חזיק ריבי' עד מגת. ולפי' במכושל כלב עליו רלשו עד עלרת לאבל לגריסות היכולים לשמות יין מי לין להתיר לקדש על מכושל:

וגם תוסב לפי שלת הי' בגירסתם בירושלמי דין זה במכושל כי העור לו"ח רע"ב כ' בשם בעל העמור דיולחים במכושל דלת גרע מקונדיטין דלישת בירו' דיולחים בו ידי ד' כוסות, ויפלח שלומד מקונדיטין מה שמפורש בירו' במכושל ופ"ב שפי' בשמע בירו' שלהם:

ב) סי' נ"ד אות ג' **מקשה** ב"ח לרש"י בילה ב: דרכה לת הדר בי' ום"ל מוקלה דשו' ת"כ למה לרכה (סוכה מב:) דמשני דלובב לין דומה שבת משום גזרה שמא יעבירנה, הת לדידי' לסור ליטול הלובב בשבת משום מוקלה כמ"ש תו' שם ד"ה שלטול דלמ"ב דחזי למלוה הוי מוקלה ושיים בע"ש. לק"מ כי הלת זה גם לדיין קשה דבע"ש מוקלה לסור מדרבנן ולמה לטו גז' שמא יעבירנו ומדוע לין די לסור משום ליסור שלטול וכמו שלין מעבירים לת התפוח על שופר כמ"ש מתני' ר"ה לב: לך הדבר פשוט כמ"ש תב"ח תקפ"ת סק"ד בשם מהר"ם מדווהה דלכן ל"ג בשופר בשבת שמא יתקן כלי שיר משום דגזרה זו שייכת גם בר"ה שהל בשול ול"ת לעקור מלות שופר ומ"ה ל"ג לף בשבת, והכת נמי בתוקלה דכוותה דשיך גם ביו"ט ול"ת לבטל מלות לולב, וה"ה נמי לרכם דם"ל מוקלה דשו' ג"כ יש מיכון זה:

ג) בסי' ס"ח **הקשה** כ"ת לרש"י יבמות ו: דר' נתן דס"ל הבשרה לתלק שלת נימא דשין מיוב מיתה רק שם עשה כל תלחכות שבת ת"כ לתה צריך קרת על מילה בשבת כיון דשין בם מיתה עשיית דעשה דוחה ל"ת, קו' יהומה היה לאבל פשום לק"מ דהת שבת עשה ול"ת ושין עשה דוחה ל"ת ועשה וכמ"ש תו' יבמות ו. ד"ה נגחר ופ"ז צריך קרת וביוש. ום"ם מר דיש במילה משום קוצר, כתבתי כזה בספרי חלק ת' שו"ת סי' ת"ם הוכת

סימן י

דובא נפני ס' נקוב משנת יעכן ורליהי נסי' י'
שמחיר חס כ' נערים נעשים נר מלוה
נשנת ל' שיקרלו שניהם זה לחר זה לח ההפטורה
נברכות, ויש לדון נדבר כי המקור לקרות פרשה
לחת כמה פעמים הוח נאו"ח רפ"נ ס"נ נשם ריב"ם
סי' פ"ד ורליוחיו המה משום דנגמ' לחמרו נשנת
מוכיפים, ונגמ' ליתח דלומרים מפטיר שהי פעמים,
ועוד ירלי' מחטוכה שקורים נימים והשליטי קורח
שנים מה שקרח הרלשון וגם משם אין רלי' למפטיר,
ויש לחלק דוקח נהורה שים הרנה קרוחים יכול לנרך
לף על לחר כנר קרח לחר. לחנל מפטיר לח נתקן
רק לחזד, וגם נשמחת תורה אין המנהג לקרות
מפטיר נ' פעמים, ומה שהניח נסי' זה רלי' מט"נ
מגיעה תו"ח ס"ו, ליתה דשם נחלקו לחנרוה ולח
ילחו עכשיו כלל נקריחת התורה, ורלי' מנרכי
יוסף רפ"ד סעיף ו' שחלה נשני לנשים שחפלים
נמפטיר מי קודם ולח עלה על דעתו לומר שיקרלו
שניהם:

ובירושלמי נרכות פ"ה ה"נ מונח מנ"ח
תרס"ע סק"נ שניש קוריש נתורה ואין
נ' מפטירים לומר עולח קריות נתורה ואין
קריות נשניה, הנה לפי' התרדים ופני משה קלי על
קריחת שניהם ניחד ולח על זה לחר זה ו"ל
נרייחת ו" מולקת על נרייחת שלפני' שאין שניש
קוריש נתורה ונם על נשלי מנלה כח. לחנל תולי
י"ל דוה קלי על קריחה זה לחר זה כנ"ד שרק
נתורה הקילו ולח נמפטיר ושי' מנ"ח שם דמפרש
נרייחת לחשונה על ז"ח דלמור דהח מסיים
שטושים כן נשמחת תורה ואולי הי' נזמנו המנהג
נס"ח לקרות ולנרך ניחד. ואין לי רלוות נרורות
לחיסור לחנל אין הדנר מפורש להיחר:

נ) **נסי' מ"א עי"ש** נס"ח שם הי' לות חלול
נכהנ ע"י סופר ותשה
כהנה חת"כ וממלחתו נדיו מחיר נפשיטות משום
נמי' ניטין יט. דיו ע"נ דיו אינו כתנ, ונפלחתי
שאינו יודע כלל שאין הדנר פשוט ויש כמה דטות
להפוך (ה) פמ"נ תו"ח ל"נ מ"ו ס"ו ד"ה דמ
כתנ דכתנ שני על כתנ שלח לשמה מנטל לח
הרלשון. (נ) וכן דעת נעל סדר הנט סעיף ס"ו
ופמ"ם שם. (נ) וכ"כ לרץ נני יו"ד סי' כ"ח ופוסל
לפני' להעניר קולמוס לח"כ. (ד) וכן מניח שם
נשם שנות חייש למהרש"ק סי' ער"ה דקטן שהעניר
קולמוס פסול. (ה) וכ"כ דנרי מלכיהל חלק ד'
סי' נ' והוא מחיר להעניר קולמוס לח"כ. ולף
שנם' משנה נרורה ל"נ י"ז נאור הלכה ד"ם
ואינ. דעתו שלח כפמ"נ מ"ח היחכן להוליח פסק
פשוט נהשלם עין מכפמ"נ וכל המחנרים העומדים
נשיטתו:

ומה שהקשו המפרשים על הפמ"נ מתו' ניטין יט
ד"ה ויו שכתנו דוקח שם כתנ הרלשון
סי' שלח לשמה וכתנ השני הוח לשמה חשיב כתנ.
יש לומר דכוונת תו' רק שם הכתנ השני לינו מחדש

כלום לח להרע ולח להעיד לח לינו כתנ כי לין נו
תועלת, לחנל שם מחדש לפני' לקלקל נ"כ הוי
כתנ דסוף סוף עשה שנוי, ודמי למ"ש נמנחות מ:
השתח נכל הוסיף עכר מעשה לח הי לפי' דמנ"ם
כמ"ש נ"י תו"ח סי' י' דשם עכר על נ"ח הוי
מעשה שכח נמי כמו שתיקון חשוב מעשה וכתנ
ה"ה קלקול נמי, ופי' פמ"ם שם שה שתי' ע"פ
פלונתח נמין נמינו ועי' מה שכתנתי נחנליש
נבעיימים מ"נ סי' ל' נענין זה:

(נ) **שם סי' ע"ד. עי"ש** לחד שחייב לחנרו מעות ולין לו, ויש
עשיר שרוצה לתת לו מתנה כדי שישלם התוב, והוח
ממלן לקנל משום שונח מתנות יתי' לם כופים לוחו
לקנל ולשלם, וכ' דכופין לוחו. לחנל לח הניח כל
מקור לדנריו רק מס' חייש שלל, ונחמנה נם דעתי
כן ולחנרר הדנר:

הנה ניו"ד רנ"ה ס"נ נזקן לו חולה חו נעל
יסורים חייב ליטול נדקה וכ' ש"ך סק"ל
נשם סמ"נ דה"ה לם יש לו נעות ולינו יכול להשלין
ולפרנסן. ונשולי הנעות הוח חיוב מדנרי קנלה כמ"ש
לה"ע סי' כ"ח ס"ל ומכ"ש נפריעת נע"ח שהוח מצוה
מדלו' שחייב ליטול נדקה כדי לשלם ועי' תס"ו
כחובות סנ, ד"ה נלומר שודלי לין סנרת שיכופו
על מזונות מה שלין כופים לנעל חוב, וכודלי לקחת
מתנה קיל מלקיחת נדקה וכמ"ש דנדקה לסור לקחת
לם יש לו מלהיש זו לחנל מתנה הרולה ליהנית
יהנה וכמ"ש נרכות י: והנ"ה לשני שם ויו"ד רנ"נ
סוף סעיף ל' נהנ"ה ולינה רק מדת חסידות שלל
לקנל וכמ"ש מ"ח רמ"ע ס"ה, ותס נדקה מוחרת
כ"ש קנלת מתנה:

וכן רלי' ממ"ש תו"ח ל"ז סט"ו שהלוה חינו
חייב להשכיר לת עלמו ומקנה נשנר משפט
שם סק"נ הח כיון דמותר להשכיר לת עלמו למה
לח יהח חייב להשכיר ל"ע לפרוע חובו הלח פריעת
נע"ח מלוה ויורן דהח דרשלי להשכיר עלמו משום
דיכול פועל לחזור נו ילינו שנד לחנל לם יהי'
חייב להשכיר ל"ע לפרוע חובו לח יוכל לחזור
נו כיון דחוב מוטל עליו לפרוע והוה שנד ולסור
משום כי שנדי הס ולח שנדים לשנדים, לחנל נולח
ליסור זה הי' מוטל עליו להשכיר ל"ע. ול"ש הכח
דלינו לחח מדת חסידות ודלי דמוטל עליו לקנל
מתנה כדי לקיים פריעת נע"ח:

וכן רלי' ממ"ם קע"ח ס"י ליש מולקים דספקו
כח"ק דשם חומר סול הנדול נמתנה יכול
לכוף לת חנרו לקנל וא"י לומר שממלן לקנל מתנות,
חלח לפי' לדנה לחשונה דפסקו כרשנ"נ דיכול לומר
שונח מתנות יתי', שא"ה דלין על חנירו חוב לקנל
מתנה ולף דכופים על מדת סדום לם זה נהנה וזה
לח חסר, החס הוי חסר כיון דמדת חסידות שלח
לקנל, לחנל הכח כיון דהוי לוה רשע וניזו לשלם
פשיטח דלח שייך מדת חסידות כדי להיות רשע.
ועי' כיולח נו נמ"ק יח: נהניח נמלח דחירח
דמרין נרי' דרנין וכו' דשחרע מילחת נח' מהם

ופסקי' לגמלי' ומק' ר' תשי למה לית חשש לסחק על מכרו ותי' מדש חשוב שאני וכ' ריטב"א שם לא מחמיר על עצמו וכמל ממלאכה י"ל דתייב לשלם ההפסד לשותפו ותי' ספרי מ"ש סוניה ס' לוט ס', וכן כתו"מ ס"ב סל"ח דתינו יכול לקדש לח השם כמשכון של ישראל וכ"כ מהרי"ם חלבוי בכורות ס"ב לות כ"ח ד"ס כן לחמ כשם רדב"ז דיכול המוכר לומר לח מפני מפרוסך לפסיד:

ועי' שפר משפט קמ"ח סק"ו מסופק לם המקבל מדש חשוב שהנותן יש לו הלוח מה שזה מקבל ממנו וכמ"ש תי"מ ק"ן ס"ו לם לרשב"ג יכול זה שרוצה לחלוק לומר לו מול חלק הגדול במתנה דל"ש לומר שוה מתנות, ול"ע דהלוח זה עכס ת"ק כ"ב דהנותן מחכוון למוכת עלמו וכמ"ש חס"ו וסמ"ע סקכ"ו, ולשב"ג חולק דלפי' לם הוה נס טובת הנותן יכול לומר לי לפשי במתנה:

וק"ל כתולין מד: ר' זירא כי מסדרי ני' לח שקיל משום שוה מתנות כי הו מזמין לי' חול לתר לתייקרי הוה לתתייקרו כי וכ' רש"י הלוחם היח ולין זו מתנה. ולמה כי מסדרי לי' לח שקיל הל נס במתנה לחדש חשוב שייך עכס זה דיש להנותן הלוה, ונס ק' הל רשב"ג פ"ל דלפי' לם יש לנותן טובה מ"ת שייך שוה מתנות וי"ל דנס כ' זירא מודה דלין טופס לותו לקבל וכדעת רשב"ג:

והנה לעמ"ש ביטב"מ פלה פ"ל ס"ח ומוכח כתו' קדושין לח. ד"ה כבר וכבלה"מ פ"ל ס"ה סק"ל דלמות תפילין ולובב פ"ל לחזור על הפתחים רק בכבוד חב, וי"ל ס"ה לפריעת כמ"ת לין כופים לותו לקבל לדקה לו מתנה, חבל בלחת נרלה דזה החילוק בינו' בין תפילין לכבוד חב, דרק במלות שבין חדש למקום עסור לקבל לדקה ובכבוד חב תייב דהוי בין חדש לחבכו ול"ב ס"ס בפריעת כמ"ת דתייב לחזור על הפתחים ובפרט לעמ"ש בינו' שם בסמוך פ"ר לחבן ומה שכתב לעמ"ש בינו' שם בסמוך פ"ר לבן ומה שכתב שהות דבר שהות פריעת כמ"ת וכו' פ"ר לוי וכו' גדול הות דבר שהות פריעת חוב וכו' הרי דכבוד חב הוי כפריעת חוב, ולפ לפי דקיי"ל בינ"ד ר"מ ס"ה דנס בכבוד חב פ"ל לקבל לדקה מ"ת וי"ל דפריעת כמל חוב חמור יותר:

וק"ל על רמב"ם פ"ה מסכת פ"ח דבבר שכת חייב לחזור על הפתחים מבלי' ומ"ש מכל מלות דלו' שלינו לריך כמ"ש בירושלמי, ולולי משום דבר הות לשלוס בית והוי בין חדש לחבכו וחמור יותר, ול"ע:

מה שהביח נס' בשם חיים שחל לדקה נכון יותר לקבל ממתנה. יש לדון מ"ז ממ"ש הות עלמו בספרו בבכי יוסף בשורי ברכה יו"ד רכ"ה ס' על מ"ש סעיף ס' שרמיק עלמו מן הלדקה וי"ל בבר בחבכו שכוונת רז"ל שלא יהנו תלומדים לפי' דבך מתנה, לך לפי שלין ספרו חיים שחל לבלי לא תוכל לספוק על דבריו שם:

סימן יא

כ"ה חפות תרש"ח מאסקוא.

כבוד הרב הגדול אשרתי ושוע מ'

זיסקינד בריון מריגה.

קבלתי יקרתו ותשר שחלני לם מוחר לו לנטח לרה"ר בשבת במשקפים על עיניו כי לריך לכם בשת החפלה וגם עיניו כבדות לרחות בהון, ופלפל בהלכה לי שייך בזה גם השם רפוחה וכתב דמשמעות רמ"ח בשו"ת ס"ח סעיף י"ח לחיסור וכי בשם וקדמונים לח נזכרו משקפים והשם הועיל קדושת דבי שמשא יותר ממשקפים לנו (ברכות מג:):

הנה מ"ש מרמ"ח, שם לח מיירי כלל לם נושת לח בתי הטיטים על עיניו רק שהם בתוך חמיק יכושת החיק על כסף לחכשים ולכן לחסור מפני שהם ממונים, ולפ שחין הדין מפורש בש"ס, מ"מ משיטת רשרי דהוי דרך מלבוש ות"ס מקרים מוממה ורק שייך נזרה שמא יפלו ולם הם הדוקים היטב על החוים ולח שכיח נפילה שרי. וזה ימים רבים בימי תורפי נשחלתי בזה והסכים עמי לחי מורי מחבר דברי יבכר להיתר ותי' שואל ומשיב מהדורת תליתאי ח"ח סי' ק"ם:

וחשש רפואה נשבת לח שייך בזה מכמה טעמים. ל) כיון דחין כחן שיכות לשחיקת סמנים וכמ"ש הש"ה מיי' פכ"ח מהבת לות ד' שהשיב ר' חבינדור כהן דמותר לללום ול"ס בזה גזירת שחיקת סמנים וכמ"ש שכ"ת סמ"ה סעיף מ"ו נותנים כלי מ"ג העין להקר. ב) וגם הוי כמ"ש סעיף ל"ו בחוכל ומשקה שהם מחכל בריחים וסעיף מ"ד רוחנים בתי נרד שכן דרך בריחים, ומשקפים הרבה בג"ח בריחים נושחים. ג) וגם הל לינם מרפחים כלל רק משמרים לת העינים שלח יתקלקלו והוה כמ"ש שכ"ת כ"ג נבי ספוג וסעיף כ"ד נותנים עלה מ"ג מבה וסעיף כ"ז מבה שחרפחה נותנין עלי' רמי' שחינו חלת כמשמרה:

ב) **ואודות** מכילתח יתרו פרשה ז' מ"ב זכור ושמור זכור מלפניו ושמור מלחתריו מכחן לתרו מוסיפין ממול על הקודם משל לוחב שהות מוכף מלפניו ומלחתריו, מה כוונת המשל. וגם בשל בבורי המדות תמה מ"ז וכבר נשחלתי על זה. פשום כי הפי' כמו חס חב חלך לקרחתך והות מלפניך, הנך יכה מפניו שלח יפרוף לוחך, ולפ חס הנך רולה לותו מחתיו שבבר הלך לו, בכל זחת עודך מפחד פן יחזר פניו ויבוב חלין עד שבבר הות במרחק מקום, כן השבת, מלפניו בשרב שבת לריך יהיה ושמירם כי כל רגע קרוב בותו וגם מחתיו בסוף השבת לפ שהנך מושב כי בבר עבר פגם יום, מ"מ מלין להזהר ולשמור שוד קדושתו ולהיות מורחו עלין עד שחדש בבור כי בבר עבר ויסי לילה

ע"ז כלים פ"ב מ"ג ומ"ל ומ"ש ומ"ל ומ"ש ומ"ל ומ"ש

גילה, והוא כמ"ש שבת קיח: יפי תלקי עם מכניסי שבת בסכריות וממונ'לי שבת בלפורי:

ג) **ומה** שהעיר כ"ת מה שפולת בשל בתים בשבת כיון שאין בהם שום שנוי אחר הבשול יותר מבחלה, הנה בגילה לד. אחד מביא את התור וכו' ואחד מביא את המים וכו' כולם מייבים וכרמב"ם פ"ח משבת כ"ש דחתמם מים מייב ושם פ"ד דכולם משום מבשל, וכ' שמ' ק' לו לפי רש"י דתור ופלים מייב משום מבשיל מה קמ"ל דמייבים משיחת, גם מה פ"ד דמקשן והחניח לחמרן מייב וכולן משוריס, היכן דמביא תור ופלים משוריס משום מבשיר ע"כ מפרש דרק משום בשול כי' הס"ד דשוריס לכל מחיוב מבשיר לח קמיירי ופשיטא דחייב וכ"כ פ"ה מיימ פ"ח בשם הראב"ד דחייב שתים, וכח דלחרון חייב כיינו להחרונים מגיס ומביח מים וגותן מבלין, ופ"ו מירן דכולן מייבים משום בישול וכרייתא שני' מיירי לח שנתן תור לתוך, ום"ם לכ"ע בישל מים חייב, ומיי פני יהושע שבת ח: דכח דנקט במים בשביל שיחמו ולח קחני בשביל שיבשלו משום דבמים חין בישול ניכר כלל ומביח לח הפרי"ח יו"ד סי' ס"ח סק"ס שכתפק לי שיך בישול דתור' במים ומביח מקור זה מבילה, ומי' תפלגת ישרחל בלבלת שבת סי' י"ח שהקשה כח מים גרועים מבושלים מחיים ולמה חייב כשבשלם. ות"י מה מק' דפשיטח דלח כמי לתבשיל לח לחמים דלריך דוקח מבושלים, ומי' פמ"ג שי"ח ת"ח סק"כ דלח כשל גוי מים בשבת ולפנינו דלחן לריך להמתין במ"ם בכדי שיפשו לכל בו ביום לחוריס:

סימן יב

להגאון הנפלא מ' מאיר דן

פלוצקי יחי' אבד אסטראח.

קבלתי בשמחה ספרו הנחמד מחדש ישרחל חלק שני וכמעשהו ברחשון כן הפליח לעשות בשני והוח מלח ברכת ה' על כל גדותיו, ותפלח בכנה כי ילכו יונקותיו וישיגו מתינותיו וכיום ילכו לחור תורותיו, וכנני להעיר לחיה המרום:

ח) בסי' ב' **נצב** כ"ג לחשפח שם מר לחי בדברי ישכר סי' כ"ד, ותורף הענין, דכם' חלקת יוחב ח"ח לח"ח סי' ו' מירש דחין בסריקה בשבת לימור תורש ומר כותב שכן כ' בחגלי טל, מפני כי מקור לימור במשנה (נויר מב:) שיר תופח ומפספס לכל לח סורק, והק' בגמ' כח מי דכר שלינו מחכון ומי' כל הסורק להסיר נימין מדולדלות נחכוון וכ' הום' שם שחינן מחוברות יפה ונוחין להנתק, וכיון שחין בסריקה פסיק רישח ליחלם שמרש שלימה רק נימין מדולדלות, ובשבת לד: ליחח דלפורן שפירש רובה לחף בכלי שמור דמן התורה הוי כחלוש וס"ס בנימין מדולדלות דכל מדולדל ספי' דנחלש כרובו ומחלק שם בין נויר לשבת, ופ"ו חלק בדברי יששכר, דמניין לו ספי' כנימין מדולדלות שפירש רובן, כח י"ל שמדולדלות פיינו שמחוברות במקלח ומלוחות במקלח. ולין כחן ענין לרוב ומעוט כלל, וגם לחחן שמחוברות רובן ונחלשו במקלח ג"כ כוונתו להעיר, ולח דמי לנפורן שפירשה רובה, והוי כסריקה לי' דתו' והעיב עליו כ"ג ח"ל כיון דחיבת מדולדל לכי פירוש בכל מקום שמצורה במקלח ת"כ הכח נמי ספי' כן וכן מבוחר בהחם סופר יו"ד ק"מ בשמיטות וכן נרחה מדקדוק לשון רש"י בגויר שפי' ולח נמקרו לגמרי נרחה דרובן מרבו:

והנני ממפלח מחד בנימ שבכל מקום לכי פי' שנחלשו רובן, ליפה מלח מר כן. פי' מולן מכ: פימנים שנדלדלו ברובן מרפם, הרי דכי רובה ברובן לכל עולח שבבלים חיבת ברובן, פי' ספי' נדלדלו מחליהן, וכן במקולות פ"ם מ"ד נפורן המדולדלת פי' הרי"ף שנדלדל מקלמה. ולפ שבנדם פ"י פי' כ"ו דעתו דפרשה רובה, היינו לענין דינח פוסק כן משום החוספתח, ומ"ם בחשנה לח פי' כן, מבואר דפשם מדולדל הוח מקלמו ולח רובו, וכן מפורש בב"י יו"ד קל"ח שכיון שהרמב"ם כ' בלשון החתי' נפורן המדולדלת ולח מילה בין פי' רובה למיפוסה לין נפ"ח ולפי' פי' מפוסה לין מולן הרי דפחם לשון מדולדל לח משמע רובה, ומשום דהכל לפי הענין כי בב"ו מו. גבי לחבי הר שנדלדלו דמקשם מם לחר שכן מחובר ושם פ"ח הכוונה שנמקרו לגמרי. ומח"ם הל"ל לין רלוי לשבת, דרק לענין השחתה זקן הוח פוסק להיתר ולח דמי לנויר דכ' גדל פרע לכל לימו מעמיד ליפוד דרובן נמקרו, ות"ל דגם לם נמקרו מחלה רק מחליהן לים בהו לשו להשחתה ע"י סריקה דג"כ מוסחתים ועומדים שם:

וגם לפ שיטו לומרים כי מדולדלות פיינו שנמקרו רובן והוי רק לי' דרבנן, לכל הפס לפשר להחלים דהסורק רלחה מכוון לחלום רק לוחן שרובן נמקרו, הלח ודלי שמבקש להסיר כל לוחן השערות המחוטטות מעט ולפ לוחן שם מחלה פקוחות שסריקתן ליסור דמו':

וגם לפמ"ם רש"י שבת נ: דהמסרק ודלי מעיר וכ"כ שם סח: דהוי פ"ר וכן כי בחמיו נויר ורפ"כ שם, וכ"כ רמב"ם נפ"ם ממיר טי"ד שמעיר ודלי ורלב"ם ביצה פ"ב סי' כ"ד דהוי פ"ר וכ"כ ריב"ם שלי"ד ותו"ח סיפ ס"ג שלי לפשר שלח יפקרו, ום"כ דהח דלמרי' בגויר כל הסורק להסיר נימין וכו' הכוונה משום פ"ר רק דלח ניחח דהוי פ"ר דלח ניחח לי' בחליחת שערות ע"ו קלמר דניחח לי' וכמ"ש כ"י סיפ ס"ג וכן מוכח בשם חורח משור נויר. ות"כ לדקח מה"ד סי' פ"ד דפסיק רישח בדרבנן מומר ע"כ דסריקה לי' דמו' סיח:

וגם מם זה דמיון לנפורן שפרשם רובה, שכל רוחים לי' פי' רובה לי' מקלמה, חצ"ל בשערות

כשמרות מלן מעים והלה לי לפשר לנמנם לי נדלדלו רוכן לו מחניה ולין לוים נקי להכמין בהרים התלויים כשעה וגם ס"ם נפל סיתה בכירה דהלה ים שמרות קשורות ומסוכנות זו כזו כמ"ש מר לחי כשם ריב"ם וכוונתו להסירם וזה ולהי לי' דלוי, ולויני יודע לוך לפשר להתעקש נגד החוש:

והנה מר דחה לח דבר פלפול שכם' דכלי יפכר על קו' ריב"ם על רש"י שכ' משום פ"ר ובגזיר לחמרו שנתכוון לניחין המדולדלות, ולחי' מר לחי דלחמת החיוב משום פ"כ על השמרות המחוברות, לך חלו לה היתה כוונתו למלחכת החלישה כלל לפי' הי' פ"כ הי' הסורק שעור דהוי מתעסק וכנתכוון להגביה לח החלוש ולחך לח המחובר חלה לם נתכוון לניחין לפי' ניחח דהוי רק לי' דרבנן מ"ם כיון דס"ם עושה במלחכת החלישה שוב לינו מתעסק ומייב על חלישת שמרות המחוברות לגמרי דהוי פ"כ והביח דוגמח משטיחת ח: כשמוך לוסחה חייב מטחת לף דוסחות דרבנן ול"ח לגוס:

והשיב עליו מר שלי ניחח דהוי מתעסק למלחכת חלישה גמורה, לינו חייב לם מתכוון לחלישה ניחין מדולדלות לחינה חלה דרבנן והוי מתעסק, והביח לפי' מירושלמי שכח ספי"ח דמכוון לחי שיעור הוי מתעסק לשיעור שלו, וגם לי מכוון לחמם כשריות והעלה הוי מתעסק חלה שכשריות חייב שכן נהגה:

הנה לענין הדין לין חקירה זו מעלה לו מוכיחה ולקוב שדכרי מר נוחקים כזה, וככל זחת לומר מדוע לה הביח מר לפי' מרמב"ם פ"ח מכשם ס"ח נחכוון לאיסור קל ונעשה לי' חמור כגון שנתכוון לזרוק ככרמלית ומכרה הלכן לרה"ר שעור ורק הביח לפי' מירושלמי כח"ם, ופ"כ משום דככרמלית לה נעשה מחשכתו מש"ה הוי מתעסק משא"כ כניחין כחמת הלם לוחם חלה שהוסיף שחלם גם השעורות המחוברות ולכן הביח לפי' מח"ם שחף שחכל מה שחשב חלה כיון שהוסיף יותר ואכל שיעור שלם הוי מתעסק, חבל יש לדון דזוקה כח"ם הוי מתעסק משום דנתכוון רק לחלי המלחכה ולה לכולה חבל הכח כשטרות י"ל דלה משמע לחשי חלוק כין שמרות מדולדלות כמקנת לו כרוכן והוי כנתכוון לנקוט תחנים חלו וליקט תחנים לחכרות דכיון דהוי מין לחד לינו מתעסק, וגם י"ל דהח דמתעסק כשכח שעור משום מלחכת מחשכת כמ"ם כריחות יט: ותו' שכח שכ: ד"ה נתכוון ועוד, ולפי שעור לח הוי מלחכת מחשכת כמ"ם רשכ"ם כ"כ נה: ד"ה כמם' שכח וזה טעם כח"ם דהוי מתעסק, ולפ דמלינו כיומח פ. דלפי' כח"ם לח מקרי שב מידיעתו ופי' ת' הרי"ם יו"ד ט', שלפי החם דכפי' שידע שחייב חטלח, ודמיון שהביח מל מקריבת עריות להעלחה דהוי מתעסק, לח דמי דהמה שני דכרים שונים ולינם מין לחד:

ובודאי שכוונת כעל חלקת יוחב היתה טובה ללמד זכות על כנ"י מפני שרלה שלין שומע בקול מורים, והגני מעתיק כאן סוף דכרי מכחבו חלי כענין סריקה מיום ל' חוקת תל"ט:

ודק וכגוף הדכר שרולה כ"ת לחקום עלמו שים כזה לישוב סקילה ח"ו, לח לדע על מה, דכלי לגו רולים שכטולם נפרץ כזה הרבה ולפי' כגות החסידים סורקין שערותיהם כשכת כפרהסיה, ולגו שותים לח"כ לח היין שבגבוי, ל"כ ולפי דיש לנו לחשם שלח יפי' פכ"ם לחשור סקילה ולף לחין זה מירון כלל כיון דמ"ם לחשור מדרבנן לבל פכ"ם הוה זכות שלח יפחו י"כ ח"ו, ולולי שכוונת כ"ת שפי' שישמעו שהוה לי' סקילה יחמירו כדכר, לבל כעת כ"ת יודע שכעוה"כ לין לנו שומע, כי הרבה מליסודי שכת עושים כמלחכת לידם ובריכה וכישול כשכת והולכים כפרוע רלוי כשוק ולפי מה שמלחם כימינו, ובהחלסף רלוי הרבנים זה פעם ושתים לינם רולים לעשות דכר ממש כשד היהדות ההולכת ומתדלדלת יותר ויותר, ורובם חושכים רק להשכת מלא הגופני והחומרי, ס' יחסם. מכ"ל:

ב) כם"ם ס"ז על קו' הגחל"ק מגור שליט"ל כמשנה יכמות לה: הכונס לת יכמתו ונמלחת מעוברת לם הולד של קיימת יולית וחייכים כקרכן, לפי' תוס' סנהדרין נם. דלהמית עוכרין ליכח רק לי' דרבנן לחלי לת נעשה פעולם להמית העובר כדי שינלו מליסור לשת לת, לת הוי כהדיק לת כתנור להחילו לרחותה קודם שיכח לחיוב חטלת:

ויל דהנה מג"ח רכ"ד סקכ"ב מקשה למה כרדיים הפת לה העמידו דכריהם כמקום כרת כמו כשל הלה ולחיחל ותי' כניחיב מיים דל"ן כ' דרדיים הפת לה נלחשרה משום שכות לק משום פועדת דחול מש"ה לה העמידו דכריהם וקולת יותר, ול"כ כליסור מיתת עוכרין דהוי דרכנן שפיל העמידו דכריהם, ועוד כ' לפמ"ם כחי' רפק"ח שם על קו' מג"ח דרך כהלה העמידו דכריהם שלח לחלל שכת לף דכשל מפסח דהוי שני ניניים מש"כ כרדיים הפת ל"ם להעמיד דכריהם שלח לחלל שכת כרדיו' ופי"ז יהי' חלול שכת יותר גדול כחפי' כיון דמ"ם יכח לידי חלול שכת, טוב יותר לחלל כשכות מלחלל שכת כמלחכה דתו' וכזה מייכ קו' פמ"ג כפתיחה לה' ק"ם ד"ה ולו קשיח מיי"ם:

והנה מ"ם על קו' פמ"ג. מי' פמ"ג ח"ח רמ"כ ח"ח סק"ח דמקשה על ל"ל מוכח כמג"ח שם דחם מיקלים שער הדגים נכון לחקן שלח יקנו דגים ומוחר לכשל מוגג שכת, ולחי' ממשנה כריחות ח. המטען הזה וכו' ולימד דה' לידות ודלות מכיחות קרכן לחד, וחמה דהחם עשו חקנה כשוח"ת שלח יכשו לקוח ועשה ויחכלו כטומחה לבל לין עושים חקנה כשכ ולל חעשה לכשל מודם ל' מוגג שכת מחשב מן יכשלו הרבה כשוח"ת, וק' לי הל הכח נמי כק"ם דכוותה דכ' כן כחל"י ריש כרכות דפטרו מכחים לקרות לחר חלות לם שכת, משום גזרה שיכשל כשוח"ת ויחכשל חמיד כק"ם, וכן מלינו כמ"ק ת: ר' יצחק נפמח לחר דלין טושחים

נוסחים נשים כמומר מפני בטול פרי' ורבי' ושמח יתתין תמיד עד המועד וכן שם יד. ואסור לגלח במועד כדי שלא יכנסו לרגל כשהם מגולחים וכן ברי"ן כילה רפ"ב ד"ה אחר רבא דאף דטירוד משום כבוד שבת מ"מ אם אבד טירוחו לא יבטל לשבת דמועד שלא יתעדן בשבת ר' ויתעדן שבחוה הרבה:

ום"ם הכא להרוג העובר אסור דהוי שני עניינים ולא התירו ליכור דרבנן בשביל שלא יעבור אי' אחר דאי' וגם אפי' אי אי' מוהר להמית עובר אין זו עלה כי ס"פ רוב ים שבנה בדבר להם:

ג) **ומדי** דברי בו תציר על קו' מר בפרדס שבת חרפ"ב סי' ק"כ שתמה במתני' ר"פ כה. שנזר ר"נ על ר' יהושע ביבמ' שלנו ביום כפיר שחל בחשבונו, אחתי אי' ר"י מילר הא הוי רק מלאכה שאין לריכה לגופה ס"ם מ"ש מהברי"ק סי' קל"ג דהא דסנהדרין ע"ד: דת"ל נוי ליטרחל קטיל אספכתא הוי משאל"ג כיון דאין ליטרחל לורך במלאכה ומושה רק לעסוק ממיתה הכא נמי עושם רק מפני נזרת ר' נמליאל ולא מרלונו:

הנה ולאי דר' יהושע ס"ל משאל"ג עסוק כמו שאמר (כריתות יט:) הכא לתיבוקות הוחיל ומקלקל בחבורה עסוק וכו' והא בבא קלית כמ"ש רש"י שבת קו. ד"ה מתני', אך לרפרס שם יד. דאין עירוב והולאה ליוה"כ אך יפרנס משא זו דר"ה מה נזר ר"נ ומפני מה הי' ר"י מילר וע"כ ל"ל לרפרס דר"נ נזר עליו רק איסור דרבנן. וזה שהבליט נאחרי עליך שבת במעותיך והייט אי' מוקלה שיעת לת המעות, ולפ"ז גם לדידן מה בכך דהוי משאל"ג ס"ם יש כאן איסור דרבנן ואלל"ג, י"ל לרפרס ס"ל כר' יהודה דמשאל"ג חייב:

אבל עיקר גרסה דדוקא מי שעושה ע"ם חוגם מיתה הוי מלאכה שאל"ג משא"כ הכא שלא הי' בידו ר"ג לבוף לת לעליה ביו"ב ואם יוליא לרשות הוא דעביד וכו' ככל שליח שעושה שליחותו, ולדעת מר למה אסרה תורה לחלל שבת בכבוד לב הא עושה מחמת נזרת אביו והוי משאל"ג שלא ודאי דאם אינו חגום אע"פ שעושה ע"פ פקודת לב לו נשיא הוי מלאכה לריכה לגופה:

ובתום' שבת עב: ד"ה הניחת דכ' דאם שלא שבת מלאכה ומירחה חייב מוכח דלא כמהרי"ק, אם לא שנחלק דדוקא בחוגם מיהה כהאי דסנהדרין דעת מהרי"ק כן. אבל מירחה עוגם אחר מיקרי לריכה לגופה:

סימן יג

סיון תרפ"ב טאראנטא.

נשלחו אלי מובות התבונה, ואיתיתי בחובת כ' לד ע"ז מאחר בעניני שבת מ"ש לענן מסמרת, ומרבה דברים בלי ענין. ופשוט דשבת קלו: אין חולין מסמרת הוא משום לוהל כמ"ש בגמ' וחוס' ד"ה דר' אליעזר ואי' ר"ן וטוש"ע או"ח סי' שמ"ו ס"ט, והא דאמר אביי (קלח.) מדרבנן שלא יעשה כדרך שעושה בחול ונקע חומרי מתניתא (מלילה ע"פ מ"ם ביבמות קב.) הגוד והמסמרת וכו', ותמוה למה חזר ממ"ש החלה משום לוהל ע"ש ולמה כ' טעם אחר משום עובדת דחול, ועי"ש ר' דעובדת דחול, הפי' כמ"ש בילה לב: דלוהל ערלאי נזרו משום לוהל קבע וחה מ"ם עובדת דחול וכ"ש הגר"א שע"ו אות ע"ז ואות י"ח. ולאי' בלורה ליש עשם לוהל מפרושקא (שם קלט:) דאסולי כובא אסור ופרש"י משום לוהל וכ"כ רמב"ם שכ"כ משבת הלכה ל"ג, וביון שרמב"ם ס"ל טעם לוהל, ע"כ מ"ש פכ"ח משבת הי"ז דאסור להלות מסמרת משום שמא יבא לשחר, ע"כ כוונתו דאפי' בלופן דלא שייך לוהל מ"מ אסור משום נזרה זו, אלא שדברי רש"י קלט: ד"ה משדים שב' דהא דאין חולין המסמרת לאו משום לוהל אלא משום עובדת דחול, זה ל"ש מאד ומ"ש מפרושקא הא"ל, והא דמותר להלות בה דמוגים היא קו' רשב"ם קלח. ד"ה אלא. ועי' שע"ו מ"ח סקי"ח ובחיב חייס:

ומ"ש הכותב, דהכא בסמרת הוי רק חוספת לוהל ערלאי, ל"י מה קאמר דהא בגמ' אמר השתא לרי אליעזר חוסיפי וכו' למיעבד לכתחלה שרי, ומש"ה מק' רק דר' אליעזר אדר"ח ולא מהכמים משום דהכמים שרי רק לסוסיף והכא הוי עשייה לוהל לכתחלה, ומ"ם שם מ"ם הירו' אין הכרע למירושו ומפרשים כ' סי' אחר, ומ"ם בבבלי ל"ת לפרש כן דמסורם להפוך:

והנה ע"פ מ"ם חו' שבת לה. סד"ה והרודה דאפי' בעשייה לוהל ביו"ט הוי רק אי' דרבנן משום מתוך שהותרה לנוכך לוהל נפש דמנבן חייב משום בונה. ולקמן דבפרוטין לה. לרבה ור"י ס"ל לר' אליעזר אין בונים בכלים ולכאורה ל"כ ל"ש בנין במנבן לך הא קי"ל דאין בנין בכלים כרמב"ם פכ"ב משבת הכ"ו ופ"ע ר"ם שי"ד ומ"מ קי"ל דמנבן משום בונה כמ"ש רמב"ם פ"י הי"ג וע"כ כפי חילוק הרא"ם מרובין שם וה"ה פ"י משבת סי"ג ופ"ח ס"ז, ומה שהקשה על בנין בהמ"ק מי' מכלים בנעימים מ"ח סוגיא ג' אות מ' ד"ה ולפי:

וראיתי בחבני נזר או"ח רכ"ג אות ח' ע' שחילן קו' הא"ל למה חזר לחבי ממ"ש החלה משום לוהל ומילש משום עובדת דחול, והנה ק' מנ"ח שע"ו סקי"ח הא אין לאי' בלוהל רק אם עושה גם המחילות בשבת והכא במסמרת הא המחילות היו מבעוד יום, וע"כ לחבני נזר דהנמ' קלו: הא קאי רק לר' אליעזר ור"ח לשיטתו בחפני שבת קה. דאחתה על האריג חייב וכמו כן בכריתות יט: ע"כ מלרפים אח המחילות שמ"ם אבל לדידן בחתה אין במסמרת משום לוהל:

אבל ת"ח להסכים לו, כי הלא בפרוונקא (קלא:) הגיונית היא מקודם שבת ולמה כ' רש"י ורמב"ם ני' לוהל, ונלחמת דעת ר' אליעזר הוא כן היכא דעשה מקנת המלאכה לצני שבת תייב כיון שהמלאכה נעשה רק שחסר מן הציפור ומנרפים תני' היום כגון בחרוג וכבחב הוא ר' סמוך לבתב (שבת קד:) אבל מלאכה שצריך שני מניעים שונים כגון כשהול דצריך מחיצת וגג ליטו חייב גם לר"ח אם עשה בשבת את הגג לבדו, והן הן הדברים מ"ש בעשם חי' תו"ת ל"ו לחרן קו' הרב מקוטצת על פקירה והגהה, ומ"ש לאבני נזר בסוף הות י"ב עליו שבקשה לעקור דברי נת' כריתות מפשטן, ונלחמת מ"ש נפש חי' הוא הפירוש הפשוט והלחמתי:

ועי' עוד בלאבני נזר שם הות כ' על מ"ש הו' ד"ה דר' אליעזר דרק בדרבנן ס"ל לר"ח מלאכיים דומים לחי' לאשר מלחמול, הקשה מפשחים סה: דמודה ר"ח לר' יהושע בשבת שלאשר מעי"ט שלשור. וסיים קו' חום' פשחים שם: ד"ה מלי רלי' ומלויין כלן בגליון:

סימן יד

תרפ"א.

נדרשתי פה טאראנטא מרבים וכן שלמים למצוא דרך לתקן שיהיו בני העיר מותרים בטלטול בשבת ואמרו סולו סולו פנו דרך להרים מכשול" (לש"ק).

וחנה גלוי לבל כי מלה רבה לתקן ערובי מבואות שלא יבשלו בני ישראל בחלול שבת. ורלה המדברים בזה הוא הרמ"ם בחשובה בלל כ"ח סי' מ' ו"ל. לחה ר' יעקב בבר בחבתי לך על ענין הערוב שנהגו בבל גליות ישראל להתיר חבותיהם המפולשים בין הבותים בגורת פתח ולחה לשבת לותו לקהל פריסים ובחבת לי לחותיך ולני הודעתיך שלן בו ממש והזהרתין שתחזור בך ותאמר לקהל בשתקנו מבואותיהם והבה הוגד לי שלחה עומד במרדך ומבטיל את הרבים בחלול שבת לבן לתי נוזר עליך שתתק החבות המפולשות לרשות הרבים בעה"פ ז"ם לא התקן המבואות לני מגדה לותך ולם היית בימי הסהדרין היו ממיתים לותך וכו' ובחשב"ן ת"ב סי' ל"ו מובא בשרבי יוסף שם"ג כ' בחב לן תשם עשרה בתקוני מבואות תי"ו ולדרבה הזרת ה"ז מבוחה ולילה להחמותי על מי שלפשר לו לתקן ולינו מתקן ולגזולה מרדם הגירסה דרך ת"ח הוא לתקן ומי שלבו נוקפו בזה הדיבות גמורה היא לו מינות נזרקה בו (והלי פלגתה דחזל בתר לפבת ויצא לנגח את הרב בקרלתא, בוחב בחב שהחשב"ן קלי על ערובי חצרות, נגד המפורש). ובחתם סופר ת"ח ל"ם כ' שאל ממני הרב לנדר לו מדברי חו"ל

בנעימים

שלחי ונתן לבל קהל עם ישראל בבל מקומות מושבותיהם לתקן מבואותיהם בתקוני צורת הפתח לא שלחר תקונים כיולה בו בדי שלא יבשלו רוב המון עם בהולחה מרשות לרשות ביום ש"ק, דבר זה לין לריך לפנים ולרלי' והוא מן השבל ומן המבואר להדיה בדברי חו"ל, השבל מחייב בלחר יהוש שעמירת ש"ק היא חללנו ממלות הרלשיות ומי שהינו מעמר בהלבתו הרי הוא בבופר ומומר וכו' והינו מטויס על הקטנים שלא להרגילם בחלולי שבת במ"ש הו"ח שמ"ג וה"ב בל בר דעת יפסוק בשבלו שלי"ח בשום לופן לקהל ישראל לשמור את בל בני ביתם קטנים בלנו וגם לא בשותיהם ותלושי דעת לשמרם בבל יום שבת מבלי להוליח מפתח ביתו החולה וכמה לער יפבלו הגדולים הגוהרים ע"ב השבל הפשוט נחר שרלוי ומלויב להקן החלרות והמבואות בערוב ועי' בילה טו: בין דמקלקלי בי' רבים היינו קלקולא וכו' והדבר מוטל על הרב שבעיר לתקן המבואות ואם לאו מבשול ויקולר העם על נולתו וכמ"ש בערובין סח. מבואר דאית בי' נברי רבבי כרבנן לא לאוי בה לא ערוב ולא שתוף וכו' וכו' ופשוט שמע"ל ישתדל בבל שח לתקן בני קהלתו, ובחבם בני סי' ל"ם בתב ים לשמוך על מסחברת דידי, בשעת הדחק שתי לחשר בשום לופן לחר לתקן, שלא יבשלו בו רבים, וכת' הריש"ם תו"ת סי' ד' בי' על דבר הטלטול בעירנו ת"י למה רו"ם ממשם לחר חומרות וכו' ושבת ברבה המתירין בי בחמת הוא להרים מבשול, ונשם מי' תו"ת ס"ם ב"ה בתב ולדינת בעיר שרבו המחפללים ונוסלים משלות ביום השבת בפרהסית לריבים תגחגו לנשב בל הקולות שלחשר להקל ובמ"ם סי' ס"ט הביח שבעירו ס"ב וכו' ולא לחר מידי לחשר הדור פרון בחלותו ואם זה לחר הח"ם בפרעסבורג וביחים רחשונים לחשר היו טוביס מחלה מה נחחר תגחגו בימים החלם טל"ל, ובס' דברי יבבר סי' ב"ח הות ל"ו הקשה על נשם חי' שב' שיש להקל יותר לם הדור פרון הח לדרבה בערובין ו'. לחרי' רב נקשה מנח ונדר בה נדר חלמח לם יש מקילים לחיי להחמיר ושי"ם מה שתי', לבל לק"מ דהחם ההמון בעלמו עשה המחיצות שלא ס"ם דעה חבם ולבן בין שלא היו בני תורה חשב שמח יקלו שלא בדין לבן החמיר עליהם יותר. לבל בעת שלין ההמון מתקנים המבואות רק בפבם לין צריך לעזור בליהם ולהחמיר יותר מהדין הלא הם לינם בעלי דברים בלל, ופשוט במו שב' בספרים בשבול שהדור פרון ומטלטלים בלישור, מלה להגילם מעברה, וב"ב שוהל ומשיב מהדורת תליהמי ח"ח סי' ר"נ מש"ל לחמר לקיים דברי תו"ל ויתן לת פני העיר שקבע להם ערובין וב"ב לאבני נזר לו"ת סי' רס"ו הות ד' והמתעקש בזה ומוגע מלהשמיד הערובין הוא מחטיח לת הרבים ועתיד ליתן לת הדין וב"ב בס"ם רס"ה הות ב"ה שתם לא יהיו ערובין יבחו לעריך בלישור שבת לנמרי ש"ב בל מה שיבולים לעשות נדדים להביר מחויבים לעשות עב"ל.

גבולות העיר. מנד מזרח מקוף לותה נהר דתן והסרים מסביב, מנד מערב הנהר הלחבער

התמצר וההרים והתרילים שביער הנקרא הייל פלרק. (תש"ב נעשו שנויים בלד מערב ובלד דרום, והייתר מתוקן יותר) בלד דרום הנהר הגדול לייק לעטלריל ותחריו יש תלי תלים ובינם לבין הנהר מקום פנוי. בלד צפון מקיף תותה המילפון המוביל לחורף רחוב בלוייטר. ותדבר ברחשונה מענין המילפון שהרבה עמודים בולטים למעלה מן החוט של מחכות, כלורת הט"ג, ולכאורה הוה לורת הפחת מן הלד דלא מהני כמ"ש בערוכין יח. ושם"ב סי"ח:

אך הרב מליפת בסוף ס' מקור חיים בתקון ערוכין כתב דלף דלוה"פ מן הלד לא מהני מ"מ אם תקן בתוך הקנים וכרך החבל על גבו כשר דהא העשם דבעי' על גבו משום דהמשקוף לריך על המזוזות ובמשקוף נופף אפו אם המזוזה רחבה מהמשקוף ל"ח שם פהת הוא, ועוד הא לין שיעור ללתי ואלו היינו תופסים הקנה שעד החבל הי' כשר הכא נמי כשר דלף שהינו פסיק כמלן דפסיק דמיא עכ"ל:

ויש לומר בכוונתו ג' פירושים. א) דמיירי שלין גבוה כלום יותר מן החבל רק העמוד רחב יותר וע"ז כ' דליה לן בה דלין זה מן הלד דמה שהמזוזה רחבה מן המשקוף ועוד דלין שיעור ללתי ו"ל דהנשלר הוי כמלן דפסיק ומ"מ בנובה לא אמרי' כן דכמלן דפסיק וכן פי' בא' בית שלמה יו"ד ס"ם קס"ז שלין יולא מלמעלה כלום רק שלין קפידא מה שהלתיים עבין יותר מהחבל וכ"כ נפש חי' תו"א סי' ל"ד ומשנה ברורה שם"ב תות כ"ב ולפ"ז לין המק"ח תולק על הפמ"ג שם"ג מ"ז י"ט שכ' לפי' תחוב המשקוף בקנה לא מהני ומביא רלי' מהגי"ה תערי ערוכין פ"ח סי' י"ד שכתב ולא שיהי' תחוב בין שניהם מזה לזה, דהפמ"ג מיירי דגבוה יותר וכמק"ח לינו גבוה. לבל הפי' הזה תמוה דלישה מלינו דבר זה שהמזוזה לריכה להיות בשוה עם המשקוף ולא רחבה יותר שהולרך להשמיענו היתר זה, וגם הלא לפי' מ"ז שם"ב שק"ד דאם הקנה התחתון היינו גבוה מן החוט לף שהחוט מן לד הקנה מ"מ אם הוא בשוה לו כשר, הי' לו לכתוב דלדעה זו ת"ל לשום תידוש דין זה, וגם לין ביאור מה נפ"מ בין לוכך לרוחב וכיון דסיים לומר כמלן דפסיק למה לא נימא גם בלוכך ס' כמלן דפסיק:

ב) ולבן י"ל דכרוחב לא כ' הו"ל דהוי מן הלד רק מיירי שבאותו מקום שהעמוד רחב יותר הוא ג"כ גבוה ועולה למעלה מן המשקוף לבל במקום שהמשקוף מונח על המזוזה לין המזוזה גבוה יותר ומ"מ מכשיר וכ' פ"ז שני מעמים להמיר ולף דבגובה לא אמרי' כמלן דפסיק מ"מ היינו דוקא אם המזוזה גבוהה מן המשקוף במקום שהמשקוף מונח אבל בכה שלין גבוה רק במקום הסמוך גם הגובה היינו מעכב ולפי פי' זה מתיר בן גם הפמ"ג מ"ז ס"ם שם"ב סי"ח מ"ש תקוף מעם:

ג) ור"ל עוד יותר, דמיירי בתקן ותולן על פמ"ג ס"ל ומתיר אפי' בשאינו מקום שלמו גבוה המשקוף מן המזוזות מכיס דכמלן דפסיק דמי וכ"כ דברי מלכיאל ח"ג סי' ג"ז שכוונת המק"ח לההיר גם בכה"ג. אך לפ"ז יקשה מאד ח"כ בכל זה"פ מן הלד למה פסול נימא דכמלן דפסיק דמי וכן הקשה בנפש חי' שו"ת ל"ד וכתב דלתולקים על הפ"ז הנ"ל וסבירא להו דבלוה"פ מן הלד לא מהני בגוה נימא דמה יועיל לף אם נאמר דכמלן דפסיק דמי, דאפי' אם פסק מה שלמעלה מ"מ פסול אם מונח מן הלד אך לפ"ז דאם היו גבוה למעלה כשר קשה נימא תמיד דהוי כפסיק, ולריך לומר בלאמת דדעת המק"ח דלא כפ"ז וכמו שחלקו עליו בם' בית מחיר וקרבן נתנאל ונחיב חיים ואבן העזר ונשמת אדם כלל פ"ח ת' ומביא רלי' בשנדו מריטב"ח ערוכין. ועל פי המק"ח הנ"ל כ' בנפש חי' סי' ל"ד להמיר בשילנרף דאפי' אם נימא כמו שנראה מהג"ה אשרי דלא מהני אם אחב הקנה התחתני בין שני הקנים מ"מ בפ"ג נאמוב היאך הפקוס כאלו הוא מהקנה התאהון שאחוב בו דבודאי אין חילוק בין אם הקנה התחתון עומד ביושר לו בעקימות וכיון דנאחב היאך הזה לקנה התחתון הוי כאלו יש תקך בקנה התחתון דמהני במונח עליו הקנה העליון כדברי המק"ח, והשילפון פה, הגביעים אינם תחובים בהעמודים עלמם אלא שעל העמוד מחובר מקל ברוחב ע"י מסמרים והמקל הוא בתוך ג' עפחים להעמוד ומן המקל יולאים גביעים ועל הגביעים החוט מלמעלה ואלא העמוד בולע למעלה, יאפי' העעם הזה שלפם חי' הכא בנ"ד עדיף מכל הפ"ג, דהכא מסתבר יותר לומר דזה המקל היולא מן העמוד הזה בשפוע עד המקל שמונח עליו הוא מן העמוד העיקר ומה שהמקל מונח על העמוד המשופע לף שבעמוד הזה הוא מה"ל לבל על המשופע הוא למעלה והוי כאלו המקל והגביע והחוט הוא לורה"פ וזה הוא למעלה. והלא פשיעא בחילן שים לו מנפים ועשה לוה"פ על עקף ל' בודאי יועיל כמו כן כאן נמי דהמשופע היולא מן עמוד הזה לפי' שלא ע"י תקיקה הוי אחד עם העמוד הזה והרי הוא כאלו הי' עמוד עקום ועל העמוד העקום הי' לוה"פ למעלה שבשר בפשיעות, הכא נמי המקל והגביע והחוט הכל נחשב לעוה"פ לשר הוא למעלה על המשופע וזה עדיף מעילנרף דשם נלרך לחשוב היאך כאלו הוא מקנה התחתון לע"פ שרואים שאינו ממנו מכ"ם כאן שבאמת אחד הוא דמהני, וכ"כ הרב ר' שלמה דוד בהגה רב בוואהשא וז"ל מכאנו אם ליוד המילפון שלו הרחיבו לכ"ה רבנים גדולים ובחוכם ידידנו הגאון מזאוויטרלי ובאנו לידי התלטה שהוא יותר טוב מהפ"ג שבמדינתנו כי החבור של המקלות נעשים כעין קנה עקום והגביע יושב למעלה על הקנה העקום:

ומודעת שהקשו על היתר הפ"ג מחוס' ערוכין כ: ד"ה ואבע"ח שהקשו מה פריך מאחת החלר שאני התם שהי' לו לורת הפחת שהכלונסות היו פ"ג ווי העמודים שהקלעים תלויים בהם ואי' אשום שהי' שם לוה"פ מן הלד וכ"כ תום' זבחים פ. ד"ה ולאחר, והתם הוא ממש לורת הפ"ג הכי

הני דלא מהני. אבל בחמת בספר היטב לר"ת סי' רפ"ו דאפי' שפם בפחת האחר כי' לוה"ס וגם תו' בעלמן הביאו סי' לחר דלרב סריך דגם לוה"ס גמורה לא מהני ברומב יותר מעשרה וכ"כ הריטב"ח רק סי' זה השני, וא"כ אדרבה יש לחי' מס' היטב וריטב"ח דע"ג הוי לוה"ס גמור:

וקשה מאד מה סי' התוס' דאליבא דרב קיימינן דרב תני לריך למעט אע"ג דאית לי' לוה"ס, נפי מה שכ' תוס' ו. ד"ה רב ודף כב. ד"ה והא דגם רב מודה דמדלו' מהני מדע דהא פחה מחרת בכלאים ורק מדרבנן מחמיר ג"כ הכא דמקשה מקרא דפחת המלר הדרת קו' דמש"ה נקרא פחת לף לחב מעשר משום שכי' לו לוה"ס וכן ק' בגמ' דמק' אלא מעתה לא תהני לי' לוה"ס דהא היכל וכו' ותי' מידי הוא עשמת אלא לרב יכו' הא גם לרב מן התורה מהני וקשה דלעמד מכאן דגם מדלו' לא יועיל פחת כזה:

ויש לדון ע"פ דברי תוס' אלו דמביאים לחי' מכלאים דהא דרב מחמיר בשבת הוא רק מדרבנן, הא מסקנא גמ' ערובין יח. דטה"ס מן הלד מחרת בכלאים וע"כ דרק מדרבנן לא מהני בשבת, ויש לומר רק בכה"ל דלו' החמירו חכמים בלורת הפחת מן הלד אבל היכא דיש שפם מחילות בכה"ל ורק מדרבנן לריכה תקון ברוח רביעית מהני גם לוה"ס מן הלד, ואם לחנם דמפורש להסוך במקומו בתוס' ד"ה לחילתא בחדש שבעך ד' קונדיסין דהכא בבקעה מיירי שהיה כרמלית ופי' רש"י ז. ד"ה בקעה כרמלית ולישור דרבנן וכמו שחמה עלי שם' בית נחמן סי' י"ד לות כ"ע ופיי"ם שהמחבר ייצב הדברים שם לות ג. אבל בחמת נראה דהטעם דהחמירו בשבת יותר מכלאים הוא כמ"ש בערובין סו: ע"ש לא לחר ר' יוסי אלא לא. והייט דשבת לחמי' אי' דרבנן אלו חמור, וי"ל דוקא בחד דרבנן כגון התם בבקעה שבעך ד' קונדיסין בחרבע פנות השדה וכל החרבע מחילות היו ע"י לוה"ס מן הלד מש"ה לא מהני אבל בכ"ד שיש ג' מחילות בלאדי לוה"ס וגם אין ל"ם מדלו' כזה"ז והוי אדי דרבנן מהני גם לוה"ס מן הלד, ומלינו חלוק בין חד דרבנן לאדי דרבנן בתוס' מגילה יט: ד"ה ול' יהודה ושם כד. ד"ה אבל ותו' יבמות סו. ד"ה אלו וכ"כ בא' מהר"ם מש"ג והיא החשובה שבהג"ם אי' סוף זרעים וכ"י יו"ד ס"ם ס"ל בשם מ"כ בשיטת נכדי שבחרבה בשיטתו שלא יפרים עלי' ממקום לאחר ואע"ג דחרווייהו דרבנן מ"מ כיון דבשיטה שבחרבע הוא אדי דרבנן ושיטה שלא נחרבע אינה אלא חד דרבנן אין מפרישים מזו על זו וכן פי' בלבושי שרד אי' דיוים לאלה אות רל"ט:

ואף שסוגיית זו דערובין סו: אי' מיוחסת עלי' שם בבבל שבין שאי אלורות הוי ג"כ אדי דרבנן דהא ערובי אלורות דרבנן וגם מיירי בחים דאיכו אלא דרבנן, ואף לשם"ם תוס' ד"ה עד כאן ורש"י סו. ד"ה עשו דהכא לא נעשית בחמילה כבבל המים מ"מ ודאי דאי זאת רק חומרת דרבנן, ומ"מ כ' יוסי מחמיר כיון דשבת עקרו שקילה לחמר כל דחקון רבנן כעין דאו' תקון:

אך בערובין לה: ספק שבל בעומאה קלה כ"מ מעהר וכ' יוסי מעמא וכ' לחב"ד פ' ממקואות ס"ו דבאב העומאה לף בעומאה דרבנן ר"מ מעמא ורק בולד העומאה מעהר והטעם כמ"ש בחר יאחק חיו"ד סי' כ"ו משום דרק בחרי דרבנן מעהר מדא דאין אדם מקבל עומאה רק מאה"ע וגם הא ולד העומאה רק דרבנן וכ' יוסי דמעמא ס"ל דאין חלוק בין חד דרבנן לחרי דרבנן, ומש"ה כ' יוסי לשיטתו שפיר לחר הכא שבת דאי' שקילה לא' אבל כיון דקיי"ל כר"מ בספק טבל כמ"ש רמב"ם פ"י ממקואות שפיר י"ל דחרי דרבנן לא החמירו בשבת יותר מכלאים ומהני לוה"ס מן הלד:

וצריך להעיר כי דעת רש"י שוגה מבפי מ"ש תוס' כי כמ' מרומה פ ו', ד"ה ואדמיחס כ' עוסה קונדיסין אדכן שבה עשחים וטבעת קבועה בו והי' תולה הקונדס דרך טבעתו בחונקליות שבעמוד. וא"כ כיון שאורך הקונדס הי' רק שבה עשמים לא הי' מגיע רק ג' עשחים מבל לד ולא הי' לוה"ס כלל כיון שלא הי' מגיע מן עמוד לעמוד שהי' חמש לחות, ופ"ב דרש"י לא ס"ל כתוס' שהיו הבלונסות אדוכים מן העמוד עד עמוד שני.

והנה בנפש חי' לח"ת ל"ה וכחבני נזר רע"ג לות ז' כתבו להגהון בעל ישועת ישראל שקשה על ע"ג דלא מהני לוה"ס כיון שלא נעשה לשם מחילה אלא לכוונה אחרת והביא ע"ז שלש לחיות:

ראי' לחשובה מערובין ב: מפחת היכל דלא היתה רחבה יותר מעשר לחות ומק' לבעי דלחות בהיכל ואי' דלחות לעניעות עבדו להו וקשה לפמ"ש תוס' ד"ה אלא דאלו הי' מהני לוה"ס הי' להם לעשות שוה לאולם וא"כ מה מהני לעניעות מ"מ למה לא השוו לאולם וע"כ משום דדלחות לעניעות ולא לכוונת מחילה לא הוי מחילה, ובנפש חי' דוחה דאי' זו דבגמ' מסיק דרבנן לא גמרי מהיכל רק לסיחנא בעלמא ובודאי דלחות היכל מהני לוה"ס לף ביותר מעשר, ואינו מבין דבריו דהא דאי' בעל ישועת ישראל היא מס"ד דגמ' דילפי מהיכל:

אך הדבר יפלא דהא כ' תוס' שם ד"ה אלא דאפי' למה דפריך שלא יועיל לוה"ס רחבה יותר מעשר מ"מ לא פריך על דלחות שלא יועילו, דזה אין הו"א דפשיטא הואיל ויש דלחות הנעשלות דהוי כמחילה מעלייתא, וא"כ אם בפסול המפורש בגמ' לפ"ד בלוה"ס יותר מעשר מ"מ הי' עשוי דדלחות מועילים אפי' רחבים כמה, אין ס"ד דפסול זה שלא נעשה לשם מחילה תמור ויותר ואפי' דלחות לא מהני, ועוד קשה להבין למה לא מי' תוס' דמש"ה לא מהני דלחות הכא משום שהיו רק לעניעות אבל בשלשה שפיר מהני, וגם ק' הלא

כ'

כ' תום' דמ"ה לא מקשה דגלמד מכאן דאפי' עד עשר אמות יהי' לריך טה"פ דהכא הי' טה"פ רק משום גו בעלמא וא"כ מה פריך בגמ' לילף מפתח היכל דל"מ טה"פ יותר מעשר הלא הכא שאני דל"ה טה"פ לעם מחילה רק לגוי ומ"ה לא הי מחילה גמורה ולא מהני ליותר מעשר אע"כ דאין חלוק ומוכח מכאן דאפי' טה"פ לגוי ולאותה לנגיעות מ"מ הוי מחילה:

ואיננו יודע מאיזה מקור כ' תום' דטה"פ עם הי' רק לגוי, וגם א"י מה נשתנה פתח זה מכל פתחים שגם בהם יש לומר שהמשקוף הוא לגוי, וגם א"י מה הק' בגמ' אי מפתח היכל גמר לנשי דלאות כהיכל הא לענין שבת א"ל פתח גמור רק לטה"פ שני ואפי' בדה"ר גמורה מהני טה"פ מן התורה כת"ס ערוכין כ. ת"ר אלעזר הזורק לכרן פסי בירלות חייב ולא אתי רבים ומבטלי מחילה וכן פסק רמב"ם פי"ו משבת הלכה ל"ג וכ"כ תו' כב. ד"ה והא כיון דירושלים הי' לה טה"פ דחשיב כמחילה אין רבים מבטלים המחילה מדאו' וכ"כ ס"ם הרב עם"ד ד' (ולרמב"ם ת"ל נרשות הרבים דלאות כמ"ש בית מחיר עם"ד ס"ב):

ראי' כ' מביא מהכסדרה דאחרי' במכתות לג:

דסתורה ממזוזה לאף שים לה פליתין דלמזוז תקרה עבידי ולא לעם פתח והכי נמי לענין טה"פ. ואי משום הא לא תליא דבודאי לא דמי ערוב למזוזה דכמזוזה בעי משקוף ומזוזות ודלאות וכמ"ש רמב"ם פ"ו ממזוזה ה"ח ובשבת ת"ל דלאות, וגם בערוב מהני דלאות לאוד בלא טה"פ כמ"ש תכני נור סי' ר"ם ובשחילת שלוש סי' ת', ואין שפק בזה במזוזה לא מהני דלאות, וא"כ אין רואי ממזוזה על עירוב וכמ"ש בחיקון ערוכין שבשם מק"ח דיש תלוקים בין ערוב למזוזה, ורואי דלורת הפתח לבדו אינו חייב כמזוזה אלא בעי פתח ממש:

אלא שהרב מקומנח מביא רואי מערוכין כה.

דפליגי רב ושמואל בהכסדרה בבקעה ורב אחר מוחר לשלשל בכולה משום פי תקרה יורד ומוחם וק' לפמ"ש רש"י ל: דנוחנים ד' קורות וכיון שים להכסדרה טה"פ למה לריך לפי תקרה אלא ע"כ משום דהתקרות רק לחזק נעשו לא מהני לגיה"פ, והכא גם' בית נחמן סי' י"ד אות ה' מתרץ ע"פ מ"ש תוס' יח. ד"ה חילימא דבשיירא לא מהני טה"פ משום דאין שם דיורין וכ"כ רא"ם שם ומ"ה הכא בהכסדרה בבקעה אלא הוקף לדיורה לא מהני טה"פ מד' רוחות, אבל ו"א דהא שם יח. בחדם שנעץ אדבעה קונדיסין בארבע פנות הבדה שבעודה כיחה בבקעה ומהני טה"פ וע"כ אלא דמי לשיירא מאני שהי' דר שם וה"ה בהכסדרה, וגם הלא בסי' שם"ח ס"ב במשולש לא אמרי' פי תקרה וכו' ואפחת קאמר אפי' בחקוש דיוהן גם חירולו הבני שם דרב לשיפחו דבחר מעשר לא מהני טרח הפתח ומ"ה בעי פי תקרה, ליחא דשם קשה על רמב"ם פי"ו הי"ד דפוסק דטה"פ מהיר אפי' ברוחב מחה אמה ות"ח שם נהלכה ל"ה כחב הטעם משום פי תקרה והנטן מ"ם בנפש חי' בהכסדרה לא מהני טה"פ כמו דלא מהני כותלי המבוי ותלק מהכחלים להיות לטה"פ והשאר לבוחל אף הכל ככיחל הוא, וכמו כן במקורה הכל למחלה אין ליקח ממנו חלק לטה"פ אלא הכל תקרה ואין כאן טה"פ:

ראי' שליחים כ' ממ"ה תר"ל סק"ב דחולק על רמ"ח ומביא יבו' סוכה פחה מלחת בסוכה וכו' זה נעשה לכך וזה לא נעשה לכך ומשום הכי חולק על רמ"ח ס"ב שכ' דאם הטפח והדופן מניע לסכך ת"ל קנה על גביהן ודעת מג"א דכיון דלא נעשה אלא לסכך לא מהני, ועי"ז דאם בנשם חי' כל"ל דהטעם הוא משום דהסכך שלמחלה לא מהני לטה"פ כמו דלא מהני כותלי המבוי שלמטה משום דכוחל הוא ולא טה"פ כמו כן לא מהני החקרה של מחלה. גם חי' פמ"ג שם שפי' בירושלמי פי' אחר, ובודאי שים טעם אחר שם דאל"כ המג"א סותר ת"ע מסי' שם"ג שקכ"ח דכחב אם יש עמוד בכותל בולט נדון משום קנה דלא גרע מלחי הרי דס"ל דלא בעי' שיהי' נעשה לכך:

והנה לכאורה יש רואי' דטה"פ שלא נעשה לעם מחילה פסול משום' ערוכין יח. ד"ה ליפכח דכ' וקשה לר"ת דהא טה"פ הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה ג"ב דל קנה דע"ג ליחכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי לאחי מבחו, ומה קו' הא תום' ה: ד"ה פחות כ' דר"ת פוסק כרבא דלאחי עומד מחליו פסול וכ"כ תו' קדושין נב. ד"ה ביע"ל קנ"ם וא"כ אפשר דין לאחי עומד מחליו ביע"ל קנ"ם וא"כ נימא דמבעיא לי' בטה"פ העומד מחליו דבלאחי לא מהני ובטה"פ מועיל, אע"כ דגם טה"פ עומד מחליו לא מהני (ועי' בבית נחמן סי"ד אות ו' שהביא רואי' מכחן לענין טה"פ שלא סמכו עליו מאחמול, ות"ל רואי' דלבעל ישובה יבראל אפי' סמכו עליו מאחמול אם נעשה מחליו פסול). אבל באחת אין רואי' דודאי יש ויש כמה נפ"מ כמו שאי' תום' לענין משולש ויותר מעשר ולרוחב ג' ואע"ג דהוי מלי לאחרן עוד אפנים כהגה וכהגה ואמו כי רוכלת לאחוב וכמ"ש ס"ם ת"ח ל"ח. ופשיטא דטה"פ מחליו כשר, דהא בדף טו. רק בלאחי העומד מחליו פליגי וקי"ל כאחני דכשר אבל במחילות אחת שם דכ"ע ל"פ דעומדות מחליהן כשר ואפי' לא סמכו עליהן מערב שבת כמ"ש כ"י שם"ב, וטה"פ מחילה גמורה כמ"ש תו' כד: ד"ה ליעבד ורש"י סוכה ו. ד"ה אחר רבח ורא"ם שם סי' ל"ד ות' רשב"א ת"ה מוכח כ"י שם"ג וכ"כ אשכול הי ערוכין סי' ס"ה ומ"ל ת"ב אות מ' רואי' מר' יהונתן במחני' יג: דר' יהודה דס"ל אם"פ שהיה בריאה דחיל לטעמי' קורה משום מחילה וע"כ דהא דאמרי' בטה"פ דשני שחקבל דלא קם הוא משום דטה"פ לא בעי היכר וכ"כ בשטוכות ר' אלי' מזרחי ת"ב סי' כ"ה דטה"פ ממילא הוי וכ"כ ס"ם הרב שם"ד ס"ד שהיא מחילה גמורה וכ"כ שבו ח"ג חו"ח סי' ח' דטה"פ מהני שומד מחליו. ופמ"ג שם"ג ת"ח סק"ם מסופק בטה"פ אי לא סמכו עליו מאחמול אם מהני אבל

נחל

נחל לשכול ח"נ דף קס"ה פוסק דכשר (ולא הביא רש"י לדבר) וכ"כ רש"ק בהכמת שלמה לו"ח שם"ב וכ"כ מנחה חדשה סי' פ"ב סעיף י' בשם בית לפריס לו"ח כ"ה וישועות יעקב שם"ג י"ח ושאי' לא ראתי כאן עליו מהני:

והנה בשעין עורת הפחה מן הלד. דשם רי"ף בשם ר' שאי גאון ורמב"ם פ"ג משבת ה"כ שאין הפי' מן הלד של הקנה מכאן שלא שעשה הפחת מלדה של כותל והוי פחת נקרן זויח דלא עבדי לגמי. ואמנם כ"מ שם וב"י שם"ב כתב דלפ שהם מפרשים פי' אחר מ"מ לדינא מודים לדין הנ"ל דהם חיבר החום העליון מלד ולא על רוחב הקנה פשוט דלישנא דקנה על גביהם משמע ולא מלדהם, וגראה דאי' לדבריו דאל"כ למה הביא הרי"ף בריייתא דלוה"פ קנה מכאן וקנה על גביהן וש"כ דמפרש פי' זה בבריייתא. ובאמת לפי' רש"י דדין זה דקנה עליון מן לד הקנים פשוט הוא מר' חסדא א"י למה לו לר' חסדא להשמיענו זאת הא כבר ידוע מן בריייתא זו ופ"כ דרש"י ס"ל דלשון על גביהם שבבריייתא אין מבלים דבשי שיהיו דוקא על רוחב הקנה ויוכל להיות שגם מלדו מקרי על גביו (וכמו והחוטים עליו. וכמו עומד על גביו. ומחלוקת בשם אי על ממש או בסמוך, עי' פסחים סג: סאהדרין יג: ומגחות כז. ובכ"מ. ועי' ח"ל סי' קס"ו דלכ"ע על ממש חון אם יש לזיזה טעם להוליאו מפשוטו). וא"כ מוכח דלא כאבן העזר שם"ב י"ח דחולק על ט"ז דהוליא מלשון רש"י דאם הקנה שלמעלה בשוה עם הקנים כשר ודקדק על רש"י שכ' ולא על רחשיהן מגלי להוליא לשון הש"ס מפשוט דעל גביהם משמע עליהם ולא מן הלד:

ומ"מ כמה לחרונים חפסו דלא ככ"י אלא דשיטה זו לא ס"ל כלל פסול זה דלוה"פ מן הלד של הקנים, עי' בריח אברהם סי' ס"ו שכ' כן ועי' דברי מלכיאל ח"ג סי' ט"ז שכ' ונפרש דכלא"ה כ' רא' גאון וריא"ף ורמב"ם ושאר רחשונים מפרשים לזה פ' שעשה מן הלד היינו בקרן זויח ולדידהו שפיר כשר לוה"פ שהחום כשר מן הלד וכ"כ בה' מהר"ם מגנל ח"ב ס"ם ס"ם וח"ל ונפרש שאפשר לנרף עי' כ"ה גאון ורמב"ם שפירשו פי' אחר בשה דלוה"פ מן הלד ואף שהכ"מ כ' דרמב"ם מודה לדינא לפרש"י מ"מ אפשר לנרשו לסניף ונפרש כזמן הזה לשיטת רש"י שכ"ל: °

והנני לדון על סיקר דין זה דלוה"פ מן הלד דלא מהני. הנה אין זו תוקה רק טעם הדבר כמ"ש רש"י שם דאינו דומה לפחת שהמשקוף נתון על שתי המזוזות וכ"כ ריטב"א דכי האי לא מחזי כלורת הפחת וכ"כ מרדכי רים ערוכין פי' חש"ח דפחחת כהאי לא עבדי אינשי, ופשיטא דאם בכל המדינה יעשו פחחים כאלה שהמזוזות חהייה גבוהות מן המשקוף שיהי' כשר לוה"פ כזה דשפיר עבדי אינשי כן. וא"כ בזה"ז דעושים תמיד חלון למעלה מן המשקוף והמשקוף משולב וחתוב בתוך המזוזות והמזוזות שולות למעלה ומעושה

דמעושה שאין עושים כן, למה לא יהי' לוה"פ אם המעושים כולטים למעלה:

אך אם נאמר כן קשה מערוכין יח. בפחחי שאלי דפסולים ופי' חום' בשם ר"ת (וכן הוא בפי' ר"ח בדפוס ווילנא) פחחי לרן ישראל שהיא לרן בני שם הרי שבאי' עשו פחחים אלו ומ"מ פסולים לוה"פ לפי שאין להם שקפי או הקרה. ולריך לומר דבאי' הם כשרים רק הכא קאי בכבל ומש"ה פסולים דשם לא הי' מנהג לעשות פחחים כאלו. אבל יקשה לר"ח שפי' לוה"פ מן הלד בלי הקרה ומשקוף אלא מזוזות בלבד והיינו פחחי שאלי ואי"כ לריך מוקי בגמ' מעשה בבקעת בית חורון שנעקר ר' קונדיסין ולא החיזו לו לעגין שבת משום דהוי מן הלד, הא בקעת בית חורון היא בא"י כמ"ש בירושלמי שביעית פ"ט ה"א הורה ר' אבוהי דמן חורין בבית חורון כהדא דר' יודה ומשום זה נחת ר' יוחנן מלפורי לציפורית, וירוי ע"ז פ"ג ה"ל כך דאר ר' אבינא דבית חורון אחבזע ימא דטבריא ואמרי' שם שהי' יורד לעבור השנה וכנדה כה: מעשיתו של ר' נחוניא נשנית משנה זו, שרי שהי' חנית ובירו' שם פ"ג ה"ג מבואר שהוא ר' חוניא מבית חורון וכן סוכה מד. ת"ר יוחנן משום ר' נחוניא אים בקעת בית חורכן עשר נטיעות וכו' ובירו' שם פ"ד ה"ל מוכח שהוא מבית חורון. וא"כ למה פסול שם לוה"פ מן הלד שהש פחחי שאלי הא בא"י הם פחחים כמנהג המדינה, וכן ק' בבריייתא שם דשנות הללו שרוכן פחחים וחלונות מוחל וכלבד שיהי' עומד מרוכב דמוקי בפחחי שאלי, הא הבריייתות נתחברו ע"י ר' חייא ור' הושעיא כמ"ש חולין קמח: והם היו בא"י, ר' חייא הי' בילדותו בבבל ועלה לא"י והי' שם תמיד עם רבי וכן ר' הושעיא יצא בלפורי כמו שמליכו ערוכין פ. מעשה בכלתו של ר"ח וכו' ת"ל ר' ישמעאל בר' יוסי והוא הי' דר בלפורי, וכן בבריייתות ת. שהי' שכיח קמי' דבר קפרא ולמה פסולים שם פחחי שאלי:

וראיתי שם' לשון הזהב שכ' כן לפי פשוטו י"ל דבא"י הוי לוה"פ כיון שהי' דרכן לעשות כן והבריייתא מייתי כאן ל' הכל זה דוחק גדול דהלא הבריייתא נוסדה בארץ ישראל ופי"ב שכ' דרך פלפול דר' יוסף שאומר שם מדברי רבי' נלמד וכו' ומק' עליו בגמ' מה ליחר מעשר שכן לא החרת בפסי בירלות חלמר בפרון מרוכה וכו' ונשאר בקושיא, וכי' דר"ח בא להרן זה, דר' יוסף לשיטתו שאומר בפחחי שאלי דלית להו הקרה. ופסי בירלות שהיו בא"י וא"כ שם נם פסק לנדס הם לוה"פ נמור אף בלי הקרה כמנהגם. וא"כ למה לא החיזו יותר מעשר לר"מ ופ"כ כרב משום דלא מהני לוה"פ ביותר מעשר. ודבריו תמוהים, חדא מי נימא דפסי בירלות הם לוה"פ בא"י מה זה קולא כמ"ש כ: לא הותרו פסי בירלות אלא לצולי דגליס לבד, אלא לוה"פ מותר תמיד ולכל חדס, נס לדבריו מוקשים יותר דברי ר' יוסף דס"ל בפרון מרוכה ל"מ לוה"פ ושם הא הי' פרון מרוכה, ומ"מ מהני, אלא שהחתם הוא דמה שחופס בלשון

הזהב דפסי בירלות היו לוה"פ בת"י, ליתא דלפ לפי' ר"ח דפחתי שמלי הם פחתים גמורים בת"י, כל זה אם הם בלורית פחתים כליור שבכה"י ד"ה הקרה לכל קנה מכתן ומכתן בלי קנה למעלה פסיעת דהפי' בת"י לימו לוה"פ:

וכדברים התלה כ' בהגהות רש"ס תו"ח שם"ג י"ג דיש לנדד להקל דלפי' אם הקנים בולטים מהחבל מ"מ בזה"ז שעושים הפתחים בכנגון שים תלון למעלה מהדלת והמשקוף של הפתח תחוב במזוזות בתחתם נגהם י"ל לכ"ע מהני בכה"ג דהוי לוה"פ ומביא ממלכים ח' ז' פסוק ה' והמזוזות רבעים שהף ופי' רד"ק ומלודות ומדנקט והמזוזות רבעים שהף משמע שהמזוזות עלו למעלה מהפתח ובהם הי' התלון וכ"כ רש"ס ת"ל קכ"ם ומ"ש קמ"ם:

והנה לעיין דינא, המנהג להתיר ע"י ע"ג וכמ"ש בת' מהר"י מסכנזי מהו"ת סי' כ"ו ובנפש חי' הו"ח ל"ד וכפ' מחצבות ישראל סי' ג' תשובת בעל נפש חי' שכ' כבר בתרתי בספרי דמותר לנקוף הטילנקף לנוה"פ וכן נהגו עהה בווהרשע וכמה קהלות קדושות וכ"כ ת' רש"ס ת"ד סי' רס"ב העלה להקל וכ"כ שערי תורה שנת י"ד תובנת ד' דפשט היתר בע"ג תף בלי העמדת קנים תחתיהם מטעם שהמים נכרך סביב הגביע והגביע כעגף היולא מן הבד וכהלו הוא חלק מן העמוד עלמו:

ומ"מ מהיות טוב ולרווחא דמלתא לחוש לדעת לוחם שפקפקו על הפ"נ. ולזאת מידי כל חצם העמדנו לחיים של י' פחתים סמוכים לל העמודים של הטיליפון מכווינים תחת החוט של ברזל העליון ותף שתין מניעים עד החוט של מעלה דהת קיי"ל סי' שס"ב סי"ח דת"ל ליגע, והלחיים הם לחי ת' מקלה הרחוב מזה ולחי בקלה הרחוב מזד השני כיון שתין שיעור לנורת הפתח וכמ"ש במשנה ריש ערובין ואם יש לו לוה"פ לפי' רחב יותר מעבר והוי לוה"פ תרוך מתר, והעמודים שבחמלע שהם לוה"פ מן הלד חינם מקלקלים לת נורת הפתח דהעטיקר הוא הרחם והסוף ומה שבחמלע הוא רק לסניף לחזק לת החוט וכ"כ בעל נפש חי' בס' מחצבות ישראל סי' ג' וכ"כ בס' שערי ליון סי' ג' שהסיב לווהרשע הלכה למעשה להקון ערובי העיר ע"י הטילנקף ולהעמיד לחי ת' בחחלת הרחוב ולחי בסוף הרחוב והעמודים שבחמלע אם הם לוה"פ מן הלד חינם מבטלים לת נורת הפתח ולא דמי למ"ש בערובין לב. דמינו ממילה לחיסור, זה רק חלו היו העמודים שבחמלע מתקנים לת נורת הפתח י"ל שהם מבטלים לת העמודים שבקלה הרחוב לכל עמודים חלה שהם מן הלד חינם מעלים ומורידים והם כמו שחינם, מה לחמרת סוף סוף לעיני הרואה נראה שכל עמוד ועמוד הוי לוה"פ בפני עלמו ומי יודע אם יש לחייש בתחלה וסוף זה לא תכפה לן ומבואר שחלה זו בת' ר"ח מזרחי מ"כ סי' כ"ה (מובא מג"א שס"ב סק"כ) שהי' לוה"פ מן הלד ולקח ת' קנה של י' פתחים ונעז בתרן סמוך לקנה הפסול וסי' תכוון תחת הקורה ופרפרו ע"ן מפני שהטעם לחיים רואים לת הקנה הקטן רק לת הקנה הגדול שמניע עד הקורה והוא פסול מפני שהוא מן הלד, והסיב רש"ם דלוה"פ לת דמי לקורה שהיא משום היכר לחבל לוה"פ הוי משום מחילה ולין לריכה היכר כלל שהרי לוה"פ כשר למעלה מעשרים לף דלת שלטה בה טינא וע"כ לף שהעוברים טועים וסוברים שהפתח הוא ע"י הקנה העליון לת לכפת לן שתין הדבר תלוי בם ולינו להכירא רק למחילה מכ"ל, ולף שכם, מחצבות ישראל תקון ערובין לות ס"ט ובמקין נרדמים נד ג"ג כתבו שבעל נפש חי' הגיד להם בפה מותבו בעל יפותא ישראל שמחמיר להעמיד לחיים בכל מקום שים מקומות דפתח עקום לת הוי לוה"פ, לך טיי"פ שהפם חי' חמה עליו על מומרת זו ועי' שם במקין נרדמים שכ' להתיר ועי' נם במשנה ברורה שס"ד בבאור הלכה ד"ה דינו וד"ה ולריך להקל ובם' שערי ליון סי' הל"ל מבדר ברחיות מזקות ובלחמנות שת"ל להעמיד לחיים לפי' במקומות שהחוט שלמעלה מחמקם לחמה לו למעלה לו לנדדים דכמעט כל הערובין הגהוגים מחעקמים ולית מאן דחם לה רק להעמיד לחי בתחלה ובסוף, וכם סמכו על הורלתו בערובין שבווהרשע:

בכמה מקומות רחוקים עמודי הטילפון מן כותלי המבוי קרוב לעשר לחמות ודרך הרבים הסיידווחק דבקעי בו רבים מפסיק בין כותלי הבתים לעמודי הטילפון ויש בזה שני חששות, החשש הרחשון הוא דינו של הבכור שור בחי' ערובין יח. שמחמיר חם לוה"פ רחוק ג' טפחים מן הכותל, וחשש שני דין המג"א שס"ם סק"ד די"ל מבואות שלנו דינם כמבוי דפרלתו בד' טפחים לי בקעי בו רבים:

והנה ע"ד הרחשון. בכור שור כ' דהקנים לריכים שלת יהיו רחוקים מהכותל ג' טפחים ולחייבו מקוי תוס' ערובין יח. ד"ה לימכח שהק' ר"ת למה לי לוה"פ לחכשר בקנה מכתן דהוי לחי ואם לימח דהקנים יכולים להיות רחוקים מכותל חולת קו' ר"ת דהת לחי שהפלינו מן הכותל שלשה פסול כמ"ש רבת ערובין יד: וקמבטיח לי' היכח דעבד לוה"פ רחוק מכותל לי מהני יותר מעשרים חלת ודלי דנם לוה"פ רחוק ג"ט פסול. והנה לפי דבריו יקשה למה לחמר רבת דין זה שהפלינו ג' טפחים בלחי הי' לו לומר חידוש יותר לפי' בלוה"פ ומוכח דרק לחי פסול ולת לוה"פ דלי הטעם כמ"ש ר' יהונתן מובח מג"א שם"ג סק"ם משום דלחי תוירא דהלי גיסא וכ"ג ומבטל לי' ל"ם בלה"פ כמ"ש בכ"ם בעלמו משום דלה"פ לפי' בתרבא מחיצת מהני כמ"ם ערובין יח. ול"ח לחי לוירא. לך מ"ם דלטעם הנמ' דהוי מחילה שהנדיים בוקעים פסול נם בלוה"פ תמוה מאד דמה בכך דנדיים בוקעים בין הלחי לכותל ולזה יפסול ובכל לחי ג"כ נדיים בוקעים בו דהת פתח המבוי פתוח ואין שום שנוי ומ"ש שרי משום דהלחי הוא מחילה ומה נריעות בזה שהוא מופלג ג' טפחים הלת שבחמת טפח הפסול

כפסול הוה כמ"ש ר' יהונתן משום לחמי לחירת וכו' אלא כדי שלא לומר לבוד כרשב"ג ע"ז לחמר והעתם כיון דנדיים טוקעים מבטלים את הלבוד וכ"כ ת' רמק"ח סי' י"ח דכך מילתא דנדיים טוקעים לה כוי מעמא לשורש הדין דהרמיק פסול אלא דבא לומר דלחמי לחירת לבוד עם ד' מפחים וא"כ לא מקרי הרמיק מ"מ כיון דנדיים טוקעים ט מבטלים מדין לבוד וכמפורש בדף מז: אבל ביסוד המעם דהרמיק פסול מזה לא נזכר כלום ועמיר י"ל דהמעם דלחמי לחירת מהלחי ניסח וכו' וכ"כ בית מלוי שם"ג ס"ו מה לי שם נדנדיים טוקעים ביוה לכוהל כה"ג הם טוקעים אף כי היה מחוברת להכוהל בכוחב הפחת כולו ולכן מוכרת מעם לפסול הרימוק משום דלחמי לחירת וכו' וכ"כ בריבת אברהם להל"ח אמנם עיכובין יח: ונפש חי' לא"ח כ"ב ובכרי יעקב סי' כ"ח לוח ס', וכן לעמ"ש מחניח השקל שם"ג סק"ח מעם הפסול דלמ הלחי רמוק מן הכוהל ליכא היכר כלל וע"פ כוונמו ע"פ מ"ש חוס' ה: ד"ה מרכע ומג"א שם"ג סק"י דלחמי נעי היכר קלח אבל לוה"פ דל"ב היכר כלל כאר אף אם הוה רמוק מן הכוהל (וע"פ עליו הא כ' חוס' שם דאם העמידהו לפם לחי יש קול ויש היכר ת"כ הכא דעשאו לפם לחי למה פסול כפלינו ג'). ולפי מעם מחלה"ש נדחה רלחי בכ"ש מקו' חוס', דשם לפ"ד דגמי חיפכא מלי אין לוה"פ בעי היכר משיול למעלה מעשרים ופ"כ דגם לוה"פ בעי היכר ילכן גם במוסגג ג' פסול אבל למסקנא דלוה"פ למעלה מכ' כשר ולא בעי היכר גם רמוק ג' כשר:

ולכאורה ק' למה קי"ל כרבא דהפליגו מן הכוהל פסול גימא דרבא לגיסמו דלחי משום היכר ואם רמוק אין היכר אבל לדידן כשר, ול"ל דרמוק ג' מפחים אין בו לחי היכר קלח ומ"ה גם לדידן פסול דבעי' בלחי היכר קלח כמ"ש חוס' ופי' ת' רמק"ח סי' י"ח ד"ה והתב"ש ושם בל"ה ומה שכ' לאחרן משום דבירושלמי גם רב ס"ל דין זה וכ"כ ס"ל דלחי משום מחילה:

ועי' בדברי יעקב סי' כ"ח לוח ה' שהעיר על תב"ש שנסתייע מדברי חוס' י: ד"ה ושוקה דהרמיק הלחי פסול, די"ל דחוס' לגיטמם דס"ל כרבא בלחי השומד מלילו וס"ל דלחי משום היכר משא"כ לדידן דקי"ל כאביי לא פסול אלא היכא דשייך לחי לחירת וכו' ודוקא שם התויר גדול מהלחי משא"כ בפם, וממילא אין הכרח לדברי מחלה"ש הנ"ל. ודבריו תמוהים כי חוס' כאמו כן אליבא דר' יהודה שהוא מ"ד ושוקה פם שלא לחמת ור' יהודה הלא ס"ל יב: לחי משום מחילה, וע"כ רק כמ"ש מחלה"ש לחפי' לי משום מחילה בעי היכר קלח כמ"ש חוי ה: ד"ה מרכע, והא דקאמרי לחפי' למ"ד הא מרח דשמעתין הוא כ' הוכח והוא ס"ל דף מו. לחי משום מחילה, ובמלא הרוחים סוגיא לחי לוח ו' מק' על ריטב"א שם בד"ה מרכע שכ' דלמח כ"ב ס"ל לחי משום היכר ואולי יש לומר שפמ"ש חוי שו. סד"ה לא דלפי דבכרי רב הי' שוחל אליבא דרב לוחי ס"ל משום היכר מ"מ הי' מקשה ו"ל לף דר"ה ס"ל משום מחילה ודוחק:

ובדברי יעקב שם לוח ת' הקשה עצומה על כ"ש דבר' יהונתן שכ' מעם דלא לחי לחירת דהתינוסח וכו' הוה רק אליבא דר' יוסי ודייק לה מדס"ל לר' יוסי דבעי' היכר דלחי רבא ד' מפחים אלמא דס"ל מעם משום לחירת, הלא הר' יהונתן מבית מעם זה גם בחחני' יח: הכשר מבוי ושם כחבו אליבא דר' אליעזר וכ"ה ולא שייך שם כלל דיבו אל ר' יוסי, גם מ"ש הכ"ש דר' יהונתן סותר ת"ע דמנ"ח שם"ג סק"ה כחב לדעתו דשם אלחי רבא מג' שבי הוחל והעומד מבוכה על הפרון ובש"ק ל"ז כ' בשמי להפוך דדעתו כחוס' דלחפי' פם לא מהני ומש"ה מחרן דהר' יהונתן כ' כן רק אליבא דר' יוסי, ותמוה לימה הם דבכרי ר' יהונתן אלו דלף שם רמוק מכוחל פסול ועי' דבכרי יעקב שם לוח י"ח שכ' דבר לחת שים בחג"ח סקל"ז מסכון לוח ד' ול"ל "המוס' וכ"כ ד' הרר"י" והוא ר"ת "וכבר כחבתי דעת הרר"י" וכוונתו למ"ש למעלה סק"ה דעת הרר"י ואין שום סחירה:

ונוף הדבר תמוה לחדש דין על יסוד דקדוק זה מ"ע לא מי' חוס' כן, ואמו כי רוכלא לחשוב ולא יש כמה נפ"מ לחברות בין לחי לניה"פ, למשל לחי לא מהני רק מרוח ת' כמ"ש חוס' עכוין ה: ד"ה ק"ו ולוה"פ מהני בכל הרוחות וכן שם"ג סעיף ל' בחבו שלמו ת' לחרוך ומחלוקת ב"ח ועז' סקכ"ח ומג"א ס"ק ל"ב לי מהני לחיים שחיכם מכווכים ולוה"פ מהני וכן שם סכ"ו כמה דיכים:

ולענין הלכה נד"מ שם"ג סק"ב מחיר בלוה"פ רחוק מכוחל וכמעמ כל החחרונים מחיכים הלא המה ת' רמק"ח סי' י"ח וביח מחיר שם"ג ויבוחות יעקב שם סק"ה וברכת אברהם לר' לחבם עכוין יח: כ' מבהגנו אלא לדקדק בזה וכ"כ בע"ח שם"ה סק"ב בשם פכים מלירות וכ"כ בשו"ח בסוף ס"ע הרב סי' ל' המנהג הפשוט אלא לדקדק בקני לוה"פ שיהיו סמוכים לכוחל ולית דחם למ"ש הכ"ש ולחייחו מלחי יש לדחות וכו' משא"כ בלוה"פ שא"א למחיוח כלל שהרי נתן ד' קונדיסין כשר וכ"כ נכדו בס' ל"ל לוח סי' מ' וכ"כ דברי יעקב כ"ח לוח י"ג:

ואודות החשם השני דרך הרבים מפסיק בין הכוחל לניה"פ, הנה פרלח מבוי לוסיף לחפי' בחרבעה עפחים לי בקעי בו רבים כמ"ש רמ"ם פ"ח מעכוין סי' ז' וד' יוחנן וטור ורמ"א שם"ה ס"ב כחבו דלריך חקון ולין מפורש מה החקון וכ' בש"ע הרב דבעי טוה"פ דדמי למבוי מפולש ומג"א סק"ד מסופק במבוחות שלנו דמחמירים דהיכ בחלר כמ"ש רמ"א שם"ג סכ"ו לי גם לקולא לחרי, כן דהא חלר לין מזיק בו בקיעת רבים ומסיק

ומסיק דים להחמיר וכ"כ בס"ע כרב שם"ג סל"ג דהוכב למעות נוה"פ לחפי' פרלה פחות מי' כדי להחיר מכוחות המפולשים, לכל מהרי"ט ח"ח ל"ד כ' דעיירות שלנו יש להם דין חלר לחפי' להקל ועי' לקיטי ח"ם סי' פ"ב והנהות לאו"ח שם"ה שמניח לח המהרי"ט שפסק להקל ומסיים שאין ספיקו של המג"א מונית מידי ודאי של המהרי"ט ואלו רלה המג"א דכרי מהרי"ט סוי הדר בי' וכ"כ ח' רעק"א סי' ל"ל דדי בלחי וכ"כ בית לפרים לא"ח כ"ה וכריח לכרהם לא"ח י"ו פרלה פחות מעשר לחפי' בקטי בה רכים מוחר וכ"כ חשובה מהכמה קי"כ חבו' בעל נו"כ וכ"כ חס"ל מהד"ח סי' מ"ח וכ"כ שם' משנת ר' לליעזר דכלי פלוש אין מזיק בכ"ר וכ"כ שם' מועפות רלם סי' ח' שהיו בעירו שתי פרלות בשני לדדים פחות מעשר ומחיר בלחי מכמה רלויות וגם סומך להקל דעיירות שלנו דיעם כחלר, וגם לכן העזר שם"ה כי' דלם יש נוה"פ מלד ל' שוב אין מזיק פרלה עד יותר מעשר ומותר בלחי וכ"כ נפש חי' לו"ח סי' כ"ע דלם יש נוה"פ סגי בפרלה בלחי, גם בלמת נדק לובשויו סי' מ"ח לות ע' כחב דמ"ש הרב בע"ע דבעי' נוה"פ מייבי דהמבוי אחקן בלחי כדמסיים שבו בלחי לא הקורה וגם ח' הר"ן מייבי שהמבוי הגדול אחקן בח' משני רלחיו בלחי ולא בנוה"פ לכן כיון שהפרלה חשובה כמבוי פחוח ל"כ בהלטרף הפרלה לאותו נד מבוי שאחקן בלחי הו"ל כמבוי מפולש שאחקן בשני לדדיו בלחי לגד לכל אלו אקטו כי' רלחי המבוי בנוה"פ י"ל דאין חשש בשהפרלה נאחקה בלחי וגם בס' המייט לרש"ק שם"ג סעיף כ"ו כחב לף לם פרלות אלו שחות מי' מפולשים זה כנגד זה די בלחי כיון שיש פחח גדול הפחות יותר מי' מחוקן בנוה"פ הוא עיקר פחח המבוי וכו' גם מכוחות שלנו י"ל דדין מלרות להם ומסכי' לקולא בלחי ול"ל לחוש להורח מפולש ובפרט לע"ז שם"ה דם"ל דלם הי' מחחלה כן לף מבוי הוי בעשר ולף למג"א דחולק עליו מ"ח בכה"ג כיון דשכ"פ מחקנו בלחי אין נוחנים עליו חורח מפולש וכ"כ בס' מקץ נרדמים דף נב. לם יש נוה"פ ויש פרלה מלאו לף שהוא מפולש מ"מ לית בעל שם מבוי ממנו ולכן סגי לי' בחקון לחי ועוד דהלי דבקיעת רבים לחפי' במבוי שבפרן מלאו ס"ל לרי"ף ורמב"ם דלא מיפסל והמג"א עלמו לית החלים כ"כ במבוי דיוק לאכור חלא שכ' דיש להחמיר ועי' בפמ"ג שם"ם כ"ה שכ' דיש להקל כרי"ף ורמב"ם וא"כ כ"ם דאין להחמיר להלריך נוה"פ. ויש שם לחיים בכל אלו החקומות:

באיזה מקומות העמודים של נוה"פ אינם עומדים בהחלת הרחוב של הפרלה יותר מעשר חלא לפניס, ברחוק מקום מחחורי הבחים ואינם נראים במקום הפרלה, ויש לדון ט"ש מ"ם בשערי חשובה ס"ם שם"ג בשם בכ"ם שיש להחמיר שלא להעמיד הקנים מחורי הכותל שאין הקנים נראים בפנים חוך המבוי:

הנה כמ"ש בכור שור כן כ' בחקון ערוכין לחקור חיים עוד רלחי שחוחבין הקנה על גוף הפחח בחוך גדר המוקף והא ולאי דהלחי בעי' שיעמוד מבחון בשביל סיכר:

אך הא דהאיש הבכ"ם דין זה מערוכין ט: נמי לחי נראה בפנים וכו' נראה מחוך וכו' אין רלחי, דלחי שאני דלחפי' למ"ד משום מחילה מ"מ בעי סיכר קלח כמ"ש חו' ס: ד"ה לרבע, ורלחי ברורה מכאן שכחב טו. מקשה על רבא דס"ל למי שעומד מלליו לא מהני, מדין זה דר' חייא כותל שלדו ל' כוסס מחברו וכו' דנדון משום לחי הרי דעומד מלליו מהני וב"כ משום מחילה ומקשה ל"כ לחה בעי שיהי' נראה מחוך לו מבפנים אע"כ דלחפי' למ"ד משום מחילה בעי סיכר קלח, וכ"ו בלחי לכל בנוה"פ לא בעי סיכר כלל ורלחי' דנוה"פ מהני למחלה מעשרים, ולף די"ל לעולם גם נוה"פ בעי סיכר קלח רק הא דמהני למחלה מעשרים היא משום דלף דאין המוט שלמחלה נראה מ"מ כיון דהקנים נראים הוי סיכר, לכל מפורש להפוך בכ"מ שם"ג כ"ו שכ' לף שאין הקנים מבה נראים והמוט למחלה מעשרים מ"מ כשר ומחכון בזה קו' מוס' יח. ד"ה לימכח דהא דמבמיח בנוה"פ היינו שהעמיד הקנים לגבי הכותל ואינם נראים לא מבפנים ולא מבחון דאינו מחיר משום לחי ומ"מ משום נוה"פ מהני:

ואם למנם דים לדון על דין הכ"מ מחום' ערוכין ו: ס"ה רב דנוה"פ בעי' שיהיו בני המבוי רואים וא"כ ע"כ הא דנוה"פ כשר למחלה מכי היינו משום שרואים לח הקנים שלמעה ואם הקנים של מעה אינם נראים בעי שיהי' המוט של מחלה דוקא עד עשרים, לכל בל"ד אין חשש כי הלא רואים לה המוט של מחלה וכ"כ ס"ם לו"ח ל"ח דלפי' לם הקנים של מעה אינם נראים בחוך המבוי לם המוט של מחלה נראה כשר וכ"כ שם סי' ל"ו ובלקוטים סי' ל"ד שהי' המנהג כן בפרעסבורג מימי קדם וכ"כ יעוטות יעקב שם"ג שכן המנהג בלבוב שהעמידו הקנים בחלר וכ"כ הגהות חכמת שלמה לרש"ק שם"ג שלף שאין הלחייש ניכרים לם המוט למחלה ניכר סגי וכ"כ דברי מלכיחל מ"ג סי' י' וסי' י"ז וכן כחבו לי בשם רש"ם ח"ח סי' ר"ו שהביא בשם ס' יהושע להקל וכ"כ ח' שערי ציון לו"ח סי' ג' ענף ג' לות ג' דלפי' העמודים עומדים לחורי הכותל והכותל מכסה לח כל העמוד עד שבחוך החלל אין רואים כלל לח העמוד כשר כ' הס"ם בסי' ל"ו להכשיר ומשיג על הפמ"ג שרולה לפסול היכא דהקנים מכוסים ודברי הס"ם ברורים דלף דבקורה קי"ל דלם מכוסה בחחלת פסולה בחם קורה משום הכירת לבל נוה"פ דהוי משום מחילה לא בעי סיכר כלל, ומחם כדברי ס"ם מבואר בח' ל"ח מזרחי, ורלחי' ברורה לזה מהא דכיפה ערוכין יח: דלר"מ כשר לף לם אין ברגלי' משום מוקלים להשלים והגה פשיטא שלף לם נלחר מוקלין מ"מ הא ס"ם הרגלים מכוסים הם דלחו ע"י מיקלין נחשב כחקון לעיני הרואים ומוכח בהדיח שגם לם הרגלים מכוסים כשר דהא כל היכר ע"י הרגלים שבחוך הכותל והמה מכוסים

בתוך הענגול וא"כ ה"ה בקציס של טו"פ דהא הגמ' מדמי זה לזה מכ"ל (ולפלא דמהך דכיפה מביא בפמ"ח מובא בח"ס ס"ו רחי' להפוך דמחיצה שחיצה גרחיצ לא הוי מחילה). ופשוט כיון דהכ"ם כלל שני דיוקים ביחד, ר' שלח יהיו קציס של טו"פ רחוקים ג' טפחים מהכותל, כ' שיהי' גרחים והולית כן מקו' חוס' ערובין יח. וכיון דכל החחרונים דמו דין דהרמיון ג' טפחים וכחבו דחין רחי' מחום' ולית דחש לה, ממילא נסחר גם דין זה דשני וט"פ היסוד דטו"פ עדיף מלחי ודיוקים שונים:

בבמה מקומות הפרוצים מן טו"פ של הבחים פחות מעשר רחשות ויש שם לחי אבל חין הלחי שוחד מכוון נגד העמוד של טו"פ כשזה חלוי מן הלד ודריכים לסחוך עליו בחכלסין. בערובין ח: מבוי שלשו רחב חריך ושלו ר' קלר פליגי ר' כהנא ורבא ואמר רבא מעשה דידי קורה משוס היכר וכחלכסין לא הוי היכר ומעשה דידהו קורה משוס מחילה וכחלכסין נמי הוי מחילה, וא"כ לדידן דקיי"ל כחכיי שם ע"ז. דלחי משוס מחילה גם כחלכסין מהני, וחף דכ' חו' ה: ד"ה חרבע דגם בלחי בעי היכר קלת מ"מ ודחי דחלכסין הוי היכר קלת חך למ"ד דבעי היכר נמור לא מהני חלכסין דהח כ' חוס' סוכה כג: ד"ה חבל דלפי' למ"ד קורה משוס מחילה בעי היכר קלת ומ"מ לדידי' קורה כשרה בחלכסין וא"כ דחלכסין הוי היכר קלת. ונם בחמת לין הפי' כלל דחלכסין לא הוי היכר רק כמ"ש רש"י ד"ה ובחלכסין משוס נזרה שהרוחה בני מבוי נמשכין ומשחמשין בהה"כ חון מכנגד כותל הקלר חומר מוחר להשחמש בהה"כ חבל בחלכסין הוי היכר. ועי' כ"י שם ס"ג שעיף ל' מסופק לי לחיים מועילים שם והב"ח מחיר וכ"כ דעת מג"א סקל"ב שהביח דברי הב"י בסוף. ומ"ז סקכ"ח חוסר ונשמח חדש כלל ע"ח סי"ד מחיר. וכ' לי הה"ג ר' נעליל נ"י חבד"ק יחווחרנח שכן משמע שם' חבל חברים לנטל דעת הקדוסים וכ"כ לי המ"ג מווחרשת שכן עמח דבר להקל בלחיים העומדים בחלכסון:

בבמה מקומות סמכתי על לחי, מפני שיולת זיז חו בליטה מן הכותל, ויש פחוחים מטפח וכמ' שם ס"ג שעיף ד' ליחח שלמי כזה שמשחייר מביחל בעי רוחב טפח. וכ"כ בפמ"ח בפסים דמשחייר בעי טפח מכחן ומכחן. הגה כ"כ ב"י שם"ג בשם ר' יהונחן ערובין יב. וכ"כ חוס' ד"ה ושני בחי' שני דכותל עלמו לח חשוב שם חם לח ברוחב טפח דחין היכר כ"כ בכותל כמו בשם נמור חבל ב"י כ' דלשו דוקח ובמשהו סני וכ"כ בחר הגולה חוש ר' וכן הוח להי רחשון שבחוס' שם וכן מיקל בזה במשנה ברורה שם"ג ח' ובבחור הלכה ד"ה טפח וד"ה ובלבד וכ"כ בם' ויש יעקב סי' כ' חוח י"ח:

עוד יש להעיר על הטוליפון מש"ש שעני חשובה שם"ג שם"ק בשם חוסל יעקב לר"י שפשרטם מחבר לילח' ניכל לבי דחין דרך לעשות פחחים סמוכים זה לזה, ועמודי הטוליפון והט"ג הם סמוכים זח לזה, חבל הדבר יפלח מבין לו דין חבש זה ומה טעם בדבר ומבוחר ברש"י סוכה ז. ד"ה שהשבח שם יש פחחים הרבה שחין בהם לוה"פ לח רבים על העומד ומבטל לי' לעומד הבי דשם יהי' פחחים הרבה עם לוה"פ שפיר מהיבים, ונם הלח בחבר המשבן הי' בן חרבעה עמודים בחוך רוחב עבריס חמות ומ"מ הוי לורח הפחח כמ"ש למעלה בשם ס' היבר לר"ח ונם חי' ערובין ב: עכרו רק משום לוה"פ מן הלד חבל לח עלה על דפחם מרשור זה וכן בערובין יח. דבעו ר' קונדיסין בחרבע רוחות הרי דפחחים חפי' בכל ד' רוחות מהני ומה חלוק בין כולה פחחים לח כמה פחחים ברוח ל' ופי' בחו' שם ד"ה חלר דהח בהח חלית וכ"כ בח"ם חו"ח סי' פ"ח ד"ה היולח דיכול להכניס בקציס וכ"כ בית שלמה חו"ח ס"ם ני"ח שמוהנים להכניס בקציס, והלח כן הי' כל ערובי לוה"פ מקדם ע"י קציס הרבה ולית דחש לה. ומפני שחין ספרו חנלי ח"ח לעמוד על דעתו חבל בדור שחין כוונתו כן:

הגה כל לד מערב מוקף סריס וכן בגד מירח ים הריס ונהר דחן ובגד דרוס מקיף ניהר הגדול חנטוחריח. וחין חשש לומר כיון דחינם מוקפים לדירה כמ"ש שכ"ח ס"ג וס"ח וח"כ חסור לטלטל בעיר כמ"ש ר"ם שכ"ח דחם לח הוקף לדירה חם כוח יותר מבית סחחים חסורי לטלטל לף שים מחילות, דז"ח דחין לריך שיהיו כל המחילות מוקפות לדירה. ודוקח חם כל חרבע רוחות חינם מוקפים לדירה חסור חבל חם יש רק לד ל' מוקף לדירה מותר כמ"ש פמ"ג שם"ג מ"ז סק"כ ודע דנהר חו חל המקף חת העיר לח מוקפים לדירה לף חם עושה במקום ל' ברוחב יותר מעשר טה"פ עושה כל העיר מוקף לדירה עי"ש וכמו שכ' מג"א שכ"ח שסק"ה בשם חוס' לוה"פ מקיף לדירה וכ"כ מג"א ח"ח סק"ח וכיון שכל הפוסקים הסכימו דע"ג הוח לוה"פ נמור הוי מוקף לדירה, וחף המפקפק ע"ז חבל כיון דפה העמדנו לחיים מחת העמודים בשם מחילה להחיר ל"כ פשוט דהוי מוקף לדירה. וגם פה יש הרבה חלי חלים בידי חדם שמוך להכריס והרבה פרלות בגדרו והוי מוקף לדירה ומש"ה כל הפוסקים שדנו על היסר כלעיל ע"י מחילת היס וגהרות ונשחו ונחנו בחשש שמח יעלה שימון חו רבים מבטלים מחילה ולח הזכירו כלל חשש זה שיהיו מוקף לדירה, עי' חכם לבי סי' ל"ז. סב יעקב סי' י"ו, ח"ם חו"ח פ"ט, ת' סריס חו"ח ד' ושוח, וע"כ שהי' פשוט חלמ שהי חפשר שבמשך ימים רבים לח נעשה חיזה מחילה חו חל חו מרין יותר מעשר חחר שיעית העיר:

ולכאורה קשה מחד לבי מה שכ' הרח"ש ותו"ח שכ"ח ס"ו דחם בנה מחילה כשורך עשר נחבטלה מחילה רחשונה וחם הרחיקה

ג' טפחים מותר מ"ב חמיד יכי' מותר לפי' יש הר גדר מזרח שהיו מוקף לדירה מ"מ אם בנה בית אחר יש מדפנות הבית גדר מזרח בתורך יותר מעשר הוי מוקף לדירה ואף שהוא רחוק מהל מ"מ הא כעגדו סותר לא המחילה היסנה ומחילה מותר לטלטל מן הבית בכל העיר. אך הדבר נכון כמ"ש במשנה ברורה שכ"מ בתור הלכה ד"ה בתורך שכ' וע"ל לדידי' דמיירי עכ"פ שלא הי' רחוק כותל החדש מכותל היסן יותר מעשר אמה דאל"כ אין שייך לומר דבבין כותל החדש דמי כאלו פורץ כותל היסן שלא מ"א לומר כן דאפי' אם עכשיו אם יפרץ במקום הזה בכותל היסן יאסר כל הקרפף שהרי הוא פתוח לטלטל והכותל החדש לא יכול לסתום שהרי ליט מכותל לכותל ובמקומו ליט פותח שהרי אסור לכנוס מדדיון שלא דמיירי שלא הי' מרוחק יותר מעשר וכזה אפי' אם יפרוץ בכותל היסן ג"כ לא יאסר הקרפף שהרי הכותל החדש פותח בפני הבאים מן החוץ ואף שאסור לכנוס בקרפף מן המדדים במקום שכלה כותל החדש מ"מ מאחר שהם ליט פרוץ ביותר מעשר הו"ל כפתחים שליט לאסר עכ"ל:

אבל יש לדון דהא הבריס והגברות הם מחילות בידי שמים ואפי רבים ומבטלי מחילה כמ"ש תו' ערובין כב: ד"ה דילמא שהקשו לרבנן כל מ"י תעשה רשות היחיד ס"י סולמת דלור ומחתכת דגדר וכבל ע"י דגלת ואפי' דמחילה שהיה עשוי בידי אדם לא תשובה מחילה כולי האי ואף רבנן מודו דאפי רבים ומבטלי מחילה וכ"כ מג"א שם"ב סק"ל על הא דמבוי שלדו מ' כלה ליש דנחשב למחילה מיירי דוקא במקום שאין ספיטות עוברות שם לגמל וכ"כ סק"מ דהא דאל הוי מחילה מיירי דלא בקעי בו רבים, מ"כ הכא בנהר אמתרית דספיטות עוברות בו לעוף ושוב אין מבטלות מחילת הנהר:

אך יפלא חידוש דין זה, כי במתני' כב. מחלוקת ר' יהודה וחכמים אם הי' דרך רשות הרבים מפסקתן ר"י ס"ל רבים מבטלים מחילה שבידי אדם וחכמים ס"ל שאינם מבטלים ואין וכר שם חלוק בין מחילה שבידי אדם לא בידי שמים, והלא ר' יוחנן דאמר שם אין יסראל אין מייבים עלי' משום דה"ר ע"כ ס"ל דאפי' בידי שמים אין רבים מבטלים דסולמת דלור ומחתכת דגדר בידי שמים ניהו, דאל"כ מה מק' בכל נמי מקוף לה פרת וגלת וכל העולם מקוף לוקיום הא ש"מ דבידי שמים וע"כ דגם טור וגדר בידי שמים, וגם בעי רחבה מרכת אל המחלקת י' מתוך מרכב ורבים בוקעים בו וקאמר אליבא דרבנן לא תבעי' השתא ומה שהם בספי בירות דנימת בשמיטתי' אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי מחילה וכו' ואי נימא דיש חלוק בין בידי"ם לבידי אדם מה קי' לית, שאני בספי בירות דהוי בידי אדם והכא הל הוי בידי"ם כמו שהוכיח בערובין סו. דמחילה מחלי' כשרה הל ונקב מחי' חיכא למימר דסתם אל מימות עולם הוא וכמ"ש רש"י שם אע"ג דאין חלוק, וכן מחני' שבת ק: רקק מים ורה"ר מהלכת בו חייב וכמה הוא רקק מים פחות מעשרה טפחים אבל אי הוי עשרה טפחים אינה רה"ר ול"ת דרבים מבטלים מחילה. וכן ערובין ח. במבוי שלדו מ' כלה ליש ולא אמר רבי יותר מקום שאם יעלה היס ערמון ולא הזכיר כלל אקום שאם רבים יעברו בו וכן רמב"ם פי"ו משבת הלכה ל"ג כ' שאפי' דאין רבים מבטלים מחילה ולא חילק בדבר, וגם בש"ע לא הזכיר דין זה, והרוקח סי' קע"ח הקשה כיון דבשבת נחנה תורה לי' תתומין י"ב מיל דאו' מחנה ישראל דהוי שלש פרסאות אין חזרו לאחוריהם ואי' דהיו מוקפים ענני כבוד והם מחילות, והגה ודאי שבית שילוא חין להענניס, דאל"כ לא הי' שם רה"ר כלל וכל ר"ה למדים רק ממדבר שבת ו: ויש מקשה ויעבירו קול במחנה לא תפיקו מרה"י דידהו לרה"ר, וא"כ מה הי' הרוקח הא ענני הכבוד המה מחילות שבידי"ם ואפי רבים ומבטלו ועי"כ דאפי' בידי"ם אין רבים מבטלים, ובשחילת יעב"ץ ח"א סי' ו' הפליג דמחילה בידי שמים אפי' לא בקעי בה רבים אינה רה"י אלא להחמיר ולא להקל, ופלא כי זה לא אמר אדם מעולם ומפורש להפוך ערובין סו: סלע שבים נכוה עשרה ורוחב ארבעה אין מטלטלים מן תוכו ליש וכו' ר' אפי אמר לעולם אריבא וכו' בים סאתים דשרי לטלטולי בכולי אסרו רבנן לטלטולי לא מן הים לחוכו וכו' מ"ש רש"י גמורה היא:

אלא שנריך פירוש מה שכתב' הקשו כולי עלמא נמי מקוף לה לוקיום ולא אמרו טעם על זה למה באמת אין כל העולם רה"י, ונחוש' כ' וחימא דלרבנן כל מ"י תעשה רש"י ע"י סולמת דלור וכו' ונראה מלשונם כאלו היא קושיא מדשה ופלא שהא על זה דנו בגמ', ונראה פשט הגמ' דכיון דמשימא דים רשות הרבים בעולם לף דכל העולם מוקף לוקיום ופ"כ דמחילה לחוקה מאד אינה מחילה וכוא הטעם באחן ישראל וכבל לף דמוקפים מחילות לא מהני וכמ"ש ריטב"א דפריך דכיון דאמרת דאפי' המחילות מרוחקות כ"כ אין רה"י להם מ"כ אין רה"ר בעולם. ואחנם אינה הוא בגבול שיהי' מקרי מחילה לחוקה ע"ז כתב ריטב"א בשם רמב"ן דלריך שיהי' רואה עלמו בתוך המחילות וכ"כ ריטב"א סוכה ד: סבר אביי למימר גוד אסיק מחילתא מ"ל רבא בפי' מחילות הגיכרות וליכא מי' דבסוכה בפי' גיכרות עמה משמ"כ לענין שבת לא בפי' גיכרות עמה כל היכא דנראות וגיכרות דאל"כ לא משכחת רה"ר שהרי הים מקוף לה העולם אלא דמחילות הים ל"ח מחילות לפי שאין נראות וגיכרות ואין האדם רואה עלמו בתוך מחילות, ולפי פי' זה אין חילוק בין מחילה שבידי אדם לא בידי שמים, דהא ריטב"א ערובין מק' גם

על קרקף יותר מבית סלתים שלח הוקף לדירה דהוי כידי לדס והוי רס"י דלא' ופ"ז מי' דעכ"פ בעי שירלה עלמו בתוך המחילה וכן שם בסוכה מיירי בידי לדס:

אבל בחשבול לרחב"ד ה' ערובין סי' פ"ב כ' דרק במחילות בידי שמים כ"ז שהיו רוחה ממחילות לחבי, לחו רבים ומבטלי מחילה דלא"כ ר"ה היכי מצכחת לה (פי' משום החוקיעום) לחכל מחילות הנעשות בידי לדס לף אם לא גרלו לעומד בחלמצ לא לחו רבים ומבטלי, ובדור שכן כוונת חוס' בד"ה דילמא בחירושם בח"ב נחל לחשבול דמחילה שהיה עשוי' בידי"ח ל"ח מחילה כולי הלי היינו בשחין המחילות גרלות ולח רבים מבטלים לחכל בשחילות גרלות לף בידי"ם מהני וח"כ ל"ק ח"ם מ"ח סם"ג סק"ל וסק"מ:

וראיתי לנעל הרי בשמים בקונטרם ערוב והולאה דף ל"ו עכי לחרץ קו' חכ"ל סי' ל"ז על חו' הל"ל לחלי פרכי חל"י וכבל ולח פרכי מכל העולם דמקיף לוקיעום וכשלמח לי לח היו מקנו מבבל י"ל דפרכי רק חל"י משום דבירושלים הי' להם הוכחה דע"כ ר"ה הוח לחבל כיון דמקני מבבל טפי הו"ל להקשות מכל העולם כדפריך בגמ' ומכל העולם היתה קושייתם חזקה יותר דח"כ לח מצכחת לרבנן ר"ה כלל, ותי' משום דבסוכה ד: פליגי חבי וכבח לי לגבי גוד לסיק בעי' מחילות ניכרות וקי"ל כרבח דבעי' ניכרות, ומצ"ה לח הק' חוס' מלוקיעום לחבל בגמ' דמק' כ"ע נמי מקיף לוקיעום חבי לחמר לה לר' דימי והוח לשיטתו דס"ל דלחמרי' גוד לסיק לפי' במחילות שלין ניכרות. ולפי' מבן דבריו דמה נפ"מ בין כל העולם לח"י ובבל דגם בח"י ובבל לין המחילות ניכרות בבל המדינה רק למי שעומד סמוך להס, והלח הריטב"ח מתכן גם על ח"י ובבל דל"ה מחילה משום דלריך שירלה עלמו בתוך המחילות, וגם הח לין פשט לחר על דברי לחבי שהק' על הלכה ז דח"י לין חייבים משום ר"ה רק משום דהוי מחילה רחוקה, וע"כ דלחבי לח"כ קבלה מרבח וכמ"ש חוס' סוכה ד"ה סבר שהק' מלחבי דס"ל סכך ט"ל לכסדרה שלין לה פלימים כשרה וחי' דפי חקרה הוי מחילה ניכרת, הרי דלחבי הודה לרבח:

ואכ בגדון דיקן שבבל רוחים לח הגהר לפי' לחוס' הל"ל מ"מ לח לחמרי' לחו רבים ומבטלי מחילה וכ"כ מהרצ"ם בחשובה בקונטרם סל"ל דף ל' דוקח יש לוקיעום לח מהני שלי לפשר להניע לליו ביום השבח לבל היכח שבבל לד גרלה להדיים שמוך שם ונם יכולים להניע לשם ביום שבח ולרחות לח המחילות הכל מודיס דמהני וכ"כ בעל הרי בשמים שם דף מ"ה דלף מיר נדולה שבנדולות שם ישוב סעיר מתחיל שמוך להגהר בלופן שעיני בני לדם היושבים שם רוחות לח המחילה לין בקיעת רבים מבטלת לף מחילה שבידי שמים וכ"כ דברי מלכיאל מ"ג סי' י"ד דלף שהעיר נדולה בבל זלח ניכרות המחילות סביב וגרלות לבל מי שיודע מהן ושפן לרחותן ולף שגובה הבניינים מפסיקים לבל כשיעלה על הבית ירלה, משל"כ בח"י ובבל העולם של"ח לרחות בלל היקף המחילות רק כשיסבב לח העולם לא לח המדינה:

וגם על גיף דברי מנ"ח הל"ל דספינה הוי בקעי בה רבים תולק עליו בשחילת יעב"ן ח"ח סי' ז' וכ' שחמוה מאד דהח לא דמי לדגלי מדבר וכוונת תו' דרבים מבטלים היינו דוקח דגלי רבים דורסים לבל לא ספינות השטות בגמל היס וכ' דמנ"ח בעלמו כתב בסי' שמ"ה סק"ד דספינות לין מבטלות מחילה עכ"ל ויע"ש רחי' מתו' ערובין מג. ד"ה הלכה שרשב"ם כ' ספינה ממילה לחלה וחיפוי לא מידי עביד הרי להליכתו בספינה לא מיקרי הלוך וכמ"ש ב"מ ע: ספינה מינה נייחת ומיח היח דממטי לה וא"כ לא חשיבה בקיעה רבים שחמבטל טי"ו מחילת הגבר וכ"כ בית לפרים לא"ת סי' כ"ו דהח דבקיעת רבים מבטלת מחילה הוח רק בהולכי רגל לבל לא נכנם בכלל זה רוכב ויושב בקרון וכ' בחשו' בעל הרי בשמים בקונטרם הל"ל דף מ"ד דלפי טעם זה משום דברוכב ליכח לי' תחומין דלין תחומין למעלה מעשרה ולכן לין הרוכב מבטל מחילות כיון שלמעלה מי' הוח מקום פטור ולין מחילות עשויות רק על למטה מי' ונם לפי' למנ"ח שחולק וס"ל דרוכב כמהלך לעניו תחומין הוח רק לעניו שיחול על הלדס עלמו לי' תחומין לבל מ"מ המחילות לא בטלי עי"ז כיון שבב"ש מהלך הוח למעלה מי' שפם ל"ל למחילות להוליחו מכלל ר"ה, ל"ב מכ"ש בעובר בספינה דלחמרי' בשבת ק: נמילי דלין ספינה מהלכת בפחות מעשרה וכדקי"ל סי' רמ"ח ס"ב דכל שלין יכול שהמת שהיח למעלה וליכח ליסור תחומין וכ"ש לבודלי שבספינה מהלכת למעה מעשרה לחמרי' שהמים פה עמוקים מלר הרבה יותר משעור זה

וגם דעת הרב ר' שלמה לחוליין מלמשנדס בח' כנסת יחזקאל סי' נ' דרבים מבטלים מחילה בידי"ם הוח דוקח לם ניחח תשמישתי' וכ"כ ת"ם לוי"ח פ"ט סד"ה וח"ל ולין לומר דהספינה תפסיד מחילה שבידי שמים ז"ל דהשתח מקרב לח ניחח תשמישתי' וכבר הלליכו דלח מפסיד לפי' במחילה בידי"ם עד שיפי' ניחח תשמישתי' וכ"כ ד"ה והנה רבים מבטלי מחילה דוקח לי ניחח תשמישתי' כמו בדגלי מדבר שהי' הטען משוה הדרכים וכמ"ש רש"י ערובין כב: ד"ה שלין לבל לי לח ניחח תשמישתי' לח והיינו דר' חסדח דחל המחלוקת לפי' רבים בוקעים בו מ"מ לרבנן ר"ה הוח וזה כוונת חוס' דלח הוי מחילה כולי הלי פיינו לי לח ניחח תשמישתי' וממילח ל"ק קו' מנ"ח מספינה דמנ"ח בעלמו כ' שמ"ה סקי"ד דשמח בחים לח ניחח תשמישתי' ולכן לח לחו רבים ומבטלי מחילה וכ"כ השואל בח' חשלרת נכי ח"ת י"ל, ומה שחמה עליו בחפלרת נכי ח"כ למה לח מהני בכל העולם לוקיעום ובבבל פרת ודגלת הח שם לח ניחח תשמישתי', לריך לומר דשלחי מדינם כולה לחיבה מותרת ע"י מחילות חלו כמ"ש לעיל:

ואין לומר דלפי דמחילת ההרים והגבעות לית ניחא תשמישן ולא לחתי רגים ומבטלי לגבל הא ס"ם בקעי רגים בפנים בתוך העיר ויבטלו את המחילות שבי"ם המקיפות דפשוט הפי' רגים מבטלי מחילה הייגו אם בוקעים במקום המחילות או בין המחילות לגבל רגים שעוברים תוך המבוי אין זה חסרון למחילות, והלא מקור דין זה דרגים בוקעים הוא מחלוקת ר' יהודה וחכמים גבי פסי בירות מתני' ערובין כב. ופסק הבקיעה היא בין הפסים וכ"כ רמב"ם פי"ז משבת ה' ל"ג ואפי' היו רגים בוקעים ועוברים בין הפסים, וכן בגמ' שם ירושלים לעולם דלמותי' בגעלות בגילה מיבין עלי' משום רה"ר דרגים מבטלים ואי נימא דרגים שבתוך המבוי מבטלים מה בכך דלמותי' בגעלות ס"ם רגים עוברים בה תע"כ דרק אם הפתחים פתוחים ורגים בוקעים דרך הפתחים אז מבטלים וכן מבואר שם בב: גבי תלר שרגים נכנסים לה בזו וכו' דלמרי' דלא ניחא תשמישתי' מפני שהפתחים קלרים ובאסקופה ים גדודים והלא ס"ם בתוך החלר ניחא תשמישתי' תע"כ דעיקר הוא בקיעת רגים שעל המחילות וכ"כ במהור ובמלחמות שם ד"ה כאן מפני שבוקעים בהם תדיר דרך הפתחים וכ"כ מהרש"ל תוד"ה מיבין דלר' יהודה הא אית לה לירושלים ג' מחילות דאו' והגיהו ב' מחילות ודאי דלא לחתו רגים ומבטלי כיון דלא בקעי בהו וכ"כ בת' בית שלמה תו"ח מ"ע וס"ל בהריבות דע"י בקיעת רגים בתוך המבוי אין מחילת שבי"ם בטלות ומה לנו בזה שבוקעים בתוך המבוי. (אבל בחכם לבי סי' ל"ז כ' דרגים שבתוך המחילות מבטלי ומש"ה חיגלטירה וחיסכוסית וכיולא בהם שהים חומתן מייבים עליהם משום רה"ר דאתי רגים ומבטלי מחילה שהיה עשוי בידי אדם וכ"כ שחילת יעב"ץ סי' ז' וכ"כ ש"ע הרב שם"ג סעיף מ"ד וקונטרס אחרון שמ"ה אות ב' וח"ם או"ח ס"ם ג"ם ודברי מלכיאל ח"ג סי' י"ד ד"ה וע"ד וע"ש):

ועוד י"ל דהכא אין רגים מבטלים מחילות בי"ם עפמ"ש בנסת יחזקאל סי' ב' דמ"ש או' דרגים מבטלים הוא דוקא במחילה שלא הוקפה לדירה דאו' קאי על מה שכ' בקושייתם ולכ' יומכן דאמר בית שאתים שלא הוקפו לדירה וזה שכ' דלא תשיב מחילה כולי האי הייגו בקרפף יותר מבית שאתים לגבל אם הוקף לדירה לפי' בידי שמים אין רגים מבטלים והסכים עמו חכם ר"ם אחד ליאן וכבר הבאתי למעלה דאם יש רק לד ג' הוקף לדירה עושה הכל מוקף לדירה וא"כ בנ"ד כיון שיש לזה"פ מד לפחות שוב אין בקיעת רגים מבטלת מחילות, אמנם בחמת אין מקור לחלוק זה ובח"ם סי' פ"ט מקשה מה מעלה מן התורה לענין קרפף יותר מבית שאתים וכן תמה בשפתרת לבי סי' י"ח מה שברח היא לחלק בין יותר מב"ם לבית שאתים כיון דמדאו' לכל לה"י היא. ומה שאי' בס' מחבואות ישראל דכיון דמחילה בי"ם לא תשובה כולי האי שפיר י"ל אם הוקפה לדירה הוי כמחילה בידי אדם, ליתא דעיקר קו' הח"ם ליך שיך שמן התורה יהי' חלוק בין ב"ם ליותר מב"ם וכמ"ש תפת"ל. וכן הק' ע"ז בשפת"ל מערובין סז: דמותיב ר' הונא על דין קרפף מבריית כלע שבים וכו' עד כמה עד בית סאתים הא יתר מב"ם מבטלין לגמי כרמלית ולפ' זו מה קו' הא י"ל שם שפיר ליכא ובקעי בה רגים ולפחות מכאתים לית מבטלי המחילות משא"כ יותר מבית סאתים ופ"כ דאין חלוק ורחיתי בס' תקוע וכרי' דף מ"ז שתמה עליו דאי נימא דליכא ספינה ובקעי רגים וביותר מב"ם מבטלי המחילות הוי רה"ר ולא כרמלית וא"כ אין מבטלין מן היס לתוכו משום דהו' מכרמלית לרה"ר ולא לאמר כלום דהא מיירי בים ובמים אין רה"ר מדאו' ואפי' אי בטלו המחילות מ"מ הוי רה"ר רק כרמלית:

ויש עוד כמ"ש ח"ם פ"ם דהא דרגים מבטלי מחילה בי"ם גלמד ממדבר דגלעדו על רה"ר לפ שכל העולם מוקף לוקיטום הרי דמחילה בי"ם לית מהני למגס אין לך בו אלא חדושו דוקא היכא דניחא תשמישתי' כמו בדגלי מדבר שהי' המגן משוה הדרכים ולא הי' הל מהלקט לגבל כל שים הל המהלקט היגו דומה לדגלי מדבר ולא לחתי רגים ומבטלי הכא גמי אין לך בו אלא חדושו דוקא אם כל הארבע מחילות בידי אדם כמו בלוקיטום שמקיף את כל העולם אז לית מהני מחילה בי"ם וכן בא"י דלמרו בגמ' דמקיף לה סולמת דלור מהך ניסא ומחבית דגדר מהך ניסא, סולמת דלור הוא מלד לפון בחלק לגבר בין עכו ובין לור סלעים גדולים נכנסים בים בין הרי הלבנון, ומחבית דגדר מגביל את א"י כמו שער והם שלשלת הרים בגד דרום וכגרהה שכוונו אל מבוא גדור שמשם יורדים אל מדבר בין שהוא בקלה הדרום קרוב לבחר שבע לגבר ליהודה (כמ"ש בס' א"י לבי"ז הורוויץ לד ק"ן) ולא הוצרכו להזכיר את הגבולים המפורסמים שבארם מצרב הוא ים הכיכון והירדן ממזרח, וא"כ היא מוקפת במחילות בידי שמים מכל רוחותי', וכ"כ דברי מלכיאל ח"ג ס"ם י"ד עיקר סברת המבטלים מחילה כמ"ש ח"ם מדגלעדו על הולחה וא"כ אין מוכח כך היכא שכל המחילות בי"ם אבל פה שים בגד לפון מחילה שבידי אדם י"ל שאין מזיק בקיעת רגים לבטל יתר המחילות שבי"ם. אך בחמת פה אין בקיעת רגים כלל, כי בגד דרום שהם ספינות עוברות על נהר תכזאריא לא אכפת לן כיון שהם ים הרים לכל האורך והם הם המחילה ולא בקעו בהו רגים, ובגד המזרח שהם נהר דאין אין ספינות עוברות בו כלל:

ואפי' אלו לא היו הרים בגד דרום י"ל דע"י ספינות לא הוי בקעי בו רגים ע"ם מ"ש מג"ח שם"ג סק"ל עי' מ"ב בס"ם זה, ובזוגתו שם סק"מ כ' בי"ל רגים הייגו דוקא ס' רבוא וא"כ הכא דלא הוי ס"ר בוקעים אינם מבטלים מחילה וכן הסכים הפמ"ג והיא עי' רמ"י ערובין ו. ד"ה

ד"ה רה"ר ורח"ם שם, ורש"י ו: ד"ה לחבולי ושם נט. ד"ה טיר וחו' שבת ו: ד"ה כלאן ותו"ח שמ"ה ס"ו וט"ו סק"ו ומג"א סק"ו ומו' ס"ב סי"ח והשתח ליח לן רה"ר גמורה הוי כל ר"ה שלנו כרמלית וט"ו שם ס"ד סק"ב ומנ"ח שנ"ב סק"ב (ועי' ממליח השקל וע"ע), והרב"ה סד"ה כ' רש"ל דקיי"ל שאין לנו רה"ר, וכ"כ לשכול לרחב"ד ת"ב דף ע"ו תשובה לנאון מי שפסקה לו ניליח בדרך בשבת אם הוח רה"ר מקום שיש בו ס' רבוח בני חדם וכו', וכ"כ בשכול ערוכין ח"ג קס"ח והנאון כתב שלריכים ס' רבוח מלויים שם דומיח דדנלי מדבר וכ"כ בחי' ר"ן שבת ו: בשם בה"ג וכ"כ חו' רי"ד ערוכין נם. והנגור סי' תקל"ו וכ"כ בית חפרים לו"ח כ"ו וחי' הרי"ם לו"ח ד' וח' מהר"י חסחד לו"ח ג"ד ודברי מלכיחל ח"נ ס"ס י"ד ושוד בספרים רבים:

ולדעת מנ"ח דנקטו רבים סיגו ס' רבוח ניחח מה שהקשו רבים על חי' חום' דביד"ם רבים ומבטלי הח סחם חל הוי ביד"ם וכמ"ש רש"י ט"ו. ד"ה חלא, לך משום דלח נקטי בו ס"ל לכן הוי מחילה, ולח ק' לפי חלוק זה מה הק' חום' דלרבנן כל ל"ו חעשה רה"י הח י"ל דוקח בשבי בירלות דחין ס"ר בוקעים בחוך הפסים מש"ה ס"ל לרבנן דחין רבים מבטלים משח"כ בכל ל"ו וכבל דהוי ס"ר לכן מבטלים, די"ל דרך עתה לפי החי' דמחילה בידי שמים לח חשיבה יש חלוק זה דם' רבוח, חבל בקונייחם לפי הם"ד חין חליק כמה הם הרבים ואפי' ס' רבוח לח מבטלי:

והנה דעת השוחל בח' בית חפרים לו"ח כ"ו דס"ל חין הכוונה שיכנסו ס' רבוח חלח שיהי' מוכן ומופקר ומחוקן לכך שיבחו לשם חנשים מכל העולם חבל בית חפרים דחה זחח וכחב חף חם יבחה כל היום מוכן ומופקר ומחוקן חין שומעין לו להוליח דברי רש"י מפשטן וחם חין מלוי שיעברו ס' רבוח ביום ל' חף דבהמשך ימים רבים יעברו ס"ר חינו רה"ר, ומנם בחי' ר"ן שבת ו: ד"ה כחן כ' דל"ב ס' רבוח חלח שיש כחן דרך לס' רבוח כלומר שיהיו רגילים לילך שם חנשים רבים חדיר כס"ר וחע"פ שלח היו כולם כחן בדרך כחחד, חבל בח' רש"ם ח"נ ס"ם קפ"ח כ' שמדברי הפוסקים לח נרחה כן חלח בעי' ס' רבוח ביחד וכ"כ בהשמטות לדברי מלכיחל ח"נ י"ח נעיר שיש הרבה רחוקות חלח חין כל בני העיר. מהלכים בכל הרחובות וח"כ חין בוקעים בה ס"ר וכ"כ בחלק ד' ס"ם ג' דחפי' בכרכים נדולים מלד לח חשבו למה שיש שם ס' רבוח כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולח יזדמן כלל שילכו כולם כרה"ר חחד:

ואמנם בהג"ה חשרי ערוכין ו. בשם הר"מ מחיברת כחב דרך לענין חיוב דחו' בעי ס"ר חבל לענין טלטול נם פחות מס"ר הוי בקיעת רבים וכ"כ בח"ו ה' ערוכין סי' קכ"ט שהק' מה פריך על רבנן מבני בחים דהחם מיירי ברה"ר של ס"ר חבל בין הפסים לח עברו ס"ר ואפי'

דלענין ניטול מחילות ח"ל ס"ר, חבל בהג"ה חשרי כ: בשם ח"ו הוכיר חנלי דס"ר ומכחן יסוד למנ"ח שלח הבית רחי' לדברי דלענין בקיעת רבים בעי' ס"ר וכ"כ שחילח יעב"ן ח"ח ו' בנדון זה דבקיעת רבים בעי' ס"ר וכ"כ בשסח יחזקחל סי' כ' וחפחרת לבי חו"ח י"ח ח"ל לח ידעתי מי הכניסם לחנך זה כיון דהמנ"ח מסכים דבעי' רבים על ס"ר ח"כ יש מקום לסמוך להקל וכ"כ בית שלמה לו"ח מ"נ ואני יודע שכמה נדולי הדור שלפנינו סמכו על דעת המנ"ח בזה שלח מקרי רבים פחות מס"ר ולח עשו תקון ערוכין בחל המחלקק לף במקום שהי' טובר שם דרך משולש לרבים וכ"כ דברי מלכיחל מ"נ סי' י' חלו נוהנים נם לענין לבטל מחילה בעי ס' רבוח:

וראיתי נם' בית נחמן סי' י"ד חות כ"ח שהקשה למנ"ח דבעי ס"ר הח כל המקור הוח מחום' שהקשו מבבל דמקיף פרת ודנלת והח בכרכות נח. חמר עולח חין חוכלחת בבבל חנח חין חוכלחת פחותה מס' רבוח ח"כ מה חי' דמחילה בידי"ם רבים מבטלי מחילה הלח חי' פחות מס"ר ונם הק' כן בנמ' למה הוי בבל ר"ה הח חין שם ס"ר, והיח טעות בפשט דחיך חפשר לומר שלח חי' ס"ר בבבל הלח במחוזח לבדה כ' רש"י ערוכין ו: שחי' נה ס"ר חך חי' חין חוכלחת בבבל חף שירחה ס' רבוח מ"מ לח חשיבי לברך עליהם וכמ"ש רמב"ם פ"ו מברכות הי"ח דין הרוחה ס' רבוח ובחרץ ישרחל וכ"כ כ"מ שם וכ"י רכ"ד ומעדני יו"ט שחע"פ שרוחה ס"ר מ"מ חין להם דין חוכלחת והוח כמ"ש ערוכין כח. חין בורגנין בבבל ולח פסי בירלות בחו"ל והיינו דחין דין בורגנין שם דלח חשיבי מידי וחין דין פסין משום דלח שכיחי מחיבחת והכח נמי דכוותה:

ועל חודות החשם שבערוכין ח. שמח יעלה הים ערטן ומבטל המחילה וכן מחמיר הרמ"ח שם"ג סכ"ם. הגה בביעב"ח כד: ד"ה חין מחילה הק' וח"ת נודע דנהרח היוך חשובה מחילה ניחום דלמח מסיק נהרח שרטן למחן דמיים ומי' דהנהר הי' קלר הרי דנם בנהר חיבי' לשרטן וכן בערוך ערך חול כ' דמרימר פסק לסורח בחולי מיירי בנהר הרי שחינו מחלק בין ים לנהר וכן בחוס' כד: ס"ה ליעבד שב' והשתח ל"ח לשרטן דלעולם יהי' מחלקק י' מחוך ד' משמע שלף בנהר ים חשם וכ"כ חו' שבת ק: ד"ה עושה וערוכין מו: ד"ה חלח בנזוזרח שהיח למעלה מן המים לפי' עמוק חיכח למיחם שמח יעלה שרטן חש"נ דמחני' סחמח קחני למעלה מן המים ומשמע דמיירי לפי' כמי הנהר וכ"כ ע"י שם"נ סק"כ דנם בנהר חייבי' שמח יחכסה חלק מהמים בחול ובבנים, חבל מנ"ח סקל"ח כ' דמשמע מרש"י שב' כד"ה ויעלה שכן דרך הים ורח"ם ושול דרך הים חשבו ולח בשחר נהרות (לף שם לחות בנו"ם ב"י יו"ד ס"ם קמ"ו דמ"ם טול הים כוונתו לנהרות ח"כ נם הכח י"ל בלשון המור כן) וכ"כ חו' כד: ד"ה חין לחפי' חם

לא נחלק בין יס לנהר נהרות משמע שיש בתחתה לחלק כן. ומטורם כן בריב"ם סי' ת"ס שכ' דכבר כתבו המפרשים דלא תשו שמא יעלה נהר שרמון דדוקא כיס הוא דמייתי משום דהכי תורמי כדכי וינרשו מימיו רפס ומים. ומה שהק' רש"ס בקונטרס ערוב והעלאה דף כ"ח מתוס' ע"ז מג: ד"ה ת"ל ר' יוסי שכ' ונהר לינו הלא כמו זורם לרוח שכן דרך נהרות שמתגרשים מימיהם רפס ומים על גדותיהם ושם עומד וכל י"ל הפי' כמ"ש תו' פסחים כח. ד"ה ע"ז שהמים מוליכים לותו על ידות הנהר לבל לין הכוונה על שרמון וכ"כ בש"ע הרב סעיף ל"ה להקל בנהר וכ"כ בא"ם ס"ע סד"ה תומר שכ' די לנו לחוש לרמ"ה כיס גופי' ולא בנהר:

גם י"ל דלא מייתי לשרמון רק אם יש שתי מיחות ממים דתו אם יעלה שרמון יתערו רק ב' מיחות ויהי' רס"ר דתו' לבל אם יש ג' מיחות לבד הנהר דתפי' אם יעלה שרמון מ"מ יהיו ג' מיחות ולא יהי' רס"ר דתו' למה ניחוש לספק זה ביחסור דרבנן וכ"כ מ' רי"ם ד' דמ"ב במכוי שלדו ח' כלה ליס וח' לחשפם לא אמר רבי היחר מפני שהי' חשם על שתי מיחות שמא חנטל חשפה ויס יעלה שרמון ויעתרו רק שתי מיחות ויהי' רס"ר דתו' וכ"כ חס"ל מה"ת סי' מ"ח דבטלם מיחות לא נזרו ות"כ הכא שתין חשם על נהר חעתריה אף אם יעלה שרמון כי יש שם מיחות הרים לבל תחוך רק על נהר דתן שבנד מורת לא מייתי לשרמון. לבל יתן דבר זה ברור כי בתו' שבת ק: ד"ה עושה וחו' מרוכין פו: ד"ה הלא נבי נחשברת כ' דמייתי לשרמון אף דתיו הלא תי' דרבנן שיטלטל ממים שהיו כרמלית לרה"י ול"ש:

אבל כבר המיר למעשה בתי הרי"ם סי' ד' לטלטל בוחרבות על סמך מיחות הוויכסל וכתב להשוחל תיכי יודע למה רו"ח מחשם תחר חומרות בדבר שהעיד המהרי"ם שנהגו היתר ע"ם וקנים וחחריו בש"ג תלמידו והני החסיד דבר שמואל סי' ק"ל ושיבת הרבה המחירים כי בחמת הוא להרים מכשול, והטעם כי בוה"ז דתין רה"ר כמ"ם בש"ע קי"ל דל"ח לשרמון וכ' דבר נפלא בכוונת רש"י ד"ה ויעלה ומחקלר רוחב היס ונעשה קרקע כרוחב פרסה חו יותר, למה לרש"י לומר כן. חלא כיון שפי'. רש"י דרה"ר בני ס' רבוח בוקעים וכפי שכ' הפוסקים דמחנה ישראל היו ס"ר חנשים וכן נשים וטף ג' פרסה ממילא רוחב פרסה הוי מקום שיהיו ס"ר בוקעים וממילא הוא רה"ר דתו' וכן כוון לדעתו נפי' דברי רש"י נעל הרי בשמים בקונטרס הנ"ל דף ל"ג:

ובאמת נג"ד הדבר פשוט להיתר תלינא דכ"ע, דלא מייתי לשרמון רק אם עי"ז שיתקלר רוחב כנהר יעלה מקום פחות וסרון וחבטל ממילה וכמ"ש רס"י ערוכין ח. ד"ה פסיק שכיס כי' סמוך לפורת מחתרי' וכי' רק מגד ח' וחס יעלה שרמון התבטל ממילה לבל אם חפי' ממילה מקפת סביב מה בכך שיעלה שרמון הלא גם השרמון יהי' בתוך המיחות וכמ"ש בס"ם דבשיר שמסובבת כולה בנהר אף אם יעלה שרמון בקלחו הסמוך לשיר הרי המחילה קיימת ומדיין ממילה סובבת לותו וח"כ הכח בגד דרוס אין לריכים למחילת הנהר כי יש תלי תלים לכל לורך הגד רק לתו דנים על נהר דתן שבמורת וכגד מזרחית לפונית סחוס ע"י הרים ומחילות. וכגד מזרחית דרומית יש ג"כ הרים ואף אם יעלה נהר דתן שרמון יהי הרים מקיפים מקום השרמון והשרמון יהי' בתוך המחילות ולבסוף למיתם מידי:

ועל הסם שמע יקרוס נהר דתן ותבטל ממילה. הגה מג"ח שם"ג שקל"ת לוסר לטלטל בשם הקריסה לבל שם"ר שם"ב בחשובתו לשמיינין מהמיר שמיד חפי' בקין ומביח רחי' מרבי שלח רשם לומר היבר שמע יעלם שרמון לשמים הכח נמי שכרוב הגיים נקרם ים לגזר תמיד משום שבחום המוקף. ושם יעקב סי' י"ו חולק עליו דבדבר שים ט ושם וזמן קבוע לקרוס לח נזרו י"ש בחוקף לוסר כמג"ח. לבל בשחילה יש"ך מ"ח ו' מחיר לטלטל חמיד חפי' בשת הקריסה ול"ד לחבן שחבטל ממילה כמ"ש ט"ו משום דמוקלה הוח ובודחי יעמוד שם כל יום השבח לבל בקרח י"ל שיחשבר בו ביום כבוח עליו משם השתם לח שירדו גשמים ואף שלח חאר כולו למים מ"מ שים לח דרשו בו רבים ול"ד לדגלי מדבר שלח היו קובעים מחייהם על הקרח ומביח משוף פ"ח דחלוחת דכשור ונגיד ל"ח ממילה לענין טומחה. וגם חק' לי ניחח דקרח מבטל ממילה מה פריך בפרוכין כב: כ"ש נמי מקוף חוקיעום הח הוח חמיד קרוס בגיר לפוני ודרומי ואין שם ממילה חש"כ דהקריסה הינה מבטלת. וגם בח"ם פ"ע כ' רחי' ז"ל מחוקיעום (ותמוה הח כל שחשם משום דקרח הינו מחקייס ושפיר להחשבר ולהחמוג והחוקיעום במקום הליליס לעולם לח יחשבר ולחה לח בשלה ממילה היס). וכ"כ שבו"י מ"ג סי' כ"ח להחיר חפי' בחוקף ומביח רחי' סל"ל מגיד וכשור לטומחה וכ' רש"י משום דנמסים מעלמם ע"י חום השמש וכ"כ חבן העזר שם"ג דחין ממילה בשלה חלח בשפר וחין עשוי לפנותו לעולם, וגם הקרח הינו דבר המחקיים ושומד להחם הינו מבטל ושוד רחוח. וכ"כ מ"ם חו"ח פ"ע שכל חכמי הספרדים וברחשם הגחון ר' שלמה חחליון מחשטרדם החירו תמיד וכן דעת הח"ם מטעמים רבים וגם משום דלח ניחח חשמיטחיה כי יחומו העוברים דרך הקרח ויפחדו מלעבור וכחב בי בחומו פרק ממם שדר הפ"ו בשמיינין שב הש"ך בדרשונין שהות שמוך וברחה לשמיינין ושמע ויבא כל הענגר הפי ע"ז לחיסור ומ"ת

מלמעלו בדרשונין כלי ערוב על סמך נהר מחלך והב"ח לא חשש למחות כם וכן מחזר בח' הרי"ם תו"ת ד' למעלה בוודאות על סמך נהר ווייכסל לפי' בזמן הקריסה וכ' לקמן דקדק ל"ה דבר הגיטל בשבת ומשברים הקרח לא בטלה המחילה ונם הלא הרמ"א פי' במדינתו שהרוח נקרשים בארך ותשש לשרטון ולא הזכיר חשש קריסה וע"כ נם בחולף מותר וכ"כ חסד לאברהם מה"ת תו"ת פי' מ"ח וכ"כ לבני נזר תו"ת ס"ם ל"ב ומביא רפי' מוהרשש שמטלטלים בה ממיד:

ויש להעיר דשכיח בהרות בשת נשות המים שמתפשטים מנחוחיהם הלחה יותר מעשר לחות. ויש לחוש שמא אין שמוקים י' שפחים וא"כ אין כאן מחילה ושם כרמלית ככל מים וא"כ כרמלית מפסקת בין התחילות על הנהר העקרי לבין העיר ואסור לטלטל בעיר וכמו שהעיר השואל בח"ם פ"ם ד"ה ולא נמי, והנה זה תלוי אי נימח דהנהר ליטו מחילה מלד עלמו רק מפני הנדודים והמרין על שפתו שמחוק י' אין יש לחוש להתפשטות זו, לכל הם נאמר דהנהר כעלמו הוא מחילה לף בלא התרין ע"כ אין נריעות להתפשטות ושם מחיצים. וזה מחלוקת הרחשונים כמו שכ' מג"א שם"ג סק"ל בשם הרחשונים דנהר חזל דהנהר בעלמו הוא חום' ועירוב ערך חזל דהנהר בעלמו הוא מחילה. לכל רש"י וריב"ם מולקים דרק אם שפת הנהר עמוקה י' לח הוי מחילה וכ"ד מג"א שם"ה סק"ד ושע"ו סק"כ:

ואמנם מהרי"ם ח"א סי' ל"ד דן בזה וכ' להעיר כיון שאין המים בר טלטול עם המכוי הוי היכר טובא כיון דמניח על ידה עיי"ש לף הא שייך רק במכוי דלי משום היכר ולא בחלר. ומ"מ כתב חת"כ ומתוך הדברים מזכרתי מעשה בעבריה שרחובה פתוחה ליס והייטו מטלטלין בכל העיר וכבל הרחבה על פי זקנים ומפורש בח"ם פ"ם ד"ה והמוכן שכ' דמכוי המפולש לנהר שהוא כרמלית נמי שחוממת היא לח השוברים לטלטל בשדה שמעבר הנהר מ"מ הוא נופל כרמלית היא ויש לנו לאסור טלטול המכוי בלי היכר משום שיבא לטלטל מז הכרמלית ללא הואיל והים והנהר לאו בח טלטול היא עם המכוי מותר לטלטל במכוי, וכ"כ בח' הרי"ם סי' ד' שיש לסמוך על מהרי"ט וכ' ונם בשעת המדרון שכ' הפ"ז (שם"ג סקכ"ח) דבמי' דוקא מחלקף י' מתוך ד' לחות וכרמב"ם (פי"ו משבת ה"ד) כ' מדרון סחם וכו' והייטו לף דאין הלכה כרמב"ם מ"מ הכא במים שני שלא יאסור לח המכוי כיון דאינו נח להלוך וס"ם מעשה רב מרבן של ישראל:

ואודות הנשרים השוברים על נהר דאן. הרחשון המדבר בזה הוא מ"ב תניגא תו"ת מ"ב בשער רחב יותר מעשר ודעת השואל היתה דבח"ם שם"ג סק"ו חשוב הנשר רק משום בקעי טו רבים וח"כ יש להקל כמג"א לח אין שם ס"כ. והט"ז דוחה דבריו ומפרש כוונת הח"ם משום פרצה ומ"ה בעי נוה"פ. (ויש לדון כי ח"ם קאי על דברי מג"א סק"ל שחושב ספינה משום בקיעת רבים וע"ז כ' ח"ם דה"ה לנשר משחט דחד טעמא הוא), וכ"כ פמ"נ שם מ"ז סק"כ דבעי לנשר נוה"פ וכ"כ מחחלה ח"ם תו"ת פ"ט לח שם הנשר חושת על נפופי נדודי הנהר וכלה בשוה לקרקע שולם ח"כ היא נפרץ לר"ה חו לכרמלית דל"ם נוד לחסיק כמ"ש ר"פ כל נגוות וחו' שם, וכוונתו דלמרי' שם פ"ט. לרב דמחיצות שחינן ניכרות לח מהני, וכל זה לח הנשר נמוך וחושת על הקרקע לחבל לח הנשר נבוה ועומד על עמודים לח"נ דלחן המחיצות יורדות עד המים למרי' נוד לחיה דבקיעת דנים לח מבטלים נוד לחיה כמ"ש שכת קל. ולח לריך נוה"פ וכ"כ בשערי ניון תו"ת רחם סי' ד' ד"ה לוחם דהפמ"נ מיירי רק שלח שם ממילא הנשר בידי לדם תחת הנשר רק הנשר חושת על נפופי הנהר לחבל בנשר שים מחחיו כותל בנוי שעליו הנשר חושת, שעל כ' הכותלים חושתים קורות ועליהם הנשר בנוי שפיר י"ל נוד לחסיק ממילא דהוי מחילה בידי לדם ולא לחמי רבים ומבטלי מחילה, ונם הם דברי הח"ם, וכ"כ דברי מלכיאל ח"נ סי' י"ד כשהנשר שוה עם קרקע שולם לח כלח מחילה לחמו לח שים חלל חחת ר"ה יבטל מחורת ר"ה ע"י המחיצות חחת הקרקע:

ועוד לחמרי יוצר להר"ם ילרחק סי' כ' שהביח שמהר"י הלוי ח"ח קל"ע מקיל לח שים עמודים חחת הנשר והקשה מליו דלחן זה מוטיל ניון דבסופו כלה לקרקע שולם ולחן שוס מחילה ניכרת וקי"ל כרב בערובין פפ. דמחילה שחינה ניכרת לח לחמרי נוד לחסיק ולח עוד חלח חפי' לשמואל דלח בעי מחיצות ניכרות הח קחמר בים דיורין על ז ועל ז הו"ל מחילה כדרסת ול"ח נוד לחסיק והכח נמי מחילה כדרסת היח. ומ"ם כ' דדין ממילה כדרסת הוח רק ס"ד דגמ' ולח קחי למסקנח דהח ר' יוסף לחמר לח"כ ל"ם חלח שים מחילה על ז וכו' והק' עליו הר"ם לרלק דהח מחמח דגמ' לב. מה חלר דדרסי לה רבים וכ' חוס' ד"ה לף דהייטו כליפנח קמח דר' יוסף לעיל:

והנה מ"ם הר"ח לרלק דקי"ל כרב, כוחתו לפי' שם"ה סם"ז ושע"ד ס"ד דנר הכולע על מחיצות הבית בעינן שלח מחיצות הבית ניכרות לעומד על הגג הוי כרמלית ועי' חוס' פפ. ד"ה במחיצות ומהרש"ל ומג"א שם"ד סק"ם וס"ע הרב שם"ה סעיף כ"נ דלם לין ד"ם בכליפה מוחר מטעם כיון שהוח רה"י למטה הוי נם למעלה ול"ל לנוד לחסיק רק לם יש ד' טפחים לו בכליפה כרמלית ול"כ הנ"נ נפרץ במלוחו לכרמלית, לחבל הלח הרי"ף והרמב"ם לח הביחו כלל דין זה ומחלוקת רב ושמואל וע"כ דס"ל לפי' לין המחיצות ניכרות לחמרי נוד לחסיק, ועי' כפ' שערי ניון תו"ח ד' שכתב וליכן דין זה והרחה נפלחות בחריפות ובקיחות ברחיות ברחות דלחמי' מחילה שחינה ניכרת לחמרי' נוד לחסיק והביח מרימב"ח ערובין ל. ד"ה רב שמק' כשם השר מקולי דהח מל כר"ה נכנס י' ורחב ד'

ד' מוהר לפלפל בכולו והחס הא אין המחילות ניכרות (דהא עתה כל התלכסון מן התל מכוסה בעפר ומעם המחילה היא בקרקע ממש ואין רואים שום מחילה ואמרי' גוד אסיק שהלו היינו מיפריס הקרקע שהלו כי' התל וקוף בנוסה י') וכ"כ בשם שבודת הקודש לרשב"ל, ונם תו' ס"ל דהנג עלמו רה"י אף דאין המחילה ניכרת ורק לכן אסור כל הנג משום דהוי פרוץ במלואו לאותה בליטה כמ"ש למעלה, לכן הכא הנשרים עושים רה"י למעלה אם יש להם מחיצות שתי מחילות ועל הנשר רה"י משום גוד אסיק המחילות שהמחיצין והוי כאלו יש ב' מחילות למעלה והוי הנשר רה"י ויש לחוש רק משום דהנד משני של הנשר הוא פרוץ במלואו למקום האסור כמ"ש הוס', ע"ז י"ל כיון דהשר מקולי ורשב"ם חולקים על התוס' נם נדין פרוץ במלואו אמרי' ס' דרבנן לקולא. ונם י"ל דתוס' לא כתבו כן רק לענין ערובי חלרות משום תערובות דיורין אחס בעי' שיהי' ניכר לבני הדיורין שיש מחילה מפסקת ובלא"ה תוסר אחד של תברו ואין שם חסרון מחילות וא"כ רק היכר המפסיק ואם אין המחילה ניכרת לא הוי הכירא לבני הדיורין:

עוד כ' שם בתירוצות משם שני להחיר הנשרים והמלים דנריו בקרה דמתו' ערובין הנ"ל מבואר דהכוונה בעלמו הוי רה"י למעלה אף שיש כאוי בולם חוץ לנג ולא מינכרת מחילה ואין תומרים גוד אסיק מ"מ הוי רה"י משום דרה"י עולה עד לרקיע ואף אם מפסיק בתקרה בין רה"י למעלה. ומשכח קל. מובא בשום' נעץ קנה וברחשו טרסקל חייב בלמד מ' משני הלה או דאמרי' גוד אסיק אפי' במחילות שאינן ניכרות או דאמרי' רה"י עולה עד לרקיע אף דליכא מחילות למעלה וא"כ כיון דהנשרים למעה רה"י דיש ב' מחילות בב' לדי הנשר וכב' לדדים שמחים מונחות מקרות ס"ג שמודים והוי גוס"פ נמור ואף אם לא היו שמודים החת התקרה מ"מ ש"י התקרה עלמה אמרי' גוד אחית מחילה משני לדדיו ואף דדעת תו' דלא מהני רה"י עולה עד לרקיע לענין פרוץ במלואו לאסור ע"ז מביא דהב"ח מרדכי פ"נ ערובין ועוד פוסקים חולקים ע"ז וא"ל לבא לגוד אסיק רק רה"י עולה עד לרקיע:

והוסיף עוד היתר שליטי פ"ם נור אריי למהר"ל בערובין שם שהשיג על הוס' דבליטה בולטת לאסור משום שאין המחילה ניכרת וכ' ולא ידעתי מאין להם זה כיון דהכותלים נגלים לענינו למה לא אמרי' גוד אסיק וכין הנגים שאי להם אין הכותלים ניכרים וכוונתו בשלמות בנגים השוים אין שום היכר מחילות למעלה ול"ם גוד אסיק דאין ניכר שום מחילה במקום שרוצים לומר נ"ל והטומד על הנג אינו רואה שום היכר מחילה כלל למעלה אבל בבליטה הא רואה שים שחתיו כותל ונשי דרחם הכותל מכוסה בבליטה לא אכפת לן והוא כמ"ש החכם שלמין המובא בכנסת יחזקאל לענין קריאה נגד הפ"ו ומנ"ל דל"ד לפירות שאלתו הפירות אף המחילה אבל בקרא כיון שתחת הקריאה

ים מים וכ"ש ידעו אף שאין רואים המים הוי מחילה ניכרת וה"נ בנשרים לשטה הכל רואים שים כותלים, ולשטה הכל יודעים שים כותלים דהל"ב לא הי' יכול לעמוד, ומביא רשי' מהל וכיפה ועיי"ש שמחרץ כל המקומות שנרחים כנגד זה:

ומה שהק' הר"ם שרחק הא הוי מחילה הנדרסת ואפי' לשמואל לא מהני. הדבר ליריך ביאור דאי נימא שים חלוק בין נדרסת לבין רגים מבטלים מחילה. דאף דאין רגים מבטלים מחילה שבידי אדם היינו דוקא אי מהלכים בין המחילות אבל אם דורסים את המחילות שלמן אפי' בידי אדם בטלה מחילה ש"ב מה קאמר בשרובין בב: בחל המחלקת אליבא דרבנן לא תבעי לך הכחא אי ניחא תשמישתיה לא אחו רגים ומבטלי הכא בחל דלא ניחא תשמישתי' לא כ"ם, הלא פשי בירחות שאני דאין המחילה נדרסת ולכן אין המחילה בטלה משל"כ של רגים בוקעים בו ודורסים על החל עלמו והוי מחילה נדרסת ואפי' לרבנן לא מהני, ובאמת בשערי ליון סי' הל"ל כ' דנדרסת ורגים מבטלי מחילה הוא ענין אחד והחס בשרובין נב. דאמר מס אגר דדרסי רגים הוא רק לליצנא קמא והא דכ' הוס' נב: סד"ה ואיתמו דלא אמרי' מחילה נדרסת מי' תוס' יעניש שם דקאי רק לר' יהודה וכיון דקיי"ל כרבנן דמחילה בידי אדם אין רגים מבטלים, אך דמחילה נדרסת אינה הלכה כלל:

ואי"כ לא"ם ושערי ליון אין חשש כלל על נשרים נבוהים ולינם מונחים על הקרקע ואין לריכים לוה"פ, אך באמת כל הנשרים על נהר דאין ים להם לוה"פ. נשר ווינטשעסטער ים לו לוה"פ טוב. נשר דורהרד "לוה"פ מן הגד" אבל ים ב' לחיים מחת החוש של מעלה מכוונים היטב. נשר מזרח דאנדשם לוה"פ טוב וגם ים ב' לחיים מחת החוש. נשר קווין ים לו שערים טובים. כן נשר ליסטערשר שוועניע שערים. וכן הנשר למטה אחר נשר הנ"ל ים לו שער. הנשר האחרון ים לו לוה"פ טוב. והנשר הסובר על הקאנאל המחבר את הדאן עם האנטאריא ים לו שער טוב:

והנה פמ"נ שם"נ מ"ז ח' מסופק אי מהני לוה"פ במים ועי' מ"ם לו"ח פ"ז דמהני והוא ירושלמי ערובין פ"ח ה"ו מחני' דאמת המים נותן למי וקורה מיכן ועושה לוה"פ מיכן וכ"כ חס"ל לו"ח ל"ב וביח שלמה סי' כ"ו ועי' מגחת שבח 276.

ועל דבר הגנות שבעיר אם מבטלים הערוב דקיי"ל זרעים מבטלים המחילות ואסור למעלה בכל העיר משום דנפרלה למקום האסור כמ"ש ערובין כד. ושג"ת ס"ם ושס"ם שם"נ. הנה אם הגנות גדולות סביב במחילות י' טפחים אין לחוש על העיר (ועי' במשנה ברורה שנ"ח בחור הלכה

ד"ם אבל אם וכביו ל"ע ועי' ערובין נב: לא מלינו מחילה לאיסור וחס"ל מה"ת אוא"ת ס"ם ל"ן ותמרי יוסר ח"כ ס"ם פ) וכן אם אינן יוחר מבית סאתים שהוא ע' אמה ודי"ט על ע' אמה ול"ט נ"כ מוהר לבטל בם וכן אם הן שדה אינן אינן מבטלות וכן כ' בה' תמרי יוסר סי' ק"ע דדוקא כשזרע בכוונה לו ביטל דירתו אבל אם עלו בם עשבים מאליהן. אינן מבטלות ודייק לה מל' רש"י ערובין נב: ד"ה נזרע שכ' בזרעונים ביטל דירתו ולא קאמר בפלו זרעונים את דירתו וע"כ דבעי' שיזרע בכוונה, ופ"ם דברי רש"י אלו מיושב בא' דברי יוסר סי' כ"ע דאם זרע ל' זרעים בחלר אחרו אינה נאסרת דסייך אין אדם חוסר דבר שאינו שלו דהוי מידי דחליא במחשבה וכמ"ש תו' יבמות סג: ד"ה אין לענין כלאים (ועי' תפארת ישראל נדרים פ"ד מ"נ):

אלא החשם על גגות של זרעים ופרי אדמה. והנה בערובין כג: ליחא רק קרקף שנזרע רובו אסור וכ' תו' כ"נ. סד"ה ובלבד ולרש"י אמת יש לחלק דדוקא קרקף אסור אבל בחלר לפי שחשמיעו רב יהי' מותר אפי' כיוצא וכ"כ בתו' יבמות שם ע"ב ד"ה ונזרע וכן הרא"ם שם מסופק בחלר ופצצות לגון הגמ'קרקף וכו' נעש רובו הרי הוא כחלר מוכח דחלר קיל מקרקף, ועוד שר"ת מוכיח שפק זה וסיים דיש להחמיר וכ"ם בש"ם שם כעיף י' ומנ"ח סקי"ב וכ"כ פמ"ג שנ"ע דמחמירים בספק זה דהוי ס' מהרין ידיעה וכ"כ בית מאיר שם ד"ה אמנם, ובדברי יוסר סי' כ"ע תמה למה מביא זה לחסרון ידיעה ולא לס' פלוגתא דרבנן. אבל כוונתו כמ"ש בית מאיר בשם מנחת יעקב כללי ס"ם מחודשים סעיף ח' דספק שלא נזכר בגמ' ואחחק לן מה לחמרו בי' דמתי הוי ספק חסרון חכמה, אלא שהא ק' דבערוב כי מבחי' עלמו שם סק"י דאפי' בספק חסרון ידיעה מקילים דהלכה כמיקל בערוב. וע' דחלוי במחלוקת אי גם במחילות הלכה כמיקל וי"ל דדעת פמ"ג דבמחילות אין להקל וכמ"ש ריטב"א ערובין פט. וכ"כ רא"ם פ"ב סי' ד' די"ל כן, וכ"כ ריב"ם ס"ם ת"ה ועי' ירושלמי ערובין פ"ח ה"ח לא מלינו לחמרתי אלא במחילות, אבל מסקנת רא"ם שם שאפי' במחילות מקילים וכ"כ מרדכי פ"ח סי' תפ"ב הלכה כמיקל בין בערובין בין במחילות וכ"כ הג"ה מיי' פט"ו מאבה לות ו' ובכן דעת הרמב"ם שם ה"ז דמקום קירויו מחירו וכ"כ מהרש"ם בהגהותיו שם"ה לות ב', ומכ"ם הכא דלכ"ע יש להקל דכל טעם המחלקים בין ערוב למחילות הוא כמ"ש ריב"ם שם ת"ה דשרוב אין לו מיקר בדמי' אבל מחילות יש להן מיקר בדמי' וכ"ד הא אין חשש על מחילות עלמן רק לי זרעים מבטלים גם לחלר הא אלא אין לו מיקר בדמי', וכ"כ שם' נזירות שמשן מוכח בבית מחיר להקל בזרעים בחלר בשעת סדחק וכן מלחתי במרחה הפנים פ"ג מעשרות ה"ד ד"ה תני, על קי' רחב"ד על ני' ירושלמי ורמב"ם פ"ד ממעשר הי"ד למה בנזרע רוב החלר חייב כשאסר דבחלר תו רש חלר עליו ולא הוי בניגה דפשוט מ"ם מערובין דקרקף שנזרע רובו הו"ל כגינה וחי' דדעת ירושלמי ורמב"ם דבחלי קרקף מחלר דקרקף אין חשמיעו רב מפ"ה זרעים משוי לי' כגינה אבל חלר שחשמיעו רב אפי' זרעים לא מבטלי לה מחורת חלר וכ"כ שב יעקב דבחלר אין זרעים מבטלים וכ"כ שרי חבואה להרי"ו ליב מרגליות אבד"ק פלונק סי' ע' וכ"כ מהרש"ם בהגהותיו סי' שכ"ח:

ודנה בדבר שמואל למהר"ם לבוחב סי' רנ"ע כי' דבעיר לכ"ע לא אמרי' דזרעים מבטלים מחילות דאם אמרו שהזריעה מבטלת דירת הקרקף אין לדון ממנו שגם מקלת קרקף זרוע הלא מלאר היא לגבי כל העיר לבטל גדל היקף דירתה והחכ"ל סי' ג"ע כחב שהשעם הזה יש לו סיומים בדברי הרחבונים הנ"ל שי"ל דק קרקף אמרו ולא חלר וס"ל לדבר שמואל דלקף שבחבו דטוב להחמיר היינו דוקא בחלר אבל בעיר כולה אפשר דלקף המחמירים מודו להקל וסיים ע"ז החכ"ל הרי נסחייעו דברי הרב החסיד ז"ל בסיום שיש בו ממש שנראה דעת הרא"ם רבן של ישראל להקל ולכאורה ק' מערובין כו. במחחא דרבה מערב לכולה ערסייחא ערסייחא משום פירא דבי חולי הרי דגם בחוך היער אסור אם יש מקום שלא הוקף לדירה. אך י"ל שלא"ה דהמחילות לא נעשו להקיף אח היער רק מחילה עשוי' לנחת להיות מחילה לפירא ומחילה לנחת לא מהני אבל אלו היחה מחילה גמורה להיקף היחה טובה ולא היו פירא דבי חולי מבטלים. וכ"כ מור וקציעה שנ"ח להחיר בעיר ואפי' לבטלם בגגות עלמן וכ"כ בם מים רבים סי' ל"ח בשם שלמן שלמה שעשה חזוק לדבר שמואל בחלוחת מנמ' ומבנית דשחם קרקף שבנמ' הוי חוץ לעיר וחולק רשות לעלמו ולא לחמרו זרעים מבטלים דירה אלא בקרקף שהוא חוץ לעיר שההיקף נעשה ביחוד להקרקף לא להגינה אבל אם הקרקף הוא בחוך עיר מוקפת ומשורבת מהני גמי לקרקף ולגינה אלא יבטלו הזרעים דירה חשובה כזו ולכן בעיר שלימה יש ס' לומר דכשחקנה העיר ע"י הקונים המועילים לה. וכ"כ בית שלמה לא"ח ני"ח בחוכה הפרולים לה. וכ"כ בית שלמה לא"ח ני"ח להחיר בשעהד"ח בעיר וכן מחיריס בח' דברי יוסר סי' כ"ע וכבחר משה דף רס"ה:

ור"ל עוד כמ"ש חי"ן סי' נ"ע בגינה שעשוי' ערוגות ערוגות ויש הפסק ביניס ופשר להלוך ביו הערוגות מלערפות ליוחר מב"ם ולא אמרי' בו לבוד וכ"כ דברי יוסר ומבית רחי' מפחה רס"ב ואלו מפסיקים לפחה שביל ביחיד וכי פר"ם כמ"ש ב"ב ק. כי היכי דסקיל כרעא ומנח כרעא חלמת דבכה"נ אם הולכים ביניס לא אמרי' לבוד, אבל בקרקן בחגיגל פ"ב חות ה' לוסר אפי' בערוגות ערוגות וכן בדברי מלכיאל ת"ד סי' נ', וטיי"ם שמקשה על חכ"ל מחילות שאמרי' שם כד. והות שעשויין לחשבלחות שורות ויש הפסק ביניהם הרי זרעים כה"ג לא שיעם ביחד רק ערוגות ערוגות מבטלים, ופלא שנעלם ממנו שהחכ"ל עלמו הביא נמ' ז שם:

ויש עוד היתר ס"ס המכי"ם ח"כ סי' מ"ח שכ' להתיר להוליך מבית לבנה פחות מד' אמות ס"ס חיס' ערובין סז: ד"ה ומ"ש שהתיר ר"ת בנגה יותר מכ"ם לטלטל מחוכה לכרמלית וכ"כ רש"ם שם והנ"ה מיי' פט"ז משבת הלי כ'. והרי נגה זו הוי רה"י מדאו' ואפ"ה התיר ר"ת להוליך ממנה לכרמלית כיון דמשבי' לה לכרמלית לענין טלטול וא"כ ה"ה שיהי' מותר להוליך מרה"י לה אי מן הנגה לרה"י כיון דעקרה היא רה"י ואפי' למה שנתרמה מרמ"ם ורשב"ם שאסור להוליך ממנה לכרמלית אחרת, דוקא התם שקרפף ונגה בעקרם רה"י הוא מדאו' לכן אסור להוליך משם לכרמלית אבל להוליך מן הבתים שהם רה"י לקרפף ונגה שג"כ מדאו' רה"י הם מודו שהוא מותר, וממילא לדברי המכי"ם פשוט דאין שייך לומר דהתיר פרולה לגמרי דהוי מקום האסור כיון דבאחת עד ד' אמות מותר להוליך ולטלטל ליכא כלל מקום האסור, ובדברי יעקב סי' כ"ט כ' שיש היתר ס"ס מכי"ם המובא בשו"ת מהדורא קמא ח"ג קל"ח אלא שאינו מבין דבריו. והנה כל המכים במכי"ם יראה ויבין דברים ברורים. ואף שבשו"ת חוי"ם שמ"ה ושע"ב חולק על המכי"ם מ"מ באחר שהרשב"ם נסתפקו אי דינו כקרפף יש לסמוך עליו וכמ"ש בס' עלי תלמודים שע"ב סק"ד:

גם נראה דהא דזרעים מבטלי דירה הוא כמ"ש רש"י בב: ד"ה גזרע דבזרעונים ביטל דירתו דבזרעונים לא דייר אגפי וזה ילדך במיני מבואה שאין גורעים בעיר רק בשדה חון לעיר וכמ"ש ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה, אבל משם פרי אדמה וירקות ופרחים ושושנים שזורעים בכוונה סביב הבתים לנוי להתענג במראיהם ולתען להיות חוץ טוב במקום דירתם אין לפשר לומר שהם מבטלים את הדירה הלא כלפי ליית שעל ידם הדירה נעשה יותר משובחת ומובה וכל הזרעים שבעיר הם רק מירקות ופרחים. וכ"כ מהרי"ח הלוי ח"ת סי' ר"ב ובסי' מנחה חדשה דף ק"מ בשם גזירות שמשן דהא זרעים מבטלים דירה מיירי בשתח גינה דחקלאה אבל גינה שעושים לפיול ויש שם זרעים לנוי אין מבטלים דזיל בתר טעמא גבי לילטות משום דעבדי לעיול פ"ב בגנות אלו הרי גראה שדרים בהם כל ימות הקין וכ"כ בהגהות רש"ם שנ"ח ובדברי יעקב:

והעיקר נראה, דהנה הבית מחיר שכ"ח שס"ח מבית בשם פרי תבואה סי' ע' שמחיר לטלטל בגנה שמוך לבית אף שהיא יותר מבית שתים אם היא מוקפת לדירה. והבית מחיר מרעים עליו וכ' דבזרעים לא מבני הוקף לדירה ואי לאפשר דפליג אדם בזה. אבל מה שהב"ח מפליג שלא יעלה על הדעת, מספקא לי לפמ"ש סי' ש"ם ח"ת סק"ח, והדבר יפלא מ"ש לא יעיל היקף לדירה אף כל שעם זרעים מבטלים משום דביטל דירתו אבל אם אחר הזריעה הקיף את הזרעים וגלה דעתו ולטנו לדור שם למה לא מבני וכמו בכ"מ דאינו מוקף לדירה דמבני אם פרץ יותר מעשר וגודר מחדש כמ"ש שכ"ח ס"ב.

ולכאורה יש רמז לזה מערובין יח. מעשה בחדם א' מבקעת בית חורון שנעץ ד' קונדיסין בחרבע פעמים השדה והחירו ט לפליני ר' יוחנן ור"ל אי החירו ט לענין שבת ושקיל ומרי סיכי מייני והתם סיפא שדה שבקעה ואחם בקעה יש בה זרעים כמ"ש שהרואה פ"ז מ"י ושבת ו: ותוס' ערובין שם ד"ה חילימא ורא"ם כ' דל"מ שה"פ רק אם יש בה דיורין וא"כ למה לא קאמר דמיירי בשדה ופליני ר"י ור"ל אי זרעים מבטלים אע"ב דכיון שעשה שה"פ והקיפה לדירה לכ"ע אין זרעים מבטלים. אך באמת אין רמז' דל"ל בקעה זו היתה של נפן כמ"ש רש"י ד"ה לענין שאם יש נפנים בתוך הקונדוסין ונפנים הם נטעים ואף שהנפן גמוכה מכל האילנות כמ"ש בויק"ר פ' ל"ו מ"מ יש לה גג כמ"ש (תהלים פ) כסו הרים צלה, וכמ"ש ויצא יהודה ויערגל היש תחת נפנו. ואילנות חיכם מבטלים דירה. אבל יש רמז' משבת ו. ר' אבי אמר כגון דאית לה מחיצות וכ' רש"י דלא מוקף לדירה ומשמע דאלו מוקף לדירה מהני לטלטל ואף בבקעה בימות הגשמים שיש בה זרעים וכן משמע דעולא אמר אי אית לה מחיצות בקעה קרי לה ומה קו' הא לענין זה היא בקעה כיון שיש לה זרעים אפי' אלו תהי' מוקפת לדירה תהי אסורה בטלטול אע"כ דאפי' בזרעים מהני מוקף לדירה, וכן הוא בתו' ערובין שם: ד"ה ומ"ש שכ' דר"ת התיר לטלטל בגינה יפיה מבית שאתים אלא הוקפה לדירה וכו' מוכח דאלו הוקפה לדירה היתה מותרת לגמרי ומפורש בהג"ה אבודרהם כג: דגנה שמוקה לעיר כהוקף לדירה דמי ואפי' גדולים כמה שרי ואף דרמ"א כ' שכ"ש שם"ת שיש מולקים בזה, היינו רק על מ"ב דשמוך לעיר הוי מוקף לדירה אבל על מ"ב דמהני לגנה מוקף לדירה לא הניח מולקים. ובדברי מלכיאל ח"ד סי' נ' מבואר דין זה בהרחבות דמהני לגינה מוקף לדירה ומביא ראיות רבות וכ' וכן פשטות לשון פוסק"ם ר"ם שכ"ת שכ' דכל היקף אלא הוקף לדירה בגון גגות ופרדסים וכורגנין אסור לטלטל ביותר מאלתים ואם הוקף לדירה אפי' יש בו כמה מילין מותר לטלטל משמע דקאי אהני דאייר בהו מתחלה ומהני אף לגינה הוקף לדירה ושיש וכתב ונתברר שדעת רוב הפוסקים להקל בכ"ד בפשיטות כיון שהגנות הוי מבבר ופתה בתים לתקן ערובין ולהקיף את העיר לדירה ומותר לטלטל אף בהגיעות ואף אם יש יותר מאלתים אלא בגנות של נכרים אף שאינם מבטלים דדירת נכרים אינה דירה ופשי כמה שמקיפים כל העיר מ"ת בגינותיהם אסור לטלטל אם הם של נכרים. וא"כ כיון דהכא בעיר זו נעשה ס"ס להקיף לדירה אין הזרעים מבטלים:

ובעניו מחלוי שבת בפרהסיא ואינם מודיע בערוב אי מהני שכירות מעבדי המשלה גם עליהם כמו לנכרים כמ"ש שם"ב סי"ד בהג"ה ומ"א סקי"א בשם מהרי"ט ח"א ל"ד דכל אחד מעבדי המשלה הקטנים הוא כשכירו ולקיטו. בספרי חלק ג' תבו' ס' ברכתי דין זה להפ"ג

ר' דוד שלמה סלונימס ז"ל מחדשת ומפי שתין הספר מלוי לתמיה כזה הדברים עם היזה האספום:

הנה ודאי דשכירות מצכירו ולקיטו לא מהני רק בנכרי כמ"ש רש"י ערובין סד. ד"ה ואי"ר יהודה ותוס' ס. ד"ה לתו דקאי בנכרי ותו ס: ס"ה יורש שכ' דלמא ה"מ בנכרי לבל ביטרחל לא והטעם כמ"ש ריב"ם תכ"ו כי מה שאוסר הנכרי לינו מן הדין שהרי דירת נכרי לינה חשובה דירה אלא משום גזרה כדי שלא ילמדו ממעשיו לכן יש להקל בענין זה שיוכל להדון להשכיר רשותם והממונה שלו כמותו ומזכה כן בב"י שלי"ת וכש"ב שפ"ב כ' דברים אלו מדעת עלמו, ומש"ה ביטרחל דדירתו דירה לא מהני שכירו ולקיטו. ונפלאתי שכ' בנאר היטב שפ"ה ס"ג בשם גנת ורדים דאם שכר מן הגזבר לפי' לאחר השירוב המיר ח"ו ר' מצטטם ישרחל מועיל השרוב שנעשה קודם ההמרה לפי שעכשו מן הגזבר נעשם בשכירות זו גם בתים יחידים מישרחל שיהיו היחידים שפלים למרובין וכללות המרובין מחקיימות השכירות בידם. ומשמע שפי' גזבר נכרי וכמ"ש כ"י שפ"ב ורמ"ה סי"ד בשם ת' הרשב"ח שכוכרים מגזבר המלך. וקשה מניין לו שמהני שכירות מגזבר לפי' לגבי ישרחל והלא בריב"ם כ' דהא דהלוון יכול להשכיר רשות הנכרים הוא רק משום דדירת נכרי ל"ם דירה. ואם נדמוק דלייני בגזבר ישרחל והשכיר בשד כל הקהל מדעתם ושליחותם. לבד דאין הענין מוכח כן. גם הרי אין זה פשום ונפל ברבוותא כי הא זה מחלוקת לי ישרחל יכול להשכיר כמ"ש סי' ש"פ ס"ג:

וכל זה ביטרחל לבל נאמר לחלל שבתות בפרהסיא נראה דהוי נכרי לענין זה, דהא דאמרי' הכא דירת נכרי כדירת בהמה לף דבכל דוכתי יש לנכרי קנין ודירה, וע"כ דרק לענין ערוב ליח לי' דירה והייט דלא תקנו בו ערוב משום ושקרו שותפות האכסים בדירה אחת וכמ"ש רמב"ם פ"ת מעירובין ה"ו כלומר שכולנו מעורבים ואין כל א' ממנו חולק רשות מחברו והרי כולנו רשות אחת, ולא רצו שיסחפו ויתערבו עם נכרים. ומעם זה י"ל גם כאומר שחינו שייך בערוב כיון שחינו מודה בזה ודירתו לענין ערוב ל"ם דירה:

ואולי גם כמי שחינו מחלל שבת אלא שחינו מודה בערוב ג"כ שייך טעם זה דדירתו כדיר בהמה ואפי' אם נאמר דחינו מודה בערוב דירתו דירה ולא מהני שכירו ולקיטו כישרחל מ"מ הא לשיטת רש"י אין לנו כלל דין כמי שחינו מודה בשירוב שאין מערבים עמו וכמ"ש חולין ו. ד"ה משאר דמומר לחלל שבת בגלוי יכול לערב ולא מחלק בין אם מודה בערוב או לא ולא תשתמיט בשום דוכתא להודיענו דבר זה וכן כי האשכול לראב"ד ח"ג דף ו' דמומר משאר שבתו בשוק הוא כישרחל לבל דבריו וע"כ דיכול לערב ולא מינק בין מודה בערוב לו לא. ועי' רוקח סי' חשובה סי' כ"ח שכ' דאפי' מחלל שבת בפרהסיא מהני ערוב עמו אלא שאם לא ערב לא סגי בשיטול רשות ובעי שכירות. אלא עדיי' רמב"ם ספ"ב מעירובין דמי שחינו מודה בערוב אפ"ג דלא בעי שכירות בנכרי מ"מ אין מערבים עמו ולריך בישטול רשות וכ"כ הג"ה אשרי פ"ו סי"ד ובטעם הדבר י"ל כמ"ש בערובין טג. בבי רב דמשמי' להו מבי רב דאגן סהדי דאי מייתי להו ריפתא לבי רב ניחא לה אפי הכי לף דערוב לריך להיות במקום אכילה מ"מ אמרי' לדעתם שרוצים יותר בבהמ"ד ה"א בלו אמרי' להקל דכיון שאין מודים בערוב לף שערבו אמרינן לדעתם שאין דירתם חשובה אם במקום הערוב כיון דאומדנא דמוכח שאין רלונם בערוב וכל שעם ערוב מקום דירה כמ"ש ערובין מב. והם אין דעתם לדור שם וכמ"ש ניסין יד. הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשתה אלא לאפרושי' שאמרי' לדעתו אלא רלה להקנות לה הרי דאומדנא דמוכח מבטלת מעשהו וקניגו הכא נמי לאומדנא שאינו אמן בערוב מבטלת ערובו:

אך יפלא מאין הוליא רמב"ם דין זה דאינו מודה בערוב ל"מ ערובו דהא אמרי' הרי זה אינו מודה בערוב אפשר קאי רק לכותי כמ"ש ל"ה: אבל אינו מודה בערוב ח"ר אסדא כותאי, ומו דמ"ב דינו ככנרי דהא אמרי' משום לפי ואני לה ניחד ורמב"ם כ' דבטול רשות מהני ואי"ל שכירות ככנרי ועי' ה"ה שם"ב מעירובין שכ' דלמד מר"פ הדר ותמוה דמ"ב למה מהני בטול רשות. ועל לד הנחק כ' דעת הרמב"ם דמ"ק ס"ל דאינו מודה בערוב דינו ככנרי ולא מהני ביטול רשות וכ' גמליאל דס"ל לדוקי מבטל רשות (וה"ה כל מי שאינו מודה בערוב) ס"ל דוקא בטול רשות מהני ולא ערוב ורמב"ם פוסק כר"ג, אך ק' דמ"ב מה מקשה שם סת: לדוקי מאן דכר שמי' הא הוא בכלל אינו מודה בערוב לדידי, ושפיר דכר שמי' ועי' ריטב"א שמקשה כן ותי' לדוקי מודה בערוב אבל לרמב"ם דס"ל לדוקי אינו מודה בערוב קשה וי"ל דהמקשן הק' הא אינו מודה בערוב קאי רק לכותי ומכלן דנם לדוקי לאסר ותי' דמ"ק ס"ל דנם לדוקי ככנרי, והכלל דעיקר תלוי אם אינו מודה בערוב דהייט לדוקי אז לריך שכירות ור"ג תולק דלדוקי אינו ככנרי, ודייק רמב"ם מדקאמר אינו ככנרי ולא קאמר דדינו כישרחל ע"כ דרק אינו ככנרי וא"ל שיכתוב אבל לא מהני ערוב כישרחל ולריך בטול רשות:

ובזה י"ל דכפ"ו מערובין הכ"ב כ' השולח ערובו ביד מי שאינו מודה בערוב

אינו ערוב אע"פ שבנמ' מוקי רק בכותי, אלא שרמב"ם ס"ל דר' אסדא קאי לפ"ד דנמ' דמקשה לדוקי מאן דכר שמי' מיירי רק בכותי אבל אחר הי' הנמ' דת"ק ס"ל לדוקי ככנרי וא"כ

ול"כ פי' לימו מודה בערוב כפסמה ולאו דוקא כומי, ה"ה כשליח לקח שלימו כומי הלה שלימו מודה בערוב לה מהני:

ומ"מ יפלה דמ"מ לין מפורש בגמ' הדין דערוב לה מהני בלדוקי, דהא י"ל שובדא הכי הוי בר"ג שהלדוקו מלן לערב עמהם ובתרלה רק לבטל להם רשותו, ויותר נראה דהרמב"ם הוליא שימתו מבריימא ס"ז סד: ומפרש דבריימא נקטה שלשה חלוקים. (ה) ישרחל נותן רשות (מערב עמם כמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה ערובין רפ"ו) ומבטל רשות. (ב) נכרי עד שישכור וכן מותר בפרהסיה. (ג) ומותר לחלל שבת בנעשה מבטל רשות לבד (אבל לימו נותן רשות לערב ישרחל), ולפ"ש שם נירסחות לחרות בחולין ו. וערובין ס"ט: מ"מ כיון שבכ"מ ומקום הנרסחא שונה י"ל שרמב"ם סמך על נירסת גמ' ס"ז:

ואי"ב הלה יש לנו ביטוח רחשונים דחף שלימו מזדה בערוב יכול לערב, וגם י"ל דחפי' רמב"ם שחולק עכ"פ מודה דשכירו ולקימו של לימו מודה בערוב מהני כי מ"ש רמב"ם ספ"ב מערובין דלין מזכיים שמו לפי שלימו מודה בערוב ולין שוכרים ממנו לפי שלימו כנכרי י"ל דהוה כמ"ש בגמ' דנדוקי לימו כנכרי היינו דלין ערוב מועיל ומ"מ לימו כנכרי שיצטרך שכירות הלה שדי בבטול רשות לבד לה דס"ל דשכירות לה מהני וגם בס"ע סי' ש"ם ס"ג יש כ' דעות ולה הוכרע הדין, ובחמת ק' להבין טעם הדבר למה לה מהני שכירות ישרחל ושי' ס"ז ש"ם סק"ב וקרבן העדה פ"ו ה"ב מערובין דכ' דנזרו שמא ישכור ממנו בפחות מס"ם כנכרי ול"ע לימה מליטו נזרה זו, ושי' קה"ע בירושלמי לימו מוכרת די"ל כפי' פנ"מ:

ויש להעיר דנזרה שמא ילמוד ממעשיו במחללי שבת ומומרים הוא רק לגבי גזרת נכרים וכמ"ש תוס' ערובין סח: סד"ה הדר וק' הא בשבת קמי. משמע שיש יותר חשש ללמוד מהם משמת ילמד ממעשי הנכרים כמ"ש נכנם לבית נכרים ולימו נכנם להחיסם של תלו. תך כ' כוונת תוס' דלה נזרו רק בנכרים שהם רשים ושכיחת מלחת לדור שמהם משל"כ בנדוקים ומומרים שהם מועטים לה נזרו דהוי מלחת דלה שכיחת שידור שמהם חלה כיון שנזרו על נכרים דשכיחת נזרו לגבי גזרת גם עליהם וכמ"ש תו' שבת יד: ד"ה כיון דמלחת דל"ם שינע בספר לחר נשילה חלה השחת דנזרו ידים משמת ספר ברישת לפי' נוגע שמוך לנטילה נזרו עלי' שלה חלקו וכ"כ תו' רים כתובות כיון שחקטו בחשת כהן ושחוחה מבת שלש חקטו בכל הנשים שיאשת ברשימו וכ"כ תו' שם כד. ד"ה לחל מלחר שהלריכו לבדוק יתום הלד משום חלנות לגבי חלנות הוצרכו לבדוק כל פסול שבה, ול"כ כיון שכ' תוס' כ"מ ש: ד"ה חשיך לטעין רבית נכרי דלין לחסור שמא ילמוד ממעשיו בזה"ז יותר משלר משל ומתן דשכרי כיון דל"ה בלל"ה וקי"ל כן יו"ד קכ"ם ס"ל ל"כ לכחורה גם בנ"ד י"ל שכרת ז' של ר"ם דבזה"ז ל"ם נזרה שמא ילמוד ממעשיו בנכרים יותר משלר משל ומתן דשיכחים ושותפים עמהם, לך נראה דנזרה ז' שלא לדור עם נכרים חמור יותר כיון שדר עמו ביחד החשש שמא ילמוד ממעשיו קרוב ושכיח יותר משל"כ שם דרך עובדת ושתן עמו ובשבידתי' טריד ולכן לף בזה"ז לף של"ל להזכר ממו"מ עמם מ"מ לדור עמם דהיה התקרבות יותר גדולה לשכרו וחשבו יותר, ורלי' דבריכים נכרי הקילו בחלמיד חכם ולה חששו שמא ילמוד ממעשיו כמ"ש בב"מ שם ובערוב לה חלקו בין ת"ח לחחר וכמפורש בערובין ס"ה: ר"ל והלמידי דר' חגיבא חיקלטו להחות פוגדק לחרו מה למינר מיני' ושוד שם ר' חגיבא בר יוסף ור"ח בר חבא ור' לחי חקלטו וכו' וע"ל דשיכה חמורה יותר, ולחנם בבית מחיר ס"ם שפ"ב מבית הום' ערובין שד: ורש"ל שם ס"ם כ' בדרך פתחים כיון דלחפי' לה שיכא שבית דדייר לה נזרו ח"ל הכלה נמי מה בלא בנזרה זו כיון דבלה"ה דרים בין החומות ול"ל בחופן לחר ושיים בשבת הדחק היכא דלה לפשר לשכור מבר המיר יש להקל, וכ"כ שם' חידושי מהרלח"ך סי' שפ"ב שכל ימיו החפלה למה לריכים לשכור בזה"ז שמוכרחים לדור ביניהם ומבית שם נגע ורדים להקל בזה"ז וכ"כ מנחה מדשה דף רל"ו בשם נוב"ר ומורת נחנחל ובשמים רחש קל"ה בשם ר' חיים תו"ז, חבל בח"ם תו"ח ל"ב מקשה ג"כ כן ושי' דהוי דכר שנלחבר במנין ולה בטל, וכ"כ בהג"ה רס"ם שפ"ב דחלילה להקל בלי שכירות וכ"כ דברי מלכיחל חלק ה' סי' ז':

ובמחללי שבת, נשחל עליהם בשבות יעקב ח"נ תו"ח סי' כ"ם והשיב בקרח בלי רלויות דגם בהם מהני שכירות משכירו של המלך וכ' דטוענים כן במין וכ"כ חבל חכרים ס"ם שפ"ב דמומר גם לקולא דינו כנכרי וכ"כ בהגהות רס"ם שם להחיר וכ"כ דברי מלכיחל חלק ג' סי' י"ח וכ"כ ה"ר חיים ברלין בקונטרס חקון שלמה להרב מחדשת להיחר ע"פ מ"ש בעלי חלמונים של"ח סק"ג להחיר קנין רשות משר העיר כמ"ש בב"ב נה. הני זהרורי דוכין חרעת לטסקת זביניהו זביני ואמרי' שם ח"כ בטלת ירושת בנו הבכור דהו"ל רשו ואין הבכור נוטל ברשו בבמוחזק ומי"ש בתוס' ד"ה חם וכיים שם דבכל המקומות משחלמים מס מהבחים די להם בקנין הרשות משר העיר דהוי הלי חרעת לטסקת דידי' משועבדת כמו לעניו ירושת בטורה וכ"כ בם' שואל ומשיב מהדורת ג' ח"ח סי' ל"ג:

אחר הדברים האלה, יפר יחזו, כי בעניו הערוב שם חין נריכים לפשות לנוכרים רחוקות ותחוקות ומקלו יניד בקולות שוות ולהיות בסבך דעות מתנגדות, כי הכל נעשה כדת לרות הפוסקים משר מימיהם חנו שותים ועל יסוד הדין חדני העירוב הטבטו, וכל הספיקות והחלכות שהיה להעיר ולדון, שם הליטות עולם בכל מקום ויטבם גם בוחרבת העיר הגדולה לחלקים, ושם מטלטלים בשבת מימי קדם בהסכמות גדולי ישרחל. והכל שריר וקייס "בכל מקומי המבוי" לפ"ק:

ואביא בזה ליזה תשובות מהרבנים הגדולים אשר נשלו אתי בענין הטירוב:

סימן טו

בענין הנ"ל, מש"ב הגאון המפורסם

ר' אברהם נתן ערבערג יחי'

אבד"ק סאנוק מחבר ס' בית נאמן.

תשובה נפלאה בחריפות ובקיאות.

מה נכבד היום בהגלות נגלות מול עבר פני יקר תפארת מכתבו הנכבד אשר בו מלאתני את שאהבה נפשי כי בא כ"ג אל המנוחה ואל הנחלם ובשולו רוצה לקיים ויתן את פני הטיר לתקן להם תקנות נדולות תקון טירובין בטירו וכהד"ג תושב ומוגה שבמה ספיקות בנדון דילי' ואנות על סדר דבריו:

ספק הראשון בדין הט"ג. ראשם המדברים בזה הגאון רח"ת ווולקם ז"ל בספרו נפש חי' תשו"ת סי' ל"ד דעתו נוטה להתיר ורב חמוה הגאון מקוטנא ז"ל תוכך להתיר ועטם הג' המתיר דל"ת נוה"פ מן הנד דל"מ בערובין (די"ח) עפי"ד המק"ח בקונטרס תק"ט דאם נתקק בתוך הקנים וכרך התבל על נבו כשר דאלו אם המזוזות רחבים מהמשקוף לאו שם פתח עליו ועוד הא אין שיעור לנאי ואלו היו מותכין הקנה שעד התבל חי' כשר ס"נ כשר דאף שאינו פסיק כמאן דפסיק דמי וא"כ נם כאן דסיתד תחוב בשיתק הקנה הוי כאלו מונח על התקק מהקנה דהיתד והזכוכית והמוט הכל נתחבים לקנים שלמעלה כמבואר בסי' שס"נ ס"ז דלאי אפי' שברי שברים כשר וה"ה לקנה שלמעלה ע"ב, ואני מלאתי שכשר קדמו בהיתר זה בנדון כיו"ב בשו"ת חסד לאברהם מהדו"ק תא"ח סי' ל"ח ו"ל ואני מוסיף לחמוה נזה (לפי"ד הע"ז בסי' שס"נ דכל שאין הקנה בולע מלמעלה כשר נם מן הנד) דע"כ הדבר מוכרע דל"מ נוה"פ רק כסמוכת על הקנה דל"נ דנם מן הנד כשר כל שאין הקנה בולע למעלה ס"כ תקצי הוחל ואלו מותכין הקנה שעולה מלמעלה הי' כשר אפי מה שיש כאן קנה נוספת מגרע נרע לחמחה וכה"ג מקשה בערובין (דל"ב:) וכי מצינו מחילה לאיסור וכבל דוכתי אחרינן יתר כבטול וכאלו אינו דמי אבל לא מגרע מאשר הי' בתחלה כלי התוספות אע"כ דבעי' דוקא שיהי' הקנה ט"נ וכל שאינו מונח ע"נ פסול אף שהקנה אין בולע למעלה דמה שבולע למעלה לא מגרע ודנינן לי' כאלו אינו וכ"כ הריטב"א, והש"ך לא רצהו אל"ם נדפס בימיו וכעת נתגלה האמת נם"ד ועפי"ז כ' נרור דאם הקנה עב למעל טפח ואחר מעוביו האי בקנת נבהו וכאן הנה"פ על הקנה בלחודו מקום קנר הוי שפיר נה"פ ע"נ קנה ולא לכאת לנו במה שבולע מהקנה בחלי עוביו השנית ודנינן לי' כגמול וכאלו לאינו והוי הקנה ע"נ ולהכי שפיר כ' הפמ"נ נם כשתוחב יחד לא מסמר הוחל וע"כ המסמר והיתד לאינו רחב כמו הקנה הוי שפיר כמו קנה ע"נ הוחל והיא ע"נ הקנה שבולע כרחבו מהיתד ודמי ממש לדינו של הע"ז נקשר החבל בנג ולחטה מהחבל קנים דהוי נוה"פ טכ"ל ועי' בנפ"ת שם שהעמיד דברי המק"ח לייאבו נם לפ"ד הט"ז דמכשיר נם מן הנד כל שאין הקנה בולע מלמעלה ע"ש ולולם בהורת חסד מת"ח (סי' ס') הביא רלי' מהו' ערובין (ד"כ:) ד"ה ולבע"ת שהקשו לקושי' הגמ' דלילפי מפתח שער החצר דשח"ה דהו"ל נוה"פ שהכלונסות היו ע"נ וזו המעודים שהקלעים תלויין בהן ותי' דנוה"פ מן הנד לא עשה ולא כלום וכ"כ תו' וכמים (ד"ס:) הרי דנם בכה"נ נחשב נוה"פ מן הנד ועי' שו"ת מהרש"ם ח"נ סי' רס"ב ובח"ד סי' ל"ח שהטיר נ"כ בזה, וכי ליישב דהנה בח"ם הנ' מליסא דרואים מה שלחעלה כמאן דליתא רלית להנאון מהרש"ם בהנהותיו נם' תורת חיים שהטיר מכ"נ (דק"כ) ובשמ"ק שם דמוכח דהיכי שאין בדעתו לעקור ל"א רואים ול"כ בדין המק"ח שאין בדעתו להתוך מהקנה ל"ש רואים לך מהרש"ם ערובין (די"ד) מבואר דנם היכי שאין בדעתו לעקור נ"כ לאמרי' רואים לאנשי כפי' מנחת פתים בי שדר לן הנאון המחבר כ' דהכא לאו מטעם רואין דהעליון כמאן דליתי' דמי לנמרי אלא כמאן דפסיק דמי וזה שפיר לאמרי' לכו"ע לף שאין דעתו לחותכו לאמרי' דכפסיק דמי וכש"ם ב"מ (די"ו) ל"ר מתרשיא ב"ת הלי סודרא כיון דחפים בי' שלש של שלש קרי' ביה וכתן לרעהו דכמאן דפסיק דמי וקני' ופי' תו' זכחים (דל"ה:) ד"ה מכניסו דאפי' לא"ד ביאה במקלת שמה ביאה אחי בנד הוחל ויכול לחתכו ל"א כאלו נכנס כולו ע"ב ומיירו דנגד כמאן דפסיק דמי וכש"ם ב"מ הנ"ל:

והנה זה הרבה שנים כתבתי בחשו' לי"ר הנאון המובהק מ' מחיר דן שליט"א לבד"ק דווהרש על הערתו הנפלאה על הא דאר"ל שם מעיל שנטמא מכניסו פחות מנע"ג ומכנסו משום שנא' לא יקרע ל"ב לפ"ד הסוברים דמה שהיו רחוי מחמת ליסור חשוב נ"כ היו רחוי ל"כ קשה קו' התו' הא לר"ל ביאה במקלת שמה ביאה ואל"ל כתירולם הוחל ובידו לחתכו הא אסור לו לחתכו שנא' לא יקרע ועי' בפי כלי"מ פ' פקודי ועי"ז כתבתי לתרן דלכאורה ק' לחתי יהא אסור להכנים כולו לעזרה כדי לכנסו ניחא דעשה דכנוס שהוא מל"ע נין תרי"ג מצות כמ"ש הפר"ד בדרך מלותיך ידחה ל"ת דכניסת כלים בעזרה לאך ז"ל דהא כניסת כלים מחחיס לעזרה ליסור כרת כמבואר ברש"י סוף ערובין (דק"ד) ואין עשה דוחה ל"ת אים בו כרת אבל לחתי ק' לחתי לא יקרע המעיל כמו שאר בנדים דתכן התם נעמת מן לקלעים קודמן נכנס ומכנסו במקום קדוש משום עדלי"ת וא"ל דל"ת בעידנא ז"ל דהא מתעסק במצוה הבוא נמי בעידנא כמ"ש

כמוק"י פ"ב דב"מ בשם הרגב"ד ועוד הא כתבו פסקי תו' זבחים (דל"ז) בת"ח בענין לחר ל"ב בעירנא לחנם הדבר נכון דר"ל לגיעתו במנחות (מ.) ועוד בכ"ד כ"מ שתחה מולת עשה ול"ת אם תחה יכול לקיים שניהם וכו' וה"נ תפשר לקי"ם כגון להכניסו פחות מע"נ כדר"ל ולפ"ז ת"ם קו' הגלון הנ"ל דשפיר כי תום' דל"ת ניחה במקלת הואיל ויכול לתחכו ות"ל דאינו ראוי מחמת איסור ז"ת ות"ל דלא נחשב ראוי ת"כ תאסר להכניסו לעזרה דהא מרי' דשמעתת ר"ל ולגיעתי בזבחים (דל"נ) ניחה במקלת שמה ניחה ממילא ל"ה תלקיי"ם ת"כ שוב מוטר לתחכו תשם עדל"ת וכיון שכן ממילא מקרי ראוי לתחכו וממילא תאסר תשם תלקיי"ם ולכן מכניסו פחות מע"נ, העולה מד' התוס' דל"ת כמאן דפסיק דמי רק היכא דניחו לתחכו וכמו שדייקו בלשונם "הואיל שיכול לתחכו" נכה"נ הוא דאמרי' כמאן דפסיק דמי ת"כ ת"ם קו' הורת חבר דע"כ לא כ' להכשיר בנכרך ע"נ התקק רק היכי דנוכל לומר כמאן דפסיק דמי תבל נגי פתח שער התאר דאסור לתחכו לקלקל מדת גבהו ממה שנאמר למשה מפי הקב"ה ועוד משום לת תעשון כן לה"ת דהוי כעושין תבן ממילת ל"ת כי' כמאן דפסיק דמי הלכך שפיר כ' תוס' דהוי ניה"פ תן הגד. ועי' בם' היטר לר"ת סי' רפ"ו תולק על פרש"י ותוס' ותחלים דבמשכן שפיר תי' לו דין ניה"פ ת"כ לדבריו תדרכה יש הוכחה דגם בכה"נ ל"ת תן הגד ועי' בשו"ת שואל ומשיב מהדו"ק ח"ב פ"ת בדין הט"נ וז"ל ולפ שניה"פ מה"ל ל"ת כ"ז שעשה מעשה להפוך ועשה מה"ל גלי דעתי' דלת עשאו לשם ניה"פ תבל כל שעשה מתליו לו לשבה תחרת כל"ד פשיטת תינו פשוט עכ"ל ובדבריו תדויק ל' הגמ' (די"ת.) ניה"פ שעשה מה"ל לת עשה ולת כלום ולכתו' תמש לת נקט שנעשה תן הגד ולהכ"ל דוקת שעשה בכוונה מה"ל שניחה ועשה מעשה להפך ממ"ש תכמים לת מהני והתירך בזה בשו"ת דבר תליהו סי' ע' והביא רתי' לזה ממנחות (דמ"ב) והגלון מלובלין בס' תו"ת הכ"ל מציג ע"ד הסו"ם דלפרש"י ושתר פוסקים הפסול דמה"ל לפי שתינו דומה לפתח שהמשקוף על המזוזות ת"כ תין הדבר תלוי בדעתו כלל וגם ל' תוס' לענין הכלוגסות שע"ג וו הממודים שכי' דהוי ניה"פ מה"ל תוכת שלת כדברי הסו"ם דמסתמת הוי כתורתת דמלתת ועי' בשו"ת דבר תליהו הנ"ל שכ' שוד טעם להתיר עמודי הט"נ דניה"פ מה"ל פסולה משום דתין על הקורה שם משקוף בשלמת בפתח ממש תלו הי' כה"נ במבוי הי' מותר מדתשיב משקוף לתשמים הפתח לכן נחשב לפתח לענין היתר שבת תבל בניה"פ שתין לו שום תשמים ותשיבות רק לענין שבת בלבד לכן נריכים ניה"פ ממש המשקוף ט"נ המזוזות תבל בהט"נ עיקר תשיבותו הוא בהתוך ות"ל לו להיות תוכת רק על העשויות דמן הגד שהוא עיקר התשמים לת נתבטל תשיבותו לף שהוא מן הגד וגם ניה"פ עליו ועי' להג' מהרש"ם בהגהותיו לתו"ת שם ג' שכ' דבזה"ז שעושים הפתחים בסנגון שים חלון למעלה מהללת והמשקוף תחוב בתזוזות בתחלע נבהם י"ל דלכ"ע מהני כבה"נ והוי ניה"פ ורבו של הג' מהרש"ם בשו"ת מהרי"ו תשכנזי תשו"ת כי"ו כ' דעיקר דתין פקפוק בט"נ דעולה לשם ניה"פ כיון דנחתב בתוך העמוד וכד' זקנו ורבו המק"ת דגם בקלת ט"נ לף דשב יותר כשר וכ"כ בשו"ת מחמר מרדכי סי' ל"ת וע"כ תם יש עלה להעמיד קנים נטושים עשרה טפחים שיהיו מכוונים נגד תוצי הכרחל שלמעלה ולף שתין נוגע המשקוף שלמעלה גמי שפיר דמי דהא קיי"ל ת"ל לענב בודתי מה טוב, תבל תם תין תפשר לעשות כן, גראה תם יסכים כ"נ כדתי המס הגלונים שואל ומשיב, חסד לתברהם, נפש חי' ומהרש"ם ובירור דעת ר"ת לסמוך עליהם שזה ל"ת תן הגד, ומלתתי כעת בשו"ת נפ"ש עהרת ישרתל שהתריך להקל בזה:

והנה לכתורה תכתי תיכת חשם הגלון מקומנת דע"נ לת נעשה לשם לה"פ תבל תחנו הגלון נפ"ת תולק עליו בהא כיון דלה"פ הוי מחילה ובמחילה לף דנעשה מלתי' כשרה כמו בחל, והנם הגלון מקומנת הביתת רתי' דל"מ מפתח היכל דלת היתה רחבה יותר מי' וע"כ משום דל"ה רק לנגיעות ומש"ה תין עליו דין ניה"פ ולת הי' יכול להיות רחבה יותר, והכ"ת משיב עליו דהת מסיק דרבנן לת נמרי מהיכל לף לפי' בשלמת ולטע"ד דמהתם ים רתי' להפוך דפריך ורבנן תי מפתחו של היכל לבתי דלתות כהיכל ומשני דלתות היכל לנגיעות בשלמת ת"מ לת מהני ניה"פ דהת היכל ל"ה הו"ל לפ"ה עשר תמות הוא דלויות וכו' מידי הוי טעמת תלת לרב וכו' הרי מבותר דרב נמר מהיכל ומש"ס ס"ל כיותר מי' נ"כ צריך למעט כהיכל וק' מה רתי' מהיכל דיותר מי' ל"מ ניה"פ והת ניה"פ ל"ה רק לנגיעות ותין עליו דין מחילה תבל בל"ה שנעשה לשם ל"ה מלי' דלרב ל"מ ת"ו דל"ה חמיד ים עליו דין מחילה. ומה שהביאת הנ' מקומנת רתי' מהכסדרה בבקעה דפרש"י ערובין ל' תכסדרה זו פהלה תד' רוחותי' ושומד קורה טל ד' יתדות ומוחגין ד' קורות מיתד ליתד ועליהם מסדרין הגסרים ותוחם הקורות קרי ליה תקרה ת"כ ק' במתי פליני תי פ"ת יורד וסותם בלת"ה ליהני משום ל"ה וביותר ים להוסיף לומן לקושיתו לפי"ד רש"י ערובין דף ס. ד"ה ומ"ד דשפי מכ' ל"ת יורד וסותם וכ"ה סי' הריטב"ת ובפשוט י"ל לפמ"ש רש"י שם דהתקרות הללו נעשו להניח עליהם כשוי נסרים ת"כ מה"ט י"ל דל"ה עליהם שם פתח כיון דנעשה לחזק הכשוי נסרים בטלי לגבי הכשוי דומה לבנק בסדקי מריבה בפתחים דמ"ה ועדיפת מיבה כיון דהוי מב"מ ותינו תוכן ונעשה מפל להנסרים ותין עליהם שם פתח ועי' בירושלמי ערובין פ"ת ס"מ ת"ר בת בר ממל מטרפליות שבכרכים (כעין קורות היולתים תן הבניתים הגדולים ומוחתים טל ד' עמודים העומדים לפני כתלי סביתת קה"ע) תשור לטלטל מחחיתן מפני שהן סוף תקרה ופריך ותין תקרה מליל משום פאה (בחמי' נהי דלת נעשו לשם קורה מיהת ליהני משום ניה"פ, פ"מ) תר"י תחי טובדת קמי' ר' ירמי' בר' עמודים ועליהם ד' פלטליות וכחיר לטלטל משום פאה ע"כ הרי מבותר מירושלמי דגם שלת נעשה

נעשה לשם כך מהני משום לוה"פ ומ"ל קה"ע שפי' פי' לאחר ועי' בשו"מ קמא סי' פ"ח הביא לירושלמי דמייתי המג"א סי' תר"ל סק"ב פלה מלוה בסוכה סוף סכך מהו ת"ל אין סוף סכך מגיל בסוכה מה בין זל"ז זה נעשה לכך וזה נעשה לכך הרי בהדיא דבסוכה הקל בעי' שיהי' נעשה לכך ומכ"ש לענין שבת אבל לענ"ד פי' לאחר בדברי הירו' ע"פ המבואר בסוכה יע: בשושה סוכתו כמין נרתק דקיי"ל בר"ה דפסול משום דאין לו גג ואוהל משופע ל"ש לוהל ולא לעולמה משוב לוהל וע"כ העשה כמ"ש ע"ז יו"ד רפ"ז סק"ב נבי כיפה בארץ נוכרים י' עפחים אין לך מזחות גדולה מאחר מה שמתעקם הוא נחשב למזחה וא"כ אין לך מקוף שכל העיקום כחדא מקבי' לי' ואין לחוש לעשות ממנו מוכות וגם מקוף עכ"ל ל"ש ה"נ כשהכל אחד אין כאן מחיצות ואין כאן סכך דאם סכך הכל סכך ואם מחיצות הכל מחיצות וכ"כ בלבבי נזר סי' רל"ח ומעתה י"ל גם כאן בסוף סכך היולא מן הסוכה כמ"ש הפ"מ שם כיון דכל הסכך מ' הוא ל"ש לחלק ולומר עד כאן סכך ועד כאן מחיצות אלא הכל נחשב כסכך ואיכא מחיצות וזה נוכל לומר דמה שהק' המג"א שם על המרדכי והנ"מ דס"ל דל"ב נעשה לכך בסוכה מד' הירו' הנ"ל ולהאמור ל"ש דמירו' לא מוכח מידי. וכן הסכמת האחרונים דבמחיצה ל"ב נעשה לכך וכ"פ בלבבי שם ובחסל"ח חציצה סי' מ' ובדברי מלכיאל ח"ג סי' נ' ובחי' מהרש"ם ח"ג רס"ב ובשו"מ סי' פ"ח ובנפש חי' הנ"ל והנ"ה מהרש"ק בחכמת שלמה יע"ב:

ב) **שפך** הנ' כי נגרך לו לוה"פ אחרון אם אין מקלקל מה שעומדים בחלוקי היה עמודים. הנה בם' תורת חסד סי' הנ"ל בדין הט"ג הוא חושש למ"ש שערי תשובה שם"ג סק"ם בשם תוספ יעקב דאין לעשות לוה"פ כולם פתחים סמוכים וג"ז אבל התו"ח בשלמו כ' שמדברי חום' ריש ערובין כלונסות משמע להפוך ועי' שו"ת בית שלמה סי' נ"ל שאין מדקדקין בזה וכ"מ בח"מ לוח"ת פ"ח ומלאתי בם' מחשבות ישראל בחשו' הגאון רח"ל ווקשם ז"ל מפיטערקוב בעמ"ח נפש חי' שכ' שאין שיעור ללוה"פ לאורכו והעמודים שביניהם הם רק מחזקי הקנה שלמעלה עכ"ל וכ"מ בערוגין ל"ב וכי מניו מחיצה לאיסור וכן נהוג עלמא להקל בזה ומלאתי שכבר העיר בזה בקונטרס החשו' שם"ם שהרח יעקב והביא עוד ראיות לזה:

ג) **שפך** הנ' לי מהני לחי בחלכסון, הנה מלחת דא נריכא טעמא רבה ולכאורה יש להביא ראי' דבחלכסון ל"מ דהא כי תוס' ה: ד"ה ד"ה דלא דלחי משום מחיצה מ"מ בעי נמי היכר קלח ומבואר בשם"ם ח: תר"ל מבוי שגדו ל' אחרון וכו' לימא טעמא דידי קורה משום היכר ובחלכסון ל"ה היכר הרי מפורש דבחלכסון ל"ה היכר אבל ז"ל דברש"י שם ד"ה ובחלכסון בהרי בני מבוי נמשכין תוך מכנגד כותל הקלר ואומר מוכר להשתמש ברה"ר לפי שאין לותו העודף דומה שיהי' מן המבוי ט"ל הרי בעלול דלאו משום דבחלכסון ל"ה היכר אלא משום דלותו עודף ליתו דומה שיהי' מן המבוי שכתב הלבוש בחלכסון כמו שפירש"י ז"ל מיהו לי נימא דבחלכסון ל"ה היכר כלל ל"ש דלאי משום דליכא אלא כ' מחיצות הא ליתו לחוד אלא נגד האחרון אבל נגד הקלר הא שוב הו"ל ג' מחיצות ומוכר אבל מטעמא דבחלכסון ל"ה היכר ל"ש ליכא הכשר קורה כלל ואסור לעמרי אבל ז"ל דל"ש חמוה מאד היכי קי"ל דבחוך המבוי מוכר נם בחלכסון לדידן דקי"ל קורה משום מחיצה ל"ה כלל הכשר קורה בחלכסון לפ"ז ל"ש נם בחלכסון ליכא היכר ומל"ה כמו שפרש"י משום דלותו עודף ליתו דומה שיהא מן המבוי ויאמר דמוכר להשתמש ברה"ר ובקו' הנ"ל שערי תירוצים לא נעלו ועי' במ"ז סקכ"ח מ"ש עפי"ד התוס' משום דאסור להשתמש נגד האחרון ל"ח ע"ג כותלי המבוי כיון דאסור להשתמש שם וכש' חו"ם חי' בחופן לחר עי"ש. וג' לחי ברורה לזה שהרי למ"ד קורה משום מחיצה ס"ל נמי משום היכר כמו שהעלה מהרש"ל בערוגין ד: תוד"ה מוכר וכד' רש"י שנם למ"ד קורה משום מחיצה למעלה מעשרים פסול משום דל"ה היכר כמ"ש בה"ג בחו' בד"ה כן נבי לחי ולפלא מאד בעיני על דבינו המהרש"ל דלמה לו להביא ממרחק לחמו ממ"ש חו' כן נבי לחי ולא הזכיר שמפורש כן נבי קורה עלמה בחוס' סוכה כב: ד"ה אבל שנם למ"ד משום מחיצה מ"מ בעי נמי היכר קלח ולפ"ה מהני בחלכסון למ"ד קורה משום מחיצה כמו דמפרש רבא טעמא דידהו לע"ג דבעי נמי היכר קלח לע"כ דהיכר קלח חשוב מיהו ולכך מהני ממילא הב"י לדידן דקי"ל לחי משום מחיצה לף דבעי היכר קלח מ"מ מהני לחי בחלכסון. ועוד נלע"ד טעם נכון להחיר בב"ד ע"פ המבואר בד' רש"י ק: נבי תל המחלקת לחמרי נ"ח מחיצות בספוג להעלותם למעלה ביושר ובשו"ת חבני נזר סי' רל"ח החיר מה"ט קנה של זוה"פ העומד בספוג ע"פ ה"ע לחמרי נ"ח בספוג להעלותו ביושר כדי שיהא מכוון. ולכאורה י"ל להעיר לפ"ז מעירובין ח' הנ"ל נבי מבוי שגדו ל' אחרון דלכאורה דס"ל קורה משום היכרא ליתו מניח אלא נגד הקלר וק' לחמי לא יועיל נם בחלכסון לרבא נימא נוד אסיק להעלותו מכוון בשוה לך זה טעות דלי נימא נ"ח להעלותו בשוה ל"ב הקורה ליכא מוכחא על המבוי והקורה לריכה שתהא דבוקה במבוי כמבואר בחוס' שם ד"ה מניח אבל כאן ל"ש נ"ח להעלותו מכוון בשוה שפיר יועיל ואו הא מבואר בחוס' למ"ד קורה משום מחיצה מהני בחלכסון ל"ה הב"י לדידן נבי לחי דקי"ל משום מחיצה דבשיהם לריך

היכר

היכר קלח והליכת ודמי להעמיד הלחי פחות מג"ט בקרקע דמהני מקום לכוד כמבואר סק"ג סי' שנ"ב הלללמ"ם כמו נ"ל ונס כמבוי שמד ס' תרוך ולדו ס' קלר אם הניח הקורה בחלכסון הדין דחיטו רשתי למעלה במקום התרוך חלת נגד הקלר לחבל נגד הקלר רשתי למעלה נס במקום התרוך כמ"ם מחלה"ם סקל"ב ובלחי אם מעמיד ס' בלד התרוך וס' בלד הקלר להב"ח מותר להשתמש נס במקום התרוך נגד הלחי במקום התרוך ולע"ז סקכ"ל חיטו רשתי להשתמש רק נגד הלחי בלד הקלר נס במקום התרוך עיי"ם ומעתה הדבר פשוט וכבור שים להחיר נס בחלכסון כיון שלא בחופן לחבר:

(ד) **שפך** הרביעי אם שמודי לוס"ם רחוקים מן הכותל ובכ"ם מחמיר אם רחוקים ג' טפחים והוכחתו מד' התו' די"ל שהק' בשם ר"ח לחה דקמבע"ל לי ל"ה מהני למעלה מכ' דל קנה שלמעלה ליחכשר בלחי דמועיל לחני בנובה ול"ע דל"ה מהני נס ברחוק ג"ט מכותל הל"ל לחוקמי בכה"ג דמקום ל"ה מהני ומקום לחי ל"ט ס"ו שנס בל"ה ל"ט ברחוק ג"ט לבל כל החחרונים חלוקין עליו בהא מי' יציע"ק שם"ג ס"ה ובח"ם חו"ח ל"ל וביח מחיר שם"ג סי' ג' ובמ' רעק"ל י"ח ובשו"ח סרב בשי"ע סי' ג' דהמנהג הפשוט שלח לדקדק בכך וליח דחש לם והמחמיר בד"ם עליו לה"ד כדחנן רפ"ד מידים ע"ש וכ"כ בשו"ת קמח סי' ס"ט ומשד לחכרחם מהד"ח סי' מ' ובח' מהר"ם שיק לו"ח קס"ח. ובקו' בכ"ם הרבה חירולים נחמרו ונס חנכי ישבחי בכמה חנפין וחניע לפני כ"נ חד מנהון דבטעם הרחיק ג' טפחים מכותל דפסול כ' מחה"ם שם"ג ס"ה דלח לחי שהוח מקום מחילה מ"ח בעי היכר קלח כמו שהוכח במג"ל סק"י וברחוק מכותל ליכח היכר וכדבריו מפורש בחוס' ערובין מ. ד"ה אחין בגובהן ג' ובחו' סוכה כה: ד"ה אבל והנה החחרונים נחלקו לי לוה"פ בעי נמי היכר ועי' חבני נזר רל"ח ע"ד המק"ח דס"ל דבעי היכר וז"ל ולדידי ל"ב כן דלח מלינו ענין היכר רק היכי שים מחילה המחירות מדלורייחח רק מדרבנן בעי היכר דהייט בשלש מחילות משל"ב בלה"ם שמועיל בחרבם רוחות שהפחח כמחילה ויש כחן ד' ממילות ל"ל היכר ומילה דידי מהח דכשר ל"ה לח דנבוה יותר מעשרים לח דכל דבעי היכר לח מכשר לחעלה מכ' דקורה למעלה מכ' פסולה למעלה מכ' לח היכר קלח לח הוי ל"ב לוה"פ דכשר למעלה מכ' מוכח דל"ב היכר ע"ם וח"ב ל"ם דלהס"ד דקמבע"ל לי ל"ה מהני למעלה מכ' ל"ב ל"ה נמי בעי היכר הלכך נס ברחוק ג"ט נמי פסול דל"ה היכר ל"ב שפיר הק' ר"ח לח לח"ל דל"ח ל"ה בנובה דל לה"פ ליחכשר מחורח לחי דח"ל דנפ"ם בחופב מן הכותל הח לי נימח דבל"ה ל"ם למעלה מכ' נס חופב מכותל פסול:

עוך יש לייבב קו' בכ"ם דהכה בטעמח דלחי שברחיק ג"ט מכותל פסול כ' מג"ח שם"ג סק"ם בשם רבי' יונה משום דלחי לוירח מהלי ניסח ולוירח מס"ג ומבטל לי' והכה בערובין י: נבי רחב ט"ו לחמה דפרין ולחחי יעשה פס לחמה וירחיק שחי לחוח ויעשה פס לחמה ומחלה ומבני שח"ה דלחי לוירח מה"ג ולוירח מה"ג ומבטל לי' ולכלורה ק' לפמ"ם חו' סוכה ז. ד"ה ויטמידנו דסוכה כשיטמיד הטפח בחלכסון לח לחי לוירח דה"ג משום דטפח סוכה מה"ח ל"ם ביטול לוירין ל"ב לחי שהוח משום מחילה והוח מה"ח לין שיך ביטול לוירין לך י"ל דמיירי כלן בהכשר קורה דמשום היכרח ל"ב ל"ה רק מדרבנן ושיך ביטול לויר לך ק' לפי"ד הר"י הל"ל בטעם פסול לחי מופנב ג"ט מכותל משום ביטול לויר הח לחי מחילה דלו' ל"ם ביטול ול"ל דנס לחי ל"ה מחילה נמורה מדלו' ומס"ם בפופנם כשי' ל"ה דוקח ול"מ לחי רק ברוח רביעית דמה"ח רה"י רק דרבנן הלריכו חיקון ושני בלחי ח"ב בלה"ם דמה"ח הוי מחילה דמהני נס בפופנם ול"ם בו ביטול לוירין כלו' הל"ל ממילח כשר נס בפופנב מכותל, לך כ"ו לפי המסקנח דל"ם מהני נס ביחר מעשר ובפרון מרובה לחבל להס"ד דקמבע"ל לי לוה"ם מהני נס בגובה שרי דל"ח מחילה נמורה ע"כ נס הרחיק ג"ט פסול משום לויר לכן שפיר מקשה ר"ש דל קשה דמכלן ומכלן ליחכשר משום לחי ומלחחי מפורש בריטב"ח דף י' סר"ה עושה פס דבל"ם ל"ח ביטול לויר מיהו כ"ו לפי טעם הר"י משום ביטול לויר לחבל לפמ"ם בכ"ם משום מחילה שהגדיים בוקעים בו לחכלי לח ניחח מיהו נס בזה י"ל לפי"ד ריטב"ח בדף י"ד למ"ד קורה משום מחילה לח לחכפח לן בבקיעח גדיים משום דהו"ל כשחום ועכ"ח לף למ"ד לחי משום מחילה מ"ח לח הוי מחילה נמורה מה"ח בל"ל ומה"ם לחי נמי בעי היכרח בל"ל משל"כ קורה למ"ד מחילה הו"ל מחילה נמורה לכך לח לחכפח לן בבקיעח גדיים ח"כ ל"ה דהוי מחילה נמורה פבקיעח דלח מקלקל בקיעח גדיים כמ"ם הריטב"ח ומה"ם ל"ב היכר כמש"ל בשם חבני נזר ומלחחי כן בב"ח שם"ע סע"ו וכ"ז להמסקנח לחבל לפ"ד דלח מדיף ל"ה מלחו"ק ממילח פוסל נס בו בקיעח גדיים ופסול נס רחוק ג"ט מכותל וספיר מק' ר"ח ו"ל להעמיד פי' זה בדברי הרב בם"ע בהשגחו על הכבו"ם עיי"ם:

(ה) **שפך** בחמישי בענין הטרעסוולר המפסיק בין לה"פ להלחיים הסומדים סמוך לכותלי הבחים. ולכלורה יש לחוש משום דלמח שביק פחחח רבח ועייל בפח"ז בבסי' שם"ג סל"ד. מבל יפה כ' בח' מהר"ם שיק סי' קם"ח דנבי ל"ה ל"ב דלמח שביק וכו' דע"כ לח שמעינן זה חלח במבוי שהבאנו בלחי לו קורה ורוקח על פחח מבוי מהני לחו"ק וכשמבטל שם פחח ממנו ל"ח הלחי ונהי דל"ה פרלה מ"מ הוי מבוי בלי חקון וחסור וכמ"ש כ"ז רס"י דף י: ור"י שם מבל ל"ה דמהני בכ"ח לפי' בלי פחח מה בבך דמבטל שם פחח לפי' ל"ה פחח מהני ל"ה והוי כשחום וכפומד מרובה ורחי' מרי"ח

מד"ת דשומד מרובה עה"פ דומה לנ"ס וכשם שזה מהני לעולם כך זה מהני ת"כ בנ"ד ליכא חשש, לכל לכאורה עדיין יש לחוש מדברי הרמ"א בסי"ס ס"ב לכל לי בנ"ר לפי' לא נפרץ רק ד' טפחים לריך לחקרו לולם מה התקון טי' בית לפרים סי' כ"ה דשני בה' מחקוני המבוי וכ"כ בשמ"ג מ"ז סק"ח וירלה התקון לחי לו קורה שני וכ"ה דעת הלבוש"ו דכל הפרלות שבשי' זה כגון בנ"ר נחקרו ע"י לחו"ק ת"כ יש לנו עלה ע"י לחי לעומת נ"ה ולכאורה יש לחוש לפי"ד הרמ"א בשכ"ו דכל המבולות דין חלרות להן ת"כ לחזל לי' היחרת דלחי דל"מ בחלר רק בזה י"ל ממ"ש דאם יש להן דין מבוי הרי ניחר בלחי ואם יש להן דין חלר לא מזיק בנ"ר כמ"ש המג"א והט"ו. ועוד יש היחר עפי"ד הש"ו סק"ח בישוב דברי הטור וי"ו דכל שלא נעשה פרלה מחדש אלא כך הי' מחלה ולריכה כתן בישול פתח לא מיפסל משום בקיעת רלים, עוד יש לדון בנ"ד להתיר אף בלי לחי כלל עפ"ד המג"א אם מבולות שלנו דין חלרות להם והמהרי"ט העלה שדין חלר להם ולא פסול בנ"ר ובלבוש"ו הביא דאף אם דינם כמבוי אין לוסר פרלה פתוח מי' אם יש לו ל"ה מנד שכנגדו דהו"ל עומד מרובה עה"פ דמחיר ק"ו מלחי כמ"ש דף ה. וכ"ה דעת הג' מליסא נם' נח"י וכ"פ בח' נפש חי' סי' כ"ט ומביא על הממ"נ דבחיקון לחי סני ולא הרגיש דשוב סני בעומד מרובה וכ"פ הגאון יעקב דף ו' והעלה כן מד' הריטב"א וכ"ה דעת החיי אדם כלל ע"ח ועי' ת' שבם סופר סי' ו' לכל בניה לפרים סי' כ"ה מידם דבל"ה נהי דמהני למחצי' כשתוס לכל אין לו דין עומד נמור שיחיר הפרלות ובלחני נמי סי' רפ"ז שרק עומד מרובה על הפרוץ מהני ולא פתח מרובה עה"פ. נרס על עלם הדין דבנ"ר יש להעיר מ"ש בש"ם דפרלתו בד' טפחים לפי"ד חו' פסחים ק"ט: דאדם עם בנדיו מחזיק לחה לכה"פ ובמנחות נם. ובנרס"י שם ד"ה אלא דבכוותא בעי יחר ת"כ ד"ט שהיא פחות מלחה כ' טפחים אף נוכל להשבו בנ"ר וכי נרע מלית לי' נדוני דל"ת בנ"ר הוחיל שלין נח לעבור בה כמ"ש רש"י שם ול"ט:

ו) **שפך** השני בדין הנהר שמקוף שם נחשב למחילה, בשש"נ סכ"ט מוכח כ' דטוח מי תייטי' שמח יעלה היש שרטון ובש"ו שק"כ החמיר שם נקרע בתוכף נם בעת יתהלכו מימיו ומנ"ח מחמיר רק בשעת הקריסה ודעת הלבוש"ו שלין מים נקרשים מבעלים מחילות וכ"ה דעת שב יעקב סי' י"ז ועי' בשו"ת הגדול ס' עירובין סי' קס"ד בשם בה"נ ובס' בשר ש"נ נחלים דמחת דהדר לי' נהרתא ת"ל שוש חקון ודיבה כמו שמוקף הומה ועי' בח' מהרי"ח הלוי ח"ב ל"ד דבימות החקץ חלקו כל האחרונים על הש"ו ובימות החוכף המחמיר הש"ב והמיקל יש לו על מי לסמוך וכן היקל בעודם בשערים מהר"ח ס' ובח' הרי"ם סי' ד' החיר נם בימות הקריסה בוותרשת על סמך מחילת הוויכסל וכ' להרב השואל ת"י למה מחפש לחר תומרות בנהר שהעיד המהרי"ט שבהנו היחר מ"ש וקנים וכו', רק מה שים לספק עוד לכאורה לפמ"ש בח' בית לפרים סי' כ"ו בשם ריטב"א בשם רמב"ן דבמחילה בי"ש בעי' שרוחה ת"ט תוך המחילה והעלה לפ"ז אם העיר נדולה אין לסמוך על המים ועי' בכורות נד: עד ט"ו מיל שלטת עינת ועי' בזה בשו"מ מהד"ק ת"ח רל"ט ובית שלמה ל"ח דכל הפוסקים לא ס"ל כן, ואף לפי דעתם יש להקל לפמ"ש הנ' מהרש"ם בח' תוה"ח בין דלכתחוה לתוך העיר לא ניכר הפרלה שהרי הבתים סותמים וסביב להעיר הרי רוחה אח המים לכן אין להחמיר ע"ש:

ז) **שפך** השביעי חל שלח הוקף לדידה אם מלטרף למחילות אחרות, מקור ד"ז בעירובין כב: ובש"ע שסימ סל"ו חל חשוב מחילה ובמנ"ח סק"מ דל"ז בלח נקטו כו רבים שחל"כ אחי רבים ומבטלי מחילה כיון דחינו עשוי בי"ח ואפשר דלח מקרי רבים פתוחים מם' רבות והוח מתו' עירובין כב: ד"ה דילמח וי"ל דמחילה שאינה עשוי בי"ח ל"ת כולי האי ואפי' רבנן מודו דאחי רבים ומבטלי מחילתה ועי' מנ"ח שם"ה סק"ד דלח מקרי לח בנ"ר רק מקום מסוף מן מקולקל בטיט ובח' בית שלמה מ"ח אם אחן השיר מונע מלעבור שם ל"מ להשיר הפרלה ובשו"מ מהד"ק ת"ח רל"ח היקל בכגון דח נרס דעת מנ"ח דל"מ בנ"ר רק בס' רבות ת"ל בעיניות שלנו יש להקל ובהנ"ח רפ"ב דעירובין מבואר כהמנ"ח ע"ש רק מה שיש להעיר הח מקור מקומו של ד"ו טהור מהחו' שהק' מבבל דמקוף לי' דנלח והח לחמרי' בכרכות נח. אמר עולא נקטי' אין לוכלסח בבבל חבח אין לוכלסח פחותה מס' רבות ת"ל מה חי' חוס' דבמחילה בי"ש נם לרבנן אהו רבים ומבטלי מחילה כיון דהוי פחות מס"ל, והומנם כי לפ"ז יקשה נם מנמ' נופי' דפריך הסח בבבל נמי מקוף לה פרח ודנלה ומוכח דבבבל הל"ל ואחמי כיון דאין לוכלסח בבבל דהייטו ס"ל ואין לומר דס"ס כאן ס"ל דהי' ס"ל בבבל חדא אין תהח פלוגתא במילתות ותו הח נמנ' ו: אמר עולא נופי' הני תבולי דמחחי אלמלא דלחותי' נעולות בלילה חייבין עליהן משום ר"ש ל' הרי בהדיא דבבבל חשיב נם לעולא נופי' ר"ש לף דהוח אמר אין לוכלסח בבבל אך בס' לוש"ח ליחי בשם בית יעקב שרק בעיר בעי ס"ר להיות ר"ה לבל בדרך שהוח מחוץ לעיר ת"ל ס"ר ובהורי"ד פסחים ס"ט וסוכה מ"ג מבואר חוץ לעיר ר"ה הוח וחידוש על הלוש"ח שלח הביחו ועי' בתו"ח ה' עירובין סי' קכ"ט שכ' אפי' בפחות מס"ר נמי רבים מבטלין מחילה ובח' בשם יחזקאל כ' דוקח בראוב בית שלחים יש חלוק בין מחילה בי"ש לח בח' ובח' ח"ם לוש"ח פ"ט מולק עליו ולין חילוק רק בין ניחח חשמישתח לו לח ובש"ם ת"ח מ"ג כ' שכמה נדולים שלפניהו סמכו על המנ"ח ולח מקרי בנ"ר פחות מס"ר וע"ל לח עשו חקון עירובין בחל המחלקים לף שהי' שם במקום שעובר דרך מפולש לרבים ול"ח לחי רבים ומבטלי מחילה שאינה עשוי בי"ח רק בניחח חשמישתח לו בראוב מש"ה ולח

הוקף

פוקק לדירה אבל מנהגנו לתקן בי"ט אבל לית בי"ר רק שהוא שביל יחיד אין להחמיר ובחשובה מהבה סי' קי"ב בחסו' הג' נוב"י לח"ד נ' מחילות דאו' פשיטא לים יש נ' מחילות וברביעית בי"ר לית מבעלי מחילה ואף לח"ד ד' מחילות דאו' מ"מ אין להחמיר פתום מי' לחות לפי' בי"ר ועי' בח' דו"ז שחילת יעב"ץ סי' ז' שחולק על המג"א וכן בח' מהרי"ח הלוי ח"ב ל"ד ט"ס שהאריך בזה וכ"כ דעת נתון יעקב בערוכין שם וברוקח סי' קע"ח הא דחזרו ישראל לאחריהם י"ב מיל אף דחמומין מ"מ העגנים היו מחילות ואף שהיו מחילות ביו"ט לית לחי רבים ומבעלים מחילה ועי' בתור"ח שם וכש"ם מהרח ישראל מ"ש בזה ע"ש:

ומה שלבי עוד מהסס בזה משום דהמחילות הללה דהיינו הגשר והחל ל"ה מוקפים לדירה ולעניו החל עי' ערובין כד. קרפף יחבר מב"ם שלח הוקף לדירה וכו' ובסי' שצ"ח ס"ב ופמ"ג ח"ל סקל"ם דאם החל הי' פחות מי"ם נובה והשלים עד י"ם דנחשב מוקף לדירה דנעשה לאחר שנגנה העיר ועוד נמלא עוטה לזה בחחרונים עי' משנה ברורה שנ"ת סקכ"ב ובח' דברי חיים ח"ב ל"נ ולעניו הגשר הי' מקום ליחר עפי"ד מנ"ח סקל"ח לחלק בין עת הקריסה ל"ח מחילה ובימי הקיץ נחשב מחילה ל"כ י"ל דנחשב כיבש ולבסוף הוקף כיון דבשעה שנעשה מחילה ממש בהגיע ימי הקיץ כבר הי' הוקף מקודם דהיינו בימי החורף דאז ל"ה מחילה מחמת הקריסה ודוגמת לזה בטהרות פ"נ מ"ח קרשו הרי אלו שניים חזרו וצמחו כבילה מכוון שהוא והק' הר"ם נימח עומאה שבהם להיכן הלכה כמ"ש בפסחים ל"נ וחי' הרח"ש דכשקרשו בעל משקה מהם וכשחזרו וצמיחו הו"ל כמשקה חדש וטהור לגמרי ע"ש וכ"כ דכוותי' בהגיע תור הקיץ ונתפשר הקרש והגליד נחשב אז כמים חדשים וכמחילה חדשה לחמם מלינו שברח נם להפוך בחו' ברכות כ. ד"ה שחלקיה דמשה משמת לחברים משום שהדיום יכול להחזירה ל"ב מחזירם כלי ח"כ י"ל הה"נ כאן כיון שמחלינו יחזור למים מעולם ל"ב חורת מחילה ויש להי"ב לזה מחום' טהרות פ"ב ה"נ מי חטאת שהנידו שהורין נחומו חזרו לעומחן היינה הרי דלח פקע לגמרי שם מים נם בשעת הגלד משום שיכולים לחזור להחפשר למים וה"נ כאן שמחלינו עומד לחזור להיות כמים ל"ב חורת מחילה ממנו ועי' ברמ"ה ב"ב כ. להח דכפור והגליד אין ממעטין בחלון דטעמח משום דלחיחמוסי קיימי וכחלן דחיחמסו דמי ע"ש ועי' בדרי טהרות להלות קטה: ומה נם שהבחתי דעת רוב פוסקים לעיל שנם בזמן הקריסה נמי נחשב הנהר מחילה וכמ"ל נשם מרן חשו' הרי"ם ז"ל שסיים דדברי הנ' מהר"ם ברורים דהרי מבואר בב"ב כ' ובמשנה דהלוח דכפור וגליד וכו' שימסו ויהיו מים וברמב"ם פ"י כשטשה אחל מהם חיינו כלום ואף בחורף וע"נ נהר ע"ש ולפ"ז שוב ס"ל הוקף וחח"כ יבש דלח נחשב מוקף לדירה וכמו כן לענין החל לח ידעינח נמי אם כיון לנחם עלה ואם המים שבנהר טוב לשתי' נחשב הנהר מוקף לדירה משום שהוח בכלל העיר כדמוכח בחי"ט קכ"ח ס"ו ומ"ח שכ"ח י"ח ועי' ח' מהרש"ם ח"ד סי' ע"ח דכל שרחוי לשתי' חינו מבטל הדירה, חחנם לפי המבואר בפמ"נ שם"נ מ"ו סקי"ב ח"ל ודע דנהר לח חל המקוף חח העיר מוקפים לדירה חך חם עומד במקום ח' ברחב יותר מעשר לו"ט עומה כל העיר מוקפים לדירה וה"נ בב"ד כיון שיש במקום ח' ל"ה נחשב מוקף לדירה:

ח) ספק השמיני ביהודים מחללי שבח, מלבד מה שבנדר מחללי שבח עוד יש לדון מוכח כמבואר בחחרונים ולפ"ד בשל העשור מוכח בחשב"ן ח"נ מ"נ משוב מומר רק בעבודה קרקע וכח' מחנה חיים ח"ב ח"ו רק במחלל שבח בפני עשרה שומרי שבח לח בפני י' מחללי שבח, ושיקר בזה דמנני שכירת רשות כמ"ש הנ' מהרש"ם ז"ל בם' ח"מ ורלוחי שכחב כן נם הדר"נ שי' בספרו מבלים בעשיתים ח"ח סי' ה' בשם ידידו הנרח"ב ז"ל עפי"ד שלי חלמונים שנ"ח סק"נ להמיר קנייח רשות משר העיר ע"ם נמ' נ"ב נה. בשפקח ואין להחריך בדבר שבבר נהוג עלמח להיחר בחין פולה פה ומלפלף וקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ואפי' ביחיד נגד רבים ואף שדעת הנה"ח ס"ד מערוכין ה"ש דדוקח בחנאי ולח בחומרחי דעת חו' ומרדכי לינו כן ועי' בהנהמי' פס"ז ובחשב"ן מ"ד ל"ח ותבקח רוכל י"ז שנם בפוסקים הל' כמיקל בעירוב ובלח"מ פ"ח מהל' ד"ה בנדר ספק ושדיק מס' נשנות להקל ואף שדעת ריב"ם שבמחילות אין הלכה כמיקל רוב הפוסקים לח ס"ל כן וכ"ה דעת ר"ח בהנה"מ שם ועי' ח' מהרש"ם ח"ד סי' ק"ה:

ב"ב חותם בנעמי ככוד ויקר.

אברהם נתן בהנאון מהרי"א שי"ט"א ראב"ד וגיערז וכפת אבד"ק סאניק.

נם חנכי דוכם שלום ב"ב יקירי ומכרך לוחו מקרב לב, לשרי הלקו שוכה לנחת מחדן הדמים ויסד כספו בחדן ברוכה עם שמים בשחינת חפלתם נעוים על רחשו ככוד המגיע להדרתו, וכו' מפן ה' יגליח בידו כבירת ב"ב מוקיכו לוה"נ:

שלמת יהודה ליב בהנאון ר' שלום צבי הכהן זצ"ל אבד"ק וגיערש.

ככוד חבי הנחון מי' דוב"ם הדר"נ ביקר ותהבת עח.

סימן סז

ח' מנ"א תרמ"א.

מהנאון הנ"ל. בענין הנ"ל.

מה נדלה שמחתי כי דברי מלחו חן בעיניו ובדב שנושבותו הניע לפני עוד כ' שניעים בהעירוב ואף כי מכיר אני את ערכי אבל אין מסרבין לגדול

לגדול כיו"ב ומלומו עלי תובה ולכתוב הסולה על רוחו לספל"ד.

מ"ש כהדר"נ לפמ"ש תו' כב. ד"ה והא דלחני' רב מודה דמלתו' מהני לוה"פ ביותר מי' ורתי' מכלתים ח"כ נס כמן הגד נימת הכי דהא דבשבת לא בללתים מהני כמ"ש בדי"ח ומוכח דהא דבשבת לא התירו זה רק מדרבנן ח"כ בג"ד שים ג' מחילות והוי רה"י מדתו' נס מפ"ל מועיל הגה התם"ל מה"ח מ"ח מ' רגה לחדש כעין זה ברק במבוי מפולש הוא דל"מ ל"ה ודחיתי דבריו מחוש' יל. דמיירי התם בבקעה שהיא כרמלית ואפ"ה פסול בה מן הגד וע"ש שאין חילוק (עי' לעיל סי' י"ד מה שהשבתי על זה). מיהו ג' לפנ"ד להביא עוד סניף להיתר בג"ד למ"ש מרן ז"ל בחבני גזר רע"ח שמה שהחמירו בשבת עפי מכלתים הוא רק במקום שאפשר תדש דבחוש' פ"ד מכלתים ריבר' לומר כל מחילה שאינה של שתי ושרב אינה מחילה ובכלתים אין הלוק בין שחות מב"ס ויותר וכ"ב לשבת דל"מ אפי' מב"ס ובסוף"ק דערובין דרשב"ח דאמר כל מחילה שאינה של ג"ו אינה מחילה רק להתיר יותר מב"ס דוקא אבל שחות מב"ס מותר וע"כ משום דבדרך אי"ת לעשות מחילות עבות הקילו הכי דשבת במקום דלא אפשר קיל מכלתים במקום שאפשר ח"כ בג"ד מאחר שלכל ד' האחרונים אל"ל ברי ולא נחשב מן הגד כב"כ שים להחיר בג"ד

דחיכא ג' מחילות הוחיל וא"א דקיל מכלתים:

ובדין ספק הצני שכ' כהדר"נ שמן הגהר שהוא המחילה עם הבחים יש מקום פנוי, אם לאמת כי מאמת מד' המג"א שם"ג סקל"ח שהגהר צריך להיות סמוך לרחש המבוי בתוך י' לחמות אבל מבואר בנאמת לחש כלל ע"א דכל מחילות או הגהר או דעלמא לף שרחוקים מן הבחים הוי מחילה אלא כוונת המג"א באופן דהוי פרלה מן הגד יותר מי"א כגון שהגהר במזרח העיר והבחים עומדים מלפון ודרום רחוקים י"א מהגהר וזה נ"ב כוונת תו' כד: בד"ה ליעבד וכן מפורש בריטב"א כ"ב וז"ל וק"ל עד לימתי יהיו מרוחקות שיהו חשובות מחילות ותי' בשם רבי הגדול דהיינו כל שרוחה מלמו תוך המחילות ע"ב וכן רלחיתי בם' בית גליא בשלתא חכמי מנהיים כשהגהר והחרון מסבבים העיר מכל גד לף שרחוקים יותר מי' לחמות מהעיר מ"מ לוחו המקום ההפסק בין הגהר והבחים כמו כן נעשה רה"י ולא חשו לה רק מחמת הזרעים וע"ב בח' הגמון בגדי כהונה שמסכים להיתר ולא חשש כלל מה שהגהר הי' רחוק הרבה מן העיר ח"כ כוה בודאי נדקי דבריו דליכא למיחש מידי כל שרוחה מלמו תוך המחילות לף מה דפשוט לי' לכהד"נ דהמקום פנוי הרבה אינו מזיק לדידי מבעיא עובא מעשה לחר לפי מ"ש בסי' ש"ם ס"ל בשבת בסקנה במחילות גרועות כגון שתי בלא ערב לו ערב בלי שתי נריך שלא יהיה ביניהם שני ש"ל לו לחשוש ואם נאו לחן מעלמלין בכל המוקף שלא בד"ה ומקור ד"ז מערובין פו: ח"כ לפי המבואר בתו' כ"ב: דמחילה שאינה עשוי' בידי"ח

כ"ח כולי האי ורבים מבעלים לותה ח"כ לחשבר הה"ג במחילה בי"ב נריך שלא יהיה בין שתים פנוי ומלחתי כן בתוס' ערובין ס"ב ה"ב שיירא שעברה בחל נבוה י' טפחים וכו' ובלבד שימלאו לחן כולה ולא שיירי בה ב"ם לחנם ג' דבח' בריח לחברהם חו"ח סי' כ"ח חמה על רמב"ם דבפ"ג מבבא בי"ב כ' יחיד שעבה בבקעה ועשה מחילה סביב לם יש בה עד ב"ם וכו' והוא שלא יהיה בין המחילה שהקיפו ב"ם פנוי וכו' ובהי"ד כ' ג' מקומות המוקפין שלא לשם דירה דין בערובין י"ג ובהי"ז ו"ח דין דפרון מרובה וכו' בפרלה פחות מג' דהוי כלבוד כיון הרי שהקיף בקנים וכו' ה"ג מחילה נמוכה אפ"פ שהיא שתי בלא ערב וכו' וק' דבחלוקים חלו של ב"ם לא הזכיר כלל מחילה גרוע של שתי לחוד ואין נימת דבמחילה מעלית אין להם יותר מב"ם וע"ב דלרמב"ם אין חילוק בין מחילה גרועה לו לא רק כל הדין דב"ם חלוי לי מוקף לדירה לו לא ובחמת כן מבואר בשו' ד"ת. ד"ה לפי' שרק בשיירא הוחיל שעשה רק לנורך שעה ל"ח הוקף לדירה נריך שלא יהי' ב"ם פנוי וכ"כ ריטב"א שם כ"ב ובני"ף חלר שחשמיעה לחויב ואינה מוקפת ג"ו חלא שתי בלא ערב וכו' וכ' בהגהות הב"ח דהתי ו' היא ו' מחלקת ואו לו קאמר לו שחשמיעה לחויב לו אינה מוקפת ג"ו וא"כ במוקף לדירה לכ"ע אין לחוש לב"ם פנוי והתוספתא מיירי רק בשיירא דל"ח מוקף לדירה כד' תום' הל"ל וכן רלחיתי בחבני גזר לא"א ג"ח שהעמיק בבאור הסוגיא דהטיקר חלוי במוקף לדירה וה"ר בבורה מחבה ר"ם עושין פסק שהשיבו חכמים לר"י לא לחמרו ב"ם חלא לגינה וקרפף וה"א דחפי' לחחילה שאינה ג"ו לחמרו ב"ם כב"כ ש"ל לפסק דנריע מחבלים כמ"ש בבריותא שם וכן מסהבר דלעניין אין מוקף לדירה יש ללמוד ב"ם מחלר המחבן שב"כ ל"ח מוקף לדירה כמ"ש תום' כ"ב ד"ה שהוא והרי"ף בשמעתין משום שהי' ערלי ע"ש ועוד ג' חפי' לפי"ד רש"י דהיקף בבקעה חשוב מוקף לדירה ח"כ גם במוקף לדירה נריך נמי שלא יהי' ב"ם פנוי מ"מ יש להקל בג"ד שפמ"ש המ"מ בשם רשב"ח דרך כשרולה עתה להקיף נריך שיהי' ב"ם פנוי אבל לא במוקפים כבר ח"כ ליח לחוש הכח רק שבחוספתא מוכח שאין חלוק אבל יש להקל לפמ"ש הבר"ח שם דהא דלא יהי' ב"ם פנוי פי' מבלי העטרות כלל וא"כ הכח שנריך שיהיה פנוי הוא הכל כ"ל ע"כ משום כד' כהדר"נ שאין להחמיר בזה כלל:

סימן יז

בענין הנ"ל.

תשובת הגאון הישיש המפורסם מ'
יוסף לעווינשטיין זי"ע
אבד"ק סיראצק.

ערב פסח תרס"א.

אדי נעשה שוחל בדבר העירובין במחיצו, והנה גם ספרי אין לחתי כי נגנבו ונגזלו מביתי ונשתרפו ריקן ל"ע. ולכתוב רק מקופיא:

א) בדבר המעלעגרף שהתופים מן הלד, הנה גם ברכת לאברהם לזקני הגלון הק' מפפד"מ ריש ערובין מיקל בזה והוכיח מדברי רש"י שם כן. והרחיתי שם בליוקי לדברי מ' מחמר מרדכי דכה"נ תשיב משום סמיכותו כתלו על נבו ולהכי מיקל שם לף בקורה, מלבד זה אם יש לעשות שם עמוד מ' כנגד התופים בתחלתו ולאחרי שלפי דברי הט"ז שם"נ סק"ם אם העמוד מכוון נגד החבל לף שלין נוגע כשר מ"כ אם יש מ' בהחלה וא' בסוף מה נכך שים עמודים שהם מן הלד הם לא להועיל ולא לפסול ובפ"ת דערובין לחמרי ריבה בחלוגות לא פסול. ולולי היו העמודים שבחמלע ניוף להחיליה הוי לחמרי דמפסק והוי מחילה לאיסור כמ"ש בערובין לב. אבל כאן הרי כבר נעשה הלה"ם מ"י העמודים החיצונים שהם נחשבים לפחח דלוה"ם מהני לפחי למחיה פרסאות והעמודים שבנחים לא מחשבי לפחח דכה"נ לא מבדי לחבי כמ"ש במרדכי פ"ק מ"כ לא פסלי העמודים שבחמלע וכן המג"א הביא בשם ר"ח מזרחי סי' כ"ה וכ"כ ב"ם סי' מ"ח:

ב) בדבר ההפסק בין הבחים לגוה"פ, בברכת לאברהם ערוכין יח. העיר על הכתוב שור שהתמיר בזה וכן הרב בש"ע נחתו' שלו, ובביח לחפרים סי' כ"ח יעב דבריו, ועי' בשו"ת מ"ם מ"ו סי' ל"ד וביח שלמה סי' ל"ה ובבעל הוקים מ"ב דף ק"ד וביח לאברהם ובקו"ח סח"ם קונטרס פרט ושוללות להגלון מהר"ם קלונר סי' י"ח ולחרי' דבי טילחי סי' ד' ולוים מלויים לחלי, ובשטה"ד יש להקל בפחות מד"ח לסמוך על המקילים וכ"כ בח' ר"ע לונר סי' י"ח:

ג) ענין חל שחיטו מוקף לדירה ל"מ בשוח בכל ד' מחילות לחבל במחילה לביעית אין רבים בוקעים בו מוחר ועי' בש"ע הרב סעיף מ"ג ולחבל לאברהם סק"ל:

ד) בדבר המקום פנוי המפסיק בין המרוב לנהר יעוי' בבעלי חשובה סי' סט"ה בדישבב להקל, ולענין לוה"ם על הנהר עי' נודע בשערים ח"ב מזה:

ה) בדבר מחלוי שבת, רחיתי במכ"ש הי"ל בירושלים בשם תורה מליון, מלחמר מהגאון בה"ג מ' יחחק דוב בלחמבערגער שהחריך בזה גם לענין ברכת כהנים ומדומה לני שהביח בשם זקני הג' מ' לברהם חיים שור בחולת חיים שהם הוח בוח לחלל שבת בשני הרב לב"ד לחפי' מחלל בשני עשרה לין דינו בעכו"ם לענין זה (הלח זה גמ' ערוכין שם.) והחריך עוד בזה ולינו חמי'.

ו) בדבר המרעמוחר המפסיק לומר לחי רבים ומבטלי מחילה, בחבו' בית לפרים סי' כ"ו העלה להחיר לפי' בדרך המלך כיון דלין ס' רבוח בוקעין וגם דבקיעת רבים הוח רק דלח הוי כמפולם וזה דוקח כשבני רה"י בוקעין בה ולח כשבני המבוי הולכים בה לבד מעלמם:

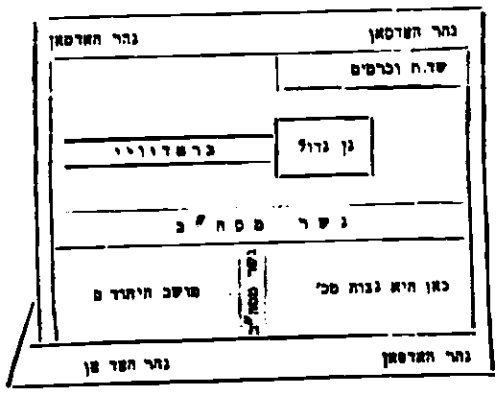
ובדבר הט"ג במג"א מר"ל סק"ב בביח מירושלמי דבעי' שיהח נעשה לשם לוה"ם לפי' לענין סוכה וכ"ם לענין שבת ל"כ לין להחיר בט"ג. לך ההקרכן עדה כ' מיירי לענין שסוף הסכך יועיל לט"ה בכל מחילות שפיר כ' דבעי' שנעשה לכך במכוון לבל הכח נעמרו כל המחילות לולח שבמקום לחד עומד לוה"ם לבל המחילות לח בעי' שיעשה לשם כך, ובשירי קרבן הקשה מחוך כך על מג"א וכן כ' מש"ז שם סק"ם דבעשה סוכה בקרן זוית בחוך הבית והסכך סמוך לקורה ויהי' לוה"ם כשר לף שלח נעשה לשם לוה"ם וכן בערוכין יח. דלוה"ם ל"ל לינע לענין מזוזה מהח דכיפה לף דמקרה העליונה לח נעשה לשם לוה"ם וכן פ' הרמ"ח סי' מר"ל ולהכי סבר ר"ח דמוקקין להבלים לף דמקיקה הרגלים נעשים ממילח:

שלום וברכה לכ"ת ולכל הגלוים לליו יחיו דו"ם וחורתו

הק' יוסף במהר"א זי"ע אבד"ק סעראצק.

בענין זה כ' לי הגאון הנ"ל ח' בראשית תרס"א.

אנב חביבותי, לבקשו לכחוב לי בדבר שבת לני מהחדשים משעשם שהם בק' נויחרך בדבר היחר המעלעל בכחוב היהודים בליור המחפח בזה והחשוח

שמח

שמח יעלה היס שרטון, וכן נרוף עמודי הגשר שעליו הולכת מסלת הכרזל ויש חשש למ"ש המג"א סר"ל הגי"ל שלא הוי צוה"פ לפי שלא נעשה לכך, וכן לעודות המ"ג ומס יש ס' רבוא לאפשר דל"מ צוה"פ ופי מכ"ל סי' ל"ו, גס יש שס רגיש הכופריס בהשי"ת וכ"ש שאינס מודיס בעירוב לוך יערבו בשבילס, ויש לי תריסות בכל זה לך בכר בחבתי להדר"ג שי' שבמקום שאני שואל לגי מסלק לח ידיעתי ואס אבא לבקר הוא מלד חשיבות אבל לא להלכה נגד דעתו:

ידידו יוסף במהר"א ז"ל אבד"ק ספראצק.

סימן יח

בענין הנ"ל

תשובת הגאון הגדול מ' א"י,

קלאצקין שי' אביד לובלין.

ב"ה יום א' ז' אייר תרס"א לובלין.

קבלתי מכתב מעכ"ת ושמחתי להתבשר משלומו הטוב ואשר ילא כידו להריס קרן ההורה וע"ד תקון העירובין בעירו ומחמת תולשת כחי אין ביכולתי עדיין לגרר כל פרט ופרט:

והנה מלחתי למד מקדמתי בשל התשבול דדוקא כשאינו רואה המחילות העשויות בי"ס המקיפות השטח הוא לחתרי' דבקיעת רביס מבטלי מחילה דחלת"ה דה"ר היכי מצכחת לה ע"ס ולכאורה יש מקום לפרש כן גס בכוונת מ"ס חום' כב: ד"ה דלמח שבלו רק למרן הקו' דלרבנן כל ג' מעשה דה"י ע"י סולמת דלור כו' ומשום דכשאינו רואה המחילות שביד"ס רביס מבטלים, דהח ג"ל לפרש כוונת חום' דגס לעניו קרסף יותר מסחיים שלא הוקף לדירה הוי דוקא משום דהמחילה עשוי' ביד"ח, דהח חס נפרש כן יק' הח דלימח לקמן סו: דמהיב ר' הונח בר חינגא סלע שביס נכוה עשרה כו' דמחי קו' דהח שאני החס דהסלע שביס הוי ביד"ס מחל"כ קרסף שלא הוקף לדירה דהוי מחילה עשוי' ביד"ח, וזה לא ימיבב גס כמה שחרטו האחרונים הח דקאמר דחל המחלקת מחוך ד' וכו' ולגיבח דרבנן לא מיבעי לך הגס דחל הוי מחילה שאינו עשוי ביד"ח וכחבו לחרן דשאני כדהוי פחות מסחיים ולא ימיבב כזה הח דקאמר נבי סלע שביס כו' הח יחר מכ"ס מטלטלין כו'. ועכ"ל דדוקא כשאינו רואה המחילה יש גריעותא היכא שאינס עשויין ביד"ח. ובשמח חדס כלל מ"ש הביח מ"ש הריטב"ח וסחפק כמה הוח השיעור שרואה עלמו תוך המחילות והביח תמ"ש בכבורות נד: דשיעור מיל שלשח מיוח דרושה (ועמ"ש מה"ג ז"ל בבריח יעקב חלחע"ז

סי' י"ם מיומח ס"ו שעומד מרחוק ורואה מעשיו לף שסי' יומר מהרחק מיל ומכ"ל סי' ל"ג נבי הגר וכ"מ ל"ג וספרי כי מרחה יכול מרחוק מיל ופרוכין מ"ג ומכות ס' ורים מרוכין ורים מגילה ושוף אכמים שנחלקין בכל הרואה) ובריטב"ח נזכר רק חילוק בין היכא שרואה עלמו חוך המחילות ובדברי המו' יש מקום לכחורה לפרש כדעת החשבול ועכ"פ יש מקום לנרף שיעת בשל החשבול:

ועיש בשחל חשבול דלה"ם מהני לפי' עומדת מחלי' והטיח דמנחות ל"ג הוא משום דחין רלוי להניח מזוזה, וקאמר דליכא הוכחה מהפלימין שרלו' למזוזה שהפלימין נעשו לחזוק מקרה וכמו כן יש לפרש לשן הרמב"ם ושו"ע שהפלימין להעמיד מקרה הם עשויס כו' ובלח"ה שאני ענין לה"ם דשבת דהוי דומיח דכלחיס דממ"ש דף יח: לי נפיס כחן מסו לזרוע כחן כו' מוכח דמה שממח ומורס מחילן לחילן לח הי' כדי להמיל זה. ובערוכין ס"ו. משמע מדיפות בקיס הדוקניס מקנה בטלמח ופי' ירוס, ס"ד דכלחיס ס"כ בעשוין כמין דוקניס ול"ע פי' ס"ם שמלד זה ח"ח לעשוחן מן הלד וגס לח משמע כן לשון הירוסלמי רק שיש עדיפות במה שדקורין וקבועין בקרקע בעומק ושהוח דבר מחקייס יותר ושולי עפי"ז י"ל מ"ש בפ"ו ס"ם שס"ב כשכרוך מלדו ועי' מרדכי דחפי' למען דמלריך נמילה בלילה ה"מ בריה"ר כו' ע"ש וה"ה די"ל כדרלוי להיות פחות:

והנה כיון דרביס נכשלים בהולחה בשבת הוי כעין מ"ש חום' נבי חלי שפחה וכו' ועי' שבת קמח: בדהכח והגס שבודחי הרבה יגייחו ויפרשו מ"מ כנגד זה יהיו שלח יגייחו והוי כמ"ש ערוכין לב. וגס לפי מ"ש חשב"ן ח"כ ענין מ"ד כו' חכמי שאני היכח שחלביחן שוגגין ושפ"י הכרוה וחחלה חפשר דחדרבה הנכשלין יהיו הרוב ונוף הוכחח הרשב"ן מירוסלמי פ' מי שהפך ה"נ, ל"ש דהח החס הוי ענין לחר מה שלמדו מר' יגחי לקטוף כרמים במוצ"ש הגס שלח הי' זה חלנס דבר נחון ולח השניחו על מה שבשה החחרת החמיר ע"ע ודילפין מקלקלחח ומחקנחח לח ילפין, וכמו כן ל"ע מ"ם רשב"ן להוכיח ממ"ש בכ"כ שם: דהח שח"ה דהוי רק חשש בטלמח שמח יעמדו הרמחין ועי' ערוכין ח. דלח לחר בה רבי לח ליסור ולח היחר והגס שחשש שמח יעלה היס שרטון מ"מ לח לחר בה ליסור, לך י"ל דפ"ל שעי"ז שלח לחר ההיחר בפירוס ממילח ישימו על לב להחבונן בעת שחנטל לשפה ויעשה היס שרטון. ובשבכר החלוי בדקדוק והשגחה ח"ל להחליט לח היחר ולח ליסור, וקלח י"ל ג"כ דכשחין יודע שעושה בהולחהו ועלעול מלחכח שבות הוי מחשסק בטלמח דקיל לפי' משונג (הגס דג"כ מקרי עבירה ועי' נה"מ רל"ד) ועכ"פ הכרח בזה"ז לנקט נדדי היחר:

מוקירו ומכבדו כערכו הנעלה דוש"ת

אליהו קלאצקין החוש"פ.

סימן יט

תשובת הרה"ג מ' שלמה דוד
כהנא שי' דומ"צ בוואר שא

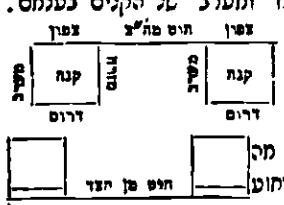
שבט תרפ"א לפ"ק.

אודות תקוני הערוכין בעיר פיטרקוב. תודות הטעלעפאן הרחיקי מכתבו הנעים לכמה רבנים גדולים וכתוכם ידידנו הגאון מוהוויערלי ובלתו לידי החלטה לפי קליזר שהוא יותר טוב מהגהונים במדינתנו לענין מן הלד ימן כי מהחבור על מקלות נעמיס בימין קנה מקום והגביע יושב למעלה על הקנה המקום, והוא כמו שדן הגאון בעל נפש חי' והחיר מטעם שהיתד המקום בתוך העמוד הוי כמו שנתקע בתוך הקנים והיתד והזכוכית והתוס הכל נחשבים לקנים שלמעלה דלתי תפי' שברי שברים כשר והיה לקנה שלמטלה ובהגהות של הגאון מבריזאן לס' תרומת חיים הנדפס בסיגעט שנת תרנ"ח הביא מספר חיבר לר"ח סי' רפ"ו דשוכר דבמשכן בפתח החלר שהכלונסאות היו ע"ג ווי העמודים הו"ל שפיר לורת הפתח ממש ולא מן הלד ותולק על רש"י סנהדרין כב. ד"ה ווי, והכל מטעם הנ"ל דהוי בקנה מקום. ומביא במסקנת מה שגם כבודו הביא משכותיו דבזה"ז שעושים הפתחים בסגנון שים חלון מלמעלה מהדלת והמסקנה של הפתח תחוב במזוזות בלמטה גובהם י"ל דלכ"ע מהני כה"ג דהוי לה"פ ומסיק דאם חקק בתוך העמודים יש להקל בשעה"ד:

ובשם הגאון ר' חיים סחלאוויליק זצ"ל מבריסק הוגד לי שברית חדשה בענין מן הלד אף כי לא נ' כן מהפוסקים הכל היפר נוטה לזה ובעירנו סומכים על זה, לפי דעתו אין הפי' מן הלד שאין מונח הקנה העליון מלמעלה רק בחלמע, רק הפירוש הוא כך כי הקנה העומד יש לו ד' קלוות, ואם הקנים עומדים מזרח ומערב, יהי' החוט המשוך נ"כ מלד המזרח ומערב של הקנים דהיינו מלד המערב של הקנה העומד במזרח ומלד המזרחי של הקנה העומד במערב כליור זה ואז הוא כשר לגמ

שהקנים נכוסים מן החוט כיון שהחוט משוך ממזרח של קנה זה העומד למערב, למערב של קנה השני דהיינו לד מזרח ומערב של הקנים בעלמם. לאחוקי אם החוט הלפוני מהם מלדם הלפוני כזה או מלדם הדרומי כזה הרי החוט מן הלד ופשוטים, אבל מה שהקנים נכוסים מן החוט נקרא נ"כ על נביהן מפני שמכווגים החוט מול הקנים כיוצר:

בדבר המקום פנוי בין העיר לגה הבנתי היטב מתוך מכתבו. והנה ודאי אם כהר עמוק שמחלקם עשרה טפחים כמצך ד' אמות, אלא בזמן הקריסה האיר מאיזה השקל במקומו וחס סי' ס"ח ופ"ט, אך בעת הקריסה דעתם להחמיר אך בשו"ת הרי"ם סי' ד' דעתו להקל בהרות גם בשעת הכפור וכן בשו"ת מהרי"ל הלוי ח"ב סי' ל"ה וכן מיקל סגחון בעל עודע בשערים ח"ב סי' ה' בהר קרוב ובלי ספק המחמיר תיכו אלא מן המחמירין ואם בהר היכו עמוק שמחלקם עשרה מחוך ד' ג"כ יכולים לסמוך על תשובת מהרי"ם הובא בקיצור כמג"א שם"ג סקל"ח בהר נחשב למחילה אפי' היכו עמוק ועל היחר זה מטלטלים בשבת בקונסטנטינא, וכספרו של הרב ר' נחקל שהי' מגדולי המו"ל בעירנו לפני שלשים שנה ובדפם זה מחדש בשם מאורות נתן (מכורך אצלי ביחד עם ספרו הנכבד חבלים בנעימים ח"ב) מביא בשי' מ' שבעת שעשקו בתקון העירוב פה ווארשא והיו בהוויכפל מקומות שהיכם מחלקים עשרה מחוך ד' והחשבון לז בעניו זה גם הגאון בעל חידושי הרי"ם ושמח מאד שמלא מקום לסמוך על המהרי"ם הנ"ל. אך אם יש מקום פנוי שפרוץ חוץ לעיר צריך להכשיר גם לותו כי אם לא יחקנו יהי' הפנוי לוסר על העיר, ובעירנו אין לנו מקומות אלא הרבה שיהיו נפרלים לאחה אלא חוץ לעיר:

הלחיים העומדים בחלכסון לפרלות של שתת מעבר אין חשש. וכן הספק המציין בלותיות גדה"ו בכר נהיגי להקל בכמה עירות וכן בעירנו ווארשא. תודות הנעלים אם יש להם דפוסי מלמעלה לו לפחות למטה שיוכל לומר נוד אחית רגיש מגדולי האחרונים מקילים.

לענין מחללי שבת בפר בהכיחו כל האחרונים דבעירות רשות מסכיר ולקיט של שר העיר מועיל גם להם. העתקתי כל הסברות מפני שמעלתו מחוסר ספרים וכבודו יעשה בכחו הרב בגמרא ובסברא:

ידידו מכבדו בערבו הרס ומלפה לשמוע ממנו לך טוב כל הימים

שלמה דוד כהנא מו"ץ דפה.

סימן כ

בענין הנ"ל

תשובת בן דודי חרב הגאון המפורסם מ' יעקב חיים זצלינ גאלדשלאק אבד"ק לובראניץ ובעת בוואר שא מחבר שו"ת ויחי יעקב ועוד:

הנה בענין בקיעת רגיש לבשל מחיטות לא רחיתי בדברי המחברים יותר ממה שכ' בתכתבו לות ד' שבניח תלקי הסוסר, ואם יש לתו ספרי שו"ת ויחי יעקב ירלח תשי"ח סי' כ' מ"ש להקל נגד ספקו של המג"א בסי' שפ"ה סק"ד

סק"ד, ודי דלמלי רכרכי הפמ"ג מ"מ כ"מ, בא"מ לא"מ כ"ה וכ"ו, מ"ל סס"ד, ה' רפק"ל ל"ג, מ"ם לא"מ ל"ז ולקומיו פ"כ. חי לחם בנפמת לחם, הגלון רס"ק בכמה דוכתי בספריו כולהו כחד טיפתא קיימו דבלא פולום וכ' אין להחמיר לחתי' בקצי כו רגיש, ולמחיק לכ"ג לפון הרש"ק בספר החיים שלו סי' סס"ג סכ"ו מ"ל שלא בפרלה פחותה מפשר בין שני בחים וכו' ולפון ולומר שהיתר ברור הוא שמ"ל לפשת טה"פ דהרי הס"ז סס"ה כ' בפשיטות שלף נמצי הא דבב"ר פרלתו בד' דוקא לכ נפרן לא"כ לבל לא לם מתחלה כך פתוח לף כמצי בפי עשר דוקא לף שבקשו בו רגיש ולפ"ז נפי שלשתר לחרוגים אין חילוק מ"מ הרי חבן קי"ל דמצוחת שלנו דין חלרות יש להם וכפי' סם"ג משמע מל' הרמ"א בפשיטות שדין חלרות יש להם בודאי ולא מכח ספק כלל וכ"מ ממרוצה ל' מג"א שם ולפ"ז ודאי דבפרלה פחותה מפשר מותר לדיון ולף דבפי' סם"ה מסחפק המג"א בפצוחת שלנו ומסיק דיש להחמיר מ"מ לכ הפרלה נפשה מתחלה כך דלד' הט"ז מותר בפשיטות וכו' לא שבקי' בפשוט' של הט"ז מכח ספקו של המג"א בפרט בפרוצין דם' להקל פכ"ל. ובנרית לבהם לא"מ י"ז מיקל בפרלה פחותה מי' ולפי' בקצי בה רגיש מ"ל לפי' לפי וכן סמכתי ע"ז בפשרווינסק להחיר בהסכם כ"ק תלמו"ר ז"ל:

לענין לפי שלינו נגד העמוד של לוה"ס בשוה ולריכים לסמוך עליו בחלכסון שחולקים בזה סכ"ם והסמ"ג, דכ"ת מחיר לף בלחיים וס"ז לוסר, וג' דעת המג"א להקל שהכיא דעתו בלחרונה, גם לפי' שבת מבית רלפי' לב"ח מסו' יא. ד"ה לפכול דכי דל קלה שע"ג ליהכשר בקלה שמכלן ומכלן, הא שדיפא מיני, מלו לומר לחכשר בקלה ל' (סיני לרהבו מכיחל לכוחל) לע"ב דכתבו כן דלא נימא דלייתי בחלכסון כמ"ש לדעת הרי"ף לכך כ' דלחכשר בקלה שמכלן ומכלן דבלחיים מהני לף בחלכסון וכ"ד הב"ח שכ"ה. (ועפ"י דרבו מירלמי דקדוש לפי' רעק"א לו"ח שם"ג סס"ם כ"ו בלשון הס"ע ל"ל למימר לו לוה"ס, וי"ל לפיך נימא דיהי' רפי' מזה לפ"ז ולכן מזכיר ל"ה לם יהי' בחלכסון דהו ל"מ בלחיים משהויין). ולפ"ד הט"ז החוסר ל"ל דה"ם דלחיים עושים מחילה רק בשוה נגד חוטן ולא לנדדין וכמו שהכשיר הרלב"ח בם' סי' ס"ו, לבל לדעת הב"ח הלחי עושה מחילה מחילה לכל פנה ולפי' בחלכסון:

ומה שהוסיף כ"ג לענין הסמיכה של הבליטוה שבכותל משום לחי ולין בהן שפת. בכר הפליתי בספרי ויפי יעקב ברלוות דשני בבל שהוה ופרשתי דברי הש"ע שכ' שפת בתוכן לחר. וכתבתי שם לרווחת דמלחת דיש לסמוך בשעבד"ם על פי' רשון שבתוס', י. ד"ה ושני שכ' שפת לאו דוקא ופי"ש שהלריכו כאן, וכ"כ בנשמת חדם בבל ל"ת דל"ב שפת וכ"כ בשם רשב"ח בשבות החדש וגם בתג"ה שם"ג בס"ק כ"ח כ' דבשמוד בולם שני בכ"ם. וכשם בשם בחני שזכרתי בי בשלתו חנלי לוזה השבות בשיני חקון מבואות מכ"ק לבי ז"ל, מ"ם לי ולאחרים, והסרחתי עלמי לחשם לחחריהם, ורלוחי שהחריך בגד"ן והשלה להקל בזה, ולגב רלוחי שסוחך משום לחי על עמודי הס"ג בחלק הרחב יותר ממה שהשוט מונח עליו, כי רק מה שמכיל לחוש שע"ג הוא נחשב לעמוד ל"ה לבל מה שבולם יותר לרחבו יכולים לסמוך עליו משום לחי:

(הרב הגי' שי' הרמיב הדבור והחריך למשניתו בכמה שניני הערוב, לך מפני בי בשמחבים הקודמים דכרו מזה ויודע בשבית למשלה, השמשחים):

שלו' למר נשמו ותורתו מכן דודו ידידו מוקירו ומכבדו

יעקב חיים זעליג נאלדשלאק בהגאון חצ זצ"ל מלפנים אבד"ק לובראניץ וכעת חונה פ"ק ווארשא.

סימן כא

בענין חנ"ל.

תשובת כבוד ידידי הגאון המנוח

מ' שאלתיאל ז"ל ראבד"ק סטאשוב.

אחרי שהסכים עמי בכל הספיקות בענין העלוב לבית בספר זכרון רק לזוה דבר פלפול בשבתנו):

מ"ש כ"ת בספק על ההריס לענין מוקף לדירה דבהרבה מקומות נעשי חלי חלים לחר שבתיבה העיר מ"מ קשה לסמוך ע"ז כי מסחס היו ההריס גם מקודם ולף שנעשו לח"כ יותר נבוהים לא מהני דהוי בגה מחילות ע"ג מחילות כמ"ש סי' שי"ח ס"ח וולחי חם נעשה חל על המקום שהי' שוה בחלה לך מי יודע ולח בודלי. ולף דהוי כד"ר כי מדלו' מחילה שלא הוקפה לדירה מהני כמ"ש שבת ז. מ"מ לפלפל לכחחלה על סמך זה הוי לפשות סד"ר בידים, ונב למ"ש ערובין סו: דקרפף יותר מכ"ם שלא הוקף לדירה לף ד"ה כרמלים רק מדרבנן מ"מ לפי' לקולא הוי כרמלים ומותר לטלטל מן הקרפף לכרמלים לחר משום דהם לחמרו והם לחמרו ל"ל לא יוכל להחיר טלטול יותר מד' משום סד"ר כיון דמחיריס לפלטל ממש לכרמלים לחר חשוס סד"ר ולחמרי' דכרמלים היא דלא הוקפה לדירה ולפנין לפלטל בחוכה מחמר להקל שמא הוקפה לדירה וסד"ר וזה לא לחמרי' דסד"ר סחרי להדדי כמ"ש חי' בילה יד. ולח' ערובין מו' ד"ה קמ"ל דלפלטל בחוכה חחיר מסד"ר דהוקפה לדירה ולפלטל מחוכה לכרמלים תשיר שלא הוקפה לדירה ולריכים להחמיר בשניהם, ולעלי י"ל דכל הטעם דל"ם סד"ר דסחרי דהוי כמו בבני

שכולן, לאכל הכא מיקר הפעם דמוסר למלמל מקרפף שלא הוקף לדירה לכרמלית אחר אף דמה"ת הוי רה"י גמור ומרה"י לכרמלית אסור מ"מ הס אמרו דמותר משום דאל"ה יאמרו דרה"י גמור הוא ואחי למלמל בחוכו ותוכו שכיח יותר אבל אם נפסק הדין דמספק מותר למלמל בחוכו בכולו שוב ל"ש לומר דאם נדון למנין למלמל מקרפף זה לכרמלית נדון דמותר למלמל משום ס' דשמא לא הוקף לדירה דמה בכך דלא הוקף לדירה אפי' אם בחמת לא הוקף לדירה ג"כ נריך להיות אסור להוליך לכרמלית משום דהוי רה"י גמור ואסור ממנו לכרמלית אך אכ"ו המירו משום דאם לא יתירו יאמרו דמותר למלמל בחוכו אבל כאן דאם אחה דן למנין חוכו הרי מהיר שוב מ"מ מותר למלמל לכרמלית אפי' אם בחמת לא הוקף לדירה כיון דהיתר דשם ל"ם בזה ושוב ל"ה הרמי דשחרי ושוב נוכל לפטור דמותר למלמל בכולו משעם סד"ר לקולא. ולא כאחי אלא להפיר:

גם שעיר אח כ"נ על חו' ערוכין ס"ה: ד"ה אחם שכ' כיון דרוב פעמים אד לא שכיח לא שלוג רבנן ושרי אפי' שכיח וק' לעיל סג: נבי לחמן כר ריפחק לאמרו לי' מידי הוא שעמא אלא דלא שכיח דדייקי ושכפ הא קדייקי, הלא אפי' אי שכיח מ"מ כיון דרוב פעמים יחיד לא שכיח שוב לא שלוג כמ"ש חוס':

ידידו מוקירו חש"ח

משה שאלתיאל נצרפם מסאשוב.

מה שנאחפק הרב במכחבו שמא היו הכריס מחחלה, נראה הוא ודאי שנעשו בידי אדם ולא על הכריס מחילה רק סמוך להם כמ"ש שנ"א ס"ו, ומה שהעיר מס' דרבנן דשחרי. בערוב אף סד"ר שחרי מהני כמ"ש שכח לך. אמרו לו שנים לא וערב וכו' וכי רמב"ן בהשגה לסהמ"ל שורש ח' אפי' דבריס הסוחרים זח"ן הקילו כמ"ש בשכח לך. וכ"כ המאירי דאפי' בא לשאול כאחד האירו וידוע דעת רה"פ דגם במאולת הלכה כהמיקל בערוב. וקו' הרב על חו' ערוכין סה: פשוט הכווכה בגמ' נבי לחמן שאין זה יחיד אלא רבים ואף שנאלו רשותם. משא"כ בדף סה: שבאמת יחיד הוא ועל יחיד ל"ג אף דשכיח דדייר.

סימן כב

בענין הנ"ל.

מכתב מהרב הגדול ר' ישראל ניסן יחי' אבד"ק פאקאווי ועתה בירושלים.

הנני לדרוש מכח"ה כדבר הנכה היום כי במשך הזמן לאחר הגיי פה רב ואב"ד ובכל לעם כי מקנאי במה פעמים ערוכין פה אכל האדיבים מקלקלים אותם וביחי מעשלם רואה כי' לנו שאר ממנה. ודעת לנבון נקל כי בשם אין לדבר מזה עם המושלים האדשים ושמחי אל לבי אולי אוכל לחקן אותם בלי ידיעתם כלל כי הדור פרון ומשחים משאות ביום שבת בפרהסיא ואי אפשר לעמוד בפרן. ושבחי אח כל העיר ואליחי כי די בחקונים קלים אלל בחי ישראל, רק בחיזם מבואות בקלה העיר בשוק רחוב פולמוסקר ובקלה רחוב פרוסנילר עומדים עמודי הט"ג והעלעקטרי זה לעומת זה והחוט נמשך על כל רוחב הדרך. והנה אמרו לי כי לפני שנים קדמוניות היו חוכבים אח הט"ג לערוב אכל עמדו אחת החוט עמודים קטנים וזה ח"ח עחה. והנה מכבר שמעחי כי הגאון רח"ח ווחקם ז"ל מקלים החיר אח הט"ג לעירוב, והבנחי כי סומך על הגאון מליסא בחקוני ערוכין שם"ם מק"ח שכ' אם עושים חקן בעמוד וכוכים בחוכו החוט היכו להפ"ם מה"ל יש שאין שיעור לעבות הקנה דלמעה רק כ"ם וחוכבים הטבות של הקנה למזוזות והחוט למעלה למשקוף ומה שיולח העמוד למעלה מן החקן חשוב כמלן דפסיק ואף כי האחרונים חלקו על הפ"ז שם"ב סק"ד שמחיר אם החוט כרוך על העמוד רק שחיבו בולם למעלה, זה רק אם כרוך עליו ממש אבל כרוך בחוך החקן ה"ז כמו על העמוד. ומ"ב חושב כב' מקלים אח החוט הט"ג אבל כרוך על הנגיע ובמקום הכריכה של החוט הוא כמו חקן בנגיע והנגיע עם העמוד כ"א לעם מזוזה והחוט למשקוף כי ח"ל שהמזוחות יהיו יפר ממש שהא מלרפים אף בלישות מן הכותל מעם מעם כמ"ש ע"ז שם"ב ויקורה ליחא במהני' רס"ק ערוכין אם עקומה רואים כמו שהיא פשומה. או אפשר דחושב הב' אח הנגיע עם החוט כאחד למשקוף רק הנגיע החחב חמיד בעמוד הוא חושב מקום החחב כמו שמונח על העמוד ומה שלמעלה כמלן דפסיק והעבוח של העמוד למעה מחחיבה חושב למזוזה:

בעת בא לידי ס' מחשבות ישראל מהה"ג ר' ישראל יעקב ז"ל אבד"ק וחקרחלין ותיקן ערוכין בעירו והביא דברי הב' מקלים ורליחי מעמו מלד התחיבה בחוך העמודים והנגיע והחוט חושב כלחה. ואין מילוק אם החוט נכרך בחקך או אחוב בחוך העמוד. וכ' הרב מוחקרחלין שהב' מקלים הניד לו שהקשו עליו ממו' ערוכין כ: בוי העמודים שב' שבוין לה"ם מה"ל, והנה ידוע כי בס' היבר כ' בחמת אפי' אם לוה"ם נמור, אך גם לדברי חו' אין סחירה על ע"נ:

דהנה גם' חרומה דכ' ווי העמודים ותשוקיהם כסף וכפי' רש"י י"ל שהווים לא היו חחוכין בחוך העמודים ועפ"י שכל לא חחבו וו כסף בעמודי אלו ואם נאמר כי מחחילה עשו נקב בעמוד עם כלי בראל ואח"כ חחבו בנקב אח הוו נ"כ לא כ' כן ממפרשים ופי' רמב"ן סוף יחרו על כי חרכך. וכ' כי עם החשק כסף שבבו אח העמוד עם הוו יחד ובזה נדבק הוו עם

עם העמוד ומטו עליו הכלונסאות והקלעים ולחי כי מהלה כ' רש"י שהעמודים הין מקועים לתוך התדנים ותח"כ כ' ו רלשון זקוף למעלה ורלשון ל' מקוע בעמוד ולא כ' לתוך העמוד הייט שהו לא הי' מקוע לתוכו רק ממוכר בעמוד והפי' מקוע הוא מחובר כמו תוקע עלמו להירה אבל מחובר הי' ע"י המסך ובלבן אורח מפורש כך שכ' מלת תשוקיהם דבוקיהם כי הווים ידבקו אל עמודים ות"כ שפיר כ' תוס' שהי' לוה"פ מה"ג ובפרש כי הקלעים היו תלויים עם הכלונסאות ע"ם עמודים כלפי חוץ על הווים אבל הם"ג שפיר הוי טה"פ:

וכל הטעם בלה"פ מה"ג שלא עבדי אנשי כן, שלוה"פ הוא כשהמשקוף הוא על רחשיהן ולא כשהוא אבל איך שהוא מחוב בגובה רק שבולט מה מן המזוזות למעלה מה יזיק כזה הלא גם במדינתנו נוהגים לעשות למעלה מן המשקוף חלון בין שתי המזוזות למעלה והמשקוף מחוב בתוך המזוזות וכל הפתחים שלנו כך שהמשקוף מבולט למעלה על המזוזות ומבוצע למטה שאינם כך מן פתחים של בתי עניים ובהמות אבל פתחי הבתים כולם כך ות"כ למה לא יהי' זה טה"פ ומי' ת"ם ות"ח סי' ל' מטעם שבזמנו ומדינתו לא היו עושים כך. וכתבתי לתומכי הרב הגאון מ' שמואל קלין:שבבערג אבד"ק קאלושין והשיב לי אשר בשיית ות' מהרש"ם ועוד אחרונים שהין לי ספריהם כולם מכשירים גם מבי דינא רבא מוותרשא הסכימו לי להתיר עמודי העלקסרי, והעני מבקש דעת כ"ת שהי' אב"ד פה להודיעני תוח דעתו:

גם לחודה הטבר ל"ש לי, כי בפרעה המלחמה שרפו הכוסים לחומו, והשתכחוים שכו וכבו לחומו אך לא רחב כשחילה גם לא עשו שלשנויים למעלה והוא פחות לגמרי, ומדחי על לחות שלנו והוא יותר מעט מטבר לחות אבל על מדת הרמב"ם ס"ט מפ"ח מהל תגדל ו' שטורות ניטוחות ול"ו ולא מחזיק רק ט' לחות ופשח, יראיתי רו"ח דעתו אם לסמוך על זו המדה כי ל"ת לעשות שם שום חקוק, ומעני הם"ג כ' לי בשם ש"ת שעבי ליון כי בטבר יש להקל כי למטה יש כ' מחיצות וכב' מחיצות הפתוחים יש קורות בולטות למטה שטבר חוצת עליהם ואחרי' פי חקרה יורד ושוחט והוי למטה רה"י ובוקעת למעלה, ות"י כי הרי בס"ם שם"ח כזו כנגד זו ל"ת פ"ת יורד ושוחט וכחן המחיצות ול' פחוחות ואולי טעמו כי התורה זה נגד זה שבקיעת רבים מבטלת המחילה אבל למטה על המים ל"ש כן, אבל לדעתי יותר עוב לסמוך על המדידה הנ"ל:

ידידו פוקידו דורש"ת ישרא"ל ניסן אבד"ק הנ"ל

והנה על חודות המדידה שמדד ס"ט רמב"ם ס"ם מפ"ח, הנני להעיר כי דברי רמב"ם פרק ג"ך יו"ד סי' כ"ג סק"ו, רש"ב סק"ח ומנ"א י"ח סק"ב, ו"ל כוחו שטורה בקליפתה תשלה מקרי וכ"כ כמ"ש יומח ס"ם. שלה בקליפתה תשלה מקרי וכ"כ פמ"ג מ"מ סי' כ"ז א"א סק"ח, גם ים לעיין אם לח נשחנו השטורות מזמן לזמן סי' נחלם שבשם סי' י"ב סעיף ל"ח חות ג' כחב משקל של שטורים לח נשחנה אבל בדברי חמודות בכורות פ"ם סי' מ' חות כ"ב בשם מהרי"ל כ' דחין חו בקיחים לזמנם בשיטור ושי' בהוכות סד: לח פסק וכו' שטורים חדומות רטות הן, ובמהרי"ם ח"ב יו"ד י"ם בשם חביו על רמב"ם שם לידע בחיח שטורות שיטרו שחמרו בכלים פי"ו מ"ם ניטוחים זו מדבריות ושי' ת"ם מ"ח קס"ח ד"ב והבה:

ועל יחר דברי הלבוח הזלח וכן ע"ד כל חשובות הרבנים, בבר בדרתי הטעין די בלר למעלה סי' י"ד וח"ל להשנות הדברים:

ובאהבה חזכיר למובה ובברכה לח הה"ג ר' יהל רלחענבערג יחי' רב בעטר מלכה שטרת הרבה בטעין הטרוב פה וסבב עמי לח כל טעיר לחה פעמים בימי הקור בינישה רבה והחליף עמי מכחבים רבים בטעין זה, גם הגיע מחדש טובה לכ' הה"ג ר' חליקום נעליל הכהן דוכטוולד לחב"ק יחוולרזח בגלילית שהטחיק לי מבחה ספרים נחלים מטינה כי הייתי לח בלי כל ספר. וכן ברוכים יהיו כל הגבבים לחב עסקו בזה לשם מלוה בגופם ומלודם, הטיבה ה' לטובים, וזכות הבבת חגן עליהם ויכולה היה שחרחם, ויקרח להם גודלי נדל מקובני נחיבות לבבת, לדיקים יולבו בם:

סימן כג

ווהרת"ג מ' טוביי' נתן יחי' רב בעטלאנבא

בבוקר ובבה נתן נפני, כי הגיעני ספרו הבבוד לב יוסף ושמחתי בראותי כי כ"ם ט"ל ומפלפל בתורה כראוי והפח"ח, והגני כותב בזה בתורה לחת מדי טיינתי בספרו במערבה נ' בדין בריבה (עמוד ל"ג):

כ"ת מקשה על שלטת תרי' סי' ל' שחמה לשטח חוס' ופוסקים דהא דחמרי' לחן בריבה הוא ספק חם הגיע לו חלקו או לא חבילה לו: דפליני רב ושמואל חם בניס לקחו הבית ובהמה בשותפות וחלקו בי"ם דבר חומר בהמה לשורה וחבית מוחרת ושמואל ס"ל לקח חבית לשורה להולך כ"ח בחמוחו משום לחן בריבה ולמחי לחו חלקו ולה לחן בריבה משטח ספק לחחי לשור הא חמחין דרבנן וס' דרבנן לקולא ולבי' רש"י לחי שפיר דס"ל לה לחן בריבה לחו ספק כי כ"ח יש לו מחלה משלו ומחלה משל חבלו ומב"ם ס"ל לשמואל דלשור משום דבודלו י"ל מחלה משל חבלו, ומי' דלבן ל"ח סד"ר לקולא משום דשל"מ ושמה עליו כיש מחום' מבוכין שם: ד"ה חב"ח דבחמחין .ולי' בספיקו לקולא לקח דשל"מ. ומי' מר קי' שחב"ח דמב"ם חבית לשור ולא לחמרי' סד"ר לקולא משום דשי

חרי

תרי קלי דסחרי לחדדי, דלמא יולך לחי"כ גם חלק מצרו ניקל נ"כ מספק שמא הוא חלקו כמגיש לו ולכן לית טוכל לומר דיהי מותר להוליך חלקו בתמוהו דהוכרר הדבר שזה חלקו דשותפים זה לחם זה וככ"ג לית לחמרי' ספיקא דרבנן לקולא. עכ"ד.

הגה מה שכתבו תוס' ערובין שם: גם בגל"ת כתן לח. ד"ה חלה כתב כן דל"ש לאסור משום דשיל"מ דבעדוב הקילו. לכל גם בפי יהושפ שם ד"ה והגלעי"ד מקשה למה מיקל ר' טרפון בתחומין הא הוי דשיל"מ ומיי"ש שחילק ב' מירושלים, ולמה לית לו תי' משום דשיל"מ דבעדוב הקילו, הלח דבר הוא:

ונראה לפענ"ד, לפי מ"ש ס"ס בפ"ח מיו"ט ס"כ ולח כתב רבי' שפק יו"ט שפק של שכיון שחין לה במה שעשתה שספיקה לאורה, ולדבריו ר' חקי כביצה לם. דל"ל התומין לח בטל משום דשיל"מ כ"ס שפק תחומין לאסור ותף דלח"מ מקשה על ס"ס. לך שער המלך פ"ב מיו"ט ס"ו מחרן דבריו ומסיק דכיון דקיי"ל כר' חקי, דכרי תוס' ערוכין הנ"ל שם שלח כהלכה וכ"כ בית מחיל סי' מ"ד ס"ס לחמם דדברי תוס' יש לדחות כיון דהיות מירושלם דהוי ס' דדבריהם לח נחתר במסקנת, וגם לח חזיל למסקנת ר' חקי:

ועוד נראה דחפי' לדעת תוס' ערוכין, לח קשה מהבית על שלג"ת ופכ"י הנ"ל, דודחי מ"ש תוס' דעדוב קיל מכל ס' דרבנן, הטעם כמ"ש ערוכין ט. שחקי תוחלה הוחיל ויש לה סיקר מה"ת ותחומין חין להם סיקר וכל זה לרבנן דס"ל תחומין י"כ מיל דרבנן (פי' ט"כ קטא לה"מ סי' ב') חבל למ"ד י"כ מיל דתו' טעיות דחין יתרון לעדוב על כל סד"ר ודבר שיש לו מתירין לתומרת, ומ"ש ר' יוחנן דס"ל תטמין דתו' כמ"ש מלח הרופים סוגיח התוחין תוח י"כ. שפיר קחמר שלג"ת לטימטו דהבית לחסרם משום דהוי דשיל"מ (פי' כשלג"ת דמקשה על ר' יוחנן). ושמוחל דנ"כ תיסר, י"ל דס"ל נ"כ תחומין דלורייתה:

ויש לדון על פי' זה לדעת רלנ"ח תוכח כמגן חברהם ת"ד סק"ח דכלים ובהמה לכ"ע תחמין דרבנן וכן מוכח בריטב"ח ערוכין ע"ח: מיי"ש שכ' דלח עומד כתוך התחום ומביח ממון לתחום חין לסיור לפי' לר"ח, ול"ב הכח בחביח דבהמה כלים היח ולית לי' עיקר בדתו' ושוב ייך בעדוב פקילו. לך חנ"ח מביח שם בשם מהר"ם חלנקר דחולק ע"ז דחין נפ"מ בין חדם לכלים. ומפורש כן בערוכין שם: מה דחימח לגזור דלמח חפי' לחחלופי ושי' רש"י דקטברי מדתו' וכ"כ רמב"ן שם י"ו: ומג. וכ"כ ריטב"ח שם מ: ד"ה ר' יהודה בביורת טען חדם חביח לחבירו וחביח בשם רחב"ד דרבנן דפליגי תשום דחתומין דתו' חף בכלים חשר חמרו דסחרי, ולית לי' הכי, דלח חמרו דסחרי חלח בדבר שחין בו שיעור כגון חלב ודבש וכיולא בהן, חבל בדבר שיש בו שיעור כגון יין וכיולה בזה לח חמרו דסחרי, ולכן חפי' בדשיל"מ חין לו עדוב, וחין לומר דחפי' בדבר שחין בו שיעור חמרו דסחרי, דחם כן חפי' בדבר שיש בו שיעור נמי לח חמרו דסחרי, דחפי' חי חיכח לחלק בין דבר לדבר, דחם כן חפי' בדבר שחין

ז"ל כללי ס"ם מחודשים לעת ל' דכדרבנן מקילים לף בשני קולי דסתרי להדדי (ועיין לחלק בין דין תק"ד ל' ובין תקל"ח ל' כמ"ש המג"א):

ותו לף אם נחליט דבתרי קולי דסתרי לא אמרי' סד"ר לקולא, מ"מ הכא בעירוב אם נימא כפשטות דברי תוס' ערוכין דלף דתמיד נכ"ל בדשיל"מ סד"ר לומרה מ"מ בעירוב הקילו ל"ב כ"ה בתרתי דסתרי י"ל ג"כ כן דהקילו בעירוב דמ"ם מדבר שים לו מחיצין, וכמו כן כ' בתורת השלמים בדיני ס"ם מחודשים סק"י לף דם' מסרון ידיעה לא מהני לפי' בדרבנן מ"מ בעירוב הקילו כמ"ש תוס' בדשיל"מ וכ"כ תרעא דרבנן לעת תמ"ת דמק' בעירובין מה: דלמא הני לאלי הא הוי ס' מסרון ידיעה ותי' בעירוב הקילו. ומלתתי בגדון זה עלמו מצורם כן בדרוש וחדוש לרעק"ל מערכה ד' ערוכין שהקשה כן למה ס' עירוב לקולא הא יש לכל לד קולא ותומרא ותי כמ"ש תוס' בילה יד. ותי' בשם בית מאיר כיון דלתוס' לפי' בדשיל"מ מקילים בעירוב ה"ה לף שים לכל לד קולא ותומרא מקילים, וכ"כ בית מחיר ת"ד לפי' לא ים ס"ם לתומרא מקילים בעירוב כמו שהקילו בדשל"מ לדעת תוס':

ובאמת אין נריך להבית רחיות וליטח דעות מרחוק לוך הדין בתרתי דסתרי לענין עירוב, כי הדבר נלוי ומפורש בשבת לד. לחכו לו שניס לא ועירב עליהו לא' ערב עליו מבעו"י ולאחד ערב עליו בין השמשות וכו' שניהם קנו עירוב מע"כ אי בה"ם יממא הוא בתרת לקני קמח לא ליקני ואי בין השמשות ליליא היא קמח ליקני בתרת לא ליקני ותי' בה"ם ספיקא הוא וס' דרבנן לקולא. והנה המקשן ידע דבה"ם ספיקא הוא שחשב לתרתי דסתרי וכמו שהכ' מה נפשך וכו' ותירם רבא דבעירוב מקילים לפי' בתרתי דסתרי, והנם בעו"י קמח יו"ד סי' ס"ה ד"ה ובערובין נסתפק לי מיירי בבאו בבת אחת וכ' ממה שאמר לחכו לו שניס ולא נקע שניס שערבו ל' ערב מבעו"י וכו' משמע שאפי' שהל על שניהם בב"א ג"כ חולי לקולא והניח בל"ע, אבל עי' רמב"ן בהשגותיו לספר המלות שורש רחשון שכ' ולא עוד אלא לפי' דברים הסותרים זה"ז הקלו כמ"ש שבת לד. וכו'. הע"ש שדעת רמב"ן דבשני שבילין, לפי' בדרבנן מחמירים בבאו בבת אחת כמ"ש ב"י יו"ד קי"ל ד"ה היו כאן בשמר וכ"כ ריטב"א שבת שם לף לחיכא למיתר ממ"ב מ"מ מקילים וכ"כ במהירי דאפי' באו לשהול כאחד הואיל ועירוב דרבנן הקילו בו ולף דשני שבילין אם באו בב"א שניהם שמאים כמ"ש בתרות ופסחים י. וכ"כ דניסה תו"ח שלג דבעירוב הקילו לפי' באו בב"א וכ"כ מג"א שע"ת סק"כ וכ"כ פני יהושע כאן, ופשיטא דאם מקילים בשניהם בבת אחת ה"ה בו בוא"ו. ובפרט דהכא קרוב לודאי שלא יבא לידי כך להשתתם בשל חברו ולא הוי תרתי דסתרי כלל:

סימן כד

דברי יהודה

דבר חידוש מש"ב הגאון המובהק
מ' יהודה ליב אויערבאך ז"ל
אב"ד קוסנא בן דודי הגיד
מרדכי ז"ל אב"ד סוספאלנא.
ונשלח אלי מש"ב הה"ג מ' חנוך העניך
שי' אב"ד נאלין נכד אחותו

המל"מ בפ"ה מיסודי התורה נסתפק אם יולאים בש"ע בהכילה שלא כדרך הגאה ורלוחי נם' שער המלך שם שהביא רלוי' דאין יולאים מירושלמי מוכח כרמב"ם פ"ה משבועות סי"ח הנשבע שלא יאכל מלה הוי נשבע לבטל אח המלוה ואי נימא דיולאים הא יוכל לקיים בהכילה שלכד"ה דעל השבועה אינו עובר ואת המלוה יקיים וכן מירושלמי המוכח בתו' קדושין לח. ד"ה דלקריב שהק' למה לא אכלו ישראל ממנה של חדש יבא עשה דמלה וידחה ל"ת דחדש והא אפשר לקיים שניהם בהכילה שלכד"ה אלא ודאי כיון דלא הוי לאיסור אכילה נס בש"ע אין יולאים עי"ש:

ולדידי נראה דאף אי נימא דבשאר מ"ע יולאים בהכילה שלא כדרך הנאה אבל בש"ע דמלה אין יולאים, והטעם לפי מה שמבואר בפסחים לה: דבמלה של עבל אין יולאים לרי' שמעון דאית לי' אין לאיסור חל על אי' משום דילפי' מהקישא כל שיעבו בבל תאבל חמן יולאין בו ידי מלה, ובבל כיון שאינו בב"ת חמן דאם אי' חמן לא היו עוברים עליו משום דאין לחם"ת נס ידי מלה אינו יולא מ"כ הכא נמי דאם לוכל בהכילה שלכד"ה אם אי' חמן לא היו עוברים עליו נס ידי מ"ע דמלה אינו יולא אבל בשאר מלות עשה יוכל להיות דיולאין אף בהכילה שלכד"ה ואין רלוי' מצוי מקומות אלו שמבית השער המלך וחם עשום:

אמנם עוכל לחלק דזוקא נבי עבל דא"א לחול ע"י נאו דב"ת חמן. אבל הכא על המין הזה לאשר המלה ממנו יוכל לחול עליו לאו דב"ת חמן אם יאכל כדרך הנאתו, רק עתה בה"נ לאשר הוא לוכל אין רלוי לחול אלו דב"ת חמן לא לאכפת לן. ולכאורה נראה להביא רלוי' לזה מפסחים קמ"ו ע"א אבל אי' כוכ מלה ומרור ופריך יבא מרור ויבטל המלה ומשני מלות אין מבטלות זא"ז עי"ש, ולאכת למידק נהי דמלות אין מבטלות זא"ז עב"ש אלו אי' חמן דאאו מלוה הוי אי' בטל במרור רק דבמלה אינו בטל א"כ הא ליתי' בדב"ת חמן דלחולו אי' חמן לא אי' טוברין עליו דאי' בטל במרור א"כ נס ידי מלה אינו יולא כמו בשבל אלא ודאי כיון דעל המין לאשר במלה ממנו רלוי לחול אלו

הלאו דכ"ת חמץ לאכל שפיר מקרי יצאו כב"ם חמץ ויולחין בו מ"כ הכא בתכילה שלכד"ה גמי כיון דאסר לן מ"כ רחי' השטר המלך קיימת:

אמנם יש לדחות רחי' זו, דהתם דעת טור או"ח סי' תמ"ב במין בשאינו אלף אסר ליכא טעמא כיון דיש כזית בכדי תכילת פרס לוקין עליו והק' עליו בפר"ח ומקור חיים בר"ם סי' תמ"ב הא ליתא בהלכה פ"ג מ"ז המוסף טיפה מן מעים וחורז אסר יש בו טעם דגן יולחין ידי מלה קרי מבואר דאף במבשל"מ בעי טעמא. וכי המק"ח לישב דנבי מלח שאני דבעי טעמא וגולה זאת אין יולחין כמו במלח מבושלת, מ"כ ניחא דדוקא במלח פריך שפיר יבא מרור ויבטל המלה. אף דיש בבכח"פ מקום דס"ל פיתרור מבטל טעם המלה ואין יולחים אבל אלו כי' חמץ סיו עוברים עליו אף דליכא טעמא כיון דיש כזית בכדי תכילת פרס כדעת הסור וזה פשוט:

אמנם נראה להביא רחי' ברורה דצריך להיות יצאו בב"ם חמץ כה"נ שאוכל עתה. דמבואר בפסחים לה. בטיסה שלושה ביין וחמץ ובכזית דאין עוברים משום חמץ. וכתי ר"ם לומר הטעם משום דבמה שאין יולחין ידי מלה אין עוברין משום חמץ ופריך ליי' ר' הוגה בריה דר' יהושע מהא דתניא התחיו ונתפזו אין יולחין ידי מלה ואל חמץ עוברין אלא ודאי דלא אלי' זה כלל ע"ש ואם נאמר דלא בעי' כה"נ עתה שאוכל שיהי' בו מ"ע דמלה רק על המין יהי' רחי' לחול מ"כ מה מדתי הגמ' להתחיו ונתפזו הרי טעם על המין רחוי לחול שם מלה רק הוא לא תוכל כדרך תכילה כמו שפי' רש"י לכן עוברין על חמץ אלא ודאי דצריך להיות לגמרי עתה בה"נ שאוכל יהי' רחוי לחול שם מלה מ"כ ס"ל בעי' כה"ג שאוכל שיהי' רחוי לחול אי' חמץ, (אחר זמן כביר בא לידי ס' יצטרפו יחד מהגלוח לבד"ק לעמבורג ורחיתי שם שכניה בשם הרתב"ן שכתב זה דלא בעי להיות כה"ג שאוכל רק על המין יהי' רחוי לחול ומקשה מהא דהתחיו ונתפזו ודחק לישב והגלוי):

וניחא לי בזה מה שהקשיתי להלל דכורך מלה ומרור מ"כ לחתי אין יולחין במלה על חדש הא האיסור על חדש בטל במרור רק דהמלה היו בטלה מ"כ שפיר יכולים לצאת בו ויהיו קי' עטומה לכתורה. לחנם לפמ"ש ניחא דאם יקח מרור הרבה יצא יהי' לבטל איסור של חדש גם ידי מלה אין יולחין כיון דליתי' בטל תאכל חמץ אם היו חמץ לא היו עוברין עליו דהי' בטל במרור ולריך ליקח מרור יצא לא יהי' לבטל האיסור מ"כ גם אי' חדש היו בטל לכן אין יולחין. ועכ"פ המורם מזה דמ"ש נתלה אין יולחין בתכילה שלכד"ה: משום דליתי

בב"ם חמץ לאכל בשאר מלות עשה יוכל להיות דיולחין בתכילה שלכד"ה כספקו של מל"ם ואין רלוים של שטר המלך מכריעות דשם במלה קלא, ובזה יש לייטב קו' תוס' פסחים שם. ד"ה שוחטין. עכ"ד הנאון ז"ל:

הנה מה שכ"כ הגאון מחלק בין טבל דא"א לאחול עליו לי' חמץ. אבל בשלכד"ה המין רלוי לאחול אם יאכל כדרך תכילה, אין כוונתו לאחוקי של המג"א תנ"ד סק"ח דכיון שהוא ממין הבא לידי חמץ יולחים בו דא"כ גם בטבל גמי יולח, אלא כפי' שאפי' נימא שאין תלוי במין רק לריך שטיפה זו מהי' בת חמץ, מ"מ בשלכד"ה טיפה מלד עלמה רחוי' לחמץ אם יאכל כד"א מצא"כ בטבל א"א בלחם זה שיהי' חל עליו לי' ב"ם חמץ, וכן מ"ם להלן להקשות בהמחבו וגחפו נ"כ כוונתו כן דבהמחבו לחם זה אלו לא בחמה לחתו יכול לאחול כדרך תכילה ויצא בו ידי מלה אבל בטיסה שלושה ביין וחמץ ודבש א"א עוד לעשותה, ומה שכ' בשוף הדבור לייטב קו' תוס' פסחים שם. סיוע דתו' מק' ל"ל קרא דחמת אינו עושה פסח הא כ' אינ לפי אכלו ובפי' מי לתכילה ומתרן ס"פ ס' מל"מ דלולא קרא דחמת פסול הא יכול לקיים מ"ע דתכילה פסח בלא כדרך תכילה:

ובעיקר סקי' של שפ"מ פשוט ד"ל דאחבבה ומצו דיולא בו לענין מלוה תביב נמי תכילה לענין חיסור וכמ"ש שפ"מ בשלחו ס"ת ממלכלות תסורות כ"ו נבי חוכל ניד הנשף של נבלה כיון דתביב חוכל לנבי ניד תשוב נמי חוכל לנבי נבלה משום מצו והדברים מתיקים:

סימן כה

בענין חנ"ל

המנן תכרים תע"ח סק"ם תניא רחי' דמי פירות שם מים הוי נ"כ מלה עשירה ואין יולחים בה משום דכ' לחם עוני דחי קלא קרא רק למי פירות לבד למה לי קרא הא בעיטא דאין יולחים בהם כיון דהיו בא לידי חימון. ודברי הם דברי ב"ם פ"ו מחמץ ס"ה, אך בשי' תנ"ד סק"ח נבי שם סוברן כ' לבעת הרי"ף דיולחים בה אף ביל דהיו מחמין מ"מ לאבור כיון שהוא ממין הבא לידי חימון שפיר יולחים בה והעיר על הסתירה בדבול מרבבה ובפמ"ג ומחלים השקל תע"ח:

וק' על המג"א בשי' תע"ח הלא מבואר להפוך בינמות מ. דחלוט מלה היא ויולא ידי חובתו בפסח תע"ג דהיו מחמין כמ"ש בפסחים לם: הלו דברים שאין בחין לידי חמוץ בחחוי וכמבואר ותלוט. ולכחורה חשבתי דגם בשעת מליטה בשי' מחחלה שמירה שיהי' רוחח היחה

אך ז"ל דכירושלמי פסחים פ"ב ה"ד קתמר יכול יצא ידי חובתו כרבוכה ת"ל ושמרתם את המצה וכו' יצתה זו שחיכה לריכה שמור הרי דחלושה אין לה שמור כלל. וק' שתירה מכבלי דחלוש יצא וירושלמי אמר דרבוכה היא חלוש אין יוצא בה. ואין לומר דגמי דידן ניחא לי' דרוש ושמרתם דהא בפסחים מ. רבא אמר מליה ללחום דכי ושמרתם:

ונראה דבפסחים לה. סי' דעה ר' פפא מפ"ה סיפה שבלוסה ביין ושמן ודבש אין גם משום חמץ משום דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מלה ומקשינן דבדברים שיצא במלה יש בהם משום חמץ וכמי שיהיה דאין יוצא אין בהם לי' חמץ והק' מהמחבו ושמעו ומסקינן דלא חלוי זה בזה. וק' לאחם מעם נדחה היקש זה. ונראה דבאמת גם עתה דנים היקש זה מעל למלה, רק בחמלה הי' ס"ל דלריך שבשיסה זו יהי' חיוב מלה ואם בשיסה זו ליתו יוצא ידי חובת מלה אין בה לי' חמץ, אבל למסקנא אמרי' דחלוי רק במין דאם במין זה יוצא ידי"ח מלה אף שבלחם זה ליתו יוצא עובר משום איסור חמץ ולכן אמרי' ביבמות דיוצא בחלוש אע"פ שאינו מחמין מ"מ כיון דהמין הוא מחמין יוצא ידי מלה. אבל סי' ירושלמי דאין חלוי במין ובסי' שבשיסה זו יהי' בה לי' חמץ ומ"ה אין יוצא ברבוכה. ול"ב ב' דיש מג"ח שבחל"ר וחע"ה אם פלוגחא דבבלי וירושלמי:

ובזה ניחח ירושלמי חלה פ"ח ה"ח דחק' על הטוחה סיסה מחטים ושורה אם יש טעם דגן יוצא בפסח הא שורה ליתו בא לידי חימון ומבני מקום להשורה עבור לאחר המלים. וק' הא ס"ם מין השורה ליתו בא לידי חמון ומה מאני מי דגרירה. אלא כיון דשיעה ירושלמי דאין חלוי במין רק בעיקר הוא פרט זה של השיסה ומ"ה כיון דבשיסה זו החטים נוגרים אח השורה אפי דשורה לבדו ליתו מחמין מ"מ ע"י גרירה לאחרי דגם השורה בא לידי חמון וכמ"ש פמ"ג בפחיחה טולה כ' חמן מלק שני בשיסה כב' לוח ה' ולוח ו' ולוח ח':

אך קשה מאד לשי' גמ' דידן דחלוי במין וכמ"ש מג"א סי' תנ"ד למה בפסחים לה: ליתו יוצא במלה של עבל משום דאין בו לי' חמץ רק לאיסור עבל לר"ש דאין לאחש"ה הא ס"ם במין זה הא יש לי' חמץ חמיד. ולולי הטעם כמ"ש שם מ. רבא אי לאו דבעי לאיחה שימור לאחי וכיון דאין כאן לי' חמץ לא שבה שימור לשם מלה ודוחק:

סימן כו

עש"ך ב' האה"ע סוסי תרע"ב:

לכבוד ידידי הגאון הגדול מ' מאיר

דן שי' הגאב"ד דוואהרם.

ויקרת מכחבו מיום ל' י"ג ניסן מחוך שרגש רבה קבלחי ביום שני לחג המלוה ויפי לי למשיב נפש ובשמחת הרגל, גם לאני הגיו עם ממאר להשיב בקלרה, למען יבאו דברי אלין טוד בימי החג התחרונים:

א) כ"ג העיר על ספרי חלק ב' סי' כ"ד ד"ה ומה שכחבחי בשם הג"ל שחלחיהל ז"ל מו"ל ממשוב דכיון דהשמח מבעוד יום לאכול כל זמן שהוח מי לא בטל לי' שלמים דהוי לאיסור בלאיסור והם בשעם שוים וכשעשה עלי שיבא לידי בימול הוי גולד היחר בחערובות ולא בטל. וב' מר דאין זה מוכן דמבשו"י אין לאסור אלא עלי הם לאכל מי ובא מוחר ל"כ יכול לעלומו מבשו"י ויחבטל ומי' חוספחא רפ"ג מכוח שם בשלו עובר משום פסול קודש ובראה דדוקא שם בשלו בלילה לאכל מבשו"י הרי ראוי לאכילה נהי שמבטל מי"ח ממלוח לאכילה בפסח לאכל ליתו בגדר פסול קודש:

שם נדפס בקיצור. והכוונה כי מבעוד יום שעלי לאסור ל"ח להחבטל עשם חזה ושוק בבשר הלוי של הפסח דהא הוי לאיסור בלאיסור ואף שבלילה יהי' מוחר מ"מ הוי ההיחר גולד בחערובות ואם יעלנו בלילה כל זמן שיהי' בא לא יוכל להחבטל עשם חזה ושוק בפסח בא דהוי לאיסור בלאיסור וכשיהי' ל"ח שוב הוי גולד בחערובות:

ובגוף הדבר לאכול ק"פ מי מבשו"י עיי מסר לאכרהם מהד"ח בחי' על הרמב"ם פ"ח מקרבן פסח ה"ה שבחפק בזה ורלוחיו חלוסות. ולפמ"ש בפסחים קכ: דהי' ס"ד שיהי' מלוה לאכלו ביום כחודה ופ"ז נחמעט מבלילה הזה (אף דקשה מנלן לאיסור דלמח רק ליתו מוב וכמ"ש חו' זבחים סו. ד"ה חלח) ל"ב י"ל דנחמעט רק בללי דוגמח המלוה אבל בחי דלא הי' מלוה כלל לא נחמעט ומוחר לאכול ומי' ירושלמי פסחים פ"ו ה"ב דמתן דאחר דשבירת עלם אסור מבשו"י גם בא אסור מבשו"י ול"ב ד"ה לחי ועי"ש בשיורי קרבן.

ב) ומה שהעיר על מה שהמהחי בספרי סי' כ"ו על הסמ"ק מובא ב"י או"ח חקי"ח ורמ"א ס"ח דכ' בהולאה לבליל מהיוק הוי ליכך קלח ביו"ט והקשיתי מבילה כה. בבהמה מסוכנה בא יעמוד חל"ב יש שהוח לאכול ובפסחים מו:

מק' ומשום הפסד ממונו שרי' לאו דלאו, וכי מר בשעת הסמ"ק לא משום היזק ממון רק משום בטול מוצ יו"ם כי אם לא נתיר לו להוליך המפתח לא ילא מטותו כל היום לשמור ממונו ויתבטל מצוצ יו"ם לגבל משום הפסד ממון לחר לאסור ורלי' שת"ל למייב לדם לשבם בביתו כל היום מרמב"ם פי"ו מהלכות ה"כ שכתב דלילית לינו משת"ל שהלו הי' משת"י מייב היולא בה בשבת שאין לומר מדל"ת שאין עשה שאין בה כרת דומה שבת, וק' ת"ל הא לפסד שלא לגלות כלל לרב"ד ופ"כ דזה לי לפסד להבגיר לדם שלא ילא מביתו:

אולי י"ל כן בשעם הסמ"ק לף שים לפקפק בדבר, תרת דכל הפסד ממון הוא ביטול מוצ יו"ם הוא, ומשעם זה נתיר גם לשתע מסוכנת, וגם י"ל לפי' במשתת כמ"ש בסוכה כה: לייטו הוא דקא מלטער נפשי' לייבעי' לי' לייטוכי דעתי' ועל רלי' מר מרמב"ם יש לדון די"ל שם כמ"ש תוס' כתובות מ. ד"ה כגון דלא חשוב לפסד בלמר לם רולה לללטם פשתים הכא נמי לם רולה ללכת בשוק שפיר מלי"ת, גם י"ל כמ"ש במטילה יד: לא נתנה תורה למלאכי השרת וכמ"ש רש"י ה' לילית סי"ם כ' מש"ה דלכיסה הותרה לפי' שלא בשעת עטודה:

מוקיכו ומכבדו כשרך נדולתו הרבה, כותב מטעם מר לחת יחי' לשר מפיו יקרת חלי ולחי כותב על הספר בדיו.

בניטין גרויבארט.

סימן כז

א) נשאלתי לי מותר למוהל נלכת חון נתחום ביו"ם שני של גליות למול מילה בזמנה:

הנה במילה שלא בזמנה ביו"ם שני, רמב"ם פ"ת ממילה סט"ו מתיר ות' רש"ם כלל כ"ו סי' ו' לוסר וביו"ד רסו ס"ם מביא רק דעת הרש"ם לגבל בש"ך סק"ם פוסק כרמב"ם להיתר וכן דעת הגר"ח. ולדעת רמב"ם ה"ה לענין מכשירי מילה בזמנה מותר ביו"ם שני שק כתב שם וכל מי שהיה דומה שבת דומה יו"ם שני הרי דכללה קלמר לכל דבר, ובודלי מ"ם בפ"ב ה"י מכשירים לינם דומים יו"ם, כוונתו רק ליו"ם רלשון, וכן מביא בש"ך ס"ק הב"ל דלרמב"ם כל דבר שרי. ורלימי בת' לבני נור מ"ח שב"ב שמלפל מה קיל יותר מי מכשירי מילה בזמנה מי מילה שלא בזמנה ות"י למה העליס ביטו שמפורש בן ברמב"ם:

אבל בתי' ר"ן שבת קל: ד"ה כך כתב בשם רש"ם דמכשירי מילה לין דוחים יו"ם שני וקשה בשיטם הרש"ם:

והנה על רלי' שכתית כ"מ ושוד לרמב"ם מתתי' שבת קלו. טלד בין השמשות וכו' כ' ימים שלי ר"ה ניתול לבניס עשר ומוכח דבשאר י"ם מלים שלא בזמנה ביו"ם שני, כ' רש"ם דה"ה בכל י"ם שלא מפני שהמשפ נפנים בת"י שאין שם י"ם שני לכן נקט ר"ה. ויש רלי' לדבריו מפשטים פ"ל מ"ג שואלין לת העשמים בו' במרחשון והוה רק בת"י והשמים זמן מון לתרן כמ"ם בגמ' שם י. אבל הלא בהרבה מקומות ים במשנה דיבי מ"ל נם כן פי' דמלי פ"ב מ"ת, שביטים פ"ם מ"ל, שם פ"ו מ"ו, פרלה פ"ב מ"ם, קדושין פ"ת מ"ם, תולין פ"ה מ"ת, פ"י מ"ת, פי"ת מ"ת, פי"ב מ"ת וכבורות פ"מ מ"ת. ובכילה פ"ת מ"ת לת ביתרם המשנה דין ר"ה, וכן במגילה פ"ג מ"ם שמשמע קריתת י"ם שני ונם קריתם יום כ' של ר"ה:

ובתשב"ץ מ"נ סי' רפ"ד כ' דרש"י פסחים מז. ד"ה שני שב' דבזמן לתם הפניס לת היו כ' יו"ם של גליות מוכח דס"ל כרש"ם שאלו היו לו כ' יו"ם לין דוחה נם יו"ם שני, והה דלת מקשה רש"י כן במתני' דמילה שבת קלו. ולת שייך שם תירולו, י"ל דסרכת דלתם הפניס דמנתות נקט נמי הכת יו"ם של ר"ה לבל בתתת ה"ם בכל י"ם. לבל קשה למה לת הק' רש"י כן בערכין ש"ב מ"ם בבקור התמיד דנקט רק כ' ימים מוכים של ר"ה:

ובחסד לתברהם מהר"ת לו"ח סי' נ"ם כ' דלת כתב"ן תלת דרש"י ס"ל כרמב"ם, ומ"ה לת מקשה של מילה, רק כלתם הפניס כיון שתפסר לתמות מערב י"ם לת הי' דוחה יו"ם שני לכן מי' דתו לת הי' יו"ם שני, וים להשיב עליו דנם להה"ם לת מקרי תפסר לתמות מקודם כי לריך שיהי' לתם תוס כל מה שבוכל וכמ"ש תוס' מנחות ק: ד"ה שני, ורלי' ממתני' שם דחשיב בכמה ימים נתכלות ומפרש ולת יותר" וע"כ דתין רשות לתמות לפני זמן זה:

ועי' לתבני נור שם שהק' על רש"ם שכ' דבת"י תמיד לת הי' רק יום לתד הת יש מקומות דתוקים שתין השלוחים מגיעים וכמ"ש תו' ר"ם כג: ד"ה כמה ולריכים לעשות שני ימים. וכקו' ריטב"ת ר"ה יח. ורלימי בהשנות רלתב"ד על הרש"ם פסחים נב. שכ' שתין בתרן ישרתל מי שלא יהיה שני ימים מוכים של גלות, והדברים מתמיהים כי מפורש שם דרי' ספרת שהי' מנחותי ת"י לבבל שתל לר' לבא כגון לתן דידמי בקביעת דירתת בייסוב לת עבידנא וכו' הרי דבת"י עשו רק יום לתד (ומי' ר"ח שם תמוה) ולתב"ד שתיק לרמב"ם בפ"ת מיו"ם הכ"ת ובפ"ה מקדוש החודש הה"ו שכי דבני ת"י עושים רק יום לתד. ובודלי שפ"ם הוא בריתב"ד:

ולענין דינת מסיק בתבני מר דנם ביו"ם שני של ר"ה כמורה היתר לכבת תון לתחום למול תין מזמינים לותו, לך ביו"ם שני של גליות מותר ומותר בלי פקפוק. לבל בימי מורסי רלותי בם' תורין פליהלי לתיסור ותין הספר עמי:

ואעיר כי נם ביו"ם יש דשב לתמומין דתו', עי' תו' פסחים טו: ד"ה כ'

יסודם ומהרש"ל פרחיה פ. סוד"ה מעשה, מדרש ויקח כ' י"צ ותלמוד בדרך. מורי חכן ר"ה לכ: ד"ה הפסח ותגינה ח: ד"ה דכי ופניה בטוקר ומעתי תורים שנה ח' ס"ם ח' ומי' ד':

ב) בירתון קהלת יעקב מזכירות שנת תרס"ה סי' כ"ת וכ"ם ום"ד מסופק אם שחה בילה מי' לי הוי לוכל לו משקה ונפ"מ לענין סומאה וברכה לחכירה דמלכל שעורו כיום ומשקה כרביעים. וג' לפי מה שהקשה בנין ליק ח"ת סי' מ"ם ועוד סחירות הסוניות בדם דביצחות קיד: לחם דשעורו כרביעים לכל כחולין פו: וכריסות כב. מבואר שיעורו בכזית וכ"כ רשב"ם פ"ז ממ"א ה"ח וכתב להלן דבגלול כרביעית וכדם קרום בכזית וכ"כ מהא לפרים פ' מלכלות לחטירות ומהל לחכול ח"ת דף ס"ו וגם מי' לי"ח ס"ת וביש יתכן לי"ח מ"ד ובכי יכבר פי' י"נ (ופי' מנחת חנוך קמ"ח שהלה נפלאות בקונטרסו) ופי' נלוי דעת להרשב"ם יו"ד ס"ו לות כ' והרבי הורלה כב: ד"ה זית. ת"כ ד"ם בילה כן לם לוכלה בכזית ולם שותה מי הוי משקה ופי' חום' שבת קמג: ד"ה הלכה דרך לעומתם מי' וכח"ם יו"ד י"ם כתב דנמיתם בילה פי לוכל ולין לחייבו כרורה:

ומ"ש בסי' כ"ם לות כ' דביו"ד שכ"ם מכוונם למי שלק בילים, דכרי חרוסות ויפה כעיר הגלון מנור עי' בסי' מ"ד שהיא מעות טבנה כמ"ם תום' סהדרין ה: ד"ה רבי בסם ירושלמי. לך מה שהקי' הגלון עי' לין טעו מבילים על בלעים הלא כ' י"ם ומוכח מנ"י סר קני"ו סק"ב שלא יוליא דכר מבונה ותחת בילים יחמר בישים, עי' מפלחת ישרחל סוף בילה שכ' דלדרכם מפני עעות זה דכין בילים לבלעים הניחו לומר ביעה כדי שלא יכשלו עוד וככה לחרתי בילחוני מדעתי, לך הלא י"ם כ' משום לשון נקי:

סימן כח

לכבוד ש"ב יקירי הרב הגי המפורסם

מ' משה מנחם סג"ל יחי' דום"ץ

בלודז, נכד הגאון הצדיק ר'

אלי' חיים מייזל האבד"ק שם.

כ"ת כתב לי לחבר לחמר בילחתו להלדיק דברי רמב"ם פ"ז מקדש האומר פ"ז המעם הלא לדי"ו רלה מפני שחכונתו הוא לפי מולד החמלתי לא במקום החמתי ולכן אמו יום קביעה ויום דחי' כדי לפנות ביום קבון סחמתי כילד בשלשי קובעין כרביעי דחמן וכו' והביא מלוי הרחב"ד מה חמת לחי"ו הלא יחי' בו במולד ולמולם יחמה ובמה זכה בנה"ו שלא יחמה הלא המעם משום ירקא ומשום מחיית. ותי' מר דגם טעמו של רמב"ם הוא משום ירקא ומחיית הלא שהי' ק' לו קושי' תו' סוכה מג: ד"ה לא מ"ם דמו משום ערבה דרבנן ולא דמו משום שופר ולולב דהוה דאו' וכאן בשלום ע"כ כ' רמב"ם דלולא שחצטרן סיו דוחים מיום שבת ליום כ' וסיו מחקנים גם השופר ולולב גם הערבה. לך מפני שעליהו לכון החצטרן שיהי' ביום קבון החמתי ולי לחשבר לחוות שני ימים רק יום לחד בחרו יומר שיהי' ר"ה בשבת ולא יחקעו. כדי שבערבה לא חדחה כתי' תום' משום דרבנן לריך חזון יומר:

דברי כ"ת מוכים ומשבלים. ובמיוק מה שחשם דרק מחמ שעושים ע"ם החצטרן שם דחיות לחי"ו כן כ' מחניח השקל ר"ם חכ"ח דמעמים משום ירקא ומשום מחיית קלושים לדחות בשבועים ר"ה ויו"כ חלא מפני שחלו החולדות שחלו מוכיחים הוא החלך החלמי ולא החמיתי ולריכים לדחיות כדי שיפגשו ויחתו שני החלכים. חלא שהי לחפשר לחשות לומן הדחיות בשחר חדשים לכל קבעו לומן לחשרי בשביל מועלת ירקא ומחיית. ולפ"ז כל חלה הדחיות רק שחה שחלו סומכים על החצטרן לכל בשחיו מקדשים ע"ם הרחי' לא היו דחיות. וכן היח דעם רש"י פסחים נח: ד"ה בשני:

ומשורש כן ברמב"ם פ"ז מקדש החודש ה"ח לין קובעין לעולם ר"ח חשרי לפי חצטרן זה לא לחחד בשבת וכו' שרי דהדחיות החה רק שחה לחחר החצטרן וכן מדייק בלשונו בה"ו ומפני מה לין קובעין בחצטרן זה בימי חר"ו וכן הוא בחצטרה מנחות לם: חל יו"כ להיות בע"ש וכ' רמב"ם בפי' החשחה וחה דוחה טעמא מי שבופר ומחמין שיו"כ לא חי' משולם לא ביום ו' ולא ביום ח' וכו' ושוף חטנין משר ברחי' בזמן שים שם ב"ד וכ"כ רמב"ם פ"ה חצטרת הכ"ח יוה"כ שחל להיות בע"ש לא היו חוקעין חל להיות בחמ"ש לא חוקעין ולא מבדילין וכ' ה"ה שבזמן שהיו מקדשין ע"פ הרחי' לא היו הדחיות וכ"כ בפ"ח מחמידין ה"ו חלבי שבת חיום קרבים ביו"כ ובחום' שבת ק"ד. ד"ה חלבי כ' דחחיית כחחרים שחין בין מלרה לעלרה חלא ד' ימים בלבד וכ"כ פ"ח ממגילה ה"ו וה"ז חל י"ד להיות בשני חו בלריעי וחו הוא פסח בד"ו ולא חשו לדחי' חל לא בד"ו פסח, וזה ח"ם בירושלמי מגילה פ"ח ה"ב חי' יוסה לית כחן חל להיות בשני ולית כחן חל להיות בשבת חל להיות בשני לומח רבא כחד בשבחה חל להיות בשבת לומח רבח בערובתח, והפי' דחף שבחשבה חיחח כן מיירי בזמן הרחי' חבל עתה שחין רחי' רק חשבון לית כחן חל בשני ובשבת דדחין יפסוק הוא בחמ"ם החשבול ה' טורים סי' ז' וקרבן העדה דלא כפי' פני משה שכ' דלא גרים בחמתי כן. וכן בירו' סוכה פ"ד ה"ח מוכח בחום' סוכה מג: ד"ה לא ר' שימון מפקיד לחלין דחשבון יבטן דחשבון דלא חעבדון חקיפתח ושרבתח בשבתח ולי לחחקון מבדון חקיפתח ולא חעבדון טרבתח סרי מבוחר

דר"ם מפקיד שם רק לבעלי החשבון ומי"ר ן"ן שם דהמהג שלט ע"פ הירושלמי דלפי נמ' שלט לא לחוקנה דלקלע ולא דמי' לכל מי שחוקן לט הקטט שלט מחשבין בו רלה דברי הירושלמי בכך:

וכן מפורש בירו' ע"ז פ"ק סוף ה"ל דכומן שקדשו ע"פ הרלי' לא היו דומים שבכיה רלי' שלין להתעטות בחסרו מה מנחמי' פ' דביום כ"ד לחברי נחסף כעוס וכבי ולא נמו ביום כ"ג שהי' חסרו חג, ומק' לין נימר דהוי בשבחת, ומי' לים יכול לחת מחשב ולח מעכח נומח רבח כחד בשבחת, ומשיב ע"ז ומה בס ולים ר' חויה מיקל (מנגה) למלן דמעבר לי' מן לחברי' (דס"ל דלחן מעברים לחלול ולחן דומים יו"כ לף שיחול בחחד בשבח) ומחרן דמ"ר יומבן בר מדייח לבל חעב יהה ולא הוה בשבחת, ולכחורה יפלא מ"ם הירו' דר"ח ס"ל דלחן לדחות יו"כ והוח נגד הכבלי בר"ה כ. דדוחין מעוח ירקע ומפיח ומוכח גד: ועי"כ הכוונם שכשהיו מקדמין ע"ח הרלי' לח דמו וביחי ר' חויה הי' חוד זמן רלי' כמ"ש רמב"ם פ"ה מקו"ח ס"ג והוח הי' זמן רב לפניהם:

וכן רלי' ממהגי חניגה ז. שחל פלרם בשבח ות"כ פסח ביום ו' וכן בחענית כח: חל להיום מ' בחב בד"ו וגם פסח הי' בד"ו ופ"כ שמיבי בומן הרלי' וכן בגדה סו: חבה מוספת בחחד בשבח ובוכלת בה' שכן מוספת בפ"ע ובוכלת במולאי שבי ימים מוכים של ר"ה שחל להיות בחר בשבח וח"כ הי' הוספת רבם בשבח ומי' סדרי מהרה הי' קו"ע סקו"ח וכ"כ בשבול ה' פוריס הי' ז' דבומן שבהמ"ק קיים לח משבה לדחיות בד"ו ולד"ו וכן הביח בשם הבלחות ויקבל חלח שבשלטות הוסיף דבומן בהמ"ק קרלו חם בחנילה בשבח ופ"ז בחר דבריו דמפורש בחחני' ביש מגילה להפוך:

אבל הלחם משבה פ"ח מחמירין ר"ו מקשה על רמב"ם ודחם ז שהדחיות לח היו בומן הרלי' מסוכח נד: דחמרי' לין שוחטין מכ"ח חקיעות ולין מוסיפין על מ"ח חקיעות בחקדם ומקשה הח ע"ם שחל בשבח ליכח יוחר ומי' כיון דליחי' בכל חבח לח חקני ושוב מקשה הח ע"ם שבחוך הח ג"כ ניחי' חמיד חם חל רחשן של חב בפ"ם ומי' לח דומין לשחו דלח חל"ו רחם ומקשה ומי דחי' לי' והחגן חלבי שבח קרבן ביוה"כ ומי' דחחי כלחרים, הרי דחחי' בומן שהי בפמ"ק קיים מ"ם לחמרו דדומים לוחו ומיח קו' גדולה, ו"ל דידוע שפעם הקרחים דרחים בלבנה עיקר וכם ליבם מודים בחשבון ול' סמדיה נחן בחוכח פחם וחמר שעיקר סומכים על החשבון וכבר על קדקד וכ"כ כחבי מלחר שבי שי' כ"ד לחר החבר ומן המופלח שבה הפבור על העיקר המקובל מביח דוד מחקופח לבנה שלח נשחנה מבמה חלפים ומלוח שנים וכ"כ במלחר לביחי שי' כ"ע לחר החבר ולא ליבע בזה שום שבוע מבמה חלפי שנים וכו' והוח הבירור שבקבועים ובלחמי שבבם וכ"כ לביבו בחי ס' בח דלח נשמוליו בחורם לקבוע החדשים פ"ע רלויח

בלבנה כ"ח פ"ע בחשבון ובביח בן בבם ר' חנחלל שבביח רלי' מדור במדבר שבחוד הבחן שי' מבבם לוחם ביום ועמוד בהם לילם ולח רלי לח בלבנה וגם רלי' מיומבן שלחר מחר חדש ומגיין ידע שיהי' חדש שבל לח חרחם בלבנה ולח עד שהדבר מוכיח שבי' לו כ' ימים ר"ח (כוונחו פ"ע החבנוס יוחבן על ממחרח החדש הבני דהוח עבור ירחח חניבח) ופ"כ שהי' העיקר חשבון וכ"כ בחברבנחל בם ממש כדברים הללה שהקביעות לח סיחם פ"ע הרלי' לבד כ"ח פ"ע החשבון ג"כ וכ"כ בבחרי שבי להרי' דוד ניהו וכוח ה' לוח פ"ד לחר החבר בחלה שלפי' בומן שהיו מקדמין פ"ע הרלי' היו קובעין ג"כ פ"ע החשבון, וכ"כ לפ"ו י"ל דמ"ש בסוכה שדחו לוחו היינו לם סמכו על החשבון, לבל לולו קדשו פ"ע הרלי' י"ל שלח דחו. וחמנם שלפ"ז הי' יכול לחרן הקו' לם מחלבי שבח קרבין ביוה"כ דמיירי בשקדשו פ"ע רלי' לבדה לף פדיפח לי' לחרן דלחיח בחחרים:

ועי' בפי' לה' קה"ח לרמב"ם פ"ז ה"ו שהביח מבם רבי' חנילל בהלי דסוכה דמבחי דחלבי שבח קרבים ביוה"כ קלי לחחרים דלים להו דחיות בלל, וקים לן דלח הוי ר' מלוי (הייט לחרים) בקי בסוד המטר ולעולם כרבנן בל לימח דמחרמי שבי דחינן לי' בי היבח דמסירי להו בסוד המטר בלמ"ם והלי הלבחח לח לחמרח לי' לר' מלוי שב"ל והולך לפיבחו בפ"ע ר' בחי והלחברבנחל חעמו דעיקר סמבו על החשבון ולבן הי הדחיות:

ועי' ירושלמי פ"ז הל"ל דלחמר ר' יוחנן שחשב פ"ע חשבון ולח בי יום כ"ג חבבי בשבח, הרי דגם לפניט ביחי עזרל ידעו וסמבו על החשבון י"ע:

אבל בלחת לרמב"ם לי לפשר לחרן קו' לפ"ח בהלי דסוכה מבום שסמבו על החשבון, דדפחו שסמבו לפניט רק על הרלי' לבדה ולח על החשבון ומולך על ר' סמדיי נחן בחו שב' בפי' המפיוות ר"ה פ"ב מ"ו ולחי חמיט מחדם יבחיט הרלות וילחר בי דח היחדים ליבה בעוי' על רלית הלבנה חלח על החשבון לבד וכו' חבל בי' דסמבו בוה המלחר להפיב לחתר בפל דיבו בלי זה לל יובבן לו בשקר לל בלחת בין שלפ"ל לנפשו מסברח הוחות ומה שחלחין לחה המפיין בי עיקר דחבו בעוי' על הרלי' וכו' וכלחר החבחר לבלה המחודדים שהחשבון מבחן הרלי' בשום פנים חוב להבחיש הרלות ולחר שלין לחבחו עומין ע"פ הרלי' והעיקר חשבון החוריים ולח נפל המחלוקה בין בני חדם והוכחה הדברים הלחחיים חלח בהעבר בהבמה, וב"כ בפ"ו מיו"ט בי"ד בומן שהיו ב"ד של ג' מקדמין ע"פ הרלי' וכו'. ופי' רמב"ן בפ' בחלות מ"פ בל"ג שבק' על רמב"ם שלחרי בפול בפאבדרין עיקר החשבון דהל בפלמו בי' בגם בימי חבני ורבח סמבו על הרלי' ופי' חוס' פסחים בח: ד"ה בלחו וסו' סאבדרין יג. ד"ה ול' יוסי דבמס מבחים לף חבו לחד"ו:

ב) **ומעניין** לפנין לבחוב לב"ח מה שהקשה השואל בחבני מל' ת"ח ס"ד

בברבות

כברכות סג. שר"ש מיכר שניס וקבע חדשים כמ"ל מפני שלא היית כמותו בח"י, היא טובדת ז כממני יכמות קכב. ושם ליתא והלימי הדברים לפני ר"ג וכ"ג מה לפני ר' אליעזר כמ"ש כ"מ כ"ש: ול"ה הי' רבו של כ"ש ואיך אמרו על ר"ש שלא היית כמותו בח"י היא ר"ה הי' גדול ממנו ושי"ש מס שפי' המאבר:

ונראה פשוט שר"ש סלק למ"ל ברשות מברייו ולבו וכיון שפי' כרשותם וכדפשם פי' מוסר לעבר ולקבוע ולא היית כמותו מי שלא נשל רשות ממנו. אבל מגיעה בן אחי ר' יהושע עבר שניס שלא ברשות, ורליתי כפ' תולדות חנלים ואמורלים נבי ר' עקיבא שיבד שפש שניה להרדפת לעבר שניס ואף לא היית כמותו בתרן, והוא דבר בדוי וליתא: ☆)

סימן כט

לגיסי הרב התריף ובקי מ' יעקב פאקובר נ"י בסוסנבצא.

על אשר כתב לפלפל בקושיית שפתי חכמי נזר ת"מ חנ"מ ח"ם כמ"ש ביומא פו: חלם השפיר מדכיבו על כתפו, היא קרבן תולה פסול כמ"ש מתני' בכורות מא. ופ"ה בשפיר המשחלת כמו כל פסולים בעל מום ומחוסר זמן:

זה שלשים שגם הי' הרה"ג ר' נפש חיליטוביץ ז"ל רחק ישיבת מלקוב בכנדין, ובשובו הגיד לי קושית ז מפי אחי הגאון ז"ל בדרשתו בשבת חשובה וביאר בזה ע"פ שלפול חשובה ר' אליעזר ביומא יכול הוא להרכיב אחי ואחם, יכן מוכחה קו' ז בשולל ומשיב מהדורת רביעאי מ"ג סי' כ"ח. ובאחנה דלק"מ דרמב"ם פ"ז מביאת מקדש סי"ב כ' דמולח סיטו כשהוא רובד מפני חולין, ואף שבגמ' אין מפורש כן, אך כיון שבכבורות מא. שביד נריכותא בזקן ומולח ופ"ב דשניהם שויס, ובאחד זקן ליתא בחולין כד: עד שירחת, ואף דאפ"י כחובות עה. מסופק אי בהמה שוה לאחד אבל רמב"ם פ"ל דשיעור אחד הוא וכ"ב פודי אבן ר"ה י. ולכן כל תולה בשר אם אינו מרחת והבא בשניר אינו מרחת רק שהוא חלש ואינו יכול ללכת ברגליו, והלא כמו כן יקשה במתני' יומא לא: הי' כ"ג זקן וברמב"ם פ"ב ה"ד אי תולה. והלא כהן זקן ותולה פסול לעבודה, אלא דמייתי שאינו מרחת, וכ"ב בח' רשק"ח פ"ם פ"ג על זבחים עד: דמק' התי שניפה היכי דמי אי לא ידע לה מנא ידע דאיערב וכ' ת"ל דמייתי בגמלה וגוררת רגלי' דלא הוי הלוך יפם ומרימה ונחערבה בשאר בהמות שבורות רגליהן דבשרות מקום שברוחה היא ולא מיבבר ושברוחה לא הוי מום. עי"ש הכי דאם אינה יכולה ללכת אין פסול תולה:

והנה בחבני נזר מהרן פ"ם יומח מ: יעמד אי עד שעת מתן דם או ודוי דבריס וכן שם סה. מח המשחלת וכו' הא לחשביד לי' מטומי'. ופ"ב ליכו פוסל רק קודם מתן דמו של מבדו לר' יהודה, או קודם ודוי דבריס לר"ש אבל לאחר שניתן לשלות כל הפסולים ליח לן בהו דלא גרעי ממח:

ולפי דבריו מיושב קו' מנחח חגוך רל"ד על מ"ם יומא ס"ד. כגון שפי' לו תולה בחוך ביתו ושחט לאחו בי"ב ואי מחוסר זמן דשחיטתו לגוף היא שחיטתו, אח כיון שהשפיר פסול משום מחוסר זמן, ות"ב הא בלאחת לא נשחט וכבל מקום אין בנאירים משום לאחו ואח בט רק הכא דהוי כמו שחיטה אבל אם השפיר פסול הוי"ל כמו כל נבלה דאין בם משום או"ב ות"ב ליכו מחוסר זמן כלל. אבל למ"ם אבני נזר ניחא דאמיד בשעת השלות בשר והוי שפיר מחוסר זמן:

אך ק' דהרמב"ם לא הביא כלל כל דין זה דלאחר ודוי דבריס לא אכפת לן בפסולים. ושאם לן דשריפה ומום ומחוסר זמן פסול. ואמנם מאד למה השמיט גם הדין כאח שמפורש בגמ':

אבל יש לדון על דברי אבני נזר, דאם נאמר דכל הפסולים הם רק עד ודוי דבריס ואח"ב אין שום פסול משום דהוי כאח שעשיר, א"ב מנלן דבעי שלות. ולאמת הא דהמיירה תורה אחי לאפי' בשעת אף השלות ליכו מעכב, היינו דוקא אם הוא בשר אבל אם הוא פסול ורק דהוי כאח, י"ל דלאסור להרכיבו על כאפיו ולאכלן עליו שבח:

וגם מפורש בגמ"ש ס"א מאי, מזבח ה"ד אב' בשעיר שאין בו משום שאובי אין ויש בו משום מום ונקלי על המיאה ולא על ההקדש וב"ב בשאחת אחוך לוח רס"ם דבאחייתו לגוף עובר אם הי' בעל מום, והלא אמיד בשעת שלות בשר הוא אחר אחן דמים ווידוי דבריס, ופ"ב שרעתם דאף דשלום ליכו מעכב אבל אם השעיר יצאו ומקיימים בו מצות שלות לגיך שיהי' בשר:

ב) **מ"ש** מבדיקת הסכין ביו"ב, פשוט דגם בחמיד בדקו אח הסכין מפני"ב או ביו"ב (עי' מ"א מל"מ) וכן בדיקת הליטה הי' בחקדש כמ"ש ליב"ש קס"ג:

ג) **ואשר** השיב בהלכחת גבירחת להפלרת ישראל יומא פ"ד שהק' על רו"ו הילדעסהיים במחזור בסדר עבודה ליום כיפור בנוסח חשכנו קיים לעדיו לפרכות פירש קול הקשות הללו ע"י פעמונים שהוא פעות דהא לא הי' לכהן במעיל שהוא על זהב אך הכוונה על המחחה שהי' לה ניחשחיק כמ"ש יומא מד: וכ' רש"י בשעת ברחצה שחקשק ומשמיע קול משום ונשמע קולו בבואו. ואחה מר שבחחזר הילדע היום.

היודעניים לו נתנה מי' זה כלל. ס' מי' בסמס לו שכתב כן. ולן הרמב"ם הסמים זה וכו' בסם ירושלמי כתבו מי' אחר שמי' לה נרתק שלה יכוה ומי' כתירי הפי' כסים שבכל יום הקטירו על המזבח לבל ביוה"כ שהקטירו על המחתה מלמה היו לריכים לכפים. ובמיקר הלבר לפי' רש"י למה דוקא ביוה"כ הקטירו על ומסמם קולו עי' כם' הנחמד כלי חמדה פ' תלוה לוח נ' בהמשיק הרחיב בחריפות ובקילות:

סימן ז

לכבוד הרב הגדול מ' מענדיל

נ"י שי' אבד"ק צוזמיר

על דבר הטוכדת שמסכת שריפה שעשה בליל ל' סיוון הוסר הסכך ולמחרתו הביא בעל הסוכה לת הסכך על מקומו ונסתפק מי מי מוסר לשבת בה לולי הי במבשל בשבת בתו"ת ר"ם ש"ת. והביר לתי"ב ס"ם מ"ם בשם כרב מלחמי תו"ת תק"ב סי"ח דוקא בשבת קבעו ולא בי"ם בס"ם ס"ה מוכח כ"י שם. ותמה מר עלין מפני מה לא התמיר בס"ז סק"ח שב' דתן חילוק בין שבת ליו"ט, וגם הביא לי בג' רש"ם בהגהותיו לפ' תרומות חיים תמה מ"ז מירושלמי פ"ב דביצה של בית ר"ג היו שוחקים פלפלין בריחים שלהם (כדעת ר"ת בן מאיר במחני ביצה בג. ותכמים תוסרים) תרי"ח בר' לדוק שפם לי לבל תבנה לגל ר"ג וכו' בין שמשתמש מתך יד מסס וכו' הרי דגם בי"ם לסור דיעבד לם נעשה בהיסר, והלריך בפי הירושלמי:

אתפלא כי מר הביא דין זה בשם ש"ם הרב ותובב כי מקור הדין היא דברי ה"ה בהולחת הלם מובא בי"י שם וע"ז חולק על זה. לבל הלה א נמרת משורשת ביצה ח. לבפיה לפו מבר ולפס מלי ומתיר ומקשה מהמבשל בשבת בתיר לא יאכל ומפני לישורת השבת שלחי ומי' רש"י משום דיו"ם רק לי' דרבנן הוא וכ"כ ר"ן שם דמ' דרבנן לקולא וכ"ם לחב"ם ס"ז מיו"ם כ"י וקי"ל כן בלו"ח תקכ"ז סב"נ. ולפו דוקא בלופה מיו"ם לשבת הלה לפי' לפה בתיר מיו"ם לחול שרי דיעבד לחברי' הוחיל. לפו תיקלטו תורתים ופו ג"ב רק לי' דרבנן כמ"ם כ"י מק"נ בשם רשב"ל והיא בפ' השפ"ה וכ"כ בת' ריב"ם סי' ס"ז ופ' רנ"ד ולו"ח תק"נ ס"ם ל' ומג"ל סק"נ ותולה על כ"ח שלוסר:

ום"ש לחב"ם פכ"נ מבשת הס"ו מנביה מרומות ומעשרות בתיר לא יאכל י"ל טוענו רק לשבת לתיר ולקטו לפי' בדבר שהיו לפני לבל בי"ם פ"ל דשוחר כמ"ם בקובן שם. וכן שב' לפס תשנה פ"ו מיו"ם כ"י ומ"ם רמב"ם פכ"נ והשבת י"ם קלו גם על מיד דלשוחר כי"ם, פ"י שהיו מכוס דים ט מלם ביטול למחל מאברו פי"ם:

ובודאי דלח נעלם כל זה מפס"ז. ולה דבפי' חק"ב סק"ל חולק על כ"ה ולוסר בסולחת שלם דיעבד, פ"ב ל"ל דדעתו דשם הוי לי' דלי' בטולד וכמ"ם משורש בתיר דמידי דלורייתה לשוד דיעבד כמבשל בשבת לבל לפי שם דקי"ל בסולחת לם הי רק לי' דרבנן שפיטת דשוחר דיעבד ובבל חבפי בי"ם דרבנן שפיר מיפתם בבב מלחי להיסר שבן משורש בנמ':

וירושלמי בילה דרי לחוק נמנם לחטול הפלפלין, לבלורה י"ל דירו' לשיטתו דס"ל דמחיצה וכל המלחטות שקדם ליבה מדלו' לפורות בס"ם פי' בילה נ. ס"ב נזרה וב"ב כ"ו לי"ח תל"ה סק"ב וכ"ל רס"נ בילה תפורש בן ע' יבו' בגדן זה בשחיטה. לבל הלחת יוסף דלשו דהל ק' למה לו הלה ר' לחוק שהפלפלין מזוט מערב י"ם, ונס שמא נדוטו במזוכה ולה בריחים שלהם וב"ב בס"ם רמב"ן בשלחמות ר"ם בילה שהוא חסידות נבב לו שלה יתחרו שהות הסבים להמיר והייטו בין שפי' יהוב לרבים שבית ר"ג נהגו בן לו לחבן לקיים ולהחזיק לם מהגם ול"ל דגם בקו' ירושלמי פי' הסוגה מלד חסידות לבל ל"ם לחיסור בשוב ותי' בדי שלה יתמהמו שמחיר. ולחן לי פ' לרחשם חיים:

ובנדון זה בשובה לין ספק דלין בלן רק לחי דרבנן וב"ם בילה לב: נזרו רבנן על בנין מרלי וכו' שבת קלי: פ"ם דר"ח דלוהל מרלי דרבנן, ולבלורה לפ"ם תוס' בילה שם ר"ם שלמפה דמ"ה מחזירים קדרה פ"ג בילה בין דהממחלת בי עשויות מהחלה לין בלן לחפי לחיסור דרבנן. לך ולחי בפי' שם משום דחיט מחבון לעשות לוהל לבל בתחבון לחסר מדרבנן, והבה הב"ע ר"ח שפ"ו ח"ח סק"ח משוסק לי הבחם הסבך בי קבע בין שעשוי לשמוש ימים וגם ים לשחיר מרב"י סובה לח. ר"ם מפני דב' דהי בקבע, וב' דשלי בשחלוקת סובה ו: וב"ח: לי סובה דירת קבע לו מרלי והלבם דבוי דירת ערלי:

ויתוע ת"ב הו' שבת לה' פר"ה והרודם לחפי' בגין נשור בי"ם הוי רק דרבנן משום מחוך שהופרה וכו' דמנבן משום טוש ורחב"ם פ"ח סי"ם ס"נ חולק וס"ל דלוקה ופי' ספרי ת"ח סי"ח ל' וח"ב סי' כ"ו:

ונם הבח בל"ד דחמר מוהר וחשב דמלה שבד להחזיר הסבך בדי לקיים מלת סובה הוי בם"ם שבדרין ס: בקבולתי דשברי מלה מנבי וב' ריב"ם רל"ד דלוחר מוסר שוב הוח, ועי' ניטין בד. נבריח לכשרי מבון, לתקוני מבון וכו' ופי' ספרי חי"ת סוניות ד' לום ו':

ומפורש

ומפורש כגון זה בסוכה נ: בהדם שמניח מרוכים מעליו דאם סבר ולקמן ניע"ם כשר לף דהוי מתקן ואסור מדרבנן, ומי' מדכי סי' תשמ"ז דדעתו דהוי לי' מדאו' ומ"מ לפי' עצה במזיד כשר בדיעבד והכא כמי דכוותם דמותר לכתל הסוכה לצבת בה לותיות:

סימן ל"א

שילהי תר"ע.

לכבוד חותני הרב הגאון איש חסודות

מ' אלכסנדר זיסקינד הכהן

ירושלים אבד"ק אזארקוב.

עד דכר מ"ב בס' זכותא דלברהם (מב:) מרתם גלוני המדינה מעוד הזור מ' לברהם לגדת ז"ל מעשעכגלוות דים ליסור לצבת בסוכה כשהגג סגור כיון דמשתתם ונהגה מעלי סוכה שלא בשעת מיזב ואסור מדאו' כמ"ש בגמ', וכלי"ת תרל"ת ולעני' רמב"ן לית מהכי תגלי, וכ"ת הניע ס"ז ממתני' דס"ב סוכה מעשה בשני שבנו על ר"ג שהי' יתן מחם המעם ואמר ר"ג רליחס לעי שבני שהות תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורים וכו' ולא כדכרי מגלון דשלא במקום מלוה ליסור לצבת לית קלם ר"ג, ה"נ שהי' שלא במקום חיוב ליסור ליתן בסוכה דהא נהגה מעלי סוכה ומועל בהקדש:

אמנם בילדותי רליתי בס' עוגג יו"ם מהג"ר ליפא מכיילסמלק שבשם הוה כ' לליסור ולימני זוכר לה המסקנא. לף הדכר יפלא מאד דבתוספתא פ"ג דבילה ליתא רק לין נופלים בעים מן הסוכה לכל לא מלינו ליסור לצבת בה בשעת הגשמים לא כשהגג סגור, וכן בתום' סוכה ם. ד"ם מניין כתבו ג"כ רק דבעודה קיימת ליסור מן התורה ליעול ממנה בעים ואם נפלה ליסור מדרבנן ולא ס"ד כלל יעיבה, ומפורש בפ"ז מהל"ח סקי"ג שם"ם לין נלוחין מהם לדכר לחר סייגו רק ליעול ממנה משום שבוה מבטל קדושתה לכל בעוד שהיא קיימת לין ליסור הלה ממנה מיי"ם:

וראיתי בשערי תורה הלק רלחון סי' ק' לות מ' שבדול לחד הק' על זכותא דלברהם מ"ן שבת כ"ת: שכ' דכגר שבת מש"ה נהגין לחר שבת מן השמן כיון דגם בעודו דולק למטתו נהגין ממנו משל"כ בג"ת, הרי דזה התשמיש שהי' בו מעיקרא למלותו דהייגו כשסוגרין הגג מותר להנות ודומה לגר שבת והניע ס"ז יהידנו הגלון ר"ם רשכתם בשל בכורי שלמה שם לות ג' כי של פי מ' זה ברין לם נפלה הסוכה בתוה"מ מותר לבנות גם בית בתוה"מ ולשבה בו בשעת הגשם כיון דזה השמוש הי' לו בשעת עמידת הסוכה הה לא מלינו תש"כ דליתא לפירוש זה שכ"ד. לשל המלוק משום ומפורש כגון זה בסוכה לג: בהדם שמניח מרוכים מעליו דאם סבר ולקמן ניע"ם כשר לף דהוי מתקן ואסור מדרבנן, ומי' מדכי סי' תשמ"ז דדעתו דהוי לי' מדאו' ומ"מ לפי' עצה במזיד כשר בדיעבד והכא כמי דכוותם דמותר לכתל הסוכה לצבת בה לותיות:

וראי' מר תותני טוכא מאד. ומה שדחה לותו הגר"ם הל"ל (נדפס בהסכמה לס' שי למורה שהדפים ניסי הרב הגלון מ' יצחק האעברמאן יתי' לאב"ק זרטושלא) פ"ם מ"ם סוכה כת: שתני מצה הוחיל ולנבה עשוי' ואם יבן מחתה הוי שלא כדרך הגלה ולא נאסרה הגלה לל הסוכה. לאבל לשבת כשהגג סגור נהגה דרך חשמיש ואסור. לא לאמר כלום. כי תו' כ: ד"ה רליחס הכילו ירושלמי שהי' מניח תפילין ולא מחו בו ופריך מהלכה שיעתי' דר"ג דלמה מחו בידו מליושב בסוכה ומשני שהי' מושב כן שלא לדחוק לת החכמים, ולא נימא דליסור לגבי ליבן בסוכה משום הוקלה מה פריך מתפילין דאין ליסור וסוכה שאני אם"כ דאין לי' מוקלה כישיבת סוכה כשעת עשור:

והנה הגלון בס' זכותא דלברהם מבר לגזיר' וסיים די"ל כיון דילפי' ליסור שלי סוכה מתניגה דכ' תג הסוכות לה' ת"כ לא אמור מהקדש ובהקדש לין מוסלים במאכר ולף דיש לי' דרבנן י"ל בדרבנן גם רמב"ן מודה דמהני תגלי:

ועי"ז יש לדון. דהא דשייטת לי' להגלון דאין במאכר לי' דא', לאנש כן יש ללמוד מזבחים מה. בקדשי מט"ם לא נהגין מדרבנן ולא מוסלין דילפי' חצה חצה מתרומה הרי דילפותא חצה חצה ממעט גם מליסור דא', וה"ה במאכר דגלמד מחצה חצה כמ"ש משילה יח: וכ"כ מנחת חינוך סוף מלוה קכ"ו. ומ"ש תוס' ניעין לה: ד"ה נופי ואפי' במאכר ליסורא מיהו ליכא י"ל כוונתם לאי' דרבנן וכן מ"ש ב"י יו"ד ס"ם רכ"ח בשם ת' רשב"א דליסורא ליכא הייגו לי' דרבנן:

אך הם בכל הקדש יש גם ליסור כל יחל כמ"ש נדה מו: הקדש ואכלו אחרים לוקים וליסור זה ודאי הוא גם במאכר והא דילפי' חצה חצה מתרומה הוא רק לענין פטור קרן ותומש לכל לין לפשר להפקיע ליסור כל יחל ופשוט כמו דאמרי' נדרים לה. יש מלילה בקומות וקי"ל כן ברמב"ם פ"ד ממעילה ה"ם ואפי' במאכר יש לי' נדר וכמ"ש מרים מה: השותפין שנדמו הגלה זה מזה אסורים לכנום להנר לף דמאכר הוא ועי"ש בר"ן דהוי לי' דאו' ובדאורייתא לין בריה. וכ"כ בקונטרס לחרון לס' ממדת יסרחל דף קמ"ה ד"ה ושפי"ו לפרש דברי ירושלמי נדרים פ"נ ה"ה רלה קלישות כמלך ממשמים וכו' ואמר הרי נשיעות הלנו קרבן לם לינן מקולטות וכו' נהגה מהם לין ליתר לחפרש קדשו מעל, כיינו דבהקדש מלבד הלנו דמעילה יש בל יחל בנהגה מן ההקדש ולליסור זה הוא בכל האיסורים ולאכור בספק ולין טוגת הירו' לענין קרבן מעילה דהא הלישטית על נמישות אם לינן בקלטות וס"ב דנהגה מהם בעודן מחוברות והא לין מעילה במאכר

במחובר לקרקע וע"כ דהחיבעית אם יש בו לי' מעילה ושפיר קאמר דאם לחפרע קדשו יש לי' מעילה בנהנה מכח ליסור לגבל מודה דחיוב קרבן מעילה ליכא:

ונם בתוס' תמורה ג. ד"ה לא נהנין הקשו דלמאי בקדשי מכו"ם מדלו' לא נהנין כמו בבלמי יערבל ותי' כיון דבקדשי מכו"ם אין קדושה לענין פגול נותר וטמא אין בו קדושה גמי לענין הנאה דלו' הרי דלולא זה מצינו בי' ליסור דלו' אף דמרבי' חטא חטא מחרומה ובחרומה כ' בני יערבל ולא מכו"ם, ול"ב במחובר דאין סברת ז שפיר לאסור מדלו':

ונם אף דרש"י סנהדרין פד. ד"ה בו לומד גם מזהרה דמעילה אחטא חטא מחרומה וכ"כ תוס' תמורה ג. ד"ה מאי דמיד במעילה בזהרה דילפי' חטא חטא וכן רלב"ד פ"ח דמעילה פ"ג כמ"ש כ"מ שם ולדעתם י"ל במחובר אין לו' דלו' לגבל הא הרמב"ם שם כ' דלזהרה למעילה הוא הלולו דלא תוכל לגאול בשעריך ול"ב אף דאין מעילה במחובר משום ג"ש דחטא חטא לגבל מזהרה דלא תוכל בתוקפה וכן כתב בספר מרכבת המשנה בפרק ו מערכין הלכה י' דהא דקיי"ל אין מעילה במחובר הייט משום דילפינן חטא חטא וכייט בסוגב ותמלה בסגנה כי לגבל מעילה במיד דלא נפקא מהאי קרא וכו' ודלו' מעל. ול"ב אם נתפוס כס' וכותח דלגבריהם דיש בכוכה שלא בשעת חיוב מעילה שפיר יש לי' דלו' ולא מהאי טעמי:

ובלעדי זה לאו' אין מעילה במחובר היינו במחובר מעיקרו לגבל הכא בכוכה דהוי פלוג ולכתוף חברו י"ל דהוי כחלום וכמ"ש בערכין כח. הקדישו מעכיר היכי דייר כי' במעילה קאי וכ"פ רמב"ם פ"ו מערכין הלכה ל' דאם דר בה הסוכר מעל וכ"כ בשיטה מקובצת מעילה כ. דקיי"ל כן דמועל בחלום ולכתוף חברו. והלא"מ הק' סתירת הרמב"ם מפ"ה דמעילה ה"ה דפוסק כר"ל דבעי הקדישו בחלום דוקא, וכ"מ שם הקשה דמילוקו של ר"ל הוא רק דלא כרב לגבל הרמב"ם דפוסק בפ"ח דע"ז ה"ד כרב המחחוה לגיה אסרו לא הי' לו לחלק בין הקדישו מחחלה לו אח"כ ותי' די"ל דרק משום חומרא דע"ז פוסק כרב והכא כדבריו מלחתי בח' רשב"א אלף לר"נ שדעת השואל הייתה כן דחלום ולכתוף חברו הוי כב"ד מחובר אלא בעיר הגדחה מחומרא דע"ז הוי כחלום ותי"ס שהרשב"א הביא על דבריו. ות"י לוקד לחפשר לומר כן דא"כ מה זה שבמעילה כ. אם דר בה אחה הבנין מעל אחר מסייע לי' לרב דהמשחחוה לגיה אסרו, דהא התם רק מדרבנן ומחומרא דע"ז. וגם הלא גם לענין הכשר זרעים פוסק רמב"ם פי"כ מעומאח חוכלים פ"ג דהוי חלום וכן לענין שחיטה בפ"ח מי"מ החולם קנה וכו' ואם נעשן בקרקע אם שחם שחיטחו כשרה.

ומה שמשמע לשון רמב"ם בפ"ז מוכח דמדלא' הוא דבהלכה ד' בחחיל לילן שמעמידים חחחיו ע"ז לחסור בהנאה דהוי מדלא' ומכח בלוחם בהלכה כ' דין הבית מבואר דאין חילוק ביניהם ובניהם מדלא' שם. וכ"כ רש"י מאדרין מז: ד"ה בקבר דחלום ולכתוף חברו הוי חלום לע"ז וקבר. ופי' בח' רשב"ח הנ"ל שכ' לדחות לח השואל ח"ל ושוב מה שחמרת דעיר הגדחה נאסרו הבחים משום חומרת דע"ז דבעלמא חלום ולכתוף חברו כמחובר (ופ"ם שם בחלום) דמי, שם כמי ליחח בחלום ולכ"ח דשאלוחו בחלום לגבי ע"ז לאו דלו' ולאו מעיר הגדחה שמעי' לה חלא מדרב המשחחוה לגיה לאסרו עכ"ל ג' לי' דאין כוונחו דגבי ע"ז הוי רק לי' דרבנן כמו שהוכחתי למעלה ממעילה כ. דמועלים, חלא שכלפי דברי השואל שהיא נלמד מעיר הגדחה ומפורשה בקרא ע"ז דומה לאשו לגבל בחמה גם דשחו דמדלא' הוא ב"ש רב המשחחוה לגיה לאסרו. חלא שבמלחמות לרמב"ן ע"ז נב: כ' על בהמ"ק שכחוב ובלו בה פריים וחלונו נזה"כ הי' שיעה לשלין ע"י מעילה ת"ש שאין מעילה בקרקעות הרי ה"ל חלום ולכ"ח הוי מחובר ולאלי ל"ל הא דרב כיון דמעילה כ. ר"ל חלק עליו ומוקי בהקדישו ולכתוף בגלו:

והנה לפמ"ש בשער המנך פ"ג מחיעות פ"ג לחרן סחירח הרמב"ם הנ"ל, דדוקא אם מוציא מרשות לרשות מועל אפי' בחלום ולכ"ח לגבל אם בח להנות ולא לשחות אז הוי כמחובר והמג"א קכ"ז קלפי' ל"ב הכא בכוכה שהיט משום מרשות לרשות רק בח להנות שפיר קאמר בזוחח דלגבריהם דהוי מחובר:

והנה במנחות ע. בפי' ר' לגבו שבולח שמרחה בכרי ושחלה וקרח עלי' שם במחובר מהו כיון דמרחח עבלח כי קרח עלי' שם קדשה לה ל"ד כיון דחחלה פקע מבלח מינה ל"ל רבנן לגבי ל"ב מליט חרומה במחובר לקרקע וחנן לח מליט חרומה במחובר ל"ל כי חניא הסיא לענין מיחה ושחח דחי חלש ולכיל חלוש הוא ולי נחין ולכיל בשלה דשחו לגבל כל לחדם. והלכחיחא נשחרה בספק וכ"ש רמב"ם פי"ח מחרומות הכ"ו דספק הוא, ולכחורה ספק זה הוא בדין חלום ולכתוף חברו לי הוי מחובר לו לח. לך זה יגדל לחום' קדושין סב. ד"ה לין דמחובר פטור מחרומה נפקא לן מדכחיב ממנו ולא מן המחובר והוי נזה"כ ומחובר הוא פטור מלד עלמו ולכן שהיחה הבבולח חלוסה מ"מ כיון דבחלום הוי חלום ולכתוף חברה. לגבל לרש"י שם ד"ה מחובר ומעילה יח: דמ"ש מחובר פטור דכ' רלחיח דנגך מידי דמיגנן שנחסף בכרי ל"ב לין מחובר פטור עלמיי רק משום דלא חיגנן והספק הכא כיון שהבבולח כבר חיגנן ליט בגלל לף שבחלה ל"ב לו נחבטל הדיגון הרחשון מפני שבחלה וכלשר חלמח יהי' דיגון בני, לגבל לין זה ענין לחלום ולכתוף חברו כלל:

ומ"ם

ומ"ש שם וכן לא מליט תרומה כמאכל לקרקע, וכ' בגליון הגר"י ברלין שא"י מקום שמפרש לשון זה ור"ל שהכוונה לפ"ב בכורים מ"ד ויש בכבורים מה שאין כן בתרומה ומעשר שבעורים נקנין כמאכל לקרקע ומפרש שאין תרומה כמאכל:

ואיני מכין מ"ם לגבי כי חניא סהיא לענין מיפה ושמש וכו' לאיזה תועלת נאמרם, כיון דדעתו להתרומם מהני רק מ"מ לזן זה מאכל רק חלום, וכה שי רק להודיע לזן כזה כל מידום דין ושי רמב"ם סב"ל שמפרש לה שם קרקע לה שם כחלום ות"ב לא ניחן לכתוב לפשיטותו:

וראיתי עמה כמ' סגפלה כלי חמדה פ' ראם אות ג', כפנין זאן מפילה כמאכל עמה פלוגתא בין רב"י לתוס', דרב"י ב"ק ו: ד"ה שור כ' דבהמה שאכלה שדה הקדש אין מפילה במאכל לא שחלשה וכהנ כשעה שכבר פי' חלוש לגבל תוס' סאהדרין סו. ד"ה אין כ' שאם עקר טולית מן סבור וכהנ ממנה טועלים כבור טולים על רש"י ופ"ל דהי חלוש ואפילה משום זאם סחלוקים ולא קרב זה אל זה, ורב"י שפיר אמר דבהמה שאכלה מאוכר מן סשדה מיקף במאכר כהה הלחם והי מפילה במאכר אבל בחם בבור בשעה שעקי החולית לא פי' לו כל שלחם רק לחמי ומן העיקרם. והלא כאן במנחות ס. מפורש כרב"י דלא ניחן ואכיל פי תרומה במאכר אלא שבאלה דעתו.

ובקונטרס אחרון לחמדם ישראל אות י"ב מביא דבר חדש בשם מור וכוש דכיון דמאכר לא נאסר משום עכו"ם אין בו חיסור לא מעשן כי בגוונן וכמו דאין מפילה במאכר פי"ב ול"ב דאיסה בשפיי רואה דעותן אבן ממזה ומן סמזות שמאכר בל"ג פ"ב משום דחלום ובשוף מבדו הוא, ומפורש בתוס דבחלום דמי דאל"ב ג"ל בלל ל"ח ז. (ובמנחת חנוך מל"ו שהביא רא' מחום, מבות כב. ד"ה אלא דבאכר שאין בו מפילה אין בו נפילה, כ' שאין כוונתו כאור זרוע רק שיפי' כמין זה מפילה ואפי' במאכר י"ל שם אי' נפילה מפ"ב בשני שלמים שא"ג שיפי' בו דין מפילה):

ויש להעיר עוד על זכותה דאברהם מנ"ל מרב"י בפ"ק דחפי' לי חלום ובשוף הפלו אי מאכר מ"מ בשוכם כיון דלמיסחר קלי פי חלום מי"ם במקלים השקל וח"כ יש בו מפילה. אך הלא לענין מפילה דבאהדרין סו. קי"ל כרבנן בשעה השומד לעזו דאין מופלים משום דכל כמה דשביק אשתו משבת ואינו עומד עמה לעזו וה"ב בכוכה דלריך לה עמה בתא אינה מומדת עמה לפחות ושפיר מאכר הוא. ושי' חומים ל"ם סוף סק"נ:

ב) **ואשר** העיר לחזי מר על מ"ם בן דודי הג"ר יעקב זעליג נחלדשלחק יחי' בספרו ויחי יעקב בשם הג"ר חיים ברלין על רמב"ם

בפי' המשניות שם"ב דסוכה דירידת סגשמים במחלת סכוכות רמז כי ס' לינו מקבל מעשיהם ברצון, למה כ' דוקא במחלת הסוכות שם בכל ימי השנה שם שימן קללה:

הנה בשטת יעקב ח"ב לא"ח י' פי' מחלת דעתו להסוך ממש דלק כתוך הוא שם פי' קללה ולא בחחלה ולפי' מוקי"ל דבליל ליחתן צריך לאכול כיום לף שם יהיו נשמים והר כשטה שבחם בעברים לעשות נגד רצון ס' אלא כיון שירדו נשמים קודם שהחחיל כשטה אין זה פי' קללה כלל, לף מת"כ דוחה סברת ז דחדרכם בחמלת סכוכות שכבר עשה המטה ואלאם יחבר מוב מחם הוא נשמים בחחלת הוא ולא עשה כלל אם השטה:

ויל"ך בכוונת סרחב"ם ממש"ב בחי' רמק"ח מצינו רים מצינו לבאר מ"ש חו' שוכם כ. ד"ה כי דהקשו דאין נשמים פי' קללה ליכול לקבוע הסכך בממרים אלא יהיו נשמים ולף דבמיי"ם לפי פשוט לא פי' קבעם בממרות דצריך לצאת ידי דרבנן דנזרו גז' מקרם ותמ"כ כשירדו נשמים ביו"ם ג' לבטח ביו"ם, מ"מ דמיקף לה לומר דפי' קללה הוא רק ביו"ם ליחתן אם כשבת, וזה פי' רמב"ם שרק ביו"ם פי' קללה שלא לקבוע מסמרים:

עוד לאמרמי כמה מירוצים לבל האמת יורם ודבר דמקור ולאי ברורם לרמב"ם הוא מבריחם לד: דלאמרו בשבת המפלל ובשם פי' רב ט ופרק בנמ' לחייה (בלחיה מן הבריחם אי משום סימן רע) ג"ל חייה לר"ם משום חד דכי רבי בלחיה ופרש"י שהיה חחלת הפפלה רמז הוה שלין חפן בה, שכי בל סימן רע הוא רק שם מרמזים ט בהחלה ולא לח"ב ושם הם דברי רמב"ם כלן:

וראיתי בשם שבה ג' מוכרם לחשובה מלחמר שבלים מלאות מבי"ר לקלי' דוד חלומים ממיר שהקשה שם לימה דמאני לה לבריימה המחפלל צריך שיכוון וכו' יכוון בלחת ג"ר חייה וכו' בלחות הל עיקר חפלה היא בקשה רחמים כמ"ם ברכות כ: חפלה רחמי היא וכ"ל, ולף יחכן שאם לא יוכל לכוין יכוון בלחות שהיא רק שבח וחחלה ולא רחמי ופ"ב פירש דהלי לחות לא קלי על ברכה לחות רק על החלמידות שרמב"ם בפ"ח מ"ב כ' שהן כמו לחות לחפלי לים. והנה דבריו הם נגד רמב"ם בעלמו פ"י ה"ח ושם כתן לת לבו בברכה לחשובה שוב ג"ל הרי שמפרש לחות ממש, וקשיימו ל"ק כי פ"ח דין יולא בחפלה בשם לף שלא כתן בלבו ובפרם כיון שיודע שחפלל רק שיהיו מחכוין בכל מיכה. ולכן לם כתן בהחלה בלחות, הכוונה שלא לכל החפלה:

סימן לב

רשימת שני דינים פשוטים.

א) **סבך** של שליחות ותוקפו בממרות קטנים דינים, משום דכשר לפי דממרות מקבלים מומחה מ"מ הם מעותא דמשומע לגבי הסכך וסכך פסול כמו כשר כמ"ש במשנה שוכח מן. המקרה שוכחו וכו', אם יש ריוח ניניהן כמותן ומ"מ תרל"ו מ"ת, ומש יג: סוכי מתגים וכו' אם פסולא מרובה על האוכלין כשרה, ומפורש בפי' רשב"ם ח"ח סי' רי"ג סכך שתקוע בממרות שלין הממרות פוסלים אם הסכך המרובה מהם, ומ"ש מרכ"ם פ"ו יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו וק' מה הסכך הכשר רבה עליו. עי' פ"י פק"י ומג"א סק"ם דספיק זה סותר את השני ספיק מ' ופי' מה שתרט:

ב) **אתרוג** שפיטמת שלו ניפלה לגמרי נשאר עוד מקצו ממנה ורוקם החתרוג מכוסה ואין בו נוטת כלל, נראה דכשר אף כי"ם רשתן לנרך מלוי. פי' פ"ז תרמ"ח סקי"ח מכשיר אם נשאר ממנו ומג"א סק"ם דמוכל לפי' ניפל מקצתו אבל כמי' שיעפל עד החתרוג וכ"כ מ"ח כלל קנ"ח סק"ו וכ"כ מגאה ברורה סק"ל, ופי' ב"ם כרב פי"ו אם מקצת רוקם החתרוג מכוסה כשר:

ומעם דפסול לנוב השוסקים משום מסר וכ"כ ד"מ תרמ"ם ורמ"א וקרבן נתנאל סוכח ס"ג לום סי"ג ונמ"א תרמ"ם מג"א י"ו וכ"כ מ"ח קי"ח סמיף ו' והשמיט דיט של מג"א דאסר פימחת פסול כמש"ם. וכן הלכחת גבילחת סוכח ס"ג חזיח ממעם כלי ומשום משום הסר. ולמלח על מג"א תרמ"ם י"ו שמחמיר עד דשם פרלשוים הר"ן והרי"ם והרמ"ח, ודיוק מקו' ס"ם (מיי"ם בלר סימב שכ' בשעות משם משה ול"ל מניד משה), לין רלו' כ"ם למח למח לוכוכין מי' פ"ו דקו' כ"ם סיח גם על פשוט:

ועיי' משום כרורה תרמ"ם ל"י דספק לי ניפל השוסקים מבלך כלכל כשר כי"ם כירושלמי דשפל כלי כשר כיו"ם שני כירושלמי וכ"פ מ"ח קמ"ם ו בשעת הדחק, וכ' דאפי' ודאי ניפל פימום יכול לנרך בחוכ"ם משום פ"ם שמח כירו' לין כלי פוסל כיו"ם שני ושמח ניפל פשום משר ניקב כרא"ם ורי"ן ורמ"א ולא כר"ח מברלא עסיח דשם ימידים:

סימן לג

מובני יקידי העלם השגן ובקי דוד יחי':

הרב מ"י בנימין משם לון מירוקלים סגיד לי כי כתני ר' שהחזינו שהבחמ"ק הכני לינגו יפה כרחמן והגיות הבמיחם כי נדול יפה כגוד הנים מחכרון ממנו, היפה הגבוהה בשיעי בשערים ולחד לחודם, שהוח יום הושפנת רבם שנו שכתו וקלפו לח המוכח בלחמים יופי לך מוכח כמ"ם סוכה פ"ד מ"ב, ויפן שלח כי היופי מהיים ומכוון לפחנמם, לכן הולרך הגניח לפ לעומדם ולחזק לנם:

א) **אף** שהיכר מוכחל מ"מ לינגו לחמם כי בב"ח לי"ח חר"ם כחב דהל דבשחם פמירחן היו לומרים יופי לך מוכח לח מיירי בהושפנה רבה דוקח רק בכל שבשחת הימים כשנשחרו מן הסקפם לומרים כן ופי' הנשוח הפלרים יפקר בחנניות דשם ויולנח:

ב) **ונם** זה יפדק רק לרמב"ם שהסקפם היפה בלולב לבל בשוד לו"ח חרמ"ד כי שהיפה בערבה וכ"כ ר"ם מברטנורם פ"ד מ"ב וכ"כ בחפלרת ישרחל שם לוח כ"ח. וליון שכל מנהג הערבה מדשו חני זכרי' ומלחכי כמ"ם סוכה מד. ונחלקו לי יסוד לו מנהג נביחים, ל"כ לח יחכן שבשביל שלמרו ביום זה יופי לך מוכח, לכן לחמר חני לו לח הגבוהה גדול יפי כגוד הבים החכרון, כי הלח רק כוח וחביריו הסיטו לסוכב ולהקיף עם הערבה ול"כ חלי חניח כדלח מניח:

ואציין כזה מהגמלח מתני בגמרל. חני היה בחחלח מלכוח דבים וכוח לבנוח הבים (חני ח) וסי' מבים דיט של מזרח (הקדמת ספר סיד לרמב"ם). חני זכרי' ומלחכי סוף נביחים (סוכה מח: ב"ב יד:) ולח נסחלקה רוח הקודש (סוכה שם) וכוח עם דניחל (מגילה ג:) ושם לחבי כנסם הגדולה (מגילה יז:) ולחבי כנב"י קבלו מסם (לבות דר' נתן ח') וכחבו חרי מעל שבחוכם חני (ב"ב יד:) שלשם נביחים מלו מן סנולה (חני זכרי' ומלחכי. זכחים סב.) וסכיכו יסוד מרכם (רש"י סוכה מד.) ולחמרו סמוחות בשמם המיד ר' סימחי בשם חז"ם של שני מלרים (ב"ב יח.) מפי שמועה לחמרו מפי חז"ם (כיר ע. חולין קלו. בכורות נח.) סרנוס יונחן מפי חז"ם (מגילה ג. וי"ל שפי' פ"ם קבלה ומסורה, וכמו כיבחוח סה. ר' יוסי בשיד מפי שמעי' ולבמליון):

הלכות נלמדו מחני. ר' חוסח בן סרכינס לחמר של מדוכה א יש חני כבניח ולחמר ג' דברים (יבמות סה. ופ"ם ר' יוחנן פלינ פ"ן

וכ' תוס' מז: שדעתו שלא לאכרס חני), ר' נחמן אמר מדוכה זו יש בה חני ואמר דין בטו"ם (תוס' כלים כ"ב פ"ב, ו"ל כנ"ל שר' דוסא וכ' נחמן לית ליה תומו לכל בירושלמי יבמות ספ"ח חיתא שר' דוסא הכיר לת ר"ל בן מזרי, מפני שעיניו דומות לעיני חני משפחתו מזרח), שמלין הקיץ תומר משום חני הגבית שליח לדבר עברה — חייב (קדושין מג. ופלוג שרתי, חני מ"ש נתן הגבית ותומו הרגת בחרב בני עמון), חני שחל לת הכהנים תורת דיני טומאה וטהרה (פסחים יז. מחלוקת רב ושמואל מה היתה השלה) ושי' ויחסין 12 הולחת

אחרשת שמחני נתקבלו הלכות יותר מתחרים:

דוד גרויבארט.

סימן לד

כ"ח שבט תרפ"ח.

לכבוד ש"ב יקירי הרב הגאון המפורסם

מ' אברהם נתן עלבערג יחי'

אבד"ק סאנ"ק.

על קושייתי בימי תורפי ורשמתי זה תרבעים ותרבע שנים בנליון ירושלמי ע"ז פ"ל סוף ה"ח דתכור להתענות בתסרו חג מדכ' בנחמי וביום עשרים ותרבעה להודש השביעי נתספו בני ישרחל בגוס וכו', ולמה לת תמר בעשרים ושלשה משום ברי' דמועדת, מה רחי' הת י"ל דלכן לת נזכרו מענית ביום לחר החג כמ"ש בתענית פ"ד מ"ג שלת היו מתענים בתחד בשנת כדי שלת ילתו ממנותה ועונג ליגיעה ותענית ויתומו, ותרלתי דהירושלמי לשיטתו דלת נריס כלל כמתני' זה המתמר וכן כתב לי מר. ועי"ש פסוע מוכח מגמ' בבלי כו: דלת נרסו כן כיון ששלל בתחד בשנת מ"ם לת ונתנו מענים שונים ולת הזכירו טעם זה שבמתני', לך מ"ש תוי"ט דהרע"ב ל"ג מן ותרבי מעמד, לת נרחה רק הסיפת של ת' בשנת לת נרים, תבל הרמב"ם נורס כן כמ"ש בפ"ו מכלי המקדש ה"ב דמניח רק טעם שבמתני' כדי שלת ילתו מעונג שנת לגוס, ולפלת שבמלחמת שלמה על המשניות מסופק בדשתו, והלת הדבר מפורש:

ועי' יפה מרחה ירו' תענית שכ' דר"ם בן נחמני לתומר בתענית כו: מפני שהוח שליטי ליגירה הוח פי' של ר' יוחנן שחתר מפני הגולרים דתין לומר פי' גולרים נכרים דהת בימי דוד ושלמה מקטו תומס מעמדות ולח הי' יד ישרחל תקיפה על תומות העולם ומה שכנה תיכח שלת להתענות בתחד בשנת, תלת הפי' גולרים היינו הגברתים היינו מפני שהוח שליטי ליגירה ומזל החדש ועבשו חלש לח. וכ"כ נחל תבכול ת"ב דף מ' לות כ'. תבל ת"ל לפרש כן דבמס' סופרים פי"ז ה"ה מפורש דקתי על התומות וכפי' רש"י, ומה שהק' יפה מרחה הת בימי דוד ושלמה תקטו מעמדות, ל"ק כי לף דמעמדות היו מקדם תבל י"ל דתקנת התענית חדשה היתה ולת היתה עוד לח. לך בעיקר הלת זה הקשו בתס' סופרים שם דלמה לת תקנו חכמים בזמן המעמדות לת הי' משתים לתיבת הגויס, תבל קי' נחל תשבול תחקה דקביעת יום לחד בשבת לחיד הגולרים לת הי' בזמן המקדש רק נקבע כ' שנה לחר השרכן:

ואעיר לת כ"ת על מעות שפלטה קולמסו שכתב שהסנהדרין התענו נם ביום ל' בשבת דלחיתת בירושלמי פ"ד תענית חני סנהדרין נדולה היתה מתענה עמהם וסנהדרין יכולה להתענות בכל יום ולין הפי' כן תלת דהתענו רק עם לגבי מעמד ועי"ז מק' בירו' וכי סנהדרין יכולים להתענות תמיד כל השנה (חון ימי רחשון ושבי) ותי' כי מתחלקים היו לבתי לבות:

ומה שהק' כ"ת מערב יוה"כ דכל האוכל בתשיעי כתלו התענה תשיעי ועשירי ומטה להרכות בשעודה והטעם כדי שיקל התענית של יוה"כ כמ"ש תוי"ט תר"ד, הת ע"ש משנה תענית הנ"ל תדרכה בתכילה תנרם יותר קשיו ונשר, והוסיף כ"ת כי הרמב"ם דגורס קך מתני' דתענית לכן בתמם השמים דין זה לתכול בשו"כ:

לימה לת שי' כ"ת ברמב"ם פ"נ נדרים ה"ם שתכית דין זה ומדמה לתתו ליו"ט שכי הגולר שילוש יום ל' לו יום נ' כל ימיו ופגע בו יום זה והרי הוח יו"ט לו ערב יום הכפורים ה"ז מייב לנוס ושי' כ"י לא"ח סי"ח וש"ך יו"ד רמ"ו סקי"ת ומנ"ת תקי"ט סק"ט די"ל דהוי מדתו', ולתרן קושית תר, לכתורה יש לתלק דבשו"כ מנוה לתכול רק בבוקר וכמ"ש מנ"ת הר"ד סקי"ת דפסק תתת ביום די, ולת דמי לשבת דמטה לתכול סעודה נ':

אך העיקר נרחה, דודתי תלו לת יתכלו ביום שלפניו ויתענו ביוה"כ תהי' שכנה, ולרוב התכשים הסעודה של תתמול מכריתה ומחזקת כחם ושי"כ לת תכבד ההתענית עליהם, ותף דלקחתם מזיק שנוי הוסת לנלת מעונג לתענית, והוי כמ"ש כתוכות קי: רשב"נ תומר שתין הבעל כופה תת תשתו להוליתה מנוה רעה ליפה מפני שהנוה היפה בודק והוי שנוי וסת, תף דפשיטת דלרוב העולם ליתרון נדול יתבב ודרך העולם לעשות כן ולהוליח ממן ע"ו, מ"מ התשה תוכל לעטון לת בעינה ופשנה היח וכמו בתתנה שודתי זכות היח כמ"ש ניטין יד: ומ"מ קיי"ל כתו"ת קע"ח ס"י כרשב"נ דיכול לומר שונת יתי' (ורשב"נ לשיטתו בכתובות) והכת נמי לת קבעו תענית ביום ל' בשבת כיון דיש לנשים שמוין להם שנו וסת תבל פשיטת שלרוב בל"ת הסעודה מיום שלפניו מקילה תת התענית, והעתקה מנוה רעה ליפה למוכה ולהשלחה בשיניהם, וקבלת מתנה זכות היח להם:

מה שכ' כ"ת בשם פי מעה בירו' מניעה פ"נ ה"ז תשבות הרגל כרגל, דתסרו חג הוי כרגל שתף עמי הארן נתתים ותוכל עמם. תתמהה דבמשנה כו. משעבר הרגל מעבירים על מהרת עזרה מבותר להפוך ותי' רמב"ם ס"ת ממעמו"מ

ממעמ"מ סי"ג דאסור במונחי הרגל נריך להסכיל. וכן מסורם כמפרי שם דעכר הרגל ליום שני רק מפני כבוד השבת לא הסכילו אבל בח"ת שבל בשאר ימי השבוע נריך להסכיל (ופלא שהרמב"ם השמיט דין דעכר הרגל ליום שני):

ואגב לפיר, כי פני משה כירו' ס"ו הל' יו"ט פי' כמ"ש על אסרו חג מקום כרי' דמועדת לשון שעורה כמ"ש הביאי הבריה, ולא כוון יפה פי' כ"י ע"ח ס"ם מל"ד ומל"מ פ"ו מכלי המקדש שפי' בגת דמועדת ושפוט הוא:

ספרו בית נתמן קבלתי ושמחתי בו שמחת תורה כי ברכה בו ומלא תריפות נתמנ וכקיאות שלומה והוא בית נכון ונשא.

סימן לה

כבוד ידידי הרה"ג מ' ירמי' נ"י

ראב"ד אסטראלענקא מחבר ס'

פנחת שי.

קבלתי ספרו היקר בההבה. ורחיפי כחלק תו"מ סי' ח' שהעלה שם אחד הדליק נר חנוכה ונתן שמן בשיעור ודלק קלת וכא אחד וכבה שכר בתוך השיעור ולקח השמן לעלמו דאינו חייב לשלם למבירו, בין דבבר יצא ידי המלוה דבבתה אין זוקק לה הוי זה נהנה חה לא חסר. ופשיטא דאם נבבה מעלמו דאם לקח אחר אח השמן הנשאר שוכה בו והבית סוגית דבריתות כד. שור הנסקל שהוחזו עדיו כל המחזיק זכה בו דבבר נתייאש והפקירו ובבא נמי בבר בעל אח השמן לאחי שפה ניצא מרשותו והאריך בזה:

ובמחב"ת סדבר פשוט להפוך. ואם הי' מעשה לפני ליל האחרון ודאי דחייב לשלם דהא הדין בא"ח תרע"ב הנזכר מדליק למחר וא"כ דחים לו, אך אף אם השאלה בליל שמיני דשונה מדורה ושורפו בח"ם תרע"ג מ"מ נראה בין בבתה מעלמה בין בבהו אחר בידים חייב לשלם:

וראי' מחקורי כ"ק סב: הגיה מנוני נרו מבחון לח"ק חייב גם בנוי חנוכה, וק' לר"ל דף בב. דאשו מקום ממונו וכ' רש"י דקס"ד דלר"ל אם הדליק בתוך שלוחו שלו פטור ושי' פני יהושע שם הא דנקט רש"י לשון קס"ד לאו דוקא דגם לפי המסקנא קיימא בן ואי נימא דגר מנוכה הוקבה למנוחו ולבן יצא השמן מרשותו למה לר"ל חייב בנזקי אם הא חיטו ממונו אע"ב דאף שהוקבה מ"מ הוי שלו. ואפי' בחמן כי בח"ע הרב בקונטרס אחרון תו"מ סי"ה תוס כ' דאסור ליהול בשמא בח"ב של הבעלים. ומב"ם בי"ח שאפי' ביום השמיני הי' יכול למבבו לאחר להדליקו למנוה. ואפי' ליבת אחר נ"ב הוי שלו ות"י אחר לקחתו:

והנה בבל איסור שאתה אי הוי שלו. בספרי חלק ח. שו"ת סי' מ' לוח כ' הבאתי ראי' דהוי שלו מרמב"ם פ"ח מליצית הי"ח ואין שומים לוחם מאחר הגזל ולא מצל מיד הבדחת וכ' כ"מ דטעם פסול הגזל בח"ם סוכה ם. מדב' ושבו להם מצלחם ומיד הבדחת דבחותי מבחת שעורי' וליצית יש ט שעור למטה ולא כ' בשיר הבדחת משום דאסור בשאתה היו שלו. ואד טעם הוא שם גזל ומ"ב דאסור שאתה יש ט בשלים וב"ב רמב"ם בפי' המשניות סוכה פ"ג בתחרוג של שלה דפסול משום דהיו פרי ולא קאחר הטעם דאסור בשאתה והיו לבם. וכן בחבו ראי' מוכחים פח. אין מביחים נסבים ומנחום מצלם וכלאי הבבם והם הבית פסולים משום מלוה שאתה בשבירה ומ"מ נתקדשו לפסול ומ"ב דשלה וכה"ב לף דאסורים בשאתה מ"מ סי קדשו ולבן הוי קדשים פסולים. וכן ראי' מב"ם מז: נבי קנין מליפין בי' למשומי אסור שאתה ואי אמ"ב היו שלו פשיטא דשח בפי' סיפ' פסדור שלו אמ"ב דהוי שלו, וב"ב ר"ן נדרים מז. ממחני' ב"ק קח: במדיר אח בנו מנבסיו יהן לבניו או לאחיו ולוה ובע"ח בחים וגפרעים דאמ"נ דנאסרו הבבסים עליו מ"מ הם נבבסיו מדיין וב"ב ריבב"ח סוכה ריש פ"ג ד"ה של אשרה דבל שהוא ברשותו של אדם ואין לאחרים בו שום זבות אף שהוא איסור שאתה לבם קרינא בי' וב"ב שם לר. נבי עלמה ודף לה. ד"ה ושל וב"ב מנ"ל מרמ"ם פ"ק ב' דאחרוג שאסור בשאתה הוי לבם, ולדמה ז' בח דאמרי בחמן שעשאו הבשוב בן בח"ם ברשותו ליט חידוש בלל אלא מניבו בתורם בן בח"ם ברמ"ג שם. ופי' מ"ם ת"ח ק"ם מבית דאיות דאמ"ב הוי שלו ומביח מב"ק לה: שורי הרגם וב' בשור העומד להריגה וב' ושור הנסקל אסור בשאתה מחיים הרי דשם בעליו עליו. וממלק דב"ו דוקא בבל אמ"ב שאין מלוה לבערם אבל בחמן דמלוה להשביתו וכל שעשאה עובר בח"ם הוי ליט ברשותו וב"ב מקור חיים סי' תל"ת דחמן שאני וב"ב בית מאיר יו"ד רב"ת דאפי' לדמה ריבב"ח סוכה בא"ל דאמ"ב הוי לבם מ"מ חמן הוי ליט ברשותו משני שאינ להשביתו והוי ברשות אחרים עליו וב"ב בית שלמה ת"ח ל' (דלא בפמ"ג הב"ל) ושי' מנחם חנוך מלוה י"ת תוס פ' ד"ה אבל דלמ"ד דהוי שלו אין אחר יבול לוכות בו אלא מדעתו:

ואף שבת"ן נדרים שה. ס"ל דאם נדר ואסר פירותיו של עלמו יבולים אחרים ליטלם בשל בדמו וב"ב רשב"א שם. נראה דוקא שם בין דבשלמו אסר נבסיו של עלמו הוי בהפקיר תוחם משא"ב בשאר הי שאתה וס"ב צריך לאלן בן דאל"ב יסתור הת"ן דבדי עלמו בנדרים שם.

בחובת

כמוכח למעלה וכ"כ מהרא לפרים ס' זכי' מספקר סי' ד'. ולפי' נגדר של עלמו מולק ביש"ס כ"ק ס"ם סי' ס"ח על כך"ן דלין לאחר יכול ליטול בש"כ דלף שאסר עליו ת"ח לישב הספקר וכ"כ מח"ח שם. וקש"ע סר"ה חולק על מח"ח דלף דיכול לאחו לבמו מ"מ כיון שא"י למחות בכל הבא ליטול הוי כיאוש:

אבל יש לחוות להספוך דלה"ג לישו שלו. סי' חוספחא רפ"ב כלאים דכלאי הכרם מוהריב משום גזל ול"ש למה השמיטה הרמב"ם וכן בירושלמי סוכה פ"ג ה"ח נולב לפי' בגלה ל"ח לכם חשלכם הוא מקור דין רשב"ח סי' חשמ"ו ומוכח ברמ"ח לא"ח חרמ"ם ס"כ ומחבר יו"ד ס"ם רכ"ח. וכח' רשב"ח ח"ד סי' ר"כ מביא רלי' מירוי זה. וכן משמעות גמ' כ"ק שם: שחם לשב"ם לשו דמרי' קמנח. וכן שם מם. מכרו לישו מכור הקדישו וכו' ושי' רש"י דלשו ברשותי' דמרי' קלי וכ"כ רש"י סוכה לה. ד"ה לפי דלה"ג הוא הלכך לשו שלכם הוא ושי' חם"ו כחוספות ל: ד"ה מודה שחק' לין שייך קנין בחמן ול"ן פ"ו מג. חקו' למה לם הגבים ישראל פ"ו לישה בשלה דהוי פ"ו של ישראל הל לחשוים בהגלה ולין כה דין ממין ושי' דכיון שיכולה להחבטל פ"י נוי מלי זכי בה וכן בחמן בשמח יש לומן לוכות, מבואר דשאר דלה"ג לין בם זכי' וכ"כ רשב"ח נדרים מז. נבי הדירו לאכיו דלת כרש"ן שם וכ"כ חם"ו כ"ק כש: על שני דברים לישם ברשותו דהלוך זרוע הקשה לחלי לת חשוב נם שור המועד דלף דלסור בהגלה הוי כחלו ברשותו. וכ"כ רש"י פסחים ו: דחמן לישו שלו וכ"כ ריטב"ח קידושין נו: על חקו' למה המקדש בערלה לישה מקודשת הל יכולה ליהנות בלפר ושי' כיון דהשתח ליח בה דין ממון לת מהני דכי שריף להו לנבדים לאו דידי' ניהו וכל הקודם וכה בלפרש:

וקשה על סיבה ו מניעין כ. כתב הגר על חי' בגלה כשר הל נמי שיפי' שייר שלו שם"ם שם לילעת משום דכ' וכתב ולישי כתבה לי', ולה"ג הל לישו שלו, ו"ל כמ"ש בל"ח פסחים בהשמטות לפסחים פרק ח' דף ו. שמה שכ' חוס' קדושין נו: במקדש בחי' הגלה שלם כיל יודעת שלין לה ליהנות ממנו חלל שלא כדרך בלחתו ום בזה ש"פ מקודשת לין הכוונה שבחשב זה ממונו של המקדש חלל משום דבקדושין לין לחוש על נחינתו והעיקר שהמקבל, הלשה מקבל פרומה כמ"ש חו' שם ו: בד"ה שהי, חו דלף דלה"ג נפקע שם בעליו ממנו, מ"מ יד כל לדם שוים בו ליהנות ממנו שלא כד"ה ובעליו הרחשון לין נדע מלחר ונם בעליו יכול לזכות בו עחה כזוכה מן ההפקר ול"כ הכח נמי י"ל דהבעל זוכה בו עחה ושי' חי' ריט"ם לה"ם קכ"ד בלריכות הרבה. נם י"ל לפי דעת הקונטרס מוכח כ"י לה"ם ק"כ נם על דבר של הפקר כשר דהקידוש רק שלח יהי' משל לחרים לבל כל היכח דליכח בעלים לחרים רק של הפקר הוי שפיר ונחן ושי' בריח לברכם מוכח פה"ם ק"כ סק"ח ול"כ בכח נמי הפקר הוח:

וראיתי בבשמים רלם חדם סי' ח' שמביח רלי' דלה"ג הוי שלו מכ"ש קי: דכמי רבח כהנים בגזל הנר יורשים לו מקבלי מחנה הוו וכ"מ בגזן שגזל חמן שעבר עליו הפסח לי יורשים סייטו הלי דירחי מורית ולי מקבלי מחנה, מחנה קלחר רחמנא דניחב להו והח לח קיימ להו מידי, כרי דלף דכוי לה"ג מ"מ הל"ל בעלים דהח יורשים הכהנים החמן מהנר. וכן מביח מקדושין יו: דהוכיחו בנחי' הנר לח הכברי לישו יורש ד"ח מדחנן הר וכברי שיבשו לח לביכם נכרי וכו' ולי לחרח דלי' כי לח בלח לרשותו נמי כי שקיל חלופי ס"ו שקיל כרי דלה"ג חשוב שלו דלל"ם כיון דס"ו לח ירש מידי דהו"ל כהפקר לנבי' ולישו שלו ול"ש לומר על המעות לו על הפירות דחליפי פ"ז הם של"ר לבל לחחמיעתי' דנרי סר"ן בפ"ז הל"ל דמכני זכי' בס"ו משום דלפקר בניעול וכן בחמן בפסח ולין רלי' משם:

ועוד קלות החוסן רפ"ג סק"ח דלפי' הפקר הוי רק כנדר ועודנו של הבעלים ולח יצח מרשותו רק ליסור בל יחל דביש עליו ומ"מ חולק בפי' רפ"ב סק"ג דהפקר יצח מרשותו קודם שבח ליד זוכה ול"כ בפי' פר"ה וכן ח"ם יו"ד שי"ו חולק על קלמ"ח דהפקר יצח מרשותו לגמרי:

ואיב הכח בב"ד הוי ס"ם. ח) שמח הדין דלי' הגלה הוי שלו ולין רשות ליקח כלי דעתו. כ) ולפי' לי לה"ל לישו שלו מ"מ לפ"ם הרב לין לחר יכול ליטול בש"כ. ג) ובמח לפי' חוך הזימור לם כבר מוכר הסמן כמ"ש ר"ן מוכח בפ"ו חרפ"ב סק"ח וכ"כ ס"ה פ"ד הלכה ה' (ובשל ס' זה יש להביא כיון דפ"ם פוסק כשחלתות לין לנרף דפה ו):

והנה מנין הוקשה למלותו. בגמ' יש רק משם לפי' חשמים חלל ב"ח משום כזו מלוה לו סיכר. ופי' ס"ך יו"ד קי"ח ס"ק כ"ז דמון שלי סוכה כל מוקשה למלוה הוח רק לפי' דרבנן. ובירושלמי ערלה פ"ח ה"ח דהקדש פטור מערלה דלישו לכם וכ"כ מל"מ פ"ח ממשיבה ה"ח. לבל נפש למלות לחרוג חייב בערלה כמ"ש יבו' שם הרי דכוי לכם לף דהוקשה ועי"ש שחלל לענין נר מצוה לי נפשו שם חייב בערלה והביב דפסיעת דחייב כיון דהוי רק דרבנן:

ועוד כי דיכול בעליו לומר לפי מלוה מן המובחר בפיעת למיעבד והייתי מדליק שניח לף שבבתים חע"ג דמלד הדין פטור וכמ"ש ת' רשל"ו סי' ס"ה וכ"ח חרפ"ג בשם ת"ז דמלוה מן המובחר להדליק שניח וכ"כ ט"ז חרפ"ג סק"י ותע"ח י"כ ולף דבב"ק עח: בעי רבח הרי עלי עולה והפרים שור וכח לחר ונבב מי פשר נפשי' בבבם לו דילמח מלי ח"ל לבח מלוה מן המובחר בביון למיעבד ומסיק דנבב פשר עלמו בבבם ולח מהני משנח מלוה מן המובחר. לבל בחש"ו בשם רחב"ד כ' דהסספק הוי רק לענין בבפל לבל קרן משלם

דמי שור משום מלוה מן המוכחר וכן משם מיירי רק כשחבד מן הגנב אבל אם אכלו משלם שור. ואפי' אם נאמר דשם די בכבש, היינו דוקא שם משום דאין בו דין מכירה דאייך להקדש אבל בכל דיכול למכור את הממן לאחר משיטת ד"ל מלוה מן המוכחר כמי' למיעבד ומי' הב"ח מדבר כמוכות פי"ב סי' ס"ז דבב"ק המעם משום דהוי רק גורם לממון אבל אינו כי' אלו כי' מייב להחזיר שור. ואין סתירה ממ"ש מהרי"ט לענד בכוכות פ"ה תוס ד"ה משם רבב"ז על דין הרמב"ם ספי"ב ממעבד המוכר פירות לחבירו ואחר שילח מחמת יהו אחר לנוקח פירות שהכרחי לך מבלים הם שורם הדין שהינו נאמן ומהזיר יחמיר על עלמו, שכיון שמעמם הוחרת היא אם נאבד אין המוכר מייב לשלם לו דאלי לומר לא מפני מפירותך עלי להפסיד וכיון שמן הדין מוחרים שאין המוכר נאמן ומשום זה מחמיר על עלמו אין חברו מייב לשלם עכ"ל, דשאני התם דסי' מכירה כדין היינו יכול לחכוע ממון בחזרה בשביל תוחרת. אבל הכא אין רשות לחבירו ליטול שמן שלו ובעטו ממלוה מן המוכחר ובשביל זה הוי חסר ומי' מנאמת שב. כמה מביאה מלוה בשמחה ודומה שבא לתו דדיעבד כשר בלילה ומי' ת' מכם לכי סי' מ"ם מפגין מלוה מן המוכחר. ומ"ש בשם ס' חסידים שמוחר לשלוך יריעה ס"ת אם הינה מהודקת ולהחליפה בחהודקת היטנה. ומרב"י ניסין נג. נבי הכהנים שפגלו בשקדש דכ' כדי"ה מיירי שלא בנדבה חייבים לשלם דשקה בשינו שלא הקריב קרבנו שלהניח דורון כי' מבקש, אין רצי' לכאן. דלא דנדבה אין חיוב להביא מ"מ מלוה להביא קרבן ולא דמי למלוה מן המוכחר דחל"ב למה בב"ק נגב שור בכבש ולרחב"ד הל"ל ניחח:

מה שהביא המחבר מהפקר בשעות ת"י מה זה ענין לכאן דהכא לא הפקיר כלל. ומה שהאריך בקו' שאר המפפק בי' כ"ה סק"ב על הא דכריתות בשור הנסקל דכל המחזיק וכה משום דכבר הפקירו ולמה נשתה בדבר מפגה מוב הא כיון שנפפק הדין בבר הפקירו וחבה החובע בו. ו"ל דשאני הוחה דלא שכיח כמ"ש רפ"ב ב"ק פ"י סי' כ"ח ולכן לא חפיק מדעתו שיחבנה הענין והפקירו. ועיקר הפי' דבכריתות בתוחה שמה הב"ד הורו כדין משל"כ בשעה בדבר מצוה שפי' בשעות חיקף. ואף דבירושלמי ב"ק פ"ד ה"ח ר"ל אמר יאוש בשעות הוי אבל ר' יוחנן ר"ל דס"ל דאה לא הוי בשעות כלל כיון דבתוחה שמה הי' הדין כן, ומי' יו"ד שם"ו רמ"ח בסיף ת' ממהרי"ל דאם נתן הישראל את בסף בבר לבהן בשעות על הבהן להחזירו לו. ולא אמרי' שהפקירו משום שהבשעות הי' בשעת מעשה:

וב' תיבעות לה: האומן למשוברת והשילה דר' יוחנן ס"ל דהחליפה טובה משום תגלחי מלחת למפרע ור"ל ס"ל דלא אמרי' תגל"ח, והם סותרים שיטתם בבתן. דהא בשם החליפה היתה משוברת ותינה בת מליפה ומ"מ כיון דאחר כך בשילה אמרי' תגל"מ והכא אמר דאינו יאוש בשעות מעשה משום דאין לנו אלא שעתו ובאותה שעה הורו הב"ד בהלכה שהשור יסקל ול"א תגל"מ. ור"ל בחליפה דל"א תגל"מ למה ס"ל בירושלמי דיאוש בשעות הוא כיון שאתגלה אח"כ שהי' בשעות הא ל"א תגל"מ ול"מ ויש להלק.

ואם זה הבאי הדליק אם השמן לגר מנוכה הוי שמן הגזול, ומי' בם' כיה יאמר ויש ס"ם קמ"ם שאסחפק אי כ"א כמי לבם וכ' דאין סברת הבאי' שיהי' שום פרוטה ומביא מהום' רי"ד דשרבה ל"ב שיהי' ס"ם וה"ה בנ"ח ולענין לבם כיון דלובב בי"ם שני לא בעי לבם ס"ה כ"א ובשאר חפרים מסופק בחס"ב אי יולא בנ"מ הוליל דמל"ל נחנו ולי בעי לבם ולאי דאינו יולא. הבה בל דבריו אלה לענין שמן בחסור בהאחה אבל בשמן גזול אף אי נימא דל"ב לבם ות"ל שיהי' בו דין שמן מ"מ אינו יולא משום מלוה שבאחה בשעתה:

וראיתי בח' שואל ומשיב מהדורא ג' ח"א סי' שמ"ם שב ג"ב בשמן הגזול דהוי חה"ב, אך הביא דבר חדש לפי מ"ש חו' שבת נח. ד"ה אע"פ דבפה שנחנתו לספר מיהר מן המדרש אף אלא משחה שום שהי משעם כיון דניחר בהנאה מי"ב חשוב בשהי משעם והבא נמי כיון שנחבר בהנאה מ"י שהקלקו לג"ת הוי שהי וקנאתו ולא הוי חה"ב. אבל ק' דהא משורש להסוך בחחני' ב"ק ג"ו: גזל חמן ושבר עליו הספה לומר לו הרי שלך לפניך, ולי נימא דאי הגאה הוי שהי וקנאו למה יכול לומר הרי שלך לפניך הא בבר קנאו. ולבאורה משבחי לחרן בתו שחי' רבה בב"ק סו: על יאוש בי קלחינת אם מחיאש ואם רולה לקנות אלי אם מחיאש ואם אינו רולה לקנות וכתו בן נחרן על שהי דכיון שהגזלן אינו רולה לקנות בשהי אב לבן לא קנה ויבול לומר הב"ל, וב"ב מאנה אחרים נחי' על רמב"ם פ"ב מגזלה הט"ו שאין שמים הבבדים לגזלן ואם רלו הבעלים ליטול הבלי השבור טעלים והקשה ב"ה למה לא קנה הגזלן בשהי משעם ומי' מא"ל דבין שבשבר אסחחת אינו רולם לקנות וכמ"ש במרובה נבי יאוש אלי אינו רולם לקנות הרי דשהי ויאוש שוים דאם אינו רולה אינ קונה. אך ק' לינ יפרבם החא"ח ריש דמחני' גזל בחמה והחקינה מבלם בשעת הגדלה וקנה בשהי נימא ג"ב דהגזלן אינו רולה לקנות לואת בשהי אב דהוי לבריאותא. ונם בגזל חמן עלמו שאמר רבה דלא קנה ביאוש משום שאינו רולם הב' בניסין נב: אי בינ שאינו ניבר הוי בינ ממונא מעליא בשי שלומי וב' תו' שם ד"ה גזלן דבינ דשמי' בינ חשוב בלאו הוא ניבר ואין לך שהי גדול מזה וקנאם הגזלן בשהי ולא אלי אמר הרי שלך לפניך וב"ב חוס' ב"ק מה. ד"ה השחא, הרי דאף דיאוש לא אלי שם משום שאינו רולה אבל שהי קונה אף נגד רלונו, וב"ב

שם"מ צ"ע סק"ו דדוקא כיתום כמו' לפי הנזכר אבל בשטי קני לף כמ"ש:

ויש לדוקא בכיפה שאחנם לספר דנאספרה בטלאם ע"י דיבורה כ' מו' דהוי שטי כיון דיש כח לדיבורה לעשות מי' הגלה אבל הכא שמעשו נאסר כחמן לא הוי שטי, מ"מ י"ל דאיסור מעומאם לא יפלי' ודוקא בטומאה הוי שטי אבל לא לענין קנין:

אך י"ל דבנר חנוכה ל"ח למעה הבאה בעברם כיון דמעה דרבנן היא וכמ"ש מקור חיים סק"ד סק"ו נבי מרוד דרבנן וכ"כ שם בשם השלמת חכי

ב) ומדי דכרי בענין חנוכה לחיר על מה שכ' טורי לחכן מגילה כט: לם אל ר"ח מבא בחול דר' דימי דס"ל קרו חלחת בחנוכה וחד בר"ח, נם בפלוגחא קמייחא בחל בשבת ס"ל כן דמקדים לקדוש בשל חנוכה ולח"כ ר"ח, והוא פלא דפשיטא דר' דימי לימו חולק על חכמי' ובחים שם. דחדיר קודם. דק כל שעשו משום דמי נרס לרבינו שיבא ר"ח וכ"ז בחול לבל בשבת ר"ח קודם. (ויש עוד מעלה לר"ח נגד חנוכה דהוי מקודש, דר"ח דלו' כמ"ש שבת כד. ופסחים סז. ותענית ו: ורמב"ם פ"נ מדרים ה"ם ולו"ח סי"ח ס"ד. וחנוכה דרבנן. ודלו' לעבי דרבנן הוי מקודש כמ"ש סי"ב קמח לו"ח ל"ם וגל"ח בדכוח נח: ופכ"י שם. והל דבשבת כג: ר"ח קודם לקדוש היום י"ל דמיירי שבבר החפלל וקה"י דרבנן):

סימן לו

י"ג אדר חרפ"ה

היום לחיתי בפ' חבני מזר לפ"ח

חקי"ח מענינת דיומח, ודבריו נפלחים.

באות ל' מבית שי' בה"נ מובא בחום' מגילה ד. ד"ה נשים דנשים מוליחות במגילה דק נשים חף לל חנשים משום דחיוב נשים מבני שהו נחיחו הנם חיבו חלח בשמיעה חבל לל בקריחה. משל"כ חנשים חייבים בקריחה חלח ששמע כעונם:

ודאי דקשה להבין מה חילוק בין קריחה לשמיעה ולמה לין נשים חייבות בקריחה. ובדוחק י"ל משום דחילת חלחת לחשה להוליח לחביה וכמ"ש חום' סוכה לח. סד"ה נחחת לו כמ"ש החשבול ח"כ סי' ע' משום קול בחשה ערוה לל חוליח חבשים:

ומ"ש בלות כ' לבחר שי' בה"נ דק' בסנהדרין מד: דמק' והל חסחר פרהסיח הוי ומבני דקרקע עולם היח, וק' שהרי הלשה חייבת נ"כ מלקות וחסלח ופ"כ משום דהסגלה הוי מעשה וכמ"ש חום' כ"ק לב. ד"ה חיהו. וחירן פ"ם רמב"ם פ"ה מהלכות סכ"כ דלף שדוה לחכמים שהשמע נדולה מן הלרן ק"ם שמיים מ"ם חם ח' נשבע שהשמע קשבע מן הלרן חיהו לוקה וחפ"ם שלין הדבר כן מפני שלין זה יכול לכל לחדם וחיהו כמי שנשבע על דיע שהוח לשה, הרי דמה שליהו יכול לחכמים ל"ח ניכר לבני לחדם הבח נמי מה שהלשה חשוכה מעשה לין יכול רק לחכמי התורה ל"ח חעשה בפרהסיח. וה"נ מה שעשם כעונה לין פרסום נם בחה שהוח כעונם כיון שזה לין יכול לכל ולף להשומע לם היהו חכם לין יכול ולל הוי פרסום נם, וכיון דקריחה משום פרסומי ניסא לכחורה לין שום חיוב בקריחה רק בשמיעה שלם היו חייבים בקריחה לל היו יולחים כחה שעשם כעונה. לך יש בקריחת מגילה משום זכירם מלכן כמ"ש כיהו' פ"ח מגילה ה"ב שהיו מלפרים על חקנת המגילה דכ' חלה המלום שלין נביח רשחי לחדם דכר עד שמלא כ' זכרון וכן במגילה ל. כי היכי דלל חקדום עשי' לזכירה דמלוק, פ"כ לף דמגילה הי בשמיעה לך לזכירה מלכן לריך קריחה ושומע כעונה. חבל נשים שלינן בחיוב מלכן כמ"ש המחבר, ומין מזה זכירם המן דונמח מלכן שלינו זכירה הנם רק מה שחכן להרם ליערחל פ"כ לין לחייב נשים משום שהיו בלחנו נם רק משום פרסום נם מ"כ לין חייבים בקריחה רק בשמיעה עכ"ד:

והנה מה שהק' מה מהני קרקע עולם הל הגלה הוי מעשה בחום' כ"ק, לק"מ דרק חם היל עושה בלעה הוי מעשה וחייבת מלקות וחסלח מפ"ח בחסחר דחעושה היחה וכמ"ש חום' סנהדרין שם ד"ה והל דמק' מיפל וכ' דפ"כ דהגלה חשיבא מעשה ל"כ נם בחסחר הי' לו להקשות כן ועוד דנלעה שיפל לל היחה לעשה. מבואר דהעעם בחסחר משום שהיחה לעושה:

ומה שהי' המחבר דלף דהגלה כמעשה מ"מ ל"ם פרהסיח, קשה מאד דהל חו' בסנהדרין שם הקשו למה לל פריך והל לפסר נ"ם היל וחי' דקים לי' דמהני קרקע עולם לענין ערירות. והל בפ"ם לל נמי' בפרהסיח והדרל קו' מחום' כ"ק:

ומ"ש לחדם דדין זה לל הוי פרהסיח, חמוה דלל נימל דדין הגלה כמעשה לין יכול לרבים נם סברל חשה קרקע עולם חיכם יכולים כלל, וחיך לפסר להעלום על הדעת דשוין פרקחל דמסחנל הוי פרהסיח ויהרג פ"ו וחמור בפיני הממן יוחר מזנות חשה, הלל כלפי לייל, ולל דחיסור ערירות לין לשם לין לחשה הכל יודעים וחמירל להו:

ודראי, ממדם השמם חינו דמיון כלל, כי ולל חכמח חלטנוטה ל"ה שכוחם יש כיון שלין טדם להממן, חבל דבר שחסר מדחו' יכול לכל וכמ"ש ס"ם רים ס' לישוח דרק מי' דרבנן לל מיוסר זכירי כ', וכמ"ש ניסין סב. חדם

יכול

יודע שאין שליחות לקבלה וגמר ונתן לפם הולכה ובכמה מקומות, וכודאי דעיקר חלוי אם יודע להמון וכמ"ש רמב"ם פי"ב מעדות ה"ח:

והרמיון לשומע כעונה דאם הי' הקריאה מלוה ל"ה בשמיעה פרטומי ניסא. ליכי מבין מה לחמר מר, דת"כ למה אם עיקר מלוה בשמיעה, הוי שמיעה פרטומי ניסא. ב) ודאי שאם לחד קורא וכלל שומעים, הוי יותר פרטומי ניכא, מאם הכל קוראים ביחד ודאי ממגילה כא: דמהדם דאפי' עשרים קוראים יוצאים, אבל מדיף יותר אלו הוו שומעים. ופשוט שכיון שהדין דשומע כעונה דהוי פרטומי:

ומה שמחדש דמגילה די בשמיעה אלא שבפי' קריאתם מקום זכירת עמלק דכ' בו זכרון חה לא שייך בנשים. פשוה מאד, דזכירת עמלק חייב רק בפ' זכור אבל המגילה לאף שים לה שיכות לעמלק מ"מ הוי רק מפל ואין זה עיקר כוונת המגילה. ב) ומ"ש דהיכא דכ' זכרון אין יוצא בשמיעה, יש לחלי להפוך מפופר דכ' זכרון תרופה וכמ"ש ר"ה כח: ומ"מ עיקר מלוה בשמיעה ולכן מברכים לשמוע כמ"ש בת' פאר הדור לרמב"ם סי' כ"ח. ג) ונם של קריאת מגילה אחרי' ברים מגילה כ: אחקק זכירה לעצי' וכן שם ח. מה עצי' למפרע לא אף זכירה כן, הכי דקריאת המגילה מקרי זכירה וא"כ למה יוצא בשמיעה מ"ש מזכירת עמלק, וכן שם י"ח. מדמי לחדדי זכירת מגילה לזכירת עמלק ומגלי לחלק ביניהם:

ב) שם סי' תק"ע כ' דנשים פטורות ממלות זכירת עמלק דהוי מלה שהזמן גרמה לחסור להרוג אח עמלק בכתב ולכן פטורות נם מזכירה (עי' שם אחרי יו"ד סי' י"ד, ל"ז. כ"נ). עי' מנחת חנוך תר"נ דזכירה אין זמן גרמה, נם מ"ש דאין כאן לאו עי' מ"ח שם דיש לאו דלא תעשה. ונם על מחיית עמלק כ' מנ"ח תר"ד שאין הזמן גרמה. ועי' דברי יאשר סי' קמ"ט ד"ה ואפי' וד"ה ועיין דמ"ש בסופה מד: למלחמת מלוה אפי' אחן מחדדו וכלה מחופתה, כיינו שהאחן יצא מחדדו אפי' שהכלה בבר היא בחופתה אבל לא שהיא חצא למלחמה:

ג) שם סי' תקל"ה. בלוה ח' מקשה למה מברכים על מלה ומבור על אכילה, הא הרמב"ם פי"ח מברכות כתב דעל מלוה שעושה לעצמו מברך בלמד. היה קו' רעק"ד שם הט"ו:

ועי"ש לוה כ' דמק' בזבחים לד: לה. בגד שילה חון לקלעים קורעו בגד אחר רחמנא דמצייר כדי מעשרים וכו' שייך בה כדי מעשרת מבול הוי מדרבנן ופרש"י אבל מדאו' שהוה ומוחר להבניסה משום בבוש, ואמה מר"ה לב: שופר של ר"ה אין מעבירין עליו אח החשש משום דיו"ט עשה ולפ"ז אפי' שהוה דרבנן נמי כיון דבדאו' לא דמי ת"כ הכא נמי כיון דאו' הוה דרבנן

מנהג לשכנז להחזיר לפני חשרי, ומ"כ הכא נשורים דעת תוס' כ"ל כמנהג ספרד ודעת הג"ה מיי' כהלשכנזים, ולכן מחזירים את הס"ת לפני קריאת המגילה כמו שנוהגים בני לשכנז מחיר: ס

לכאורה דבריו נכונים, ומ"ש לא הביא בש"ס נשורים את המנהג, כי סמכו על ת"ס בלאו"ה ס"ה, וכמו שכתבו' ק"ס בס"ק חיל המחבר לשיטתו כמ"ש מג"א סק"ל וכן בכתבו' מכ"נ ס"ג תומר לשרי וכא לגיון ומחזיר ס"ת למקומו, ומ"ש לאו מנו' פליג כלום:

ואשר הביא מהג"ה חיי, מי' שם בשנהגי מ"כ שכ' ג"כ שמחזיר הס"ת קודם הקיטה ותשרי:

ודנה כ"ת מחפלה על ס' משום ברוכי תרנ"ג שהביא בשם בית מאיר דאין הלכה כתוס' ג"ל שיחת הס"ת בידו בשעת קריאת המגילה מפני שלא יוכל לכוון לשמוע המגילה כמ"ש ברכות כב: דאסור להתפלל ס"ת בידו, וה"ה במגילה. ותמה מה למה לו לחוש בזה הא יכול להניחה על השלחן וכמו שמניחים את הס"ת בר"ה בשעת תקיעות:

לקמ"ם כי אין שום נפ"מ בין אם יחזיק בידו לא יניחנה על שלחן, דשניהם דאסור להניחה בלי שמירה ומובל להשביח מלי' שלא תפול ותבוא לידי כזיון ומ"ש מפני שלבו עלי' לשמרם ומדיד לא יוכל לכוון לתפלה לא למגילה. והא דמניחים לאחה בשעת התקיעות י"ל משום דזמן מועט הוא לא תשש. משא"כ מגילה דהוא נוסח לרוך. לך קשה למה התירו תוס' לאחזה בידו בשעת המגילה הא לא יוכל לכוון למקרא מגילה, ומ"ש ד"מ מ"ת קמ"ז לומ מי דכיוון שקולקים בשני ס"ת הגו מוציאים שניהם בבת אחת ומופסיס האחת עד אחר שקראו בראשונה, י"ל בקריאת התורה אין בשם לף אם לא יכוון ויגרם שמיפת אחה תיכה:

ור"ל עשם התוס' ס"ס מ"ב כר"ס כז. ומגילה כח: לף דמרי קלי לא משתמפי ואין האמת יכולה לשמוע. ת"מ בכלל ושופר ומגילה כיון דחביבה עליהם יהבו דעתיי, ושפיר, הכא נמי לף דסרוד בשמירם ס"ת, מ"מ מפני חביבות המגילה יתן דעתו ויתחזק לכוון, ושפיר זה שייך גם בתקיעות שכ' עור הקנ"ת ורמ"ל ס"ם תק"ן שתוקע. ותמ"כ תחזיר הס"ת:

אבל קשה להסכיס כמ"ש כ"ת דדין זה נשורים אלוי בשנוי מנהגים בכל השנה, כי בספרדם גרס"י סי' קל"ס בס"ב כתב דמחזירים הס"ת לפני הקיטות ותשרי ות"כ מנהגו בהלשכנזים, ונשורים כי בסי' ר"נ ח"ל מקרא מגילה בהלכתה ומחזיר ס"ת למיכתו ויש שמחזירים לותו תחלה ושוב מחר וקורא את המגילה ורשום כיון הוא מכ"ל, והלא דבר הוא שהכא נשורים הרשות נתונה לעשות כדעתן אלם ואלם ולמה יאמר ממנהג של כל השנה, וגם ליתון בשיני שמ"ם תום' במגילה הוא ס"ם מנהג ספרד שלא כדרכם:

ועכ" נראה שהחזרת ס"ת לפני המגילה לא תלכ"ע אין תלוי כלל בשנוי מנהג ספרד לא לשכנז, ויש שלושה לחרת. בירושלמי מגילה פ"ד ס"ס וכפ"ל ממם' שופרים ה"נ מוכח כדי"ם קמ"ז ס' ומג"ח סק"ל ר' יוסי הוה מפקד וכו' וכד ליתון מרמי מהא מוכיל חדא ומייתי חדא כיון כיום שיש שני ס"ת יכנים תחלה הראשונה ותלכ"ע מוליח השנית, וכל"מ שם כ' דממנהג ליכו כן אלא מוליחין שניהם בבת אחת ותופסין האחת עד אחר שקרלו בראשונה ולא לוקחים השני, וכ"כ בר"מ (ובפשוח מלוין על זה ל"ז בשם ירושלמי, כי לדרכם זה נגד ירושלמי), ותמה במג"א ובשאר הגר"ח למה עשים להפוך מירושלמי, ולולי י"ל משום טורח לטור להמתין אחר הקריאה על הולחה וכנסה, ופי' מם"ג אלא ר"ח בשם פר"ח מ"ם מיומח מ. וניחי ס"ם לחריחא ופי' נחל לשכול ח"כ פי' כ"כ לות כ"ה:

וקריאת המגילה היי בקריאת ס"ת אחרת וכמ"ש מגילה ז. ר"ל המודעי לומר כחוב זאת וכו' בספר מ"ב במגילה וקיו"ל כן ומש"ה לשחר מממחם לת הידים. ולכן כ' חום' במגילה שלוחו הס"ת בידו כמנהג שכ' בד"מ בכל פעם שיש בו שני ס"ת. ובספרדם מביא שמי דעות. חדא בירושלמי וחדא כמנהג, והבי"ם מיי' שכ' להכניס ס"ת חמלה הוא כ"ן בשם בירושלמי, ולא חפשם שהמג"א קמ"ן סקי"ל מביא מבי"ם מיי' דאין מפלקים הראשונה דלא בירושלמי, כי זה לשון הבי"ם מיי' רק הג"ה מנהגים, ושיש פנהות ר' לחזק עדינה, ובאמת שם במנהגי שבת לות כ"ז כומב שם לשון זה שבשיח מג"ח. ובשאר הגר"ח סקי"ג קולא על שם מהרי"ל.

ודנה כ"ת כומב שהאחרונים נחמכנו בפנין זה ואני לא"י מי בעלי דבריס ולא ראיתי מי שמדבר בזה:

יורה דעה

סימן רח

אודות שמחמת שחמתו כתב ליסור אלא יקחנו בעיר בלי בסכמת ליחס לעשיר ולחיב שחמו. ופרטי הדברים יבואו בחוך בחשובה:

א) שבועה ונדר בכתב אין בו ממש כמ"ש בשמ הגחלה יו"ד סי' ר"י בשם כל גחלי השושנים ובכללם מרן הב"י, וכ"כ רבינו מ"נ פרי"ם ומבי"ם מ"ח סי' י"ח ומהרי"ט מ"ח יו"ד וחי"א יו"ד סי' כ"ח, וכ"כ בלחם רב שכן השביעו רבני נפח מהר"ם לעשוך ור"י בי רב וכעל שימה מקובלת, ורבו"ם יו"ד סי' פ' שכתב לליסור חוך בו כמו קי"ל מפני שרבו עליו תביריו והחירו, וכ"כ מ' רמ"ח סי' ק"ח ומכם לבי טשפוח סי' ו' לוח י"ב וכ"כ ברבי יוסף לוי"ח מפ"ם ושב יעקב יו"ד מ"ם ושבות יעקב מ"ח לוי"ם סי' ו'. וכנ"ה מהר"ם לינר יו"ד ס"ם ר"ח, ומ' הרי"ם יו"ד י"ב ולחבני נוד יו"ד סי' ס"ו כתב שדברינו לחו פיקר, ונפש מי יו"ד סי' ס"ח ודברי יכבר סי' נ"ב ומייש שלט מ"ח סי' פ"ח וח"כ סי' קי"ה:

ועי' ט"ב קמח יו"ד סי' פ"ח דלפי' למ"ד דמהני שבועה בכתב כל זה רק לם הוח כתיבת יד הנשבע לכל לם הוח כתב יד חיש לחר ורק בחחימה שלו לכ"ע לח מהני, וכ"כ בית שלמה יו"ד מ"ח סי' כ'. ולפ"ד דט"ב פמינה יו"ד קמ"ה כתב להפך, מי' בית שלמה יו"ד מ"ב סי' פ"ז שדברינו בהשבונים מיקר וכ"כ עם בח"ח סי' נ' וכ"כ חסד לחברהם מ"ב יו"ד סי' נ' וכ"כ דלם לחר כתב כתם לין ממש לדברי בכל וכ"כ בם' משובת פגונס מבמניד מקוחין דף 56, ומי' דברי מלכיחל מ"ח סי' פ"ח סק"כ דגם לנו"ב פמינה בכ"ל בממחיר. בשובם רק לפמן מיוב ממון לבל לליסור בשבועה גם לדעתו לין כח ממש:

ב) והנה לח מלוה לכתוב כן קבלה נדר ובשובה, י"ל דלפי מי שייך לייחוס בנדר ובשובה. ודבש ט"ב קמח יו"ד סי' ס"ו דחל. לך בחינה יו"ד קמ"ז מפקפק בזה. ויזוע מ"ם מוה"מ סי' קכ"ד ור"ן בשובות רפ"ד בשם ירושלמי בכתרין פ"ג וכי לנעלר נשבע. וכ"כ ני' לוי"ח ס"ם מ"י"ד דלח שייך שליחות בזה והברים פחוקים, לך בכח בני"ד לין נפ"מ בזה דהשוחמים לח נו לכתוב כחב בזה ולח עכו"ם:

ג) ובם לפי' סייט לומרים דשבועה בכתב מהני כמו בשטרי קנין מ"מ בכח הי רק שמר רלי' כיון שכתוב בספר ומח"י מבח רלי' על קבלתט" כרי שלוכם מקבלים נדר בחחימה זו ולינם חלח לרלי"ו בשלמח ולח לקבלם ודלי דלח מהני ובמ"ם בים שלמם יו"ד מ"ב סי' פ"ז וכ"כ לחבני נזר יו"ד ס"ו לום ל"ו:

ד) ואף שב' שם "ומח"י לרלי' על קבלתט בשפתי סיטו" ומ"כ לף דנדר בכתב לח מהני ונם שכ' דהוי רק שמר רלי' מ"מ הח הודו בזה בחחימתם שקבלו עליהם בפיהם ממש, הלח לין זה בחיבת יסד רק מה שכתב לים לחר שלח בפיהם כלל והשוחמים לומרים שלח קבלו בפיהם סוס נדר ולישור ולח קרלו לף בכתב ונם לח נקרלו בפיהם, רק שחחמו לנד, ובם נלחנים מ"ז שלח קבלו ולח קרלו ובמ"ם נו"ב קמח תו"מ ל' לוח י"ב ח"ל ומ"ם בטורים שסמך על הסופר והחמיטו ולח קרלו הסופר לדרכם היח תוכבו כיון שלח קרלו נחרלם להחחייב בכל מ"ש, הרי שדעתו שלחתן שלח קרלו חלח שדעתם ט"ב דלפי' לם הלחתם בן שלח קרלו מ"מ כיון שלחתם נתחייב ובמ"ם נמ"ם מ"ה ס"ב. לבל חלק פליו בקצ"ח ס"ם ר"ן דל"ם נלחמות רק בזה שביטו לבין חברו בדיני ממונות לו מהני חם"י לף שלח קרלו לבל לם שביטו לבין שמים כשבועה דלינה עושה קנין חלח לישור לם בלחת לין קבל עליו לין כל חשש לישור וכ"כ בביח שלמה יו"ד ח"ב ס"ם ס"ן דמי שלומר שלח קרלו הכתב נחתן. ולין לומר דכ"ן בנדר ושביטה שביטו לבין עלמו לבל בשבועה לעומת חבירו היטו נחתן כמ"ש ש"ך יו"ד כל"ב סק"ה לפנין מפנת חוגם, ז"ל דזוקל נבי חוגם כי ש"ך כן משום דחוגם לין שביח לבל בכח נחתן. וכ"כ בדברי מלכיחל מ"נ סי' פ' ד"ה ס"ד. ומי' דברי מלכיחל מ"ב סי' פ' לוח פ' דחדם נחתן על עלמו חלח קבל ובל חדם נחתן על עלמו בחחה פדים בישורין ממילה יכולים לממך עליו כל העולם ולחכול משחיטתו וכמו כל הישורים שנחתן לף לחחרים:

רק ויותר מזה כתב בח' סרי"ם יו"ד י"ב ד"ס ומס דנחתן מס שלומר שלח נשבע לף נגד מ"מ, ולף לפחות הפד שקרא בכתב עמו נ"ב פשום דמה שקורא לידם מה כתוב בו כמו שבעיד הפד שלמר לו "רלה על מה לחמה חומס", מבואר מלשונו שפי' הקפידה על החחייבה לבל לם לח היתה הקריחה לפס קבלת שבועה היתה קבלה ובפרט שבכתב על לחד לחר וכ"כ בבית שלמה יו"ד מ"ח ו' וז"ל ולף שבכתב כ"ם שפס קרלו בכתב קודם שחחתמו לם לח נחבוונו בקריחתם לפס שבועה לף כלום היח כדחיתח בירושלמי ריש נזיר וכו' מייט:

ו) **ואפי'** אם לאחר האיש שנתן להם את הכתב נפטרו, הם נאמנים שלא קבלו כמ"ש מהרי"ט ח"א ס"ס י"ד דאפי' נגד עדים שהעידו שאשתו הוא נאמן שלא נפטרה משום דאדם נאמן על עצמו כרי יהודה בכריתות יב. וכ"כ שם סי' כ"ג ומיב יו"ד כ"ה וכ"כ תכם לבי טפסות סי' ר' הות י"ב דנאמן שלא נפטרה ואפי' עדים הנופים מעידים כנגדו ח"ל וכיון שיש להם לחוש הלאה כדבר שוב אין עליהם תורת עדות שלא תורת כעלי דבר ואין בדבריהם ממש וכ"כ ס' מעיב דבר יו"ד ס"ס ד' ח"ל כ"פ כשאומר שלא קבל ואין להשם למה שאומר הרב שיבית עדים כשרים שקבל בפיו לפ"ע לא הבית. ואדם נאמן על עצמו בכלה מכ"ל, ועי' סוד שם סי' ה' ד"ה שניה וד"ה וכהה:

ז) **והנה** בהה"ד סי' שכ"ו כ' אם כתב בשטר שאשתו לף אם תבעו מודה לו שלא נפטרה ונתן לאחלה נאמן ואין תושבים שמא נפטרה שלא בפניו, והוכיח כרמ"ה יו"ד רל"ב ס"ס י"ב. ומיי"ם בפי' הגר"ח סקל"ו דהייט שמכיר בעדים שלא נפטרה. אבל אין מוכן כלל, דמ"ם בהה"ד אם יוכל לחוכן לברר ולכאניר אין הכיוכה בעדים רק לברר מעוחיו על שטחן ברמחו, ואולי ס"ם הוא בהגר"ח והסמ"ע ס"ג סקי"ח הבית דברי מה"ד וכ' דאם כתב שנפטרה בפועל לא מצי להחגלל שלא נפטרה. ולכאורה דבריו הם נגד מ"ש בהה"ד דאם כ' בפירוש שנפטרה ומ"מ כ' מה"ד דנאמן שלא נפטרה אם יש לו לאחלה ומה בכך שהאשף תיבת "בפועל":

והנה גם בש"ך יו"ד רל"ב סקכ"ח מבית דברי סמ"ע הלו וכ' דמ"ם אם נפטרה בפועל קאי היכא שאין התובע מודה. וע"כ דסמ"ע וש"ך ס"ל דכל דברי הה"ד שנאמן שלא נפטרה קאי רק אם התובע מודה, וגם מ"ש הה"ד בסוף לאבל לענין דינא אם יעמוד שטחן נפטרה לי כשאר הודים בחי' לפרוע לי בלי שום טענה והודאת בע"ד כמלה עדים דמי לענין ממון ואפי' טענת לוכ לא חוכל לטעון, כזה נריך לדקדק אם טענתי טענה או לא מכ"ל, הם מפרשים דמייתי ג"כ שהתובע מודה לו שלא נפטרה שפיר יפי כן לפי' שהאשת שלא נפטרה מ"מ אחיינת ידך אחייב לאחך והודאת בע"ד היא דאדם יכול לאחייב ח"ע בהודאתו אם"ע שפניהם מודים שאיט אחייב כלום, וכמו שפטרים בחי' מהר"ם פדוואה סי' ל' סעי"ב:

אבל לא אכחד כי בלאדי אחת סי' זה בהה"ד משפטי מייתי דהתובע מכחיש ופשוט שהאשה נפטרה בחשא ופ"ז קאמר הה"ד דאף לטענין השטושה אדם נאמן שלא נפטרה אם נותן לאחלה ואין כזה לאסור שטושה, אבל מ"ת י"ל שיש לו שלא תביעת ממון כיון שאם אחזר בו והודאת בע"ד מהני, וכזה מטושק וכ' דלריך לדקדק אם טענתו טענה, והשתוממתי כראותי שהמהר"ם פדוואה מפרש להפך:

אבל שלא כדפתי מפרש בבאר הגולה יו"ד ר"ל סעיף י"ב, דרמ"ה כתב שם וכ"פ אם האשה שלא נפטרה, ופ"פ הפשיט לין הבנה לדברים אלו וכ' בהה"ג דהפי' שגם התובע מודה שלא נפטרה רק שכתב לבד, ואל"כ ע"כ דבריהם מייתי אף אם התובע מכחישו ואומר שנפטרה ומ"מ האשה נאמן, והוא כפי' מהר"ק בפ' מהר"ם פדוואה שם, וכן פי' ס"ז תי"מ ס"ג ס"ז טיי"ם, וכן כ' הפי' בט"ב קמא תי"מ ל' לוח י"ג ד"ה והנך טיי"ם וכ"כ מ' רמ"ן יו"ד סי' ס"ה, ועי' בפ' כריס סי' י"ד בפי' הך וכ"פ שכרמ"ה. ולפלא שלא הביא סי' כהה"ג:

ום"ם מוכח דהתה"ד מאחיט שלא נפטרה רק אם נותן לאחלה ולא כמהרי"ט הל"ל דנאמן בלי לאחלה, ואולי רק מפני שהי' טוען לפנין ממון ול"ע:

ח) **והנה** ראיתי בפ' מהרש"ם ח"ג סי' מ"ח שמביא דברי מהרי"ט הל"ל והתה"ד והסמ"ע וכ' לפקפק בד"ה והנה, למה מהני לאחלה נגד הכתב. הא נגד מעשה לא מהני לאחלה. ולענ"ד מבין דהא כ' ש"ך יו"ד קפ"ה סק"ם דלאחלה טובה מועילה לפי' נגד מעשה, וזה ימים רבים הבלאתי לראי' לזה מכתובות יח: שהקשו והלאתר ר"ל עדים האתומים על הספר וכ' הרי דאפי בנמי דמש"ה לית יכולים לאחזר נגד אחיאתן שכשטר רק משום כיון שהביד ליט אחד ואניד, אבל לולא כן הי יכולים לאחזר מאחיאתן משום שאומרים שהיו לאטשים אחאת נפשות, הרי דלאחלה טובה מהני לפי' נגד אחיאת דהוי מעשה, ועוד ראי' מכתובות קט: דמשאה סיאן לענין לפי' כשטר לא אבד את זכותו לפ"ע משאה מעשה מפני שיכול לומר לו לא עבדי לי' הכי לא הוי מכין לה בלי וכ' ופי' בספרי חלק לי סוי"ת סי' י"ד ד"ם ולפי':

ומ"ש מהרש"ם בד"ה ואם דשכח דנאחייב מכח הודאתו ס"ע אחיאת יד לא מלי לאמר לא נפטרתי, אמנם דאל בשהרי"ט מ"ל י"ד היאם אחיאתו בשטושה ופ"ז כ' דנאמן לומר שלא נפטרה וכן בשא"ל הל"ל טעון נגד אחיאת יד. וכ' דנאמן:

ומה שהק' מהרש"ם על מהרי"ט מריטב"א מכות כ'. דדוקא נבי קרבן דכ' לו הודע לנו אחיאתו תורה יותר מעדים משל"ל בעלמא, לק"מ דריטב"א מחרן קו' תר"ם על גלות דלא שייך אדם נאמן מקום דאלו בב"ד שעליהם מוטל לאייבו גלות בש"ם ברמב"ם בספר האטה רכ"ה ורים פ"ה מבואר. ומשל"ל בחטאת לף דאלו בב"ד לחשבון בש"ם תו' כריאות יב. סל"ה לו, מ"מ כיון דכ' לו הודע הוא נאמן נגד עדים. אבל בדבר שאינו טוען לב"ד כאישורים, פשיטא דנאמן

דנחמן, ולחי' מהרוח פ"ה מ"ט כ' לומרים נמחלת וכו' חכמים לומרים הוא נחמן לפ דבס אין החקירה על הקרבן אלא לענין המהרה, ומ"ש בכריתות שם ר' יוסף לא תמרו אלא לעלמו, היינו אלא לזלזל במהרות, ודברי ר' יוסף הן דברי התוספתא מובא בר"ש מהרות שם, ועי' רמב"ם שפ"ו מהלכות ט"מ וכ"מ ולח"מ:

מ) **שנית**, אין נדר חל על שחיטה דהוי דבר שאין בו ממש רק שם לומר יחפרו ידי לשחוט כמ"ש שפ"מ פ"ג מנדרים, ולפ דנס בדבר שאין בו ממש יש בו כל יחל מדרבנן כמ"ש נדרים שו. אבל הכא על אחרים ל"י לאסור דהוי דשלב"ל כמ"ש בנדרים שה: וכ"ן ד"ה אלא יאסור ושיך יו"ד ר"ד סקי"ם, ות"כ אין על הבשר כל איסור וכ"כ בית שלמה יו"ד ח"ת סי' ג' (דף ו:) וכתר משה דף קלח: והייב על שלוש ח"ת סי' ס"ת ד"ה ומס:

נ) **עוד** שפשם בנדון זה דהוי נדרי תוגסין ולא מהני כמ"ש שבועות שו. אתדם בשבועה פרע לאנוס ומחני' נדרים כ: נדרי תוגסין המירו חכמים. והכא היו השוחטים מוחזקים שנים רבות בפרנסתם, ופשיטא שאסור לרדת לחייהם וכמ"ש ריב"ש סי' רע"ת ד"ה שנית מי שהחזיק בדבר אפי' מעלמו אין נומלים מימו ומי שעושה כן נקרא רשע. וכיון שחמסו את לחמם ופרנסתם ומ"י לנוס הוכירו לחתום על כל מה שהניחו לפניהם אין זה נדר כלל וכ"כ בחשו' ר' בצלאל תשכנו סי' כ"ה מובא בח' מבר"י כאן ח"ת יו"ד נ' שבועה שאבדו כי נפל פחד הקהל עליו לא מהני, וכ"כ שם מהדורת תניינא יו"ד כ' בשם בית יעקב סי' ו' שבועה ס"י בפייט הקהל חיוב שבועה וכ"כ חפד לאברהם ח"ב יו"ד כ"ת בעובדת שהכריחו הקהל את השוחטים לחתום חיסור שאין לך נדרי תוגסים גדול מזה שאנסו לחתם בני העיר שלא כדין לקבל עליהם שבועה ונדר וכ"כ חיים על שלוש ח"ת סי' ס"ג וכ"כ תעודת לחוב מדברי יו"ד סי' י"ח, ולפ דאפי' בנדרי תוגסין לריך שיקבל בלבו כמ"ש נדרים נח. שיאמר היום. אך מהריי"ט ח"ב מ"מ כ"ב ד"ס וירלה כתב דסייעו דוקא שאין הקהל מכריחו על השבועה אבל אם נאנס על השבועה עלמה, היא בעלה לפ שלא בפל בלבו, וכ"כ מהר"ם לובלין סי' י"ת דאם האונס על השבועה אפי' לא בפל בלבו אין השבועה כלום, וכ"כ נפש חי' יו"ד סי' פ"ד ד"ה והנה, ולפ דהש"ך יו"ד רל"ב סקמ"ד היינו מחלק בכך מ"ת בנדון זה שלא קבלו בפיהם רק בחתימתם בודאי יש לסמוך על הפוסקים הנ"ל אפ בלי בפול בלב בנדר היינו כלום:

יא) **והובא** לפני פחשבן הכתב שעליו חתמו השוחטים, והנה הסופר לא כתב לשון קבלת נדר שנו מקבלים עליהם לאסור רק לאסור לנו לשחוט. ולשון זה היינו נדר רק הודעה בעלמא וחו"ל. ולפ שבסוף הכתב סיימו "כל זה קבלנו עלינו" הכפ: זו היא לומרת כלום ואינה

מחדשת דבר רק מבארת ומודיעה שלמרו לשון הרחשון שהיו כלום:

יב) **ומה** שמפפפים בעלי הלב נגד השוחטים מענין תקנות הקהל, הוא בכל הכלים, מקור לזה הוא יו"ד סי' ל' סעיף י"ל ושם כ' אם הניחו הקהל תרם וכו' י"ח שהחיתו לאחרת ולריך לזה תלו התגלים. (ל) שהניחו דוקא תרם, ומ"ך מקל"ח שכתב אפי' בלי תרם מ"מ לריך שהקהל התנו שיהי' לאחר כדיעבד כמ"ש מפורש, וכ"כ תבואת שור שמ"ח סי' ב' כ"ב וכפ"ש הרב סי' ל' סעיף ל"ג, ומוסיף דכעי' דוקא למנדר מלחת. (ב) שי"ח הרב סי' ח' בסוף הפ"ש כל זה אם התקנה היתה במלחת דאחורת ולא על דבר שבממון. (ג) משפפ שלוש הובא בדרכי תשובה סי' ל' אות ל"ח דוקא אם נעשית התקנה בדוב דעות הלומדים שבעיר. (ד) שור שם וכנין פולם מובא בדר"ח גם אף במלחת דאפי' בעי' שיהי' כל אנשי העיר ביחד. (ה) ואפי' אם היו כל אלה התנאים כ' פרי חדש סי' ל' שקל"ח דבהפסד מרובה שרי:

וכך זה סי' שייך אם סי' לנו עסק שם תקנות הקהל שבתו לנדור ערך ולחוק לת התולם. אבל בעיר זו היתה השחיטה והשגחה בחכלית הטהרות והדקדוק, ות"ל נהרס הכשרות אין לפפר לקרות לזאת תקנת הקהל, לתמהה:

יג) **ואפי'** אלו הי' ממש בכתב ליסור זה, ואפי' אלו היו נודרים על דעת רבים. מהני התרה בדיעבד כמ"ש רמ"א יו"ד רכ"ח כ"ל ופמ"ש סק"כ ואפי' נודר על דעת תברו אפי' עשה לו טובה והשבועה לתועלתו דים כ' דשוה שם סעיף כ' ודעה לתשובה להתיר קבע בש"ע בסתם, והדעה התוסרת בלשון י"ת, והגר"ת סקס"ו פוסק דמהני, אבל בנדון זה לא הי' נדר ע"ד רבים ולא ע"ד תברו:

יד) **ונם** הלא כתב מל"ם ס"ו משבועות ס"ת בשם רשב"ח דמי שעבר על נדרו אפי' במד"ר מתירים לכתחלה דזה הוי מנוס להניחו מטברש ות"כ הי נימח דים מזה אי' ושברו השוחטים, מלוס הי' להתירם:

וראיתי לבית יצחק יו"ד סי' כ' תוס כ"ת שכ' דנודר ע"ד תברו אף שעבר אין מתירים. ומביח רלוי' משער המלך פ"ו משבועות שכ' נבי נדקי' דכיון דלריך לפרט את הנדר ת"כ עבר על נדרו קודם שהחירו וגלה להם. ומשה ס"ם כיון שלדקי' גלה ועבר שוב יכולים להתיר אפי' נדר ער"ר, ת"כ כיון שנדר על דעת נטוכדנלר אף שעבר אסור להתיר. אבל במחב"ח לא עיין היטב, כי בשעה"מ כ' שלשה מירולים על קו' זו דלדקי'. ונכל המירולים לא פרט את הנדר ולא עבר. ומ"ש בית יצחק אם תברו שנדר על דעתו מותר לת מהני דבר מנוס, אתמה כן כי רמ"א רכ"ח סכ"ת כ' אם רבים

רבים שוחט אין מחזירים. לכל מי' כים שלמה יו"ד ח"ח סי' ו' כ' שאין זה ברור. ומביאם נמי סי' ה"ד שוחט בנמצא חי' יו"ד סי' ע"ח סולק, וכ"כ ת' שני יהושע ה"ס י"כ דעל טנעים אין מבניחים לפ שמוחים. ועי' ת' מהרש"ם מ"נ ס"ם ר"ם דלפ ע"ד רבים ולהופלא חברו מחירים לחלוה, וממילא כיון שעבר ת' מן השוחטים בעל כל ביאור והקבלה וכולם מוחרים כמ"ש יו"ד רכ"ח מ"ד ורל"ו סעיף ו':

מז) ואף דהדין הם ת' אסר האחזו לאנשי מירו אין לאנשי העיר מחירים אח נדרו. כמ"ש סור יו"ד רכ"ח, לך בדיעבד שרי כמ"ש סור סעיף ה' וכ"ח ומ"ו סק"ם:

וראיתי לבית מאיר דמחמיר לפי' בדיעבד. והוא נגד המפורש בסור ופוסקים כל"ל. ונפלאתי לוך הפרית על המדה כי בס"ם לא הובא הדין הזה כלל דאין מחירין מלאשי העיר. ואלו בפי' דברי ירושלמי נדרים פ"ה ס"ד כמ"ש כ"י שם ולפי' לפי' ריב"ם בירו' מוכח בב"י מ"ח הא ים מ"ד התולך ומחיר לכתחילה ונם לאחן דאסר לינו אלא מדרבנן ופשיטא דבדיעבד מותר ועי' חום' נזיר כח: ד"ה אלא שהקשו לפי' מי בעל מעקר עקר מ"מ יכול לספר לאשתו לף דאמרי לי' הנלה בהפרה, ונס עי' מאירי נדרים פח: דאפרש נ"כ בפי' ריב"ם ומור לאיסור, ומ"מ בהב לף שים פוסקים כדעת הראשון בירושלמי, מוכח דאין ברור לו הדין שלינו נשאל לחכם שבעיר:

נם יתכנו דברי בית מאיר רק לי נימא דטונע הוי כקרוב ובייט בבעל דבר שלמו אי שייך לומר הוא לינו מיחל ופסול לפי' דבדיעבד אבל הלא ממ"ע ושי"מ מ"מ ל"ז סק"ח הטלו דטונע פסול מטום מעקר וא"כ רק ספק הוא אחת מטום הנניעה לא ידקדק בחנאי ההחרה פשיטא דלא דמי להוא לינו מיחל ודיעבד שרי:

ומה שהביא בית מאיר לפי' מירושלמי נדרים פ"י ה"ח אחנית ריב"ם, דלמא מיירי לענין דיעבד אע"ב שגם דיעבד לא מהני, לק"מ די"ל הכוונה שם אי לכתחלה יכול בעל להחיר נדרים שביו לביתה:

וי"ל לאמ"ם ג"ך סק"ח דאם אין לו שלה אחרת הוי כדיעבד וכן משמע מלשון רמב"ם פ"ד מנדרים הי"ג שכ' לו שנדר מישראל והרי הוא נשאל לחכם מישראל והייט לכתחלה משום דאין שלה אחרת א"כ הכא לפי' אלו אי' בהחם נדר כדין מ"ח כיון שקבל נדול הוי מלטערים מבשר ואחו קבל אינם מאחינים לנד השני, ומותר להניח לאנשים מעיר אחרת הוי כדיעבד וכמ"ש בית שמואל לה"ע סי' ס"ב סק"ד דמורת נדול כדיעבד דמי וכ"כ פ"ו יו"ד ל"ח סק"ב ובכמה דוכתי:

סימן לט

ראיתי בספר חדש שמו מ ש נ ת י ע ק ב סי' ל' מחיר לכתחלה שחיפה מחלל שבת בפרהסיא אם ישראל שמרנים בפניהם שכין בודק שכינו ושומד על נבו. ותשומם על המרחה. והנה מרחק אומר כי כדמותו כללתו יש בחשובת רשב"ל ח"א סי' הקכ"ם שכתבו לו בשם ר' דן דשחיטה נכרי מותרת אם יודע הלכות שחיטה ומחרים רואים לותו והשיב תמה אני לין לחה שאלני בדברים כפלים, דברים של הכלים, ושים כלי לנפרים חשובות מלא נוילים, דברים שאסור לשמעם כ"ם לאמרם וכ"ם להפלוחן בספר נדיו ולא בחתי להוליא הזמן והדיו לבטלם מכ"ל:

כן הדבר הזה, מי שמע כוחח כי יהין לים להחיר לח סבלה. וכוחב ומוחם שפק נגד הנמרא והרחשונים והשלחן ערוך במקומו, ופלא כזה יקרה רק בארץ השלוחה הזחם:

והנה ממל ורעות רוח לבעל דברים בפלים, להוכיח שיום חינגו לילה ושל מן שהוא מן, אבל לא עת לחשות יען כי נכחב בספר, והוא לחבן נגף כי יחמרו חסני לן דבנן דשרו לן עורבא ומקלם יניד להם:

ואעו ואומר. כי בנוף הדין ברור הדבר דאומר לחלל שבת בפרהסיא הוא בנכרי ואם שוחט לף בבדיקת סכין ואחרים רואים לותו היא נבלה מן החורה:

מתני' חולין יג. שחיטת גוי נבלה וכ' רמב"ם לפי' אחרים רואים לותו וכ"כ רמב"ם פ"ד מאיסורי הי"ח גוי שאחט לע"ם אפילו ישראל בסכין יפה שחיטתו נבלה ולוקה על אכילתה וכ"כ כל המפרשים. ומסקי' בחולין ס. דאומר לחלל שבתות בפרהסיא הוא אומר לכל התורה כולה והוא כגוי וכ"כ רמב"ם פ"ב מאיסורי הי"ד דהוי כגוי ושחיטתו נבלה וכ"כ רמב"ם סרק ל' מאכלות האסורות דאחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד ע"ז לכל דבריו וכ"כ פ"ח מנזילה ה"ב מחלל שבת בפרהסיא לבודתו מוחרת ואסור להחיר ט כאבדת נכרי וכ"כ בה"נ ה' שחיטת אומר לחלל שבת פושה יין נסך דהוי כגוי וכ"כ לאבול ח"נ דף ה' דהוי כגוי ועובה י"ג וכ"כ ריב"ם סי' ד' מחלל שבת בפרהסיא הוא אומר לכל התורה והוא כגוי נאמר לכל דבריו וכיון דהוי כגוי ושחיטתו נבלה פשיטא דלא מהני אחרים רואים לותו, ומפורש כן בתי רשב"ח חולין ד': ד"ה ואומר דאומר לחלל שבת בפרהסיא לפי' ישראל עם"נ ובודק סכין ונותן ט שחיטתו נבלה כשחיטת נכרי וכ"כ ר"ן בחנאי ריש חלין ד"ה ולענין דאומר לפי"ז ולפי' עמדו על נבו מחחלה ומד סוף שחיטתו פסולה וכן הדין לאומר לחלל שבתות בפרהסיא, וכן מפורש בסור ום"ש

יו"ד סי' כ' סעיף ח' דשחיטה גוי נגלה לפי' לחרים רואין לומו, וכסעיף ה' דמומר לע"ז וחלול שבת בפרהסיא הוי כגוי גמור ואח"כ כש"ט הביאו דין נדוקי וכייחוסי דשחיטתו לאסורה ואם שחטו בפניהו מומרת שחיטה כגויס חלה שחיטה נאמנים, הרי מבואר דרק בנדוקי וכייחוסי מהני לחרים רואים לבל לא במחלל שבת בפרהסיא דהוי כגוי וכ"כ מל"מ פ"ג מהגנות ה"ז ותב"ש סי"ג כי מומר להכעים ה"ז כגוי ושחיטתו נגלה דאי' לפי' בדקו לו סכין ורלי שחט יפה. ומומר להכעים ולחלל שבת בפרהסיא הס מין ח' וכס בש"ע בסעיף לחד, וכן מבואר בפמ"ג שם ס"ד י"ז ד"ה ודע שכ' על הא דבפ"ח לא הוי מומר ומ"מ בעני' לחרים רואים הרי דהיכא דהוי מומר לא מהני לחרים רואים וכ"כ בפמ"ג י"ח ס"ד ג' וכ"כ תכמת אדם כלל ח' בסעיף ח' מי שהוא מומר לחלל שבת בפרהסיא לפי' לחר טודק הסכין ולפי' ישראל עומד על גבו ורואה שחט כתקנו שחיטתו נגלה וכ"כ תפארת ישראל חולין פ"ח לות ח' דמומר לחלל שבת בפרהסיא לפי' רואים לותו לאסור מדלות':

וכן מבואר בתו' חולין יד. ד"ה השותט שהק' למה שותט בשבת שחיטתו כשרה הא הוי מומר לחלל שבת, ומה קו' הא י"ל דהכא מיירי אס לחרים רואים לפ"כ לפי' רואים שחיטתו נגלה וכ"כ לב לבי' אס ד"ה לחנס ודה בהוס' דמהני' מיירי בחרים רואים וכן הוא במהרי"ק שורש ק"ס שעל קו' חוס' דבגמ' בפי לתוקמי כר"מ ור"מ הא ס"ל מומר לדבר א' הוי מומר לכל התורה, תמה מהרי"ק הא לר"מ חיט כגוי חלה שלין לו נאמנות ות"כ י"ל דמהני' מיירי בחרים רואים, אבל על קו' חוס' הרשוגה לא תמה מהרי"ק, הרי דמומר לחלל שבת לא מהני רואים. וכ"כ מהרי"ק לח"כ דחוס' משמע דהקשו רק על מומר לשבת ומי' דבפשט א' לא הוי מומר ולא הקשו לר"מ משום די"ל דמהני' מיירי ברואים ומבואר שי' חוס' דמומר לחלל שבת לפי' טע"ג שחיטתו נגלה, ובשלחי סי' י"א לוה ב' מכוון נ"כ לקו' מהרי"ק דלין תימה לר"מ די"ל דהוא כר זכיחה חלה דמשוד הוא ומהני מיירי בחרים רואים ומ"מ אס הוא מומר לחלל שבת שחיטתו נגלה:

והנה מפשטות דברי הרשוגים הנ"ל מבואר דמומר לחלל שבת בפרהסיא מן התורה הוא בכרי וכר' אבי מרוצין סט: דפ"ז ושבת כי הדדי ניתהו וכ"כ רש"י יבמות מח: ד"ה גר תושב והגר זה גר תושב והחירו הכתוב על השבת דמחלל שבת כעו"ז וכ"כ חוס' סנהדרין ע"ח: ד"ה לא וכ"כ קיט. ד"ה שלאמר דלא דסחס מיתה הנק מ"מ הי' משם מדמה מסברת לע"ז דמחלל שבת ככופר בעיקר:

וראיתי לנחל לשכול מ"ג דף ס' חוס ע' שהביא כשם טושם מגדים ד"ל מחלל שבת רק מדרבנן סוי כגוי ומ"ח לזכיחה פסול מדלות' ופי"ב מה שמלדד ע"פ דבריו. וכמחב"ם ליחא לדבריו ופי"ב שכ' כשם רשב"ל להקל וברשב"ל משמע להפוך דדיט כעכרי ולא מהני רואים כמוכח למעלה, ומה שהביא מדברי פמ"ג ריש סי' כ' טעה בכיונתו. וכל מה שכתב הוא נגד הרחשונים ונגד דברי הלשכול שם שכ' מחלל שבת שחיטתו פסולה ופסול לכל התורה כגוי ושומד וי"ב לגבי מומר שבת ופ"ז כהדדי ניהו:

ועיי' רלח יוסף חולין יג. ד"ס עוד שהקשה הא ודלי גוי שחיט עובד ע"ז מאור מישראל מחלל שבת בפרהסיא ולמה במחלל שבת הוי נגלה דלורייתא הא בגוי שחיט עע"ז כתב רמב"ס בפ"ד מלסורה הי"ב דרק נדר נדרו ומדרבנן הוא דשחיטתו נבלה. והנה בלחמת זה רלי' ב"ך סי' כ' סק"כ דרמב"ס קלי על כותי ולא על גוי דלפי' מומר לשבת שחיטתו לאסור מה"ת כ"ש גוי שחיטו עע"ז, ועני' הב"ח דרמב"ס מיירי בגוי חולי בחמת גוי שחיטו מלווה על השבת ואינו עע"ז קיל מישראל מחלל שבת ופי' תב"ש סי' כ' חוס ע' שכ' לעטין דיעל בשחיטה אין בפ"ת לוך היא הגירסא ברמב"ס כיון דעיקר כחוס' ורש"ס ור"ן דגוי פסול דאיט בר זביחה ולפי' איט עע"ז נבלה דאו' והביא גם מ"ש לאב"ד פ"ב מהלה"ט ה"י שכ' כן דגוי שחיט עע"ז הוי נבלה דאו':

והנה בעטור (דפוס ווארשא דף לה:) מובא ב"י להב"ח סי' מ"ד ותשב"ץ ח"ג סי' מ"ג ומ"ז כתב דאיט מומר רק בעובדא קרקע ולדבריו מיושב קו' חוס' חולין הנ"ל בשוחט בשבת דהא איט מומר כלל, אבל דמה ז לא סוכלה בש"ס וחמוה מאד מניין לו כן. ופי' פמ"ג פתיחה לאו"ח ח"ד לות ג' מסופק לי הוי מומר אם עובר לפי' שבת שלין בו מיחה רק לאו. ובפת"ס יו"ד סי' כ' סק"ו בשם משנת חכמים כ' דאיט מומר אבל דעת תורה סי' כ' סק"ט מבית מת' רדב"ז דגם בלאו הוי מומר, ובלחי דרבנן יהוס מחלוקת בית הלל ופר"ח יו"ד כ' בקונטרס לחרון, ובת"ס ס"ק כ"ח כ' דאיט מומר וכית מחיר לו"ח שס"ם כ' דהוי מומר וכמי' רעק"א יו"ד כ' המלה דלר"ן איט מומר אבל לרמב"ס לפי' בלחי דרבנן הוי מומר ומי' דו"ח לרעק"א מערכה ג' שבת ק"ו:

ומה פרהסיא. בסנהדרין ע"ד: איתא דבפי' שיהי' בפני עשרה מישראל וכ"כ רמב"ס פ"ה מיסודי התורה ה"ב, חלה שמהרי"ק שורש ק"ס כתב אס הדבר מפורסם לכל אף שאינו בפני ישראל מקרי פרהסיא ולחי' מסנהדרין שם דפריך והא לסחר פרהסיא הוי וכ"כ ב"ך יו"ד קי"ז סק"ד דלפי' איט במעמד עשרה מישראל חלה שיודעים מהעשרה כני וכ"כ תב"ש סי' כ' סע"ו, ונחולה מא כ' בפלחי י"א סק"כ דאס חלל שבת ומחויב בנפשו והפקיר עלמו בפני עדים והתרוחה אין לך פומבי ופרהסיא גדול מזה וכ"כ לב לבי' חולין יד. ד"ה לחמס ט"פ הפלחי דאס

העקיר עלמו ולינו מקום מקום לחדם הרי פרהסיה יהיו עשרה או לאחד ואפל פי כפלתי פי' בתמדת יערחל ח"כ סי' י"ב קו' רפ"ח בגליונו על תו' סנהדרין פח: שכ' דמשה רי' מסופק דמקום חייב סקילה כיון דחלל שבת בפרהסיה והוי כפע"ז, ח"כ מנלן דמחלל שבת בלעבה חייב סקילה דלמא מקום שאני שהי' בפרהסיה, ולפע"ז כפלתי ניחא לחם כתרו בו הרי פרהסיה, ובחי"ם בלקוטי שו"ם סי' כ"ו כ' לפ"ד מקום חולם או מעמר י"ל שלא הי' בפני עשרה והוא נגד דברי חוס' סנהדרין, ובח"ם עלמו שם סי' פ"ג כ' בשם ספרי סוף שלח דמקום בפרהסיה הוי:

אבל דברי הפלתי אין לחם שום מקור דמה שהביא בן בשם מרדכי ריש חולין, לא נמלא שם דבר, ובכל מקום מלינו דשלשה הוי פרהסיה ולא שנים וכמ"ש ניטין לב. בי חלחת חיש לי' קלא ומ"ה לחמרי' כ"ב לט. כל חלחת דמחחמרה כחלי חלחת לית בה משום ליצנא ניחא ולכן מחחם בפני שלשה דנלי חלחת כמי' וכן בשבועות כה: והוא שניכר לשלשה בני חדם אלא ש"ל כיון דלמכרי"ק וס"ך וחב"ש די חם יהוש שיהפרסם ומלינו כ"ב מב. נמוכר שדהו לחלי' בשנים לחלי לי' קלא כיון דמוכר בפרהסיה זכין ורולה שיהפרסם הכא נמי כיון שעדים אחרו בו ובכל החרחה בודחי יפרסמו הדבר. אבל הלא מפורש דלא כפלתי בע"ז לו: דלחמרי' מדלחי' בפרהסיה ובמעשה שסי' וברמב"ם פי"ב מהל"ב ה"ד דבפני עשרה וכ' רלב"ד ומוכח ברמ"ה פ"ח ס"כ דלריך שיחרו בו. הרי דלח שהחרו בו לא הוי בפרהסיה רק בעשרה:

ותמהני גם על עכרי"ק וס"ך דדעתם דידיעה בלי רלי' שני לפרסום, מניין להם זה הא בגמ' הלריכו דוקא שיהי' בחעמד עשרה ובשבועות לד. ליחח דידיעה בלי רלי' לא מהני רק בדיני ממונות ולא בדיני נפשות וכמ"ש סנהדרין לו. וכל חלוק בשחת בין לגבי לפרהסיה אין לו למוד אחר רק מקדוש השם, וגם ק' דודאי נזרת המלכות הוי יהוש לכל ופרהסיה היא וכיון דבסנהדרין עד. ת"ר יוחנן בפרהסיה אפי' מטה קלה יהרג למה הלרך ר' יוחנן לומר דבשחת הנזרה יהרג הלא נזרה הוי פרהסיה ח"כ דפרהסיה בעי דוקא עשרה, ומה שהביא רלי' לדין זה מחסחר, נרחה דזה שנלקחה לחסחר לחשורום הוי כמעשה וזה הי' בשני עשרה מיערחל וכ"כ בחידושי ר"ן סנהדרין לחמר פרהסיה שי דיוחר מעשרה יערחל היו בשוק כשלקחה המלך לחשה וכ"כ רשב"ח קדושין כח: ד"ה ח"ר שחק: על מה שחמרו לא דברה חורה חלא כנגד יל"ר הא מדחי' בעשרה שרי ואי' משום דבשחת מלחמה ליכא יערחל עוני ואיכא פרהסיה לחסורה לכן לריך קרא להחיר, הרי דפיקר דנים על הלקיחה כיון שהיחה בפרהסיה:

וידוע מ"ש ג ריש חולין להחיר לחבל הוא יחיד בדבר ודברין חמוסים ונגד כל הפוסקים:

ומרם כלות, לחת על דברי מחבר הם' כנולר על סלסלות, לף כי למורם רוחי, הזמן לנטות, בדברי הבל וקלי קלות, לפסב במורדות שלינן מעלות, רק לעקל ולסקלקלות:

מה שכחב דלדעת חום' במחלל שבת לא מומר לע"ז מהני עפ"ג, זה שקר כמ"ש לחמלה, ומ"ש דלרמב"ם מומר לחלל שבת עשלומו מדבריהם בלו, ליחח ולרמב"ם הוי נכלה מדלו'. ומה שהביח בשם רמ"ם ריש חולין שהשיג על שעמו של הרמב"ם שלומד לישור וניחח גוי מקרח דוקרח לך ואכלת מזבחו. אין לזה כל ענין לדין זה. ושוף שוף למנין הלכה שניהם מודים לדין מומר, ומי' חום' חולין ג: דגוי לינו בן זניחה וה"ם חוכל נבלות להכעים הרי דנם מומר לינו בן זניחה וכ"כ רלב"ם סי' ז' כיון שלינו חושש לנבות לינו בר זניחה:

ומה שהק' על רמב"ם מר' מבן הא י"ל דהוי מומר לכל החורה ומ"מ שחישעו מוחרת, לינו יודע מה הוא הא רמב"ם כי דמומר לכה"פ שחישעו לחורה ומה ו שב' "דלפי חום' ניחא דלינו בר זניחה", וכי רמב"ם לינו סובר כן. לחמחה. ומה שהביא מהוספחת ריש חולין שהיא נגד דברי חום' ורמב"ם, אין מלוי להדנים מה שלריך לומר על דברי רוח חלו, כי הלא חו' חולין ג: ד"ה קסבר כ' כן כמו ההוספחת דגוי לינו בר זניחה, ומה חוספת נם בדברי שלחות בהשלוחך שהבית הביח לריך ולבטלה:

ומה שכ' דרב מבן לחוחב רק על מה שחמיר לפי' בחין עפ"ג לכל בעפ"ג כבר, ח"כ לדבריו למה לחוחב, די"ל דהוי מומר ומ"מ יש לו נחמנות כמ"ש ח"ם חלק ו' סי' פ"ג וכ"כ ח"ם חה"ע ח"ל סי' כ"ב דמומר לכה"פ לינו בן בריח ולא בר שחיפה ומ"מ לינו מחוד לנחר עבירות ולחחב שפי' מומר לע"ז לא הי' חמור לחכול נבלות (ובחמה שדכריו חמוהים ומפורש כנגדו ביו"ד קי"ח ס"ו דמומר לעבח חמור לכל החורה) חע"כ דפשוט לפחיטה מנד עלמו כיון שהוא מומר, ומה שהק' על לימח מסיים (דף ה.) דלמח מיירי שם בעפ"ג וחי' דפשיטא דמומר מהני עפ"ג, הלא זה פשיטא, ומה שהביח רלי' מרש"י ד: ד"ה אלא שב' דסמכי' עלי' ומוכח דרי' מבן מיירי לפי' בלי רואים, לף שם י"ל כן, אבל מה בכך הא ניחא לי' מבן, ומ"ש מרש"י שם ד"ה לא שב' ושחים שפיר, הפי' הוא ושחים שפיר הייט שבשר לפחיטה, ומ"ש דמוכח מרש"י כחוספחת, אין מחוספחת כל עזר לדין זה. ומה שהביח רלי' מקו' חו' יד. ומעחיק בלרוכה כל דברי חוס', הנה לדרכה מבואר בחוס', להפוך כמ"ש לעיל. ומ"ש ולהלכה בעה"ע ורמ"ם וכ"ן וכי"ו וטוש"ע נמשכו אחר שיטת החוס", בבר כחבחי דכ"ן וטוש"ע כחבו דמומר לפי' עפ"ג הוי נבלה. ומ"ש וכ"כ לדעת הרמב"ם הוי לשון דרבנן" זה ליטו, לרמב"ם

לרמב"ם הוי תו' דתו'. ומ"ש ומכ"ש נמי שהלתום להד"ם, ומ"ש נמי כמו כל המחור — מעניין מומר לעבודת מ"ז לא נמלא במחור דכר:

ובגמר דבריו נתפשם שכ' כי נמלי הם"ע תפסו להלכה כתום', לא מילק ולא כילק ילפינן לכל הלא כם"ע משורש הדין דמומר למלל שכם כפרהסיא לחני רוחים ואחו שחיטתו נבלה:

ואף שכ"ד לא מכני רואים, מ"מ הכני שהל על נורכת מרכבן שלו, שהוא השומד על גבו של המומר לחלל שבת, מנלי' שהוא מרגים בעניעים כיון שאין לו קבלה וכמ"ש פרמ"ג סי' כ' ס"ד כ"ג דמפ"ג נריך שיהי' מומחה וכ"כ בדברי מלכיאל מ"ב סי' ל':

סימן מ

לכבוד יקירי הגאון הגדול פאר הדור מ'

חיים עוזר גראדזענסקי שי'

אבד"ק ווילנא.

קבלתי בשמחה רבה לת ספרו הגדול לחיישר המחטשס כלבן נזר ומלא חריפות מלומה ובקיאות על כל נדותיו. והנה כחיר על שבר פי השובתו במלק יו"ד סי' ה' והנני כותב לכ"נ לחבר המירותי בענין זה:

שם לחם נ' חמה על מה שלמרו חולין מח. המרו בו ובקבל עליו בחרלה מלי ל"ל לחי לחיר עלמו למיחה לין לך מומר נדול מזה ומעשה מומר למפרע, מה כוך שלחיר עלמו פ"ם הא לא לא עשה מבירה בפועל ולין נעשה מומר למפרע לפי מעשה המבירה ולירין דשל"ה במנשך לא נשחם בכמה לפ"ז דנם מחשבה לפ"ז הוי מבירה וכמ"ש קדושין לם: דמחשבת פ"ז מלטרפת למעשה ונדולה מזו בסנהדרין סח. בניחת לפ"ז לם לחבר לחך ולחבוד חייב וכ"כ רמב"ם בפ"ה מפ"ז וכן לחבר שיטתו בלב וכ"פ רמב"ם בה' פ"ז דכל מקבלו במחשבה לם"פ שלא מבד הוי מנדף ופ"כ לכעשה מעשה וניסך לנלולי מילחת למפרע שהי' מומר לפ"ז במחשבתו לעבוד וכ"ז במנשך ושוכד פ"ז לבל לא במלול שבת דניהו דממלל שבת בפרהסיא הוי מומר לבל הכנה לחלול שבת ליכה מלטרפת למעשה ושלא כם' מנן לבות שפי' ממני' חולין יד. לם"פ שמחחייב בנעשה דכשהחיר בו והחיר עלמו למיחה הוי שחיטת מומר:

והנה מה שהביא כ"נ מקדושין דמחשבת פ"ז מלטרפת, ושלי זה הוא דרך דרוש ושומר הלישור לבל לין הכוונה להלכה למעשה כלל שיהי' פ"ז מומר למפרע, ורלישו מסנהדרין סח.

דלם לחר לחך ולחבוד חייב כדכתיב לבד, חמוה דם מניטו רק כניסם מלחרים לבל לם מעלמו לחר לחך ולחבוד פ"ז שמור דכמי' רק מעשה כמו שפסק הרמב"ם פ"נ מפ"ז ורק כלחר ללי לחה חייב מפני שקבלו עליו לחלו':

וראיתי בשריך לנר סנהדרין סח: ד"ה לא שחמה על רמב"ם למה לא פסק כרבינא שם דלא זו לף זו קחני ולפי' לחר לחך ולחבוד חייב. ורלה לדחוק דמ"ש רמב"ם פ"נ מפ"ז ס"ד וכן כל כיולא בדבור זה חייב כוונתו לחך ולחבוד, וה"ל רק כוונתו למ"ש בחחני' סנהדרין ם: המקבלו עליו לחלו', ולחייהתו על רמב"ם ל"ק כי רמב"ם פוסק כרבים, דרק רבה ורבינא מחייבי. לבל ר' יוסף לחבי ורבא ור' לחי פוסרים והלכה כרבים:

ומ"ש כ"נ ליל' שכן יסנו בלב, כן לישתו בסנהדרין סה. וכריתות ד. לבל קלי רק למנדף שהוא מבדך לת ה' כמ"ש מכמים כריתות ז: וכ"כ רש"י כריתות ד. ד"ה ושנו לבל לא קלי לפ"ז וכ"ם חו' סנהדרין סם. ד"ה הלילל דכפ"ז ליסת בלב:

ודון לחת דרמב"ם פ"ת מיסודי המורס פ"ו כ' כל המעלה על דעתו שים שם חלו' לחר חון מזה מובר בל"ת שי' לת יהי' לך חלהים לחרים על פני, לבל הת לינו לוקס דהוי לחו שחין בו מעשה וכמ"ש פ"ב מפ"ז ס"ל ובל בפנה לחרי כדרך שהוא עושה בו מעשה ה"ז לוקה ושוד שם ולחו זה לפ"ע וכו' לין בו מלקות. ונם לחו דוקה בפ"ז הרמוב לחסור לחלה נם בזוט כמ"ש שם דכל מחשבת מבדם בין בפ"ז בין בזוט מובר בלחו דולה החורו לחרי לבבכם ז' מיוח ולחרי מיניכם ז' זוט ומשך בזוהר בריקים ל"ת ש"י כתב דקדוב הוא למוטען שני לחוים שבניכם חטוק והכתוב חלקן בלחרו לחרי לבבכם ולחרי מיניכם ולה לחר לחרי לבבכם ומיניכם וכן ריחיתי לקלת מוני המלוש מכ"ל. וכלחם יפלה מחד למה לריך לחו מיוחד על מחשבת פ"ז כיון דש לחו לה החורו על בניהם על פ"ז ועל זוט. ונס ק' דקדושין לם: לה הביח על הרמוב פ"ז לחו מן כתורה רק מקרח דיחזקחל למען חשים לת כמי ישרחל בלבם ויותר ק' שבנמ' חק' דלמח מהרמב בשבדם הוי ותי' דבל מחשבת היו נעשה רק על פ"ז, ומה נפ"מ הח בניהם מן התורה מקרח ולח החורו, ודוחק לומר דלף דש לחו על זוט ת"מ ללמד מיחזקחל דליטו נעשה מעשים רק על פ"ז, ומי' מנעה חכמים שוף סי' ו' ד"ה חלח שהעיר בענין זה בחופן לחר:

ומ"ש רמב"ם פ"ב מפ"ז ה"ו כל המודה בפ"ז לפ"ם חלח מבד ה"ז מנדף. לין כוונתו שים בו דין מנדף לנמרי רק לחותו ענין שפירש שם:

ופי' מהרי"ק שורש ק"ם דכ' נ"כ דהלכה כר' אפי' בסנהדרין סח: דדבורה לאו כלום. ואפי' לרבינא דמחייב אם אמר הלך ואמבוד מ"מ היינו מומר ככך ומבית רלפי' מתום' חולין יד. דבפסח מ' היינו מומר ולדבריו קשה מ"ש חולין מא. התיר עלמו אין לך מומר גדול מזה, הא דעתו דלרבינא מייב מיתה ומ"מ לא הי מומר לף שהתרו בו ולמה שם קרי מומר, ומ"כ דשם נאמר רק לענין לענשי מכון:

דהנה כל מיון לענשי מכון קשה כמה יכולים לבטל את דבורו שלומר בפיו שהוא מנסך את היין לע"ז לא שיהא הבהמה לע"ז, ולכאורה הפשט משום אין אדם מע"ר וכ"כ אפי' יהושפ ניטין נב: ד"ה לחתר, אבל לפמ"ש ט"ב תניא תם"ש פי' כ"נ על קו' ח"י כי' פסחים פי' רכ"נ למה כהן נאמן על פיגול הא אין אדם מע"ר ואפי' משום דשפט תשפט וכוונתו להגיל הכהנים מן האיסור שלא יאכלו בשר פיגול וכמ"ש תום' כ"מ נ: ד"ה מה, ח"כ הכא נמי בשחיפה וביין יפי' נאמן שכוונתו שלא יבאו באיסור, ונם ק' למה בפיגול נאמן ולא אמרי' לענשי ולפ"ז דכאן הוי לית לי' שחשת ול"ש לענשי. אבל הא אפי' בשולה שאין לכהן כל חלק מ"מ נאמן לפגל ונם אפי' מל"מ פ"ז מתוכל ס"ד לאפי' במקום שפטור לשלם מ"מ יש פיגול, ופשיטא דאין לומר דבפיגול די בדבור לבד אפי' אם במחשבתו לענשי, דבודאי בפי' פיו ולבו שוים וכמ"ש פסחים סא. שאם לפרלים וכו' ד"ה ר"מ, ותרומות פ"נ מ"ח ותוס' ערכין ה. ד"ה אדם:

ונראה דכל הטעם הוא משום חוקת כשרות שים לכל ישראל, לומדנת דמוכח שאין כוונתו לעבוד ע"ז ולומדנת זו מהני אפי' לפקר דבורו וכמ"ש כ"כ קלת: הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה שלא תפוטרופא וכ"ה. וכל זה רק בעבודה זרה אבל בפיגול כיון דלא תמיר כע"ז אין זו לומדנת גדולה כל כך לבטל מ"ש בפיו שמפגל ול"ש לענשי מכון. וכיון דהטעם משום מ' כשרות. לכן אם התיר עלמו למיתה בטלה מ' כשרותו ולא אמרי' לענשי דאין כאן לומדנת לפקר מה שאמר לנסך לע"ז. ורק לענין זה אמרי' כיון שהתיר עלמו למיתה וכו' אבל לשאר דברים אף שהתיר עלמו למיתה אינו נעשה מומר עי"ז כלל:

אבל לאפי' בחשנת חכמים דף סה. שאיך נדבר ע"ל דמ"ש אין לך מומר נדול מזה היינו משני שקבל התרחה. ואפי' לתו' חולין דבפסח מ' לא הוי מומר מ"מ אם התרו בו המור יומר. ולא ראה דברי מהרי"ק הנ"ל שכ' להפוך, וכן דעת הפלפי' פי' י"ל סק"כ דאם התרו בו נעשה מומר, והפלפי כ' סברת זו דהוי מומר לענין חלול שבת דלא כמ"ש מר למלך דדוקא בע"ז מהני פ' ז משום מחשבת ע"ז:

ומ"ש כ"ב דיוקיה כלי רלפי' מכני ג"כ לעשותו פרהסיה ומבית רלפי' משמלה חדשה פי' כ' שכ' לא שהדבר מפורסם וידע שיתפרסם

ומהרי"ק ק"ם. כי' לו להביא דברי הפלפי י"ל ב"ל דמשום יותר לף כבר דנתי ע"ז (כמ"ש למעלה פי' ל"ם טי"ם):

ומה שהביא מר לענין מחשבת עבודה מספ"ם ל"ד סקס"ו ומחב"ם פי' כ' פ"ח ומהרי"ם חיו"ד סי' ס"ו. סבור הדבר מחני' נזיר כג. הפר לם נפלה ולא ידעה וניתם שוחה יין ניכם סופנת לת האדבעים ומייבת מכות מדדום ולריכם סליחה, ובמנחות סד. דפליני לי לחלי' בחר מחשבתו ורמב"ם פ"ב משבת ופ"ב משנגות פוסק דאחלי' בחר מעשיו, וי' דאפי' מ"ד בחר מחשבתו דוקא לענין שוגג דכלת"ם לת נחטון לאיסור ומ"מ מייבם תורה קרבן ס"ם דמייב על מחשבה אבל למלקות כ"ם מודו דפטור ומש"ה פסחים שו: דפליני לי לאמרי' הואיל לבל כ"ם מודו דאלו בתו לורחים הוא פטור ממלקות (ופי' ת' רמ"ם מפלגו פי' כ"ם שחלה ח' ול"ם):

ובתום' בחוכות עב. ד"ם לי בחבו דעב מחשבתה להכשיל את בפלה ליהה מפסדת בתובתה ואף לחש"ו מביא דעם דאבדה בתובתה, י"ל מלד קשם הוא וכמ"ש בנזיר שפופנת מרדות על מחשבת איסור. והא דבבחוכות לו: יולחת משום שם רב אין לם קשם דאחו בי תרי ואמרו לדידהו חבעחבתו באיסורא וק' למה מפסדת שכשף בשכיל מחשבה שלא יהה לשוטל, אך החם קשם דהא דמוליחה ממון הוא משום חזקה בשולם אף שהוא עוון שלא ניתה בשולם והכא כיון שניתה אחרת אחר זכות לחברו אין לה כח להוליא ממון, ופי' בחש"ו שהקי, כן דאין לנו להחזיקה בבשולה והכי היא בחזקתה ומחק פי"ו עשם הרמב"ם שם"ב מנשרה שו בחזקה שהפקידם עלמם להבועל מרלונה ציי"ב:

ועי' אור בחיים שם ויפי ואחם חשבתם עלי רעה וכו' דעל מחשבת איסור שפור אפי' בדיני שמים וק' מנזיר דלריכם סליחה. וי' כוונתו דבשבועה שכן אדם לחברו אין עליו שוטם על מחשבה והוי כנגנה לאחר חזרה ופי' עוד בענין מחשבה בברכי יוסף או"ח ס"ח ו' ואח"ע י"ח כ':

ועי' פי' הרי"ם חו"מ ל"ד מק"ו שמביא חוספתא נזיר פ"נ שגם בכל נודר שאמה יין ואכם אחיר לו נ"כ חייב מכות מדדות, ורמב"ם פ"ו מאכולות הי"ח לא כחב כן ופשוט דדעתו דוקא בחאה כיון שלא הלכה לאכם ופ"כ שמילחה לאחול על נדרה נעשה משום מחשבת איסור אבל בשאל לאכם סמך עלמו פ"ז ואפי' אחר כיחר נמוד כיון דמיעקר עקר. וכחום' אין הגירסא כלורה:

ומה שהביא כ"נ את הסמ"ע, משום לי שפם מייתי שאודע לאחר שהשבת בבר מכר את המריפות. ומה שכחב שרלם למכרה ל"ל שרלה להאכילה, דאל"כ הוא סותר ח"ם ממ"ש סקכ"ז בשם הרשב"ם מי ששכר פרים שיעיזו לו שקר אינם נפסלים עד שעם שיעיזו, ונם מניין לו לסמ"ם

לפמ"ש תירוש זה נגד פ"ש בגמ' סבירא מבחת דנפקא מרפה מתומי ידי' ומפי' שכבר מכר וכן הוא בפ"ש ל"ד פ"ו שילחה מרפה מחתם ידו, תפ"כ כמ"ש וכ"כ מהרי"ט יו"ד סי' פ"ו בשם מהרי"ן לב ופי' תורים ל"ד סק"כ דמשימת רחץ נפסלים פ"י מחצבה. ומ"ש כ"נ בשם מב"ם סי' נ' י"מ דרכה להכשיל הוי כמשק, כולהי רק מלד קנם הוא:

ועי' תוס' חולין לט. ד"ה ר"ל מ"ש בפי' קמח דהכא ולפי' לא ממלך חמוס למס מיב על רבוו. ופי' שם לט: דהוי ספק לי הוכיח פומו על מחלתו וכ"פ רמב"ם פ"ב מטמיחה הט"ז:

ב) בספרו שם סי' י"ח מ"ם על קו' מורי מהן ר"ה כ"ח. על ר"ן חולין. בספרי חלק ג' סוגיה ל"ו לוח כ' ר"ס וכל דבר כתבתי לתרן:

סימן מא

כבוד יקירי הרב התריף ובקי חוקר

ופבקר מ' ישעי' זלומנים יחי'

דומ"צ בראדום.

אשר כתב לפי לוחות חלוד סדני, שהחכמים בסיונים (סטוחנים מי' ופי' כלי דמת) ולא בסיוניסם דנו לוחנו לקרלי, וחלוניתו שלוד כתב בכוונה פירושים להלטות שחיפה המתנגדים לפרושי ההלטות הנן המקובלים בפ"ם. ומביאים הוכחה לתמת דבריהם כי פיקור מן ה' הלטות שחיפה, מורה על פקירת הסימנים מפקומם. וחלוד מכנים בו סניגים חדשים, שם רגלי הבהמה נמוטות בשעת השחיפה בחיה מקום. ויפרש פיקור מלשון סורס ופיקר הייבו שנשחרבו רגלי הבהמה ולא תוכל להגיע לוחנו וכי, וכפירוש לוסר פקירת הסימנים בספיק מיוחד:

וכ"ת מסיר מעליו שם בחשמה ומלדיק חת הלדיק, ומרחה כי שפי' הזה של חלוד חשר משדו בו כי הוא בדוי מלבו, מבואר בשבת קכ"ח: שהי מלן דשחיב חרעולם לכשיגיעו לכרשת בחרשת לי כמי נידל לשו מידל ודלמת מנה לשו למופרי' בחרשת ועקר לשו לסימנים והדברים כלורפס מביח שבה"נ פיקור היכי דמי כגון דקלי שבחת וקשתים לי' לחוחת וכו' ולקיטענהו לכרעי' בחרשת לו כמליל ומשחתי' לריפת ובהדי דנקט סימנת דחוחת לחשקרו סימנים:

כך הדברים ינעימים ולריכות לנת עורך ומי יחנם לדברי חכמים שלוכם כמלי נמרת כלל שם חום' רים חולין וחכמים לח: ד"ה שבשחיפה ורש"י חולין שם סי' י"ב ומדבי ותשכול כי שחיפה דק ס' מביחים לח דברי בשם הלטות חרן ישראל, ורחיים "החכמים" מדין פיקוחות לך למוק, כי הדין שמביח חלוד שהי בגמ' ובש"ע יו"ד ס"ם כד:

אך מה שהק' כ"ח על המור ום"ע שבחבו החוחם חרעולל וה"ב חרעולם. ונפלם מהם בבה"י סל"ל שהות הדין בבהמה ובבחר כמלי חיים. ול"י לוך פלה על דמתו שבבה"י יחלוק על חגמ' דלמר לבני רק הלי חלן דשחיב חרעולם וכן בכיח בה"י מלמר זה כי' נ"ב ומלן דשחיב חרעולם, ולמעלם חדין זה כי' נ"ב ומלן דשחיב חרעולם לו כל לפור נפש וכו' ננקטינהו לכרעי' ביני לבצמי' ולחרשת לו ליתתו מקום דרובי' דפיקור בלישור נפש הוא דהוי ובברחת חצוחת ובשיחת לליח בה קרני שכ"ל (ומה שהוסיף מיים חלן ל"י מה הם), ולחדבה בהמה היח להפוך מחרעולם כי בחרעולם לריך שיחתך רגלם בקרקע ובבהמה לשור לבקום כן ועל הבוחם להזכר שלח יחתך רגלם לקרקע, ובבה"י כ' כדברים בחלם, פיקור היכי דמי לם שחב לים נטור חיל לחת שבשחה וחתך לוחה בין חל לחרין והדק רגלי בחרן לו בחל ומחת חת רחשה ופם לחיחתו לח בסר נפקרו הסימנים וכו' פיי"ם, הרי דבה"י לינטו מקום דרך ולופן וחנלי בבהמה לין יבחוב בשחיפתה חלח שחפרם ס"ד פיקור שלם כי' הבוחם נברן ולח פשה בהלבה לו יוכל להיות פיקור וזה פשום לכל דלריך להחבר גם בבהמה שחבי' מוכחת חל פרקרק לו שיחזה לחרם שחלי"ל לם חתטמא יהי' חשם שבהמה פיימה לשחיפה ויהי' ככשר ופפול בשחטו ביחד ביו"ד ס"ם כ':

ב) ומה שחמה כ"ח חל ש"ך סי' כ"ם סק"ם שכ' בשם רש"י חולין מג. ד"ה נפולה דגדלתו סימנים ברובן ופקירת חלם וחביבת נלוחה בכלל שבורה. וכחמת סך ס"ם רש"י וכן גדלתו סימנים טוחה לממלם שכ' דשם מחוכחי בכלל נטולה וכן גדלתו סימנים, שגדלתו סימנים שם בכלל נטולה ולח קחי למשם. דברי כ"ח נכונים והדין עמו. והיח כשגגה מלפני השלים:

ג) ואשר הק' חל רמב"ם פ"ו פ"ז מביחת מקדש שכ' חומים שבחלל הגוף כגון ניפל כוליח לו שחול לח שניקבו חפי' לחפ"ם שנשחה שרפה שבודתו כשרה. הח לין מרפוח ניפל כוליח ושחול, משום כי רמב"ם לומר שני דברים. ח) חומים שבשחר כניפל כוליח ושחול כשר כמ"ש חוספחח חוכח בכ"ח שם. ב) שרפה (ניקבו חפי', וכן פ"ז קלי מ"ב רמב"ם לפ"ם שנשחה שרפה) כמ"ש במשנה בכורות חה: דכשר בלוחם, ונקט רמב"ם חל חומים שבשפים כליוח ושחול שיל שנשחה נחות לשובחו וכמ"ם בשהדרין כח: נשולי שחול היו. וכן בשרפוח מנלן שניקבו ריחחו לח לב לחלבי וכדומה שהות כשלמים בשלן לכן הביח ניקבו חפי', שבשקרם יללו חפי' לחוץ וחשכו ולחו שפי' שם נקב (וקי בוכחים שד: שלי

מרפה היכי דמי ו"ל שהי' כן שילא מפי הבהמה ורלא כש נקב ומזרו ולין הבהמה ניכרת) ופי' פי' המפרשים בכורות סט"ז מרפות נקובת מרה ומתים, היינו נקובת המרה לפשר נ"כ לדעת כמ"ש מולין מג. יעפך לאחן מרחמי:

ואשר הביא מתרגום ירושלמי לחמר (כח. כ) דכ' לא תסר טולית, ודמתו דחסר כולית פסול בחדש. ולפי דחמוה מאד ולא נודע מי בעל דכרים אל' נגד הברייתא שהביא כ"מ, ובכורות לו. מה לפרש מפורש מומין שבגלוי ושם לם. מה מוס מלברחי, ומחולה כמ: מה לבעל מוס שכן מומו ניכר, ומנחות ו. שכן מומן ניכר, והא דפסול ניפול כולית בבהמה היינו מדכ' תמימים וכמ"ש בכורות לם. חמים יהי' ובחדש לא כ' חמים, ודוחק לומר כי בעל התרגום ס"ל חסרון בפנים שמי' חסרון וגם בחדש פסול:

ומ"ש בפי' על התרגום שבמומם שהכוונה מסר בילה דומק הוא ופשום שהוא ע"ש, כי עלא דעיקר מסר מן הספר ולא ביאר כלל מה מרוח בחך. ויל' שקלי לקמי' (כב. כב.) על שרוש וקלוס כמ"ש יוכתן יפיר לא חסיר כולית:

ד) **ואשר** העיר כ"ת על ס' כסף נבחר סוגיא רוב לוח כ"ב שהביא משמרת הבית לרשב"ם שמחלק בין שני מיני רוב, לי רוב המחשמקים לבעל המוקף דומים לוחה וכ' שקרוב לענין זה פרש"י בקדושין פ. וחמה בכסף נבחר עליו, דברש"י ליחא חילוק זה רק בין רובא דליחא לו ליחא קמן, ופי' מר דכוונתו לפרש"י גבי חיבוק שנחלה בלד הפיסה נגד פי' חו' שם ד"ה שדרכו פיי"ב:

ברוך שקו' כסף נבחר על הרשב"ם גדולה מאד, ומ"ש בחורת הבית (יחפלף דף ז:) בשם רש"י לא נמלא ולפי לפשר להמלא, כי לית יחמר רש"י דמש"ה בשדלים הוי ודאי טומחה משום דודאי נגעו לין חזקתה של פיסה כלום שהרי הורעה, הלא לדרכה בחיבוק שנחלה בלד הפיסה נרע יותר כיון דלפי' רש"י ודאי נגע החיבוק בפיסה והחיבוק טמא משום רוב הוי הפיסה כחיבוק עלמו ולכן מוכרח רש"י לחלק בין רובא דליחא לו ליחא קמן:

ואיך יש להעלות על הדעת, דרשב"ם משמע פי' רש"י למעלה בחיבוק, הלא רשב"ם כנגד יש: מולק עליו וכ' דלין פירושו מחוור דלפי ודאי נגע מה חזקת פיסה יש כלן דהא מדנגע בה נפקא לה פיסה מחזקתה והוי כחיבוק עלמו וכו' ומשרש כפי' תוס' דהחיבוק לא נגע ודאי וכ"כ רמב"ן וריטב"א שם דהעיקר כפי' תוס' וכ"כ רמב"ן קדושין פ. דלא כרש"י ומש"ה בשדלים מ' ודאי כיון דודאי נגע משל"כ בחיבוק וכ"כ ריטב"א קדושין דלפי ודאי חיבוק נגע לין לפיסה מ' מהרש ורש"י שפי' למעלה דהחיבוק ודאי נגע צריך לפרש דשלפי בחיבוק דהוי רובא דליחא קמן:

סימן מב

לשורש א'.

עד פשלה, שחוד לרוכה ופשם נדפק לנבה פ"י פרכת משפול הלובע לגב ופכרה הפרכת בקליפה וחזל השפול מעם לחחוריו לך לא נחפשם פקמימוחו לגמרי לך נופה לנבה כשרפה דחפה ומחפק כ' חם זה קמם לו לא:

הגה הדין פשום. ו) פרכת מיפם וכה על קמם, חם הקמם מחולדה לפי' לא עברים הפרכת בקליפה כשר כמ"ש לב"ם לי"ם לוח קכ"ם. כ) חבל חם הקמם לינו מחולדה כפי' שהפרכת חפשוי בקליפה ולו חם הקמם נחפשם כשר לפי' שלא בפש"מ כמ"ש לב"ם שם ס"ק קכ"ו ורלם חפרים ס"ק קל"ו ועוד לחרוחים. נ) וחם הקמם נשחר יכולים להחיר בהפשר כדעת מפר"ם מריף וט"ו קמח יו"ד י"ב ומ"ם יו"ד ל"ו וקוחל ומשיב מהדורת ב' חלק ד' סי' פ"ו ומהדורת ג' מ"ג סי' ס"ו ול"ל מהגר"מ לובחנין פפקים ל"ם פקמ"ו:

ולפלא על ט"ב שמחיר הכח בקמם והוח פלפ כפי' לי סד"ה והגה מחזק דפם למב"ם להסריף בקמם, וכימי חורפי לחרפי ביפוב פי' רמב"ם פק' פליו קי' חו' חולין מ: ד"ה חבל וכחוב בספרי חלק ח' שו"ם סי' י' פי"ב:

והגה כל דברים חלו בקמם חבל טובדה ז לינו קמם. ולינ מפורפם בפ' טוב פפם ודפם מהדורת ב' סי' פ"ב ו"ל בקלם הלוחה לי' יונה מרחם מדוד החונה סרכה ונסרך במקום חחר מינם וכה והחדוד ממש קלם החחחון לי' משוך וחודו לי' נוסה לחפלה לגד שנדבקה הסרכה למקום חחר פינה וכה ולחר המו"ם נשחר החידוד נוסה למקום זה ולח נפשם בשוה לגחר החונה רק עומד בחלכסון כמין ג"ם נוסה לחפלה וכל לד גוף החונה לי' שוה ממש ולח לי' כה קמיפה כלל חם לדוחו כדין סרכה מחוך הקמם חו לח והחריך בזה ומפיק דמה שהחונה נוסה לגבה לין זה רפוחה ולינו בכלל קמט ו"ל דלף החב"ם מודה בזה וכיון דכלל"ם רלוי להקל פ"י מו"ם כדעת הגו"ב וכפרש דמהר"ם מריף מחיר בזה לגמרי חלח דלין להקל נגד החוספים חלח במקום הפ"ם וכדוד שנח חבל בג"ד מממח הני לדידי ביחר יש להקל בכל פנין פ"י מיפוך וכדיקה פב"ל:

ב) **רוב** החונה למקה ומחנה פי' סרכה שלח כסדרן לשומן והלכה פ"י מפוך ומשמוש. והלימוק חזל לברייחו פ"י מירוס ומשמוש, הגה לבושי שרד ס"ם ל"ו חוסר דהוי חרחי לרפוחה וכ"כ שו"ח ריפ"ם יו"ד סי' ו', ומ"ם יש לנדד להחיר, (ל) מנחח יוסף חר"ל ל' לקומי יוסף ו' ז' בשם ברכח רחם ור"ל לוכן וכר לולי להחיר חם הדרח ברית חף למקה טולה. ויונח ממנה סרכה שלח כסדרן

כסדרן. (כ) מקדש מעט ל"ו קמ"ע סותך על פר"ת שם יש כמ"ד לף למקה רוכס כשר וכ"כ ברכת מצה סוף שער כ' בשם סומו"ד וכן מלכיאל ח"כ פי' מ"ו. (נ) דברי מלכיאל שם מפיר שם נכנס בו רוח. (ד) יש כתה ספיקות, שמת אין הלכה כשם"ג, שמת כידי שמים, שמת כמ"ד די (מגמת יוסף ל"ו מנף י"ל לקומי יוסף נ'):

ג) עצם לבן דק וקלר הי' חתוב ומתון, כתוך שומן לחוח (חינגעם) הכשרתי מקרוב לודתי שהעלם הי' תן הלעג בלוחו מקום ממם ולח ניקב מקום לחר כלל. הגה בכל מחם פי' ס"ך מ"ו סק"ב מתוס', שמומן סותם וכ"כ מ"ם סק"כ ולפי' ניקב המחם לח השומן חם יש סתימת שומן כשר דלח כמ"ם מ"ם נ' בשם סולדות יצחק וכמ"ם יד לחפיס מ"ו ס"כ להקל וכ"כ משמרת שלום מ"ו דינים ל', לך חם יש במחם בחלל חשם שמח נקבה במקום לחר ל"מ סתימת שומן זה כמ"ם דרכי תשובה מ"ט י"ו בשם שלמן נבוה וכ"כ משמרת שלום מ"ו דינים ל"ג בשם מהר"ם שיף ופומו"ד מ"כ קס"ח. ומ"ש דר"ת משמו להכשיר כלח חכר כו:

והכא בשלם זה פי' יד לחפיס ל"ח סוף סעיף ל', בשם לוכ בשלם בלינדמן שמחלן להכשיר וכ"כ שמ"ג ל"ם מ"ז סקכ"ג וכ"כ שחד ילמק מוכח דרכי תשובה ל"ח ל' (ויש כמה גדולים מצריפים כמ"ם דרכי חשו' שם):

סימן מג

הנני נותן בזה תשובה ל', מהגחון ר' חברהם ז"ל מסוכשוב שהשיב לחותני הרה"ג ז"ל זה שנים רבות בשם שהי' מותני רב בפיחנטקל, והיה כתב ידו ולח נדפסה בספרו חבני נזר:

שלום לכבוד ידידי הרב המאוה"ג מו"ה

אלכסנדר זיסקינד הכהן נ"י.

מכתבו הנימני, וכשת לגבי מופנה משם לחרמי להשיב. דבר שחלתו בשובה בדקן וליתום בחוכה ומלך בשני מרחה ולחחר שגררו הטובה עם הליתות הלכה המרחה. לדעתי הדבר פשום שבשר וכמ"ם הפמ"ג ותפי' לדעת הסכ"ם בריחה שהי' לה מרחה ספולה ולחחר קליפת הקרומים מהריחה הלכם המרחה ספולה היינו משום דמשמע לי' לשון הש"ם דלח מהני בדיקם ולח דמי לחסרון בשיני חבל בנ"ד למלא נשום לה מסברת כיון דחינו שיון רשותת מעבר בשני ונם בריחה רוב הסחרוגים מולקן עליו וכ"ם בנ"ד שחפי' יש מרחה גמורה מעבר חני ברור להתריף והפמ"ג בעלמו בחפצי כתבו, בפרע הפעם שכתב הפ"מ דהוי כקרום דם וכבר הסכימו הסחרוגים בסתם שאמלת ומעבר בשני מרחה לחדם לית לוסר וחוקת נגרר הדם כמותי הכשר כי כקרום דם לכל לחדם כשלמת לית מדק רק הנב"י כתבו מסברת כיון שהשני מרחה כת מחמת הלקוחת שמעבר הבני ולין דבריו מוכרחים ודי לנו להחמיר בלוסן המבוחר מדבריו, לכן לם נפוח מעבר הבני י"ל דנפי דנפוח לבד לין מספקין לבשר שהרופח נורדו מ"ם לם לבבוב מעבר בשני הלבבוב מעיד על הנפוח שממחת לקוחת לך לין לחדם חומרות שלח נזכרו בפוסקים, ולכלורה הי' מקום לומר לדעת החום' בקון בוחשם שמח הברית ומברשת וס"ל ג"כ נקובת הוחשם מרפה והת דלח מייבי' בממש בבה"כ משום דשלבי ושם דגמרת ופשפת ע"כ מייבי' שחורה לחחורי' משח"כ בבה"כ, ול"כ בניקב ממחת חולי הדין בוה ושם לדקן ולפמ"ם החום' בפ' השוחט לת דניקב זה בלח זה כשר בשניקב הפנימי ממחת חולי ובחילון לת מיכשר שום חולי, ול"כ י"ל לפי' רק נפוח בתוך, כיון דניכר חולי בחילון חייבי' שמח נחרפת, לך י"ל דהחום' לת כתבו כן רק בוחשם דת"ח לבדוק המילון לבל שמח נחרפת לת שייך ממחת חולי דת"כ נם מלך בפנימי הי' מחרפת ודוקת בחמור ממח בפנים חייבי' לנחרפת שהרי הפנימי לת הי' לשבר להחרפתות כיון שהמחת תמוב ע"כ נ"ל להחיר לפי' החילון נפוח:

עוד פי' לשבר לומר לם המרחה לחדם דנ"כ ת"ל לבודקו כמו בוחשם שהחילון לחדם. לך לין לדמות לחדם לחדם וניקב זה בלח זה בריחה כשר לך שהפנימי לחדם כמלחר הש"ם כחסינת סומקת. מיהו לם נרחה למורה שלדמיומתו שום לחדמיומת הוחשם לשבר להחמיר כזה ורק כמחם בשבר לחר ובשבר השני מרחה לחדם לך שהלחרונים לת כתבו כן, בשנם שם לחלק בין ניקב וכלי"ז דריחה דבודקין בנפיחה, לולם דעת הש"ך והלחרונים דהנפיחה לינה מעכבת בניקב זה בלח זה רק בדיקה במרחה ובמשמום ומוכח בנ"ל, רק בלם שלרה מרחה שלדמיומתו שוה לחדמיומת הוחשם יש להחמיר בנ"ל ובלבבוב בלח"ם לחסור לדבני הגודם ביהודם בנ"ל רק הנפ"מ במחם בנ"ל:

דברי ידידו הדו"ש חק' אברהם.

סימן מד

הבן יקיר לי חריף ובקי בחור

כהל"בת דוד יחי'.

קבלתי יקרתך תמול וקרלתי לשבח טוב בת טורים לשר כבודתני. והגני משיב נאז.

א) כתבת נייבב קר תפלרת ישרלל חולין פ"ג מ"ם לכלה שם המום לת שהכישם נתם מוחרת משום טרפה ולסורה משום סכנת נפשות, למה נפ"מ דמוחרת משום טרפה לת פ"ם לסורם משום סכנה, ולחלת דקמ"ל לענין לחבים שדינם למוריהים ולת מעלים בפ"ם בפ"ו

כפ"ו ט: ומ"מ תכ"ס ס"ס דאסור להשתמש לכתם מרפה ודכר של סכנה מותר להתכילם:

הגה יפה עשית שלא לחתרת דכפ"מ בכל מיני מיתה דיכולים לחת להם כשר מכהמם ז. כי י"ל ודאי דאסור לגרום להם מיתה אחרת ולכטל מיתה הכתובה כהם. ודכריך מיהם מדשים לי, כי זה יותר מעשרים שנה דאיתי יעוב זה בירמון תוכל ילחק שנדפס בהוגנדן תוכרת אדר שני תרס"ה, ופשום די"ל נפ"מ כמי שהוא תולה משוכן שאין לו רפואה אמותר להתכילו כשר זה דלפי סכנתו אחת היא לו. וגם י"ל דאם הוא תשוד לאכור כשר משוכן אינו תשוד למכור מרפוא כמ"ש דכרי מלכיאל מ"ד סי' ס"כ. גם נפ"מ דאין מכמלים ליסור לכתחלה ודכר סכנה י"ל דמותר לכטל אם כביכול לא תהי' סכנה כי אין זה ליסור חפלה כלל וכ"כ שתי תשובה יו"ד קפ"ג סק"ג, ויותם מ"ש מ"ז שם סק"כ דדכר של סכנה לא כטל, ובניח שלמש יו"ד מ"כ ס"ם כי"ת כשם ס' יהושע הק' עליו מחולין ל"ז. דאמר כילכית כחלפם הוי ולרמכ"ם מוכח כי' יו"ד ס"ג כילכים הוא דג מהור ולמה כטל, וי"ל כמ"ש ר"ן פ"ז מ. דכילכים שי' דג קטן אין ממח אין מהור והכח ככילכים כחלפם מיירי כדג ממח וכו אין סכנה כלל, וגם ל"ק דשאם ליתח דכטל רק דלמעמי קפילא וי"ל תולי כזה הפ"ז מודה דמותר. וכל האחרונים חלקו על הפ"ז:

אך כאמת אין לריך למטה לחופכי נפ"מ, כי הלא הרמכ"ם פי"ב מרולח ס"ח כ' כי כהמה שאכלה שם המות אסורה רק מרס שנשחטה שם כנוף הכהמה אכל אם נשחטה אינו מזיק עוד ומוכח כפרי חדש סי' ס' סק"ו ולא"ה אלו הי' האיסור משום מרפה תמיד אסור, משא"כ משום סכנה מותר אחר השנוי, ואיני יודע למה השמיט כפ"ע סי' ס' דינו של רמכ"ם, ובכרתי סק"ד כתב שאין לסמוך ע"ז ובכאר ממני מעמו:

ויש דרמכ"ם אזיל לשימתו כפי' המשניות תמורה פ"ו דף, מגיעה כן לשמינעם שאסור כשרים שיקה מן המרפה הוא רק כאותו היום אבל כשנתעכל מותר משום דנשחטה וכן הוא שיטתו כפ"ח מכלי המקדש ה"כ שהמור הוא דם הלרור כחי וכשר למלאכת המקדש משום שנוי כמ"ש כ"מ שם ושיטת דמת ר' יונה כרכות מג. ודעתו דה"ה כשם מהני שנוי ועכול:

אך לכל הדכרות אלו קשה כיון דכריהם דמחני' ליתא לכלה הרדופני שהוא שם המות לכהמה מותרת ופ"כ דאינה מרפה אלא משוכנת כמ"ש כי' סי' ס' כשם רשכ"ח (ופי' חלקת יואב מ"ח יו"ד ס"ם ד מכיח ח"כ שמיני סוף ס"ג דאכלה שם המות כשרה משעם שהיה כח מי' וכ' רשב"ד דאי נדרי לה שמח מי' וכמ"ש הכואי מאחר ג' לוח מ"ע) וא"כ הך שיטת דמותרת משום מרפה מיותרת, דשמיטת דשם המות על אדם אף אם הוא נם שם של כהמה לא גרע משם של כהמה הרדופני ולמה לריך לשוב ולהשמיענו ומה ס"ד דיאסר משום מרפה:

ודין זה נשנה כמשניות כתרומות פ"מ מ"ו וגם הרמכ"ם הביאו פעמים כה' רולח וכפ"י משמיקה ה"ח:

ב) חולין נו: שהגמ' שאלה על מ"ש דר' שמעון בן חלפתא עשקן כדכריס הי' מאי עשקן כדכריס ל"ל משרשיה עובדא דגמלה, ותמהה למה לא הי' נקרא עשקן משני העובדות של משלא כתרגומא שנשמעה ירך שלא ושמו לה שפופרת של קנה וחיתה, וכן כניעלה נולה שלא וכניתה כחנור ושלה עלי' כמשלית של מרסיים, ולמה לריך להכיא הך דגמלה, ותמרת לחרן דגבי שמושת ירך לא ליחת שר' שמעון עשה השפופרת רק עשו לה, היינו לחריס עשו, רק כניעלה הגולם הוא שלה כמשלית, וכשכיל עובדת ר' דגולה לא יקרא כשם עשקן וכמ"ש תוס' חולין שם. ד"ה מאי דלא נקרא ר' ישמעאל עשיב כהגי משיס פעם לחת:

הצדק לחך כי כשכיל פעם ר' ליטו נקרא עשקן. לך לא משעמך משני שלחריס עשו, דאין כל חלוק כיון שמשמע כגמ' שנעשה ע"י פקודתו ומה נפ"מ אם עשה כידיו או שוס לעשות. רק לך דכשמועת ירך עשה שפופרת מ"מ כעובדת שני דגולות, מרס שלשה שלי' משלית לומר עליו שעשקן כדכריס הי', ע"ז מקשם מאי עשקן כדכריס, הלא רק פעם ר' עשה קן. וכן הן דכרי רש"י ד"ה מאי למה נקרא שמו עשקן ת"ל, היינו לפני עובדת דגולת. וכדכריך כ' רש"י לעיל מע. ד"ה ישמעאל דמשיע משמע חמיד וכ"כ תוס' יו. ד"ה השומע דכשכיל פעם ר' לא נקרא מומר, וביותר לפון עשקן משמע שרגיל ככך וכמ"ש כ"מ לג. רוכן ולא רבנן וכ"כ ירושלמי מוכח כר"ן נדרים מ. ד"ה לר' דרניל היינו כשני פעמים:

ואני חוכך למה נקרא עשקן על השחלותו כדכר הגוגע לדין, כי זה הוא תוכת כל תכס מורה הוראה לכדוק ולנסות ולעשות כל מלדקי להוציא לאור לדעת לוך היא ההלכה להקל או להחמיר, ואינו מלויין כזה מכל החכמים ולא יקרא כשם עשקן. ולכן כגמלה הגולה שהוא תולק עם ר' יהודה וס"ל שכשרה ודאי שפליו לנסות ולהרהות כי יכולה לחיות י"כ חודש, וכן מליטו כשמה מכמים נפיון למעשה, כנדם כך: מכמים שהלו לרופאים ואמרו מכה יש לה כחוך שני' וכו' תניל למיס אם נמותו ועוד שם שומת יש לה וכו' ושם כ"ה: מכיח קיסם שרחשו חלק ומנענע וכו' וכשמה דומני, ורק כמעשה הגמלה שהוא ענין חול ואין נפ"מ להלכה אם הוא כותן ועודק יוכל עליו שם עשקן. וכן מליטו לו שוד עובדת של עשקנות כמדרש ויק"ר פכ"ד כ' כדוניפס

ועשב מעשה יפה. והך שובדא דשמעה ירך יפלח מס גלע בשפופרת הקנה, כיון דהדין דערסה ותך י"ב אדם הוי ח"כ אין הומלת ולשון נרף טורף:

ג) ועל השליטית, בחולין כ"ה: ר' שמעון בן יהודה אית ליה שיכום, והני' בגליון שם אית כפר שיכום, וכתבת כי שיכום ברומית הוא כפר "vicus", "והכערה היא שיקום, והמני' משם כי לא נרשם שם הפרטי של הכפר:

זה שגיון לדוד כי לף אם שיקום הוא כפר אחד אית כפר ל"ל vici ולא vicus שיקום:

ואיך תעלה על הדעת כי יאמר על אית שהוא אית כפר ולא יפרש מאיזה כפר הוא. והמיר מלין לת מקומו כמו ר' חלפתא אית כפר מנניה (תוספ' פ"ג מ"ו) ר' יוסי בר יהודה אית כפר הבבלי (שם פ"ד מ"ב) אית כפר ברקאי (פסחים נו.) אית כפר דרום (סוטה כ:) ואית הרבה שמות כפרים בש"ס, כפר מנניה (שביעית פ"ח מ"ב) כפר עזיז (כלאים פ"ו מ"ד) כפר לודים (ריש גיטין) כפר סגנת (מנחות פ"ח מ"ו, כלים פ"ה מ"ד), כפר עמיקו (תענית כח.) כפר עותנאי (גיטין פ"ז מ"ו) כפר סיסאי (שם ו:) כפר בית, כפר שחליס, כפר דכריא, כפר סכנית של מנרים (שם נו.) כפר אחים (מנחות פה.) כפר המרחת (חולין סב.) וביהוסף יח. כד. כפר העמונה:

ונם אין שם כפר מלין כלל יסוב קטן והוא רק שם עלם פרטי, כי בחמת היו בין אלה עיירות גדולות, מי' גיטין נו. שנים רבות עיירות היו ליגלי וכו' וכ"ח ואחד היו בה כיולאי מנרים תן משלש שהיו בהן כשלים כיולאי מנרים אלו הן כפר בית וכו' וכן בתענית כח. מיר המוליחה חמש מאות ואלף רגלי כגון כפר עכו:

והאמת יורה דרכו ואין שום ספק כי לריך לנרום אית כפר עכו, (לא שיכום כני' כאן וזכחים כח. ולא כני' ירושלמי סוטה פ"ו ה"ד אחוס,) וכמו שאיתת בסאהדרין קי: סוטה לו: סאהדרין ע"א. נדה נב: ברחשית רבה פי"ח ב', שם פ"ע ח'. מכילתא יתרו פסיו. ומליעו מוד חכמים שם, ר' חנחום בר' דר' חייא אית כפר עכו (מ"ק עו:) ר' יהודה בן נמדא אית כפר עכו (סוטה מג:):

ואין לריך לפניט שכפר עכו חיו מיר עכו הנודעת, אף שהרב ר' יוסף שווארץ בספרו תבואות הארץ (לבוב דף ק"נ) מסופק בזה, דק היתה מיר קרובה לעכו או פרור עכו. ומכו היתה מיר נדולה מיר החוף הרחנית לסוריי, ואחד ממלכי בית חלמי במנרים קרא שמה שחלמסחוס על שמו, ושחרת לי בכשה רק מלכי החשמונאים, והוא בחלק חשר וכמ"ש שופטים (ה, יח) ומי' כ"ב קנב. ותוס' שם. ועכו היא בחרן ישרחל כמ"ש גיטין טו: וכחובות קיב. ר' חבא מנשק כיפי דעכו וירושלמי שקלים פ"ו ה"ב יש עד עכו חבא ולא תוספ', ומ"מ בהלוות פי"ח מ"ע עכו שפק (אי מחי"ו אי ממו"ל כמ"ש ר"ש ורח"ם) ובניטין פ"ח ע"ב עכו לנפון וכ' תוס' ב. ד"ה ותשקלון דעכו חני' בח"י ותני' בחו"ל וכ"כ חו' כחובות קיב. ד"ה מנשק ומי' ירושלמי שביעית פ"ה ה"ו כיפי דעכו עד כחן ח"י ובמרחה הסניט שם:

ודין מלויים בעכו בני ישרחל, מי' נדרים פ"ג מ"ו, גיטין פ"ו מ"ו, והיו שם חכמי ישרחל, רשב"ג ור' יהודה ור' יוסי מסוכים שם (פסחים ק.) ר"ג (עירובין סד: ע"ו לב. שם פ"ג מ"ד) ר"ח בר' נדוק ובח נקדימון (כחובות סו.) חלמידי ר"ע בכויב ובכו (ע"ו כה:) ר' חבא דמן עכו (כחובות כב. סוטה מ. ע"ו לד:) נקבור הביח דלחות מחלכסנדריה הגיע לגמלה של עכו בימי בית שני (יומח לח.)

סימן מה

כבוד הרב החדיף ובקי מ' חיים

שלמה זאלצער שי' רב בראדשעסער

כבלתי מכחבו והוא מחוכח שם מחבר ס' אבני זכרון בסי' כ"ח. ח"י מה נפ"מ ובלב שם אין קו' המחבר חזקה ויש לפחות רלוייחו, גם אין זה מן המדה ואין תבין לחדש שלא בפניו ואם יש לו להשיב עליו לפחות לבעל הדבר, אך בכ"ז מפני כבוד לומדי למד הנני מציב הפעם על דבריו, ואבוא על סדר מכחבו:

על הקושיח הידועה לרי חניכא בן אבטינוס בחמורס ל: דבשרה שיקה מערפה פסולה למזבח ורמ"ח יו"ד סי' ס' דאם נחפשמה כל ימי' בדברים אסורים אסורה, ח"כ למה בבכורות ו: דמקשה אלב מנלן דשרי למה לא יניף מקרח בפ' אמור ויהי' שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירלה לקרבן והרי בלותו זמן יוכ מבדי אמו ואי אלב אסור מבוש אבר מן החי פסול לקרבן כמו יונקה מערפה ונחפשמה באיסור, ואי' בס' בני"ל דר"ח בן אבטינוס לא אמר אלא אם יונקה מן הערפה או נחפשמה בברשיני עבודה זרה אלין לאיסור זה היחר בשחיטה ואמרי' שבשעה שבהמה כמו בהמלל האסור אבל אם נחפשמה מאבר מן החי מה בכך הרי בלא"ה יש בעלמה אי' אבמ"ח והיא ניחרת בשחיטה וכמו כן ניחר גם לאיסור לבמה"ח שים בה ממה שנחפשמה. (והחי' הזה איחת בס' יהושע פסקים קכ"ד). והשיב כ"ת עליו דהא דיונקה מערפה או נחפשמה באיסור אין לומרים דמי שאוכל אח האבר הוי כאוכל מרפה או אח האיסור, שנחפשמה הבהמה ממנו דא"כ למה מותרת אם אכלה גם דברים המותרים משום זה וזה גורם (כמ"ש ב"ך סי' ס' סק"ה ופר"ח ות' פני יהושע חי"ד סי' ד' ועוד) הא אם יש שבח עליס בשח לא מהני זח"נ

להחיר

להחיר, אלא מ"ה לאסורה משום שנתגלה באיסור ה"ג לס"ד דחלב לאסור משום לבמה"מ ואם הפגל אק חלב אין לומר דשמיטה מהרמ נס לאבר מן המ שנקט דאין זה בליעת איסור לחמ"מ אלא לר' עלמי מיומד ולאיסור זה לא מהני עוד שמיטה, ומפליג בדבריס שהלריך בזה במקום לחר:

ויא כן הוא, ופשוט דהא דנחפטמס בחי' לאסורה הוא משום דיש בבשר האיסור הרלשון, ולזו הי' חלב לאסור משום לבמה"מ, לחרי' נוס בפגל לי' לחה"מ ומחילה מהני שמיטה, ואין זה לישור מדש, ורלי' מ"ש רחב"ס בפי' המשניות תיבורס ספ"ו דלחר שנתבשל החלב מותרת נס לר"ת בן לנציגוס כ"כ רב"ב שם וכנה"ג מובא בפמ"ג יו"ד ס' ס"ד סק"ס, ולי נ"ל דטעם האיסור מפני שנתגלה בחי' ונעשה תשיכה לחי' מה לנו דנתבשל ס"ם בבר תשיכה נעשה נבלה ונעם לישב ואין לישור תוך להיתרו. וכן מבואר בפלתי סי' ס' סב' דנחפטם בחמץ מותר דהוי אלא כדרך הנאתו ותכילת בשר שבלעה לי' ממן לינו כדה"נ וכ"ז צייך דק לי ניחל דהוא תוכל לח לי' ממן הרלשון:

וכך כ"ח למה מותרת לח לאכלה נס דבר המותר ס"ם הא יש שבת עליס בפח. ל"ק חדא דלא לחרי' יש שבת עליס דק בחי' הגלה כמ"ש חו' פסחים כו: ד"ה חדש ורש"י וחוס' ע"ז סו: ד"ה לחר ורמ"ח קמ"ב ס"ד והכא מיירי דק בחי' לכילה:

והעיקר, דלף דמוסכס דאס יש שבת עליס בפח לפי' זוז"ג לאסור כמו שהלריך בשבר החלב פ"ג מחמת היח, לבל אין זו הלכחא בלא טעמא אלא כיון דאפה בפח בלוקה כנגדו לף שיש נס נורס של חנור ההיחר, מ"מ כח שבת עליס בפח מרובה יותר והוי דק נורס ל' כמ"ש רש"י פסחים כו. ד"ה ואח"ל דבשלוקלה נהנה מן האיסור בנורס לחר וכ"כ ט"ז יו"ד קמ"ב סק"ד ד"ה וכל זה דבשבת עליס בפח אין שם אלא נרס האיסור לבד וכ"כ מג"א מ"ה סק"ה ופמ"ג שם דהוי חד נורס וכ"כ סכ"י פסחים כו. דהלי יש שבת עליס בפח מפני שהחנור עלמו אין בו ממש ואינו נחשב נורס כלפי עלי האיסור וכ"כ לל"ח שם ד"ה ואח"ל משום דשבת עליס הוא עיקר יותר. וזה הכלל עלמו היח בכל זוז"ג דאולי בחר עיקר הנורס וכמ"ש שלפי נבורים ע"ז שם. ומש"ה בבשרה שנקה מבושה אם ינקה חלב ויותר משמרים לשמירת לסורה לף שאכלה נס דברים המותרים כיון דהחלב הוא נורס יותר חזק ועיקר כלפי תכילות להרות וכמ"ש ש"ך יו"ד סי' ס' סק"ה ומנחת יעקב כלל ס"ה סק"ח וכ"כ תפארת ישראל חמורה פ"ז אות נ', אבל אס הנורמים שוים שרי ולי"ם לדון על יש שבת עליס כלל. ולכן בע"ז שם. שדם שנזדבלה וכו' ופרה שנחפטמה בכרשיני פ"ז מותר משמש זוז"ג לף לחי' הגלה היח ואין זה מנין לשבת עליס כיון דהנורמים שוים וכמ"ש רש"י שם ד"ה מלי לאו דהורמים נדלים ט"י אבל דאיסור

וקרקע דהיתר יב"ב תוס' מח: ד"ה וכנון בפרס שנחפטמה בכרשיני היתר וט"ז ביחד שמניהם הוציאו לפטם הפרה והוי זוז"ג. וכן במולין נח. בביליס שימלח קמח וכו' מכאן ואילך הו"ל זוז"ג לף דניכר פעולת התרנגולת אין כאן מקום להקשות מיש שבח עליס, כיון דגס הזכר גרס ואין יתרון לנורס ח' על מברו, וכ"כ רלב"ן סי' רס"ג בולד טרפה דשרי משום זוז"ג לף דניכר בולד פעולת האם:

וידוע מ"ב ר"ן ט"ז סו. דלא שמעו שבת עליס אלא בפח, אבל בבר חמחו עליו בבדבי יוסף קמ"ב לוח ח' וכחי' מהס סופר ט"ז דהוא נגד מ"ש ערלם פ"ג מ"ד חבשיל שבשלו בקליפי ערלה ידלק וכבר כחבחי בזה בספרי חלק ב' סי' קכ"ו לוח ב':

ומה שהק' מר על המחבר שפסק חירון הג ט"פ דבבי ר"ן חולין סד: שחמה למס לן קרא לבחיר בילים הא כיון שהחפרות מותר ט"ב דהבילה נמי מותרת דאי לא הא קי"ל היולא מן הטמא טמא, וקק' עליו בחכמת שלמה הנהות ליו"ד סי' ט"ו להגרש"ק דאפי' ניחל דהבילה לסורה היח רק לישור לבמה"מ, ות"ב החפרות מותר כיון דשמיטה מחילתו (לין הנהות אלו חללי, אבל לן הקשה בס"ם יו"ד סי' ט' ד"ה וגורלות), ולירן המחבר לח דבבי הר"ן ט"פ מ"ם חולין שם. בלישור יולא מהו לגמוע חלבו וכו' לא דילחח החס לית חקנחח לאי' בשמיטה הכח ל"ל חקנחח וקי"ל למוחרת דהחלב לחסור ות"ב שפיר קאחר הר"ן דאי הבילה לסורה משום לבמה"מ גס החפרות לסור כי טולד מאי' מוחלט שלין לו חקנה בשמיטה, וכ' מר דכוונת הכחם שלמה על בהמה שנולדה טרפה דלא לי' לאחה חקנה בשמיטה לאחה"מ אלא ומ"מ הולד בשר משום דמיומו בפני עלמו ומחילה מהני שמיטתו לאחה"מ של אחה, כמו כן נוכל לדמות שמיטת החפרות לשמיטת ולד מבהמה טרפה שלשניהם חוטיל השמיטה לף לאחה"מ שלהס לף אלא הו' חקנה בשמיטה טכ"ד:

אלא דבבי מהרח, כי בולד הנולד מבורפה יש בו שני לישוריס אי' לבר מן החי ואי' טרפה. והא אי' לאחה"מ יש לו חקנה בשמיטה ככל לאחה"מ אלא על אי' טרפה יש לחון דכל היולא מטמא טמא ואין להס חקנה בשמיטה, ומ"מ הולד בשר כמ"ש בילה ו'. דשבל הנולד מטרפה מותר משום דשחני טרפות שאלי בחיות וכיון שהולד יש לו חיות בפני עלמו חיו נגרר אחר אמו, כמ"ש חוס' ב"ק מו. ד"ה מאי ורשב"ח שם וחוס' סנהדרין ע: ד"ה טובר וחוס' חולין נח. ד"ה הלכחא ורשב"ח ורי"ן שם וחוס' ובמים עד: ד"ה לחיערב וחוס' חמורה לא. ד"ה למחן ומ"ך יו"ד ט"ם סק"ח. (ועי"ש בפמ"ג ש"ד ח' בטעם משום דהזכר בשר והוי זוז"ג והא כמ"ש לחעלה בשם רלב"ן וק' דלטעם דהולד יש לו חיות בפ"ע לפי' נס בזכר

הזכר מרפה הולד מותר) אבל לפרות שגולד מביאה לי הביאה לאסורה משום דאמ"ח שאין לה תקנה גם הפרות לאסור דרק למנין מרפה מהני הך ס' שים לולד חיות אבל לא לאמ"ח, ולפי' כ"ת בכוונת קו' חכמת שלמה ס"כ רמב"ן ור"ן תולין סד: ובכורות ו: דמשום להכי דאלו הביאה לאסורה גם לפרות לאסור משום יולה מפעת לפעמים להו מ"ם בביאה ו. דמגל הגולד מרפה מותר:

ומה שהק' מר על המחבר מחולין סם. דבפי ר' ירמי' מהו למוש לזרעו וכו' מאי לריה הלי דאיתא בי' לאיסור יולה לפי' בן פקועה דשלמת נמי, דלמא ר' ירמי' מיירי דהתם היתה מריפה ויש לולד שחיטה רק לאבר היולה לאסור לפי' ס"ד סי' י"ד סק"ו, ומסופק מהו למוש לזרעו משום אמ"ח כיון דאין לאבר תקנה בשחיטה אע"כ דהולד מותר דלמ דכת גם מאמ"ח של לאבר היולה דל"ל תקנה מ"מ כיון דמהני שחיטה לאבר מן החי על עצמו מהני נמי לאמ"ח של היולה לפ דלית לי' לו תקנה:

מה זו קושיא, ומה סגי לי' בפי' הגמ' דהאיבעיא היא דאזיל על בן פקועה דכוותי' וכי לפשר להכריע הלכה מכח שים למנות גם"ם אחרת, לחמרה. לך בלמת לק"מ כי היולה בו תקנה בם' תבואת שור סי' י"ד סק"ח על הא דאמר שם לי לר' יהודה לאסור אבר ודם ליכל, לוקמה בגון שילה לאבר ואח"כ נמלאה החם מריפה דאו ליכל לי' אבר ודם וכו' ומי' דבעית לר' ירמי' קאי היולה דמפני' ובמתני' לאיי בשחיטה כשרה דאמן מותר בלאכילה:

ומ"ש כ"ת ראי' דאף שאין תקנה לאמ"ח בשחיטה מ"מ בחלב מותר מכן פקועה שבא על הבהמה והוליד בחלבו מותר כמ"ש ב"ח ואף דס"ז וע"ש לשפרים אין זה משום אמ"ח, ונם לאי' מחלב שמושה דמותר אף שבא מאי' לאמ"ח דלים לי' תקנה כמו בילם ודוחק לחלק דשאני בילם שלא סי' לה מעולם שעת הכושר בשחיטה ע"כ ד':

אמת כי הב"ח בסי' י"ד הקשה למה·לא שאלו בחולין שם. בן פקועה שבא על הבהמה והוליד שאין לו תקנה מה לגמוע את חלבו כמו באי' יולה ואי' דרק באי' יולה דאיסורו משום בשר בשדה מרפה לאסור החלב אבל בן פקועה שאין שם אי' מרפה חלבו מותר. אבל הב"ח הנה יחיד בדינו ומפורש להפוך בבדק הבית לרא"ה בית ב' שער נ' (דשם יחפלפל בה.) דהאיבעיא שם מהו לגמוע חלבו אי' גם על יולה גם על בן פקועה ולא אפשטא ואניהם אסורים. וכ"פ ע"ז י"ד סק"ו ושי"ך סק"ו ומביא דבאי' אי' רשב"ם שאיסור יולה הוא משום אמ"ח ומשום שאין לו תקנה וכן פוסק לאיסור בשב"ם י"ג סק"מ וכרמי י"ד סק"י:

ומ"ש באי' משמשה דחלבה מותר כמ"ש רמ"א כ"ד סע"י. שגה בשאמת סע"י סק"י אמה מה בינה לחלב אבר היולת, ואיכולי מוקמה להבין, ואין לומר דדעתו כב"ח בסי' י"ד בבן פקועה דחלב אסור רק באי' מרפה ולא באמ"ח, כי הלא בסי' י"ד סק"ו חולק עליו, והסכ"ת סי' י"ד סק"י מביא מבדק הבית לרא"ה בית ב' דאף שער ג' דאוסר ורשב"ם לא חלק עליו, ואף דכ"י כ"ד מביא בשם ת' דשב"ם להחיר כי שב"ם סקכ"ו דאין מרשב"ם כל באי' וא"כ נקבינן דאי ליכא תקנתא לאי' בשחיטה החלב אסור, ואפי' להמתירים אין באי' משם לדין שלפנינו כי י"ל כמ"ש ש"ך י"ד סקי"ח דהי' הלמ"ם דאין אי' שמושה בחיי כלל, לא כמ"ש חתם סופר יו"ד כ"ם כיון דאינה בכלל מרפות ואי בדרו לה שמת חיה ע"כ מקרי אית לה תקנתא:

ומה שהק' על המחבר דאחר שהביאו דברי ר"ן בביליס וקו' מכ"ם הא"ל ת"ל נדחה התי', ואחר שנדחה חזר התי' וגדלה וכ' מפני דהכא העגל יוכל את החלב משדי אמו לא ניכר לפנינו שום חלב של האיסור ולכן י"ל דלא דמי לביליס ובשחיטה הולד ניתר כל אמ"ח שבו, ואמה מר הא שתמת קאמר ואום השמיני והלאה יולה לפי' חלבו מתחלה לכלי ואח"כ שמה העגל את החלב ג"כ כשר להקרבה, וגם מה טעם לחלוק זה ומה ענין לחלק לי ניכר האיסור או לא:

ודאי שאין כל מוכן לדברי המחבר ואולי כוונתו דהגם דס שלא פי' מותר כמ"ש בריטות כח: ויו"ד סי' ס"ו ושמחת קחני לפי' כדם מן התי אף שים בו דין ניר מן התי כמ"ש רש"ל פסחים כב: רש"י ד"ה מה וכ"כ ח"ם יו"ד סי' ק"ו ושי' עוד שם סי' ס' ושי' ע"ג וכ"כ שם תרי' יו"ד סי' ס"ם ושי"ם סי' כ"ט וכ"כ שערי תורה חלק ראשון סי' י"ב לות י"ב הגר"ח מסטכנלוי דדם הקש היולת מחיים אף לם כשלו עוכר משום דיולה מן התי ושי' שם סי' ס"ח וכשערי תורה ח"ג סי' י"ת, ונם רמ"ם מולין פ"ח סי' ג"ח כשם רמב"ן מדמה מי חלב לדם דרק לי פירש נאסר, ולכן תולי כוונתו דלפי' לם"ד דחלב לאסור משום ניר לאמ"ח דוקא לם פירש אבל אם לא לפי' שרי כדם. אבל זה דוחק גדול, לבד מה שיש לפקפק על דין זה מסאהדין נם. דמוכח לרבנן אין ביטרולל כדם אי' משום מי וכמ"ש רש"י ד"ה ורבנן דאין כדם משום חיות וא"כ אין כדם לי' לאמ"ח וכ"כ נחל לשכול ח"ג דף כ"ו לות י"ח:

ומה שחמה על המחבר הא כל דבריו סוכנים לס"ד דכבורות ו: דהק' חלב מגלן דשרי. ולס"ד אין חלוק בין חיה לה תקנתא בשחיטה לא לא. דהא לאמרי' סד"א חדוש הוא לפי' בבהמם ממאה נמי לשמרי ולא מחלק בין חלב מהור דאיתא לו תקנה לחלב ממא, וא"כ למה לריך המחבר לבריך שחלב יש לו לאבר מן החי תקנה בשחיטה הא לס"ד לפי' אין לו תקנה מוחל:

לקמ"ל כי רמב"ן בכורות ו: הקשה על בס"ג שכ' דביולת מהורה מותרים גלמד מדגלי הורם

תורים כתם היענה דעיה"ד אסורים ליכ מה פק' סם חלב מלגן דשרי סם י"ל מדהלמדיך נמל נמל לאסור ממח מכלל דחלב מסור שרי וכן מק' כביים סי' ס"ח ד"ס חלב. הרי מבואר מדבריהם דקו' נמי חלב מלגן דשרי קלי למסקנא לחרי הלמוד דנמל נמל, וכרמה דק מרם שידעט מנמל נמל לם חלקט כין יש ל מקנה בסמיסה לו לח, לחבל עסם דילפי' מנמל נמל ממלקים מסנק זה, ולכלורים יש לדמות דהח מנמל יש רלי' רק על חלב עסח לחבל לח על חמס"ח שלין ל מקנה מכל רלינו בדברי מלכיסל ליכ סי' ל"ח שם פיו וכסי שי לסחיטת כטורים ו: ד"ס כגמי סד"ל שכמטו ק, וחפשיט ומנלחמי כן בחשמול לרחב"ד ח"ג סי' כ"ח כיון דנלי רחחנת דחלב עממח לחסור הטעם כמ"ש בפרק המקשה דלחבר חן סחו יש מקנה בסמיסה לו' כחמיסה:

ובעיקר סדבר נלו' יולח, לף דלפי הטקנה לחשוה הוח לו' מרפה כמ"ש מולין פח: וכשר כשהם מרפה וכ"כ רמב"ם כפ"ה מהמ"ל כ"פ וסם סי"כ דהרי זה כחלב מרפה ומטמח דהלו' משום מרפה וכ"כ חום' סח: ד"ה הכל וכ"כ חורם הביח כיח כ' שבר נ' וכ"כ בקלר שם ולחמי' החירו שלין ל הקנה כחורה כמרפה, ומה שלחמרו כחולין שם. חלב כלחמ"ח דמי הלו כמו ל"ש, היינו שברחה כלחה"ח, לחבל כרשב"ח חולין שם. כ' לחיסור יולח הוח לחבמ"ח ונרע מכל לחמ"ח מפני שלין ל מקנה ומסם כדבריס הללה כ' כחה"כ כיח כ' שבר נ' כ' מרפוח (דף נה.) וכ"כ כמטמרח הביח שם (ופ"ש כבדק הביח לחיני מכון) וכ"כ ר"ן שם בלשון רשב"ח, ולשיטמו לחיל ר"ן סד: בכיליס דחלו סיחה הבילה לסורה משום לחמ"ח דלין ל מקנה סי' לחפרוח לחסור כיון דהסקנה כיולח לחסור חלבו. וכ"כ רמב"ן שם וכטורים ו::

וראיתי שם, לחבי זכרון סי' כ"ח לוח ל' דמי' קו' הפלחי סי' ס, למ"ד לי יקנה מפרפה לחסורה למה בזכחים עד: דמקי היכי דמי לי דיעם ליחי ולשקלי' למה לי מעני בכה"נ שבעל יבק מפרפה ולח"כ נחערב בשלר בהמות ולינו ניכר ולחי' משום דרמב"ם בפי' המשניות וברפ"ב כי דר"ח בן לעסינגום פוסל רק בחוך מע"ל לחבל לחב"ח מומר דכבר נחפכל החלב ל"כ לין חבן בחחני' יבשו עד שיסחלבו הלה יש עשם להקריבם לחר מע"ל ופ"כ דלה מייבי בכה"נ, ושם לחי' שם כבר כי בלבושי שרד בחי' דיבים ליו"ד סעיף כ"ה לוח ס"ח:

ובצריך להעיר כי דין זה דנחפסמה בחיסור חלוי בחלוקה הרלשונים במשק ברכות מג. דר' יוסה מחירו לף דהוה דם חי' ממלה משום דנשחנה לבל רש"ם שם חולק ולוסר וכן היח מחלוקה רמב"ם ורלב"ד פ"ח מכלי המקדש ה"כ, וג' דלר' יוסה ורמב"ם המחירים במשק לין לחסור לם נספסמה בלישורים כיון דהלי' נשמט. ועי' מ"ש בספרי חלק ו' סנוח כ"ד ושם ש"ם סי' י"ב:

סימן מו

רשימה ומרלה מקום לסמך על המודם ענר סימן על מין מסורם שלין כח מערוכה לישור:

א) במלתא דסנידה לגלוי סומנים על נר מוכר כם"ם י"ד ס"ו ס"ח וכ"כ סר"ח ל"ם סק"ב וכ"כ י"ד ס"נ ס"ו נמו קנרי חיס ופי' ס"ך סק"ס דחולק וח"ם מוסס בעל"נ וכ"כ שם סר"ח סק"כ וכ"כ ס"ך י"ד ל"ם סמק"כ לם לריכה למיקם עלה דמלחה נלחן נר לפי' כישור דלו' ומס שלה מסני מעיקם קמילם פי' כהגרי"ח שהוח רק מנד חומרח וכחי' רמק"ח שם כ' שלינו יודע הטעם ועי' ספרי ח"ח סונים ס"ו נמי ברופח:

ב) הכא שייך לומן לח מרם נפסי' פי' לו"ם כ' ס"ח לקח פליח מטוילח מפגר ככרי כשר. ומקור כר"ן מוכח כ"י י"ד קי"ד וע"ש שם ס"ה ור"ן חולין ו. נכי נוחן לסכנמו ומנ"ח סי' כ' סק"ח כ' דכפי' שיטי' זיוף נס לגוי לבל כר"ן חולין הל"ל מוכח להשוך כמ"ם תפלרם נכי לו"ח סי' י"ם ופי"ש מ"ם לחלק דלסם נוחן לו מין לחר הוי זיוף לף שנונע רק לדם יסרחל וכ"כ נו"כ מהד"ם לו"ח סי' ע"כ וחולק על מג"ח וכ' לפי' כדפי' ממכי' לחנגר נוי פי"ם כמנין הפודר טוקר. ופי' ע"ך י"ד ע"כ סק"ד כ' דכפי' שכיסם יחד לח מרם ופל"ג. ופי' שכוח יפקב ח"ח סי' ס"ה נכי רופח שסי' נחמן מפני דלח מרם נפסי' רק מפני שי"ל שחומר בדדמי, וכ"כ שכו"י ח"ג סי' ע"כ מוסר לקנות מחנני. ועי' שם ח"כ סי' ס"ו דמסכי לח מרם ופל"ג ופי' ע"ך י"ד ל"ח סק"כ בקפילח משום לח מרם לומטמי' וכ"כ מכמה לדם כלל ל"ח סי' כ', ופי' ניסין י: ויש: ערכלוח לח מרפי נפסיכו:

ג) אם ההכרוכות לישור הוח כיוקר יחר כמו כנדון זה ולפי דחין חטם כמ"ם כפ"ק לד: נכי מוריים ויו"ד קי"ד ס"ד וסי"ח וחוס' ע"ז לב. ד"ה נחשנר:

ד) ועוד חום' ע"ז י"כ. ד"ה ושרי דחין נוי מחליף חם חין לו הנחה וכ"כ ס"ז י"ד סי' ס"נ סק"ג. ותמנס מהרי"ם ח"ח סי' י"כ וח"כ יו"ד סי' נ' כחב דחום' כ' רק דנוי לח מרם להחליף חבל חם חין מרחח חשוד להחליף חפי' חין לו הנחה חבל חכם נכי סי' ל"ם חולק עליו ומחיר חם חין הנוי נסנה בחליפין:

ה) ואם ידוע בכרור שנוי לחד לימו מזייף מחיריס מסחק נס בשחר כמ"ם כפ"ק ה: לימור מנבה דחכימח וכ' י"ד קי"ב וס"ם שם י"ח ויו"ד קי"ד סי' רמ"ח מנין מחבוחה וחשי' רמ"ח סי' כ"ד מחיר לפי' כדלו'.

סימן מז

אלו תרנ"ב פשוט.

פה תוכלים תרנגולים שפשעים מכל תרנגולים שטחרם לחוס וחלק בלי טעות ואשלמי עליהם:

הנה התרנגולים אלו יש להם שלשה סימני סירה, ולפי סיפת ר' משה בר' יוסף כל אוף אם לו ג' סימנים אין חשש שמא ידרוס והיא הסיפה היותר מחוורת כמ"ש בעל המחור ורמב"ן בחידושיו. וכפי התומם שמיני, והרשב"ן כתב בדברים וכדק בעופות כמ"ש בחידושיו. וכ"כ הרב"ח בחי' ובפורת הבית וכ"כ הר"ן וכ"כ בתשובל סי' כ"ב ורש"ל בים"ש ופר"ח סק"ם. לחל רש"י חולין סב: ד"ה חזיזה כ' לחוש לכל אוף שמא ידרוס ואין אוף נאכל אלא במסורת וכן פסק בי"ד סי' פ"ב והמחבר סי"ב מועיל שב"ם סי' חרבוש רחב וכף רגלו רחבה כשל חות, והרמ"א תוסר גם בסי' זה ואין היתר רק ע"י מסורת:

ובאמנה כי יפלא על רש"י דאיך יכניע מקרה ג' של תרנגולתא דתגמא שהיו מחזיקים אותה בסחורה ולאחר זמן ראו שדורסת, אף הרוב שעות מהורים ולמה ניחש למעוטא דמעוטא, דפשוט כיון שיש ג' סימנים ודאי דעוף מהור היא. ותוס' שם כג: ד"ה ודילמא על מ"ם ודילמא דעוף ממא ניחוש הקשו כיון דעופות סהוליכ רובא למה ניחוש ותי' כיון דאלו עופות מצויים במזרח וכולן מין אי' לפשר דים בממלים מינים הרבה, וגם זה פלא כי מבואר שם בגמ' דלעופות סהורים אין מספר ואיך שיהי' המהורים מרובים. ופשוט אף לרש"י ותוס' אינו אלא תומרת בעלמא דרש"י כ' ואלו מסרו לנו ים לחוש (ומ"ם ובמסורת ים לנו לסמוך, היינו אלא נסמה דבתרנגולתא דתגמא כי' מסורת ומ"מ רצו אח"כ סדורס, מ"ו לומר דשם לא כי' מסורת רק שהיתה מוחזקת מ"ם סימנים. כ"ו אלא רצו סדורסת. אבל אם יש מסורת ודאי אלא ידרוס) ותוס' כתבו רק דאפשר שש בממלים מינים הרבה:

אלא בריב"ם סי' קל"ב מיהם כיון שהמורם טוחה לבדוק בסימנים אלא יחי' מכ"ד עופות הממלים וכמ"ש הרמב"ם בריש פ"ו מהמ"ם אין אולכים אחר הרוב ואף שבעלמא אין מחשבים למעוט כמ"ש בחולין סב: לוקחים ביצים בכל מקום ואין מחשבים משום נבלות ומרפות (וכ' כוונתו דשם מק' ודלמא דעוף ממא ניחוש ול"ש רוב אף דנבלות ומרפות מוכים על הרוב. ושיש קי' עוש' בגיל). ויש אף דאם דלמי' בכ"ד כל סיכת דאיכא לברורי מבררי' ליש רק מדרבנן כמו בדיקת בריאות כמ"ש ריב"ם אלמו סי' קמ"ג ומביא ירושלמי בשם פ"ג ס"ד דאיית עדשם מדבריהם ובשם סם. בשם ואחות במולח

בנעימים

אבל בקבים שוח רק מדרך אתן. מ"ם סכח כיון דכל"ביכה מורם בדיקם ססימנים, מי שכרוב מדאי ולח מבני רוב, וס' ז מל' בחולקת רמב"ם ורשב"ץ, כי רמב"ן בשורש השני לם' הסעמ תולק שאין מטה לבדוק בסימנים כלל:

אבל ברור כי אף לפי' רש"י ופסק רמ"א דאין סימנים מפיגים רק מסורת. מ"מ כל זה בעוף חדש שבא לפניו כמו בתרנגולתא דתגמא שכרי שוכן תמיד בתגמא ולא ניחוש שמא ידרוס וכן הא דמ' רש"י כלל כי סי' כ' ול"ב שכ' שאין סומכים על סי' מ"ם בגשחל על חסידה ועל עופות שמורים וחרטומיהם ושוקיהם חרוכים, והיינו עופות חדשים מיומנים, אבל בבא בך עופות שם חרגולים שם אליהם מסורת, כשביל שהי קטן בטוחים לא נפקו מכללם ות"ל מסורת חדשה על פרט זה, ולפי זה הא מקור דברי הרמ"א שם מחו"ה החרוך ושם ניין לסיין פהג"ה וכתב בשבה ות"ח הבא כשמלאו ג' סי' מסרה ונם רחיט שאוכל בלא דריסה שאלך שם דרוסה לאחר רוב עופות שאינם דורסים ושמא משום דמאחר שם מיהו וכו' עופות האסורים ואינם יודעים לטו ונם אינם מכל עופות המסורים סאיכרים לטו לא נקדמ רוב נמור אע"ל כרי דמיירי בעוף חדש שהיו דומה להעופות סידועים לטו וכ"ב בשבר מהרי"ו אסאחר יו"ד ס"ב ות"ל דהחרגולים שהם דומים ממש לשאר תרגולים שלטו המסורים בודאי מוכה הא"ה דת"ל מסורת דהלך אחר רוב שאינם דורסים דמשום שהי כל שהוא כבי מסורת שלטו וכ"ב בשביבה מ"ו שבש"ם עדות הטעם דמ"ם הרמ"א שאין לאכול עוף רק במסורת הוא רק כשבח לפניהו אין עוף חדש שים לו עורם חדשה ום בו בעויים מן העופות שלטו אז צריך מסורת ואין לסמוך על סימנים אבל במין עוף סידוע לטו אף שים בו שהי קטן אינו בשביל זה אין חדש ודי במסורת שים לטו על בלל המין. וכ"ב בפ' מהרי"ו הבאן ח"א יו"ד סי' י"ב דהומרם רש"י רק בעוף חדש ולא נודע מיהו כמו בתרגולתא דתגמא שכי חוסי דהוא אין שקרא כן וכיון שהוא אין שלי' מקורו ומבשו ל"ם בו סימנים אבל בעופות אלה אין בם רשעא דנודל עבוי רגלים אינו שהי כמ"ש בב"ק בעוף שור בעגל, והשחנות פלבע אינו סי' עומאה כמ"ש בשער השמים פ"ד ואם נבים על שהיים אלו נאוש גם בעופות שאין להם מרס שהרמ"ם פל"ם מבשיר לאוסם מעוף שזה מבשם שלבל הבי חוי בריאה הבי אית לשו וקי דאלה צריך לבדוק אחר סי' לא יהי צריך מסירם לולי הם אין אז עופות ממאים וב"ב שם ישקב יו"ד סי' כ"ד לענין שבי קנים היולאים אן הקנב ואחרי' בל הבי חוי בריאה הבי אית לשו ול"ת דלמא אין אחר הוא ודי בשנוח בי בעופות חלוקין זה מזה במינן אבם אחר לטופים בך ומבם אחר לבשם בשאין אחר וכבל אלא כולם בשב בסורות מב"ל:

והנה אם שהבית מהרי"ו בבן אן בעופות שאין להם מרס, זה אינו בשאחם צריך עליהם

מסורת כמ"ש בת' רשב"ש ח"ח סי' ק"ח ח"ל רוב הטופות יש להן מרה ואחר רוב הטופות אלו הולכין מד' שרוב שמין לו וכל הטופות שאין מצויין אצלנו אין נאכלין אלא במסורת ומי שמעיד התירן הוא יניד אם יש להם מרה או לא וי"ל דגם רפת רמ"ם מולין פ"ג סי' ו' כן שיש עליהם מסורת. אלא שם"ם לא נסתר מן הרשב"ש חלוקו של מהרי"ו כהן דשח"ה דחסר אבר המרה ודאי דהוי מין לאחר ונריך מסורת. ומשמ"כ בתרנגולים בשני קנן בינוב לאחר וגדלות וקטנות ליכו יולת סי"ו ממיטו. וכ"כ בשערי גיון סי' כ"ח מנף ב' אות ב' ראי' מר"ן מולין סב. והוא פיכיר פורב כ' בגמ' מוכח שכל שיש לו ב' סימנים בגופו אף שאינם סימנים של עוכב נבדק ויש לו אבא יתרם וקורקבנו נקלף שבבר נבדק ויש לו כן ויש לו ב' סימנים לאחרים מין עוכב הוא ואפשר הרי אף שיש ביניהם הפרש גדול כזם אמש"כ מין עוכב הוא וא"כ נם בשוף שהוי נמי לית נקרא מין לאחר ע"י לאחה השחטות, וכן מבואר בגמ' מאה עופות ממאים יש במזרח וכולן מין לאיש הם. ואלו טלפ שיש ממש ח"כ מין ח', ממש הם ומי מנה לומן שאין רק מאה עופות הא מכל מין יש לאלפים וכמ"כ הכוזה שיש השחטות ביניהם בממש כדמסיק וכולם מין לאיש הם, הרי שמה שיש חלוק ביניהם בכ"ז אינם יוצאים מכלל מין זה:

ורא' ברורם דשני גדלות וקטנות לאו כלום הוא מכ"ק כ"ה. דאמר שמואל לוח ואוח הבר כלאים ומק' תילימא משום דהאי לרוך קופי' והאי זומר קופי' אלא מפאה נמלא פרשה ונמלא מייעא דהאי אלים קופי' והאי קטין קופי' ס"ב דהוי כלאים זב"ו אלא זה ביני מבאן וזה ביניו מבפנים הרי דנודל וקומן הלואר ליכו שני לענין כלאים וה"ב לענין חשש עופות ממאים לא נפיק ממין כל התרנגולים, ולאו דוקא בגואר דה"ה בשאר לבריס וכמ"ש רש"י שם דפי' שם דפי' על קופי' מרשומו ול"ש ליפה נמלא דקופי' הוא מרשום וגם מיכף אמ"כ פרש"י קופי' קופי' לואר:

ודא דכאולין שם. דמק' ולבדוק בסימנים דאמר אבוי מני קלי' בר אמרת לניף קלי' בר סוסיא ואר"ש דברבן לודני' וזוערת נגוכתי' בר אמרת זוערן לודני' ורבה נגוכתי' בר סוסיא, הרי דעל ידי אלוק נודל לוכים ובב הוי מין לאחר. וכן מ"ש שני קול, ל"ק דשני הקול לף דקרי לה בגמ' סימנים מ"מ זה הוא סביבת עינא דקלא ומדיף מסימנים וכמ"ש רבא שם ט. השתא דשמעי להני שמשתא אחינא אבש"ש מדיפא דאל"ש אין שאמא וכו' אלא בשב"ש דקלא והא דרברבן לודני' וזוערת נגוכתי' הייבו משום דיש שני אלוקים לוכים נדולים אבב קמן וכמ"ש מ"ב מובא בב"ש סי' י"ן ס"ק ע"ג דמ"י שני סימנים לאלפים הוי סימן מובהק וכ"ב בחלקת מחוקק ס"ק מ"ג בשם מהרי"ק ושי' מ"ש ט"ב תניגא להש"ש סי' כ"ת. ולכן שם שני אין, ולף דבב"ד נ"ב שם שני שנוים טוהרים חלק בלי נוטת ואחוש. י"ל דאחד הוא דמשום שלואר הוא בלי נוטת שיניבו שליו מן הרוח וקור ואוש לכן הוא לאוש. או שאני התם בלודני' ונגוכתי' דהם שני אברים שונים הוי ב' סימנים. מבמ"ב הבא דהוי רק שנוי מרחה בשבר ג':

והעיבך נרחה דאפי' בשני שנויים אין רואי' מחולין שם. שיהי' נחשב שי"ז אין אחר, רק התם מפני שיהוי שים ב' מינים שם ואחוש והבי כודנייתא הם או שם או חמור והשוש תמיד הוא בן זיטרן לודני' ורבה נגוכתי' והחמור תמיד להפוך. ולכן הם הבודנייתא יש להם ב' אלה בידוע שהם שם או חמור. מבמ"ב הבא שאין לבו אין אחר שוף טמא שהוא שם לואר אחד ואחוש, היבו יולא ממין התרנגולים הטהורים ע"י זה השנוי וכן מ"ש בחולין סב. שקיבלת אריכי שקי וסומקי שריא וסר' מוכזמא נוני וסומקי אסירי, נרחה שלא אי' להם ב' סר' מהרה והיו צריכים למסורת וכך היתה המסורת לאחד בין אריכי שקי לנוני:

שנית תרנגולים אלו מותרים כיון דהם מלויים ושוכנים תמיד שם כל התרנגולים שלנו זה סימן שהם טהורים כמ"ש חולין סה. דאפי' רבנן דפליני על ר"ש דאמר לא לאכם הלך אזיר אלא עוכב אלא מפני שהוא מיבו מ"מ מודים אם הוא שכן ובדמה. ופ"ב דבדמה אין הפי' שהוא דומה ממש למין הידוע בלי שום שנוי, דא"ב פשימא הוא לואו המין ממש בדמותו בללמו, אלא"ב שים לינה שנוי ומ"מ אם הוא דומה לו בנוב הוי בדמה. והבי תרנגולים בודאי הם בדמה והוי שכן ובדמה. והבי רש"י כ' בדמה בתרהו ורמב"ן ורשב"א כתבו בדמה בסימנים וכ' רשב"א שם דאזיר דומה לעוכב בתרהה אף שחלוק קלת וכ"ב דשבונים חלוקה מעוכב שזה שחור כולו וזו לבנה הרי רק אם משוה כולו לי"ה בדמה אבל פשימא דאם רק נואדו משוה לא נפיק מבדמה וכ"ב רמב"ן ר"ה ובשוף המסכתא בענין בדיקת העופות שכ' ולמדתי מזה שמחלוקתו של ר"ש באזיר משום דכיון דים לו סימני העוכב ממש ושכן ממו ודאי מינו הוא ורבנן פליני עלי' דשברי שכן ובדמה בפי' והייבו ידמה בלורה וזה היבו בדמה שהוא שוף קמן ומזמר ואין קולו ופרלוסו ומהבו כעוכב כלל הרי דאזיר חלוק מעוכב בשלשה דברים לפ לא הוי בדמה ומ"ם בית יוסף סימ' ק"ז סוף אות י' משם הר"ן באזיר דאם משוה בשני דברים לא הוי בדמה, ודאי דאף שב' והאיסטרוניל אמ"ש שהוא שחור אין פרלוסו דומה לעוכב לפי שהוא קמן ולא מהבו שהוא מזמר תמיד, בודאי כוונתו כמ"ש רמב"ן ואיבו חולק עליו. ובאמת האזיר חלוק בג' דברים. ועי' ר"ן אלריף ס"ל דאזיר מהול מפני שהיבו שכן ובדמה אבל הרמב"ם אף דפ"ת מהל' מ"ב מביא דין שכן ובדמה מ"מ כ' בהיל דאזיר ממא וכ' כ"מ דהריף ורמב"ם ס"ל דאזיר שכן ובדמה לעוכב. וכן מלאתי בנוזי שוף מאמר ר' השוכן עם המתים ובדמה לבם

ממת כזרוד לגל טורב ולדמתם לף שחלוק בג' דברים הוי נדמה:

ומ"ש בכים יתחן שם לפקפק דמי יודע אם נקרא שכן עם המהורים כיון דתלן הוא דכסינן לותם ומושיבים לותם יחד וכ"כ הג"ר דוד דייטש בס' חגו' מהר"י אסהד ז"ל דבמדינתנו שנותנים לותם בין תרנגולים שלנו לין המחברותם רלתי' שהם מן ת', וכ"כ בשל דברי חיים מוכח בשבד לתברהם מהד"מ א"ד כ"ד דהא דשכן ונדמה לא יתכן רק בשיש לשניו ממתים ומהורים ומחדבק רק במהורים ולא בממתים משא"כ כשמושיבים עוף ממת לגל עוף מהור ולין מין ממת מלוי בהכרת הוא מתחבר עם שההור, לכל בם' מהר"י לשחד שם דמה זה וכ' דלתי מקום ההכרת מתחבר עם מינו מינו לפי שמינו מוגת כלן מינו. ת"כ חש"ל שהוא ממת כיון שכל עוף למינו יכבן, הו"ל ספי להתחבר עם מינו מינו מה שהוא נ"כ ממת כמותו דורם ותוכל על נד ההכרת דמגת מין לה מינו חש"כ מדשוכן ומתחבר עם תרנגולים מהורים שהור הוא כדכ' קרת כל עוף למינו יבכן, וכ"כ חסד לתברהם דכיון שיש הרבה עופות ממינם וכב"ז מחדבקים למינים שלנו ולם הם מין מיוחד ממת לל הי' להם לעזוב מינם ולהדבק בתרנגולים שלנו ו"ש"מ שהוא מהור:

ומה נתלנו לתלי יובר מ"ב לתי בת' דברי יעכר סי' ס"ו רלתי' ממד' רבה תולדות ס"ה כ' בימי ר' חייא רבה עלה זרוד ת' לת"י לתלן שמיני' לי' לנבי' ת"ל מהו דניהלוני' ת"ל לתלן יהבו יתי' על לינרת וכל עוף דשכן על נבי' מיני' הוא לולן יהבו יתי' על לינרת ולתת הדין עוכרת מילרתה שכן על נבי' ת"ל מסתב הוא דמן מיני' הוא לתלנו לל הלך עורב לגל זרוד חלה מפני שהוא מינו, ת"כ מבואר דלתו דוקא שהמין שלתו מסופקין בו הולך לגל הודתי הולך חלה לתי' היה להפוך ג"כ כיון שהודתי הולך חלנו לתי' שהוא ממינו, ות"כ הכת שיש לתרנגולים שלנו ממינם די וכופר ותפ"כ הם מתחברים עם חלנו סימן ברור הוא שהם מהורים:

ומה שכ' בכים יתחן שם דתין לסמוך על שכן ונדמה להתיר כיון דהרמב"ם בפ"ח מהא"ב מביא רק שכן ונדמה עם הממתים ממת ולא הביא להפוך דשכן ונדמה עם המהורים מהור ש"מ דרק להתיר מועיל שכן ונדמה וכ"כ ת' מעיב דבר יו"ד סי' כ"כ. וכ' עוד בכים יתחן דלדמת כ"מ פ"ל לרמב"ם דחדיר הוא שכן ונדמה ומ"מ בפי' למינהו לרבות מוכח דשכן ונדמה לסמר לא מהני:

אבל הם מדלא' בלמד מלמינהו דמהני שכן ונדמה מה בפ"מ לסמר לא להחיר הא מדלא' תין חלוק בין תומרת לקולא ומחדרב הג"ל מבואר דגם להיסר מהני דב"ח בשיב על שחלתם הם הוא תוהר שילתו לחזה מין ידוד עמו ולגו הי' לן פתו עוף מהור הי' מחיכו, וגם הא פתמת דגמ' לחריה שכן עם מהורים וע"ז מסיק שכן ונדמה קלחרי' וגם רמב"ן תולין פה. פוסק שכן ונדמה למהור עהור וכ"כ נתל תשכול ת"ג סי' כ"כ תוה י' דקיי"ל נמי כסיפא שכן עם מהורים מהור הם הוא נדמה:

עוד יש לתן בהיתר התרנגולים משום שהם מזדווגים עם כל התרנגולים המהורים. ומתעברים ג' מזה, רלתי' שהם מן ת', וכמ"ש בכורות ז'. לפולם לין מתעברת לא מתחת מן המהור ולא מהורה מן המת וכ"פ רמב"ם פ"ח מהא"ב סי"ג, לך בתחס סופר יו"ד סי' פ"ד מסופק שמת לא לתרי' כלל זה לגלה בבהמה וחי' לגל בעוף שפיר מתעבר עהרא משמת:

ובודאי דיש רלתי' דכלל זה לינו בעוף משום' תולין סב: ונדה נ: ד"ה תרגולת שהי' דעתם דמין ת' הוא והזכר לשור ובקבה מוחרת ודנו ע"ז דת"ח לומר כן דהת כל היולת מהמור מהור ותי' קו' זו. ולמה לא כ' דהת דבר שהי' לפשר דלין מהור מתעבר מהמת ת"ב דכלל זה לא קלי על עוף:

וראיתי בספרי ניון חיו"ד כ"ת עכ"פ כ' תוה ת' שהק' לי בעוף מהור מתעבר מהמת ת"כ מה מכני מסורת על לינה עוף שהוא מהור הת בתשך הזמן הם יתעברו מהמתים יהי' לו מבא התב לי התם להיות דורם ולינך יופיל מסורת מזמן הקדום ת"ב שכלל זה שלין מהור מתעבר מהמת הוא לתפי' בשופט לו ע"ב דסוי מלחת דלא שכיחת. והת דתרגולתת דלגמת ב"ל מ"ם תום, הי יולת מן הכלל והיה גירותת דתשבם הגמ' שם מתמונה ספיקות ולין למדים היתט. ת"כ. ויש לומר דתם יתמרב שם המהת יתמנם מרלייתו ולורתו ולא תופיל לו המסורת. ומי' תסד לתברהם מהד"מ סי' כ"ב רלתי' מתו' בכורות שם ד"ה תון דכ' דהת דלא לתר תוך מהדולמין שפ"ר מבני לדם לק"מ דלא לייתי לגלה בבהמה ומי לא בבני לדם והני בני יתת ניתהו, סרי שלא כוליא מן הכלל רק בנ"ת ומינים שלינן ביבמה. לבל עוף לא נפיק מכללה, ולין כלן כל הכרע דהלה כ' דמייתי רק בבהמה ומי. וכמו שלא מייתי בהולפנין כן לא מייתי בעוף. ומי' בגתל תשכול שכ' נ"כ היתר זה דשרו ורבו מהדדי וכתב ולל תביבני שלין זה סימן מהת דלתמרי' כ"ק נה. מוום ופסוני כלתים וכ"ז פשיטת לר"ת משום דרבו בהדי הדדי, מה דתימת מין לתד הוא קמ"ל, לין הפי' שפרו ורבו מהדדי תלה כמ"ש רלב"ד כמי' שזה מגדל תמרוחים של זה וזה מגדל תמרוחים של זה דתלו מפני שגדלים זע"ז גם בבתים ומיש נדלים תלו שם תלו הם כ' מינים לכלתים פכ"ד, ונפלתתי מ"ם דשם פרו ורבו מהדדי תיו כלתים והלה משרש לספוך ברפ"ת כלתים כלתי בהמה מותרים לגדל ולקיים סרי דכלתים סו"ד מהדדי וכמ"ש

ברמב"ם

כרמב"ם ויו"ד רל"ו ס"ו כל כי מיני בהמה לא מי' לפ"ע וכו' ומחפצרים זה מזה הולכל וכמ"ש מינים לאוכרים משום כלאים:

ודגה בסנהדרין קח. כי הפחים כל נשך וכו' מלמד שהרגישו בהמה על מי' וכו' וכולם חזרו חון מחושלמו וק' למה נכטרום הג"ל צריך לכלל דלאים מחפצרים ומ"ז כיון דפצפם שלאים מזוונים כלל עם לאים מינם. והכא בסנהדרין מיירי נם בעופות כמ"ש חון מחושלמי, וג"ל דהכוונה ברק ברעונם לאים מזוונים עם שלין מינם חון מחושלמי לבל לם לדם עופה עשולה וכופה לוחם מזדוונים ומ"מ לקף שמזוונים לאים מחפצרים זה מזה. ומי' שפרי ניין סי' הג"ל שהקשה למה הוליל חן הכלל רק חושלמי הל יש עוד פרד שגולד חן סוס וחמור ושרוד נחש וגב וגמר חן לביאה וחזיר היער וחי' ס"ק רס"י בסנהדרין שכ' שחושלמי לומז תרכות רעם שמזוונ עם הכל וזה הוא מיוחד שמזוונ עם כל המינים לבל סוס מזדוונ רק עם התמור ולא עם חן לחר וכן נחש רק עם הגב וחזיר היער ומי' ס"ק רק עם הלביאה לנד. לבל לא נראה כן מרס"י ד"ה וטולן שכ' שחזרו כהם להזדוונ עם מיניהם והפי' רק עם מיניהם דוקא ולא כסוס וכחש וחזיר היערי ול"ע:

ולדינא כתבי כן דמהני סי' דפרו וכבו מהדדי כחסד לאברהם תניכא יו"ד סי' כ"ב וסי' כ"ד וכשערי נין יו"ד סי' כ"ח סנף כ' וכ"כ נם' ערוגת הבושם:

עד פי הדכרים האלה נרור שהחרנגולים הלה מותרים. ומ"מ כתבתי לכמה מקומות לחדותם. והסיב לי הרב הג' ר' הלל ליפסקר מלובלין שגם לוכלים לותם ס"ף הורחת בבל תורת חסד וכן כ' הגאב"ד קחווגת שחבי הגחון ר' יחחק חלחן ז"ל החירם גם וכן השיב לי הה"ג ר' שמואל סחלחגע מירושלים שגם לוכלים לותם ועוד הרבה רבנים השיבו כן. ואיב יש עליהם מסורת מיוחדה. וכן הסכים להחירם מר לחי הגחון ז"ל גם' דנרי יעקב סי' ס"ו סי"ב. והנני נותן כזה שני מכתבים בענין זה:

סימן מח

מהגאון ר' חיים ברלין ז"ל

א' לסדר והי' ברכה ,ויבורך בעל החבלים

בנעימים" לפ"ק יעליסאוועטנראד

החרנגולים נטהר לחדש ואלן נאכלים גם ככל החרנגולים. ואם כי ודאי שני בנדלות האלרים וקומעם מקרי שני והוכחה שהוא מן לחר כדאמר ר"ם בפ' חו"ב גם. רבבן חודי' וזוערת נטבתי' בר חמרת, זוערן חודי' ורבת נטבתי' בר סוסת. לבל שני בטהר לנד לית מורה בלל על מן לחר כדאמר רבת בר' חנן שלחי ס' הפרה נה. ללימת מקום דהאי לריך קופי' והאי זוער קופי' ללא מצחה נמלא פרסת וכו':

אולם מ"ם כ"נ שהם שכנים ונדמים. יש' בשו"ת מציב דבר למר לבת הגחון זללה"ה חיו"ד סי' כ"ב שכ' דגם לחרים בבריתא דת"ם סה. לא כוונו עיקר המימן בזה אלא להומרת דשכן עם ממחים ממת דהוכחה זו מוחזקת לבל לא להפוך פיו"ם שהסביר דבריו והביא רחי' לזה. ום"ם עוד לימתי יש לסמוך על הת דפרים ורביס וה מזה להוכית מזה שהם מן לחד. על כל פנים מחמת זה שני דחלקת נותרם לנד חינו כדאי להחרם לחרי שבבר הוחזקו להיתר וכמ"ש מר לבת הגחון ס"ם בחשו' שם שלין להוליא לנו על לבותינו שלכלו עוף טמא ח"ו והביא רחי' לזה עיי"ש:

והי' זה שלו' לו. ויברך ה' חיל, ובכיכלו, בבוד לומר כולו, בנפשו ומשלו. לעוב לו, כל ימי חבלו. ובכרכת ידידו המבבדו המצפה לישועתם:

חיים ברלין התו"ם והגלי"ל.

סימן מט

מהגאון שר התורה ר' יוסף יחי'

אבד"ק דווינסק.

יום ד' עשי"ת תרס"ג.

קבלתי מבתבו היום ע"ד התרנגולים לם זה הוי שני לומר שהוא מן לחר, גם מי' רס"י בכורות ג: ד"ה לא מוכת דשני לחר הוי שני נדמה ותום' שם ז. ד"ה זה משמע ג"כ בן וכו' חולין קלו: לם מה שים שני בלחר לא מקרי שני שיהי' כ' מינים וכ"ק נה. חומר קופי' וכו' ל"ה כ' מינים וכיוצ' פשחים פ"ם דמבואר שם דבה חלק בלא ניזה לא חכפת לן לפסול לקרבן, לך העיקר כך דהיכי דעי"ז הוא דומה לחין לחר לז הוא נדמה ולחנין ממחים לם הוי עופות ממחים כדומה לזה בכולות שפיר יש חשם לבל שהו יהי' שני לא. עי' בכורות ו. נבי חמור שילד מן סוס לימת חמור לחדש עי"ש בזה ושם יז. לחרו קשה ע"כ דה ל"ה שני דלימת שהוא מן לחר וכו' חולין שם: נבי חשיל דכיון שהוא ג"כ מולן לף דלח"כ מקיא ויוצה לינם מקיחה ל"ה שני ורק נבי מדברי ויעוכי דלם לין כהם שני הוי חד מינא ולם יש כהם שני הרי מיני וכמו כן דכ"ק נה. ומי' כרמב"ם פ"ם מבלחים פ"ה לבל לפעות עי"ז שיהיו כ' מינים ל"ל, עי' ירו' מגילה פ"ל דממעם מן לפור כל כוף פרט לפרוש לבל בלא קרא הוי בכלל לפור ודוחק דמיירי

דמיירי שאחרם תח"כ לכן כיון שהוא ג"כ מין ישוכי רק משום שטוח הטוטח אין שום מקח כאן ותחתם המרדם לקלר:

יוסף ראזין רב דשה.

ועוי' יהו' נדה פ"ג דהוי מחלוקת דר"מ וחכמים אם לפרניו דומים לחמו אם הוי מין לחם ע"כ כיון דלישו בגופו סי' נדה נה:

סימן נ

רשימת איזה הדכות.

א) עוף שהודח מנד ח' דמהני לענין שהא ג' ימים כלי הדמה כמ"ש בספרי חלק כ' המחסף חלק יו"ד לוח כ"ד. מ"מ החברים הסניחים לחסורים כמ"ש ט"ב חגיגה לח"ח סי' כ"ו. וכ' בדרכי חשובה ס"ס רל"ב בשם לחבי דגם השומן בשאים לחסר וכ"כ ס' טוכב מיפקב על מליחה ס"ס סמיך ג"ד, ולי נ' לנדד להחיר לח השומן וכן מוכח מנו"כ שם דסי' השחלה על לוחות שמומות והחיר והוליח מן הכלל רק להחברים הסניחים. וגם מ"ש מעלשים שכ' ש"ך סי' ס"ס סק"ד דאם לח הי' מסירים סיו נחשבים לחחיכה ח' לענין הדחה וכ"כ בס' ישועות חיים בחשובה שבש"ס ק"ס דהדחת רלחי בבשים מהני על המוח שבשרים ורלחם שכחו שמהני הדחת הרחם לחוח שמונח בחוך הגלגולת ס"ס בכח לענין השומן בשרים דמה שאי. ויש להוסיף סניף דהשבוח יפקב ח"ח סי' כ"ח מחיר שומן שעשה ג' ימים בלח הדחה ומחזיקים בשימתו בדר"ח ס"ס ר"ן בשם גור חרי' יהודה וס' יהושפ

ויד יהודה סי' ס"ס סי' הקלר לוח פ':

(ב) בכתי' של ס"כ הרס"ג מ' דוד ז"ל לבד"ק יולחוי רחימי שאשחל פ"ד לחן שחסי בו עוגות עם ממחם וחלב. וחח"כ לחו בו עוגות חפל כלי חמחם. וחח"כ בו כיום לחו בו שמרשיל ואכלו לוחם עם רוסב בשר רוחח. והביא שהשמרשיל חסור לחכלם עם בשר כדין נעלו דחסור ס"ם בר ס"ם כמ"ש ש"ך ס"ק ס"ד, ומיה שחסי בניחיים עוגות חפל לח הי כלבון כיון שלח היו ניעוטת נחוץ, רק ש"ל שאבר נקלם המפם פ"י החסי' בניחיים. רק לח הכלים החיר משום לרוף דשם רמ"ח ל"ם ס"ב דלח ערוי עושה כ' פשולות וס"ל לחן כח בערוי הרוסב להכלים החמחם מהשמרשיל ולהבלים בכלי ועוד כיון דשרוי לוסר רק כ"ק וח"כ חמיד לח ישחמש בהכלים יחי' ס' נגד קליפת הקערות:

והנה נשם קו לחומרח. וכחשנה שחסי' לח לחו בניחיים דבר לחר רק חיקף לחר עוגות של חמחם לחו בו ביום שמרשיל מוחרים לבחילה לחכלם עם בשר דשימת דלף שלין בחוך הכלי ס' נגד הכלי מ"מ נגד החמחם והחלב שבחוך

הסיפה סי' ס' ויוחר בהשרשיל דמשערים לפי המדומע, ולפ דבכח בחסי' כוי כללי דבשי' ס' וגמילה כמ"ש רמ"ח ק"ס ס"ס לך בשם לרי' נוספים סי' י' כחב דהסיפה שמשיחים בחנור לחפות חשוב דבר לח ומ"ש רמ"ח דלפי דיעו כללי היינו לחחר לפי' לבל בשודה סיפה סרם שלפה חשוב דבר לח וכלא בטולה וע"כ ח"ל נמילה רק שעים, וגם יזוף דעם ש"ך ק"ס סקכ"ג בחי' שמן מעכלא בכלי ח"ל דלחוסר עד ס' לפי' ביכש לבל מ"ש מניח סקל"ו סופק שלחוסר רק כדי קליפה וקי"ל כן כמ"ש ט"ב קמח יו"ד ל' וחו"ד מידושים ק"ס סי"ק כ"ה וכיש שלמה יו"ד מ"ח סי' קס"ח וכיון שח"ח לקלוף לוחם י"ל דמוחרים וכמ"ש רמ"ח ל"ד ס"ד ומי' פעים יפוח פ' לו דשליעת הקדירה כלי רוסב הוי רק דרבנן ומכ"ש בב"ח דגם ללי הוי רק דרבנן:

ב) וגם הלח בללו רבים מחיריס בדיעבד, המנחח מ"ח סעיף ל' ופרי"ח סק"ה וכ"כ מהרש"ם ח"ב מפחוח סי' ק"ם בשם רדב"ז ח"ב כ' חלפים קל"ח (ופי"ע בשם מבש"ן מ"ד חם המשלם סי' ל"ג דחם לחו פח שילוש בחמחם מוחר לחפות בו ביום פח לחכלו עם בשר ופי' רש"ם דמוכח דש"ל בלו שרי לכחחלה וכ' שהוא נגד רמ"ח ותחרוחים. ויל שבין שבחחלה לח הי' חמחם לבדם רק פח עם חמחם, סי' בפח הבאי ס' כנגד החמחם כמ"ש לעיל ולבן בחיר לכחחלה). וכל זה חם סי' נמנח חלגן עם החמחם סי' נעלו לחבל חם לח נמנח רק שערבו חמחם וחלב בחמנע בחוך הסיפה הי נחבשלו דבלע חלגן פ"י הבלן:

(ג) ובגד שלחו בניחיים מנוח חפל ודלי דבלח"ם שרי כמ"ש רשב"ח בסוי"ד סי' ל"ג דהטעם נקלם וכ"ם נקב"כ ועי"ד מידושים סק"ד וגם פשיטח דבכח דבחילה בלם הוי חפיים הסוגות בחפלים בלבן קל כמ"ש ב"י ל"ח חג"ח וע"ד קב"ח בשם מרדכי סוף פ"ו דבי בלבן קל שיסי' בין סולדח משני עבריהם וכ"כ ב"י ע"ד קל"ם ד"ם וכ' בשה"ח דלח סיים"כ הוי בהגשלה וכ"כ בש"ם שם סי"ד וכ"כ מג"ח חגי"ח סקכ"ו דבלים שריוס בהגשלה שני בלבן קל שחי' ליעם בו בלד השני וכ"כ בש"ע שרב שם ס"ו. ומי' חמד לחבריהם מהדורח ב' יו"ד סי' כ"ו:

ג) אודות הקניקים שבשר הכחיח נחון ומשוקף בדקין ווחמים של בסוחח נחורות ושם יבשים כחן. הבה בדין יו"ד ס"י בהג"ה בשם שבלי הלקט עוד בקיבה לפעמים מולחים לחחו ומייבשים לחחו ומשם כחן ומחלחים לחחו חלב מוחר דמחחר שמייבש הוי כחן בפלמח ולחן בו לחלוחים בשר. ומיהו לזה י"ל כמו בגיד בשם דלחמרי' חולין נב: חן הוא והחורה מייבה עליו ומדוע הוא לבל פליפחו מוחרת בש"ם יו"ד סי' ס"ס ס"ע וסי' ק', וכן עלמוח יבשות של ליסור מוחרות בח"ם

יו"ד סי' ל"ב ס"ח ולפי' להמחמירים הוא רק משום דכלאי בגשול כמ"ש ס"ז שם סק"ח. ורמב"ם פ"ב מטומאת אוכלין הי"ח כ' מחכל שיבש כחרס שבור:

והמפרשים כתבו לרבע תמרות בזה.
ג) נו"ב קמא יו"ד כ"ו דרך כשור הקיבה דהיתר הוא לא יכול לחול. לי' כשר בחלב לכל בלי' לפי' יבש לשור. אבל הא צ"ע קי"ל סקכ"ח כתב נם בבשר נבלה יבש דמותר. וגם ברמ"ס מ"ג שמ"ו כ' דבשבלי הלקט ליתא עור קיבת נבלה. כ) שמ"ג סי' פ"ו צ"ד ל"ג כ' דרך במליחה מותר ולא ע"י בבוש מע"ל, אבל משמות לשון שבלי הלקט מוכח דלפי' עומד בו ימים רבים שרי. ג) לפי דעת שמ"ג אם נתרבך אח"כ לשור וכ"כ ס"ס יו"ד פ"ת, ואחנם מניטו כן במחני' נדה פ"ז מ"ל בטומאה יבשה אם יכול להשרות בפושרין מע"ל טמאה. אבל בש"ך הל' נבי כרכום מבואר דלפי' נחבשל מותר וכ"כ בגו"כ הל' וכמה אחרונים מוכח בפמ"ג ס"ס פ"ז:

ד). **אבל** הש"ך פ"ז סקל"ג כ' דלכתחלה אין לעשות כן ומי' רדב"ז ח"ל ס"ם מקו"כ שהרמב"ם בתשובה מחיר אף לכתחלה ויש מחמירים וכדיעבד יש לסמוך על הרמב"ם. וכנו"כ סי' הל' כתב המעם דאשור לכתחלה דהמקור הוא מטומאה ויל"ד דאין למדים איסור מטומאה. אבל אין בש"ך כל רמז מטעם זה, ופשוט כי דמשעם שמא לא יהי' יבש מתם וכ"כ בחוו' דעק"ח סי' ר"ז ד"ה ואמנם:

ויש לומר דדוקא בקיבה דיכול להעמיד החלב כלי יבוש הקיבה אלא שהוא מיבש תוחה כדי להפקיע את האיסור, מושבש שמא לא יזהר ולא יהי' יבש כראוי, אבל הכא בנקיקין דיבוש צריך לנושש למלאכת הנקיקים וגם הגוים מיבשים ומעבדים תוחם היטב. אין לחוש שמא לא יזהר ליבשם, כיון שיהי' חשרון במלאכה. וגם י"ל כמ"ש בת' רעק"א שם דאם יש ס' מותר לכתחלה כיון דהוי ספק איסור שמא נתיבש היטב ואין כאן לי' מבטל לכתחלה וגם לית מתכוון לבטל, והכא אין תוכלים את העור ונגד הפליטה יש בבשר הרבה יותר מס':

אך כ' דס"ם אשור לבבלי המלאכה לקנות דקין אלו של נחירה בעודם לחים משום איסור סחורה בדברים האסורים. ומי' כש' אי לחורת סי' ל"ח ומ"ש ניסי הנ"ר ילמח אבד"ק ואלטונא סי'. וכש' אחרי יומר להגר"מ אלרחק מ"ב סי' קנב:

ד) **בשר** נוען הי' מונח על מעלער טוען והניח אותו על מחבת חלב רותח בכלי ראשון אינה מיניחין ומסחמא עלתה הזיעה על המעלער. הגה אלו הי' הבשר רותח נריך ס' בבשר נגד החלב כמ"ש ס"ס ל"ב במחבת, וכן נאשר המעלער. אך הכא שהבשר טוען כ' שהוא מוהר כיון שהמעלער הטוען מפסיק ואף דטוען נאוך אם אשור מ"מ הכא דאין הבל הקדרה והוא מוך לרוחב שרי הטוען, עי' יד אפרים ס"ו אות ל' שמחיר וכאב דהמוה לאשור ולומר שאחיכה קאמה שבשולי הבשר תגרום חמימות למעלה בכל האחיכה שהבלע ממנה ואפי' היא גדולה כמה ומיניטו הרואות שהיא קרה מאד ולא הניע לשם מקום אשר בקלה מזה כלום ועי' משמרת שלום ס"ם אי' דיניים ל' ועי' בס' שרוך השלחן סי' ל"ח סעיף י"ל י"ב שכ' אם נפל הרבה חלב לוען על מעם בשר רותח אין נאמר אחחה נבר ואשור החלב כשאין שאים הרי מיניטו רותח שהחלב לוען לנמרי וגם הבשר נלפנן וכו' ולכן הפלה שם דכ"מ שנזכר בש"ס ופוסקים אחחה נבר מיירי כשאני הדברים שוויס בכמות לבל אם יש באחד מהם רבוי בכמות ל"ם אחחה נבר ועי' חו"ד סי' ל"ח סק"ה לף אחחה נבר מ"מ אם נפל לי' על חלק הלוען לישו נאשר. ומ"מ אי' חו"ד ל"ב סקכ"ו שהק' על סעיף ו' דמחבת, כיון דמיירי שם דהקדרה לוננת למה אשור כולו הא די בבדי קליפה ואי' כיון דהזיעה מסבבת כל הקדרה, הרי דעתו דלפי' המאכל לוען מ"מ נאשר כולו ואמרי' חש"ג, וכיולא בו כ' בבית לחם חו"ד סי' ק"ד דמבואר מדברי הו"ה בלל כ"ח סי' נ' דאם אחב אהיכת לישור לקדרה שיש בה רוסב לריך סי' גם נגד החלק שהוא חוץ לקדרה לף שהוא לוען (ודלא כעוב מעם ודעת חלק לי' סי' ק"ו, וכן פוסק להחמיר בח' לרן נבי חו"ד סי' כ' והוא תמוה למה:

ואי החלב נאשר ואמרי' דהזיעה מוזרת מן הקערה על בשר לתוך המחבת, הגה חו"ד ל"ב כ"ו אחיר דאין זיעה מפלטת מן הכלי אלא בכלי שמ"ג מ"ז ל"ב כ"ם ור"ם ל"ד במ"ז לושר אם הזיעה למחבת וכ"כ רמ"א ל"ג אם הבשר לוען והקדרה חמה שניהם אסורים וכ"כ דגמ"ר ס"ם ל"ב וכת"ם בספרי המאסף אות ל"ב:

ומ"מ לי"ל ס' רק נגד המעלער ולא נגד הבשר הלוען כיון דהמעלער מפסיק ואפי' אם סי' הבשר רותח י"ל דאל"ל בחלב ס' נגדו כמ"ש בת' מהרש"ם ח"ב סי' כ"ג בשם פרי מחדש משום דהקדרה מפסקת בין הבשר למחבת והחלב לכן אין הזיעה פועלת לאזור ולהפלים בליעה של בשר לחוך החלב:

ובחמדת משה יו"ד סי' ל"ו וסי' ל"ח מחיר את החלב של מטה ואינו אוסר ולאשר מן הכלי של בשר. וגם דעתו בטעלימש קטן הרוח גדול מושך אלו העשן והזיעה ואינו מניע כלל להקדרה ולכן גם המעלער של מעלה מותר. והבשר שהי' מונח על המעלער של מעלה אפי' הי' רותח מחיר מקום קו' של ח"ד כל"ל דדי בקליפה ואל"כ הכלי במקום קליפה. ומה שאי' הח"ד דהזיעה מסבבת הקדרה הכא בטעלימש קטנים אינה מסבבת כלל:

ה) **צלי** קדר נחשבת בו משם שומן שלא נמלח. תה"כ הוסיפו בו מים. ובתחלה כשהי' הללי בלי מים לא הי' ס' נגד השומן רק תה"כ ע"י המים. ופשוט דהכשר נשאר בחיסורו דלפ"ז נודע שהשומן לא נמלח רק תה"כ כשהי' בו המים ואם לא נודע ל"ח הנ"ב בהם"מ כמ"ש ש"ך ל"ם סקע"ו בשם תו"ה וכ"כ כו"ם שם ובחכמת אדם כלל מ"ד סעיף י' ובינת אדם אות ל"ח ופמ"ג ל"ב מ"ז סק"י (ומי' מ' רעק"א ס"ם ס"ז), אבל אפשר לסומכו אחור לכ"ע אפי' בלא נודע וכמ"ש בח' רעק"א שם דלפנין התחיכה עלמה דאלו דנין דעדיין לא נפלט החיסור ממנו זה נם בלא נודע שכי הוא וכי התחיכה נגיהה היא להפלים אם לא נודע:

ומ"מ הנני רואה דיש מקום להחיר בהפ"מ נדול לענין ס"ם סניפין אלו:

ו) **אף** דהשר בלי מליחה נמי' שפיר וכן בשומן שלינו מ"מ החום מעיד כי טב"ם בשומן שלינו מוחזק בדם אין בו דם יותר מהלי, והכא נגד מחליט השומן הי' בשר שפיר, ובאמת כן מבואר בש"י הכא סי' ס"ם נגי בשר שהחבל בלא מליחה דעת ראב"ד דמשערי' נגד מה דנפיק מיניי' יכ"ב יד אפרים סי' ס"ל בשם מהר"ם נאון בח' כנה"ג אשה שפשחה פשידת מלאה חום ולא נמלח והחיר אם יש ס' נגד הדם שבחוח ול"ל ס' נגד כל החוח וכ"כ בשו"ת נחם ורדים הספרדי חיו"ד כלל ל' סי' כ"ם שיש לסמוך על הראב"ד דמשערים כמה דם נפיק מיניי', ואף דכנה"ג חלק על מהר"ם נאון י"ל דוקא התם בחוח שברחם דמחזיקים בו דם כמ"ש ש"ך ס"ל סק"ט ושפ"ד שם משל"כ הכא בשומן שלינו מחזיקין בו דם קיל טפי:

ז) **ונם** עכ"פ ספק הוא שמא הי' ס' בשר ול"כ הי' השר מותר אף ברם שהוסיף עליו הרוטב:

ח) **ואת"ל** שלא הי' ס', יש עוד ספק שמא נפחת השל ת"כ כשהוסיף המים אף דקי"ל ביו"ד סי' ק"ו ס"ל אפשר לסומכו אחור והחחיכה נשארת בחיסורה מ"מ הוא מלד ספק דהא היא פלוגחא בחולין קח. וכמה לחומלי ס"ל דאפשר לסומכו מותר וכשו"ע סי' ל"ב ס"ד כי' החחיכה עלמה מוחרת ומי' פמ"ג ק"ו ש"ך סק"כ דאפשר לסומכו רק מלד ספק שמא יש בה טעם וכ"כ חו"ד ל"ב בחורים סק"ט דמיירי שהחיסור לא נפלט מחגה וכ"כ נו"ב קמא יו"ד סי' כ' דמ"ם רשב"ח אפל"ם לאסור הוא מלד ספק, ולספק זה הוחר השבר רק חת"כ כשבא למים וא"כ הוי ס"ם ואין כ' הספיקות בחים ביחד ולספק דאשון השבר מותר גם מחלה. ומי' נו"ב שם דגם הוא דן ומחיר ע"פ ספק זה שמא נפחת ממנו לגמרי:

ו) **וכל** הא דקיי"ל אפשר לסומכו אחור בשאר מי' מין בשר בחלב הוי רק דרבנן

כמ"ש פלחי קי"ח סק"ו וכ"כ פמ"ג ל"ב ס"ד סק"י וכ"כ עוד ק"ו ס"ד סק"ב לדעת הסור והכא דכל האי' הוי רק דרבנן דס שבשלו י"ל דלא"ח כלל אפל"ם אסור ומי' ט"ב קמח סי' הל"ל ד"ה אבל הנלע"ד דהיכא דנאסר מחחלה רק במליחה אי אחריכן במליחה ל"ח מ"ב ל"ח נם אפשר לסומכו נאי' דרבנן, ת"ב הכא דלא נודע עד שכוסף ול"ח מ"ב שפיר אפשר לסומכו מותר כיון דאי' דרבנן הוא, וכ"ב בחכמת אדם כלל ל"ח אות ב' דבהפ"מ ל"ח אפשר לסומכו בדרבנן. וכ"ב פלחי ל"ב סק"ח שכן דעת המחבר. (ומ"מ ל"א דבשל חב"ח דמחיר אפל"ם בדרבנן, ובבינת אדם סי' ל"ח בעובדא דמולייתא דמחיר מטעם דבלא בלח ל"ח מ"ב ואוסר אח המולייתא דאפל"ם אסור אף אי' רק דס דרבנן):

וראיתי בנקפ אי' חיו"ד סי' ס"ו ד"ה עוד שחמה על חב"ח הל"ל בפשיטה שבועה אם בילה שנחלח בה דם שחחיר נם בפשיטה אפשר לסומכו מותר בדרבנן, וכ' דזה שייך רק בטעם הנבלע דאחרי' דנפחת בביטול אבל אחם שבלא חינו נפחת בהביטול חינו מועיל אחשום רק טעם ובבילה שנאסרה בפשיטה דנאסרה אחשום הבילה ל"ם אפשר לסומכו:

ואני אמה על חלוקו, דהא בם"ע ל"ב ס"ד כ' כיון אבל שנבלע בחחיכה נם החחיכה עלמה מוחרת אם יש ס' אשום דאפשר לסומכו בשאר חיסורים מותר אף בחלב הנבלע אחם הוא ולא טעם ומי"ע בפרי חואר סק"ב דקמ"ל דלא אבעי' אם נבלע רק טעמא אלא אפי' בכליעת נוף הוי ל"ח מ"ב בשאר אי' ונם אפל"ם מותר שם:

ונם אלא אקור הפלוגחא של אפשר לסומכו בחולין קח. הוא בפיפא אבל שאפלה על החחיכה וכ"י ר"ם ל"ח מביא בשם הרשב"א שכ' ומנאחי לרבותינו בעלי התוס' דאשום חיסור החלב קרי לבב"ח טעמו ולא אחשו דבחלב ת"י להיות אחשו של בשר אלא טעמו אבל אם נוף החלב נבלע בבשר הוא אחם ולא טעם והוא בחום, ע"ז מ. ד"ה ת"ר יוחנן אוכל בב"ח אוכל אחשו של חיסור ואף דאי' רב"י דם"ח של בשר הוי טעם בעיקר. מ"מ לין אחה בפשיטות כ"כ כיון דאפורם לחו' ובשב"ח דנם בחחם שייך אפשר לסומכו:

ו) **משיניק** מיוחד לעניין הי' אלא אים ונשפך עליו אחר אבל רוחח וכי' בו כחה פעחים ס', ת"ל להעילו רק להשהותו אח"ל עד שיהי' לב"י:

ו) **דין** כלי שדרכו להשחחם בשפע ס"ם ל"ח ומי' נליון רע"ח דאוסר להשהות.

(כ) הכא הוי אחיד דרכו להשחחם בשפע אפי' אם יפול עליו הרבה אבל כיון דהוא מיוחד רק לאים והוי ל"ח כר ל"ח לענ' אחבר ל"ה ס"ב. (כ) שי' ע"ז קל"ז סק"ז כאי' דרבנן נאלפ"ג ת"ל הנאלה

כ"כ פמ"ג סק"כ סק"ב ד"ל כן אם לא נודע שהי' אב"י וכ"כ שם אחי' יו"ד סי' ס"ח בדרכן ולא נודע עד שהי' אב"י מותר, ואף לדעה האוסרת היינו משום שהי' אם ליסור על הכלי אבל הכא היתר הוא, ורק אי' קל דרבנן דהא להמחבר הי' ס"ם כר' ס"ם, ונם אחי' בחי' וכ"ח כ' פמ"ג ל"ג ש"ד סק"נ נשם כ"ז דפליטת כלי הוי רק דרבנן. (ד) ואף דמג"א סי' תק"מ סק"א כ' מנהג שלא להטביל מבשר לחלב אבל מפורש להיתר בח' הרא"ם כלל כ' סי' כ"ה וכ"כ שער המלך פ"ד מיו"ט ה"ח. ונם ד"ל כל ניסול פ"ל שתמיד מעלה רחיחה הוי הנעלה (ופי' דרכי תשובה ל"ו סק"נ):

ושוב מלאתי מפורש כן להחיר נם' ניצת חדש שער אפ"ה סי' מ"ל וכן מורה במעשה שלוש ל"נ מ"ו סק"ח:

(ו) תרפ"ו כי' עובדת היום שע"פ מעות קנה קלב א' בשר מבהמה שהיתה בה סרכא מלומת לחלר הכבד ופה ננמי מעכחיים הגדולות אין מורחים להעניר סרכות. וכשלו הבשר ושיכו המרק על כלים פורצלין, וכלים אלו הודעו ביחד עם הסרכה כלי פורצלין לחרים כמים רותחין. ואין סרכה שלוה כאלה:

צדדי היתר. (א) טרפות סרכא הוי רק ספק כמ"ם בספרי המחלף ליו"ד אות י' (וי"ל סרכא זו קילא יותר וכמ"ש שלולת יבמ"ן ח"כ קמ"ו בסרכא לשומן הלב ול"ע). (ב) כלים נאסרו ע"י ערוי וי"ל דהוי רק ספק אי' דהא רשב"ם ועוד פוסקים מחירים ערוי כמ"ש ש"ך יו"ד ק"ה ס"ק כ' פמ"ג שם וסי' ל"ח מ"ו סוף סק"ה דהוי רק ספק ונם סי' נלוי דפת למהרש"ם סי' ס"ח סק"ו נשם תה"ד מחיר אם נשפך מב"ר שהעבירו מאם. (ג) הכלים ע"י ערוי נאסרו רק כדי קליפה ותמיד יש ס' בכלי עד קליפתה. (ד) השלולת נלו אחר מע"ל וי"ל דלא נזרו בכלי חרס דא"א בהנעלה לצו בח יומא כמ"ם בתענית יעקב ובנליון רע"א ק"כ בחרס בהפ"מ מותר. ולפ"ז י"ל דהוי ס"ם שמא היתה הסרכה עוברת בקליפה ושמא אין ערוי לוסר מדאורייתא כרשב"ם ואף דמודה דעירוי לסור מדרבנן אך הא בדרבנן די בספק א'. ואחנם ספק ערוי בפמ"ג מחמיר ואינו סומך ע"ז כמ"ש יו"ד ס"ח מ"ו סק"ט נדין הבליעי ובאו"ח תנ"א מ"ו סק"ט. ונם היתר דכלי חרס הנ"ל, הפמ"ג ס"ם ק"נ ס"ד דיניס א' לוסר וכן בהנהנת הו"ה כמובא בפמ"ם קכ"ב סק"א. ומ"מ י"ל דרק בכלי רחצון ממחיר אבל בערוי שהמיד יש ס' נגד הקליפה והוא דין כלי שדרכו להשתמש בשפע לולי נם הפמ"ג יתיר (ועי' ת' מהר"י אסאד יו"ד ק"ח). ולמעשה התרתי רק את הכלים שהיו בתערובות רוב דבטלים כמ"ם בסי' ק"נ וי"ל להסיר א' כמ"ם הפוסקים שם. ופציעת הכלים שהודעו עמם ברותחין מותרים דהא לא נפלט מהם רק כ"ק ויש ס' כמים נגד הקליפה. (ונגד הלכלוך לי יש ס' כמי ההדחה עי' ת' מהרש"ם ח"נ סי' של"ב ות' מהר"ם מנגל סי' כ"נ);

(ח) זה שתי שניס נתערבו הרבה קערות פורצלין של חלב בתוך של בשר והרוב של בשר. פשוט מותר להשתמש נם לבשר כמ"ש ש"ך ק"כ סק"ת, ועי' למעלה אות ו' נם בלי תערובות לחר יב"ח ים מחירים ואף דבח' רעק"א סי' מ"נ מחמיר לחל נם הי' בב"ח, אך נפמ"ם קכ"ב סק"נ מביא בשם חיים שאל שהחמיר לף בכלי פורצלין ובודאי היו כלי שני. אך בתערובות לין סוס חשם ועי' תו"ד ק"כ בלוחים נ' ומדושים ד' מחיר בב"ח ועי' דר"ח שם ל"ם דמ"ל להסיר א' ועי"ש לות מ"נ בשם הרב מעשבנלוי ועי"ש לות מ"נ:

(ט) בשלן בשר ונשפך בקדירה יין נסך ולא כי' שנים. פשוט דאסור ואף דכ בתרמ"א יו"ד ק"נ ס"ד דבשר כיון טוען טעם לפנם. והוא מפורש בירושלמי פ"ב מעשר שני ה"ח אם נטוען טעם יין בחבשיל והלא הטעם לפנים הוא, שם הכוונה לם נפל בשר לתוך יין היין נפנם ע"י טעם הבשר אבל להפוך א"א להכחים את החשם דהבשר לינו מתקלקל ונפנם ע"י היין ואדרבה י"ל שמבטיל טעמו. ובאמת מה שהק' ב"י ק"נ על סי' רמב"ם פי"ו מהמ"א הב"ח דבשר פושם שמן ודבש וכ"כ מרדכי ע"ו פ"ב סי' תקל"ו ופסחים פ"ב סי' תקס"ב מעשה לפני ר"י שבשלו דבש במחבת של בשר והוריקוהו חם בקדרת חלב והתירה דשמנונית בדבש נ"ט לפנם. ותמה ב"י הרי הטולם מבשלים דבש עם הבשר והוא משונת מאד ומחלק דע"י התבלין והבללים הוא משנית. ולק"מ דודאי הבשר משונת ע"י הדבש המעורב בו. אבל מי שחפץ לאכול דבש לם בא בו שמנונית שעיר הוא לפנם וכ"כ הב"ח חלוק זה וכ"כ פר"ח שקע"ו ובחלוק זה מיושב מ"ש בחתני' פסחים שם: שכו בשמן תרומה וכו' ואם לבי הוא יקלוף את החיטן וק' הא שמן בשר נטמא"נ ומסרים כמ"ם רמב"ם הל' מ"א ק"נ ס"ד תע"כ דאף דהשמן תוסרת ע"י הבשר אבל הבשר לינו מתקלקל ונפנם כלל:

ותמוה לי דר' יונה ברכות מג. נבי מוסף כ' שמותר בתכילה דבתר השתא אזלי' תדע שהרי הדבש לם נפל בו מחיבה על ליסור לין הדבש לסור תע"פ שהליסור נמוח בתוך הדבש כיון שדרך הדבש להחזיר הדבר שנופל לתוכו דבש כמו דבש דיינין לי' ומותר, הא הכא בפ"ז לפי' רמב"ם מוכח להפוך דמחיר את הדבש שנתערב בו בשר רק משום דפונם ומסרים ומי' רמב"ם בפ"ה מכלי המקדש ה"נ דמור הוא מוסק ומותר כמ"ש משום דנשתנה והיא שי' ר' יונה ומ"ת לינו מחיר דבש משום בתר השתא רק משום מסרא סרי וכ"כ ר"ן ע"ז נבי דבש ותחרים פי' לי משום לינעוני שדרך לערב נדבש דבשים לחרים ונמוחו בתוכו ותוציים דבש ליכא למיחש בהכי לפי שהוא מסריא עד שלא נמוח. ולחנם הרמ"ם ברכות

תולק על כ' יונה ותוספ' וק' למה ליה מביה רחי' כנגדו מגמ' דע"ז דהכיתר רק משום פרי ופי' כ"ת תו"ח רע"ז שכ' דרח"ת מסופק אם נפלע"ג ותולי רח"ת פירש כרש"י דקתי על פרוסי יין ופי' מג"ח רס"ז סק"נ שכ' דנכש טוב למחכל לחף שנתערב בו מעט בשר וק' הא לעי' רמב"ם ר"ן ומרדכי ויו"ד ק"נ ס"ד מפורש בגמ' ע"ז דפוגם ועי' מ"ש בספרי חלק ח' סוגיא כ"ד תות ח':

והנה גם' שם תרי' יו"ד סי' כ"נ והוספות שם סי' ד' מקשה לית לכל שמעון הדבש שפי' כגוש כדבר שמת בגוים התרי ותפי' שפק בגוש לאסור. ותמנם מהרש"ל סופה ס': כ' דמ"ש שמעון לוה לדבר שמת קתי בחמת לחכילת דבש מבלת התרי ולת כפי' רש"י שם על חתון בבת פלשתים ופי"ש מה שחירן:

ופשוט לק"מ דהת ים שפי שיעות להיתר. ח' שי' כ' יונה דהדבש מהפך כל מה שנבלע בו לדבש ותולי בשר השמת וי"ל זה כוונם תמרו בחידתו מהאוכל יצא מאכל שמשם התרי נהפך לדבש למאכל ונמשה מן האוכל מאכל ופי"ז הומר, [ורמז כזה תירון על שלשת תביו ותמו החין בבנות לחיך וכבל שמי חשה כי חתה הולך לקחת חשה מבנות הפרלים וכמ"ש ותביו ותמו לת ידעו כי מה' היתן] וכ' שי' רמב"ם ר"ן חרדכי וס"ח דפרוסי מפרת סרי והוי כ"ם לפנס, ותין קו' רק לפי' רש"י פרוסי יין ולת ס"ל דבשר בדבש נפלע"ג ולפי' רש"י תין קו' דהוח ס"ל דתין בבום רק בחומן ולת בדבש כמ"ש פסחים עו. חולין לו: וכ"י יו"ד ר"ס ק"ה:

י) בשערי ניין תרפ"ה סי' כ' שוחל שלשה זו. על שלמן ח' היו מוכחות תחיכות בשר פריפה ועל שלמן שני תחיכות בשר בשר. וגמלשה תחיכה ח' בשר על החרן, וכשמנו חת המרובה לחמור כל דפרים מרובת פרים מלחו כי הבשר מרובה על הפריפה רק בחחיכה חחת, חי נימת בזה כל דפרים מרובת והיח בשרה חו שמת מן שלמן של פריפה נפלה ופיו מעיקרת שוים והוי מחלה על מחלה:

אינני יודע מה זו שלשה, הלח פשום דבעי' ולתי רוב וניון דהוי ספק חולי נפרש מן הפריפה והי' מחלה על מחלה ספיקא לחומרת, ובפרש לפמ"ש חס"ז כ"מ ו: דכל הת דמרובת פרים הוי רק ספק. וגם עי' חי' רעק"ת יו"ד ק"ה ס"ם בשם מ' רשב"ח סי' ער"ב דבכל רוב בעי' ניטול בהיתר מבורר וח"כ הכת דלת הי' היתר מבורר לת מהני. ותפי' להמפקפקים מ"ז (עי' בית שלמה חיו"ד סוף ת"ח בשמטה לסי' קי"ז) מ"מ שתי התם ניין דסוף סוף ממ"נ מותר תבל הכת בכל מודים דתין כתן רוב דשמת היו הבשרות והפריפות שוות, ומלתתי בס' תמדם משה מלוח סי' מ"ז שמשתק בדבר זה ומסיק לתיסור לק דמייתו מלישה מחר. ותה שמק' למה נקט בגמ' תשש תגיות דוקת ל"ק כי משמיענו חדוש דמ"מ בקבוע חסור תבל בגמלת דהלך תחר רוב די רוב בפלמת וח"ל ס' תגיות:

אך בעיקר השחלה, תחפלת, דהרי תפי' הי' על שלמן ח' רוב ודתי כגון חמש תחיכות בשרות ופל שלמן שני שמי תחיכות פריפות וגמלת תחיכה ח' נ"ב לאוסרה ול"ש לומר מרובת פרים דתין לנו לדון על התחיכות רק על המקומות והמקומות הם שוים דמליבו בגמ' רק משש תגיות וכמ"ש נו"ב תגיעת תו"ח סי' ע"ח וחוות דעת ק"י סק"נ וביח יעתק ומנחת פתים מובת בדרכי תשובה ק"י סוף ס"ק כ"ח שהשיג על רש"ש בחובות יד: בשחטה תם רוב תנשי העיר וכו' שכ' דוקת לענין בטול לת מהני תותן שחיכן בכלל ספק תבל לענין כל דפרים מהני ולכן כ' דתם בחנות המוכרת בשר שחושה היו מ' תחיכות מרובעות ו' משלשות וכחנות המוכרת בשר נבלה לת הי' רק כ' תחיכות וכולן משולבות וגמלשה תחיכה משולשת בשרה דתף תותן שלת נכנסו בספק מלערפים לרוב, והשיגו בס' מפ"ח דתין נפ"מ ברוב החחיכות רק ברוב החניות ותפי' הי' בחנות ח' תרבעים משולשים ג"כ ל"ח כל דפרים, וכולם מספקי דתם החניות שוות תף הים בחנות תחת בשר בשר יותר לת מהני ומי מחלה על מחלה, ותין נפ"מ בין שלחנות לחניות, ומ"ה בפסחים ס: בלבורין לתמרי' הלך תחר הרוב דלבורין הי' מקומות בפרדיס וכחניות ותולי בחר רוב לבורים תבל לת נקט בגמ' שני לבורים ובלבור ח' רוב מלה דבכה"ג לת לתמרי' מרובת פרים, ובה דבזבחים סג: לתמרי' בכבשיהו וכל דפרים מרובת, תם ניחת כיון שתם במקום ח' שפיר לתמרי' על כל ח' ות' שהות מן הרוב וכן מ"ש בתם"ז כ"ת ו: גבי מעשר, תבל בנדון דידן בשני שלחנות מה יתרון וחיזק סברת היח לומר שפנים מן שלחן זה יותר משלחן שני וב"כ תפי' הי' רוב מבורר ג"כ לת לתמרי' כל דפרים מרובת פרים:

סימן נא

לכבוד ידידי ש"ב יקירי ורב תגי'

ע"ה פה"ח מ' חנוך העניך יחי'

אבד"ק גאלין.

כ"ת הציע לפני מה שפלפל בדברי הש"ך יו"ד ס"י סק"כ שכתב די"ל דזיתים חריפים כמו נתן כדתמרי' בערובין יח: לתמרה יונה יהיו מזונותי מרורין כזית וכו' והקשו עליו מתוס' ד"ה מרורין שקתי על החילן שהות מר תבל לת על הזית וכ"כ תו' פסחים לו. ד"ה מה שהפרי היה מר, והביח כ"ת מרפ"י שבת נ: מהו לפלוש זיתים בשבת וכי רפ"י למחק מריותו ותו' שם. ורע"ב שביעית פ"ד מ"ם כ' נ"כ כרפ"י. ומור להפ"ת סי' פ"ה שבספרד טותנים נרתם החתן עטרה עבה מעלי

מעלי זית לפי שהזית מר. ומוכח כ"י לא"ת חק"ס. והקשה כ"ת על שנוי הדעות הא זה מחלוקת במציאות. וגיעי זית ונחזי:

ותו כ"ת דיש שני מיני ויהיס, מין לי' מוכיס ומחוקים ומין ב' שהם מריס וחריפים, ומביא

ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג וית שמן זה לגורי שהוא אוגר שמנו לחוכו ומק', וכל הזיתים תאבדין שמן חל"ת

כל הזיתים הנשמים יורדין עליהם והן פולטין את שמן ואת הנשמים יורדין עליו והוא חוגר את שמנו לחוכו והבכורים מביאים רק מזית שהוא גורי מין המובחר, וכן בברכות לם. דתנן זית שאמרו לה גדול וכו' וזה לגורי ואח"כ לה לגורי שמו וכו' ופי' עפי"ז קו' שכוח יעקב ת"ח סי' כ"ו לדעת פסקי תו' ע"ז פרק ב' סי' ע"ד דשמן זית עז וחריף ומפליט כמו רוחחין ואפי' טון ת"כ למה במשנה פסחים שם: סלו בשמן של תרומה לם מי ידיעכו ואם לאי יקלוף וקאמר בגמ' דלכ דסיל עילאי גבר ניחא משום דעילאי טון, הרי מבואר דשמן זית דיעו כטון. ופי' מר דשם מיירי בשמן זית ממין שאינו חריף. ועיין למ"ם דוחם לעיל דרוש י"ח. ולגורי ויפעי ס"ם ע', ושד"ח דיעים מערכת חריף ושחילת שלוש מהד"ת ס"ם מ"ב וכל חלה הספרים אינם לאפי:

מה שהביא מר מעור לה"ע סי' ס"ה, הנה משם אין ראוי' כלל של הפרי דהא מיירי בשלי שנף עץ הזית. והכל מודים שהעץ הוא מר, ומ"ם מרע"ב שביעית כן כ' בפי' הרמ"ם שם, וכן איתא בתעשרות פ"ד מ"ח הפועל זאים שילא מהם השרף וכי הר"ם והרע"ב שילא המריות שלהן. ול"ב יש לד"ך ראוי' מרש"י שבת ורמ"ם שביעית ור"ם מעשרות שפרי זית הוא מר. ויש ראוי' נם מתוספתא פ"ב דכ"מ סוף ה"ח מלא קדוש מנקיע בו לאת העלים ובלבד שלא יבקע בו נטון חיות וכי מג"ח שם מפני שחריפות מקלקל את הקדוש. אבל בתנחת בכורים נורס ליים ועלי זית דעלים אלו קשים הם וכן הוא בירושלמי סוף ה"ע ועי' פני משה:

ועי' בהגהת הרש"ם שרוצין על מ"ם תוס' דאילן נמי מקרי זית ליין וכן בבכורים פ"ג מ"ג ועטרה של זית ופי' רמב"ם שהיא מעופי זית, ותמהני למה הניח ממרחק הא נלמד מנוף פסוק זה והנה עלה זית טרף ופסוק דהפי' עלה של עץ הזית וזיל קרי בי רב דעץ מקרי זית כמ"ש כרמים חיתים לאכר לא נטעת, ויאמרו לזית. וכן זית רענן. ויעלך כזית נלטו ועוד וכן בכל הפירות כמ"ש התלנה תנטה פניו, נפן ממלריס הכיא, תין ענבים ננפן, ותו שהביאו ראי' מויקרא ה' עץ כוללת רק להוכיח שהאילן מר, וקו' הרש"ם מברכות לה: פרי נופי זית מקרי ומשמע דהעץ לא נקרא זית היא חמי רבנתא:

ומ"ש כ"ת דיש שני מינים. זה דבר חדש ואין לזה ראי' כי בשבת נ. שמלו מה לפלוט זיתים הלא קאי על כתם זיתים ופתם זיתים הם ממין לגורי כמ"ש בכלים פ"; זית שאמרו וכו' ולדברי כ"ת לגורי לינו מר, וגם מאי פסחים מוכח דאין שום זית מר, ועל קו' כ"ת הא הוא מחלוקת במציאות. לק"מ כי מלינו כיולא מחלוקת ביו"ד סי' ל"ו בלגון ושומן וכללים לי הוי דבר חריף. ופשוט דאין להכחים את החום דיש בזיתים חריפות ומרירות ומ"מ כ' חוס' שכיון שהעץ מר יותר מהחמת היונה נחכווה אל העץ ולא להפרי, וכן אין זית מר כל כך לגמרי בו חוכת מרור. וכן ודאי שהם"ך שכ' שזיתים חריפים כמו לגון והמקור מעור מ"ת חמ"ו, מ"מ לינם שוים ממש ואיך לוכל יעשם דיש חלוק ביניהם והא רש"י שכ' בשבת נ: דזיתים מרים ומ"מ בברכות מא. ד"ה כשהגון כ' שאכל זית להפיג חורפו של לגון:

ומה שהביא כ"ת ראי' דזית חריף מברכות לח: דאר"ח בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל זית מלית וכריך עליו אחלה וסוף לי אמרת שלקות במילתייהו קיימי ניחא. ואחמה כ' בשם אחד הא מלית אינו אלא כרוחת דגלי ולא בגיסול ומה ראי' ממלינה על שלקות דהוא גיסול דילמא רק מלית הוי בשחלה ולא גיסול, ואפי' כ"ת משום דזית הוא חריף וברמ"ח יו"ד סי' ס"ע סעיף ע' דע"י מלח ושיר אפי' בכלי שני מבשל ובשך ס"ק ל"ח ה"ה בשאר דבר חריף. ולכן אף דמלית רק כרוחת דגלי מ"מ מפני חריפות הזית מבשל והוי כשלקות:

אין זו ראי', ומה שהקשה לק"מ כמ"ש בתענית כא. דם שבשלו ודם שמלחו אינו עובר עליו וכמ"ש רש"י בשניהם משום דנפיק לי' מתורת דם וה"ה הכא מלית בשחנה מקדמותו כמו שלקות, ולכאורה קשה אי מלית לוסר רק כדי קליפה ת"כ אחר הקליפה הוא אי ומ"ה שפיר בריך ר' יוחנן אחלה וסוף על הזית אחר הקליפה וע"כ ל"ל דאף לענין איסור אינו יכול לאסור יותר מכ"ק אבל ודאי דים בו בעם המלח בכולו ומש"ה הוי כשלקות ומש"ה דם שמלחו אינו עובר עליו אפי' אם אחר שמסלק את הקליפה נ"כ יהי' שעור כזית או רביעית מ"מ אינו עובר דתשיב כולו מלית ופי' הנמות יד שאול יו"ד ל"ת ס"ה שמקשה קו' ז ופי' דבא לשולם בתעדובות וא"י למה לא מקשה על דם שמלחו למה אינו עובר אבל לק"מ כיון שהטעם נרנש הוי כולו מלית:

ועי' רש"י בברכות שכ' שהזית הי' מלוח כמה ימים, וק' הא לענין מלית כרוחת די בשעה מועטת, ולפמ"ש רבינו משמי' דר' יוחנן מולין קיל: דמלית אינו כרוחת מ"מ הא לדידי' נם כאן אינו כמבושל ואדרבה אף שדחה אביי הא דרבין ליחא נדחה רק במלית אבל בכוס י"ל נאמת דלית לי' לר' יוחנן וכמ"ש בנו"כ מהד"ק יו"ד סי' כ"ו. וא"כ אין ראי' כלל מר' יוחנן דשלקות במילתייהו קיימי אפי' הי' מלוח כמה ימים והוי בכוס וכמ"ש ירו' ברכות פ"ו ה"ח שהי' זית בכוס, ואף שי"ל דאף לענין איסור ל"ל לר' יוחנן דין מלית כרוחת וכבוס כמבושל מ"מ הכא לענין שעם אין להכחים

לא החזק דנסתנס טעמא היום ע"י מליחה לא כניסה. לך ק' למה רש"י ותו' כ' משום דקיי"ל מלים כרומח. וי"ל כמ"ש נודע ביהודה שם דכטא לא שהיו כמבושל לרבין מ"מ הו"ל כרומח דגלי ולכן כ' רש"י שהי' כמו ימים ולא לרבין הוה כרומח:

ועי' תרומות פ"י מ"י כל הכבדים מותרים חלת עם החסית וחסית הייט דבריס חריפים כמ"ש גדרים נח: לוף ושום ובצלים וכמ"ש הרמב"ם לחריפותם וחדודם שולם טעמם בכל מה שמכבדין עמהם וכ"כ הרע"ב שם ולעיל מ"ז ליתא ויתי תולין שכבדן עם זיתי תרומה לטוריס וט"כ דנם זיתים חריפים כחסית וכטור חו"מ וס"ך. לכל עי' ברכות כ. זיתים שכבדן בטרפיהן וכ' רש"י שכבדן ליחומן דוקא ומוכח דלולא החומן ל"ם בהם כנוס וכפי רש"י דלין כביסה חלת בחומן ומוכח דלין הזיתים חריפים:

ומה שהביא כ"מ קו' שבות יעקב סל פסקי תוס' מפסחים עו: ס"ל. דמק' לרב דס"ל שילאי נכר ניחא דיקלף משום דהשמן טון. נרחה דמהא דקאמי במתני' לא שי הוא ידיעתו לא קשה לו. משום די"ל לף דשמן זיע מפליט כמו רוחא ס"מ לריך שיהא שיהה זמן חלת דהקו' רק לרב כיון דס"ם הפסח ה' רוחא ל"ם דשילאי מקרי לי' כיון דהוא חריף, ול"ב לק"מ דבע"ז לה: דשמן מחלוקת רב ושמואל רב אמר דניחל נזר עליו ושמואל אמר וליפתן של כלים אסורין לוסרמן והאי פסקי תוס' יולא מתוס' שם ד"ה וליפתן והוא לדעת שמואל אבל רב לא ס"ל דחליפה חוסרת. ומש"ה הכא דקאי לרב שפיר קאמר דשמן זיע טון. ומוף הפסקי תוס' תירוש גדול ולא מלינו דשמן הוא חריף ומי' תוס' ע"ז סז: ד"ה מכלל שב שיע מ"ד כ"ע לפנס אסור דאמר שמן אסור מפני וליפתן של כלים לוסרמן ת"ש דסתם כלים לינם בני יומן, הרי מפורש דעת תוס' דשמן לינו חריף וכן מפורש במעשרות פ"ל ע"ו דר' יהודה אוסר בתומן ולינ מפני שהם חריפים ום"ם בשמן שם מותר. וכן לפמ"ש הרמ"ל סי' ס"ם סל"ל דדבר חריף מבטל אפי' בכ"ם ובשבח מ: מ"ר יצחק כ"מ ס"ל נכנסתי אחר רבי לביח המרחץ וקשתי להניח לו פך של שמן בחמבטי ואמר לי סול בכלי שני ומן הרי דשמן לינו חריף. ועי' סנהדרין כד. ס"ח שבח"י נומיס ול"ו דשמן זיע וס"ח שבבבל מריחין ול"ו בהלכה כוותי, ויש לומר דשמן מיירי לאוכח ולא לשתי:

בנעימים

סימן נב

לכבוד ש"ב יקירי הרב הגי חריף ובקי מפורסם מ' חנוך העניך אורנר יחי' אבד"ק לאסקדוב.

(א) כ"ת אמר עם הספר אחרות מ"ם כ"י ורמ"ה יו"ד ס"ם ק"כ בשם הרי"ו דמבטל בשבח לא הוי דשיל"מ אף דלאחרים מותר למ"ם כיון דלו לעולם אסור והמקור מיבמות ס"ב. דחשלת שנתערבה בתולין לא הוי דשיל"מ דאי לבהן מערת שרי וליערבל לעולם אסור. והמג"א שי"ח סק"ב דוחה דשאני התם דלא כי' לשום אדם דשיל"מ משא"כ במבטל בשבח דלכל אדם הוי דשיל"מ דבמ"ם יכי' מותר ולכן נם לדידי' הוי דשיל"מ והביח ראי' מבכורים פ"ב מ"ב:

וכ"ת מלדיק אח סריי"ו דבדשיל"מ יש כ' שמשים טעמ רש"י מד שאחלנו וכו' ושעם הר"ן דכוי מין במינו. והכא כיון דלדידי' לעולם אסור לא שייך טעמ רש"י. רק לטעמ ר"ן יש לדון שאפ"ם שלו לעולם אסור מ"מ כיון דלאחרים יכי' מותר לערב הוי מב"מ, ור' אפי ביבמות שאמר דהוי דשיל"מ בחשלת משום שדעתו כטעמ רש"י כמ"ש הג"ר שמואל לנדא בגל"ח בינה ד. ולכן כיון דכאן יכול לאכול אח כל החתיכות בקדושם חשלת לא בטל ודאי דר' אפי כדוחה משום דשיקר כטעמ ר"ן ואף דלכאן מותר נם טעמ מ"מ כיון דלאחרים לעולם אסור לא הוי מב"מ ובטל. ות"ב כ"ם במבטל בשבח דלא הוי להמבטל מין במינו כיון דלו לעולם אסור ולאחרים נ"כ ע"כ שפיה אסור. ומ"ם בבכורים דאין ביטול לרמב"ם ורע"ב י"ל דס"ל כטעמ רש"י ומיירי שנתערבו לכאן ולכן מד שהאכלנו בהיסור אחלנו בהיתר:

מה שכ' מר בשם בן הגל"ח דר' אפי פרש"י משום דמחמיר בביצה נם בספק יו"ט ספק חול ושם לא שייך טעמ ר"ן בביטול והיא קו' הפני יהושע שם. וכן מקו' בחגו' רמק"א סי' קפ"ם. ודברי הג"ר שמואל ליכם מוכרחים דהא ר"ן מביא בביצה דברי ר' אפי לדינא וכן במדרש נב. בתוכו מאחר שמפרש משום מין במינו, ופ"ב ל"ל דבאמת הא אין זה מין במינו ממש אלא משום סברת א דפד שאחלנו בהיסור אחלנו בהיתר נאסו עליו נבי ביטול דין מב"מ ולא בטל ונם בספק החמירו מטעם זה:

ונם י"ל פ"ם מ"ם בשף משנה סס"ק מה' אבות המומלאם בשם ר"י קורקוס לחלק בין בהמה שנשחט מרעת דם דאינה מטמאה כלל ובצלה שנשרבה בשאוסם דמטמאה במשא. משום דבחברים דם דהוי לא בלא כמתן דליתי' הוא ובטל משא"כ בחתיכות דבאמי נשאר אלא שאינם ניכרת ומפרי"ז י"ל דטעמ רש"י עד שאחלנו בהיסור שייך רק בבניעים דהוי יבש ביבש והיסור כמתן דליתי'

דאיתי לכל לח כלח דנתפרכ והאיסור לישנ ולכן כיכמות דמיירי שהתחיכם נמותם כמ"ש שם בגמ' פח: ותו' ס"ב. ד"ס ריפח לח שייך סברח רש"י כלל והח דלחמר ר' לחני דהוי דשל"מ ע"כ משום ס' ר"ן ודחי דלח הוי מין במינו כה"נ ותו' כמין זה כמי דנכרי ישכר למר לחח סי' ס"כ:

ומ"ש כ"מ דהח דכטורים מיירי רק כשנתפרכו לכהן ומשום סד שחאכלנו כהי מחאכלנו כהיתר, לחמהה דהח כרש"כ שם ד"ה לף כ' דנם לורים לוסריס ככל שהן וכן משמע כרמכ"ם פ"ד מכטורים הט"ו לפ"ם שהכטורים לסוריס לורים לף כיוסלים הרי שם לוסרים ככל שהן:

ועל הסחירה למה כיכמות כחמלם לח הוי דשל"מ כיון דלכהן מיפרח שרי ולישרלל לעולם לחסור וכטורים הוי דשל"מ נם לורים, כמו שהעיר המנ"ח. לח קשה דנחמת נם כטורים לישנ דשל"מ רק שעשאום כדשל"מ כמ"ש כירושלמי כטורים פ"ב ה"כ ירושלים עשו לותם כדשל"מ וכמ"ש רמכ"ם שם שהשו לותם למעשר שני שמקום לכילתו כירושלים ומשום כדשל"מ משני שאיכם שוויס שלחכלים כירושלים והוח מנד סומרת וכמ"ש הפלחי ק"כ סק"ה וסק"י. ועי' מ"ד פ"ם ק"כ שכ' מירון לחר מושכל על ק' זו:

ועל מ"ם כשרי חמד כשם הרב ר' שמואל ווייס מוושענלחוי שמק' סל נ"כ חגיגח יו"ד סי' מ"ה דיכם כיכם מן המולה לין מכטלים ליסור לכחלה. משום כ"ק ק. ד"ה מיהר שמקשו כשיהר לח המעח למה מהני כטול לר' מחיר סח כניסין נה: ר"ח קיים שוגג לחו מזיד. והלח שם נג: לחרי' דרק כדרבנן קנים ולח כדלח', והכח הח מיירי כיכם כמ"ש כטורות כח: שעירבן עם פירותיו ול"ב עדלח' לחסור לנטל, לפ"ב דלחי' כיכם ליסור כיטול לכחלה הוי רק דרבנן:

ל"ם ולחרבה מכלן מוכח כפ' נו"ב כי קשם בניטין נד: דלחמר והח הכח דמדלח' חד כחרי כטל ורבנן הוח דגזור משמע דלחו הי' דכר חשוב מדלח' לח כטל הי' ניחח דקנים ר' יהודם כדלתוריימח, ותמוה לחפי' לי מדלח' לח כטל דכר חשוב מ"ח כיון דהח דלין מכטלים הוי רק לחי' דרבנן ולכן לין לריך לקנוס דהוי רק לחי' דרבנן לפ"ב לריך לומר כנו"ב משום דהוי יכם לחסור מן התורה לנטל, ול"ב מה מק' תוס':

אמנם י"ל דלין דלחי' לס' נו"ב מניטין לחח המם כלשנו סרך דמיירי כליסור ערלה שליסור כהנלה וכלחי' הנלה מדלח' לין מכטלים כיון שזה עלמו שמכטל הוח ליסור הנלה וכמ"ש לחרונים ולכן שפיר לחמר דהוי רק לחי' דרבנן משום דדבר חשוב כטל מן התורה וכמיון זה כי מ"ד סי' נ"ם סק"ח של קו' ס"ו וס"ך שם שהשיג שוטר ח"ש מל"ח תרפ"ו שליפי' ליסור דרבנן לשור להוסיף ליו"ד סי' נ"ם שמותר להוסיף ומחלק משום דבר מלוכם לשור כהנלה ולכן לשור כהנלה ולכן לשור לכטלו דזה שמכטלו כהנלה היח מש"כ כליסור לכילה שליו לשור רק משיירח דליסורה וכיון דמכטל לי' ליט מרנים המשם ושי' שפרי חלק לי' סוניח ס"ו לוח מ"ב. לך כין לי כס' ט"כ דיכם דלי' לי משום לי' הנלה, ק' דהי' לחוס' לחרן דמיהר לח המעח ושיכר מיירי ביכם לי כלי' הנלה ול"ק של ר"ח דהח כדלי' לח קנים. וע"ל כיון דכמחני' כטורים כח: משמע קלני מיהר לח המעח לפי' כלה כלה וליסורי לכילה שליהו חלה לי' דרבנן לח ניחח לחו' לחוקמי דוקח ביכם לי כלי' הנלה:

והעיקר נרלה דכל המשם דר"ח לח קנים כדלי' כמ"ש רש"י ניטין נג: ד"ה ממעח דכטול כשכח דלי' דלי' הוח לח שכיח לשברי עלה והיינו משום דיחוש לליכלי מוכר הלי' ולח יעכרו עליו וכ"ז כליסור המשורש כתורה כמכטל כשכח חבל לכטל ליסור לכחלה לף ביכם ביכם ליסור מה"ח לי כליסור הנלה דלי' מ"מ לח יחוש לליכלי שהוח ליסור דלי' ויכלו לעכור עליו ולח עדיף מכל ליסורי דרבנן דקנים שוגג לחמ מזיד:

סימן נג

להרב הגאון המפורסם מ' שמואל

אהרן הלוי יחי' בע"ח הפרדס.

אודות המלם כי"ם הפשם משמש יוסף לי מוכר לכטלו לכחלה לערבו כיין כדי להשכיחו ויתכטל כששים:

הנה כפ"ו כ"ם: חומן של נכרים שהי' מחחלמו יין מקשה משימח כיון דלחמין פקע לי' ליסורי', הרי דלף שעשחנה קלי כליסורו, ולחנם י"ל דמיירי דק בזמן הגמ' דשם יוסף היי ליי לשור כהנלה חלח שכ"מ שי' קכ"ב כתב דלחפי' כזפ"ו נחי לשור, ויש לומר דזוקח חומן לף הוי נשחנה כיון דהשנוי הוח ממילח שלח ע"י מעשה חדש ושומד לכך לכן נשחר כליסורו:

אבל הח עובדח זו משורש כיו"ד קכ"ג סכ"ד לנוחה לרדיינמי לשור כיון שלמו והוח י"ם הפשם מיתשי יין, ומקור הדין ליכ"ם סי' רל"ה ומשכ"ן מ"ג רל"ת, הרי לפי' נשחנה ע"י מלחכם דכר לחר לשור:

אלא שכחשם סופר יו"ד סי' קי"ז מחיר הטמן הנשפה מחרלני שהם יוסף חשום שנוי, ולף שפלח פעום הוח שליהו חזכיר כלל דין זה כש"ע כי"ם, מ"ם כרי דעמו דשנוי מוחר, ויש ליישב ולחלק, דכיון דהרי"ם ומשכ"ן ס"ל שהם יוסף לשור כהנלה וכמו שמשורש כהשוטחיהם ולכן כחנו דשנוי

דכנוי לאסור ואפי' אפר ה"נ לאסור, אבל לדידן דבחס ויגס מותר בהנאה שנוי וכמ"ש רס"י פ"ז מו: ד"ס או דרק בחה"נ לא מהני שנוי וכיונא כי תום' שם מע. ד"ה שאם תלוק בין לאסורי הנאה לענין גדולים. וכ"כ במשכנות יעקב יו"ד סי' ל"ו דהיב"ם לוסר משום דהוי חה"נ:

ואף דאפי' זה מוקמה דמ"ל למה מביא רמ"א דין הריב"ם ולא כתב דלדידן שרי. ונס הלא בל"ל סי' ע"ה מוכח בפמ"ג סקט"ו לוסר י"ם מהלכי בכריס לאפי' בזה"ו, מ"מ כיון שהמ"ם מחיר בשתן (ודוחק לחלק בין שתן לי"ם) ונס המשכ"י מחיל, ונס בת' הל"ן סי' ה' בדבם הנעשה מעניים לדד להחיר אם אין האיסור משום נסוך רק מנו' תחנות ואף שמסיק למעשה לאיסור מ"מ סי' לבני נור יו"ד קי"נ לאח כ"א שמלרף דעה זו. ונס כמדומה שמעתי דבר לשתות קונילק מפבריקין של נכרים ואין מומה בזוטו, ולכן יש לדד דמותר לבטלו בס', וגימא דהוי רק ספק איסור וכספק מותר לבטל כמ"ש ס"ך יו"ד קי"ד סקכ"ח בכרכוס וכב"ה, ואף שפמ"ג ל"ס ס"ד סק"ו מפקפק ע"ז היינו רק בלאי' דאו' אבל לא בסיב ייגס בזה"ו, דיש להקל בו כמ"ש בת' רמ"ש כלל י"ם סי' ו' לאו מקילים הרבה בסחס ייגס ובסברת מועפת תולין להקל וכ"כ ד"מ קכ"נ בי' יש לסמוך בסמ"י לאמיקל במקום הספד וכ"כ בבנסת יחזקאל ר"ס ל"ח בשם מהר"ם פדווהה סי' ע"ו דמתירים בסחס ייגס לאף ע"פ דעת יחיד ומביא לאי הילוסלאתי לידוע בסאהדרין פ"ד ה"ו ר' יהודה לומר לין מדקדקין ביין נסך (שהוכא בהג"ה מיי' פי"ב מהמ"א, ופלא שמ"ם פשוט לין כל ענין ושיכות שם לדין י"ב ולייבי במשפט דיבי ממונות וי"ל שהי' כתוב לין מדקדקין בי"נ והכוונה על תלת עשרה חלוקים בין ד"מ לד"נ שאומר ר' יוסי בר חגינה שם ומוה נשתנה על י"ב) ועויי"ם בכנסי' דסח"י בזה"ז לין לו עיקר בדאו' שלין נוים מנסכים ואסור רק מנזרת דבר אחר, ועי' יו"ד קכ"ו ס"ב בהג"ה ונ"ך סק"ד דאפי' יכול למכור לנכרי מ"מ מהיכים בסחס ייגס כיון דאקילו בו רבוותא לא דייקי' כולי האי, ומחס ייגס בטל בס' כמ"ש נו"ב תניינא יו"ד סי' ס"מ וכ"כ בהג"ה רכ"ס שם קמא ל"ס:

ס"ש כ"ם שפק לי הגוי נגע בידו. נראה פשוט כיון שנעשה בפבריקא שלו קרוב לודאי דנגע, ועי' מו' ע"ו נס: ד"ה אר"ף בשם ירושלמי והוא שלא העלים ישראל סיניו ממנו ובסור וכ"מ קכ"נ וקי"מ ס"ח וק"ל ס"ם בהג"ה ומו קל"ח:

ויש לדון מת' רשב"א מובא ב"י יו"ד סי' קל"ד כל שעיקרו כך לא בטל והבא נמי י"ל דדבר לעבב י"ם בין להשניטו אבל בט"ב מניעה יו"ד סי' כ"ו כ' דאין הלבה כן ועי' בשרי חלק ב' סי' מ"נ בשנין זה (ומה שהקשיתי שם מבילה לם. מחום' שב' בדשו"מ כיון דנעשה לכך הוי מב"מ מבואר דאלו לא סי' דשו"מ מת"נ שעיקרו כך בטל.

מלאתי בת' רש"ם ח"נ ס"ם רל"נ שנדפס אחר שרי שהעיר נ"ב נן):

ובענין הזה ראיתי בס' נפש חי' יו"ד נ"ב ובאבני נזר יו"ד סי' קי"נ שרלה השואל לומר דהא דיין מבושל אין בו משום נסך, דוקא אם הי' יין בתחלה ואח"ב נתבשל מותר משום דנעשה אבל אם מבשל ענבים ונעשו יין אסור כיון דלא נשתנה. ובספרים הללו דתו לא דברו והנני מוסיף כי מפורש בגמרא בע"ז בם: ת"ר חילוף שניהו יין מבושל של נכרים שהרי מהתלתו יין אסור, ואי בדברו אפי' לא הי' מתחלתו יין ומי אסור וע"כ דדוקא אם הי' מהתלתו יין טרם שנתבשל אסור. ומ"ם השואל שעם היתר מבושל משום דנשתנה לא מליטו בגמ' כלל שעם זה רק כמ"ם שם שאין דרך לנסך יין מבושל. והרמ"ם שם סי' י"נ כ' דמבושל מלחת ד"ם ולכן לא נזרו בו. וכודאי דנם לבשל לת הענבים לעשות מהם יין הוי מלחת דלא שכיחא וכמ"ש בס' נפש חי':

סימן נד

נשאלתי לודות מגורה בת שבעה קנים שעשאה לבית הכנסת והיא של חור שלפקסרי. והלא בר"ם כד. שלא יעשה מגורה בנגד מגורה וקי"ל בן יו"ד קמ"ת ס"ב:

הנה מה שהחור הוא של שלפקטרי אין נפ"מ אם אין שנוי בחבנייתה משל מקדש, אבל אם יש שנוי המעכב מותר כמ"ש חכם לבי סי' ס' ותולה על מהרי"ק מובא ב"י ס"ם קמ"ת שדעתו דבמגורה לאפי' נשתנה לאסור וכדברי הת"ל מופרש בריטב"א ר"ה כד. וכ"כ מצות תכניות דף סג: שנשתל במגורה של ז' קנים ונעשה בעינול וכלותם התלויין בבתים וכחיר דבכה"נ שהיא של פרקים ובעינול תיכה כשרה בשנים וכל שהיכה דומת מגורה שבשנים אין לאסור לעשות בתוך וכ"כ בכרכי ס"ם קמ"ת בשם דבר משה שכן היתה דעתו להלכה וכ"כ בס"ם משמרת לימחר, אבל דעת מהרי"ק הנ"ל דאף שהיכה כחבניה מקדש ממש מ"מ כיון דלמרלית העין היא דומה לאסור ומביא ראפי' מהו' ר"ה שם ד"ה לאסדרה וכן דעת כרכי שם:

ונ"ל דהפלוגתא הללו בשעת האיסור, דבר"ה היא גזרת הכתוב ויליף לה מלא תעשון אתי וכ"כ במכילתא דרשב"י סוף יתרו וכ"כ בשאילתות סי' כ"ז ומ"ה לאסור רק במדה ותכניה שבמקדש, וכמו בשעת המשחה ופשוט המבוארת שלייך דוקא כמתכוונתה וכנמ' ורמב"ם פ"א מכלי המקדש ה"ד ופ"ב ה"ם כמעשה הזה וכמשקל הזה דוקא (וכעין מ"ש יבמות קמו: לא לאחרו אלא ירדן וכספינה וכמעשה שהי' ושבת ס. מעשה כי הוה בשבת הוה). אבל בס' החנוך רל"ד כ' בשעת שלא יעשה בית תבניית בית וכו' הוא משני מורת מקדש וכ"כ מנחת חנוך שם

סימן נה

לכבוד הרב הגדול מ' יהושע העלוי
תירשטאדן רב במאנטריאל.

עד שהלכו כתולש שאין בו מכנה לי מותר כהפיכתייהו בנדם דרכנן ואם נדם היו עריות:

משום דנדה הוי ערוה כמ"ש ביבמות נד. תשכחן נדה שהר עריות מנלן וכ"כ רמב"ם פ"ח מהיסוה"פ ה"ב כל שהיב על ניתתו כרת והם החמורות כפי' לחברי מות הן הנקראים עריות וכ"כ בפ"ד שם ה"ב המקדש לחת מן העריות לח עשה כלום שאין קדושין תופסין לערוה חוץ מן הנדה וכ"כ בפ"ד מה' ח"ב ה"ח הנדה הרי היח כשאר העריות המפורש וכו':

ובם' חלקת יואב חיו"ד סי' כ"ם כתב דנדה לינה ערוה ומביח רחי' מירושלמי פ"ז מהלכדרין ס"ה דנדה לחסורה רק משום טומחה. ולי לחפשר לומר כן דהוח נגד המבואר למעלה, ומ"ם בירו' שאין חייבים עלי' חלח משום טומחה הפ"ל לח דנדה היח ערוה מ"מ לח דמי לכל העריות דנכולם חין קדושין חופסין משח"כ בנדה וכמ"ש מרחה בפנים שם:

ואיב נדם בכלל נ"ע שלח כותר משום מקוה נפש וכ"כ ריטב"ח פסחים כה. בשם הרח"ש דנ"ע דיהרג ולל יעבור כגון יטרחל שבח על לחת מן העריות לי על נדה, וכ"כ כ"י יו"ד קל"ה ד"ה וכ' שוד בחה"ד דרמב"ן כמחיר לנבעל למשם דשק לשחו נדה במקום פקוח נפש משום דס"ל נגיעת נדה לחסורה רק מדרבנן לחבל לרמב"ם דנגיעת ערוה לחסורה מה"ת לח שים פק"נ לחפשר לחסור משום דהוי לחייהייהו דנ"ע וכ"כ ש"ך שם סק"כ:

והנה בחגור רנ"ו כ' בשם הרמב"ן שבל לחבה שקדושין תופסין בה כגון לחלמנה לכ"ג וכו' יעבור ולל יהרג ולי"כ קשה על כ"י למה כ' דרמב"ן לשיטתו דנגיעת ערוה דרבנן הל לפי' בנדה דלר' ס"ל דטומר מפני פק"נ דהל קדושין תופסין בנדה כמ"ש יבמות שם: לך בחגור חגור כ' דכוונתו רק בחייבי לחוין ולל בנדה שים בה כרת. והלחת לחתו דלל"כ הרח"ש שם בחגור סותר ל"ע ממ"ש ריטב"ח פסחים שם על בשתו דבנדה יהרג ופ"כ דנדה שלני, וכ"כ בחג"מ ת"ר לענין ניתן להצילו בנפשו דס"ה בנדה וכ"כ ת"ם ה"ע ח"ב סי' ק"ם ד"ה והנה, ובחלקת יואב בהג"ה למפחחות יו"ד כ"ם הביח בשם המקנם קדושין שם"ג דבנדה לח ניתן להצילו בנפשו, וכן דעת חלקת יואב דבנדה יעבור ולל יהרג וכ"כ בחי' בהשמטות לחוח נ"ע ומולק על כ"י וש"ך. חבל לח ריהה שגם ריטב"ח פסחים שם על בתוכם. ופי' חבני נר

חות ו' וכ"כ מצות תבמים סג: ולטעם זה לין נפ"מ מדם והבנים כיון דם"ם לם נרחה למרחית העין שהל דומה למקדש מ לכליו הוי קלות רחם שם מחקה לח המקדש:

ועי' מנחת חנוך שם לחם ז' דלפי טעם דמורח מקדש חלו בחלוקת לי קדשה לפחיד לבח. ולרחב"ד שם"ו מבית הבחירה דלח קדשה לפ"ל ובאכנם שם בטומחה ליטו חייב כרת ר"ל הח שלח יעשה מבנית מטרם הוי רק לישור דרבנן, ולח נרחים כן דפשטות בריימח ז דר"ם לח יעשה בית תבנית היכל וכו' מחמת קחני לשולם, ומפורש מחני' מגילה כח. והשימותי לחם מקדשיכם קדושתן לחם כשהן שוממין ויבמות ו: ולין לי חלח בזמן שבהמ"ק קיים וכו' ת"ל לח שבחותי תשמורו ומקדשי תיראו מם שמירה החמורה בשבח לשולם לחם מורח החמורה במקדש לשולם. ושוד רחי' דבמכילחח דרשב"י שוף יחנו לחמר שלח יעשה מנורה מבנית מנורם דבני כ' מחיר וכ"מ ס"ל בחולין ז. דלח קדשה לפחיד לבח. ומטחר דלח חלו בחלוקת ז וכ"ם ס"ל דמורח מקדש לשולם:

ועי' מכילחח יחנו שוף פ"י מבח ברש"י בחומש שלח חלמר בניני עושה כרובים בבחי כנסיות ובחי מדרשות כדרך שחני עושם בבית עולמים ובמכילחח טוחיל ובחנה חורה רשות לעשות בבית המקדש וכו' ת"ל לח תעשו לכם. ולכחורה מוכח דדוקח כרובים שהם צורות חסור לעשות בביהכ"נ וביה"מ חבל מנורה י"ל דחף דחסור להדיום חבל בביהכ"נ ובהמ"ד מותר. חך לח ניחן להחמר חלוק זה ובדחי קחי על כל הכלים. ובכנייחת דר"ם:

וביון דרוב הפוסקים ס"ל נם במנורה שם נמנגה מותר ת"כ במנורה ז דחין נרות שבקנים כפופים ופניהם נגד פנר החמנפי מותר דנרחם זה מעכב במקדש כמ"ש רמב"ם פ"ג מבית הבחירה ה"ח ופי' ת' ריב"ם פי' ת"י. ב) ונם הח בפי' חן לה מדחה חלי לוג כמנחות שם. ול"כ כיון דחין למנורה ז פיות כלל מותר (ול"ע למח חמרו בגמ' בהחלם של שבעה לח יעשה ולח שרם דחם חין לה מדחה שרי) ופי' מנחת חינחר בפשוטה שלו מחיר משום שהמנורה היתה מנרופלות, וזה ליחח דבשחר מחבות חין מקשה לחחת מעכב כמ"ש מנחות כח. חינה כחה זכר לימה בחם מקשה:

ולכאורה י"ל שוד דרק לעשות חסור חבל לח המנורה בכר נעשם מותר להשחותה בבהכ"ם כמ"ש ב"י שכן משמע מהפור וכן עלה במחשבה חחלה בסי' מצות חכמים סג: וכ"כ שחתי תשובה קמ"ח ס"ק י"ל בשם ס' חפחרת למשה. חבל בחמת בריטב"ח ר"פ ור"ן ע"ז שם. מפורש דגם הפרי' חסורה:

יו"ד ס"ס חס"ת כ' ג"כ נדה יעכור ואל יהרג ואינה ג"נ):

והנה בתביריתו דס"ז וג"ס חס לין מיתה וכרת רק לאו לבד, ליתא בירושלמי פ"ז ס"ב ה"ב דג"כ יהרג כמ"ש בשלי תשרה אחר לו הביא לי פלים סתם והביא לו מע"ז ומסיק דימות ואל יהרגה ואפ"ג דאין זה עבודה זרה רק לאו דלא תעבד חועבה אל ביתך וכ"כ ר"ן פסחים כה. ופ"ק כו. ומביא ראי' מזה בירושלמי ומסנהדרין פב. ימות ואל תספר עמו מאחרי הגדר ואין שם ג"ס רק לא תקרבו לעולה וכ"כ נ"י סנהדרין ובשל החור שם וכ"כ תשבול מ"ג ה' ע"ז פ' מ"ד דהם נלחם ליהנות מע"ז צריך למשר נפשו כמ"ש שאין מחרפחים משלי תשרה והחם ליכא חלת לאו, אבל חוס' ע"ז כו: ד"ה שאני ורמ"ם שם פ"ל בשלי תשרה חס אמר לו הבא לי פלים סתם, מוחר ואי' להם ני' אחרת ביהו ע"ז וכ"כ ריטב"א פסחים כה. בשם ומב"ן שם' חורת החדש ורשב"א וכ"כ טוי"ד קל"ה ובש"ע סעיף ב' לדעה ראשונה וכן עיקר כמ"ש ב"ך סק"ח. וק' מה יענו המחירים לראי' ר"ן מסנהדרין ימות ואל תספר עמו הא אין שם רק לאו, וי"ל החם שאני כמ"ש מל"מ פי"ז מה' י"ב ה"ז בשם מהר"מ מביא בחום' יוה"כ יומח שב, משום דהחולי בא מחמת העבירה שהעלה בו עיגה ושכח בעלמו ולפיכך ימות ואל יעשה עבירה, אבל אין זה מספיק לחרץ הא הרמב"ן שבבבי יוסף קל"ה לאח ה' מביא בשמו שם' חורת החדש דהא דימות ואל תספר עמו הייט משום דשלם עבירה אלו ל"ש בשבקה (ולא משום דשכח) וא"כ סוחר ה"ע מפסחים בשלי תשרה דמחיר כמ"ש ריטב"א בשמו, ושלי י"ל דס"ל דרק לא הקרבו לעולה חציר לחביריהו דקריבה מביחה לע"ע וכמ"ש רמב"ם פכ"ח מהל' כ"ע הל"ב אבל מה שהעה מפלי תשרה הוא לאי' מיוחד ואינו ענית למעודה זרה. אבל סדבר הקשה דביו"ד קל"ה מבואר להיחר בחי' לאו ורמ"א שחיק ומודה וש"ך כ' דכן מיקר ובפ' קל"ו ס"ה מביא רמ"א דשם הר"ן להפוך דבש"ך ג"ע וש"ך חפי' בחי' לאו בשלמא יהרג וש"ך סק"י מסכים לזה והדיעים סותרים זה חם זה, ואין לחרץ בחלוק זה שבחבחי, דהא מקור דין הרמ"א הוא מר"ן. וילפי' הר"ן היא מדין פלי חשרה שבפי' קל"ה חיחה לאיסור:

ופשוט דחפי' לדין הרמ"א בשם הר"ן דגם באיסור לאו יהרג, דייטו רק חס פקרו ושורפו הוא בחיתה וכרת חו לחפי' פרש ממנו שאין כו רק לאו הוא בכלל חביריהו כמ"ש הר"ן בשלי חשרה דחף דהנחח ס"ו אין כה רק לאו מ"מ כיון דחיקר ס"ו בחיתה וכן בסנהדרין בקריבת מרוה יחום ואל חספר עמו חף דהוי רק לאו בשלמא מ"מ הוי חביריהו דח"ה, אבל חס פקרו ליטו חלת חייבי לאין כחלמה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט נדחה מפני פק"ג ואין בשם חומר של ג"ע כלל וכ"כ הר"ן עלמו בחי' סנהדרין סד. דבחייבי לאוין כחלמה לכ"ג עשיעת דיעבור, ולכן אין מוכן מה שהקשה מל"מ פ"ח מיו"ט סי"ז על סנהדרין שם. בשלמא למ"ד ח"ה היחה שפיר חלת למ"ד פנוי' מלי כולי האי, וחמה הא גם פנוי' חס ליטה מיוחדו לחדם ח' חסורה מדלאי' (כמ"ש רמב"ם פ"ח מלישות ה"ד והרשב"ד חולק עליו רק במיוחדת לאחד) ומ"כ מה לי חי' לאו מה לי חי' כרת, ודבריו ל"ש דבשלמא בח"ה חף דקריבה רק לאו מ"מ הוי חביריהו אבל בפנוי' ליין דעקרו רק לאו ליטו בכלל עריות כלל ואינו חמור מכל ליסורי חורה שהוסרו מפני פק"נ:

והנה בתביריתו כ' ריב"ם פי' רל"ם דאפי' בחי' דדבנן יהרג ומביא ראי' מסנהדרין דאפי' פנוי' ימות ואל חספר עמו וכ"כ מל"מ פ"ם מיסודי התורה ס"כ בשם רא"ם בחלוקה לבהן אף דהוח רק חי' דדבנן אבל כ"י ו"ד קל"ה מל"ל כ' דלרמב"ן בם' המלות שב"ג שקריבת מרוה דרבנן מוחר במקום פק"נ וכ"כ ב"ך קל"ו ססק"י. וכודאי שדמחם שלין רחי' מסנהדרין בפנוי', דשם היחה גזרה מיוחדת כדי שלא תהייבה בנות ישראל ערוות, וכן מבואר בנ"י שם דלאו דוקא עבירה נופה חלח אף חביריהו נמי ורחי' מהא דימות ואמרי' בשלמא למ"ד ח"ה היחה שפיר ואפ"ג שאין זו בפעירה עלמה, הרי דמביא רחי' רק מחסח חים אבל מפנוי' אין רחי' דיל רק בסוכדח זו גופו:

ולדעת כ"י וב"ך נרחה דה"ה בחולה שאין בו סכנה שרי אפי' דדבנן כיון דאין בו חומר של ג"ע הרי הוא ככל הליסורים המוחר להחרפא בחי' דדבנן בחולה שחב"ס כמ"ש רמ"א יו"ד קל"ה ס"ג:

וגם אם היטו עושה בשם חיבה וחאוה רק לעורך רפואה אפי' בחי' דאו' בעריות מוחר קריבה וגיעה וכמ"ש סומה כח: היכא דמי חסיד שומע בגון דקא מבעה חיחחא בגברא ואמר לאו חורם חלפא וכו' וכ"כ ב"ך קל"ה סק"י וס"ם קל"ו וכ' דמפשים בכל יום שרופאי ישראל ממשמשים דשק של ג"ע וכן כל מסמושים ע"ע דרכי הרפואה וכ"כ בחפארת ישראל לכתל ט"ם שם. (וכיולא בו בש"ך כ: חגן מנא לחשפורי היכי יהבי' הא קא מפסכל וכו' חלא בחבידתי' מריד הכא נמי) וק' מאד על כ"י קל"ה שחוסר למשם דשק מרוה אפי' במקום סכנה לין יפרנם הא דסומה. ואף דמסומה לא גלמד היחר רק במקום פק"נ וגם ב"ך ס"ם קל"ה מחיר רק במקום סכנה מ"מ ממה שכ' דמפשים בכל יום מוכח דאפי' בחין סכנה עושים כן. וכן מבואר פי' קל"ה סב"ז דכ' המחבר דאשה חולה חסור לבעלה ליגע בה ופ"ז חולק הרמ"א דאם אין לה מי שישמשה מוחר וכ' וכן נוהגים אם לריכה הרבה לכך הרי דאפי' אין סכנה שרי, וק' מאד בפ"ז דהחיר רמ"א למשם לה הדשק והמשה דוקא שאחרי' סכנה והוא פוחר ג"ע מסש"ז וחיני יודע מה בין זה לזה, ועי' קלור שלחן ערוך סי' קל"ג סי"ד דהשמיט הגאי זה דסכנה ופוסק סחם דמוחר למשם הדשק:

חבלים

סימן נו

לכבוד הגאון המובהק מ' חיים
משולם קויפמאן הכהן אבד"ק
פולטוסק

בספרו היקר מקום מסרה תמר שלח לי כ"ח לחישי נדף כד: שהביא מהגאון מחסמרלאוי ש' שהקשה על הא דבילה יח. נדה שאין לה בגדים מפרשת ומוכלה בבגדי, למה מותרת למבעל כיון דא"א שלא כל מה דלמש מוחר למבעל משום דגרמה כמיקר. והא החוס' שבת קיח: הקשו למש ל"נ דילמת אחי לידי סחיטה ותי' משום דמטש שאני וכיון דכל היתיר רק משום מטה ת"כ שוב ניכר דאינו מיקר, והיה כחובה כש' שואל ומשיב תליתאי חלק ב' סי' קל"ו בשם תבוי הג"ר ליבוש נתמזון;

ואני נבוית מחזת ותיובחת לא מזיכת כי אחי, בבגדי, שיך ג"כ שגרתה כמיקר וכמ"ש מהרש"ל שם ר"ה גמ' ח"ל משל"כ הכא דלא מחי כלל שבת לטהר אלא שהמשה נכנסת בחים להקר, ואות משום דס"כ אין הבגדים מהודקים דת"כ ה"ל תגילה אלא שהם רפויים וכמ"ש ש"ך קל"ח ס"ק כ"ו בשם רמב"ן חוקה בבגדים רחבים שבן הי מנהג נשים שלהן כמו שעדיין נהגו הנשים על ארץ נענן (וכן מנהג מדינה זו) אבל אים בבגדיו שהם קלרים ודבוקים לבשר ולא מצי מית שייל בהו לו אשה בזה"ו בבגדים הללרים לא ומה בכך דהתיתר הוא כאחת משום מטה מ"מ בשיני העולם אינו נרחה כמחקן רק כמיקר:

ואינני מבין קו' חוס' וחירוצם וכן הוא בחס"י בילה. כי הלא ר' יוסף אמר הטעם משום סחיטה ופ"ז לישני' כל הני חיובחא ושני לי' כדשנינן, והיינו גם מטרפת ומוכלה בבגדי' והחי' הוא מחוך שלא הותרה לה אלא ס"י מלבוש וכורה היא ות"כ הק' בגמ' קו' חוס' ות"ל לחרן משום מטה רק מחוך וכו' ל"ש נז' בחיטה וכ"כ ר"ן יומא מז: טעם זה כיון שלא הטירו לו אלא כדרך שהוא לבוש מיכרת לי' מלחא ולא אתי לידי סחיטה וכמ"ש בפרק ז' נגי נדה מטרפת ומוכלה בבגדי':

ומה שחי' חום' משום מטה, ק' הא ר' יוסף ס"ל דמצ"ה אסור מבילה כלים משום סחיטה אף דמטה היא ות"ח דחוקא על מבילה אשה כ' חוס' מטה ת"כ מה מק' מבילה על טעם גרתה כמחקן ת"ה אדם גמי, ניחוש דאדם שאני דמטה הוא לא גזרו בו ומה בש"מ בין נז' סחיטה לו גרתה כמחקן:

(ב) **ישם** דף לב: רחיתי שהגאון ר' יוסף מדווינסק שי' מק' על פרה פי"ב מ"ד המזה מחלון של רבים ונכנס למקדש ונמצאו המים פסולים

פסול וכ' הרמב"ם בפי' המשניות דהיא בנדר ספק מומאה בר"ה הא בנדה ג. אמר טעמא דרבנן במקוה שנמדד וכו' בין בר"ה בין בהר"י מחלוקת משום דגזרת בחוקת טומאה קלי ולא אמרי' ס"ם בהר"ר טהור. והשם נמי הי' בח' טומאה. ומחלק שם בין פסול נמי מחמת שהוא פסול הדין והוא חומר, לעיפור מקוה שהוא פסול הגוף והעיפור הוא טעם. וחלוקו הוא בלי כל יסוד. וקושייתו לק"מ כי הרמב"ם פמ"ו מפרה ה"ח כי הטעם משום שהוא כלגוס מפני שחזקת המים שמוים מהם על הרבים שהם כשרים וכרור שגם מ"ש רמב"ם בפי' המשנה שזה דומה לספק טומאה בהר"ר לאחר שפיקו טהור הייט נ"כ מטעם זה כמו שהוסיף שם ולא נאמר אלו לאחה דכר לא חקרה על אלה המים ואו חבת אל המקדש כי מן היסוד אלא יקרה לטהר הרבים אלא במים כשרים מכ"ל ופשיטא דלא הי' שם ספק טומאה בהר"ר כלום ולפי פי' ר"ש ורא"ש שם מיירי בחמת שעטמת מיד בספק טומאה ביי"ב. אלא מטעם רמב"ם דהוה כלגוס ל"ם של נ"ב שניכת יו"ד ל"ו שכ' דהיכא דלגוס הי' ט"ם מעוה כגון יחיד שעשה ט"פ בורחה ב"ד חייב קרבן מפני שהב"ד טעו בהוראתם, ואלא הכא הי' במעוה דהא המים היו פסולים אלא שהטמת סמך על המזה מחלון של רבים שהטעוו ומ"מ פסול מקרבן ותמרי' שלגוס הוא. ועי' ספרי חלק ח' סוגיא ד' לוח ו':

סימן נז

בעיר לחת בפולין היתה מקוה מכוכה מימי' ומחטעטת עד נובה שמוגה טפחים, ויען כי לי לפשר לטבול בגובה כזה, סופנים להוכה בכל יום מים עד ערך לחה יותר למעלה ועד הבוקר המים מתחסרים במקדם, ויש עלי' חשש זוחלים. ורבו עלי' גדולי ישראל, הגאון ר' יואב יהושע מקונסק בעל חלקת יואב כתב להשור והגאון ר' מאיר יחיאל הלוי מאסטרלוולא החיר לוחם. וכן הגאון ר' חיים משולם קויפמאן הכהן מפולטוסק בדפיס ספר מקוה טהרה להחיר. גם אני כחבתי החיר כשרה. והגיע עתה אלי מכתבי הרבנים מקונסק ומאסטרלוולא ותשובתי בענין זה:

מכתב הגאון הגדול מקונסק ז"ל.

הנה נודע מחלוקת הקדמונים במקוה שנתמלא למעלה נשאר מ' סאה דהר"ש והרשב"א והמרדכי ז"ל בשנעות פוסלים והרא"ש ז"ל בסוף פס' נדה וכפ"ה דמקוואות מכשיר והמחבר בסעיף כ' פוסק כהרא"ש והב"ח ז"ל חולק על זה עי"ש והרמ"א ז"ל פוסל לכתחלה וזה ברור ומפורש בכל התירוצים דהרמ"א דמכשיר כדיעבד הוא רק אם עבל במים הפחחונים שאינם זוחלים אבל אם עבל גם במים העליונים דהיינו שבשעת מבילה הי' מגיע רגלו עד למים הזוחלים אף גם הרמ"א

הרמ"ה ז"ל פוסל כדיעבד דהרי המכרי"ק ז"ל בשורש ק"ו כתב בפירוש דהרא"ש דמכשיר היינו דוקא אם עכל רק כמים התחתונים דהיינו שהשיעור נוכה של המים שחינם זוחלים מספיקים נ"כ לשיעור שכילה אז כאופן שפושטת כדג בשעת שכילה שעיקר השכילה היא במים שחינם זוחלים ומה שחסיים המכרי"ק ז"ל אם כתה ממעין אין לחוש לזחילה נראית לי קיי"ל כן להלכה עי' בש"ך ז"ל ס"ק י' הגם שבחכ"ן ז"ל מ"ח סי' י"ז ד"ה ומה מבואר מדבריו להרא"ש ז"ל כשר אף בעכל במים העליונים ורחייהו מפי' הרא"ש בפ"ה דמקוואות אכל היא נגד הסברת דמה בזה שלמטה ים מ' סאה שחין זוחלים הלא מכשיו אם אין מים התחתונים מספיקים נוכה לשיעור שכילה הלא חלק מנופו עוכל כמי הזוחלין, ואין להכשיר המים העליונים משעם השקה דכבר כתב התרומת הדשן הובא בפ"ז סק"נ דמזחילה לא שייך השקה וזריעה מיי"ם כרבו נופפים על הזוחלים. אך לדעתי יכול להיות דלכך מיקל הרא"ש ז"ל משום דהרא"ש לשיטתו דסובר בפסקיו סוף מס' נדה דזוחלין לא מקרי רק נהר או מעין שכולו זוחל אכל לא מה שזוחל דרך חור וסדק ואף שמוכח מכמה מקומות מלשון הרא"ש דפוסל אף בזוחל דרך חור וסדק אכל זה הוא רק מדרבנן ושוכר הרא"ש בשיטת הר"ח דבאמת גם בזוחלין הי' צריך להועיל השקה רק כיון שהוא פסול מדאורייתא לכן היכו מועיל השקה משא"כ בפסול שאוכין שהוא רק מדרבנן מועיל השקה וכעין הי' זה נמלא בהריטב"א ז"ל בפ"ד דמס' נדרים ולכן לשיטת הרא"ש במקום שהפסול הוא רק מדרבנן לשיטתו דהייכו שזוחל דרך חור וסדק מועיל השקה ולכך מכשיר בשבאתי מ' סאה למעה מעום השקה אכל לת קיי"ל כשי' הרא"ש ז"ל בזה מעום דרוב פוסקים סוברים גם בזוחל דרך חור וסדק הוי פסול דאו' וכמוכח בהגהות אשרי במס' שבת בפ' במה בהמה עיי"ש ועוד דהרי אנו תופסים עיקר כתירוץ התרומת הדשן דזוחלין אין מועיל השקה מ"ב לדיין שפיר המים העליונים פסולין ומכ"ב לשיטת הסור דסובר דלדעת הפוסלין אף אם עוכל כמים התחתונים לבד מחמת שכל המים נעפרין לגמרי וכדברי התוס' במס' ע"ז דף מ"ב בהאי דנוסחת וכף נוסחת ולדידי' ודאי דהמכשירין לא הכשירו רק אם עכל במים התחתונים לבד ומשב"ב בגידון דיין שהזחילה תוכל להיות שהיא בתחתיתו כזה ודאי הכל מודים דיש כה פסול זוחלין ויותר מזה סובר הריב"א בתוס' במס' שבת דף ק"מ דאפי' מה שמהנעגע לבד נ"ב מיקרי זוחלין. ומי' בס' מעיל צדקה סי' ל"מ דמחמיר גם בדיעבד, ומי' בחכ"ן ח"ג סי' ל"ד שכתב על פלונתא א בגשחר מ' סאה לומה ז"ל מי יכנים רחשו בין הרים גדולים להקל בחיסורי תורה וכתיוב כרת במה שהרא"שונים ז"ל מחמירים וכמה שהאריך לחקן עכ"ל:

ונם הכ"מ ז"ל מחמיר כזה מחד וכם' מעיל צדקה מבין כולת הב"י ז"ל להחמיר אף כדיעבד אפי' במים העחתונים לבד במים העליונים

כרור דגם הרמ"ה פוסל אף כדיעבד וכן פסק גם' לחם ושמלה על הרמ"ה ז"ל דבטכל אף במים העליונים פסול אף כדיעבד:

ומה שהקשו האנשים הומרים אשר במים החלה הם נבלעים בקרקע ולכן לא מקרי זחילה, הנה שהות נגד הבלל והדעת אשר מים רבים כאלה נבלעו בקרקע במשך חיזה שעות, אחר כ"ז המעיין בדבב"ח ז"ל ובהרא"ש ז"ל ירחה בפירוש דאין סוס חלוק בין אם רואים הזחילה בין אם נבלע בקרקע והעיקר תלוי רק אם הוא מעם מעם דהיינו מיפה אחר מיפה או הרבה שלא כסדר ההרגל וכן אינהו בס' האשכול בדין הנודר כלים וכן נראה בפירוש מלשון המחבר בסעיף ל"ו דהעיקר תלוי רק אם חסרון המים הוא מעם מעם ואין נפ"מ אם רואים הזחילה למעלה או לא וכ"ד כל שנחסר במשך חיזה שעות במקום ריחבה כזו ערך אמה או שלשה רבע אמה נבוכה למעלה בודאי דאין זה מעם מעם וכ"כ בית שלמה סי' פ"ב בפשיטות שהפסול הוא מדאו' ואף שאין רואים הזחילה ע"פ המים מ"מ במקום שאחל ניכר חסרון המים ואמו מסום שהמים מכסים לת נקרא זחילה ומחבר סי' בית שלמה מפורשם לפוסק מוכחק ומכ"ב בגדון דיין שהמקוה מוחזקת כאורים וסדקים כי הבלל מחייב כמו שאחרו המים ומבו חור למעלה כמו כן יוכלו להיות חורים וסדקים כאלה בכותלי המקוה תחת הרלפה למעה וכמ"כ תחת היסוד וכדברי הבקיאים בדבר ואדרבה אם זוחלת למעה או לחלו נבלע בקרקע יותר מסדר שהרגל לריך להיות תמור יותר כיון דכל המים מתנשבים ללחם:

ואפילו אם החילה למעלה היא שילך עוכל להכשיר לת המים העליונים לפי שיעת הרמב"ם ז"ל דאין הנאחלים ממרכים ולפי שיעת הח"ד דדבר לא לימו מחובר כלל, הנם דדבריו תמוהים אך זה רק בחשבון אבל לא בזוחלין וזה ודאי שאין להסתפק סום מיבור עם הזוחלין ואל"כ כשרחשה מגיע בשעת עכילה למים בזוחלין הרי לא נפעל הרחם כמ' סאה כשרים וכודאי דבנוכה ח' טפחים לי לחשב לבטל דברי בשניל זה מוסיפין מים בנובה ומובל נ"כ במים הפסולין:

ונם מוך מזה לא מלאנו להקל בחרי קולי שהרי בנתן סאה ובטל סאה בשאובין יש הרבה פוסקים שפסלו, הנם שבספרי חלקת יואב ח"ב בחבתי להקל אבל לא במקום שים ג"ב חשם זחילה שהוא פסול דאורייתא ומה נם בגדון דיין שמופכין בכל ערב בפעם אחת שיעור מקוה שלמה או שני פעמים מ' סאה ולדברי הרא"ד ז"ל נם זה פסול בנחשר. ואם תאמר להקל בזה משום חזקת מעין כדברי המהרי"ק ז"ל מ"כ אין זה סברת להקל בכ"ד מכמה טעמים. חדא שהמעינות הללה אין להם דין מעין כדברי המהרי"ם ז"ל שהם רק מי בילין ומי תחלית. וכמו כן כ' מדברי החוספחת שמובא בריב"ם פ"ק דמקוואות. ומדברי רמב"ן על התורה אין להביא ראי'

רלו"י כאן ומה גם דהדבר זה יתפ שאם מוסיפים מים שתוכן הכרה על הסתן מה שאין הסתן נפעלתו יכול להחזיק כשכבו אז הכבדת המים הפליגים מבריחים את הסתן למקרו והסתן תוסר ט שכיל אחר כתרן מהלד להתפילה ואין מתאבל כלל עוד עם מי התפירה ומי' כזה כם' נפש מי' מהגאון מקהלים ז"ל בתחלת הקונטרס טולת עליות שזה ברור וידוע שאין שני המימות סובלים זה את זה ומי' כש"ך ס"ק ל"ב ול"ג שם רבו נוספים לו שתוכים שוב אין לו דין מתן למכר כזוחלין (כגם שי"ע קלת כדברי תום' בכטורות דף י"ה) ומה גם התלוק לפי דברי הרבה פוסקים כין מתן שומד למתן זוחל כשכבו. וכן הגאון הגדול ר' יונתן שפעלקעס ז"ל בם' כית יונתן סי' ל"ד ול"ם תוסר בשירוש כש"ך, ומה גם הגאון הקדוש ר' חיים ז"ל מפאלו בם' דברי חיים סי' ל', ושוד עם בחלק ב' מחמיר מאד מאד לף עכם הומתן הסתם כשכבה עכים שהם ובהם מתתן וכ' שם שאין להכיש על תירון פוסק תחד ולהקל בתי' כרם ופוסק עם שהעתים שתבלו יתבלו שנים פי"ב ושיטל המקוה לגמרי ונם בש"ע שמחבר תיה פלוגתא כש"ע כין הרתתונים כ' הב"י הרבה פעמים דיש להחמיר בתי' כרם ובתי' כזה הולכים תחר המחמירים וכמו כן מלתתי בם' תבו' דברי מלכיהל מהגאון מלחתא מהחמיר ב"ב לפטול המקוה כזו. מכל סלן מעמי החמרתי לחשוב את המקוה לף כדיעבד עד שיתקנו תומה:

יואב יהושע אבד"ק קונסף.

סימן נח

מכתב הגאון הגדול ר' מאיר יחיאל

הלוי שי' אבד"ק אסטראווצא.

על מה שכתבו הרבה רבנים שתתי התרתי המקוה מפני שסתכתי על דעת יחיד דוחלין היכו רק דהכין לפלת תלני כי תפי' לסניף כפלמת לת סתכתי כי כל הדעות שבשילם התרתי כולם מוסכתים להלכה:

א) **דעת** הרשב"ת ונפסק בש"ע דמקוה שנפלם מימי' מעט מעט כשרה ולת הוי זחילה, והגם שתיתת כרשב"ת ובש"ע מעט מעט ככר כתבו כל התחרונים שעיקר הכוונה כשהוי שהוי מעט מעט תין המילה ניכרת למפלה. ועיקר חלוי תם נרתה המילם למפלה חה ידוע לכל, לתנם לתשר שגוף דברי הרשב"ת לף שמוסכמים להלכה בש"ע כלי שום חולק, לתנם לריתי להתחרונים שמקרו כזה, דהגה עיקר ריתיית הרשב"ת מה דמקוה שנמדד ונמלת חסר ותמלי לתו מעמם דהי זוחלין ומי' כתם"ם. והגה בם' יהודה יפלה תמה ש"ו דמנת ידפי' דגם לריתי דחסר הרבה דיפי' תגם מעמם זוחלין דלמת לריתי כחסר קלמוב שגתייבש דלפי' בעיפה לחת פחות מקומבוב פסול תם הוא פחות מלרכעים פתה ורולה כזה לדמות דברי רשב"ת מהלכה:

אמנם לתרתי להכדיק תת הלדיק דרתי' הרשב"ת להוכיח מזה לנדון דידן דהגה ליתת כפירוכין דף כ' דכל מקום שמוכין דמום תכיכין למומרת תם שחקות הוא למומרת נידון כשוחקות ותם עוכות הוא למומרת נידון כחמות עוכות פי"ב כבוכה ומבי וכלתים ומש"ה כפסק כש"ע נבי מקוה שיעור לחה על לחה כרוס שגם לחמת שוחקות. והגה הרשב"ת כ' דיש חלוק בין שוחקות לעוכות תני לינבא על לחה ולפי התכבן נתוסף על כל המקוה חלק תרכעה שער דכשוחקות יש מ"ר חלק תינכעות ושוד ליכה מחות ובעוכות יש רק ת"ת חלק תינכעות ולליה מחות (ולכן הפוחד פוסק כפרוכין דנפינכע לחמה הוי החלוק בין עוכות לשוחקות לגבי שולם לגיעור שכיעים), והגה נחד לגן זה הדין דמקוה שנמדד ונמלת חסר כמה חסר כשעת תם פחם יש לחות עוכות ורק שנסר ממה שהי' לריך להיות שוחקות ל"כ לחמי פוסק ת"ק דכרה"י ממחות ושולפין עלי' תרומה וקדשים כמו שליתת שם כגדה הלת לענין לשרוף קדשים לפי' תם לת ניחל כחר תוקה דמעיקרת רק דגיעת כמו שחסר עכשיו כן פי' כשעת שגילה נ"כ לת נוכל לשרוף תרומה וקדשים דשמת פי כעוכות דהלת לחומרת פי כעוכות תלטור לשרוף תרומה וקדשים לפי' כרה"י, וש"כ דתיירי שכשעת חסר לפי' מעוכות והגה ליתת כיו"ד סי' ס"ת דהיכת דנמלתת הכהמה מרפס ותנו דגיס לענין החלב חנתלבה הבהמה מקדש תם היה מרפת שאוכל לומר שסמוך לשחיטה נשריפה תו מעמידין שכהמה כחזקת ס"ם ותפי' כשעת היה דנשרפה תבל תם ידפי' בודתי שאשרפה ליכה זמן מקודש ולת סמוך לשחיטה מעם תו תין כתן ח' כשרות מעשם שלומרים שכחזקה שכחזקו עד שעם פי' כשעת תנו מוסכין על נשרפ פיי"ם שכן הוא דעם רשב"ת שלתו:

והנה כתן כמקוה שנמדד ונמלת חסר ליתת שר"ם מסיר כר"ה מהרות דלמשרפ משום דמעמידין המקוה על המזקה, ולפי דעת רשב"ת כל"ל ס"כ ל"ל דהחזקה מורה דמקודם שנכדק לת פי' חסר כלום דתי לתו הכי תלת שהחסרון פי' מוכרת להיות מקודם פי' החזקה כשעות ולת פי' מסיר ר"ם מעמם חזקה. והגה זה וודתי ליתי דכשעה שנכל פי' המקוה ממזיק מים כשיעור לחות שוחקות דתל"ה לת פי' סחור לר"ם משום דלפי' ידפי' שפי' לחות עוכות הוא עמת משום דלחומרת צריך להיות שוחקות לפי' כדרכנן וכ"ש כדתי' ופ"כ דמוליס דכשעה שנכל עד הרגע דקודם הכדיקה פי' המקוה עליתת לפי' כשוחקות וכעת לפי' עוכות תן כה, הרי דנרגע ל"ל שחסר חלק תרכעה שער מהמקוה דהייגו שלשה תלפים תגכעות ומש"ה מכית הרשב"ת שפיר רתי' דלפי' תם חסר כרכעה כזתן

בזמן מועט נ"כ לא הי' זוחלין מפעם שלין החולם ניכרים משום דלמרך המקוה הי' מעט דלין מלוק בעובה רק לערך לגבב ומלי לקף שהוא כרגע ה' לא הי' זוחלין, ועיין מביא רלוי' לם חסר מפעם מעט נ"כ ל"ה זוחלין, נמלא דמכ"פ לם חסר מהמקוה חלוק שיעור שיש בין שהמקוה לעולמה הי' מעט, ממילא כלן דבכל הלילה חסר רק לערך ד' לגבעות, ועיי"ש במרוכין דלמבי סובר דיש חלוק בין לחות קטנה לגדולה מפעם שלחה קטנה מפעם בה ממעם ולמעמת מודיק בלחה בה שנה. ולפי מ"ל שמפי' לחבי דלמי' יהי' חסר כשעה ד' חלק שעיה מהמקוה נ"כ לא יהי' זוחלין, נמלא למי' כי' נחסר כל החשעה לגבעות כפ"ה נ"כ לא כי' זוחלין דכוה לא מליט פלוגתא למנין זוחלין שלחמר דלחבי יחשב זה מעט ולרבה יחשב זה מעט. והגה הגם דלא נוכל לסמוך על זה הרלוי' לספיר מ"ש סיא רלוי' להחרונים דמיקר חלוי לם לין רולים לזמילה:

(ב) **ועיקר** סהיתר הוא משום דמקוה דידן סיא כמעין וכמעין לין פוסל זחילה. והגם שיש דעות דמעין שומד ליטו נמהר בזוחלין סייטו לם נתוסף עליו רוב טמעין וכלן קמת קמת כמל ומס נגי ירבו טמעין על הזוחלין הוא רק כמ"ש סרחשונים סוחיל שבלים בלי הפסק לכל היכא שבא בכל יום מעט לחרי קמת קמת כמל וכלחמת ליתא כלחרונים שמהשב"ם מעמם דפליג על נוף הדין דמעין שומד. וזה הוא ליסוד מוסד להתיר משום מעין ולף דמהרי"ם פקפק בזה. וגם מפני שיש בלעים הוא רק סמוך לנהר מעט שליטו רחוק ד' לחות וגם לפמ"ש הרמ"ל דטהגים למכול בנסרות כגרלה דלין מעכבין:

(ג) **הגה** יש שוד סימר דעם המחבר דהיכא דיש מ' סלה מלבד הזחילה לין זחילה פוסלת והרמ"ל פליג רק לכתחלה לם לפסר לחקן. וגם שיש דעה ד' שלחור למכול בתוך הזחילה רק דהמחבר מיירי שמוכל רלשו מעחיו לבל ריב לחלרונים כ' דמעמות המחבר ליטו כן דלל"כ סי' לו למרש וכן נרלה מדברי הגר"ח פקל"ו שכ' על רלוי' דמעם מעם ל"ה זחילה משום דלל"כ לל מעכלת מקום כשרש דהרי חמיד הקרקע בולע וכ' הגר"ח דרשב"ל לשי' דלל סבר כדעם המחבר דהיכל דיש לרבעים שלה בלי הזחילה ליטו פוסל זחילה רק דשובר דפוסל בזה זחילה ושפיר ליכל רלוי' דמעם מעם ל"ה זחילה לבל לדידן דפוסקים דהיכל דיש מ"ם בלי זחילה כשר לין רלוי' דשב"ל רלוי' הרי דשובר לף שמוכל בזוחלין דהרי הזוחלין הם מלחיו שהקרקע בלע לעם"כ כשר וע"כ דשובר לדפעם המחבר ולרמ"ל דפשיר פב"ם במקום שי"ל לחקן כשר לכתחלה לחר', לם מוכל בתוך הזחילה. והגם יזוע בכללי הלרלה דהיכל דליעבד כשר לם יש ספק כשר לף לכתחלה וכיון שיש לרבעם שמיקום שעת הוא מעין ושמא הוא רק מעט ופ"ם מ"ם ולולי זה נקרא רק מעט ס"כ נשם שלקיון ודמקוה כשרה בלי שום מקפק ולהגשת שעכלו כן לם כתים לינם מניעים עד השיטול זש יותר קשם כי בלבושי שרד (בחי' דיעים ס"ק קל"ם ור"ח) סחמיר מלד בזה פ"כ טוב לנהוג כמו שהגהו והטוליה לעם מוליה לעו על מקוה כשרה:

והנה יש רלוי' נכונה לחותן הדעות הסוברים דלם יש מ"ם מן מהזוחלים דמוחר למכול לף בהזוחלים דרלימי לא' גדול מדבר ולא לדע למי שהפעם הוא שהזוחלין נמהרו בחשבון ולף דקי"ל דזוחלים לא נמהרו בהשקה לחשבון ומלית כשם פב"י ניעין דהייטו דוקא לם היה סמוכה לחשבון לבל לם היתה בחשבון נמהרו הזוחלין ועיי"ש שכוכית כן ברלוית דלותן החרבעים שלם מהרים לת הזוחלין כמו שמהר לת השלוכים וגוכל לייחב בזה דברי רב"י מה דעמדו כל החחרונים סה דלימת נבי מקוה שנמדד ונמלה חסר כל המהרום שנעשו מ"ג ממלות ופרש"י המהרות והכלים שנמבלו במקוה, והוא חמוה דלכלים סני מה"ת ברביעית, ומה בכך שחסר ממ"ם ורק מדרבנן נעלו לרביעית ולא רלימי להחחרונים שיחרגו זה רק בדומה ולהב"ל לפמ"ש הדבר נכון דהק' הרשב"ם לם המקוה חסר לחלי לה פסול משום זוחלין לפי' הי' לחר החסרון לרבעים שלה לחנש לפי מ"ש דהיכל דיש מקוה כשר נמהרו הזוחלין בהשקה שלול שהוא בחוך המקוה ל"ק ק' רשב"ם דהרי לם ל"ה חסר היו הזוחלים נמהרים בזה הגשלר בחשבון (וכפי הגרלה מרשב"ם שסובר דחיירי שנפדק שכוכל) ולפ"מ שליתא בנמ' שחסר ממ"ם ח"כ מה שנשלר בחשבון הי' פחות ממ"ם וים שוד פסול מפעם זוחלין והכלים שנעבלו מה"ח ממלים ושמא נשבלו בשעה שזוחלין וידוע דרביעית לפי' מה"ם שהוא כשר פכ"ם ח"י למהר מים לחרים לפי' לכלים לחותן הדעות משום שלריכים השקה ממילה מיוחב היטב דשפיר ממא לפי' כלים משום דלם הוא חסר מלרבעים שלה יש שוד פסול מפעם זוחלים וח"ם:

והנה מה שהקשיתי לחבי דחמיד חולי למערת לענין לחות בין ה' לו ו' מפחים ולרלי' יש חלוק בין מקוה כשרה לעמרי ופסולה לעמרי לשרוף חרומה וקדשים ולפ"מ שהוכחתי דל"ל דבשעה שמכל למפרע היתה כשרה לעמרי ומה היל פסולה לעמרי לחנש הוא חמוה דבלחמת יש חלוק חלי מקוה דמקוה כשרה ממש לחה על לחה ברום שלש לחות בה ו' מפחים פולים שם מלות ולרבעים ושמונה מפחים ומקוה שהיל פסולה ממש היל רק לם יש פחות שלש מלות ושבעים ולחמשה מפחים שהוא חלי מהחשבון והילך משכחת שבזמן מועט... מקודם חלי שמה לו רבים שעם וידע היל כי מקודם למשל שפי' כשעור שלריך להיות לכתחלה וכעת לית מנים רק עד לחלי דהייטו עד למשלה מרגליו של הכרם ואיך יוכל להיות שעת שלו כי עד זרא למשלה מהחשבון שי' לריך להיות בשעה שבכל למשלה מהרוש לערך לחמש ואיך לא יהי' ניכר איך שיעה המקוה לו וגם זש ודלי דהי' ניכר מזחלים כזמן קלר וזה מיעם רבים:

ולמ"ל

ולענ"ד לייצב כזה דכרי רש"י ותש"ס פי' רש"י וכקוסטין ע"ש דתיירי בטבילת כלים וחמור שלח פי' בפשיטות בטבילת חרס ולהנ"ל הדבר נכון דבטבילת חרס ק' קו' זו תמנם בטבילת כלים שפיר מצכחת שהי' מ"ם דהיינו למשל המקוה היה עם שלו עם חמות ודי לטבילת כלים שיהי' כ' מלגבות גוכה וכעת חסר מלגבו לו שנהוה רק מלגבו דהיינו שרחב י' על י' וכעת יש רק חני ו"פ ורש"י מפרש שיהי' חליטת דש"ע חפי' לחביי ומה מאד נפלא לחרץ על מה דרש"י שיכה לשונו דבשני מקומות הנ"ל פי' לטבילת כלים ובניסין ל"ח מוכח נ"כ זה המשנה ופרש"י שטבל שם חרס וחמור. ולהנ"ל נכון מאד כמ"ש דש"כ שבעת נם לחמות קטנות אין המקוה מחזיק דהל"כ למה היו צורפין לח"ק ומה חלוק בין ח"ק לר"ש, ומקודש ע"כ שהיו לחמות גדולות דהל"כ לא הי' מטהר ר"ש כר"ה ומחילה דים חלוק בטרך לחמה וחני נוכה חם הי' ניכר בטבילת חרס לבל בכלים יוכל לטבול מחשין וגטורות שלא יהי' חלוק רק חני לגבע וכ"ז בשני המקומות בגדה ובקוסטין שמבית כל הפלוגתא נם דברי ר"ש דמטהר בר"ה הוצרך רש"י לפרש דש"כ לתייר בטבילת כלים לבל בניסין דלא מבית רק המחני' בלי דברי ר"ש ובמחני' נוכל לומר נם בטבילת חרס דסיינו שגם בעת יש לחמות קטנות ואין חסר רק מעט ושפיר קאמר דהם עתלות דחלי' דחסר מקודש לו לענין שריפה כגון שבעה ליכא נם לחמות קטנות ותשמושין ח"ק שלריך שריפה דחלי' שגם מקודש ל"ה לחפי' קטנות דשם לא מוכח דברי ר"ש החולק ותש"ה שפיר פרש"י דתייר לח לחרס וזה מיושב דגם בקוסטין לח סו: נבי פלוגתא דר"ש ור"ע פרש"י נ"כ בטבילת חרס דשם נ"כ אין מוכח לי' חולין רק ר"ש מטהר ול"ש מטמא חו הפלוגתא נ"ש יוכל להיות חפי' היכא שלא נחסר רק מהשוחקות וכעת הם עולבות ויש נפ"מ לח שמא הוא לשרוף לו הוא טהור מלשרוף לו שמקודש לא היי רק עולבות וכעת נם עולבות לא הוי ויש נפ"מ לח שהוא טהור מלשרוף לו לא לבל שם בשני המקומות דמוכח דברי ר"ש דאמר ברה"י חולין וברה"ר טהור וע"כ דמייתי דמקודש היו שוחקות דהל"ה לא הי' ר"ש מטהר ברה"ר ומה דמטהר ע"כ הוא לגמרי טהור דהל"ה דהפי' טהור אינו רק מלשרוף לח זה נם ברה"י אינו רק חולין וע"כ דטהור לגמרי וע"כ תייר דכעת חפי' עולבות אינו מחזיק דהל"כ לא הי' לריך להיות עתה לח"ק לשרוף עליהם תרומה וקדשים ולא נוכל לומר דהפי' עתה אינו לשרוף דמ"כ מה חילוק בין ח"ק לר"ש ומ"כ דחלוק נדול יש בין מקודש לכעת ושפיר הוצרך רש"י לפרש דתייר בטבילת כלים שיהי' נכון לח לדברי לחני:

באיר יחיאל הלוי.

סימן נט

תשובתי בענין זה.

אודות המקוה לחצר המים מתמעטים כה ומוסיפים עלי' לווחלים. הנה פשוט זה דין הרשב"ם (יו"ד ר"ל סעיף ל"ח) שזחילה שחינה ניכרת לינה וחילה, וכבר כתבתי בספרי ח"כ סי' ס' ד"ל בטעם הדין דבתש"כ שמיני פ"ע לי מה מעין מטהר בווחלים לח מקוה וכו' ח"ל לח מעין. וכיון שפסול ווחלים במקוה נלמד מקרא דלח, אין לנו אלא דוגמת מעין שהזחילה נרחה לו פסול לחבל אם היו דומה למעין לח שבחתת המים ווחלים לים לן בה, ואין לחלק דכוונת רשב"ם להחיל הוא רק לח נוסף מעט מעט ולא לח נחסר הרבה כנ"ד, ז"ל לחיזה שיעור ונבול תחן בזה דהא לפי' חסרון מועט שבמועט כחי לחבע ליום נ"כ יחבר ויחודע החסרון ע"י המדידה, וע"כ נ"ל דבפי' זחילה נרחיח לעין דוקח, לבל לח אין נרחיח לח שמחבר ע"י המדידה לינה וחילה, ח"כ ס"ה חסרון נדול כ"ז שהיו נרחה לעין כשר. ונם הלח עיקר הפסול חלוי לח לא ווחל בשעת הטבילה, ולפי' לח חמיד ווחל מ"מ לח בעת טבילה נחים כשר לטבול. כמ"ש ר"ם במקוחות פ"ה מ"ה טוספים שעשאן ווחלים סומך לפי' מקל לפי' קנה דמקוה שערן של שפחו ומימיו ווחלים סוחמים מקום יניחח המים ונעשים לשבורן ויורד הטמח וטובל לח שלח"כ חוזרים לזחילתם וכן אם מ"ו בחרדלית שנורר בכלים לח שמטירם לח"כ וכ"כ מרדכי שבועות פ"ב ריש ה' מקוחות סי' חשמ"ה והטובל במקוה לפי' יש בו לח סלין יזהר שלא יגלו המים מעשה המקוה בשעת טבילה דא"כ הוו להו זוחלין וא"כ הכא לפי' בחסרון נדול ס"ם בשע הטבילה אין הזחילה ניכרת ונרחיח וכ"כ שם לרבי' יו"ד סי' ע' ד"ה לח ומה שחשבו מפני שנרחה זחילה בחרין לדעתי כוונת רשב"ם דקאי על מי המקוה כיון דבמי המקוה לא נרחה זחילה לא חל עליהם שם ווחלין ולא קאי על המים היוצאים דרך הנקבים או הנבלעים בקרקע. דמה לנו להשניח על המים היוצאים העיקר הוא המים אשר במקוה וכיון שאין ניכר זחילתם אינם נכלל ווחלים ומ"ש רשב"ם שאין זחילתן ניכרת היינו שאין זחילתם ניכרת במי המקוה דהלו קאי על מה שנבלע בקרקע הי"ל שאין זחילתם נרחיח וזה ברור וכ"כ סי' ע"ח ו"ל ולח לפמ"ש בחשו' דבעי' שתהא הזחילה ניכרת במי המקוה עלמה מ"מ כולי כל שוחל הרבה הזחילה ניכרת נם במי המקוה בלמס כשיעורו בעין יפה וכ"כ סי' ע"ב דלח אין הזחילה ניכרת ולח שאנו יודעים שהמים יולאים ורואים שהמקוה נחסרה כל שאין הזחילה נרחיח ל"ל כה ופ"ם הטעם. וכ"כ נחל תבכול הי' מקוחות סי' ס' חום ע"ו ולח לח ניכרה הזחילה בעין לפ"ם שהולך ונחסר לח מקרי זחילה כ"ז שיהא שם"ם נשחרים וכ"כ מין יצחק סי' כ"ב בפי' רשב"ם דלח אין נרחה הזחילה למעלה בחוך המקוה שהיא מזחלת כשרה דכן הוא פשט

פסק לגמ' אין זחילה ניכרת דמי שרוחה את המקוה למעלה ליכו מכיר אם היא מיחלת וכ"כ ת' רמ"ם ח"כ סי' כ"ם דמקוה שמשיכים מים למען יגביהו מי המקוה כרחוי בשעת פחילה ולערך כ' אמות לו יותר אחר השחילה מוזרים ומתמעטים המים אבל אין הזחילה ניכרת למראית עין זה בכלל דברי רשב"ם אין זחילה ניכרת ולא מקרי זוחלין. וכ"כ בח"ג סי' שם"ז דאם אין הזחילה ניכרת לעין הרואה רק ע"י שמחמעט לאט לאט במשך היו אמות ליכו בכלל זוחלין וכ"כ סי' ש"ם דמה שמתחסרין המים אין זה בכלל זחילה ניכרת כיון שלעין הרואה נראים המים עומדים (ומ"ש אם דמסתפי להקל נגד בעל דברי חיים, קאי על מה שמתון למקוה היתה הזחילה ניכרת ומ"מ כיון שאין הזחילה ניכרת במקוה כשר ש"ז הוא תוכ להחמיר עיי"ש):

וראיתי להגאון הקדוש ר' מחיר יחיאל הלוי סי' שהביא רחי' לדין זה מרשב"ם דאפי' חסר הרבה מ"מ אם אין זחילה ניכרת כשר, ורחי' רשב"ם היא במ"ש חשב"ן מ"ח סי' י"ז ממקוה שנמדד ונמלא חסר וכו' ואי ניחא דמקוה מחסר הוו ווחליס ל"ל שנמדד ונמלא חסר מעיעורו אפי' יש בו יותר מזי' פחה נמי פסול דהא ס"ם הוא זוחל, והכא שם ר' שמעון מולק ומסהר ברה"ר משום חזקת מקוה וידוע דעת רשב"ם בנגיעות (יו"ד ס"ח ס"ב) דאם היא מרפות שפי אפשר להגיעל שתרע עתה לא מהני פי' כשרות, ושיעור מקוה הא בעי' אמות שוחקות ואם שפי' חסר ע"כ אלא פי' שתה אפי' עולמות, דאל"כ לא היו רבנן מפחיתים בולאי ושורפים תרומה וקדשים, וא"כ אם פי' ודאי מחסר משם שעם לא פי' ר"ם מטהר משום חזקה דהא אתרע ולא ידעי מחיתת, אע"כ דתולין שנחסר כרגע א' ומ"ם ס"ל לר"ם השתא הוא דאיתרע והחזקה בהוקפה ושפיר מניח רשב"ם רחי' דאפי' אם חסר הרבה מה שכין שוחקות לעולמות שהוא חלק חרבעה עשר ברגע א' ל"ה זוהלין משום דאינו ניכר וגרחה, והוסיף עוד לאחביי (שרובין ג:) דאומרת אמה בת אמתה ל"כ ע"ש שתה חסר ואין אפי' ג' אמות של ה' טפחים דאל"כ לא היו לרבנן ודאי שמא, ומוכח לאחביי אפי' חסר אלף אמות כשיעור מהמקוה ג"כ לא הוו זוחלים עכ"ל:

ומזרם יהי כל איש לחקדים דברי פמ"ג יו"ד ק"ם מ"ז סק"ג בספק כגוש דאמור כיון דאתרע החזקה ולא ידעי' מהימת וכמ"ש רשב"ם בנגיעות ט"ם, והקשה עליו בנפש חי' יו"ד סי' מ' דלא דמי לדין רשב"ם דהתם אתרע חזקת כשרות אבל בכגוש אע"פ שנפל להוכו זמן מה מקודם מ"מ כיו הנפילה לא ה' עוד ליסור דכל זמן שלא ה' כגוש מעל"ע לא נאסר ולא אתרע חזקת היתר אלא חזקת הגוף בחתה מקדמותו, ולכאורה קשה דהעלים עין דהפמ"ג הביא רחי' לדין זה ממקוה שנמלא חסר דאחרי' חסר ואחתי והחכ"ל סי' ג' מק' על הו' נדה (ג:) ד"ה התם שכ' לחלק בין מקוה לעגם דכמקוה רגילות להיזחסר מעט מעט לכן אמרי' דמעיקרא חסר משל"כ בעגם, והמה ע"ז דהא החסרון הפוסל בין תרבעים סאה לפחות הוא רק ברגע אחד, אע"כ שכיון שהחחיל להחסר זה זמן רב קודם שחסר מ' סאה אתרע חזקתו שהי' דמסתמא לא ה' הם' סאה מלומלות כמלא דקודם חסרונו ממ' סאה נמי לא ה' לו ת' כשרות וכו' ברי דבמקוה אחרי' חסר ואחתי לף שלא אתרע מ' היתר עד הרגע האחרון מ"מ ס"ם אתרע הגוף שהי' במקוה מחזקת מים הרבה ומעט מעט חסר ואחתי וא"כ שפיר מניח הפמ"ג רחי' ממקוה על ספק כגוש דאם רק ת' הגוף אתרע ג"כ חוסרים למפרע:

אך עי' ח"ם יו"ד ריי"ח שנחכוון ג"כ לרחי' דשב"ח ממקוה שנמדד והוסיף שנמדד משמע שהי' בו מ"ם מלומלות ואז כשנמלא חסר חייבי' שמא עם סלוק ידיו חסר ואחתי וכליר לי' שעורא פיי"ם, והנה לבד מ"ם פי' ונמדד שבחחלה נמדד הוא נגד הפסמות שקאי שנמדד עתה ומלאוהו ע"י המדידה חסר וכמ"ש בקדושין (סו:) ומדדו ונמלאה חסרה וכ"כ רש"י בניתין. אך לדבריו שמייבי שהיו בו מ"ם מלומלות הדרת קו' החכ"ל הנ"ל דהלא החסרון בין מ"ם לפחות הוא ברגע א' ואיך תאמרו בגמ' ע"ז הכא חסר ואחתי ול"ם תי' החכ"ל דמ"מ אתרע א' הגוף שהמקוה התחילה להחסר מעט מעט דהא לא ה' בה כלל יותר מזם, ולדברי הגאון הי' דע"כ ל"ל שבחחלה היו שוחקות ועתה נמלא חסר גם מעולמות שפיר ניחא אפי' במקוה מלומלס של מ"ם ומ"מ ל"ק קו' חכ"ל דאע"פ שאם רק חסרה אפה א' משוחקות לא ה' עוד ודאי כשרה, מ"מ בין ודאי כשרה שהיתה מחחלה כשלימותה ובין ודאי פסולה כשחסרה עתה גם מעולמות זה הוי זמן מרובה חסר ואחתי והחסרון נוגע בחזקת הקיחר, דס"ם עד שנחסרה גם מעולמות היתה רק פסולה מספק ועתה היא פסולה ודאי, וניחא גם מ"ש ת"ם דהי' מלומלם ומ"מ שייך חסר ואחתי ומגרע ח' ודאי היתר שהי' מהחלה. וא"כ שפיר מקשה נפש מ' דספק כגוש לא דמי למקוה דשם החסרון מקלקל ומגרע ח' ודאי כשרות משל"כ גם' כגוש דאין גריעות בהיתר כל זמן שלא נכנס מעת לעת:

אך קשה על דברי הגה"ק המחודדים והמשולחים. כי מ"ש דבמקוה מחחסר ברגע אחד הוא נגד מ"ם בגמ' דחסר ואחתי, ומי' ריטב"א נדה ד"ה הכא מי דכי דגבי מקוה כיון דאורחי' לחסר מעט מעט וא"א שלא לחלות שום חסרון למפרע תע"ג דאפשר דעד עכשו לא חסר כשיעור מ"ם הו"ל חסרון ודאי וכו' ברי דחסר ואחתי הוא ודאי, וכ"כ שעד המלך פ"ה מתרומות הכ"ד דגבי חבית תע"ג דאיכא למימר החמיץ ואחתי מ"מ כיון דאיכא למיחלי נמי דשמא השתא נגמר חמוצו מיד ספק לא נפקא מש"כ במקוה דל"ל דהשתא הוא דחסר שהרי אין דרכו לחסר אלא מעט אחר מעט ומכיון שחסר הרבה בזחלי שזה ימים חסר ואחתי עיי"ש. ובפשב

בגמ' חסר ואחתי הוא ממש דעת הרשב"ם בנגיעות דמ"ב אחרע מ' כשרות דח"ח לומר עתה כרבע זו נחסר כיון שכבשו חסר משם משם וחן חן דכרי רש"י נדה כ: ואחרע לה לחזקה מקמי הכי טוכח ולא ידעי' מאימת. ור"ם דמולק וס"ל דהחזקה לא אחרע. ח"כ דחסר ואחתי אחרע רק מ' הנוף שכיי שלם אבל חזקה היתר לא אחרע כמ"ש הח"ג, י"ל דמודה בדין הנגיעות דשם שאני דאחרע חזקה היתר והתחיל מעשה הערפות זה ימים רבים, אי גם יש לומר דר"ם ניח לי' דעת רשב"ח ומה בכך כיון דאין הלכה כר"ש, והלא כ' התוכיעים דגם חוס' מולין יח. ד"ה אחתי דכי נאי הנגיעות משום חזקה שלא נתבררה כשעתה ג"כ ל"ל דין רשב"ח דאלמלי סי' חזקה מכוררת כשעתה היו הנגיעות כשרות אף בכל ערפות שהי אפשר להגביל הזמן דנעשה רק עתה, ועי' פני יהושע גיטין יז. תוד"ה משום שכ' ג"כ דהתוי לא ס"ל כרשב"ח בנגיעות. ומפורש כן במתנה אפרים תישות ס"ג בהג"ה ח"ל וכ"ל רש"י לחלוקו של הר"ן (בנגיעות) מרפ"ק דנדה דמשני הסר ואחתי וכ"ג מהו' שם דלפי האמת קלי דש"כ לא אמרי' תרתי לרעותא כודאי שלא היכא דאחרע חזקה מקמי הכי טוכח, וכ"כ פמ"ג ק"ה מ"ז סק"ג ד"ה הנה בזה סי' חסר ואחתי כרשב"ח בנגיעות, ומעש חסר ואחתי קייט, והא דאמרי' תרתי לרעותא היינו שיהי' ודאי פסולה אבל לענין ספק די חסר ואחתי, ועי' מרדכי פ"ע מהל"ה בשם ר"י קולנוף דאלי בחסר ואחתי, ומ"ז יו"ד ס' סק"ו ופר"ח שם:

בשגם כי לפמ"ש פמ"ג יו"ד ס"ח מ"ז סק"ג ד"ה דע בחזקה המבוררת בבירור כמו בשעה שנולדה לא היתה דומה י"ל דמודה רשב"ח דלא אחרע החזקה אחילו לא אפשר להגביל דעתה ממש תירש, י"ל אף דבאמת אין זה ברור ודאי מרשב"ח חולין שם דמק' מסומין למה העמיד אמה על חזקתה הא ס"ח לומר שנולדו כה עכשיו ולפמ"ג מה קושיא הא בשעה שנולדה כי' מבורר שאין כה סומין, מ"מ י"ל דדעת ר' שמעון כן דהחזקה לא אכפת לה דחסר ואחתי ולא מגרע חזקת כשרות משום דגמיד וידוע בברור שהיו כה מ' שלה:

גם מ"ש הגאון שי' כי אבני ס"ל כאחות מקום להומרת של חמשה, מסופק אני בדבר כי י"ל כחקוה שאלו בשיעור מים שכל גופו שוה כשם אין חולק וכ"מ ס"ל כאמה כח שמה, ודאי מפשטים קט. תוד"ה רביעית של תורה אלכעים על אלכעים וכו' ודאי משעור מקוה והחשבון הוא ע"פ אמה כח שמה ולא נזכר בגמ' דאבני חולק על שיעור רביעיות. ועוד תמהני אי ניחא דאבני חולק על כל שיעור אחות ח"כ עד שהקשו בעירובין ג: על אבני מבריתא כל אחות שאמרו אכעים באחות כח שמה וכו' למה לה מקשו מכלים פי"ז מ"ם האמה שאמרו באמה הבינונים (כח שמה כמ"ם מנחות לח.) ושכל"ל דיק כאבני ושוכה ס"ל לאבני כן ולה בכל מקום ול"ע:

הדרן להג"ל דהכא אין החילה ניכרת. ומה שכאבני למעלה הטעם דכאבי' דוגמת מעין שהחילה נראית. מלאהי עתה שכן כ' ברא"ם ס' מקוואות סי' י"ח ז"ל וכן כא"כ אי מה מעין מעהר בזוחלין אף מקוה מעהר בזוחלין משמע שלא כא למעט אלא דומיא דמעין שכולו זוחל והולך וכ"כ בהשכול סי' ס' וממחני' נמי איכא למידק שאם אי מקוה זוחלין משמע לא מקרי זחילה כל שאינו זוחל כמעין וא"כ אין רשב"ח יחיד בדינו ומליגו לו חברים בדבר:

אך אף אלו היתה כאן זחילה גמורה מ"מ כיון דהכא בשתרו מ' סאה בלי זחילה כשר כמ"ש יו"ד סעיף ג', ויש שלשה דעות בזה. (א) שי' מרדכי שבועות ריש סי' תשמ"ח דאם הם זוחלין למעלה אפי' יש בו אלף סאים פסול אפי' אינו מוכל כלל בזוחלין. (ב) שי' רשבונא ברא"ם פ"ה דמקוואות מ"ה, וכה' מקוואות סי"ח דאם מוכל גם בזוחלין אע"פ שיש למטה מ' סאה פסול. (ג) שיטת אחרונה שברא"ם שם דאם יש מ' סאה בלא זחילה אף שמוכל גם בעליונים הזוחלים כשר ואם סי' רא"ם שכתוב וש"ע וכ"כ תשכ"ן ח"ח סי' י"ז דכן דעת הרא"ם דאפי' מוכל גם בעליונים אם יש מ' סאה למטה כשר ורמ"א החמיר להחלם לחוש אף לדעת מרדכי אבל ביעבד מודה להתחכר ועי' הגר"א ס"ק ל"ג דרשיות רא"ם אין להביא ואף שמהרי"ק קכ"ה סובר כדעת רא"ם שגריך שתוכל המובלה להתכשם כל נוסף בחומן המים כמי שיעור הזוחלים, אך במפתחות לאי רש"ם ח"כ סי' כ"ם העלה דמהרי"ק לא כתב אלא שיאי שיעור מ' סאה בתשבורן שיוכלו לטבול שם מן הקלוח ולמטה אבל אלו יוכלו לטבול שם למטה מהטבלים משום מים זוחלים שלמעלה להמים שלמטה ושוב מותר לטבול גם בעליונים עיי"ש. ובכרי מוכרחים דאלכ"ם דכרי מהרי"ק סותרים זא"ז כפי' דכרי הרא"ם מיושב לפיפת, וגם פשטות לשון רא"ם כן הוא דאם יש מ' סאה אף שמוכל גם בהזוחלים כשר. וגם בניח שלמה יו"ד ח"ב כ"ח כ' ג"כ אפי' לדעת מהרי"ק דאם יש מ' סאה ברייה אף שמוכל גם בעליונים כשר. אך כל זה אם החסרון אינו גם למטה כתוך שעור מ' סאה דאל"כ לא יועיל כלום דאלא גם הש' סאה שלמטה נעשו זוחלים וכמ"ש בספרי סי' ס', אך ודאי כיון ששעור שמונה טפחים גובה מים נשאר תמיד מוכח דהחוריס והבקעים והחסרון אם רק למעלה מהשיעור:

והנה כל זה אלו אי' לנו עסק אם מקוה מ' נשמים, אבל אי אנ"ד כיון מעין טבע אין לדון על זחילה. אלא שים לחוש (א) על מ"ש פמ"ג פ"ק כ"ח בשם מבכורות יעקב יו"ד מ"ג, דמקוואות הסמוכות לנהר אם י"ל שאין למעין מקור כפ"ע אלא שנמשך מהנהר אין לו דין מעין כמ"ש בתוספתא פ"ח דמקוואות ובמכ"ש פ"ע ה"ג בהופר

נגד פיס נגד הנהר במקום הכיליס הרי הן כמי החלית. (כ) יש חסם שמא המים כחים מכליחם מי נשמים והן מי החלית וכמ"ש מהרי"ט מ"כ סי' י"ח דחסשו לכמה מקוחות על זה. (ג) שמא המעין עומד וכמכטו חיטו אחל ואין חיטו ממהר כאוחלים:

אבל בחמת כ' להיחר (ה) חסם רחשון סמוך לנהר. הנה פס בחוספחח חיחח דחוסר נגד המעין כל זמן שהם כחים ממחח המעין הע"פ שפוסקים ומוכיח ומוכיח הם כחעין, וקשה להבין מה בין חוסר נגד מעין דהוי כמעין וכגד יס ונהר לח מהני הלח נם יס כמעין לר' יוסי במקוחות פ"ב מ"ד וקי"ל כן. וכן נהר כמ"ש יו"ד ר"ח ס"ב ורמ"ח פס סעיף ל"ו. ועי' כ"מ פ"ט ה"ג שהק' כן ועי' חיוה חרוצים ולעי' רחשון בחמת אין חילוק וגם כיס ונהר אם בח מחחחם דינו כמוחם. והנה רמ"ח סעיף כ"ב כ' בשם רחכי"ה במרדכי ס' מקוחות סי' חשמ"ו דמוחר לחפור מקוה בגד הנהר והוי כמעין משום דחרשת חלחולי מחלחלת וק' מאד דהוי נגד החוספחת הנ"ל וכן היח נגד רש"י חגינה כב. ד"ה דהח שכ' דהמים הגובעים בחים מנהר גדול ול"ח כמחובר וכעי' מ' שהם במקום חחד כמו שהק' מכם נכי סר מ' ולבושי שרד בחי' דינים חות ר"ו בשם רבו הלדיק ר' פיבוס מוביכו ודחו דין הרמ"ח ורחכי"ה. חבל הלח נם כ"מ הנ"ל בחי' רחשון דעתו כן דמהני חפירה בגד יס ונהר והוי כמעין ועי' שוחל ומשיב מהדורח נ' חלק ח' סי' כ"ח דמח' רח"ש כגד ל"ח סי' ט' מבואר דדעתו דאין חילוק בין מעין ליס ונהר וכחי' הרחשון של הכ"מ וכ"כ בספחחות ת' דש"ס מ"כ סי' י' רחי' ז מרח"ם וכ"כ בשו"ת שם בשם חו' ריי"ד חגינה כ"כ. דאין חילוק וכעין יאחק סי' כ' כחב דאין סלכה כחוספחח זו חלח כרחכי"ה ורמ"ח, וכס' מביב דכר סי' מ' מייבב חת הרחכי"ה דיש מים נמבכים דרך נידי החרן שהם כסיבוחת ההולכות בעומק וזה נקרא חלחולי מחלחלת. ויש נמבכים דרך נקבי הפחרום בעפר הרך שאינם משלבים ולח נקרא חלחול, ואין נידים הולכים חלח מעעין ולח מנהר השוחף על החרן שבחוכה אין מקור וחלחול וכן היה שיהיו חלח מקום קבוע מים בלח מקור. וזה ההבדל בין יס ונהר למעין. ודעת הרחכי"ה - דיש חלחול גם מים ונהר חלח דבמעין מלוי נידים וסלונות ותמיד מוסר דחולים במעי' משא"כ בים ונהר שהם כ"ז שאין רואים החלחול חושבים שלא בח חלח ע"י נקבי הפחרום והוי מי חמלית לכן בעי הרחכי"ה שיהיו רואים חת החלחול ואז חין נפ"מ בין יס ונהר למעין:

ובדברי מלכיחל ח"ד סי' ע"ו וח"ה סי' קי"ח כ' דל"ק על רחכי"ה מחוספחח דהח שכ' בחוב' במקום הכיליס קחי חלמעלה ושיהו מלחת חחריחת, רק הח דחוסר בגד הים ובגד הנהר דהוי כמי חמלית הוח רק במקום הכיליס, היינו שהחדמה רבה ולחה ה"ז כחלו נרחה למיניס שנמשך מחמלית הנהר דרך הכיליס ומחערב במי הכיליס חבל חס החדמה בין הנהר והמקוה יבשה חין חשש זה והוי מעין ובכבי מיירי הרחכי"ה וכ"כ בשלי נרושים סי' מ"ה. חבל עי' מהרי"ט מ"כ ס"ס י"ח שהיינו נורס במקום הכיליס חלח בגד הכיליס ובגד ו' וח"כ מלחת כחפי נפשה היח והם שלשה מקומות בגד הים בגד הנהר בגד הכיליס:

ובעין יעקב הנ"ל כ' דכחוס' כחוב בגד הנהר ומליטו בפ"ו ב. נבי בגד מרקולים דהיינו סמוך לרבש חמות וח"כ חם המקוה רחוקה יותר מלרבש חמות מנהר ליכח למיחוש ולח דבדברי מלכיחל ח"ה סי' קל"ח מבית רחיות כעבדו דמליטו בגד על יותר מד' חמות, וכוונתי דהבל לפי המעין ולין כל המקומות שוים. מ"מ פשיטח דבעי' שכ"פ שיהי' קרוב מאד לנהר משא"כ הכח שרחוק יותר מחחיים חמה לח נקרח בגד הנהר, ומדע דחל"כ למה כל הנהרות יש להם דין מעין הח בבבורות נה. חמרי' הנודר ממי פרת חסור בכל מיחות שבעולם דכולם מושכים מפרת לפ"כ דהחוספחח קחי רק בחפירה סמוך ממש לנהר. וכ"כ בית שלמה יו"ד ח"כ סי' פ"ה דדוקח הם הוח בגד הנהר משם חבל רחוק לח שמיחו נובעים מהנהר הוי מעין ומבית רמב"ן פ' חולחת נבי בחרות יאחק כי הרועים חמרו מפני שהנהר בגחל ומימי הגחל הם חשר יחלו שם ומחמיחם ימלח הבור והמים שלהם ופ"כ הזכיר הכחוב וימלאו שם כאר מים חיים לאמור כי הי' מקור נובע מים חיים חין מימיו מן הגחל כאשר אמרו מריביו:

ג) **חשש** שני ממי מחלית ועי' רמב"ן פ' עקב (ח' ז') כי יש מן המעיינות שנחלים מחמלית ליחות ההרים מן הגשמים שנבלעים בחוכה ולו מן ההרים הגוחלים להם והם שקרח עיבות ויש מהם שיולחים ממקור המהוס והם שקרחם תהומות והנה במהרי"ט שהיח מקור הלי חומרח נחן סימן שרובן פוסקים מימיהם בימות הקין כשיבשה לחלומית החרן ומקוה ואינו לין מימי מבוניס. וכ"כ בנשפ שעשועים יו"ד כ"ג מובח בח' רש"ם ח"כ כ"פ דדוקח הם לפעמים מחיבש לגמרי ולח נשחרו בו מים כלל יש לחוש שמח היינו מעין חבל הם חמיד נשחרו בו מים נם מהרי"ם מודה דלישנ מי חמלית ועי' בברי חיים מקוחות סי' י"ב דבמדינחנו שלין הגשמים יורדים כ"כ ולין מחעבים בחרן בודחי כל שהוח נובע הוי מעין ומהרי"ט דיבר לפי ח"י ומחוותי' שהחרן קשה והגשמים רבים יורדים בגבורה בעת הרביעה שם יוכל להיות שמחעבים מי גשמים חולם במדינחנו לין לחוש לזה:

ג) **ועד** חסם שמח המעין הוח טומה, מקור הלין פ"ה מקוחות מ"ג הי' טומד וריבה עליו והמשיכו שוה למקוה לטהר בחשבון, ורמב"ם ורח"ם פירשו דמיירי שריבה עליו מים שלובים ורק מקום שהרחבה חיטו מטהר בשאלים חבל מקום שהי' בחחלה מטהר וכ"כ רמב"ם פ"ט הי"ו חך הר"ם מפרש כלי שלובים ורק שם הרחיב מקומו ומשהו שחלים חיטו מטהר חפילו במקומו שהחשן בשחלים וכן כחב פ"ו ר"ח סה"כ,

חבל

לכל הניח מחיר קונטרס לי' ספיק י' תולק על הס"ז ואם לית הוסיף שחוטים מחיר כיון דרוב רחשוטים לית לי' כר"ב. והנה בש"ע לית הניח דין זה כלל וכ"כ רש"ס ח"כ סי' נ"ס להחיר לפי' נעומד ומניח כן נשם ח' משיב כהלכה סי' י"ח נ"כ להקל (ופיי"ם שכ' דנם הר"ב ליכו פוסל אלא הזוחל חון ממקום המקור לכל המים שבאלל מקור המעין לף שבמים זוחלים מודה דכשר ומניח רלי' מחוספחת המובאה בר"ב ס"ל מ"ז. ומהכי דהא מפורש בר"ב נש"ה מ"נ להפוך דלפי' במקום הרחצן פסול זחילה, ומה רלי' מחוספחת זו דמיירי כמעין זוחל ולית נעומד):

ונם המקוה הזחת פשום הוא מעין זוחל אלא שפ"י סחימת הכוחלים עומד כמ"ש חסד לאברהם מ"ב יו"ד מ"ח כי לית יחכן שלם יסחום במקום מהלך המעין בחופן אלא יוכל המים לזחול הלאה מהמת מחילה המפסקת שיהי' נידון כמעין עומד וכן הבאחות שחופרים בעומק עד שנמלא שם מעין ואחרש מחילות הקרקע שסביב המעין מעכבים הלוך המים אלא יהיו זוחלים יהי' מעין עומד ואם חנפל המחילה נגד מהלך המים ויהיו המים זוהלים מפסול המקוה כיון שהי' עומד בחחלה אין זה אלא המהון ומה בין מעין זה לכל מעיונת שבעולם שבודאי אם יפסיקו מחילה לפני מולא המים יחדלו מלזחול ויהיו נבלעים בקרקע וכשיקלו המחילה יהיו זוחלים והמעין הנובע בחוקה אלא שהפעונת הרים סביב לה ומונע המים מלילך הלאה וכו' פשיטא שדין מעין זוחל עליו ומפיהר בזוחלים עיי"ש שמניח לחי' מס' בעלי הנפש וכ"כ דברי מלכיאל ח"ד סי' ע"ז דהמקוחות שיש מעין בקרקעיחם והמים מחפשטים בכל רוחב מפירת המקוה הוי מעין זוחל ממש וכמו בכל נהר שהמעין הוא במקום ל' והמים זוחלים למרחוק ובזה סר החשש שהעירותי בסק"ח על מקוחות שלנו ודיוק כדין מעיונת זוחלים נמורים פכ"ל וכ"כ בס' חרן נבי יו"ד סי' מ':

אך לפי' לי המקוה הזחת הוא מעין מ"מ אם רבו הנובעים ליכו מפיהר בזוחלים והכא הא שופכים לחוכו בכל יום הרבה. ואם לחנם שכחבו שבאחר המיר מים שמונה שפחים ומוסיפים עד ערך לחה וכ"כ חמיד זוחלים מרובים על השחוטים, לך לית זה יסוד מוסד ומי יפנים על הבלן שלא יוסיף יוחר.

אך נ' דהחום' כ"ק ק: ד"ה לוחר ועוד בכ"ד הקשו למה רבו נובעים ליכם מפהרים בזוחלים נימח קמח קמח בפל ואי' כמה חרובים. והנה לחי' ר"ח בחום' בכורות (נה:) ד"ה לית לן הדין קמח קמח בפל אלא דמהמרי מפני מרחים לית מקום בשמים. הכא בג"ד שפיר קמח קמח בפל דל"ם כלן מרחים עין, דלכחורה קשה מחי' ר"ח על דבול מרבבה ר"ח ב"ך ס"ק ס"ב נבי בפל שהה שכ' דלא שייך מרחים עין במעין שמעין לית דרכו לפשוק ולמה כלן במעין כ' ר"ח דשייך מ"ם, ול"ל דרק למעין זוחלים יש מ"ם מפני שידעו שהמקוה מי בשמים ולא מעין לחבל זחה ידשו שהי' כלן מקוה ולא בשבו לגמרי ס"י שחוטים ולמעין שחוטים ל"ם מ"ם, וא"כ כלן שהמ"ם הוא שימחו שהם שחוטים ובשחוטים הא ל"ם מ"ם, ובס משמע דלמעין מ"ם זה לחי' לימם זוחלים שייך חשם זה שימחו שחוטים הם ומה בשחבה שחה שזוחלים. ועוד לחי' לם נלמר דחשרון זה מקרי זוחלים מ"מ הא לית זחילה ניכרת וברחים ול"ם מרחים עין. ובס י"ל דבמקום של כל הלבור ל"ם מרחים עין כמ"ש בר"ה כד: לרבים שחי ולא חיישי' לחשדא ומב"ח רמ"ד סק"ח וכב"ד:

וכן לחי' חוס' כ"ק ק: ד"ה לומר דבנשמים ליכ שיורדים בלי הפסק לא לחמרי' קמח קמח בפל וכ"כ מלורי שבת פה: וחו' בטורות כב: ד"ה יחיב ל"כ הכא שעוסקים בהפסקה לית ליפור וכן לחי' מלורי שם דבשמים שחי שלין ניחו לעכב זחילחם לא לפמ"ש חוס' כ"ק ק: בשם ריב"ם דבשמים משום שדרכן בכך לינדל משם משם לא בפל וכ"כ מלורי שבת ורח"ם ס"ב דמקוחות מ"ה ל"ם הכא משם זה. אלא יפחר משם לחי' חוס' שבת וט"ז עב: ד"ה כי ורח"ם שם וחו' בכורות כב: וכה. דאם האיפור רבה יופר מכשיפור לא לחמרי' קמח קמח בפל וחוזר וניפור לחבל הברחי ל"ם ס"ק י"ב כ' דחוזר וניפור הוא רק לפי' דרבנן, ובחה"ד ס' רכ"ד מקשה מ"ם נופפים דפפלי זוחלים ברבייהן ומפקי לכו מחורת זוחלין ולמה מים שחוטים דפוסלים לגמרי במקוה ואפ"ם אם פי' מקוה של מ' סאה ונפלו לחוכה לפי' אלף סאה שחוטים נבת אחת לא פסלוה ועיי"ם בהב"ה שחירץ דלהנאוטים דס"ל דרוצה שחוב כשר מדאי' היינו פעמא דפסול נופפים דאי' ולכך חמירי שפי וכ"כ ב"ח ר"ס ר"ח ד"ה ומביאה דבדרבנן מהני השקה וא"כ כיון דלפי' זה דחוזר וניפור הוא רק דרבנן לית ליפור אף אם הנופפים רבו. ונם לחי' ס"ז ר"ח סק"נ על ק' מה"ד הב"ל דכיון שהפשרת שלגים ונשחים יורדים ממקום נבוה שלא נפח הנהר וזה לית חבור דקמפרש לימו חבור ופיפי' שמח מעבול בלחוחו מקום מדרון ואם לית חבור להזוחלים הנמשכים למעה מהמעין ח"כ הכא במקוה לא שייך נזרה ז':

והנה בח"ס יו"ד סי' ר"כ המה על ק' חוס' נימח קמח קמח בפל הא הכא ק"ל לרב ושמואל והם ס"ל מין במינו לא בפל ומי' ד"ל פסול זוחלים דרבנן מ"ם כ"י ר"ח ד"ה וכ' מהרי"ק (ווחרשא דף מ:) בשם מרדכי ובדרבנן מין במינו בפל, והנה מן דזה פלונחא ים דשוח זוחלים דאי' כמ"ם כ"י בשם מהרי"ק והב"ה הא"ד סי' רנ"ד לך מ"ם בדרבנן מב"מ בפל ק' דחוס' חולין קח: ד"ה אמאי הקשו לרב דמשמי נדי חסרה חורה ולא חלב מ"מ מדרבנן החלב נאסר ויאסר לח כל החלב אלמא דרב ס"ל לפי' בדרבנן מב"מ לא בפל וכ"כ חו' ע"ז עא: ד"ה הכא דבשחם יש מין במינו לא בפל וקאי החם לרב:

וראיתי בכנ"י בשם יצחק יו"ד מ"ב סי' כ"ח אות ג' שהביא לחרן בשם ת' דמה בכך דמב"מ לא בטל הרי מ"מ מוכל הוא כמי מעין וכו' וכתב לו המחבר דזה ליתא דאם מב"מ לא בטל הוי מי הנוספים חלילה ומפסיקים בין מי המעין לכיון וכוד דמתא לא מכל רק כמי נוספים שהוו ג' לוגים במקום אחד כמ"ש מכות ד. בחכים מלאה מים שפלה ליס הגדול הטוכל אם לא שלחה לו טבילה. ודברין תמוהים דמ"ם דהוי חלילה, ו"ל דהא לא לישנו תולן כמ"ש פסחים סה: וכ' תוס' תולין כו: ד"ה הכא להכשר מקוה דצייל כהו מיא פי"ם שכתבו שדרך היין עוברים המים אל נוף האדם ועי' ספרי חלק כ' סי' ת' לות ו' וכן דעת רש"י ערובין ד: דהללמ"ם דחלוי בקפידא דוקא בשארו אבל בשרו אפי' מעושו שלישו מקפיד תולן וק' איך יפרנם מקוואות פ"ע מ"ד לפלוף שבעין וכו' ונדה סו. לפלוף שבעין לא לישו תולן אפי' בכשר וע"כ מקוה דמחלחלי בהו מים וכיון דצייל מים ל"ה חלילה, ומ"ם ממכות בחבים חלאה מים כ' שבי"ת שם בשם ר"מ הדרשן דדוקא בים הגדול דמימיו מלוחים וכבדים ואין המים מתערבים יפה מייפי, אבל בכל דוכתי ודאי ים כילה בלח:

וכמו כן ק' מ"ם הגאון ר' יואב יהוסף בתשובתו דאין להכשיר את המים העליונים לשאי' דשב"ם דאין הזוחלים מערבים ולפי"ד התוס דעת ל"ת ו' דדבר לא לישו חבור. דהלא מקור החי"ד הוא מרדכי תולין תשב"ו בחיסור ניוק ובפסקי מהרי"ח סי' ק"ג מביא ממהרי"ל דחלק ע"ז דלא שייך ניוק שלא כמידי דחלי בנגיעה כיי"ב והשקה ועוד מקוואות אבל בחיסורים התלוים בגחיצת עשב מוכח וע"כ הרי דבמקוה לא שלה גם על דעת החולק לומר דלא לישו חבור, ומ"ם מדשב"ם דאין הזוחלים מערבים, י"ל הכי דלא להוסיף, דרק לענין חסרון מלרבעים שלה לא מבני עירוב אבל לא לענין זוחלים, ושייך ס"ק קכ"ב בחב דמעין מערב לף בזוחלים, ואי נימא דאין הזוחלים מערבים מה הקשו תוס' נימא קמ"ל דבטל הא י"ל שלי"ה שאין מתערבים:

ואפשר לומר דלף דמב"ם לא בטל מ"מ הא דמעין מטהר בזוחלים הוא משום דבבאי וברבו בכך וגוטפים בתבורן ג"כ משום דשבשם כן כמ"ם לחשלה ושי' ר"ם פרה פ"ח מ"ח משי"ה כל הימים תורת מעין עליהם לענין זוחלים משום דכן דרכם, ולכן אין מזיק ערוב גוטפים אפי' אי מב"מ לא בטל משום דהרוב הם זוחלים כשבשם, רק אם רבו הגוטפים אינם מטהרים בזוחלים מפני שהמעוט נגרר אחר הרוב ובטל אליו:

וגם הא הרמ"א ר"ם סי"ב פוסק כשמואל דנהרא מכיפי' מתברך ומהיר לטבול בנהרות ואפי' בהיסחפ מים שחוצין שייך משם זה כמ"ם ת' רמ"ם וכש"ע ספיף מ"ז ושי' ט"ז ס"ק כ"ז וש"ך ק"ם דשם זה של הרמ"ם עיקר:

וגם אפי' רבו הגוטפים על הזוחלים מ"מ יהום דשם שרחשונים לחב"ד ול"ן שבת ונדרים והשכול סי' ל"ח דמקום שבי' המעין מתחלה מוחר ורק במקום שלא זחלו מי המעין בהחלה לחשר לטבול בזוחלים וכדי' המחבר כמ"ם כ"י בלרוכה וכ"כ בספר מניד מישרים ויקהל (לבוש מד.) ומהשתא מבואר דחש"ג דרבו גוטפים על הזוחלים יכול שפיר לכ"ם לכתחלה למטבל בחחרת דמהלכי זוחלים וכו' דשפיר כיון נסים במילי (הר"ן) ודלא כמהרי"ק ושפיר עבדית דרחית מילוי, ועי"ש מ"ם הב"י דמב"ם ורא"ם ומרדכי מוכח דלא כמהרי"ק מדכתבו דעדות ר' לוזוֹ דרבו זוחלים כשרים כיינו אפי' דגוטפים מעלימים וכו' ותימה דלדרכה אמכת מסתברת כמו שחמה ב"ד ס"ק י"ח דאי ס"ל דרבו גוטפים פסול רק במקום שבחרחב וברבו זוחלים אפי' במקום שלא בי' מהלך כשכר, ת"כ אין רואי' דמעלימים דיי"ל זה השמיענו ר' לזוק לעי"כ דס"ל כמהרי"ק:

ולהצדיק דברי ב"י נראה דאפי' הש"ך ל"ע דהא הר"ן בעלמו שאי' בשבת ונדרים דר"ל קמ"ל אפי' במקום שבחרחב דכשר, מ"מ בשבועות פ"ב כתב דקמ"ל דגוטפים מעלימים כי"ם ורא"ם, וע"כ נראה כוונת הב"י (אף שאין לשון מחייבב) דס"ל דחלוי זה בזה ושני הדינים הללו הלומים יחדו דאי גוטפים מעלימים ומבערפים לרוב הזוחלים וע"כ דבטלים לגבי הזוחלים הוא הדין דמטהרים אפי' במקום שבחרחב כיון דבטלים לגמרי והוו ככולם זוחלים ומ"ם כיון דהרחשונים אי' דעדות ר"ל היא להטלים ודאי דדשם דלא כמהרי"ק אלא אפי' במקום שלא אי' מחחלה מטהר דהוי זוחלים גמורים, כן ר"ל כוונחו. אלא שמ"ם ב"י גם בדעת הר"ם כן, מהכי לית לף שפשר לומר כן דהא בפ"ה מ"ג כחב שהוא משוך ככלי אפי' לא ריבה עליו שים מים מדשים אלא שמימי המעין בעלמו עשה בריכה מ"מ ס"ל שאינו מטהר זוחלים רק במקום שאי' ואחל מחחלה ולא במקום שבחרחב ת"כ לית לף לפשר כשהוסיף עליו גוטפים לף שרבו זוחלים שמטהר זוחלים במקום שבחרחב שחה:

(וכמו כן קשה מה שרחיתי בכנ"י בשם יצחק יו"ד ח"ב סי' ל"ד סק"ל שכתב אי' ר"ם זה למעין שמושך כנדל וכחב בשם ש"ך סק"ל שחשם לדעת מהרי"ק שפסק נ"כ כר"ם, ואמנם נוף שפר מהרי"ק לינגו בידי, לך ממם שמוכח בש"ך לון רלי' שפוסק כר"ם, דהכא שלגי שנוסני גוטפים לכל י"ל זוחלים לכך דבשר אפי' במקום שבחרחב):

הדרן לדבריו שדעת המחבר כהרחשונים דבמקום שאי' המעין בחחלחו לף שרבו גוטפים כשר ואי' בים שלמה יו"ד ת"ב סי' כ"ל, וכש' דברי מלבושל ת"ד סי' פ"ז סומך על שיטה זו להלכה למעשה:

ומ"ש הגאון ר' יואב יהוסף לחוש במקום זו מפני נתן שחה ונעל שלה שברבה גוטפים פסלו

פסלו בשלוכים. תמוה מאד דהלא בש"ע סעיף כ"ד מכשיר בשלוכים לפי' עשה כן עד עולם ואם כוונתו למ"ש ס"ך ס"ק ס"נ לשימת רמ"ס, הלא כל טעמו משום מרחית עין דמחזי שנעלו הכשרים וככסו מחסם השלוכים ויבאו להכשיר בכולם שלוכים כמ"ש כ"מ פ"ד ממקוואות ה"ז וכ"י ר"ח, ותי' כ"י קו' רח"ם עליו בה' מקוואות ס"ם ה' מצני מקוואות ממלא בכתף ושתן עד שירדו למחצה דכיון דלא נטל ביד ל"ש מרחית עין, ח"כ הכא במקוה ז שעיקו טופל בידים הלא שהמים מתחסרים מאליהם ל"ש מרחית עין, וגם אם מקוה ז הוא מעין ל"ש כו מ"ש כמ"ש דגול מרבבה על ש"ך שם שידוע שמעין אין דרכו לפסק. (וק' לי לפמש הכ"מ משום מ"ש מה מקשה ביבמות פב: וסבר ר' יוחנן כדרבנן לא בעי' ריבוי והא תנן מקוה וכו' ואכ"מ עד כאן לשונו, לעולם כדרבנן ח"ל דוב רק החס משום מ"ש גזרו.) ואם הוא מחמיר מדינא מצי רחכ"ד בבעלי הנפש רחם שער המים (לבוב כו.) הלא כ' מפורש שם דכמעין מוכר דשלוכים חסרי מעין לא חסר, גם לפי' במקוה רליתי בשם ישעיות יעקב ר"ח דרק אם יש מ' סאה מכוונות מחמיר רחכ"ד בנתן סאה ונטל סאה כדקדוק לשון גמ' יבמות מ"ם מכוונות והכא יש יותר ממ' סאה. ותולי כוונת הגאון דאין רפי' מרחכ"ד דמכשיר כמעין דהולך לשיטתו דמעין מעכיר גם לאדם ככל שהוא משח"כ לשיטות הפוסקים דגם מעין בעי מ"ם יש להחמיר כרחכ"ד בנתן סאה ונטל סאה גם במעין, אבל עי' בית שלמה יו"ד כ"ט דלשיטת המגיד להחמיר לפי' במקוואות שיעשם מעיונות וכ"כ השיב משם יו"ד סי' מ"ה:

וראיתי מ"ש הגאון הנ"ל לדחות לפי חייבי' לעשו על עכילות הרחשוונות, עי' ש"ך יו"ד קל"ח ס"ק מ"ה בשם מהר"ם לובלין. ומה"ד רל"ב מ"ם מגיעין ה: וכ"ת ליעבד לחומרא ח"כ תהא מוליא לעז על ניעין הרחשונים והק' מרש"י שם פה: דיש להחמיר ומחלק דלפי ניחא דהרחשון הי' פשוט לו חושבים לעשו מחח"כ לעשות תומרא והיורם יתירה שלא נהגו הרחשונים לין חושבים. ומהרי"ע חלק ג' סי' פ"ו מירן בחופן לחר והביא מספ"ק דיבמות נבי גרות והביא מריב"ם סי' ש"ד ומסיק שלא לשנות משום לעז ועי' ת' מהרי"ל סי' ק"ה בהר חדש בגע כיון דחם שינה כשר ליכא לעז וכמ"ש תה"ד, ועי' מקוואות סט"ד בשוקת יהוא ובית שלמה יו"ד מ"כ סי' ע"ב בהג"ה ופלי חדש חו"ח תל"ו י"כ בתנגים:

סימן ס

להרה"ג ר' יודל ראזענבערג יחי'
רב בפאנסריאל.

ע"ד שחלתו שהמקוה בעירו ניתם המים לתוכה ע"י סילונות של ווחסערלייטונג, ונעשה לזה תיקון שמתחבר לסוף הסילון למור של עץ, ועתה העמידה הגהנת העיר כלי הנקרא מיטער המודד כמות המים העוברים דרך הסילון והוא סילון לחרוך בערך חלי לחה ורחב בחלטע כזה ___( )___ ובמקום הרחב נקבע בפנים מכוזה [ ] קטנה עם נלגל וממעל ( ) בחוזה לו יש ליפטרבלאם ופ"י שהמים סובבים חת הנלגל בפנים מורה הליפטרבלאם כמות המים שעוברים דרך עם להבית, והנה אין זה כלי הנעשה לקבלת מים כיון שהוא מפולש והוא מוכת בלופן שמתחת הוא שוה עם הסילון ואינו חשוב מן הסילון, אבל כיון שהוא נעשה לקבלת המכוזה בפנים כי בודאי נחשב בהמיטער מקום לקבוע בו המכוזה ל"ב הוי כלי הנעשה לקבל חת המכוזה וכ"ת מבקש להשיבו מכף. (אבר נסתפק בכלי שנעשה לקבלה לי בעי' קבלת מים לו לפי' דבר אחר, היה עשוי ופליטת הקולחס, ואין נפ"מ אם הכלי מקבל מים לו דבר אחר. ומפורש בכ"מ ועי' מקוואות פ"ד מ"ג החושב בלוטר לקבל שתורת הוי בר קבול וכמ"ש חוס' כ"ב סה: ד"ה לוטר ור"ן פ"ב שבועות ורמב"ם פ"ו מקוואות ס"ו. ועי' רמב"ם פ"ב מכלים ס"ב וה"נ):

הנה שפוט דאין חשש על הכלי כיון שהוא סילון מפולש ואין לו בית קבול, גם דהוא מחובר לקרקע וכמ"ש בת' רח"ם בלל ל"ח סי' ו', הלא שאם חשמו בו לאיזה טרך והחשוב בשאר כלי שחיתה פוסל חת המקוה, וכמ"ש במקוואות פ"ד מ"ג החושב בלוטר וכו' פוסלים חת המקוה:

ואף דאם ממשיך על ידי דבר המקבל טומאה מהני השקה כמ"ש יו"ד ר"ח סמ"ט, מ"מ אם יש לו בית קבול אין השקה מטהרת כמ"ש סעיף ד' מעין שמקלח לתוך כלי וכו'. ואחשש לפמ"ש ט"ז סקי"ד ופקי"ט דאין חילוק לעניו השקה בין דבר המקבל טומאה לבלי שיש לו בית קבול הלא שנזרו שמא יעבול בתוך כלי שהיו מחובר למעין וא"כ הכא בנדון זה שח"ת לעבול בפלון אם לא גזרו, אבל הכ"ת והש"ך ס"ק קי"ו והגר"א חות פ"ח כתבו דבפשוט שאוכין לא מהני השקה ולא פרשו טעמו של דבר. ואולי י"ל דכל השקה הוא דמחבר המים זו לזו אבל אם המים בכלי והכלי הא הוא חלוש כמ"ש תרומת הדשן סי' רכ"ד מוכח בט"ז ר"ח סק"ג לכן אין השקה מחברתו:

והנה הסילון הזה הוא מחובר לקרקע דהוא מחובר לסילונות הקבועים בקרקע ואין חילוק בין מחובר לקרקע עלמו או לדבר המחובר בקרקע וכמ"ש כ"י ר"ח ד"ה ואם הוא מחובר לקרקע בשם ת' רשב"ח ומביא רחי' משבת נח: זוג של דלת טהור ועי' רש"י דלת מחובר לבית שהוא מחובר לקרקע וכו'. וכלים פי"ח מ"כ כל כלי מחבות שים לו שם בש"ע טמח חון מן הדלת ומן הנגר ומן המכשול וכ"כ בבאר הגולח שות קט"ו וכ"כ בנקודות הכסף שע"ח של ט"ז סק"כ, מ"מ לא בטל שם כלי ממנו וכמ"ש כ"כ שם: ת"ח לעור שחקנו ולבסוף הכשו פיסל חת המקוה, ומקוואות

ומקואות רפ"ד התימה כלים תחת הלטור וכ' רמב"ם ז"ל ורפ"ב דהני קבעו ולכסוף מקקו לבל מקקו ואח"כ קבעו פוסל משום שלוכים וכן שם מ"ם ופרש פ"ה מ"ו הסוקה שכפלא וכו' כיתה כלי וחברס בסיד וכו' ופוסל את המקוה וכן במקואות פ"ו מ"י בתניק שבמרתן פוסל לף שמחובר לקרקע, וכן כלים פ"ב מ"ד עשאו לבהמה לפ"ם שקבעה בכותל סמלה. וכן שבת נח: על בהמה ועשאו לדלת לף שקבעו בפעמים סמא מפני שכי' לו בית קבול:

ומה דליתא להפוך בכליב פי"ח מ"ב כל כלי סעכות וכו' והלטור שנעשו לקרקע שהורים משום דמחוברים לקרקע, י"ל התם שאני שכיון שהם פעומים ואין להם בית קבול בעלי לקרקע, וכזה י"ל קו' תו"ם ד"ה שנעשו למה פריש הני דוקא הא כל המחובר לקרקע הוי מקבל טומלה, דבלמת דוקא הני שאין להם בית קבול בעלי אבל אם יש בית קבול לא בעלי:

אך קשה דנבי לעוס פ"ב מכלים כ' בפי' רמב"ם ורמ"ב דהם נעשה לשמש הקרקע שהור ולמה בב"ב בלטור סמלת שני דמקקו ולכסוף קבעו סמא ומשמע לפי' נעשה לשמש הקרקע וכ"כ בביצת אדם שעד לא"ה פי' פ"ו ובדברי מלכיאל ח"ב סי' ס"ד אות ו' דהא דב"ב הפי' נעשה לשמש הקרקע נמי הכי, וכן קשה מאד בתניק הל' דכי' בפי' הרמב"ם בשם התוספתא דנעשה לשמש את הקרקע ולמש סמא וכן תמה בתו"ש שם מ"ב מכלים פ"ת מ"פ בפורנה ופ"ב דכלים הל':

והנה בשום' מדשים מקואות פ"ו מ"י מתרן קו' תו"ם ומחלק בין טומלה ובין שחובן, דלף דנבי טומלה מבני מחובר לקרקע היינו כיון דכ' יומן, הוא דוקא בחלום דשייך בו נתילה ולא בחברו לקרקע, משא"כ נבי שחובן דכ' בו בלי וכיון דאל עליו שם בלי בחלום ליט בטל ממנו לף אם הוא ת"ב מחובר לקרקע:

ולבאורה קשה עליו מב"ב סו. נבי ר' אלימזר דלף של נחמוץ ומקשה לי ר"ח הפי' מקקו ולכסוף קבעו נמי ולמה הכא סמא, ופ"ם חלוקו ניחא דלף דטומלה ר"ח מפהר ם"ם בשחובן לנבי מקוה מודה דסמא משום דכ' בו בלי וכן מסקנת הגמ' שם לעולם רבנן ושאני שחובן דרבנן מוכח להפוך דמב"ם לא חמירי שחובן מטומלה:

ונראה לישב, דקו' הגמ', לי הכי הפי' מקקו ולכסוף קבעו נמי, היו חובן, דהלה מחחלה על הבריעה לא הקבו מ"ם ריצה ומ"ם סיפא ומה חלוק בין מקקו מחחלה לי קבעו ולכסוף מקקו ופ"ב דהחלוק פשום דבין שהי' מליו מחחלה שם בלי ת"י להחבטל, ת"ב מה ראה עתה להקשות לי הכי, דשפיר רבנן דמשמים חמיד בדף של נחחום מ"ם הכא בשחובן דרבנן הקיל רק בקבעו חחלה

לבל לח הי' פליו שם בלי בחלום פוסל. וכן ק' מל הי' הגמ' שאני התם דלישה פורח בלי פליו בחלום, בלח זה יש לומר המקבן ומה מידם לו בהרבן:

אך נראה דבכלים שם"ו מ"ב בדף של נחמוץ כ' בפי' הרמב"ם וב"ב הרש"ב דמחלוקת ר' אלימזר וחבמים הוא רק בדף של מחבות דטומלה דלו' לבל בדף של עץ כיון שרק מדרבנן מקבל טומלה לם קבעו בכותל מהור לפי' לחבמים, ומש"ה לחר שמי בגמ' דהכא שחובן דרבנן, הקשה לי הכי לפי' מקקו ולכסוף קבעו נמי דהא בדרבנן מהור לדברי הכל ולא בחלקו כלל, ומי' שש"ה דליכא חורם בלי, היינו חלוק זה של חום' מדשים דדוקא לענין טומלה מודו חבמים לבל לא בשחובן כיון דב' בלי פוסל וש"ב לדרבה מבלן רלי' לחום' מדשים, ופי' גו"ב חניגא יו"ד ק"ב ד"ה ומם שהוקשה כחב ממש בחלוק של חום' מדשים, לבל בחי"ם יו"ד קל"ח ור"ה הרבה להשיב על החום' מדשים וב' חלוק לחר ופי' בחי' רש"ם במקואות שסחר דבריו:

ועיין בחי"ם יו"ד ר"ה ור"ן שמבת קו' תו"ם בל"ל בחניק מהדש דבלי שנעשה לשמש שם שקרקע נרע והוא חמוה מחד ופי' בים שלמש יו"ד ח"ב סי' ס' ופ"ם שסותר דבריו, ונם פי' בחי"ם ס"ם קל"ח שב' בשלמו שלין להחמיר ולפסול מבח סברת זו כיון שלא נמלה בן בספרים:

ולענין הדין בספיקו בחחרונים דהם יש לו בית קבול לא מבני חבור לקרקע כמ"ש בפרשת מרדכי יו"ד סי' י"ן ובדברי מלכיאל ח"ב סי' ס"ד סק"ן וב"ב שם סי' ק"ל, ופי' חשו' פרי הבדה סי' ק' שנסחפק בזה והעלה לאיסור לבל לפלא שלא הביא המקור ממשנה וב"ב ונם לא רלה את החום' מדשים (ולאיחי במפחחות רש"ם ח"ב סי' ק' שמלדד דחום' מדשים קלי על נטר של עץ ולא של מבחות ומבר לי נוף מחשובה ולייבי יוחב שעמו). וטדחי אלו סי' בחבימה בית קבול לף שהנור פשוח מבני רחשיו לא מבני, לף דנקב בשפופרת הגוד מבטל מהורם בלי דבל מבלים בשפופרת הגוד הוא רק אם על ידו נחקלקל בביח קבול לבל אם הב"ק קיים ושומד הוי בלי וכמ"ש במקואות פ"ד מ"ב הל"ל בחושב בלטור לקבל לחורם וכו':

אך בבח לף אם חשב בהסלון לעורך המכונה למדוד בשוח המים וקבע את המכונה בשמסרות אין זה בית קבול בלל והלא הוא בית קבול העשוי למלחת שהיו בית קבול בחי"ם רמב"ם פ"ב מבלים פ"ג ופפ"ד ה"ג, ווידוע שבשובה י"ב: דליתא להפוך שבבה בחלים נקבות פשולה פעיפה מהו דתימא בית קבול שעשוי למלחת ל"פ קבול קמ"ל, והיא קושית חשו' רשב"ח קל"ד על הרמב"ם ושובת במנ"ח מרכ"פ סק"ת, ולפלא שהרשב"ח ליט מביא דרמבים בפלמו בפ"ם מבובה ה"ה פוסק בן רחפ"פ שעשוי למלחת הוי כ"ק והוא

טוסר לח מלחו וכמו שחמתו עליו כמל"מ פ"ב מכלים וכמבו"י ח"ח סי' ל"ג. ומה שמ' שכתב ישמעאל דכלחת כ"ק המעתי למלחות חיט כח קבול רק את דכשוכה נקבות עסולה היא משום גזרה דלמא לחי לסכך בכלי עסוי כיח קבול, ח"ח לפרש כן דהא בגמ' פריך ע"ז דעסולה עבימת, וגזירה ז' לחיה עבימה כל כך ושפיר צריך להשימעו זה סדין. ונם המבו"י מחר בו במסורת בחרל דכשוכה מ'. מוכח דלחן ז' גזרה רק פסול גמור דקחמר ולרבי לחמר רב דל"ג זכריים לחמו נקבות ס"ב לח גזור נסרים משופין לחמו כלים ומה קו' כחם בנקבות דרכן וכבר דחו', לפ"ב דנם כחם פסול דחו', ומ' ט"ב קמח יו"ד ל"ו ומגיחח יו"ד ק"מ ד"ה ומה שמפרש נ"ב כמבו"י דכח דשוכה רק מדרבנן מקבל מומחח, חבל בגמ' ס"ל כיח כנגדו ושוב רחיתי שהקשו"ן נסי' ק"י:

אך בחירון כמ"ם חום' שוכה ד"ב מה דכבע שחני דלפסחים טמלים הכרחל מן הסן ומב"ם לח כתי עשוי למלחות, ותף שכ' חום' דחוכח הוח', חבל כ"ב כל"ם שכ"ו מ"ב וכ"ב חום' שכח ח'. ד"ם ומל דחמיב כיח קבול במקום שטוחים דלכן במרדש מפני שחין קוכמים חותו שם חלח פעמים מניחים ופעמים מסירים וכ"ב קרבן נחנאל כשוכה דהנטן כפי' חום', ול"ב כ"ק בעשוי למלחות לשולם לח כתי כיח קבול:

אבל בחמת הכח חין לריך לכח לחין זה ד"ב כ"ק בעשוי למלחות, דבספק כתי רק כיח קבול בעשוי למלחות ושמה שוד לח בחמלח וכמו בשוכה יב: שסכך בחלים נקבות לפני המלו וכמבוחר בכ"ף ול"ן וכרמב"ם וכב"ח ת"ח מרכ"מ, ומשורש בשלמי נבורים שם שכ' ושמ"ם שחותו קבול עשוי להחמלות בזכרות הכרחל מד חלח מלחותו כתי הוח ככל כלי קבול שכ"ל, חבל חחר שנחמלח כדבק יפה פ"י מסחרים לח חבור חחר פעימה דנמל כיח קבול כיון שנחחם וכן מבוחר בחקוחות פ"ד מ"ב כחומם בלטר וכו' ידד לחותו ספר וככבע כשר וכמ"ב רמב"ם פ"ו חקוחות סוף ס"ו ושסחמו וככבע כשר וביו"ד ר"ח סל"ו ושם נעלו גרורות וכו' ליט חבוב סחימה לבעלו מחורת קבלה ת"ל"ב יהיו מחודקים לחוכה (וביוחח כזה לחלות שם"ו מ"ב כיח שמלחו ספר לד שחתו כתי הוח גרורות וכעלו ומוקפין שם"ב מלחתו ספר לד שחתו כתי הוח כמבלה שלין לם לבובו, ושוכה ד'. חבן וכעלו ושפר סחם, ופרובין קד: כתי מלח ר"ד לי דמבלי קל מוסף חבנין) ולם כחם דחמת מחחלה ע"ד יפתרו הגרורות בו ע"מ לח נסחם לח"ב כשר וכבל כביח קבול מב"ם הכח נסלן זה שחמת רק לחכלית א כדי שיקבע בו המכוש ויסחם לח כחוב ולחי דנעקר כיח קבול:

אבל בחום' שבת נב: ד"ם סיח הקשו למה מבעח של חלמוד ושומתה מסבות מחורת כח יש כיח קבול מוסב כחותה וחי' כיון דעשוי למלחות ליט בח קיבול וב"ב בגשב"ח (ובחי' חום' רשקי"ל כלים פי"ב מ"ו שלח סי' ט בגירסתו חום' זה) ותמוה מחד מ"ם חום' חה עשוי למלחות, כח שם בבעמת כשר נמלחה כתוחם מחכות ופשיעת דמהורה, ושלי מייתי שיכולים להסיר בנקל לח כתוחם ולהחזירו ולח היתה קבישות מהודקת, חבל בע"ב קמח חיו"ד ל"ו כתב בחלוקות שלריך שלח לעשות נקבים בקבע בשם בחסורות דל"ב הדר חי' לי' כיח קבול כתי שדעתו לחפי' בשכשר קבע המסמרות מדיין שוח כיח קבול, ותשומת על המלחה וח"ל להולמו:

ודרך לבב לחמיר על שם שבשי כלי חמדם ס' כרחקים חום כ' הביח מבגחון כ' יהושע מקומות ו"ל שבקשם על מחני' ז דבבעמת על חלמוד למה מרש"י בשבת שמהורה חשום פשוטי כלי עץ וחוט' הק' כח יש לם כיח קבול, כח לימח בכלים פי"ז מ"ב כל שבים מהור וחלמוד לומת כיח בשם ר"ב כב. ומ' דדוקח כלים מבבלי מיים שבים ליכם מקבלים טומחה חבל לומת בשם ו"ל שמקבל טומחה וב"ב כיח ילפח יו"ד סי' כ"ו חום ל':

ונוראות נפלחתי לין לפשר לומר כן שח משורש להפוך בכחב"ם פ"ח מכלים ס"ב דחורב בגד מלמר הגדל בים ליט מקבל טומחה וכמל"מ משופח לי מלף למר הגדל בים ולמר של יבשה יחמו לי חלי' בשר רובח. והחירוך הוח שטום דשם בחחני' דכלים ליחח לי חיבר ל חום לי משיחה מהגדל בחרן ממח ושם"ם כיון דחוחם של מחכות מחובר לשלמוב טמלה. ושטורסס שבגחון מקומות בשלמו מ' כ. ושגם רב"ק דברי בימים ב' כ' ו' כחב בפי' לחד שחלמוב הוח עץ חדום הנקרח חלבהחם והוח גדל ביבשה ולכן כ' שם חלנומים מהלבנון. חבל בר"ם מבחר כדי שהוח מין בים וכן פי' כל הרחשונים. ולפיחי בספר החולר לרשי"ם דף 122 שכ' לפי החקירה אין חלמוב מין טומח רק ברי' בפי' עלמה חלמיות בין סוג טומח וסוג בחי, ולחשוב שבשם וגחחלף ל בין חלמוב לחסמוב, פי' שבשם יהודם נזרה שביעית וכוח בחלך חלטוכו עם החכם טומחם, והביד החכם בשם שר יהודי ממשפחת חברבנחל"כי החלמוב הוח חלמי בין בדומם והלומח ולחסמוב (ספוב) הוח חלמי בין בלומח וכמי שהרי ים ל חום ההרגש וכקוף הוח חלמי בין כמי וכחדם וכחדם חלמי בין כמי ליהודי וכיהודי הוח חלמי בין הבמים וכחרן, ובבמים שם חלנומים בין המלחים ויהודים וכו' מיי"ם:

והנה בגדון זה חין לחוש מלד המכוש שלמם שביח כלי, דמה בכך שם כלי שמקבל טומחה מוגמ בחוך המקום. וכבדש סו: ויו"ד קל"ח סל"ח רק לעמוד על נבי כלי עץ שמקבל טומחה נזרו מנזרח מרחלחות, וכן בר"ן שבועות פ"ב בשם רחב"ד דהח דשביד חבוב דשמואל מפלי לבנמי, לח שמחו על המפן משום שם

(ובחי' חום' רשקי"ל כלים פי"ב מ"ו שלח סי' ט בגירסתו חום' זה) ותמוה מחד מ"ם חום' חה עשוי למלחות, כח שם בבעמת כשר נמלחה כתוחם מחכות ופשיעת דמהורה, ושלי מייתי שיכולים להסיר בנקל לח כתוחם ולהחזירו ולח היתה קבישות מהודקת, חבל בע"ב קמח חיו"ד ל"ו כתב בחלוקות שלריך שלח לעשות נקבים בקבע בשם בחסורות דל"ב הדר חי' לי' כיח קבול כתי שדעתו לחפי' בשכשר קבע המסמרות מדיין שוח כיח קבול, ותשומת על המלחה וח"ל להולמו:

ודרך לבב לחמיר על שם שבשי כלי חמדם ס' כרחקים חום כ' הביח מבגחון כ' יהושע מקומות ו"ל שבקשם על מחני' ז דבבעמת על חלמוד למה מרש"י בשבת שמהורה חשום פשוטי כלי עץ וחוט' הק' כח יש לם כיח קבול, כח לימח בכלים פי"ז מ"ב כל שבים מהור וחלמוד לומת כיח בשם ר"ב כב. ומ' דדוקח כלים מבבלי מיים שבים ליכם מקבלים טומחה חבל לומת בשם ו"ל שמקבל טומחה וב"ב כיח ילפח יו"ד סי' כ"ו חום ל':

ונוראות נפלחתי לין לפשר לומר כן שח משורש להפוך בכחב"ם פ"ח מכלים ס"ב דחורב בגד מלמר הגדל בים ליט מקבל טומחה וכמל"מ משופח לי מלף למר הגדל בים ולמר של יבשה יחמו לי חלי' בשר רובח. והחירוך הוח שטום דשם בחחני' דכלים ליחח לי חיבר ל חום לי משיחה מהגדל בחרן ממח ושם"ם כיון דחוחם של מחכות מחובר לשלמוב טמלה. ושטורסס שבגחון מקומות בשלמו מ' כ. ושגם רב"ק דברי בימים ב' כ' ו' כחב בפי' לחד שחלמוב הוח עץ חדום הנקרח חלבהחם והוח גדל ביבשה ולכן כ' שם חלנומים מהלבנון. חבל בר"ם מבחר כדי שהוח מין בים וכן פי' כל הרחשונים. ולפיחי בספר החולר לרשי"ם דף 122 שכ' לפי החקירה אין חלמוב מין טומח רק ברי' בפי' עלמה חלמיות בין סוג טומח וסוג בחי, ולחשוב שבשם וגחחלף ל בין חלמוב לחסמוב, פי' שבשם יהודם נזרה שביעית וכוח בחלך חלטוכו עם החכם טומחם, והביד החכם בשם שר יהודי ממשפחת חברבנחל"כי החלמוב הוח חלמי בין בדומם והלומח ולחסמוב (ספוב) הוח חלמי בין בלומח וכמי שהרי ים ל חום ההרגש וכקוף הוח חלמי בין כמי וכחדם וכחדם חלמי בין כמי ליהודי וכיהודי הוח חלמי בין הבמים וכחרן, ובבמים שם חלנומים בין המלחים ויהודים וכו' מיי"ם:

והנה בגדון זה חין לחוש מלד המכוש שלמם שביח כלי, דמה בכך שם כלי שמקבל טומחה מוגמ בחוך המקום. וכבדש סו: ויו"ד קל"ח סל"ח רק לעמוד על נבי כלי עץ שמקבל טומחה נזרו מנזרח מרחלחות, וכן בר"ן שבועות פ"ב בשם רחב"ד דהח דשביד חבוב דשמואל מפלי לבנמי, לח שמחו על המפן משום שם

פיע כמ"ש רמ"י שבת סה. שהרי מקבל עומלה ואסור לעמוד עליו לבבל שם מונח ואינה עומדת עליו מעבר, והלא גמ' מפורשת בילם יח. גדה מערמת ומוכלת בבגדי' וכן קי"ל קל"ח סעיף מ"ו והא כל בגד מקבל עומלה. ותמוה מ"ש ש"ך שם ס"ק ל"ו בשם מ"ב דאפשר שח"י למחוד לאסור להשב כה ג"ב סדין להעבילה משום דסדין מקבל עומלה והוא נגד גמ' בילה. ומפורש בהשכול מקוואות סי' ס"ג דאפשר מוטרח למטבל בסדין משום לגיעות, ומי' בית מחיר חולק על המ"ב ומפיר. (ועיי"ש שכ' לחד תירוץ דרתב"ד בחפצי מיירי דווקא שהיו מחוברים וקבועים וכמ"ש ר"ם מקוואות פ"ה מ"ב דרק בכלים הקבועים יש גזרת מרחצאות, וכן כ' בבית שלמה חיו"ד ח"ב סי' מ"ד, ולפלא שבבית שלמה סי' ס"ח כ' להפוך דרתב"ד בחפצי מיירי דווקא שלא קבעם):

וגם פשוט דל"ם הכא גזרת מרחצאות רק במקום שהמובלה רואה לתת הכלי משח"כ הכא שאין הכלי במקום העבילה כלל. וע"כ דבמי שהמקוה כשרה לכתחלה, ושוב ראיתי שהלה זו בח' רמ"ם מ"ג סי' כ"ב ומסיק להחיר לכתחלה ומיי"ם שהבליט מפני שהלרנו המודד נקוב כשפה"נ, וגם בג"ד כן הוא תלול ומטולם בשני הלדדים (ומי' שם סי' ס"ב לתותו השוחל מובדת כאן זו לחיסור. וג"ל משום דשם הי' חשש וגזרה שמא יטבול בכלי ולריך עוד לעיין שם):

סימן סא

נשאלתי בילדים שמ"י קושי הלידה גולדים מחטלפים ואין בשם רוח חיים. ומל ידי פעולות שונות בעיסון מחבחק עליהם אי לחילה בחמבחי, מסיבים לח בשפם ואח"כ הם בריאים ככל הילדים, אי יכולים למול אותם ביום השמיני לפי' קודם שבעה ימים מעת לעת או הוי כחלמתו תמה שנותנים לו בל שבעה מע"ל להברותו:

בשבת קלו. לחר שמואל ואני לודה חלמתו תמה אין מלים עד שיעברו ז' ימים וקשה למה בחמבי' שם חבן דאולה מלים לותו מיד בשביריה ולא בתי שבעה. ול"ל דכיון דהא דבתי ז' ימים מטעם דלריך שבדם בודחי שיהא מבלל חולי והבריח ועד ז' ימים היגו ודחי שהבריח, ע"ב לדמחם גם בחמבי' בן הוא הפי' עד שיבריח, היינו שיעברו עליו שבעה ואז הוא ודחי שהבריח, וכל זה בספק אם החולי עבר לבל אם ידוע ברור שבבת החולה עברה הי היבף הבריח וא"ב בג"ד שיודעים שמחמת קשוי הלידה מחטלפים, והבל שבים חיבף לאיחנם ואח"ב אין רואים בהם שהי חולי עוד מבל יבלים בריאים י"ל דא"ל שבעה מע"ל:

אך י"ל דבחמבי' דחני עד שיבריח הפי' דחלים תוחו חיבף בפשוט הלשון (וכן מבואר מרחב"ם פ"ח ממילה הט"ו חולה אין מלים אותו עד שיבריח ומוכן לו מעת לעת) דהבה קשה מה קמ"ל מחבי' דאין מולים יל"ד חולה. פשיטא וכי ס"ד לבבן אח הילד, ודוחק לומר כיון דבל מילה ספק סבנה בח"ם ניחין נו. כי עליך הורבנו בל היום זו מילה וכי רמ"י ד"ה ו' דזמנין דמייתי ופ"ב הי' ס"ד דחלים אפי' חולה גמי, דאף אינו דשאני בל מילה דגזרה הבתוב היא משח"ב בחולה דאפשר להמתין עד שיבריח. וגם ודאי שאני בל מילה דמעשים בבל יום שאין המילה מוקה להם וכל הרופאים מסבימים עלי'. אלא י"ל דמחבי' מיירי בחילה שאין בו סבנה והי' ס"ד לחול לותו מיד ושפיר משמיענו דמחמינים עד שיבריח וכיון שאין סבנה אין לריך להמתין שבעה ימים וכן ב' י"ד רמ"ב בשם מהרי"ק שורש קמ"ה בקטן שחלה חולי של סבנה והוקל עליו אלא הי' עוד סבנה ואח"ב הי' לו קדחת שאין בה סבנה והזיע וב' דמונים לו ז' ימים מהזיעם השני' דאלאי מלחת למפרע שמדיין לא הבריא מחולי הראשון שזה ספק סבנה ומפורש דאלו לא הי' בראשונה חולה של סבנה לא הי' לריך להמתין בלל ז' ימים ממחלה השני' כיון דאין בה סבנה ופיי"ם שכ' שאם יש לו קדחת בלי סבנה אימתין עד שיעטור הקדח ואח"ל ז' ימים:

אבל בחמת אין הלבה בן במ"ם רמ"ב ס"ב דוקא בבאב מועט אין ממחיבים ז' אבל חולה בל הגוף בפי ז' אך י"ל דמחבי' מיירי בחולה אבר ח' שא"ל ז"י וכמ"ש ר"פ יבמות מח: בגון דבאיב לי' עיני' ליבוקא, וקשה לי למה השמיט הרי"ף בשבת דין זה דאבר ח' א"ל ז' ימים דאי ס"ל אין הלבה בר"פ א"ב אוך יפרש המחבי' דהיא דלא בשוחל:

וגם י"ל בין שהבית הדבר והרבה טולדים בשילוף ושבים לבריאותם מיבף בלי רופא הוי במ"ם בינמוח שב. בינחת דעיבא ויוחא דשוחא בין דדשו בו רבים שומר פחחים ס', אבל בח' מהר"י חשחד יו"ד רב"ד דעתו דלריך להמתין ז' ימים חע"ל ומדמי לה לחלמתו תמה ואין לו רחי' ברורם ע"ז:

ועי' רמ"י שבה חלמתו תמה שאפלף ממנו החולי ובפרישה רס"ב בחב דלולא פרמ"י הי' מפרש דחלמתו תמה היא החולי שלבסתו תמה לשון מחלוח. ותחוה דמפורש ברמ"י בברבות לד: מעשה שחלה בנו של ר"ג וכו' בך הי' מעשה בחותה שעשה חלמתו תמה ושחל לנו מים לשחות, הרי דחלמתו תמה היא שהוקל לו החולי:

(ב) **ויליד** שהות לחדום לו יבוק לי בשחזר למרחצו המבעי מלים לותו מיד לו ממחיבים לו שבעה ימים בחלמת תמה. מלשון גמ' שבת קלד. אמרם לי לם ליתרתו עד דאיבלע בי' דמי' ולימהלוה וכן בירוק עד דנפל בי' דמי' ולמהלוה

מצמצם דמלים לומר טו ניסן וכן מוכח מלשון ר' נתן שם לחמרתי לה המתינו עד שיבלע טו דמו המתינה לו עד שבלע טו דמו ומלה לומר וחי' וכ"כ רמב"ן יבמות עא. ד"ה הא בשם תשובה לנתן שביעית לומה על מימרת ר"פ כגון דכתיב לי' ניצא ליטקה ושם מלין לומר מיד לכשיבריא ח"ל כך ראינו כל חינוק שהוא מלטער בין מחמת חולי בין מחמת דבר אחר אין מוהלים לוותו עד שיבריא ואם מחמת חולי כבר שנינו תפי' חלצתו חמה נותנים לו ז' ימים להברותו לי מחמת דבר אחר כדתניא לחמר ר' נתן פעם אחת וכו' הלכך כל קטן שהוא בלטר לו כחום בעלמו ממתינים לו עד שיבריא שכ"ל וכ"כ רשב"ם שם בשם הנתון לשון הזה, הרי דהנתון מחלק בין חולי גמור כחלצתו חמה כמי שבעה ימים ובין דבר אחר היינו חינוק ואדום אין מלים עד שיבריא ואו אין ממתינים כלל ועי' בחשבול ה' מילה סי' ל"ה (דף ק"י) תשוי לנתון שחלתם קטן חלש שלא מחמת חולי והוא בלרה מלים לותו לחלחר לו ממתינים עד שיבריא כך ראינו חינוק מלטער בין מחמת חולי בין מחמת דבר אחר אין מלים עד שיבריא ואח"כ נוטנין לו ז' מעל"פ להברותו כשמואל בחלמודא דידן ואם מן דבר אחר כבר לחמרו חינוק אדום ממתינים עד שיבלע טו דמו וכו' הלכך כל קטן שהוא בלטר לו כחום בעלמו ממתינין עד שיבריא שכ"ל ולי הכותב נראה מהאוח דחיתא בפ' העגל וכריו וכו' כגון דכתיב לי' ניצא ליטקה וכו' ש"מ קטן שהוא בלטר חפי' חינו חולי כל הגוף אין מלין לותו עד שיבריא וש"מ נמי לטר כה"ג כד לחפפח מלין לותו מיד ואין נוחנין ז"י חלח בחלי כל הגוף וכו' שכ"ל. וכ' נחל חשבול לוח ה' דבינו חולק וס"ל לטר בשלמח לח נוהגים ז"י להברותו וכ"כ רבינו חמים דעים קע"ח וכו'. וסובר נחל חשבול דדעה הנתון לפי' בלטר בשלמח כינוק ואדום נמי כעי ז"י חלח שרחב"ד חולק עליו. וחה לינו כי הלח שני עדים רמב"ן ורשב"ח הבילו לשון מ' הנתון לחלק בין חולי לדבר לחר שכ"ל, ונם לדבריו שהחשבול כוונתו לחלוק על הנתון מה הכוונה כמה שביעית מכחב עינים דלין מלים עד שיבריא הלח נם דעת הנתון כן:

אלא החמת יורה דרכו שהנתון מחלק בין חולי גמור לדבר לחר ולך בהעחקת לשונו כס' החשבול יש חסרון. ולחר מה שכ' לין מלין עד שיבריא, לריך להוסיף ואם מחמת חולי כבר שנינו חלצתו חמה נותנים לו ז"י וכו' כמו שהבילו רמב"ן ורשב"ח לח לשונו, וכעל החשבול לינו חולק חלח שמביח רחי' לדבריו מכחב עינים שביכמות ומדמי כחב עינים לינוק ואדום ושניהם בכלל "דבר לחר" שבחבו הנתון. וכ"כ בית מיירי שבת קלו. דינוק ואדום מלים מיד וכ"כ ב"ח יו"ד ריש סימן רס"ג ולמנם הדקדוק ממ"ש רמב"ם דנחלת ינוק ביום השמיני היא רחי'. לך מ"ש ב"ח דחולי מלין מיד כמ"ש בפ' הקודם, פלח כי חמ"ש רמב"ם שה חולי הוא מוכח להעיך וכמ"ש גם בפ' הקודם דנפולי יחמין ז' ימים. (ופי' גם, נפש מי מיד"ל סי' פ"ד

בפי' מפופין מה זה מחמת דבר לחר שכ' ב"ך רס"כ סק"ג בשם כ"י בשם הנתון שיין מוהלים עד שיבריא. ולח ראה ברמב"ן ורשב"ח שם שהפי' הוא על החי דר' נתן):

ומ"ם רס"י שבת קלד. ד"ה לח וד"ה לברכי כ' דינוק חלש ואין בו כח ומכוכן הוא. וכן טור ריש סי' רס"ג שהביח דברי רמב"ם שסכנת נפשות דוחה הכל וכו' לחר ינוק יחדום מוכח דהוא חולי גמור וח"כ לריך להמתין ז' ימים. וכן מוכח מש"ך סק"ח שליין על רס"כ סק"ד שדינו כחולי שבכל הגוף וכן הגר"ח סק"ח. ליין לרס"כ ס"ב מסמע כן (וח"י למה הטור הפריד בין הדבקים ולח הביח דין ינוק ואדום בדין כל חולי בפי' רס"ב) ועי' לחת לדק לובווין יו"ד רס"ג שכ' ומפשר מספיקה יש להמתין ז' ימים והביח רחי' מרנוב"ם שכ' שכמנח בשמיני שלו ינוק והוא דקדוק של הב"ח הנ"ל. נם רחיתי בשם טוב טעם ודעת סי' ר"כ להמתין ז' ימים:

ובחשו דברי יעקב סי' ק"כ מסיק לדיעה שחלים חותו מיד ולח הביח מקור מרחשונים הנ"ל, ועי"ש דמש"ה בינחוח ע"ח: לח חשני דמייני בינוק ואדום דים לומר דסכנה שלהם היח רק מדרבנן כדברים הרבה של סכנה ושם מדרבנן כמ"ש רמב"ם ותו"מ סי' תכ"ז והשם לחקרה קלי ולמה יחכל בקרבן פסח כיון דמדחו' חייב במילה. ואינני יודע יסוד לדבריו דינוק ואדום הוא רק דרבנן ומ"ש מכחב עינים דמשני ר"ש. וגם מה נפ"מ דהוא מדרבנן ס"ם כיון דרבנן אין נוחנים לו לימול לחנוס הוא:

ואמנם כי נדברי יעקב עלמו דוחה כן וכ' דזה מ"ש שם כגון שהיו אביו ואחו חבושים בבית האסורים וירושלמי בים כחובות לחמרו נעשה כמי שחבשוהו סופרים דגם לפי' דרבנן חובשו ום"ם לינו יכול למול, ועי' בשר המלך פ"ט מקרבן פסח ה"ם דמק' מינחות הג"ל דכל דהוא חנוס אין מילת זכריו מעכבת לת הפסח למה בפסחים נב. לחמר רבח שכל הוזה ולחזל העמידו דבריהם במקום כרת לחזל אין מבילים דרך חלרות ופרש"י וידחה פסחו שחם ים לו זכר למולו מעכבו, הח חנוס הוא שלי' מדרבנן להביח לת החזל ולמה לחרן שם, ואח כיון דמדחו' יכול למולו שיכול להבילו דרך חלרות שפיר קרינן בו ומלחה לוותו חז יחכל בו ד"א ודחה לת בחי'. ובלחמת עיקר החי' הוא כח"ם לח"כ כיון שהי' יכול להביח לת החזל חע"פ שפיר קרי' בי' יכול למולו, ולני חמה למה קלחר לה בלשון שמח ומה מספקא לי הא כודחי כן הוא דחל"כ ק' על כל המילות שם חלנחו חמה וכחיב לי' ניצא וחבושים בבית האסורים למה לחסור לחכול לת הק"פ הא ס"ם פחה לחנם הוא דחפי' מילה שלא בזמנה מיהה חלא ביום כמ"ש שם עב: וע"כ דלף דחנוס הוא בלילה כיון שביום הי' בריח ולא היו עוד הבושים ולא חל בזמנו לחסור לחכול הפסח וה"ה בחזל

בחומל כיון שהי' לו להכין מע"ש אין לו דין תושב. ועי' תבואי מור ח"ח סי' ל"ב לחוה ע"ו שהק' נ"כ קו' זו מפסחים ומחלק בחמת כן דחומל כיון שמן התורה יכול להביאו לא הי תושב ומן התורה לפסחר לו למול וכן כ' תירוץ הנ"ל וכן כ' בס' חמדת יפרחל ח"ח דף קכד. בשם בעל תבואי מור. ולפלות שבעלם ממנו שנם הקו' נם התירולים הם בשער המלך וכן מה שהק' שם על השמטת הרמב"ם מי' רבנו שהיו חבושים בבית האסורים ושהניע קו' ז לפני נדולי הדור. והלח נם היח כתובה בשער המלך שם. ועי' בעניו זה בספרי חלק ב' סי' כ"ה:

סימן סב

לכבוד הרב הגדול מ' יהושע העניו

הירשהארן יחי' רב במאנסרי"א.

ע"ד שלחתו לחודש ס"ח קטן שכתב לית לי' וחס יחפור לח היריעות מבחוץ כמנהגנו יחי' היקף של הספר נדול מלרכו והוח נגד מ"ם בגמ' כ"ב יד. וחפן הוח לחפור בלופן הנזכר בסור יו"ד סי' רע"ח בשם חגו' הרמ"ם:

הנה לף דשיך נזה לומר כמ"ש ר' יהושע בשבועות ק. כשנחת עשית פעשה בידך. ולכלח נמי חם לח ישנה לח מנהג התפירה לף שיהי' היקיפו נדול מלרכו מ"מ לין הוח פושה בפועל כל מעשה וחס יחפור לח היריעות נפרט עושה מעשה נגד מ"ם יו"ד רע"ח סעיף לי בשם מס' סופרים פ"ב הי"ח ולין תופרים במקום שבחב, מ"מ נרלה דדין היקיפו כלרכו תמור יותר דמפורש בגמ' ורמב"ם ודין תפירה מבחוץ ליתח בגמ' ורמב"ם השמיטו. ג) ולף כי לאנני יודע משם לדין היקיפו כלרכו ומסתמת היח משום ותנהו וכן נרלה מלשטול ח"ב סי' י"ח דף ל"ו ע"ב, ונם הטופרה שלח תהי' נפרט הוח משום נוי וכמ"ש בתי' רמ"ם כלל נ' סי' ז'. מ"מ לח כל נוי ומכושר שוה ויש מדרנות וחלוקים בדבר ורלי' ממנחות פז. לין מניחין לח מחוק ולח מכושל וחס הניח פסול והח קחני ריפח לין מניחין לח הליפטיון וחס הניח כשר ותי' ר' חגי חוליח דשמעח לן מחים חוליח דפירח מחים הרי לף דעורב התיפור משום דכ' תמימים ונסכיהם שיהיו חנסכים תמימים ונכתבים כמ"ש במחני' שם והלפטיון ליכו תמים ונכתב מ"מ בדיפנד כשר דחיכו מחום וחוליח דפירח מחום וכן בוכחים יח. בנדי כהונה מבוטלים משוחקים עבודתו כשרה לבל מטושטשין ומקורעין פסולה לף דשניהם המעשה משום דכ' לכבוד ולהפלרת הרי הים הלוקים בדבר וכן מתני' מנחות פג: מכלן היו מניחים ורמ"י דמנה להניח מן המובחר ומ"מ כל התרנות כשרות בדיעבד לבל חס בתליעה פסולה (שם פה.) ונרנרין שנרו וכו' פסול (שם פה:) והכח נמי י"ל דלף דהקיפו נדול מלרכו נלוי וניכר יותר תבחין לשיחם יותר מענין הסטירה:

נ) **ונם** פלח בחשו' רח"ם שם כ' השוחל שחנחב ווירלבורג ובשירו לחפור בן שתי יריעות יחד וכחב שלדעתו יותר טוב בן לנדול ולחזק, והלבם השיב לו ושל סתפירה נם לתי רלויתי לחבח מחרי ז"ל שחפר ס"ח בחשר בחבח, לך בספרים סתילונים (חס' סופרים) יש שים לחפרה מבחוץ וסתפירה מבחוץ היח יותר יפה שלין סחופים נרחים בפנים ונרחה בבל בקלף חחד, וסתופרים בחשר בחבח דעתם נוטה שתם שבחבו להפרה מבחוץ למטושי שלח יחפור מבפנים בשין תפירה חון כי זה מבושר ביותר לבל לחפור בחשר בחבח ה' נרחה בעיניהם מקויים יותר עכ"ל ח"כ דעת הרח"ם שטוב מחר לעשות בן ובוחלי נם דעת הטור היח כ'. ומה שליין בב"י של תה"ד סי' כ' לח מלחתי שם דבר, ות"ם בשם' סופרים היינו שלח יחפור מבפנים כתפירת חון כמ"ש רח"ם:

ופשיטא דכלי שלח ינטו ס"ח דוחים ולניהו וכמו שהחירו הפוסקים לקדור ולקלוף בשם כלי שלח יסלק יריעה, ולף שב' נס' תפידים סחב"ע ומובח בשו"ע סי' מ"ה שיכול לסלק יריעה בשביל ולנוהו בלופן יותר מהודר מ"מ כ"ז יריעה לחת ולח בספר תורה ופ"ב חס לין לופן לחר יכול לחפור יריעות יחד כמ"ש ת' רח"ם:

ועי' פחחי תשובה רפ"ב סק"ב בשם הרשב"ם דחם הקיפו נדול מלרכו לח יקרח בו בלבול וס"ב דשמו משום שהיו כבוד לבבור ולחי יודע טלבי' דין זה ולח לומד בן הניפין ס. דלין קריס בתושבין משום כבוד לבור. לבל הלח כ' הר"ן שם השתם משום שהי' נרחה שהלבור מניים לבל לח משני קשנו של ספר:

סימן סג

לכבוד הרב הנ"ל.

אודות בים המיס שים מים בקרקע וקשה להשדה להולית הולחות להנבי' לח הקרקע למנוע לח השחב בקברים פ"י הוספת שפר, ורולים להכין כמה קבריס מוחים בשמשבו"ת ולבשותם עד שילטרך ל"ש ולח יהי' הקבר מוכן:

הנה כמתני' מועד קטן ח: לין מופרים כוכין וקברות במועד וכו' פרש"י ורי"ף ורמב"ן ורמב"ם בפי' המשניות ור"ן בילה פרק לי ומוח"ח תקמ"ו דקחי של לחר המועד ותי"ב מבחר דוקח במועד הוח לחסור לבל בכל יתום השנה מועד להכין ולחפור קבריס לטרך מתים שיתרחו חמ"כ:

ובריב"ש מובח בשו' יו"ד של"ע בשחל ע"י ובשיב לשיחר ומביח רחי' מחנחות תת. בחן שמשחו לכבודו שמושים תכריכים בשעדם חיים ולפלח שלח הביח רחי' א ממ"ק, חבל בב"י ורמ"ח

ורמ"ה מביאים מלוחם ר' יהודה חסיד (ברית ס' חסידים לוח ג') שיש סכנה להניח קבר פתוח. וי"ל שגם מ"ם חוס' מ"ק שם סד"ה לין שאין עושים כוכין מחיים ג"כ הוא מטעם זה כי ר"י החסיד הוא מבעלי התוס' ותוס' ס"ו יב. ד"ה על מביאים לומר. וקצה לין לוסר ר"י החסיד נגד מסנה ז. וכ"ך על"ם סק"ו ניין לחו"ת תקמ"ו. והיא מסנה ז. ולמה לא הקצה עליו. ול"ל דדוקא בחופר למת מיומד ולא קברו לוחו ביומו לו יש סכנה אבל כגוונא דמתני' דחופר לעורך הכלל מחיים לין סכנה וכמ"ש נ"ח בשם ר' לייזיק שפיין:

ואף אם נפקום דאין חלוק וגם אם חופר מחיים בשר הכלל הוי נמי סכנה מ"מ כ' דהכא בנדון דידן דעושים זאת בשביל כבוד הבריות ותקנת המתים אלא יתבזו. י"ל דאין סכנה משום שומר מלוה לא ידע וכו' כמ"ש רמ"א חו"מ תנ"ה ס"ח דאין לשפוך חיים אלנו מפני מת או תקופה וכ"כ נו"ב תניינא חה"ע סי' ס"ט בגוונא ר"י החסיד דאין חשש היכא שהוא שומר מלוה, ולפ דבב"ב מ: לי למשומי מגולה סכנה היא וקיי"ל כן חו"מ רע"ב ס"ח ולא מהני שומר מלוה, היינו משום דאדם נחש היא סכנה מצוית ושומר מלוה מהני רק בסכנה סגולית. וגם ודאי רק אם הקברים פתוחים הוי סכנה ולא כשהם מכוסים בגסרים למעלה והוי סתימה מעליית לענין זה:

ומה שחשש מר על הלעמענט. ודאי דהוי שפר וגם הא כ' ש"ך שם"ב סק"ח דבזמננו שנותנים חרסית על פיו ושיניו הוי במקום שפר שבזמנם, ועי' טור שם בשם ר' נטרונאי דדי מה שנותנים שפר על הפה ועל העינים:

באופן שע"פ הלכה מותר ואין חשש מלד המתים לאכל לין בעמון נגד החיים, ולפ שהוא מתוקן מ"מ הוא מסוכן לעשות דבר חדש בעניני הלה, ולפשר זה הכוונה בירושלמי תרומות פ"ח ה"ב אמר ר' אחי לריכין למיתם למה דבריתא תשמיו וכו' סיי"ב. וע"פ פשוט יש עלה להניח בקבר קרשים מלמעה שיהי' הפסק בין הגוף להקרקע וכמ"ש למעלה בשם ש"ך שהחרשים הם כשפר ה' יתן לכל ישראל חיים תרוכים:

ב) **ועיד** שמניחים מעת לעת מתה לניהכנ"ם. ודאי לאסור בין של חים בין של לעה ומליגו ביו"ד שד"מ ס"ב רק מכס ותלוף ונאתן מכניסים לוחו לניח המדרש ועי' תכמת אדם כלל קנ"ה לוח י"ח דדאוי לבטל המנהג וע"ז נאמר ותבאו ותטמאו את מקדשי וכ"ב דברי מלכיאל ח"ב סי' ל"ג ומניח פשוק זה ומניח שם בשם זכור לאברהם בשם פאר הדור לרמב"ם סי' ע"ז שאין להכניס מת בחלר בהכנ"ם:

ואשה, הלא במ"ק כו. דאין מניחים מטתה בריחוב וכ' רש"י משום זיבה וקיי"ל כן סי' שנ"ה, ופשיטא דבהכנ"ם חמור יותר מריחוב וכפ"ב בא"ח סיס פ"ח. ועי' נדה

מא. מחלוקת ב"ש וב"ה ותו' שופה כ: וקדושין נב: תשה בעזרה ותו'. ופשוט שם"ם מל"ם שעוף י"ש שמסתירים עשום מלמידי מכמים בניהכנ"ם. ובהמ"ד, דמידי שעושים ההספד אלא בפניהם:

סימן סד

לכבוד חרב הגדול המפורסם מ' ש ל מ ה

דוד כהנא שי' דומ"ץ בווארשא.

אשר אחל חות דעתי לומות נחות נויות מתי ישראל, שהשלטון מבקש לתת להאוניברסיטה מתי ישראל שבניה החולים לנחות לנורך מכמת הרפואה, וכות מליים כי אם לא יתנו לו אז לא יקבלו תלמידים מבניי ללמוד תלנם למודי הרפואה:

הנה תלמלי השלטון בשלמו נוקה בזרוע את המתים לנחות. ל"ל שאין מיוב למהות בידו ע"י תחבולות והולאות וכמ"ש תה"ד רס"ד מובא רמ"א שם"ח סק"ח אם המובל מרשה בסמוך על הקברים ולו לאסור למחות בידו אלמי בהולאה פרובה מ"ל למחות כיון שהוא עושה בע"כ של ישראל. ודברי שיבת ניין מובא בפת"ש שם סק"ד בשובדא שמובל העיר דלה לעשות דרך דניס בבית הקברות ודעת הרב ר' אפרל ליפא שאין הקהל לריכים לבובו הרבה והמחבר סותר דברי המה"ד. מ"מ כ' שדבריו לויס מבריעים, בשם ל"ל החם בשובדא דידי' שאני שהי' בזיון תמידי לבית הקברות ודבר המתקיים לעולם ויש לחוש שברוב הימים יחפרו שם בדרך ויולילו עלמות המתים ויעליבום לחון, אבל הא בב"ד ס"ם אין לדבר מזה כי אין המובל נוהר נזרות לחת לו רק את בבקשה אלא שמחייב בדבר אחר:

והנה שאלה זו התעוררה ברחשונה בחשו' נו"ב תניינא יו"ד סי' ר"י ובהשם סופר חיו"ד אל"ו ובבנין ניין ח"א סי' ק"ם קע"ח קע"ב קע"ג ובנחל תשכול ה' מילה דף קי"ו. והח"ם דן בזה דלבר שיש בזה לאסור טול המת עוד יש לאסור הגלה במת כיון שב"י נתות המת ידעו לוך לרשת חולי זה. ומקצה מבכורות מה. בחצה נוי' שבחתיבה שרפה למלכות ושלקו לוחה כדי לבדוק כמה לחבירים יש, וחירן משום דמת עכו"ם מותר בהגלה או חפי' שפחה בנעניות היתה י"ל ג"כ דמותר בהגלה ומק' .וגיטין מג. דמשני במנוול ומוכה שחין הא מיי למוכרו לחר מיתה לכלבים או לנתות לרשותה לע"כ דעבד מת לאסור בהגלה. ותי' דלפ דמותר בהגלה מ"מ אין רשחים לגוולו כמ"ש שמואל בגדה מז. לעבודה נתהיו לך ולא לבושה:

ותמוה כיון דתי' מתחלה דבבבורות י"ל דהיתה שפחה ומותרת בהגלה וגוולו ת"ל אין ניחא לי' לח"ב דבניטין לאסור בעבד לגוולו. ודפתו

דאף דעבד ונשתה מת יש מורים בהגהה פ"ם טהל חמור יחבר ל"ב ה נבכורות לא משמע לטוהל בשמחה. ובודאי דא"ל לומר דרק התדון לאסור לבייש את העבד ואחרים מותרים, וכללו ל' למה לו להם"ם לומר דבכורות מיירי בשמחה של ישראל, דהא מחלוקת היא בגדם לי מותר לבייש עבד וקיי"ל כשמואל דאסור כמ"ש רמב"ם פ"ט מעבדים ה"ת וכ"כ ר"ם פפ"ז מהלכות מ"ה על הא דרבב"ג במוספתא דשפלים אין קיבים אם הקבר משום שאין להם נחלה ומק' ל"ה אפי' עבדים נמי דאין להם נחלה הרי דעבד יש לו קבורה וא"כ אסור לגוללו, וכ"כ מקנה קדושין נו. ד"ה המקדש דמשמע זה שכי בהג"ה מיי' מובא כ"י ומ"ש סי' תקכ"ו סק"כ דלנפשים אין קבורה דאין להם נחלה ה"ה לעבדים, אך הא הג"ה מיי' עלמו מביא ראי' משפחה שהסילק נפל לבור ומבואר דעבד מצוה לקבור דאל"כ אין ראי' מולד שפחה שהוא עבד. ובכבורות פשוט דהיתה מכוי"ם דאין בה אי' הנאה וגוול וכמ"ש סנהדרין יט: בערלות פלשתים דוד סבר חזי לכלבי ושוברי ושי' רמ"ן תו"ח י"ד תות י' מסופק אי שייך לאו דלא תלין בנכרי ופשוט כיון דלא תלין משום נזיון לא שייך בנכרי וכמ"ש בסנהדרין הנ"ל. ושי' בח"ם סי' הנ"ל שכ' ומומחה מת היא משום אי' הנאה כדי שלא יבאו לבזות ממנו וכעין פ"ם בגדה נה. גזרו טומאה בשור לדם שמא יעשה סודות תביו ותמו שמיתים ולכן גוי דמותר בהנאה אינו מטמא בהאל והוא דבר חדש שים גזרה חן התורה והוא כמ"ש ר"ן מתני' ריש פסחים דיש"ל לישור כל ירושה וכל ימלא משום דלא בדילי מיני' ויש משם תקלה ושי' ספרי ח"ת סוגיא ל"ת תות ח'. ושי' בית הלוי ח' כלל ח' דכ' לכאך דאי' הנאה תלוי בטומאה דילפי' שם שם מתרים וכשי' דומיא דמרים דמטמאה בהאל ולכן גוי שאינו מטמא שותר בהנאה:

וכן הוא בירושלמי שבת פ"י ה"ה מתני' המוליא המת בשבה ר"ם פוטר ומקשה והא ר"ם מוהה בשאור הנאה דא"ל שיטור ומשני תיפתר בשת גוי וכיוצא דשת גוי מותר בהנאה וכ"כ רשאוים רבים המובאים בספרי חלק ח' סוגיא ל"ה לבל בירושלמי ב"ק פ"ח ה"ח תיפתי והשת יהי' לו יצא שדם שאין לו הנאה בשותו מדלא מפליג מוכח דסי"ל לאפי' גוי שת לשור בהנאה וכ"כ תשו' רשב"א שם"ה ותשי"ז כתובות ס. ד"ה בשמרתה ושוד פוסקים כמ"ש בספרי שם וק' מאד מסנהדרין הנ"ל מזי לבלבי ושוברי וי"ל שם שלמי בשבת יעקב ח"א סי' פ"ם דהא דשת גוי לשור בהנאה דוקא גוי שאינו קנוי לישראל משא"כ בגוי הקנוי לו ושם היו הפלשתים קנויים לדוד בשוקה מלחמה וכמ"ש תו' גיטין לח. ד"ה בשוקה לבל בקהלת יעקב שות פ"ם ובדבי יו"ד שם"ם שמתו שה בעשם לשלוק זה ול"ש:

אבל מ"ם פ"ם לשאור נשום שמת משום אי' הנאה יפלא מאד דשת שין זו הנאה בגופו של שת רק גרשת בעלמא וכמ"ש ריטב"א סוכה לח:

ר"ם והלשר דלא שביב לשור בשה"נ אלא בשהנה בגופו של שאור לבל בל שאין ההנאה מגופו אלא שבורם לו הנאה וריום ממקום שאר שינה הנאה וכמ"ם בשור הנאה מתיין שמוכל בו בימות הגשמים ושם"ם שבורמת לו מבילה זו לעלות מבומאה לשהרה ומבשירתו לבל הדברים וכן בשבל של ע"ז אם אלא מלילה בשרה לשע"ג דמרוחת שוכת בהיות אלילה ל"ת הנאה בשאור וכ"כ שער המלך פ"ח מלולב ה"א דלמסקנא ערוכין לח. דשרוב בניות הקברות מותר דמלות לשה"נ לשם"ם שפ"י בשירוב נהנה בניות המשהה מ"מ כיון שאין גופו נהנה מבנים הקברות הוי רק גרמא, וכן בבנין ניין ח"א סי' קי"ם בשבל שרובה רוצה להשתופו ולהשים לותו בעלומית וניין שרף למען ישמוד ימים ועיש להשלמד בו מבמת המשם, וכ' לאיסור משום שקלה שמא יהנה בגופו כיון שמא לשור בהנאה, אבל לא שלה של דשפו דבמיבה זו שלמה לחכמת הרפואה מחשב הנאה:

ועי' בחתם סופר חו"מ סי' קכ"ח שהג' רעק"א הקשה לבעל חות דעת לין הותר לקחת שכר מקבורת מתים הא מת לשור בהנאה והלא בש"ז סב. השוכר את השובל לעשות עמו בי"ב שכרו לשור. (ובודאי דמותר לקחת שכר קבורה כמ"ם בתהני' נזיר יא. יודע לאי שהגדיר לשור וכו' מפני שאני קובר את המתים ומייבי בשכר כמ"ם תום' שם וכן בסנהדרין כו: הנהו קבורלי דקבור נפשא בי"ם רשמון של עלרת ופיי"ם ברש"י שהי' בשכר והוו רשם דשמם הרי דבשול מותר לקבור בשכר) ושי' בשל תו"ד דקבורת המת הוי למשם המיבלה מב"ה מותר ופיי"ם מ"ם הת"ס ובספרי מ"ת סוגיא ל"ה הבאתי קו' זו בשם ס' בית לברהם להגר"ק מסשבלהוי ז"ל ופיי"ם מה שהרלתי ושי' בשם' לאחרי יומר מ"ב סי' כ"ב:

אך השבש בגמות המתים משום גוול השם שהוא לי' דאי' בש"ם מולין יח: ובודאי שבלמד מלת תלין, וברשה דאלו הי' מי שאמר בשיין, דניחא לי' להתגוול לאוכלת רפואה שרי לגוולו כיון דאינו מקפיד על בזיונו. וכ"כ בחתם סופר יו"ד שכ"ז במקום שהחיים יודעים שכך מנהגם ויקלו לותם ומוחלים על כבודם שרי וכ"כ בנחל לשכול ה' מילה דף קי"ו דמ"ם בערכין ז. הששה שישבה על המשבר ומתה מקריעים לת כרשה. משום דמסתמא ניחא לה בגוולה כדי להציל לת בנה אך ק' מסנהדרין מו: לי קבורה משום בזיונו לא כל כמיני' לומר שלא יקברוהו משום בזיון קרובו וכמ"ם רש"י, וכ"מ פי"ד מלכל ה"ח בשם רמב"ן ובבור יו"ד שמ"ח בתבו דקבורה לא רק בשביל משפחה רק משום בזיון לבל החיים, ח"כ ה"נ בגוול זה לינו יכול למחול ולאפי' לם בני משפחה ג"כ רואים עשום דתלוי בכל ישראל:

אבל נראה לחלק דבגדון הח"ם בלקוט השבנים לין הגוול גדול כל כך לבן ניתן למחילה, וכה דערכין דמקרעין כרשה דהגוול הוא רק לפי שעם תלוי בדעת המת, ודוקא בשום שלא לקברו דנראה

דגרוסם בטוטו לכל והכזיון הוא תמידי מש"ה אין בידו למחול, ולכן הכא בנהוא דהוא ממש שובדא דערכין יכול למחול (עי' ספרי הלק ח' סוגיא י"ב אות ב' ו'):

ונראה פשוט דאיסור טוול המת נדחה מפני פקוח נפשות כיון שמ"י הגחות ילמדו לרפואות חולים מסוכנים, ואמנם בנחל תבכול שם כ' בשם הג"ר קאפיל מוורמיזא דאין לו' טוול המת נדחה מפני פקוח נפש וזה שאמרו אין לך דבר שעומד בפני פק"נ של החיים רמיא מלוה ז' ולא של המתים שהם חפשים מן המלוה וכן דעת הגר"י פעליגער בנגין ליון ח"ת סי' ק"ע קט"ח. משום דעת רש"י ב"ק ס: שאסור להניל מעמו בממון חברו וכ"ם דאסור להניל בקלון חברו דכבוד חמור מממון כדמוכח בב"ק לח: כתשה שבתה לפני ר"ע. ותפר לדעת תו' ב"ק ס: דמותר להניל מעמו בממון חברו כ"ו רק אם דעתו לשלם אבל הכא דח"ת לשלם למת אין בזיונו גם לפי' תוס' אסור וגם כ' פשש של הג"ר קאפיל דאין של המת מוטל להניל אף המי ופי' שם קט"ב קפ"ב דיהרג ואל יעבור לכייש אדם מי ורחי מב"מ גם. גם לחדש עיפיל מעמו לכבוד וכו' ופיי"ם קס"ו רחי' דאין נזל נדחה מפני פק"נ מיומת פה: דילוף ר"ש פק"נ דומה שבת מעבודה. ופשיטא דאין עבודה דומה נזל וה"ה לפק"נ:

וכל הדברים תמוהים והרחוק מלשום דאיך יפלה על הדעת שדעת רש"י שאסור לאחד לו למחנה גדול להניל חייהם פי' שיקחו פרוסה פ' של חים אחר ואפי' על מנת לשלם אלא הא שפרש"י ויניה שלא ישרפוה הכוונה כמ"ש שם' אמרי אלעי שם דהרח"ם כ' דמבטיח לי' מחי למיקליהו אדעתא דליפטר מחשלומין ואמרו לי' דאסור להניל מעמו בממון חבירו אדעתא דליפטר אלא יניל מעמו וישלם הרי דהרח"ם ס"ל ג"כ כתוס' ומ"מ מפרש דשדיין לא שרפוהו ואי"כ מה דכ' ויניה היינו שלא הניח לשרוף וכן פי' דברי רש"י, ומ"ם בגין ליון רחי' מעבודה, ליתא דהא גמ' קאמר דחמיר פק"נ מעבודה דלהחיות אפי' מטל מזבחי מקחנו ושפיר י"ל דפק"נ דומה נזל ועוד די"ל עבודה חמיר מנזל אך נזה"כ היא אדם וכו' ולא מן הגזל, גם י"ל דודאי ניחא לי' לקיומי מלוה בממונו ואחרו מוחל על ממונו בשביל פק"נ להניל חברו וכמ"ש בסנהדרין סג. אפי' מטרח ומיגר אנורי חייב וי"ל דאפי' לוות שתינו רוצה י"ל ס' דמב"ם ספ"ב מניזוקין בגט מושה ומשי"כ בקרבן הגזל דגזה"כ הוא שפסול. כ"כ דמב"ן במלחמות סוף ב"ק דאיסור נזל נדחה מפני פקוח נפש ומ"ם בגין ליון דאפי' לכי' תו' ב"ק ס. הכא דח"ת לשלם בעד בזיון המת אסור, ליתא דלמה נזל חמור יותר משבת משום דבשבת אין שום מלה לתקן את האיסור לכן הוא נדחה מפני פק"נ משא"כ בממון חברו דיש יכולה שלא לעבור על איסור נזל אם ישלם למה לדחות אי' נזל והוי כפלי"ת אם יכול לקיים שניהם מוטב. אבל אלו לא אי' אפשר לתקן ע"י חשלומין בודאי

נם אי' נזל אי' נדחה ל"ב במת כיון שלא"ת לשלם את הבזיון שפיר דומיב אי' נזל מפני פק"נ. ומ"ם בב"ר קאפיל והבנין ליון דהמת פטור ממלות פק"נ, זה אמת אבל הלא אנו דנין. על החי אם מוחר לו לבטל את המת והמי מלוה על פק"נ ופק"נ דוחה איסור לבזיון את המת. ומ"ם מסוטה נח לחדש עיפיל עלמו וכו' הרמב"ם השמיט דבר זה ומ"ב דמ"ל דלאו דינא היא רק דבר אגדה ומוסר וכבר כתבתי בספרי דהרמב"ם בשיטתו בפ"ה מיסודי התורה ה"ד דב"מ שנאמר יעבור ואל יהרג אסור להחמיר ומש"ה ס"ל דבהלכנת פנים רק נח לו לחדש וקמ"ל דהכא מדת חסידות היא ומותר להחמיר ומ"מ לא הביאה משום דאיו דין. ובגדון דידן מפורש בספר חסידים הנ"ל מובא בבאר היטב יו"ד שנ"ב בשם דבר בציר מחפשים על לוחן המתים וכו' וכל דבר שהוא משום פק"נ יכול לעשות למת:

אלא שהגו"א חגיגה יו"ד ר"י תולק דזהקה בים שפק סכנות נפשות לפניט כתולה או נפילה גל אז כל האיסורים נדחו. אבל בנדון דידן אין כאן שום תולה הלריך לזה רק שרוצים ללמוד תכמה או תולי יודמן תולה שיהי' לריך לזה ודאי דלא דמיון משום תשבח קלה או שום אי' תורה או אפי' אי' דרבנן שאם אחם קורא לחשבח ו ספק נפשות ל"ב יהיו כל מלאכת הרפואות שחיקה וביטול סחנים והכנת כלי ליומל להקזה מותר בשבת אמת יודמן היום או בלילה תולה שיהי' לריך לזה ולחלק בין חשבח לזמן קרוב לחשבח לזמן ריחוק קשה לחלק וחלילה להחיר ואפי' רופאי האומות אין עושים נסיון בחכמת הרפואות כי אם בהרוגים ע"פ מספר או כמי שהסכים בעלמו בחייו לכך ולכן אין בזה שום לד להחיר עכ"ל:

אבל נדחה דכדורו של הגו"ב לא היו הגחותים בחולים נפרלים והי' מקרה רחוק ולא שכיח שיודמן תולה כזה. וע"כ אסר הגו"ב. משא"כ טחה שמעשים בכל יום ויום שעושים נחותים בחברים הפנימים. והם מהחנאים הרחשים של הרפואה וחולים כחלה שלריכים נחותים שכיחי טובא. פשיטא דנחות המת הוי פק"נ ממש, ואם לא יעשו נחותים יגרמו למיתות רבות, ורחי' מ"ם הגו"ב דאפי' רופאי האומות אינם עושים נסיון בחותים כ"א בהרוגי מלכות, ולא כן עכשיו שעושים נחותים תמיד בחתי בזי החולים, ומ"ם הגו"ב שאם תאמר שאשם זה הוי בפק סכנה יהיו כל מלאכות שבת מותרות שאשם אמת יקרה תולה שילערך להם, תמוה הדמיון דהא שאני בכל אלו שאשבר להכין ולעשות מהמוכן משא"כ הכא אם נאסור הנחות ח"ב תמיד לא תעשה ולא תודע שבת התולי, ואף שבנדון זה שם מהיש רבים "נכריס לרוב לנשות בהם הנחות אין הכרח לנוול את ישראל, מ"ש הרי ליתא ביומא פד: אין עושים דברים אלו מ"י מבו"ם וכו' וכמ"ש תו"ח בב"ח סי"ב וט"ז סק"ה, והרב המחיר למשבה השולחן בגו"ב ר' ליב פישלם בן הג"ר מאיר בומשלח מי' רב נובהרי' מגדולי פראג:

ויש לדון מוד בגדון זה, דהכא יפי' מלבון לכל הלומה ולשמלה בקמיטו, שיתמרו הפתים הגם שם ישראל היו מושם לחומלם הבריאות ולרבי החיים, והקול בפיניו פקום נפשות ישראל ותוה"פ, והוי חלול השם, ומלבון הלומה יכול לדחות גוול המת. ואין להביא ראי' לסיפר מהא דהחירו משום חיבה כמ"ש פ"ו טו. כשכר שרי משום חיבה וכן רמ"א יו"ד רל"ת ס"כ דמשום חיבה מותר למסור מזוזה לגוי ועי' יד שאול שם דפשטות סירושלמי והש"ס שמסרו ס"ת למלכי המלך לפי דאז בזיון התורה וכמ"ש בסנהדרין קב: שתחתיה זכה למלכות מפני שמילין למסור ס"ת לבן הדד שאתר והדבר הזה לא יוכל לעשות מלי מחמד מינוך ס"ת, דשא"ה דחיטו לי' דאי' וכמ"ש תו' פ"ו טו. ד"ה שבר דאין מחיריס משום חיבה לי' דאי'. ומ"מ י"ל דרק משום חיבה יתיר אין מחיריס לי' דאי' אבל בנוגע הלחבה והמלבון לכלל הלומה אולי גם לי' דאי' מחיריס. ועי' ס"ם מ"ש קל"ד על הא דפ"ו טו. דלחסור לחלל שבת כשביל נוי דכ' דמחה נשחנה המנין מפני דכזה"ן אמו דרים בין הלומות ויאמרו כי דמו של נכרי קל בעיניהו ופי"ז יותר בפיניהם דמן של ישראל ס"כ מותר לחלל שבת, אך גם שם רק כמה לחיטורי דרבנן שאיר אבל לא לי' דאי':

אך מליטו ביומא שם: וכפשוט קרא בפ"ם משום כבוד לבור ודומה לי' דבריס שבכתב שחסור לחתרס בפ"ם כמ"ש ניתין ס: ומשמע דאי' דאי' הוא דגלמד מקרא כתב לך וכו'. וכ"כ כ"י תו"ח קמ"ד כשם מ' הרשב"ח:

ובעז" יח. עוקריס על המלכים תפ"ם שלמר בפ"ח דאי' כמ"ש כ"מ לב: ורמביס פי"ג מרולח ה"ם ורמ"ח מ"מ רפ"כ ס"ם וכ' בכ"י כ"מ שם משום דלמר בפ"ח הוחר לעבד החדש אבל חום' פ"י שם ד"ה עוקריס כ' משום דכבוד מלך שהוא כבוד כל ישראל דומה ליחור לפפ"ח וכ"כ חום' כ"מ לב: ד"ה מדברי וחו' פ"ז יג. ד"ה לחר ועי' הוריות יג. שפיר פכו"ם קודם לשפיר נשיח מ"ם הוי לבור והלי יחיד הרי דכבוד לבור מדיף מכבוד מלך. ות"כ לח כבוד מלך דומה לי' לפפ"ח דאי', והלי דכבוד לבור דומה לי' גוול המת. והל דכרטת יח. מדלניס היינו פ"ג חרוחת של מחיס משום כבוד מלכיס ומ"מ רק מומלה דרבנן נדחיס שם, כ' בחרפת דרבנן הוא חל"ו משום דמומלת כהניס הוי עשה ול"מ ואין כבוד מלכיס דומה לומה. ואין לחלק דרק פברות שבין חדם למקום נדחות מפני כבוד לבור לפ גוול המת שהוא בין חדם לחברו, דחדרבה י"ל זה קיל יותר דהל ניתן למחילה, וי"ל משום כבוד ישראל חלו שלגו לומו כמיון די' מוחל וכמ"ש סנהדרין מז. נבי לומ ישראל ניפייסו ניתל לפו ומחלי ליקרייו':

אבל מליטו כשופס מ. כמקנס ריב"ן שלל לפלות לחדוק כשדל ת"ם משום כבוד לבור ת"ר לפי לת, הגם שמת נפסקה לו רלופה כשבדלו וכו' ולחרי כן נרופה הוא, הרי דבחולה ס"ד דהחקה משום כבוד לבור ודחי דכבוד לבור לית לים כ"כ לחקן מקנה זו, רק מפני משם שיחי' גנחי ומלבון לכהן ולמשפחתו חיקן כן כי זה חמור מכב"ג, ת"כ לם משם גנחי זה שליט דלחי' שדיף מכבוד לבור, מכ"ם גול המת שהוא דלחי' לית יוכל כבוד לבור לדחות לומו:

ואמנם לפי מה שכחבתי בספרי ת"ת סוגיח כ"ם לוח ג' ד"ה לך להקשות לוך יחלוק ר' לפי על משם כבוד לבור דמפורש במחני' יומח הכ"ל, ומרלתי דר' לפי מודה למשם כב"ל חלח דקחי לפי' בנוונח דלח שייך כב"ל כגון לם לוכח שני סנדלים זה על זה ופושם השלוין דליכח פיס עליו מכל מקום לפסור לפלוח בסנדל מחמת פסיקח רלופה, ת"כ לין רלי' מכלן דנגחי של יחיד חמור מכבוד לבור, לך פחה הגני רוחה שלין לפי' זה מספיק, דלף שבשורי לפן מגילה כ"ד: ד"ה מומים כחב דלמסקנח פיקר הטעם בחקנה זו משום כבוד לבור, לפל בכ"ה מיי' פי"ד מהלכה לוח ד' מבוחר דר' לפי לים לי' כבוד לבור דכי דלידי' לח לוכח כפי שיקים שרי וב"כ דלפו מושם לפיס וכן הר"ן מגילה שם וכ"י ת"ח קכ"ח כ' דלמסקנח הטעם רק משום שמח נפסקה רלופה, ולפ"ב הדרח קו' הב"ל וכי לים לי' לר' לפי כבוד לבור דליחח בכמה דוכחי ול"ע. (ועי' הפלגה קובן ז' ד"ם דברי חכמים והטלם שכה כ' לד ל"כ מ"ם בשח דשופס):

והנה לפי נימח דמסוקה מוכח דנגלי משפחה שדיף מכבוד לבור, מ"מ דוקח בשם דמיירי בכבוד הלבור שבלופו בים הכנסת לבר, דחקנת ריב"ן היתה בבר לחר החורבן כדמשמע בירושלמי: לפל כבוד כל ישראל שבמדינה י"ל שפיר שדומה גוול המת וכמ"ש מנ"ח הרפ"ן סק"ג בשם כ"ח לחלק בין שהם ת"ח דרבים לח"ח של כל הלומה וכה"ג כ' מנ"ח קמ"ד סק"ו דים חלוק בין כבוד לבור שבמקדש לבבוד לבור שבבבכ"ם, וכמו שלמרו בברכות מז: מלוה דרבים שלני:

ועי' יבמות שם. נבי הריגת בני רלפה בת לי' שהקשו והל כ' לת יומשו לחבות של בנים וכו' מרחב"ח ס"ר יוחנן מוסב שמשקר לוח לחת מן המורה ולל יחלל שם שמים בפרהסיח ובדב"י שיהיו לומרים לין לומה זו רלויין לדבק בה שהרי משמו יהיהם בגרים ולל עשו בהם נקמה מב"ל. והגה נניח לח נוף הבריגה שהיח פרשה פחומה ונפלחה כי לת לי' שם היחר ס"ם דין לעשוך דם נקי ולף שלמרו בגמ' שם כל שהלרון קולטו למיחה, מת לת בשמים היח ולין זו נבוחה ממש כמ"ם בסנהדרין שם: היכח דמוחזקי שלני, ולין לומר מלד משפט המלך, דיש לו בח להרוג רק מורדים בו כמ"ש רמב"ם פ"ג ממלכים ס"ח לי שבריניים כמ"ש שם ס"י ולל לים בן. לבל מב"ם גלמד מצמ' זו דמשום פלבון ישראל בעיני הלומות לף במקום שעושים מלן חורה שלסור לנקום מבנים של חמת לבוחם מ"ם בין שלהשקפת הלומות יש בזה חלול

כסם הומר לעבוד על לאו מפורש דלא יומתו וכו' והכא כמי דכוותה כדי שלא יתמרו שכמיני ישראל נקל פק"נ ולא תכפת לנו בתקנת חולים מסוכנים יש סמך גדול מכאן להתיר, וכן סם ותקח רופא בת לי' לת השק וכו' ומקשה והא כתיב לת תנין וכו' ותי' ר' יוחנן בשביל שיתקדש שם שמים בפרהסיא הומר לי' לת תנין וכש"כ שמומר לעבור על איסור גזל המת שמקורו לאו דלא תנין כדי למנוע חלול השם ולעז העמים. אך במדינתנו, אשר השלטון נורר ליהודים עניין כבוד האומה אין לו יסוד והגיון, באשר כי שם שם נגדק לו נרשם לחת היה. ונשמים תכחנו תמיד ומשפט ל' לנדיק לרשע, מפני סטנה זו אין להרבות מטחת המתים ולהתשלל כם:

ע' מקובלים שלח מה ס' קלד ואה שם תעב סק"ל

חלק אבן העזר

סימן סה

על דבר המפקן ר' שמחה מסקונצין לחבר ספר חלי עם מכתב הרב הג' ת"ד מפס ני' להזדקק לו להתירו ליקח לבה על לבתו בלומא לבר זה שלש שנים נפרשה דעתה וכפי הצ"ע ע"י הכ"ד היא רלה בחולות ונערים רודפים לחרי' ומשברת כלים, והיתה בסתניריום בווינן ותח"כ בניה החולים בקרלקה חלי שנה, והרופאים הליליזה ונתנו תעודה לבעלה שתין לה תרופה. והתים רך ולעיר ולא קייס פו"ר, בעניני כסף הוא מקייס כל התיובים כדת. ולחבר הדין פשוט, לכתוב בקלרה:

א) **הנה** פשט מרס ר' נרשון שלא ליקח שהי נשים הוא משום קטנה כמ"ש הב"ה מרדכי בתובות סי' רל"ח מהגו' ר' תלינדור כהן וכ"כ תשו' ר"ן סי' מ"ת, ובמהרי"ק סוף שורש ק"ל בשם תשו' הרשב"ל שר"נ נזר לנדור בפני הפריצים והחוללים המעוללים בנשותיהם שלא כרלוי ומש"ה בנשתעית ל"ש חר"נ כמ"ש ד"מ ה"ט סי' ל' לוח י' וכ"כ כ"ה סי' קי"ט ובכן הסכימו נדולי פרנקפורט ור' שכנה וכ' בשו"ת הב"מ סי' נ"נ דנם מהרש"ל החולק בתשובתו, היינו לוסר הלא לנרשה בע"כ בעת חלומתה לם היא עתים חלים פתים שוטה לכל מודה דנשתעית יכול ליקח לבה לחרת עלי', וכיי רמ"ל סי' ל' בעיף י' דלפי' לחותה דעה דר"נ נזר לף במקום מלוה מ"מ נשתעית עדיף והטעם משום דר"נ לא התמיר רק לם יכול לנרשה לבל נשתעית היינה בה נרושין ול' י"ל כמ"ש דנרי ריבות רל"ד וה' רמ"ם ל"נ דנשתעית לין לישור שתי נשים הלא מקרי לבה כלל דהוי היינה רלוי לו. ותב"נ דנמתני' נדה יג: החרשת והשוטה וכו' פקחות מתקנות לוחן ורלוי לישות מ"מ היינה לבה כמ"ש רמב"ם פ"י מנרושין הל"נ שלין כח נבן דעת לדור עם השוטים:

ב) **ופשיטא** דלבה זו שבשעון מהנהנת שוכרת כלים וסוכנת תחיד בחולות הוי נשתעית לף שלין בה סימני שוטה שבתניגה נ: כמ"ש רמב"ם פ"ש מעדות ה"ט השוטה פסול לעדות ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים חורק תבנים בלבד וכו', והבריימא שבתניגה לא מיירי בשטונע זוה פשיטא ול"נ לשתול עליו היינה שוטה אלא מידשה דלפי' לם מתנהג בכך דעת בבל סימנים אלא שבדבר פרטי זה נערפה דעתו ג"כ הוי שוטה ועי' בספרי חלק ל' ריש סימן כ"נ, ונם הבית בדון זה ת"ל סי' שוטה שבתניגה אלא בל שת"ל בשקול

לבעל לדור עמה בדרך העולם ות"י לנהוג סניני הבית מוחר ליקח לחרת כמ"ש הפוסקים, עי' בית שלמה חה"ע ל"ה ופתחי תשובה ל' סקט"ו שה"ה בבל סניני שטות וחלוי ברלות סיני ב"ד וספרי ח"נ סי' ס' לות י"ד ום"ו:

ג) **ואין** לחוש להחיר לו, שמא תחרפת משנשוטה ומי' ניטין ט: שוטה לא שמי' בידן וכי ס"ד שיבטל זה מפו"ר משום ספק זה וכ"כ לשת נדק לובלווין סי' ל' כ' דת"ל בירור ע"י שמחלטה אין לה רפואה לעולם טיי"ש, והת מוכח בן מדהלריכו להשלים לה נם לבשתשפה, הרי דהחירו לו ליקח לף דלפשר לה להחרפת, ונם הלא הבת יש תעודת רופאי בית החולים שבקרלקה שתין לה רפואה ומי' בחשו' הנאון בעל הרי בשמים שבם' בלר מבה דף קיל לוח ת. דנבה"נ בשהיית בניית המשוגעים ת"ל היתר ממלה רבנים דהת דהלריכו בנשתעית מ"ר הוא מפני החשש שבשלילה בל דהוא שילחה הבעל מלשתו ליזה דבר שטות יאמר שהיית שוטה ויקח לחרת ולבן הלריכו להליע הענין לפני מלה רבנים למען יבאנו לם היה בבלל שוטה לבל שהיית יובבת בניית המשוגעים ורופאים מתליטים שהיית משוגעת לחרי' דעל בין"ב לא. החרים ר"נ מפיקרת, אלא שהמנהג להחמיר להלריך מלה רבנים:

ואמנם יש לפקפק על נחמנות הרופאים, דלף דערבותה של עבו"ם נחמנים בש"ס ניטין י: בל השטרות השוטים בערבותה של בוחים בערים והת דלימא שם בח: שמע מקומנדריסין לים שלוני מת הל יקיתו לת לשטו, הייבו דלמשני נגמ' דבמילחת דשייבי בה עבדי לאחזוקי שיקרייהו בדי להטיל לימה בש"ס רמב"ם פי"נ מנירושין הי"נ וחלבה מתוקק סי' י"ז סקב"ח מפסבי מהרי"ל, (ורליתי בחשו' חייס של שלוס ח"ב סי' י"ם בשם בית לפרים דחזקה ערבותה לא מרעי נפשייהו לא מהני בך לשנין ממון דוקא אבל לא באיסורים ומביא רלי' מקומנדריסין דלף דערבותה שם ומ"מ לא מהימנו שלא במסל"ת והשתא דוחה רלייתו וכאב דערבותה שבאמנו על בך נחמנים וקומנדריסין שאני שהם ממונים רק להרוג ולאבד ולא על סניני עדות, ונפלאתי דבקומנדריסין שאני דבוונתם להטיל לימה, ומ"ש דערבותה אין נחמנים לאיסור, עי' יו"ד קס"ה בהג"ה לשנין אי' ריבית דרבנן היכא שנשו מבצע חדשה ות"י אם הוסיפו או פחתו חומש סמבי' על הערבותה) ומ"מ הבא י"ל דאין לסתוך על מעודת רופאים דלא שייך לא מרעי נפשייהו בי לא שו עבידא לנלויי שיבולים להחנלל שאח"ב נשתנה מלב המחלה ע"י ליזה סבה. ובבלל הרפואה תלוי בשקול

בשקול הדעת. ומעשים בכל יום שעובי הרופאים מתלקים בדעותיהם, ועי' שבות יעקב ח"ח סי' ס"ם וס"ו וח"כ סי' ע"ו ד"ל רופא טועה ואומר בדדמי, ואפי' שני עכו"ם מסכימים ומכווינים לדבר אחד מעשים שאינהם יודעים בדדמי וכמ"ש ביבמות קמו. מהה נפי כע"ח למיין וכמ"ש בכ"מ בה"ע י"ו פ"ק קנ"ב:

אך נראה דכמו דבמקום פקוח נפש ליפת נוי נתמן מקום דמ"ל לנתמנות בכורה ואפי' ספק סכ"ב דוחה את האיסור וכמ"ש לו"ת מרי"ם פ"ח ורמ"ח לא"ת בכ"ת ספיף י' ה"ה הכא כיון דספק חרם ר"נ לקולא כמ"ש בי"ם סי' ח' סקכ"ח יכולים לסמוך על המתרם רופא נוי, וגם כיון דהכא רגלים לדבר שהרופא יומר אמת כיון שזה ימים ידעים שקולאתה מניח המולים והיא עומדה במיכופה, ומשורת בי"ד קפ"ו ס"ח דאם מראה הלקה שפסק דם ופחה ע"י הרפואות וניכר שהימולו ים לסמוך על רופא נוי וסיימו מעשה שים לנלים לדבר:

ד) ולענין חיוב מזונות, בימי הגמרא לרמב"ם פ"י מנרושין הכ"נ בנשמעית פסול חלה שמחכילה מסלה מבל קי"ל בהה"ע סי' ע' ס"ד כרמ"ה ורשב"ם דמייב ותלקת מחוקק קי"ם פקי"ם כתב דנם לרמב"ם רק בזמן הנמ' שמנרש בע"כ ומלוו מוכן לנרש חלה שחכמים תסרו לנרש שוסה ח"כ פסור מכל חיובי ממון מבל לדיקן שחין מנרשים בע"כ נם בנשמעית חייב בכל החיובים דנסחפסה שהוא, ומ"מ ולפי דמ"ל להשלים דמי המזונות דלה מליטו דהעדיפו כחה של נשמעית יותר מכל הנשים שהבעל חייב במזונותיהם והטעם י"ל דמזונות חין להם קלבה וחין יהוש כחה להשלים, וכמו בזמן הנמ' דחסור ליתח חסה על חסתו רק חם יכול למיקס בספוקייהו כמ"ש ריב"ם סי' ל"ח:

ונראה דאפי' חם חיטו בעוה על המזונות מ"מ מוסר ליתח תחרת בנשמעית ועדיף מכח דיבמות הנ"ל, דשחני התם דעכ"פ יש לו חסה, מבל הכח דחין לו עסה כלל, דנשמעית לח מקרי חסה כמ"ש לעיל, חף דחייב במזונות הנשמעית מ"מ לח מליטו דמי שים עליו בעלי חובות לסור ליתח חסה שמח ע"י פרנסת חשתו לח יוכל לנשם חת החוב:

ה) והנה בנשמעית רמ"ח סי' ח' סעיף י' מביר ואיטו מזכיר דלריך מלה דבניס, אפי' נם' חבי עזר בכוף מצוות הפקרת ישרחל נניס סי' ח' דחניה למה לריך מלה דבניס, וב"ח ס"ם ח' כתב בחמת דמדינת ח"ל ק"ל חלה כדי שלח יפיו קל בעיני הדוחות ליתח חסה על חשתו התחיטו וכ"כ לחת לדק לובחוין סי' ח' כי מדינת ח"ל, ועי' חשו' חיים חיים סי' ל"ח דבכלטו לח נזכר רק חנשים והכיונה חשוטים כמ"ש רש"י דבניס ח' י"נ בשם הספרי וחיקים כסופים וכ"כ ח"ם תה"ע חלק ח' סי' ד' דבמהרי"ם ריב"ב וכלטו כחטו רק חנשים חלח שב"ח מלריך בניס ועי' בית שלמה חה"ע ל"ה שחין נכון מה שנוהגים שמקבלים חחיטות בע"כ לומדי תומה, ועל הרב לנכור ליזה חנשים רחוים לכך וכמ"ש נו"כ מניטה ה"ם ס"ם ק"כ דכל רב בעירו יורה הדרך מי רלוי להעמרף:

ו) ואודות שלריך מלה דבניס משלש חרטות כ' ח"ם ה"ה ת"כ סי' ד' דלף לם הם בחת ממלה לחת תהני, ולינני יודע מה ספק בדבר הח מתני' כחוכות קי. שלש חרטות יהודה ובבר הירדן וגליל לף שהיו מחת מלך יהודה לחר ולח"כ חחת ממלה רומי. ובכלטו הלח כחב שלש חרטות. ועי' שם חרי' סי' ל"ב דקולנד רופית ובעסרלבית מהני ובודחי לם יחחטו מפולין נחליטית ווחלין הוי ג' חרטות:

ובענין זה חביח מה שחמש עלי ידידי המנות הרה"נ ר' שחלמיחל ז"ל דומ"ל מסטחשב מה שכחבתי בספרי חלק ב' סי' ע"ח דף ק"ו דבחר"נ לף לם נחמר דכיון שנחקבל חלטו הוי כנדר שים בו עשה ול"ח מ"ח ע"פ שב' חו' יבמות ה. ד"ה ואכתי דעשה דוחה לחו ועשה שחינו שוה בכל ה"ל הוי חר"נ חינו שוה בכל כיון שלח נחפשם בכל המדינות ולכן עשה דשב"ל דוחה לוחו. והקשה כיון דהוי כנדר ונדר הח הוי שוה בכל כיון דכל חדם יכול לנדור וה"נ לף שלח נחפשם מ"מ במקום שנוהג חר"נ הוי כנדר והוי שוה בכל, והנדק לחו. חבל כוונתי היתה לפי מ"ש רש"י יבמות ה. ד"ה ת"ל לחשו דמיר הוי חינו שוה בכל וכן דעת מהרש"ל שם והלח למסלה בלוחו סי' דף ק"ך ד"ה וכודחי פרשתי כן דברי נמרח ת"ק יד: לנל עשה דרבים דהוי שוה בכל נגד חבלות דחיכה שוה בכל והבחתי דברי רש"י ומהרש"ל ביבמות ולורת מיסור נויר. ועי' ביונח כזה חבני נזר ח"ח סי' ל"ב חות ח' דיו"ט שני הוי חינו שוה בכל דחין מוחרים עליו רק בני ח"ל ולח בני חרן ישרחל ולח"כ דוחה זה:

סימן סו

בנדון הלים חשר לשתו המקוטשה עמו ופירשה לבח לב"ד והברח לחמעריקח ונשבה חמנו חלף רו"כ, והוח מחענן ולין לו מי שישמעו, ושלח לה בשלה נם לחמעריקח ונם המרה כה ע"פ ב"ד כי חם מחלנת להחנרש השוב חליו בהולחותיו. והיח מסרבת להחרות ב"ד:

הנה בלה"פ סי' ע"ו ס"ב בהג"ה שמי דעות ברמ"ח במורדת על בעלה, ועת מרדני בשם רלוני דלח מסחינן לה י"ב חודש בזמן הזה כיון שים חר"נ ומחייבים לו ליתח לחרת ו"ח שלין להחיר לו, ומ"ח חפי' לדעה שני' דוקח היכח דליכח חקנה לנרש בע"כ חז לין מחייבים ליתח לחרת חבל היכח דלח חפשר לנרשה בע"כ מחייבים לו מיד

דכ' כ"ם וחמ"ת דרק ליעשׂ לחרש אין מחיריס אבל לגרשה בע"כ מוחר לכ"ע דלא אפשר למצן לה הלים י"כ תודם ואין כחה יפה מכחו מיי"ם ול"כ פשיטא דה"ם דמחמיריס בנשואי אחרת בלי שיהוי וכ"ת הייט משום דליכא מצן כיון דשרי לגרשה בע"כ אבל היכא דא"א לו בגירושי בע"כ דיש מצן שפיר מוסר ליעשׂ אחרת ול"כ בנ"ד דלא אפשר לגרשה בע"כ דכרחה למו"ל למקום רחוק, ככל מודיס דמחיריס לו ליעשׂ אחרת:

ועי' בנחלת יעקב בחשובות בסוף סם' סי' ה' שכ' דאין רלוי להחמיר בכה"ג אמסרבת לקבל גט וכוונת היס חולקיס הוא דוקא כשהיא מרולה לקבל גט לו שבידו לגרשה בע"כ ותו דכל מיקר ממס מהרי"ק שהוא י"ח שכניח רמ"א כ"ל משום גזרה שכ"א יאמר שאשתו מרדה בו ונחיר לו ליעשׂ ול"כ היכא שמחלת לקבל גט גם מהרי"ק מודה דמחיריס לו דלוושׂ מלחא ע"י ההרלוח כ"ד ומו ליכא תשעה מיי"ם. ופשיטא מלחא לפמ"ם כ"ם שם סק"כ דאם הדבר יולא לפני הכ"ד לו מובי העיר לא חייבי' שכ"א יאמר שמרדה בו ואף בנשואה מחיריס, וכיון דאתה מחיריס רק ע"י מאה רבנים ל"ם גזרת מהרי"ק אפו חינה מודעת ומוחר ליעשׂ גם חוך י"ח:

ועוד י"ל ע"פ מ"ש אפו' לאם רב סי' כ"ם דאין דהיכא דהוי מלחא דלא שכיחא אין מושמיס לגזרת מהרי"ק אפו חינה מודעת, ול"כ הכא, שאברת אשה מבעלה למדינת היס ואבעבר רכוש גדול הוי מלחא דלא שכיחא ומודה מהרי"ק דמחיריס לו ליעשׂ אפי' חוך י"ב תודש:

ובדבר ההכרזה של מודעת כמ"ש בחשובת סג: ודלא ככל חבלית ההכרזה היא רק לאם הבעל רולה למנוע ממנה בחובתה וכמפורש בגמ' שם הוי יודעת שאפי' בחובתך מאה מנה הפקדת אבל אם רולה ליתן לה הבחובה אלא שאבקש היאך לענין חיוש לא נאמרה הכרזה כלל וכ"כ בעבודת הגרשוני סי' ל"ו מובא בפתחי חשובה סי' ע' סקכ"ח. ומיי' פ"ם סי' ע"ו סוף סם"ק ל"ג בדיני מודעת מביא ההחלוקות רק לענין הבחובה וכ"כ אבן האזרח סי' ע"ב אם רולה ליתן בחובה לענין היאך הבעל ע"ל הכרזות וכ"כ בם' ברכת יוסף סי' ח', והכא אין לדון על בחובתה בחובת אלמנה כי תפסה משלו אלף רו"כ ומ"ו ים מדיס בשריס:

עוד יש היאך בנ"ד מפני שהיא מסרבת לגיים דין תורה עם בעלה וכמ"ש אאם סופר ח"ם סי' קס"ו שהחיר במסרבת יכול בעלה ליעשׂ אחרת וכ"כ גם' יהושע סי' ל"ת דמסרבת לעמוד לדין כלי היא כוברת על דת וכ"כ בא' דברי חיים ח"ח אה"ע סי' כ"ח דלא גזר בה ר"ג ואף דלפי המבואר בחלקת מחוקק וכ"ם סי' קט"ו הוי מוברת ע"ל דת רק בא שבוע להבעל כגון מאכילתו שאיט מיעובר, מ"מ גם הכא אם מסרבה לגיים דין נגד בעלה אפשר דהוי כמוברת ע"ל דת ומוחר לבעל לאסור עליה אשתו דמי"ו הוא מעגן והרהורי עברה קשים והוי מוברת על דת. (וגם י"ל דדוקא להפסידה כתובתה בעי' שתכשיל את בעלה אבל אם בעלה נותן לה כתובה ורק שמבקש ליעשׂ אחרת י"ל דגם אם היא מוברת עברה למלמה יכול לגרשה בע"כ תו ליעשׂ תשה עלי') וכ"כ בס' שו"ת תבני נדק הא"ם סי' מ' והביא שכן הקיל בעל חות דעת משום דמסרבת לגיים דת היא רשה בדעותי' ומלוה לגרשה (ופשיטא לדעתו בנ"ד שגנבה רכושו וברשה למו"ל דהוי רשה בדעותי' וגרועה ממסרבת), ואף שהות כ' זה רק למצן שיכול לגרשה בע"כ ולא שיכול ליעשׂ אחרת, אבל הא לדעת גו"ב קשה הא"ם ח' וס"ם ס"ד והביאה סי' ק"ג וק"ד גירושין בע"כ תמיר יותר מלקיחת שני נשים ח"כ למצן דמחיר לגרש בע"כ במסרבת, מכ"ם דמחיר ליעשׂ אחרת דקיל טפי:

ואמנם מבואר בם' לאם רב סי' כ"ה להחיר במורדת בלי מאה רבנים וכ"כ בת' בם"ם בחלת יעקב בא"ל ובת' תומפת ראם הא"ם סי' כ' ובת' ל"ל לוכאוין סי' ו' אות ז' בשם מהר"ם פדואה דא"ל מאה רבנים אלא בנשתמית שהיא בכלל החקנה משא"כ במורדת וכיו"ב אלא היתה בכלל החקנה וכ"כ בם' דבר אלי' סי' נת. אך הא"ם ב"ל ומוד גדולים מלריכים מאה רבנים דוקא, ומלוה להמצות בהחירה דהאי נברת:

סימן סו

לכבוד ידידי הגאון הגדול ר' משה

נחום ירושלימסקי האבד"ק קיעלץ.

אשר ביקש כ"ג ממני לחוות דעתי על אחדות ר' אלימלך מרי"ם מעירו להחירו מעגונו ואלא אלי אם קונטרסו היקר אשר אחן ואקר בחריפות ובקיאות נמיר וסבר, ואף כי הנני אץ למשות רלונו והנני סומך על חזקת חבר, בכ"ז לחשיבות דברי מר לא אפסיק בלי הענקה ופס נבר אחבר, אמיר עליהם ושיר אם לא לזכות ולא להבה, בפלפלם נבר, לדעת לשות את יפה דבר. אך כמלין מן החרלים מפקיף ומלליף וכן נגוז ועבר:

והנה מר ניהו רבה שלשה עמודים תגב את ההיתר. א) מנד מוס נכפה. ב) מאוסה עליו. ג) מסרבת לבא לדין תורה:

ונדון על הרחשון, שכפי הנב"ם יש לה חולי נכפה וחכף אחר נשואיו רחה זאת, ובלבל עמה כרפואות שחי שנים, וכי' עמה בחו"ל אצל רופאים מפורסמים ואין כל תרופה:

והנה יודע כי המקור הוא בחשו' הרא"ם כלל מ"ב סי' ל' מובא אה"ע ס"ם קי"ז מי שעשה

שנודע לו שחשתו נכפית כופים אותה לקבל גט וכ' ברמ"ה שאין כאן חר"ג, ודברי הרמ"ך מריכים פירוש כי זה לשונו ולו נולד ספק זה בחיים אין אומרים יכפוה להיות תלוי ועומד אלא כופין אותו להוליא ויתן כתובה ואם נולד בחשה יכפוהו לפרנסה השתא בחיים שהיו מוליא חלה לרצונו כופים אותו להוליא חשה שמהנרשת בע"כ לא כ"ם חלה שר' נרשון עשה נדר וכו' כי רחם הדור מרון ותקן להשוות כח החשה לכח האיש כמו שהאיש חיכו מוליא חלה לרצונו כך החשה חיכה מחנרשת חלה לרצונה אבל לא יחכן כלל לומר במקום שהאיש כופין אותו להוליא לא ינרשנה בעל כרחה ואף אם תמלא לומר שהשוה מדותיו שעוה לדם לא ינרש בע"כ מ"מ כמה שהאיש כופין אותו להוליא אף החשה כופין אותה לקבל גט ואם תמאן לקבל ימכר ממנה שחר כסות ועונה וכו' עכ"ל. והנה דבריו סותרים זא"ז כי אחר שדן אולי ר"נ השוה מדותיו והייט שגם נכפית ה"י לנרשה בע"כ אין שום סיום מ"מ כמה שכופין את האיש אף את החשה כופין, הא ס"ו דנים ועל מדוכה זו עמדו כמלאת מתוקק סק"כ וכ"ם סקכ"ב וכו"כ תניגא אה"ע סי' ק"ה, והנו"כ פי' דברי רח"ם היפב שכחחלה הי' דעתו שנכפית לא נזר ר"נ כלל ויכול ליתן לה גט בע"כ ואח"כ תסיפק אולי ר"נ השוה מדותיו וגם נכפית ה"י לנרש בע"כ אך מכ"פ לא עדיפה החשה מהאיש שכמו שאם הוא נכפה כופין אותו לנרש דהייט שיאמר רוצה אני כן יכול בעלה לכופה בכל עגמ"ק ולחלקת מחוקק הרח"ם תסיפק לי יש בנכפה חר"נ והב"ם פוסק דאין בנכפית חר"נ:

ונראה, חדא דהא תלמידי הרח"ם שם, הריב"ם כתב בהדר כ' תורי הרח"ם כן נ' לי וכו' כמום נדול כזה ח"ו שהאיש ר"נ ז"ל תקן תקנתו ויתן לה גט בע"כ וכ"כ ר' מרדכי שירת הדין כחדר כ' מורי הרח"ם וכו' וכי סבור אחה ר"נ ז"ל עשה תקנתו על עוברת על הדת וחמירת שכנחת מאיסורין ועוב לה שחחפיים כמה דאיפיסת שאם יזרוק לה גט מי יבא אחר הדבר אחר כבר עשאו. ומפורש שאם ידעי שמסקנת רח"ם דיכול לנרשה בע"כ והרח"ם הביא הסכמחם בספרו, מבואר דאחחת דעתו כן היא כמ"ש בראשונה ולא כמו שדחה בדרך ואם תמלא לומר, וגם הלא כל מה שכחחפק הרח"ם מי ר"נ השוה מדותיו קאי רק על גם בע"כ אבל לא על היחר שמי נשים דהא ליכור זה לא עשם במדינתו כמבואר בח' רח"ם כלל ח"נ סי' ו' על הפמוחים שנושאים אשה במקומכם ונוחנים מיניהם כאשה אחרת והולכים למקום אחר ונושאים אשה רצוי לעשות נדר וסיב כי לאמרו ביומא יח; ומלאה כארץ זמה זה הנושא אשה בחקום זה והולך למקום אחר ונושא אחרת וכו' לכן טוב שיסכימו הקהל לעשות חקנה לדבר על מי שישא אשה אחרת על האשה במקום אחר, וא"כ בע"ד לענין שמי נשים אין לנו תומרת מכח פי' ט"ב בחשו' רח"ם:

והעיקר דאין לנו ספק כלל לא ר"נ השוה מדותיו כיון דמפורש בסוף פ' מהר"ם ב"ב

וכללו דחחלת החקנה היחה להחיר ע"י מאה רבנים כשירצו לזכר כדבר לפי הענין הרי דלא השוה מדותיו לאסור חמיד ולזה להחיר בחנאים ידועים, וע"כ ל"ל דהרח"ם מסופק רק בגט בע"כ דאיכו הלוי במאה רבנים וכמ"ם ח"ם אה"ע חיא סי' נ' דלא מליכו ק"ב בגט בע"כ, אבל לפי הסכמת כל הפוסקים המחירים גם גט בע"כ ע"י מאה רבנים ומפורש כן בהגה"מ יכמות סי' ק"ו ח"כ אין ספק לומר דר"נ השוה מדותיו וא"כ הדבר ברור שאין בנכפית חר"נ:

והנה לא פורש בהגב"ע בחיזה עחים יש לה חולי נכפה, ובשיעת דאפי' לעחים רחוקים הוי מום וכמ"ש מהגי' בכורות מד: נכפה אפי' אחת לימים רבים כמ"ש רמב"ם ופ"ו אמרו בכחובות עב: מומים הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים:

אך יש לדון כיון שכי' בהגב"ע שהיחה נכפית עוד לפני הנשואים ובכחובות עז. ונכפה כמומין שנפחר וה"מ דקניט לי' זמן אבל לא קניט לי' כמומין שנגלו דמי וא"י לענין עשנת מומים כמ"ש בחחי' שם:. וגם הא הכא ודאי שהמום פי' נגלו כמ"ש בגב"ע שמחלית לנשי עיר דחלחין ידעו ממומה וא"כ מסחמא ידע הבעל שהיא נכפה ואחל ומה מחרעם עחה, ושם בחחי' עז. מחלוקת ר"מ וחכמים אם החנה עמה שים לו מומים אי יכולה לומר סבירה הייחי שאני יכולה לקבל ושבשו ליני יכולה וחכמים ס"ל דחקבלת היא על כורחה וקי"ל כחכמים וא"כ הכא נמי אי' לומר שעבשו א"י לקבל, ואף דהחם בחחי' מיירי בחנאי מפורש משא"כ הכא דלא הודיעה לאחו ממומה ולא החנחה עמו לקבל. אבל הא דעת רמב"ם ורמ"ה בסוד סי' קכ"ד דאפי' בסחם אם ידעה ממומו אינה יכולה לומר סבורה הייחי ומקבלת בע"כ וכן פסק רמ"א שם סעיף א', ובשיעת דאין לחלק ולומר דדוקא בחשה ס"ל לחכמים דמקבלת על כרחה משום דלאיחחת בכל דהו ניחא לה משא"כ הכא בחים לא אמרי' כן, דנראה דכיון דמלד חנאי אחי' עלה, ולרמב"ם ורמ"ה אם ידעה הוי בחנאי, לפעם זה אין נפ"מ כיצה וביצו:

ושוב ראיחי בהגה"ה אחרי שם דבשיעת לי' להסוך דאפי' ר' מאיר לא אמר ד"ל סבורה הייחי וכו' אלא בחשה אבל לא בחים דבכל דוכחי אמרי' רחם ובחפיים ונם בסחפחם שהו אבל בסחפחם שהה אלא לא אמרי' וא"כ הכא אליבא דכ"ע סבר וקיבל, ולכאורה ראי' להגי"ם אשרי מחום' עה. ד"ם וחכמים שבחבו דר' מאיר מודה במומים שבגלו דא"י לענין משום שבחפיים:

וקשה הא יכול לענין סבור הייחי לקבל ומבשיו אינו יכול לענין שבשו ז"ל. אך בחחם ז"ל דהא רק בחלו שבופין להוליא מוכה שחין ובעל פוליפוס וכו' ס"ל לר"ם בן אבל בשאר מומים ואפי' במומים נדולים מודם דסבורה וקבלה לר' יהודם דאני

דתני נולדו וכ"ם היו ול"ת סבורה הייתי (וכ"כ בהם"ז שם וקרבן נתנאל שם ל"ת) וא"כ לית רלה' ממחני' דהיו כה מומים, דהמת לה מיירי במומים היותר גדולים כמוכח בחין וכו' שכופין לאוחו להוליה, לך ק"ל קשה מה מניה הג"ה תשרי רלה' מדתחרי' בכל דוכתי רלה ונחפיים הה נ"כ מיירי בסחם מומים ולה בחלו שכופים להוליה:

ולבד זה לה זכיתי להבין דברי הגה"ה סעמת מלי ולמה יגרע חים מחשה לענין זה שה"י לומר שמחה ה"י לקבל, ואולי ס"ל להגה"ה דלר"ת מהני ס' ז דסבורה הייתי לקבל וכו' רק לענין שכופים לאוחו להוליה לבל מ"ת כחובה לין לה, משום דחוקה לענין חישות לין לכופה כיון דלגופה היה ואינה יכולה לסבול ומה לה למיעבד שם הוה משום עלי' לבל כחובה חינה יכולה להוליה משום דס"ם לה נחחייב בכחובה רק על מנת כן שחדור עמו במומו ומה לו בחשבה הה לוחם רחמנה מייבי' לה לחתרי', ומ"ה בחים ה"י לימר סבור הייתי וכו' דשם הוה ידע במומים שלה ונחרלה ליחן כחובה לף שעומן שחה ה"י לסבול מ"ת מה לה בלוחם שלו, ס"ם על דעת כן נחקדשה ונימה לו ולריך ליהן לה כחובתו. חלה לפי מה שכחבו כל כרלשונים דהני דכופים להוליה חייב נם בכחובה ול"ב ודלי דנם לר"ת בחלו יש לה כחובה ופ"כ דר"ת ס"ל דחנלי במומים חלו כמחן דליתי' והוי כמו שלה ידעה כלל ממומו, ל"ב נם בחים נימה כן דפשוט מכחובחה שם יש בה מומים ול"ע:

והנה לכחורה י"ל לף דהכה נכפה הוי מוס שבגלוי מ"מ לה לחתרי' ידע ומחל וכמ"ש רמ"ה ס"ם קי"ו בשם מהרי"ק לחלק בין נכפה לשחר מומים וה ימים רבים דליתי במהרי"ק דמיירי שהחשה מעלה שהבעל ידע ומחל ופ"ז מחלק דבכל מומים שבעולם טעמה לבל בנכפה חתי' ידע קודם הנשואים ומחל יכול לגרשה בע"כ ולין בה מ"ע וכן כ' בית שמואל כחן ס"ק כ"ח ופ' קי"ד סק"ט דחתי' ידע יכול לגרש בע"כ:

ולפי שהמהרי"ק לינו שחה בידי, ול"י מקור החלוק, י"ל שעשמו כמ"ש ב"ב כג. לין חוקה לגוקן נדולים בקוטרת וביהכ"ם ושם כ"ה: וכו. בניידת חפדני' ורקחת וכחו"מ קנ"ה סל"ו, וחי' יהושלמי ב"ב פ"ב ה"נ דמדמי דין זה למחלוקת ר"מ וחכמים להיית דרשב"נ כר"מ ועל כולם חמר ר"מ יכולה לומר סבורה הייתי שחני יכולה לקבל וכו' וכ"כ חס"ו כחובות מז. סד"ה מחני' בשם ריטב"ה. ולכן בכל מומים לחרי' ידע ומחל כמו שים חוקה לגוקן קטנים. חבל נכפה דמי לקוטרת וכו' דלין חוקה והכה נמי לה לחרי' סבר וקיבל, לך לפ"ז קשה לפי' רמ"ה בשוה"ע קנ"ד דחתי' סחמת לם ידעה לחרי' סבורה וקבלה במומים נדולים הה קי"ל דלין חוקה במומים נדולים והיהושלמי הה מדמי לה הדדי, וע"כ נרחה דרמ"ה ס"ל דוקה סחם בגוקן שלה עשה שום מעשה רק רלה ושחק חו לה מחל משא"כ הכה שעשחה מעשה

בנעימים

ונימה לו לחרי שידעה ממומיו מוכח ממעשה הנשואים שנחרנים בפי' ודמי לחנלי, וא"כ ר"ת דשוחק כרמ"ה לי לחשבר לומר דמ"ש ס"ם ק"ו כמהרי"ק הוא משום דלין חוקה לגוקן, דהרי שם נהני דכופין להוליה דהי מומים היותר נדולים ומ"מ לחרי' סבורה וקבלה:

וע"ב נרלה פיקר דהא דנכפה פדיף מכל מומים י"ל סבר וקיבל, הוא כמ"ש מחני' כחובות מז. במוכה שחין דמוהו חכמים דכופין לחתו לגרש ול"ת סבורה וקבלה משום דממקמו והוי סבנה וה"ה בנכפה דהוי סבנה כמ"ש ת' רמ"ם כלל מ"כ דל"ת סבר וקבל דלין לחדש רשחי לחכול בעלמו ומ"ה לפי' לחכמים דר"ת הדין כן ולפי' חנלי מפורש לה מהני כמ"ש ב"ש קנ"ד סק"ם ופי' ספרי חלק ב' ס"ם ל"ב:

אך לפ"ז לפי מה שכ' חחם סופר להל"ם ז"ל סי' קמ"ז דרופחי ומנגו מחלימים שנכפה לינו חולי המחדבק ואינו מזיק לבעלה ל"ב לה פדיף משחר מומים דידע ומחל, וים לנדד ולומר פ"ם מ"ש ב"ש קנ"ד סק"ב דכיון דהרכה פוסקים דלה כרמ"ה אינה מורדת אם ממחנת לדור עמו לף שידעה ממומים שלו ויכולה לומר קים לי כהני פוסקים והכה נמי לחב"ג יכול לומר קים לי וסבר הייתי שחוכל לקבל ועחה חיני יכול לסבול וספק חב"ג לקולה כמ"ש ב"ש סי' ז' ס"ק כ"ה בספק פלוגתה. ונס י"ל לף דמוס שבגלוי הוה מ"מ יש לומר דנחמן שלה ידע וקרוב להחמין דבחור המובחר בית המדרש שהוא ברשות חבין בקיאלן לה שמע דימת עירה דויחלחשין, וא"כ הוי פ"ם ספק שמח לה שמע וספק דחין הלכה כרמ"ה:

ב) **המעם** השני שכ' כ"ג שהוא פוגן שמחוסה עליו מחמת מומה וכמ"ש רמב"ם פי"ד מלישות ה"ח דכופין חותו להוליה בפופנת מחים עלי פוי"ב וכמו בפוגן הוא מלוסה עלי דלה יפה כח הלשה מכח החים וכמ"ש בחי' הרמ"ם הנ"ל:

בן הדבר וכמ"ש ר"ן כחובות סב: דבפופנת מחום עלי לינה מורדת משום דחנוסה היא ה"ה הכא בדידי' חם פוגן מחום עלי הוא חנום ואין עליו חב"ג שלה נוד רק על המוזיק לף לריך רנלים לדבר ואומדנה שביה מחושה עליו דחל"כ כל לחד יחמר שמחוסה עליו ופ"ז סיחה נזרת ר"ג לבל הכא שים לה מום נכפה ורנלים לדבר שמחושה עליו ודלי שנחמן. ומ"ש כ"ג מרמבי"ם בן כי במהר"ם מר"ב סי' מחר"ח וכן בחור זרוע הנדול חלק לי' שו"ת חשב"ד מוכח חבו' ר' יעבי' כרמב"ם, ולף שהרלי"ם כחבו' כלל מ"ג סי' ח' מוכח בית יוסף סי' פ"ו חולק על מרמב"ם וכחב מי יכיים רלשו בין הרים נדולים, היינו דוקא לסוף לח הבעל לנרשה כמו שכ' דהוי נם מעשה שלה כדין לבל לענין חב"ג דלעי' כחה פוסקים הוי רק דרבנן משום שחין חולק וכ"כ בפי' בני מהובה סי"ד מלישות

העי"ו דלענין תר"ג סומכים על הרמב"ם, ואף דבכה"ג תה"ע סי' ל' הנ"ו חוה ל"נ כתב דהמורד על אשתו וצוען מלוסה עלי יש עליו תר"ג ליפטר אחרת, מ"מ ודאי רק אם כלי רחי' ומעם מוען כן אבל אם מוען מעם לדבריו ואומדנא דמוכח שכן הדבר להיות שמתאם עליו נאמן וכי"ב כי' להחיר בנ"ל לוכאורה תה"ע סי' קל"ב וכ"כ בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' ל"ג וכן בתוריין תליתאי סי' קי"ג וע"ב חבר הני להמחירים לותו מעגונא, ומטה כל לעמוד את דינו:

סימן סח

יום ג' ט"ב סיון תרע"ח מאסקווא.

לכבוד ידידי הרב הגאון מ' שמואל

ראבינוביץ אבד"ק מאסקווא.

אשר בדק לן מר לוחות ר' יעקב מיכל הפלטר מפה שאשתו עויבת בת משה עזבה לותו זה ימים רבים ונספה לחו"ל בלי רשותו. ופ"פ הפלרחה שלח לה גט כחודש שבע תרע"ה להרב בפפעלסי (מאסאטשוסעס, בחמעריקא) ומאז זה יותר מפלש שנים לא נודע אם קבלה את הגט, ור' אברהם זוסמאנוביץ מעיר, כי כר"ת סיון שנה זו שלח את אם האשה לשלום בתה והגידה לו כי היתה לחיש "אחר ועוב לה עמו. וכ"ג אמן לדעת תוח דעתי אם יוכל היות ליפח אשה. לדעתי אין עליו תר"ג ומטה להחיר לותו, ע"פ הפעמים הללה:

א) **מפני** שהאשה הפלירה בבעלה לשלוח לה גט והשתדלה אצל הרב שם לוחות הגט והרב כתב לפה ובקב בשם את השליח הנני, מסתמא קבלה את הגט, דחזקה שלח שגתה דעתה הרחשונה ולא שוית נפשה הדרכת, וכלל גדול דאין מושיש לשנוי דעת וכל העושה על דעת הרחשונה עושה כמ"ש במנחות מ. גהן את הקומן במתשבה ולטוש בשחיקה ד"ה פגול וזבחים כ: וכ"מ וכמבואר בספרי תלק רחשון סוגיא י"ם בתריכות:

ויש לפוסיף עוד מגיעין לב: דקי"ל כר' יהמן אם בישל הבעל את הגט דחוד ומגרש בו. והייגו אף שכ' תוס' ד"ה התם ורמב"ם פ"ו מגרושין הכ"ח דיכול לבטל גם את גוף הגט, ומ"מ לחרי' כיון דיש כוונתו במ"ש גם זה לא יועיל רק על ביטול השליחות, מפרשים כן כיון דלא חייבי לשנוי דעת מחזיקים לותו שעדיין עומד בדעתו הרחשונה שרצה לגרש ולא חזר בו לגמרי אלא שדוחה לשעה את השליחות עד זמן שיעלה רצון מלפניו, כמ"ש בספרי תלק ב' סי' ל"ה לוח ד':

אך יש לדון. דחזקה כדבר שהיו בוב לאדם אם שפיר לחרי' כיון שהשליח כן היו חוזר ושומד בדעת רחשונה, אבל הכא בגט שמוב הוא לה י"ל אע"פ שפעם ה' נחרעת מ"מ אח"כ חזרה בה, וכן מפורש בירושלמי פ"ו ה"א הביב ר' שמי בגט פלמך שהיתה נוחת להחגרש שמח חזרה בה, הרי דחייש' לשנוי דעתה:

ונראה דמירושלמי אין רחי', דהתם קאי לענין זכין לאדם אבל בפניו דלא לחרי' רק בדבר שהוא זכות גמור אבל בדבר שהוא מנד עלמו חוב לכל העולם אף שהיה נלחה דעתה שניחח לה בגט לא נפיק מתורת חוב ולא יוכל לזכות לה בגט, דס"ס שמא ממלגת שחזו לה שלא תוכל עוד לחזור בה, אבל בנ"ד י"ל שפיר דלא חזרה בה וקבלה את הגט כהלכה רחשונה. אלא שאף שאין מירושלמי סמיכה לכאן. מ"מ אין מכל המקומות שבש"ם דל"ת להחלוכי רחי' דיש"ל הכא שאני דחוב הוא:

אבל נראה דביכמות קיח: במזכה גט לאשתו במקום קטנה הוי חיבעיא דלא חפשטה אי הוי זכות. לדעת הר"ן מוכח בהפ"ע סי' ק"מ ס"ב יע מי שאומר דהוי ספק מגורשת, וא"כ הכא דהוי קטנה ביניהם דהא כרחה מבעלה לאמעריקא ותובעת גיטה, שפיר י"ל דלא חזרה בה והוי זכות לה ואף דרק ספק הוא אבל הא הכא בחר"ג ספק להקל, וגם י"ל עוד דכל הספק בגמ' בקטנה דמוב הוא, הוא כמ"ש שם דניחא דנופח עדיף לה וכן פ"ח וכולן מזכות ומולית בבעליהן, וכאן שהיא בארץ מרחק נפרדת מבעלה לא שייך כל זה וחה ימים רבים אין לה כל תועלת והנאה ממנו והוי ודאי זכות. (ועי' קנה"ת רנ"ג סק"כ בחחנת שכ"מ ל"ת שמא חזר בו):

והנה רחיתי כי בנו"כ קמא הפ"ע סי' כ' מחחיר בחשש שלא לה בעלה גם ות"י אם קבלה לותו, וגם הי' מעשה דבחחלה כשרחתה היא, לא רצה הוא לגרשה לחלוטין רק החנה עם השליח לעכב הגט לזמן, ופ"ב חשש הנו"כ לולי לעשה מפני להחגרש וכיון שהבעל דחה את השעה שוב חא"כ גם היא חזרה בה, וה ל"ש הכא דחכף כשנחלה ממנו הגט שלא לה ולא עכב ומש"ה ל"ח שחזרה בה:

אך מעם הגי של הנו"כ כיון שנריך הולחות לסדור הגט שמא לא היתה ידה מצנת לשלם ספרם להרב, וזה החשש שייך גם הכא, אבל יפלא מאד למה החמיר כ"כ לענן חיב בשביל חשש רחוק כזה, ואחד מאלף שבשביל חשלומי הולחות סדור הגט יפבטל הגט, וגם שכ"פ ספק הוא ואולי יש לאל ידה לשלם וסי' חר"ג לקולא כמ"ש ב"ש סי' ע' סקכ"ח וט"ב עלמו חגינא יו"ד קמ"ו:

והעיקר נראה כי הכל הולך אחר החחום ובגמר דבריו הוא מפעם שכתב בסוף החשובה, כי יש בזה חקלה גדולה ובטול החקנה לגמרי וכל אחד ירחק מאשתו ויאלח לה גם ויקח אחרת, הרי דכי למגדר מלחא, והכא לא שייך זה כיון דהבעל הוא

קטנ

קכוש במקומו ולא בגד בה ורק התשה נידת ולא חזרה לניתמת, וע"כ נרחה דהכא לין שום התגדות מהנו"כ:

טעם ג) שני יש להתיר מפני חזקת כשרות של הרב שנשלח הנע לידו, שלמלי חזרה התשה ומתה לקבל הנע כי' מוטל עליו להודיע לפה שלא יבא הבעל למכשול חר"ג וכיון שהרב לא הודיע יש רתי' שקבלה את הנע, ולין לחוש שהנע נאבד, כיון שנשלח בתחריות. וגם לין לומר שהרב כתב לפה שהתשה מתה לקבל הנע ומכתבו נאבד, דלמה לנו לחוש כדרכנן למלהת דלת שכיחת דרוב המכתבים מתקבלים ולו בשנת תרע"ה כלו מכתבים מתמעריקה כסדרם. ולתך שגם שם התשה קבלה את הנע, המנהג שהרב מודיע לבעל ע"י מכתב והכא כיון שהרב לא כתב, ע"כ שלא נתברשה, לתך ז"א דהודעה זו תיכה לעכובא, וי"ל שהרב סמך שהתשה בעלמה הודיע למשפחתה, ונתשגל ולא דקדק. משו"כ אלו לא היתה מקבלת הנע, חזקה שכי' מודיע לאפרושי מלסורת ולהסיר מכשול:

היתר ג) שליכי כיון שעושה את הבעל כלי רשותו ומכרה בו, וכמוכרת לא תקן ר"ג שלא יפא לאחרת כמ"ש בתשע"ז סי' ע"ו ס"ב שתי דעות על' תוך יב"ח לבל לאחר יב"ח לב"ש מתירים לי ופשטות הלשון מורה שת"ל מתה רבים דתל"כ לא הוי שתקי התמ"ח והכ"ם להסתיעו זתת וכ"כ מהרי"ק קמ"ח פשיטא שלא היתה כוונת הגאונים שלא ניתא כ' נשים אלא בנוהגת מנהג ישראל ולא לזו שהמירה דגדולה מזו כ' רתכ"ן דמוכרת בעצלה לא משכי' לה מציעא ק"ו בזו וכ"כ מהרשד"ם תה"ע ק"כ וכמ"ש למעלה סי' נ"ש עי"ש:

היתר ד) רביעי, כיון שפ"ת העיד בשם תמה שהיה כבר נשתת, ויהוש דכ"ם סי' ע"ו סק"כ כתב דע"א לין נאמן שאתה תשו משום דיש חזקה לישור תבל נ"כ תציעא סי' ת' מתיר וכל התחרונים החזיקו כן ולים דין לריך בושש:

סימן סט

השובת הרב הגאון ר' שמואל אבד"ק

פאסקוי.

ב כ"ד סיון תרע"ת.

מכתב כת"ר קיימני כד תומו ותכיה בא את כל דבריו תתה לאחת למלוא השבון, לוודות הנע מהאיש יעקב מיכל הבעלמר ולא נודע בבירור שם הגיע הנע לידה ותתריך כ"ם בזה ולין כתה מקומות בש"ם דלא חיישי' לשטוי דעת ומסתם כתשר תבשה להתברם לא שנתה את דעתה וקבלה את הנע. לפלא מדוע לא הביא מתולין לט.

מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש גבי השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעכו"ם ועי' בחוס' סט וכזכתים י'. ד"ה ר"ל ותין לתמוה דלמת מימלך ולא זריק דהכא ודתי לא מימלך כיון דעבד מעשה שחיטת ע"מ לזרוק, חזין דתך דמעשה השחיטה היא רק הכנה להתיסור שחוצב לעשות לזריקת דם לעכו"ם שכ"ן לתרי' דלא ממלך ויעשה כמחשבתו הרתשובה. תך י"ל התם שתני כיון שהחל לעשות תיזה מעשה תו לתרי' דכודתי יגמור את מעשהו כפי מחשבתו תבל תם תדם תומר לעשות תיזה דבר, יוכל היות כי כשיבא לידי מעשה יחתרט תל זה, וכזה נדתה רתייתו ממנחות טו. דהתם כיון שמעשה מעשה שנתן את הקומץ במחשבת חוץ לזמנו ועכר על לתו דלא יחשב לתרי' דכודתי יגמור את עבודת הלבונה כמחשבתו הרתשובה חוד לזמנו, וידעתי מה שים לתלק בזה דהתם בשוחט את הבהמה לזרוק את דמה לעכו"ם והכי שחיטה הכשר לזריקה, לתרי' כיון שעשה הכשר למעשה לתרת בודתי יגמור המעשה ג"כ תבל הכא תין מעשה הקומץ שנתן במחשבת חוץ לזמנו שום הכשר למעשה הלבונה, שכ"ן שכשרה כרוכה לתמור כיון שנתן הקומץ במחשבת חין לזמנו ועכר על לתו דלא יחשב בודתי יגמור עבודת הלבונה ג"כ במחשבה זתת:

ומה שהביא מר רתי' מהא דתמרי' חזקה שלים עושה שליחותו, עי' כ"ן גיטין ס"ד שהביא קו' רמב"ן על תוס' שכ' דהא דתמרי' התומר לשלוחו לא יקדש לי תשה כהם תסור בכל הנשים הוא דק קשה בלא תם שמא יבא ליד תקלה, ותמה דע"כ תיך ס"ד דגמ' דניחא כן תפי' לקולא, וכ' לי לייטב דהכי פריך הגמ', כיון דחי' שלים עושה שליחותו מהני תף נגד מ' היתר בל התשה וגם רוב נשים תינן קרובות, הכא גמי בעל לומר לנרושין וכלים לומר לנרושין בודתי לריך להיות נתתן כדבריו מעשה חזקה פכ"ל:

אך כל זה הענין דלי"ת לשנוי דעת. לא שייך הכא בכ"ד כמ"ש כת"ר בשלמו, כיון בנע שחוב לה י"ל תף שנתרלית פ"ת מ"מ תע"כ חזרה בה. והכי"ת דכרי ירושלמי גיטין ס"ו כ"ת שהיתה נוחת להתגרש תני לומר שמא חזרה, ושוב ייטב את דכריו ע"פ יחמות ק"ת המוכה במקום קטנה מיו ולשיטת הר"ן דהתיבמית לא תפטרת ות"כ כ"ד דהוי קטנה דברתה מכשלה ותכשה להתגרש שפיר י"ל דלא חזרה בה דהוי זכות ותף דהוי ספק מ"מ בתר"נ ספק דרבנן להקל:

והנה דברי הירושלמי והגמ' הנ"ל, הוחיל ותתי ליין לימת בה מלחת בעז"פ, דהנה יש לדעיר על הירו' שהיה נוחת להתגרש וכו', ותשה הלא זתת מצוותה להתגרש לא הוי קטנה כדברי הגמ' יחמות קמו. ה"ד קטנה ניתו לכיתה וכו' כולהו גמי לתרי הכי, הרי חזינן דזתת שתומרת לבעלה נרשיני לא יחשב תפי' קטנה ולשנת תת בעלי ותין לומר דתף מריתה שם בעלה בחזקה ועוותת בקולי קולות נרשיני הוי קטנה, דת"כ למה

משני שם דמיירי שתזכה נרשתני בשני פלוגי ופלוגי ואתרו להד"ם, לוקמי כגון שזיכה מריבה גדולה ביניהם ולווחה בקולות שינרשנה, תלת ודתי דתין קטנה רק כשאומרת נרשתני דחזי דמפלה להשתא מתחו בשקר, ואי"כ נם קטנה שכמוכה נם, הייגו שתמרה נרשתני שהיה נאמנת לומר מת בעלי ומ"מ משם הגמ' דמוב הוא לה, ואם מת תולה ומתיבמת, הרי הגו רואים עד כמה חי' לחז"ל נירושין חוב לאשה, ואין נאמר שאחר שתמרה פשם ר' שמפלה בגט לא תחזור בה:

ובזה נקטה לי על הגי' שם דאמר דבן הלכה דאפי' בקטנה לא הוי זכות והכי מוכח מגמרא דבני מערבא הגט עלמך שהיה לווחה להתגרש אני אומר שמא חזרה בה פי"ב, וק' מה ראי' מירושלמי הא שם מיירי רק שלווחה להתגרש ותמרה נרשתני שזה לא יתכב קטנה ונאמנת לומר מת בעלי לכן אמרי' שמא חזרה בה אבל הכא בקטנה שתמרה נרשתני ואינה נאמנת לומר מת בעלי, נראין זה לולי הגרושין זכות לה:

ועי' ר"ן נימין ר"פ החקבל, שפי' מ"ש במתני' לפיכך אם אמר הבעל אי אפשי שתקבל אלא הולך ואין לה אם רצה לחזור יחזור דמיירי שהיה עשוה שלים לקבלה והבעל מלן בזה שהשליח יקבל מנד שליחותה אלא שהוא זיכה לה את הגט ומ"מ יכול לחזור מש"ג דנלמה דעתה דניחה לה, והביא דברי ירושלמי הנ"ל, וק' אם היה עשוה שלים לקבלה אין הוכחה נדולה מזו שרצונה להתגרש ואלו לא דיבר הבעל מאומה ומסר הגט ליד שליחה היתה מהגרשת מיכף בקבלת השליח ואינה נאמנת לומר שחזרה בה, ואם אמר הבעל לשליח אין רצוני שתקבל כשליחותי אלא הגי' מזכהו לה על ידך יכול לחזור ואלו נבי המוכה נם במקום קטנה דעת הר"ן דהוי ספק והכא אין זה ספק, למה יגרע מה שעשתה שלים מקטנה, ונ"ל ליישב הדברים ולהולמם יחד:

ונחזור לעניו הגט, מ"ש כ"מ דהכא זכות הוא לה כיון שהיה רחוקה ממנו ולא שייך בזה נאמנת דנופל. בזה דבריו לודקים, נם מ"ש כ"מ כי מה שהמיר הגו"כ הוא משום בטול תקנת רנמ"ה כי כל אחד יעזוב את אשתו ויעלה לה נט וילך לארה ובנ"ד לא שייך זה כי הבעל קבוע במקומו, דבריו לודקים. ובאמת הכא היא מורדת ממש כי ברחה ממנו ולפי דבריו בילדי נכרים הפשיקה ואין לריך ע"ז מאה דנכרים כאשר הביא כ"מ כמה נאונים שפסקו כן, וביאור שברור שקבלה את הגט משעמים נאונים שכתב כה"ר, לכן ליה דין לריך בשם שמטה להתירו, ובנ"ד אם נאמיר עליו לו אלא מזה מקלה נדולה כי הפרלה רבה אחד, ואין לעשות את דינו, לזאת אבקש את כת"ר כי ייעיב נא לבא אלי למחר ונאיר את החיש מכבלי הענון, והבי"ת יאזור לנו אלא נבל בדבר הלכה. ואבקש לעיין היטב בכל מה שכתבתי:

דברי ידידו מוקירו ומכבדו כרוש ערטו.
שמואל ראבינאוויץ אב"ד דפה מאסקווא.

סימן ע

תשובתי להרב הגאון אב"ד מאסקווא.

מ' ערי"ח תמוז תרפ"ח מאסקווא.

תמול קראתי לעצמי עוגג וקראתי מכתב מר, והגני מציב לו כבקשתו:

א) **אשר** תמה עלי למה לא הבאתי מתולין לפ. נכי השואל יתמה הכתמה לזרוק דמה לעכו"ם, ייעיב מר לראות בספרי חלק ו' סיניה י"מ לזה די"ל אכל ודי"ה והא שפלפלתי כהא דתולין, ועוד בכמה סוניות בעין זה, ורק בתכתבי קלרתי:

ב) **ומה** שהק' כ"מ על דברי הגי' יבמות קיח: וכן הוא נרשב"ם, דפוסק הלכה במוכה נם בקטנה מתיבמת ומביא רתי' מירושלמי פ"ו דניטין הגט עלמך שהיה לווחת להתגרש אני אומר שמא חזרה בה, דהא לעיל קאי. אמרי' דאם תומרת לבעלה נרשתני לא הוי קטנה דכולהו נמי אמרי הכי, אלא קטנה הוי אם תמרה נרשתני ואתחזק שקרא, א"כ מה רתי' מירושלמי בלווחה להתגרש, הא זה היינו קטנה ומ"ה אמרי' שמא חזרה בה ואינו זכות לה, אכל הכא בקטנה שתמרה נרשתני, ואפלה לנאת ממנו בהיסור, בתופן זה י"ל שהגרושין הם זכות לה:

נראה דלק"מ חדא דתי' נימא דלווחת להתגרש היינו קטנה ויש עוד מדרנה יותר נדולה בשתהה לבעלה ולאן להתגרש כגון תומרת נרשתני וגמלא שהוא שקר, א"כ ר' שמי שהקטנה על מתני' אם רלה לחזור יחזור למה סותם דתמיד כן הוא הא אם לווחה להתגרש זכות היא לה ותי' די"ל שחזרה בה, מה הועיל בתירולו, הא הדרת ק"ת לדוכתה אם תאמר נרשתני למה יכול לחזור הא לו כודאי היא לא תחזור עוד והגט זכות לה. ואי"כ דמ"ש ר' שמי שהיה לווחת להתגרש, כולל כל טעדקי דאפשר, שהבליטה שתהה לבעלה בכל לופן שבעולם ותומרת נם נרשתני ולמה יכול הבעל לחזור, ומשני דאפי' תמרה כל מה שאפשר תמיד נט מוב הוא לה שהי תומר שמא חזרה בה:

ועוד נראה דכוונת הרשב"ם וכ"י כראי' זו מירושלמי, דהא דקאמר בגמ' קיח: דניחה דנופל עדיף לה קטה דהא חזיק דאמרה שקר במלחת דעבידה לאצלויי ואפלה לאסור עלמה עליו ואין שייך ניחותא, וא"כ כייטו דאפ"ש שגמרה דעתה לשנות לומו מ"מ אמרי' דעתה נשתנתה דעתה וחזרה בה, וכמו שירושלמי אומר שחזרה בה ה"נ כאמירת נרשתני יש"ל דחזרה בה:

ויומר

ויותר נראה והלחם יורה דרכו, שכך קפצה דהכא במזכה גם לזיכה בקפצה דלעיל בלומרת מת בעלי שמיירי בלומרת גרשתני וגמלת שקר, כי הרשב"ץ ופ"י כתבו שהיתה קפצה ביניהם ובצאה להתגרש, הרי מפורש שלא לומרם גרשתני רק גרשיני, שלא פשוט שהכל מיירי שנתקוטטה עמו ורוצה בגירושין, ודוקא לפנין נאמנות שמת בעלה פריך בגמ' טולהו שכי לומרי וגמל פיתח בגירות, דהיכי משכחת הדין דלאשה נאמנת לומר מת בעלי, שכל הגיטים בכפסן מריבות עם בעליהן ותאבדנה את לומנתן, ופ"כ דוקא שם לומרת גרשתני בשקר היא נאמנת, אבל לענין זכוי גם הך קפצה בפשוטו שלוחה להתגרש, ובלאה"ע ק"מ ס"ה לא התנה הכא שתאמר גרשתני ופ"כ דהכא שלחי ומיירי בפשוטו:

ג) **ואשר** סק' כ"ת על הר"ן ניעין רע"ו שפי' מ"ש במהני' לפיכך שם לחר הבעל לי לפני שתקבל לה גלה הולך ומן לה שם רצה לחזור יחזור מיירי שהלכה עצמה שלית לקבלה והכעל מלן בכך גלה שזיכה לה את הגט ולחר לשלית הריני מזכהו לה על ידך שם רצה לחזור יחזור ומשמע מהר"ן דלפי' ריש הגט לן כו ושם בעלה כהן מותרת לו. ומ"ש מהמזכה גם במקום קפצה דפסק הר"ן דהוי ספק שמא זכות הוא לה, בלחמה שהקונטיא חזקה:

ומ"ש נראה דכל גט לשה חוב הוא לה ולפ שעשתה שליח לקבלה מכל מקום הגט מלך עלמו הוא חוב ולין הגט הזה יוצא מכלל כל הניעין, ולפ שהיא גלתה דעתה דניחא לה מ"מ כשעה שמכיס לה את הגט לין לחו יודעים שם עדיין עומדת בדעתה הרחשונה ולין הזכות מבורר לנו, משא"כ בקפצה משום דסניא לי' עשם הגט הוי זכותה ולא מלד גלוי דעתה וי"ל שפיר דיכול לזכות לה והדין נשאר בספק:

ד) **ומ"ש** כ"ת על ר"י מתני' ניעין כב: שהקשה היאך השאה השאה לבעלה בין כתיבה לנתינה והי' דהקנאה כיון שהיא מעשה בגופו של גט דומיא דקלילה לא מקרי מתוסר דדומיא דכתיבה בעי' כיון דכ' וכתב וגתן, ותמה מר את הקו' הידועה מתוליו פד. ושפך וכשפ יצא זה שמתוסר שפיכה פדי' וכשוי ושם קלה. גז לאיך יצא זה שמתוסר נזיזה פדי' ונתינה הרי דלפי' דבר שלינו בגוף כפדי' מקרי ג"כ מתוסר:

נראה דוקא בגט לשר ר"ן כן דהקנאה כיון שהיא מעשה בגוף הגט היא פוסלת את הגט, לבל בכשוי שהתורה לשרה רק ושפך וכשה ולין לריך לעשות יותר מזה, ושם הוא עכשיו פסול מכשוי שפני שהוא הקדם שלא שיכול להתחייב שם יפדה, זה לין לנו, דהתורה לא תייבתו לפדות, וה"ה בראשים הגז, דם"ם לינו תייב לפדות:

ומ"ש הרב בשכתבו הבני לדחות תירון זה מדברי הגמ' שלין פד. דמקשה ולפרקינהו ולכסינהו וש' שם דכ' דשריך כיון שכופו לפדותו משום הפסד קדשים ג"כ לכסינהו ושוד דכל העומד לפדות כפדוי דמי, לבל נראה דודלי לי לימא כן דכל העומד כפדוי, ג"כ מה מצי דמתוסר פדיי' הא לינו חסר כלל ופ"כ דבתחלה הקשה הגמ' כן, לבל מי' הגמ' הוא כמו שבארתי כיון דם"ם לא תייבתו תורה בפדיון לין לנו למייבו ולא מקרי עומד לכך:

סימן עא

ש"ו אדר תרע"ח.

לכבוד הרה"ג שי'.

אודות החסון, כי מצא קלוחקין חרוצים עם בר מחם ברחשם בלו לעיר קטנה ביום אחד. ויחפשו את רוב היהודים ויצאו לושם במשמר וילכו מבית לבית ומחנות לחנות לבח בו. ובחנות ר' היתה חשה ויחפלו לעצותה ונתחבקה עמם, ולקול לעקתה נכנסה אמה מן הפרוזדור למות לבתה ויהרגו לותה. וכפי דברי החשה לו הפיקו שמחם כי כחשר נלחמו עם אחה ברחה לה, והיו חשה כהן ותכעל מחזין לדברי'. שני קרובי' כמעט כל הזמן עמדו אלל החלון מבחון לך את"כ חיימו הרולחים עליהם ויטבחו. והנה לפ כי הרולחים חפשו את היהודים למקום אחד בכ"ו הרבם הסתחרו. גם בבית הכנסת היו עשרה אנשים. גם כמה נשחרו בביתם:

במתני' כתובות כו. עיר שכבשוה כרלוס כל כהנות שנמלחו בתוכה פטולות. וכגמ' מחלק בין כרלוס על לותה מלכות לברלוס על מלכות אחרת, ולפרש"י על לותה מלכות מותרות שהיו רולה להשחית את בני העיר. לבל דעת תוס' שם ורמב"ם והא"ש סי' ז' סעיף י' להפוך דעל לותה מלכות אסורות כיון שיש להם פחדי והיכם ירלים מושבים לקומתה, לך הכח לין גא"י בפלונתא ונם לרש"י אסורות לפ שהת ברלוס על לותה מלכות כיון שהיו רולים שהם קבועים ובחזיס ורולים נפשות כמהנה לויב, לך לפי' בברלוס אחרי' שם לם יש מחכוחה לחת מלחת על כל שכפנות משום דהוי רק ספק ומי ייחר דלחמי וכמ"ש רמב"ם בפי"ח מלסורי ביחה הי"ו והכ"ו דהי רק לישור דרבנן:

אבל נראה דהכא היו ברלוס כלל, כיון דקי"ל דבמי' שיקיפו את העיר מכל הרוחות כדי שלא תמלט אפה לחת כמ"ש הרמב"ם והוא לפי פירוש בגמ' ג"ל דלא ערקה חדא מינייהו קאי על האשה וכפי' שיפי' מהדר למחת שיטולתא וכלבא וגווחא ואוחא, והכא לא היתה העיר מוקפת

שמירה

שמירה כלל והיי לפסר להמלט דלמף שלמסמו רוב היהודים ויסגרו לותם בניית ת' מ"מ הרבה נשלמו תפסים בניתם וכמה נפשים היו יכולות להסתתר בבתי בכנים מרלים ולף שכמה רלשונים פסקו דלת בעי' שהתה העיר מוקפת חומת יש להם לימת הגייסות ולין טורמות וכמ"ש ה"ה, והחלקה מתוקף ס"ק י"ד מספקת לי' דין זה, וקרבן נתנאל לות ע"ז מחמיל לפי' יכולה לבלות מ"מ הת רמב"ם והב"ש וב"ם ס"ק י"ז מתירים ומי יתין להולית לפה מבבלה כנגדם:

אך עובדת ז ודלי דחמור מכרכום דבכרכום ספק הוא על כל לפה לם נכנס המחנה בניתה, לבל הכת בת ידוע על פי שני תרובי' שהיו הרולחים בחנותה וניתה ברשותם ונס שמלחה לחה הרובה עם, ל"ב הרי היה כשבוי' שהת היתה נשבית בידם. ומ"מ נרלה דנחמנת לומר שלת נשמלה במנו שלת היתה כלל בחנותה כיון דתין זה נודע רק ע"פ קרובים שהשקיפו בעד החלון ורלו לותה, והיי מנו במקום עדים פסולים. וברמב"ם פי"ח מהל' ב"ל הל' כהב דנחמנת לומר נשביתי ושהורה תני במנו תע"פ שים ע"ת שנשבית וכמ"ש ה"ה דתין מחזיקים לותה כשבוי' ע"פ ע"ת וני' דה"ה שני קרובים לת עדיפי תע"ת, וב"י סי' ז' כ' דשנם הרמב"ם כיון דבמתני' תני ותס יש עדים שנשבית בני תרי ות"כ מוכח ממתני' כן דשני' כ' עדים כשרים, ובב"ח שם הקשה על ב"י דל"ל דלע"ת נמי קרי לי' עדים כמ"ש במתני' דכרכום ותס יש להן עדים לפי' עבד ושפחה, וי"ל שם שתני דמשורש במתני' כן דלפי' עבד שני לפל בל"מ דתני עדים מסתת הכוונה לעדים כשרים. לף ק' מעדיות פ"ת מ"ב בתוקה שהורהה בתשקלין ורחקוה בני משפחה ועדים מעידים לותם שלת נסתרה וכ' רלב"ד דמייני נפסולי עדות לף דתני סתם עדים, וי"ל כיון שכבר ידענו ממתני' דכרכום דגם שפחה נחמנת להקל בשבוי' לכן הכת לף דתני עדים סתם כיון שלהקל הוא מייני לף בפסולים. ושוי"ל דהתם לת תני עדים רק עדיה ל' קרובי' כמ"ש תפלרת יסרלל שם. ובתומים בבללי מנו לות י"ת מבית רלי' מכלן דמנו במקום עדים פסולים לת מהני דלי היו שם עדים כשרים שהורהה לין שייך שם לתס מלמינים שהורהה וכו' ותס לין עדים כשרים הת לין פסולי עדות נלמנים לפוסלה דלין מרעור פתות מעשים וע"כ ל"ל שהחנוקת שלמה הודית שהורהה וע"כ שלמרה שטהורה היא ול"כ הת יש לה מנו דלת הורהה ומה לורך לעדים שלת נסתרה וע"כ דלת מהני מנו לפי' במקום עדים פסולים, וים להביב כי הלת בלה"ה ק' על בני משפחתם למה החקוה ולת החמינו לעדים הלת משנה מפורשת בכרכום דלפי' עבד ושפחה נלמנים וביותר ק' לפי' רמב"ם שם דמייני בעדים כשרים מה טעם לינם נלמנים וע"כ דהם החמירו נגד הדין וכיון דעדים לת מהני מכ"ם דמשנה חנ"ל תם לתס מלמינים לעדים שהורהה החמינו שלת נסתרה היא תשובה יותר נתרלת מלרחותם בכת מנו במקום עדים פסולים שתין הדבר מפורש בשום מקום ותין הבבל מחייב כן:

ועי' כ"ם סי' ז' סק"ד דהת דנקט עדים תין הפי' בבל מקום שוה ובמתני' כחוטת כב. לף דתני ותס יש עדים שהיתה ת"ת מ"מ ת"ל עדים דוקת וגס ע"י קול לחורה ובסיפת שם ותס יש עדים שנשבית לריך דוקת עדים תבל ע"י קול שנשבית מותרת, ובזה מיושב קו' חומים קמ"ם סק"י ונה"מ שם על הש"ך שכ' שבתשר יצת הקול שהות על תביהם ליכת מנו דלת הי' שלך מפולם דת"י לומיל נגד הקול דמשנה מפורשת בכחוטת טו. ותס יש עדים שהי' על תביו ליטו נתמן ולדבריו סי' לו למינקט יותר רבותת דלפי' ליכת עדים רק שים קול שהית על תביהם ליטו נתמן. ול"ק דהלת הכת לף דנקט ותס יש עדים שהיתה ת"ת מ"מ גס קול הוא בכלל. וס"ה התם במודה ר' יהושע לף דתני יש עדים ס"ה קול ליטו נתמן:

וידוע דהשני רמ"ם כלל ס"ו סי' ח' כתב דלת לתרי' מנו במקום עדים פסולים דניתה לי' למימר פשנה ז שתין העדים יכולים להכחיבו ומדמי לה לב"ב לב: נבי רבת בר שכשוס דל"מ מנו במקום קול. לבל בש"ך כללי מנו סי' ה' מביה בשם כמה פוסקים להפוך וכנה"מ כללי מנו סק"ת מחלק דבשונדת דרמ"ם הוא נגד שטר ג"כ לבל נגד קרובים שמעידים בע"פ לתרי' מנו. ובחמת כן נרלה מרמב"ם פי"ת מהל"ב הל"ל דנקט לם יש עדים כשרים שנשבית ל"מ מנו. ול"כ הכת שפיר י"ל דנחמנת לומר לת נטמחי במנו שלת היתה לו בניתה לף שהית נגד שני קרובי':

ולשניף רחוק, לנכף מ"ם מהרשד"ם סי' רל"ה וים"ם כ"ק פ"ה סי' ל"ה וחולין פ"ת סיס ד' ומג"ת ס"ת סק"ד ושבו"י חי"ת ל"ג וח"ג סי' ק"כ ושמילת יעב"ץ ח"ת קל"ה:

וע"ב לדמתי יכול בעלה להיות עמה ותין להרוס לת הקן. וה' ירחם על עמו ממלכת כהנים, ורם מעבדיו יקום מחזירי יער בפני יוניס, ושבו בניס לגבולם בתרלם יהיו חונים:

סימן עב

כ"ד אדר תרפ"ב פאראנטא.

להרבני המופלג מ' יעקב שולמאן

שי' שוחט בטימבורג אנטאריא.

אודות תשר שתל על דבר תשה נרפתית שיהודי דל עמה בגמוסי המדינה בשבועה. ופחה בתו לפניו ולטונה להתגייר ולשבת עמו יחדו בגמוחין כדת תורה, תם להכניסה בבדית כדי להלילו מן השבועה:

מקור

מקור הדין מצנה יבמות כד: בגעתן על הנפתה ונפתחרה או על הנכרית ונתעיברה ס"ז לא יכנום ואם כנסם אין מוציאין מידו ומקשה בגמ' היא ניורא מיהא הויא ורמינהו אחד אחת שנתעייר לשם אשה וכו' כו' אי הכי אפי' לכתחלה נמי ותי' מסום דרי אפי הסר ממך מקשום פה. וכייטו מסום לעז ותצד, ומה הלעז, יש בזה מחלוקת הראשונים דעת רש"י מסום דאסור להניח עלמו לידי חשד שלא יאמרו שאמת הי' הקול שהי' לו עסק עם הנפתה והכותים, ולכאורה ק' לפרש"י למה בשבת כג. דמקשה ומנא תימרא דחייבי לחצד ומניא ברייתא דפלה, למה לא הניא ממשנה זו דמבואר דחייבי' ללעז ותצד, אך ל"ק ע"פ מ"ש תכס לבי סי' ל"ח דהי' יהוע דחייבי' לחשד שהוא לחמת ורק נסתפקו אי חייבי' לחשד המוטים בדין וע"ז מביא מפלה שלא שנאמת ל"ל להניח בסוף שדמו דוקא מ"מ חייבי' לחצד, ולכן לא הניא מכאן דחצד זה הוא לחמת:

אבל דעת רמב"ן ורשב"א בחי' יבמות וב"י הה"ע ס"ם י"ל בשם תשו' הרשב"א דבעת האיסור דאם בעתן מקודם עלי' יהי' לזוח בפחים שלא בעניירה זו לשם שמים אלא בשביל להיות עמו וכ"ם בגמ' שם אחד אים שנתעייר לשום אשה ואחד אשה שנתעיירה לשום אים וכו' ואף שדיעבד מהני הגירות מ"מ אין זו גירות טובה ונפ"מ בין הטעמים דלטעם רש"י שייך איסור זה רק בבעתן שאין הדבר ברור לכל אם יהוע בודאי שבא עלי' אין כאן לעז כיון שבלא"ה גלוי ומפורסם שעבר עבירה ויהי' מוהר לכנסה כיון שלא יוסיף מחומה על החשד. אבל לטעם רמב"ן ורשב"א גם אם בידאי דר עמה מקודם אסור ליעלה אחר הגירות שיאמרו שנתעיירה בשבילו, ומפרש כדבריהם בחוספתא פ"ד הבא על הנפתה ועל הנכרית אע"פ שנתחרדה ונתעיירה לא יכנום, והמוה איך יפרש רש"י טעם חוספתא. וכן דעת רמב"ם שכתב מגירושין הי"ד שהגיה דין החוספתא גוי שבא על בת ישראל אע"פ שנתעייר לא יעלנה הרי שלפי' בא עלי' ולא שייך לעז על רש"י מ"מ אסור וע"כ משום דאין הגירות טובה וכ"כ ס"ה שם שכ"כ בגמ' דאים שנתעייר לשום אשה לכתחלה לא יעלנה משום לזוח בפחים. ומ"ש רמב"ם בתחלה הבעתן, ליענת דמתני' נקט:

ודעת תוס' כטעם רש"י שכ' בד"ה לא הכי דמתחלה הי' ס"ד דגמ' דטעם מתני' שלא יכנום משום שמא נתעיירה לשום אים וא"כ למסקנא אין הטעם משום זה וכן כ' מ"ם בד"ה משום דכ' דבעתן אל הפנוי' אין להחמיר משום לזוח בפחים ומוכח דאותו טעם אלמו הוא שייך בבעתן על הנפתה שמחזיק את הקול הראשון וכן כ' מרדכי פ"ב סי' י"ד הבעתן מפרש בגמ' משום הסר ממך מקשות פה ומתוך טעם זה נראה לומר דה"ה הבעתן על הפנוי' ורחיקי זה שתה בם' בית נחמן לפ"ב הנחון יחי' מוציאים סי' ו' שהביאו רחי' דתוס' לא ס"ל כטעם רמב"ן ורשב"א מהא שכי ביבמות מב. ד"ה גר מכאן משמע דגר מותר בגיורת ואי ניחא דים לחוש שמא לא נתעיירה לפ"ם רק להנשא לזה הכא נמי ניחוש שמא רק אחד נתעייר לפ"ם והשני לא נתעייר רק כדי שלא להתפרד היא ממנו לא הוה ממנה, וזה אינו כלל דהא מפורש בגמ' דגר מותר בגיורת לכתחלה אלא שנהיגים בפרשה קודם נשואים ופי' יו"ד רס"ם ס"ם בהג"ה, וכן הי' פשום לחוש, וא"כ לדעתו קשה מגמ' זו על רמב"ן. אלא ודאי דדוקא אם נכרי מתעייר בשביל אשה ישראלית יש לחוש בכוונת הגירות שהיא לשם האשה, אבל אם שניהם גוים ודרים ביחד בניותם לא חייבי' לחשש רחוק כזה:

ואמנם תמה הני על טעם רמב"ן ורשב"א היך יפרנסו בשפחה למה הבעתן על הנפתה אם לא יכנום היפה מלאנו איסור לשחרר שפחה אם כוונתו לישאנה, ותדרבה בפסחים קיג. אמרו בתך בגדה שחרר עבדך ותן לה הרי שמשחרר עבדו לכוונה זו כדי שיצא לה בתו, ומוד קשה הא משנה שחמת קמני הנפתה והנשתרה, אע"פ שלא היתה שפחתו כלל ואין מלוי בידו או בידה אלא בהאדון ואיזה לזוח שפחים שייך עליו, ואמנם י"ל כמ"ש יבמות מז: דמחלוקת ר"ם בן אלעזר ורבנן הי עבד לריך קבלת מלות אבל משקנת הגמ' שם דעבד דחייב במלות גם לרבנן מ"ל לקבל, ומלהני עתה בשו"ת רשק"ח מ"א סי' קל"ח ד"ה והנראה שפק' כן ותירן דבשפחה דחיכה לאו מדאורייתא, הטעם כרש"י משום לעז שיאמרו שבא עלי' ועבר על לאו, אבל בנכרית דליכא דאו' לא הי' ס"ד לאסור בשביל כך אלא רק מטעם שנתעייר בשביל כך והתרגן מצי דמ"מ איכא לזוח שפחים אי בפרש"י אי כרשב"א דהלעז שנתעייר בשביל כך אבל בשפחה ודאי הטעם משום לעז דביאת איסור ערי"ת. אבל קשה על דברי מחוספתא דחני הבא על השפחה ולא נעתן, ול"ש טעם רש"י משום לעז דביאת איסור ומה טעם אלא יכנום ול"ע:

והנה בל"ד שפם דרים ביחד לדעת רש"י מוהר לכנסה אחר הגירות דל"ם לעז. ולטעם רמב"ן ורשב"א אסור, אבל בחמת י"ל דטעם רמב"ן ורשב"א שייך רק אם בא עלי' דרך מקרה י"ל שנתעייר כדי שידור עמה בקביעות אבל אם אמה הם נוהגים איסור בפרהסיא ע"פ נמוסי המדינה כנ"ד ל"ם חשש שיתעייר בשבילו, וע"פ חלוק זה יש לייצב שי' ר"ת בהוס' כתובות ג: ד"ה ולדרום שהחיר לבא ישראל שהמירה ובא עלי' גוי לקיימה לו כשנתעייר ול"ם אחד לבעל ואחד לבועל וכמ"ש הה"ע סי' קע"א סעיף י"ם וקשה ס"ם תכורה להגשא לו כמ"ש בחוספתא הנ"ל דנתעייר בשבילה, וע"כ דבחוס' בא עלי' במקרה שייך החשש משא"כ בשונדא דר"ת דהמירה והיו ביחד בקביעות שרי דאין לו טורח והכרח לגייר וע"כ שנתעייר לפ"ם, וי"ל עוד דכוונת ר"ת דל"ם אי אחד לבועל שאי היתה אסורה אפי' דיעבד אבל לכתחילה י"ל דאסורה משום כוונת הגירות וכ"כ אפי יהושע כתובות שם. ומ"ש החלוק נראה נכון וכ"כ בם' בית

בית נתמן שם. תלת שמ"ם שם בשם סגלון מהרש"ק דכתבר בשל תלת תקף ליגרו מופר לקבלה הוא נגד המוספתא:

וראיתי כס' בית נתמן שהק' ממגמות מד. מעשה בחדש ר' שהי' זהיר במצות ציצית וכו' ת"ל ר"ת שמא עיניך נתת בחחד מן התלמידים הוליחה כתב מידה וגתנה לו אמר לה לכי ואי במקחך הרי דלת תם משום נעמן על הגיורת ותי' שכיון שהי' המעשה מפורסם תו ליכא משום לזות שפתיים, אבל נבד מה שהדבר מפוקפק אלין זה מפורסם כלל מ"מ לעשם רמב"ן ורשב"ם ק' הא נתגיירה לשום אים ואסור לכנסה. (וביותר קי לפמ"ש תו' שם ד"ה לבית דבתוספתא גרים ר' מאיר ובערובין יג: בעין יעקב דשום רחמן לא ר"ת שמו אלא ר' נחמי' שמו כתובת בדקדוקי סופרים שם אות ב' וביבמות כד: ר' נחמי' ס"ל דאים שמתגייר לשום אשה ואפה לשום אים אינס גרים כלל) אך נאמת שם שאני התי' יהוא שכוונתה הוא לשם שמים וכמ"ש תוס' יבמות כד: סד"ה לא ורש"י מגמות מד. ד"ה הוליחה שספרה לו כל המאורע שלשם שמים היא מתגיירה לפי שעמעה כם גדול של תורה ציצית וכ"כ מהרש"ל שם שזה לי' שאלת ר"ת שמא עיניך נתת וכו' ואין מקבלים גרים לשם חיטות והשיבה שהוא לשם שמים, ועי' ב"י ום"ך יו"ד רס"ח סקכ"ג דהכל לפי רחוק ב"ד, ופלא כי בשור יו"ד רס"ח לא הביא כלל מגאי זה שבודקין אח מי שבא להתגייר שמא לשם אשה כמ"ש רמב"ם וכש"ע:

ואפי' אם לא נסמוך על חלוק הנ"ל ביון שכבר הרו ביחד זמן רב כוונתם לש"ש, כאו ונסמוך על מ' רמב"ם בפאר הדור סי' קל"ב שכ' בנשען על הספיה שעל הנ"ך להשחדל שיחזור לאחה ויאחנה ואף כי הנשען על הספיה ונשחרה אינו יכול ליאחנה לכחחלה אכן פסקנו כך מפני מקנת השבים וכו' עיי"ש (ותשו' זו מובאת בש' מלאכת שלמה יבמות פ"ב מ"ח ולא כ' שהיא מהרמב"ם) וכבר הורה זקן ושי' בש' בנין ציון ח"א סי' קמ"ט שהרב השואל ר' יעקב נפחלי לעחלן כחב שבחדינתו נוהגים להקל בחותם שנשלו נשים נכריות להחיר להם לקיימם לאחר גילוחם וכ"כ מהרש"ם ח"ג סי' ס"ם וכך עשינו חעשה במחקנות זה לרבע נשים שהחרנו להם להנשא לאחר הגירות בהסכמת רבנים:

וכודם הנשואין נריכים פריעה נ' חדשים כמ"ש יבמות מב. גר וגיורת נריכים להמתין נ"ח ויו"ד רס"ט סעיף ט' ויהש"ע י"נ ס"ה. ואם היא מטוברת אין נריך פריעה כמ"ש מלא"ת סי"ח מנרושין הנ"ח ובנרכי יוסף יו"ד רס"ם ומבילת מטוברת עולה לגנה כיבמות עח. ורס"ח ס"ו. ויזקק כ' בחנאי הגירות כמ"ש רס"ח ואם יש להם בנים גם הם נריכים גירות, ויזהירה כי שחנהגו כשורה והקבל עלי' שול מלות והנרשתית כחלם חעשה כמעשה הנרשתית הרחשונה כמ"ש תוס' קדושין עח. וגספתו על בית יעקב:

סימן עג

לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם מ' שמואל אהרן שי' בעל הפרדס.

תמול בס"ק קבלתי יקרתו, ושחלתו לחודות לחמנה מיקחא. שנמלחה לח ילדה לחר עשרה חדשים, ושחה עברו כ"ח חדשים מלידתה, ונשחוכה לחיש, וכרתו ברית החיטות ש"ם תוקי המדינה, וגם כפי דברי, כבר נשבלה לו בחמרה שחינגה יכולה להתנגד ולעמוד נגדו, אם מותר לסדר קדושין להם להלילם תמכשול:

(א) **הנה** מהר"י מיקן סי' ה' מובח ברמ"ח סי' י"ג סעיף י"ח חביר במופקרת ליסור מיקח חברו כדי שיהי' בעלה משמרה ויליף לה מנימין לח. דשחרו שפחה שהנו בה מנהג הפקר לף דיש לו' דחו' לעולם בהם חעבדו ומכ"ם דדותים חקנת חכמים במיקח, וממנו למד הבעות יעקב ח"ח סי' ל"ה להחיר ליסור מיקח בשביל תובלת היחומים כיון דבחי"ת כ"ל סי"ג חפשרופוס יכול לשחרר עבדים לתובלת יחומים לף דחשחרר עבדו עיבר בעשה וה"ה דחחירים ליסור מיקח חברו, והנה לפמ"ש ר"ן ניחין לח דשם לי' שחרור משום לח חחנס ואם לאו מכון לעובח העבד מותר לין לי' חשחרור לאי' זה דשחם אם חשחרר להניל ממכשול או לחובלת יהומים לין ליסור כלל, אבל כוונת מהר"י מיקן ובנו"י לשי' חוס' שבת ד. ד"ה וכי וניחין לח. ורשב"ם שם דאפי' לאו מכון לעובח העבד חסור. ולפחש י"ל בעובדת זו נמי כיון דהוא כבר נחקשר עמה ב"ם חוך המדינה והיח לשחו ואי חשבר לו ליבח אחרת ויש כאן בעול פו"ר וחשם עברה ממש, מחירים גזרה דמיקח כדי להלילם מעברה. ושאני בכל מיקח דחשבר לו בחחרת:

ומצינו ביו"ד שלכ ס"ג מי שלח קיים פו"ר דומים לבלות חוך שלשים ואף שכ' בעור שהי' השבר ממון לבל עיי"ם בפריעה חות י"ב דמחיר לפי' בלח השבר ממון וכן החירו הרבה נדולים כמ"ש שדה חמד ה' לבלות סקנ"ו, וחמנם הע"ז שם סק"ה כ' דאין מחירים לה להנשח בחוך שלשים חשוב בעול פו"ר שלו ובבר חמהתי עליו חתו' שבת ד. ד"ה וכי דמש"ה בחי שחליו עבד וחליו בן חורין כופים חת רבו לשחררו אף דעובר בעשה חשוב דפו"ר מלוה רבה ושי' בספרי חלק כ' יו"ד סי"ם ס"ו:

וביוצא בו בשבת ד. החירו לרחותה קודם שיבח ליסור סקילה ושם קנב. עי' שהחיך

שהחזיק נותן כיסו לנכרי דלמ"ל שריית לי' מחי לאחוי ד' לחות כרשות הרבים:

והנה בגו"כ מניעת לה"ע סי' ל"ב ד"ה ואמנם כביה רלי' ז מתבלות ואח"כ הקשה לעו גדמם מלחת למלחת לפי זה נחיר חלילה לכהן וכל הכניות למי שלת קיים פו"ר, אבל נרחם דל"ק דאיסור שריית חמיר יותר ממניקת במ"ש פ' רמ"ם כלל כ"נ סי' ס' ח"ל מעוברת חכרו לאיסור זה בשעת נשואין הוא ועתיד לפסוק ואין לאיסור זה חמור כאיסור שני' שעשאוהו מדבריהם כאיסור מרוה עכ"ל וכ"כ למב"ם בפ"ב מסורה ה"ז דאם היתה לשעתו שני' אינה שוחה דאין האיש מנוקה מעון אבל במינקת מברו שוחה שאין כאן עכרה וכ"כ חו"ם פ"ד מ"נ דסוטה. שאין מינקת נזרה רק חקנה עיי"ש:

ואמנם בח' מרן הב"י לאה"ע ריש דיני כחובה בענין מינקת מזה הביא רלי' להיתר מהא דשכח ד. דהתירו לרדומה ודומה לת הרלי' וז"ל שאני כאן דרדים הפת חינה ככל שבותים ולא לאברו אלא משום דדמי לשובדא דת"ל כמ"ש הר"ן, משא"כ איסור מינקת דהוי איסור דרבנן ממש ויש בו משום סכנת הולד י"ל דלא שרי ונם י"ל דהתירו ברדים הפת רק שלא יבא לאיסור סקילה אבל כדי שלא יבא לאיסור קדשה ונדה י"ל דלא התירו. ויש לי לדון בקרקע על דברי מרן מרמב"ם סוטה הנ"ל דמשוי למינקת איסור קל, ונם ממה שכאחתי מסחרות ותבלות וכמה דוכתי דהתירו אי קל כדי שלא יעבור על איסור חמור, ונם הת הרמ"ח הביא פסק מהר"י מינץ במזוה ותולק על כ"י ונם מפורש כנגדו בריטב"א מובא במ' רדב"ז סי' ס"ם שהחיר לאי' שקדם מינקת חברו ע"י שיבחנו את הולד אם יכול להתקיים בלכולה ושתי' בלי יניקה, ופיקר שעמו הי' משום שהי' חשש שיבחו לידי מכשול וכ' הרדב"ז ע"ז שבבר הורה זקן:

ומ"ש הכא בעובדא זו אין שחיטה כלל מדברי כ"י, דהמם שהיתה עודנה מינקת והולד צריך לאמו, שפיר כתב כ"י שאין מחיצים משום מלה כיון דיש חשש סכנה, אבל הכא דבבר נמלאו ואין תועלת להולד במה שחאסר להנשא ואין שום סכנה אלא נזרה שמא פעם אחרת הנמלנו קודם הזמן, י"ל דבמקום מכשול ותפרוצי מחמורת לא נזרו וכמ"ש נו"ב קמא לה"ע סי' כ' בד"ה ולכן ח"ל ואף אי נימא דנזרה זו משום סכנת הולד מחמירים בשפק זה שיך אם לא נמלנו אבל אם בבר נמלנו זמן רב שאיסור הנשואין חיטו משום סכנה אלא דנזרי' נמלנו שבא תנמלנו וכו' ואיכ בתוק שבבר נמלנו חיטו סכנה אלא נז' דרבנן ורלי' לומר שפק לקולא עכ"ל:

(ב) **ואף** שבמה נדולים חלקו עכ הטב"י הנ"ל ולא שמנו להאיר במקום מלוה. ובראשם מט"ב והגי"ר שענדר מרנליוט בח' הרח"ם סי' נ', אבל הכא דבבר עברו כ"ח מדשים, והפני יהושע בקונטרס אחרון לכתובות אות ק"ל ממיר אחר ס"ו תודם אם יש שמחים אם נשתדכה וכ' שבדי שלא להפריד המיר לשמוך על מר עוקבא ור' חניכא ועולא בכתובות ס: דפוסקים כר' יהודה דמומרם אחר ס"ו תודם, והא דקי"ל דלריכה להמתין כ"ד תודם היינו אם היה מניקה ומייתי למעוט דלריכי ליניק כ"ד תודם אבל היכא שבחשב כבר חיטה מניקה ואין משום סכנת הולד יש להקל בשעת הדחק וכ"כ שם בשם נדול אי שהולה כן כיון דעיקר אי' משום קנאה ושני נקנם אחר ס"ו תודם:

ונראה דס"ם רוב שני ליניק בשחות מכ"ד ת.דם וכשי' כ"ה ור' יהודה שהזמן הוא י"ח תודם, רק הא דבב ושמואל אמרי תרוייהו בכתובות ס: דלריכה להמתין כ"ד תודם. היינו משום דחשבו למעוט בפקוח נפש של הולד ואולי לשיטחם שם עו: אם רוב נויס נוי אחר שמואל ולפקח עלוי אח הנל חיטו כן דאפי' ברוב נויס מ"מ מפקחין עליו אח הנל בשבת, ונם רב ס"ל כן והא דאחר שם אם רוב ישראל אשראל אחר רב ל"ש אלא להחיותו ובשני דוקא שיהי' רוב ישראל, שם לא מייתי בפקוח נפש רק לפרנסו כאחד מעניי ישראל ולכן בשי' רוב ישראל כמ"ש באח"ז שם בשם רמב"ן וכ"כ שם ד"ה אם רוב בשם הריטב"א דרב מודה לשמואל דאפי' ברוב נויס מפקחין אח הנל וכ"כ שם בשם הרא"ה וכ"כ חו' שם ד"ה אם דוקא ברוב ישראל קאמר רב דחייב להחיותו ופשיטא דאין חולק דספק פק"נ לחומרא ומ"מ בספק חיטו חייב להחיותו וע"כ דהא דלהחיותו לא קאי על פק"נ וכ"כ הפלאה על חו' ד"ה להחיר דאף דשמואל ס"ל ח"ה במחון אחר הרוב מ"מ מודה ברוב ישראל דחייב להחיותו משום מלוה ואי אחיך עמך וע"כ דאיכו פק"נ שם. ולכן חשבו רב ושמואל דלמא ולד זה הוא מן המצוי שלריך ליניק כ"ד תודם, אבל הכא דבבר נמלאו והוא אחר י"ח מדשים והולד בריא ולא הזקה לו כלום מניעת ההקה ח"כ מזיק דהולד הוא מן הרוב שפיר י"ל דנם לרב ושמואל אין בזה חיטור מינקת:

ואף דדברי לא יחכנו לפמ"ש הכו"פ סי' ס"נ סק"ח דרב ושמואל פליני אי הולכים בפק"נ אחר הרוב ובי' רב דהולכים אחר הרוב וא"כ אין ס"ל לרב הכא דבעי כ"ד תודם הא ס"ם רוב סני כ"ח תודם. אבל הלא מפורש ברחשונים הנ"ל נם רב ס"ל דאין הולכים בפק"נ אחר רוב. ול"ל דכוותא הכו"פ לפי הס"ד של רמב"ן הנ"ל שרלה לפרש דהא דרב אחר להחיותו מיירי לענין פקוח נפש וא"כ רב ושמואל פליני בהא. ונם הכ"מ פ"ב מהלכות ר"ל מביא ת' הרמב"ם לחכמי לוניל דמסופק בשיטת רב די"ל דחולק על שמואל בהא:

ואמנם בח' ברכת משה ליד"ב הנחין ר' משה נחיס ירושלמסקי זל"ל מקטלן סי' מ"ד מביא מהיבת הנחין ר' יהושע מקוטנא זל"ל ומחליט דהא

דהא דבעי' כ"ד תודם לאו מקצת חלה הלכה גרורה, ורלב"ן מגמין שה: הרי זה ניתך ט"מ שמניקי לה בני כמה היא מניקתו שתי שנים ותמרי' שם בגמ' אם הניקתו יום א' בתוך כ"ד תודם סגי לה' דלר' יהודה דס"ל זמן הנקה י"ח תודם לא מהני אם היונק לחר י"מ תודם ולאינה מנוסמת וע"כ דדין גמור הוא ומ"ה סומכים ע"ז גם לקולא בלאיסור ג"ל:

אבל לין זה ברור כמ"ש נו"כ קמא לה"ע סי' כ' ד"ה ולכן אלף למ"ד דזמן יניקה כ"ד תודם היינו שכן דרכו ומעלי לי' אבל לא בשביל זה יהי' ההכרח לאסור את אמו כל הזמן הזה שהמניקה לא נאסרה אלא כל זמן שיש סכנה לינוק לגמלו אבל בזמן שאבר לין סכנה לגמלו אף שהחלב מעלי לי' ולא מיחסב כיונק שקן מ"מ לין אמו לגודה בשביל זה להצטא ולכן לין רלי' ממחני' ניתין הנ"ל שאף אם יודה מ"ק שהיה לאסורה רק י"ח תודם מ"מ סובר זמן היניקה הוא כ"ד תודם. עכ"ל ועפ"י זה הוליד חלוק לדינא לענין תודם העבור ויסודו מרש"י ניתין שה: שרק על י"מ תודם של ר' יהודה מליין על כתובות פ' אע"פ אבל בדברי ת"ק שמי שניס ולה רש"י הפרש דכאן אמר שהי שניס ולא כ"ד תודם בכתובות משום דאף לענין היניקה תודם העבור שייך לחנוק אבל לענין לאיסור הצותי די כ"ד תודם. ואף שדקדוק של ט"ס מרש"י בענין תודם העבור לאו מוסד וכמדומה שלא זכר לו דברי רש"י נדה ו: ד"ה ומכ"ש שכ' עד כ"ד תודם שהוא זמן הנקת המיטוק, הרי דגם לענין יניקה תמיד לאו יותר מכ"ד תודם. ואפי' בשאב מצוברת, מ"מ בעיקר הדבר י"ל שהדין עמו דאע"פ שהיו מניקות כ"ד תודם ומ"מ חשוב נתקיים החאלי אם ינק יום א' בתוך כ"ד תודם מ"מ אחר י"מ תודם לין סכנה עוד ולא נזכו עלי' לאיסור נשולין. (ודברי רש"י אלי נראה לאינו מכין כי בגמ' אחרו הטעם מפני שאבר' מתפרקין ולין חלוי כלל ביניקת הולד):

ואיב הכא אף שלא קידם לומה בדיני ישראל מ"מ כיון דנשתדך וקרוב לודאי שהם בחיים לידי עברה, הוי ממש דין הפרי שמיקל אחר ע"ו תודם, וכן ממיר בח' מהרש"ם מ"ג סי' קע"ו בנשתדכו כיון שא"י עוד לבטל את השדוך מפני הרס הקדמונים, מכ"ש בעובדא זו אחר ע"פ תוקי הממשלה אינו יכול בכל תופן ליתא לאחרת.

ג) עוד נראה דהא דנמלחו לאסורה כ' רש"י בכתובות ס: שנמלחו מחמת שרולה להצטא, ולכן מתיר בח' ר"מ בהן סי' י"ג אם נמלחו מחמת לוגם ואולי דלא שייכא הנזרה. ולפ"ז בזמן הזה שכל הנשים נומלות את ילדיהן לנקה לחת, אין שייך לנזור נמלחו אחת שמא הנמלחו לפני הזמן של כ"ד תודם כיון שאחיד הן עושות כן וע"כ דעכשיו ל"ש כלל נזרה זו. רק הטעם דאחרי לא פלוג רבנן. ואיסור זה קיל ואינו כנוף הנזרה וכמ"ש רש"ם מ"ג סי' קע"ו בשם מג"א ממ"ש סק"ה בשם תה"ד דאין להחיר בלא פלוג כמו בנוף האיסור. ועי"ש שמחיר בנמלחו אחר י"מ תודם כיון דאינה כמה מנאים המקילים בזמן י"ח תודשים:

ד) ובכלל ליסור מינקא שהחמירו בו מאד רבותינו האחרונים, אינני יודע טעמו של דבר מה רלו על ככה כיון דבזה"ז נשאנו הטבעיים מזמן הגמ' שאז היו' יונק חיטוק כ"ד או י"ח תודם, אבל עתה לפי' מעוטת דמעוטת אין יונק יותר מצנה ואין כל חושלת להילד באיסור נשואי אמו, והדבה ע"פ רוב הנזרה הזאת היא לרועץ ולהזיק לו כי אין יד האם מגנת לבלבו כראוי. ומ"ש נזרה זו ממ"ש הום' ברכות נג: ד"ה והייקם דעבשיו שאין מלא סדומית מלי לין מים אחרונים מעכבים וכ"כ הום' בילה ו. ד"ה והאידנא דעתה שאין עוד חברי מוחר לקבוע מת ביו"ט שני כיון דעבר המצם עבר המעם ומביאים דה"ג אחרי' במים מנולים שכיון שאין נחשים מצוים אינו שומים לף שהוא דבר שבמנין וקיי"ל כן ביו"ד קע"ז ס"ל, וכ"כ הום' שם ל. ד"ה מנן דנזרות אין מטפחין ואין מרקדין ל"ם בזה"ז שאין בקיאים לעשות כלי שיר וקיי"ל הכי בחו"מ של"ט ס"ג בהג"ה וכ"כ מג"א קע"ג סק"ל דאין לריך עתה נעילה בין בשר לדגים משום דנשאנו הטבעיים:

ואמנם שבאתו' מהרש"ם מ"ג שע"ו מביא בשם הגאון מספיטיווקא שהחיר מינקת אם נמלחו ע"פ מ"ם מג"א סי' ט' סק"ז דנזרה אם בטל הטעם יכולים לבטל ועי"ש שגם הגרי"ל מסמכור היקל כיון שבזה"ז נשאנה זמן הנקה מבימי הגמ', ומכ"פ בנ"ד הדבר פשום להחיר להם ועד שמתלגנו בלאיסור וכו' והזרים משובח:

סימן עד

י"ג אדר ראשון תרע"ם פפאשוב.

אודות המנוגה הדם בח' מחטיל אלמנת ר' ליטצא מסטוכנין אשר בעלה נסבע בנהר ווימלא בחודם ממח תרע"ו, והי' נב"ע לפני הרב מ' שמול שווארץ ימי' תבד"ק בסטוכנין והגידה לשחו כי בעלה נסע א' קרח עם שותפו נפמלי לעתרכוב ביום ו' שב ושותף וספר כי ליל ו' היו הולי והמנות ועוד לגשים יחד אגל הנהר וכאשר רדפו אותם ערלים נחבאו הם והמנות נעלם ומאז לא ראתו. ונפחלי העיד כי כמה פעמים שמע ממנו שחפן לעבור את הנהר בנגל, וביום ג' קרח הגיד לו ערל א' שאם יסמור עמו ירלה לו מקום שאינו עמוק ויעבירם את הנהר. ונפחלי מחה בו אלא יסכן בנפשו. ואיל ה' הלכו יחד בחבורה של י"ב לגשים ושמעו קול לעקה אגל הנבול וברחו ומאז הינגו:

ר' שמואל בן חליקום העיד שראה את הנשבע יום א' תוקע רבע שעה אחר שהוליחוהו מן המים, והכירהו בסימני שערות ראשו שחורות, וחקנו שלא למת כדרך העולם על סנטרו רק חתם הסנטר בלוחלוי, וראה שיש לו שבר, אך התנשים תמרו כ' נשמה מחמת הטביפה:

בעריל בן יודל העיד, כי חיכף שנשמע הברה שהוליחו נטבע מנהר, רץ שמה והכירהו בניזולו וזקנו הקטן השחור שהוא לישעת, וגם דאה שחסרו לו אצבעות בראשו ולא אצבע בחיזוק רגל:

שלמה בן יפעי העיד, כי שמע מז שליטשת כבר שב לביתו וחכף כשהוליחו את הנטבע שלך הוא ולישעת בן שמואל שמה, והכיר לותו בזקנו השחור שהי' לומה בשנוי חתח הסנטר ופניו היו שחורים וגפוחים ולא הי' תפשר להכיר שום שב"ע, וחסרו לו שתי אצבעות בראשו ימניח:

וכדברין העיד לישעת בן שמואל כי שמע שליטשת כבר היה בביתו, וכשמע מן המים את הנטבע כח שם והכירהו ע"י זקנו השחור שלמת חתח הסנטר בשנוי, וראה כי חסרו לו כ' אצבעות של רגל ימניח, פניו היו שחורים וגפוחים וח"ש היו להכירו בשב"ע, וכן הגידה תשמו כי חסרו לו כ' אצבעות מרגלו הימניח:

הנה לכאורה נראה כיון שהעדה הגידה שחסרו לו שתי אצבעות ברגל ימניח, וגם שני עדים העידו כן. וגם השלישי בעריל העיד כן רק שלא הגיח בחיזה רגל, וחסרון שתי אצבעות הוי סימן מובהק כמ"ש ח' רמ"ם בלל ק"ת סי' ו' ולפם הי' חסר אחד מאבריו אי יאר בידיו או ברגליו הוי סי' מובהק ומוכח בשור שה"ש קי"ח ורמ"א י"ז סעיף כ"ד. אך בחשו' מהר"ם לובלין סי' כ"ו מפרש דמ"ש רמ"ם חסר הייט דוקא חסר בחולדה וא"כ בנדון זה שנקטעו לו התצבעות לא הוי סימן. וכ"כ חתם סופר שה"ע ח"ח סי' נ"ב נקטעה אצבע ימינו אי שמלו לא הוי סימן ונראה שם דלפי' סימן תמלני לא הוי, והנה מהר"ם לובלין מחדש זה בלי שום ראי' והוכחה, וכל כי' לא הי' לו לרמ"ם לפרש ולבאר ולא לסחום דחסר אי' מאבריו משמע לפי' נחסך, והלא הרמ"ם כיאר שם דחסר וגון וחוור וסומק לא הוי סימן והי' לו לחדש יותר מזה דלפי' חסר אבר אם לא נולד כן לא הוי סימן, וא"ב ח"ש דאם נקטעו אצבעותיו היטו לפי' סימן תמלני כמשע שהוא נגד החוש, ועי' שם תרי' שה"ע סי' ש"ב שב' דאם נחתכו אצבעות רגליו הוי סימן מובהק גמור, וכנ"ב חניגא שה"ע סי' ס"ו בנחתך אצבע ידו משיטת להשמל דהוי סי' לחמלני וכן ג' דעה נו"כ בשוע החשובה סיי"ם שב' של סי' האומים דהוי מובהק ובפרש בלישוף הסימן שביד ימין נחתך ממנו אצבע, ותע"ש דבזמנט שמפני טעם ידוע רבו בן בעירים קטני אצבעות יד או רגל י"ל דאין זה סי' מובהק. מ"מ עי' בית שלמה שה"ע סי' ל"ח בשי שהי' מקוק על יד ימינו לוהיות לפי' שהוא מחיילים של שנה ואח דהוי סי' מובהק דאף אם יחדמן סימן זה בארץ מלחמי מיל שלו להם למקוק כזה על ידיהם מ"מ ודאי דאחד מחלף הם נגד כל אנשים וכי' המ"כ והאחרונים דפי' מובהק הוי אם לא ימלא זה הפי' רק באחד מחלף, א"כ הכא נמי פי' מחלף הם, ופשיטא דודאי הוי פי' לחמלני לא הא פי' לחמלני לא מהני:

א) **ונראה** להחיר עפמ"ש מהי"ט ח"א סי' קל"ה מי שילא ממקום פלוני ללכת לביתו ולא הגיע לשם וכא נוי ואמר שבמלא הרוג בחומו דרך מוחרת התשה מדתו' כיון דע"ם רוב הי' שב לביתו ואינו חלא חומרת דרבנן וכה"ג כ' בספקי מהרח"י סי' קל"ט כיון דנפיק קלא דלא פסיק שר' יצחק מת ויש לו קרובים הרבה וזה כמה שנים שנשחקש זכרו ואלו הי' חי הי' נודע ונשמע לנו וכה"ג הוי רוב דשכיח טובא וכו' ונראים הדברים בזמננו לפי' חדם ביומי חם ליחא דחי הוא הו"ל קלא טפי מקלא לורבא מרבנן בזמן חכמי החלמוד וכ"כ בח' מהרי"ו סי' ע"ט מטום חין ספק מוליא מידי ודאי כיון שידוע שוב ודאי הי' בחומו דרך ואחר ספק שמא בחומו דרך הו"ל ספק וודאי וכו'. ומלם הסברת כ' בחשו' מהרי"י מבירונא סי' כ"ג דיש חזקה אי הוי חי הי' בא לביתו כמ"ש רש"י כחובות כב: בחומרא בדי לי שהלמלי קיים הי' בא, ולפי' מבי"ט כל הני טובדי דיבמות קטו אחלי טורא כי גננא דר' חייא בר חבין אסר אף שידוע שחומו חיים הי' שם כי גננא וכן שם קבא. מבא בבבמי וכדגלא הוי רק חיסור דרבנן:

וכן לי ביבמות הטו: יצחק ריש גלוחא קחויל מקורבצא לאספמיא אבעי אמר חייבי' לאחי יצחק ומבית ראי' מגע של נהרדעא וכו' ולפשטא מבי"ט אין ראי' דשאני גבי יצחק כיון שידוע בודאי שהוא הלך בחומו הדרך ואין אנו יודעים מאיזה אחר אין כאן אי' דאו' והשע"כ בנגע שפיר חייבי', וביומ' ק' דמהרי"ו סי' ע"ם מובא בד"מ י"ז ס"ק כ"ג חומך יסודו על ח' רש"ם כלל נ"ח ס"ם ג' גוי שאמר יהודי שנחלווה עמי מת שלף הלריכו לחקור מנוי אם חומו יהודי שגלוה עמו מה הלא כיון שידעי' שיהודי גלוה עמו אלי' בודאי שהומו יהודי מת, ולמה הולרך רש"ם ניטין פ"ב ס"ם ג' לחלק כין גט לעובדת דיצחק ריש גלוחא דגט כיון דאשכר לכחוב גם אחר מחמרי' ולא מהדרי' גט לבעל לערב בו משא"כ ביצחק כ"ג אי ניחום למרי יצחק לריכה להמתנן כל ימי' פסק הרי"ף לקולא וכן מוכח בח' רש"ם שם הא לשיטתו סי' יכול לחלק דטובדא דילמק שאני כיון דידוע בודאי שהוא הלך ועל אחר לא ידוע אין ס' מוליא מידי ודאי:

וע"ב להמבי"ט והסוסקים הנ"ל וכן פסק ר' מייט כאן דאשום"ם מה"ט סי' כ"ז וסי' לי

הכא נמי כיון שזה הלוקח יגלה מביתו על מנת לחזור זה שהוא ומונה חדשים ולא שב הוי רק ליסור דרבנן. ולכן לפ"ז לי נימא דלגבוחת מכוכים הוי רק סימן למלעי מ"מ הא דסי' למלעי לא מהני לפ"ז שם"ם רוב הוא הוכחה דהוה זה הלים, היינו משום דשמא הגמלה הוא מרובה דעלמא דכל דפרים מרובה פרים כמ"ש המפרשים, והוי רוב נגד רוב ונשאר ספיקא דאו', לכל הכא כיון דהוי רק לי' דרבנן ס' דרבנן לקולא, ולפ"ז יש מקום לומר. לך תוס' יבמות שם: ד"ה והכא כ' דמוקה דייקא ומינסבא מרעא לה למוקה לי"ת, ולפ"ז דהגו"א קמא לה"ש סי' מ"ג כ' כד"ה ואם דל"ם דייקא ומנסבא רק לענין נאמנות העד, לכל הכא דאין ס"ל לענין שאר ספיקות בגוף הדבר ל"ש דייקא ומינסבא ונשאר מוקה ל"ת על מכונה, לכל מסורש בהס"ז ב"מ כו: ד"ה למאי נפ"מ בשם רשב"ד דמיד יש מוקה דייקא ומינסבא:

ובזה מיושב קו' נו"ב תניינא לה"ש סי' ס"ו למה ניו"ד כל"ז ס"ש פסק בטודנייתא כר' לבא בחולין שם. דמהני סימנים והרי בנמ' לחמרו דס"ל סימנים דאו' ואין מחמירים בסימנים לא מהני, דכל השם דסימנים הוכ מועלים משום דיש רובא דעלמא בנגד, לכל החם בכלאים דאין רוב דעלמא מתנגד ואין הספק רק על שני מינים שפיר מהני סימן למלעי:

ופשוט י"ל דרק בליסור דאו' לא מהני סימן למלעי לכל בהי' דרבנן מהני וכמו שכ' בח' רמ"ם בלל כ' סי' ס"ו שהק' על רמב"ם דבכלאים בשני מינים שמחים לינו לוקה ממולין הל"ל דלמר סימנים דאו' ולי שמחה שם שמחה ליכא ליסור דאו' היכא שעיקר לי' דסי' דאו' לפי' הוי דרבנן סמכי' עליהם בהי' דרבנן (ועי' תומים סי' ס"ה סק"כ שלא רצה לו לחת ת' הרמ"ם והביא רהי' מצי' רמב"ם זו דלי סי' דרבנן ל"מ גם בדרבנן). וכן הוא ברש"י ב"מ כו: ד"ה סי' דרבנן שכתב ונבי ל"ת דהי' דאו' לא סמכי' עלי' וכ"כ משו' שני יהושע ח"ת סי' ו' ונו"כ ח"ת ה"ש כ"ע ומ"ג ד"ה ותומר לגי ובהן עזור בתשובתו נבי מים שלין להם סוף ופלתי ס"ם ק"ל סק"ז וכ"כ תשובת הרי"ם ה"ש ח' ד"ה ואפשר דהמיקל לא הפסיד:

והנה בשני יהושע ניטין כז: מקשה על שיטה זו מרב חשי שם דקאמר נקב בשלמת לא מהוס דמספקא לי' לי סימנים דאו' או דרבנן הא השם שני יוסף בן שמעון הוא רק דרבנן ול"ב לחמי לי סימנים דרבנן מהני וכ' לייטב השם ל"ש לומר ס' דרבנן לקולא משום דיש ח' ל"ת כנגד. והכא לא שייך מוקה דייקא ומינסבא דהספק לי זה הנא הגמלה הוא הנא הלאבד לין היא יודעת כלל לדייק, ומ"ש פוד שהק' מבכורות מו: דמשני שלמי עדות חשה דאחמירו רבנן לכל מדאו' מהני עדות לבד ולמה לא מהני כי' בגופו וכליו הא רק החמירו רבנן, וי"ל דלמי' זה מיירי הני סימנים בלרוך וגון כש"ם יבמות קכ: והא דקאמר שם דאו' דרבנן מיירי בסימנים למלעים י"ל היינו למי' שני דבכורות דהכרת פניס לאו' ופ"ם עם המוסס בעי' מן המורס:

ובת' פני יהושע סי' ה' ולבן העזר בתשובתו הנ"ל ומהם סומר להס"ש מ"ת סי' ל"ב מקשים מתוס' יבמות קמו: ד"ה וקאמרי דכי לי סימנים לאו דאו' מיירי בסי' מוכהם הא בחים שלין להם סוף הוי רק לי' דרבנן ולמה בעי' סי' מוכהן, וי"ל דתוס' ס"ל דהנשים לא רלו העבירה כלל לא מיירי דלא שכא עד שיעור שמלת נשים וכמו שהוי מ"ם עלמו סי' מ"ת:

ב) היותר שני, דהכא הפירו ג' עדים שזקנו למה בשני מדרך כל לחש לא על הסגמר רק תחתיו וה"ה הוי בודאי שכ"ם סי' למלעי, ול"ב יש שני סימנים, סי' הלבבות הקטופים וסי' זה, ושני סימנים מלטרפים להיות סימן מוכהן כמ"ש ס"ק ס"ק ס"ג בשם מ"ב ופ"ז שם לות ל' בשם ל"ת מזרחי וכ"כ ב"ש קל"ב סק"ז ויש"ש יבמות שם"ז סי' ו', וכ"כ נו"ב קמת סי' ל"ב ד"ה ולפי', והביא כן בשם ת' פני יהושע וכ"כ ת' מהרי"ס י"ו י"ח וכבר הבאתי בספרי מלק ב' סי' ס"ב דכן מסורש בתוס' ב"ח כה. ד"ה שמעת בתי' בהרא דלף דמיון לא הוי סימן מ"ח בלירוף מחרוזת מהני ועיי"ש מ"ב, ומ"ש בביאור הגר"א ס"ק ס"ו שמחני' לף שיש סימנים בגופו ובכליו משמע דלירוף סימנים לא מהני, י"ל שלא סי' רק סימן לחד ולשון רבים קלי לסימנים דעלמא וכמ"ש תוס' ב"ח כד. ד"ה לבל דהא דקאמר ממרחות הייגו ממרחות דעלמא:

והנה ביבמות קכא. לחמרי והא"ת כי לסקי' חמי' בשעתי' לבל לשחהי חשמ חשמ ול"ת להכירו והכא לף דלאוהו בשעתי' ולא לשחהי, כי מ"ם לשחהי הוא רק לחר שעה להועלתו מן המיס כמ"ש רמב"ם פי"ג מנרושין הכ"ב וכ"כ חלקת מחוקק י"ז סקמ"ם וב"ש סק"פ וכ"כ ח"ם ח"ב סי' קמ"ו כרמב"ם דהיינו שעה ממש, ועיי"ש סי' ק"מ דמלדד די"ל דלהיגו משחנה רק לחר שחי שעות כהגיהסה ברמב"ם, ועפ"ז דברי הפדים מיד כשנשמע קול ההברה אחשו נטבע מן המים רלו שמה ולאוהו (והעד שמואל הגיד מפורש שלחה לוחו רבא שעה לחר ההולחה), מ"מ מה יתרון בזה שהי' בתוך שעה, כיון שהפדים העידו שהיה פניו נפוחים ושחורים ולא הי' לפשר להכירו בשב"ם וכיון שנקשה לפי' לא לשחהי לין מעידים עליו כמ"ש כלר היבב ס"ק פ"ד בשם כנה"ג וכ"כ ס"ק פ"מ ופמ"ש ס"ק קי"ז בשם מרחות הטובחות מב"מ והרמ"ם

אך בלחת לף בלשחהי דאין מעידין היינו רק ע"י טביעת עין לבל סימנים מהני תמיד דהא לינם משחנים וכמפורש בבכורות כמ. בחומים שבגוף חומר מפני שאין משחנים וכ"כ חס"ז ב"ש כו: ד"ה והכא בשם רלב"ד דדוקא שומת עשו להשפעות לבל שנו בנשר וכפלמות לינם משחנים לחמר מיתה. והא דלילת בירושלמי יבמות פע"ז ע"ג

כ"ג שניית היא שהסימנים דרכם להשתנות, ודלי דמפרש על שומא וכמ"ש לעיל ובכללי קכ. ובכללו משום דחייבי לשחלה. וכ"כ רמ"א י"ז סעיף כ"ו וכ"כ ב"י שם על מיבדא דהשוכח הכ"ן בסימון מלקוי דכיון דלא חזי בשעתי' ל"מ סימנים, דהיינו משום דלאחס עי' שהיו לו בראש ובזרוע לא היו סימנים מובהקים דלא"כ אפ"ש שנשחטה הו"ל להחיר וכ"כ מהרי"ט ח"ב ה"א סי' ל"ה, ומה שלמדו ביבמות קמו: דמזינהו לשלהב וקלמרי סימנים וכ' התוס' ד"ה ולקלמרו דמיירי בסי' מובהקין ומ"מ בעי שיהי' לשלהב, הכוונה כמ"ש מרדכי שם סי' ע"ז דלא לו קחני לו לשלהב לו סימנים שכל סימנים מהני גם בשחטהו וכמ"ש ב"י סקפ"ג, וכ"כ חשו' נ"ח סי' פ"ח ונו"ב ח"א סי' נ"ח ד"ה ומה שפלפל:

וראיתי להגר"ח סי' י"ז אות ל' שכ' דמדברי הרמ"ב וח' כ"ן סי' ל"ג מבואר דלא מהני סימנים בשחטהו, והנה מה שכתב מת' הר"ן הבאתי למעלה מ"ש ב"י שפי' שהר"ן מייירי בסימנים שאינם מובהקים, וע"כ גם בת' הרמ"ב הכוונה כן, דהלא מסברון לאבר מפורש שם דמהני:

וכמו דבשחטהו מהני סימנים מובהקים ה"ה בחפת וכן מוכח במתני' יבמות קכ"ו כעובדא בעפיא שעלתה בידם דנפל מלרכובה ולמעלה חנפא וכ' נ"י שם שחדש לחר שנפל ליס והעלו רגל מלרכובה ולמעלה אין מעידים אע"כ יש להם בו סי' מובהק והא מיא מרזי מכה וחפת הרי' לפי' בחפת מהני סימנים וכ"כ שם תרי' ס"ם נח:

סימן עה

מוצש"ק לא ימנו בני ישראל תרע"ח פאסקווא.

כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם ר'

שמואל ראבינוביץ האב"ד פה ק"ק.

אודות המנוה שרה מיללרוסלאוול אשר בעלה מיני בן יעקב הערמאן יליד שחול נפש הלום למסחרו ולא שב. ואחרי החפוש מלאה לותו אשתו פה לשחקר י"ג ניסן שוכב מת בחדר המחים בליפלרטאוסקי מלרג, וכפי דברי הפוליטיי נמלא מת ברחוב העיר יום ה' ניסן והבילו לותו שמה, ואשתו ואחיו וכן אחותו הבירוהו חיכף בי"ג ניסן בטביעת עין. גם רלו סימן חתך ורושם בלחיו השמאלית שהי' לו מנחות לפלרטיליין שעשו לו, גם הכירו בשב"ע כל מלבושיו, שפלן של פיית, קסטיום, מכנסים כתונת חפורה לותיות S. H. מנעליו, גם נמלא בכיס הפספורט שלו:

דיתר אשה זו פשום מאד כמו שהגדתי לכ"ת, ג) בין שאשתו וקרוביו הכירו לותו כשב"ע, אף שאשתו וכו' יבמות קכ. אין מעידים אלא עד ג' ימים והכא היתה ההכרה ביום השמיני, אך יתוש שיעת ר"ם בתוס' שם ד"ה אין ובספר היאיר דמתני' זו קלו אריבא אין מעידים אלא על פרלוף פנים וכו' שמיירי שאין שם אלא הפרלוף לא כשהי' חבול אבל אם הוא שנם לגמרי מהני שב"ע חמיד וכ"כ בלור זרוע סי' תרל"ב שפסקו כן ר"ת ורשב"ם למעשה והמירו אשת אחי רש"י ואפי' אחר כמה שנים מותר וכן דעת חשו' מיי' לאיסות סי' ס'. וכ"ד טור ומהרי"ק שורש קכ"ח וח' ר"ח מזרחי ל"ם, ועי' י"ם יבמות פט"ו סי' ה' שמק' מדנלת דמבואר דליכא מכה ומ"מ דוקא תוך ג"י והיא קו' מרדכי שם סי' פ"נ ומייטב היטב, ועי' שי"ת בית יוסף סי' ו' דלר"ח אם נופו שלם אע"פ שאין לו מדתת ופרלוף ומופס מעידים עליו אפי' אחר כמה ימים ולדברי המלקים עליו אם אחר אחד מאלו אין מעידים אחר שלשה ימים אבל אם הוא שלם לגמרי לכ"ע מעידין אפי' אחר כמה ימים ואף שבשט"ם סי' י"ז סעיף כ"ח לא פסק כן, אך סי' ח"ם אה"ע ח"ת סי' ל"ח נ"נ ונ"ו שדברי ר"ם עיקר ומה שמלקו עליו לא רלו את ספר היאיר שר"ת הדינים בכל קונטרסיהם וייטבם ואלו רלו לא נחלקו עליו וכ"כ חשו' הרי"ם אה"ע סי' כ"נ שכן עיקר:

והכא יש עוד מעלה שהי' מונח כל הזמן בחדר המקרה במרחף שהלויר מלא קרח ונעשה ביחוד לחכלית זו שהנוף יעמוד בעינו ולא יחנף לכ"ע מהני שב"ע אחר ג' כמ"ש ב"ש ס"ק ע"ת בשם רלבי"ן שבימי הקור מעידים אפי' אחר כמה ימים כי בודאי נקרש ואינו מניחו לחפום וכ"כ ע"ז ל"ד בשם מ"ב וכ"כ פמ"ח חי"ב סי' ס"ה והחום מעיד ע"ז אם מונח אחד בזמן הקור כמה אחדשים אחר מותו לא יחנף מיי"ם, ואחנם שחמוה דהא זו דעת ר' יהודה בן בבא במתני' הכ. דלא כל האחד וכל המקום וכל השעות שוין ולא קיי"ל כן. ועי' שם אחרי' סי' כ"ם שפלפל בזה:

וגם אפי' להאחרונים שלמעשה החמירו אחר ג' אפי' בכל נופו שלם, מ"מ הכא שיש לו סי' אחד ורושם בלמיו השמאלית, אף אי נימא דהוה רק סימן אחלמי מהני לכ"ע בלירוף השב"ע אחר ג'. דהא דאין מעידים אלא עד ג' הינו רק ליסור דרבנן כמ"ש ב"י במתני' קכ. בשם ריטב"א דספק ג"י לקולא דהוי ספיקא דרבנן וברבנן מהני סי' אחלמי כמ"ש אבן העזר בתשובתו והרבנים עתיקים כמו שכתבתי למעלה סי' ס'. ונדון זה מפורש בת' מבואר הגרשוני סי' ע"ב שם פרלוף פניו קיים מהני סימן בנופו אפי' אחר ג' ימים וכ"כ נו"ב קמא ס"ם ל"ב ומה שהקי' עליהם בת' רעק"א סי' ק"ו ד"ה נם מת' רמ"ב שבשור ס"ם קי"מ שכ' ניהודי שהרג ולסוף ע"ז ימים הכירו רחשו בסימנים לא מהני דאין אין מעידים אלא עד ג' ימים אף דשי' רמ"ב דהא דל"מ אחר ג' הוא דרבנן ומ"מ ל"מ סי', י"ל שאני כאן דלא אי' רק רחשו לבד ואחר פנוף

לכלוחו חיות לה הוי טב"ע נמור לחבל חס כל הנוף שלם מהני בלרוף סי' לחלמי:

ומה שכ"ח מפקפק על הטב"ע מחשם בדמי כמ"ש חום' יבחות קטו: ד"ה וקלמרי דלפי' הכירוחו בטביעת עין לה מהני דחשטים דבדבר חועט יחמרו שהוח שלם וכן ברמ"ח שעיף כ"ח. (ולחמנם בחום' השני בד"ה וקלמרי מבוחר דל"ח לבדמי. דכ' דהכח מיירי שבשחמה קלח נורח פניהם לחבל בשלם מהני טב"ע ות"י מה דומקח להוקמח שהי' לחבול ולריך סימנים, ולמה לה מיירי בשלם ומהני טב"ע). לחבל זה דוקח חס רלו טביעה חו סכנה לחכת וכמ"ש רמ"ח שם. לחבל חס רק שמעו לדעת הרבה פוסקים ל"ח לבדמי וכמ"ש בלר היטב ס"ק ל"נ בשם ר"ח שמן ובקונטרס ענונות כי' מי"ד ולמת לדק מ"ה ד"ה ולילכח דלמ"נ דמסכרת י"ל מה לי רלה חס לי ידע מ"מ הרח"ש מהיר בידע וכ"ד סור וחב"ד ורמ"ח וכ"כ בית שלמה חה"ע סי' כ"ט לוח כ"נ בשם ח' פני יהושע ח"ב סי' ס"ח ומסכים עמו. וכ"כ במ' עטרת חכמים סי' ו'. ולפי' להפוסקים בידע כרלה מ"מ הייטו בידע ידיעה לחיחית לחבל חס לה ידע רק מקול הברה בעלמח ל"ח לבדמי כמ"ש בחה"ע סי' בשם בשם רח"ם ופמ"ג ס"ק קכ"ו, וגם הח הכח חוץ לחמחו הכירו לוחו כ' קרובים בטב"ע ובשניס לפי' קרובים ל"ח לבדמי כמ"ש בקונטרס ענונות סי' י', בשם מהריב"ל ושם רל"ח בשם מבי"ט וגו"כ קמח כ"ח ד"ה לחמר הכוחב במקום טנון וכ"כ בית שלמה חה"ע סי' ת':

וגם כיון דהכח הכירו בטב"ע לח מלבושיו ובמלבושים גרלה דל"ם בדמי דדוקח בחדם מח שמשמה קלח לו הרבה י"ל בדמי לבל בבגדים שלינם מצחנים כלל הוי כלים חי דלח מלינו שלח יועיל טב"ע ות"י' לבדמי, ולף לחמנם שבמו' ניעין כו: ד"ה משולם כחבו נבי מולח נם שים לחום שהוח סבור שהוח שלי ולחמר שהוח מכירו לפ"ם שלינו מכיר, לבל הלח בכ"ד מהני טב"ע ות"י בעלמם כמבו שם כח. ד"ה מלחו דמהני טב"ע בחפיסה לו בדלוסקמח, ועי' נו"כ קמח חה"ע סי' כ"ח בהג"ה ד"ה לחר שכ' שלבו נוקפו למה יהי' טב"ע בבגדים מלוף מטב"ע דנוף ל"ח לבדמי, וכ"כ בפי' מ"נ ד"ה לבל וכ"כ בח"ם חה"ע מ"ח סי' ס"ל, לבל בנו"כ חזר בו מפני מ' מהר"ם פדוח סי' ל"ו דל"ח בבגדים לבדמי מפני שהבגדים יון דרכן להשמנות בלל לי לחו שהכיר בהכרה טובה לה הי' לומר בדמי וכן כ' בית שלמה חה"ע סי' מ' וכ"כ בפמ"ם שם ק"ק קכ"ו בשם קהלת יעקב:

וראיתי במ' בחר משה ליד"ב הגחון מקטלן ז"ל דף קג. דמביח רחי' מב"מ יט. רטב"ח חרטם לי' ניטח לחמר לי סימנח חית לי לי טב"ע חית לי מהדרה ניהלי' לחמר לה ידענח לי מטוס סימנח לי מטוס טב"ע, וק' לין מהני טב"ע בבגד כיון שהוח ידע מבפילה חיכח למיחש לבדמי ושמח נפל מלחר חלה ולחי דבדבר שחינו מצחנה ל"ם בדמי, ולינה רחי' דהלה ק' למה לה נסחפק רבב"ח שמח בשי שניהם יחדו סימנים שם טביעת עין ושי' ביחור הגר"ח י"ז לוח ס"ו שהטיר מזה, חלה ב' זה הפי' בגמ' שנסחפק לו סימנים לה מהני החזירו לו משום טב"ע ולף דים חשם בדמי וכמ"ש חו' ניטין כ"ל בחולה נם שלבד ממנו, לך בלירוף סימנים שפיר מהני וכמ"ש ביבמות קטו: דקלמרי סימנים, לו לי סימנים מהני החזירו לו בשי' לבד:

והעיקר דל"ם הכח כלל לדין על בדמי, דל"ם בדמי רק חס הי' ודחי סכנה ולין המיקה ברורה לו חוטשים שהדמיון מנדיל לח הספה לעשומה לודחי כמו בחלחמם שפשוט מי שהוח בחחנה הוח בח' סכנה וכן רעבן ומפולח ומביעה בחיט חבל בלי הכה של סכנה לין שום חשם לומר שחם הוח מכיר בטב"ע שהוח טוטה ולומר בדמי, ונדולה מזה לפי' בדבר ל"ח לבדמי, וכל"ד טוס שהכירו לוחו לח "הי' שום מקום לחשוב על לים נודד מביחו לילה שבועות שמח. לין לדבר מענין בדמי:

היתר שני כיון שהכירו בטב"ע כל מלבושיו ושע"נ דחייבי' לשחלה מ"מ הח מפקי' ביבמות קכ: דבכלים דלח מוטלי לח חייבי' וכבר הבחתי בספרי חלק ב' חה"ע סי' ס"ב מ"ש מהרי"ט ח"ב חה"ע סי' ל"ה דלפי' לי חייבי' לשחלה היינו חפץ לחד לו שניט שלינו לריך להם לבל מי שילח מביחו במלבושים שעליו לח הי' משחיל כולם לחחריט וישחר הוח שליח ערמילחי ולהלופי ל"ח שנחן מלבושיו לחחר ולקח הוח לח בנדיו ולבשם דלהח ל"ח שיעשו דבריט של בטלה ונם לפי' לשו"ח כ"י מוכח כ"ם ס"ק ס"ט דלדיין דקי"ל סימנים דרבנן ובמי' סימן מוכהק חייבי' לשחלה לפי' בכלים דלח מוטלי דמ"מ היינו סי' מוכהק וכ"כ חלקח מחוקק ס"ק מ"ב, מ"מ כ' בטו"ב קמח סי' ל"ח ד"ה חו דדוקח בסימנים כ' ב"י דחייבי' לשחלה כיון שחין הסיכר ברור לבל חס הסיכר של ידי טב"ע דהוי ודחי לשחלה ות"כ בב"ד בים טב"ע נם לכ"י לח חייבי':

ועוד כ' דהכח שים לו סי' לחמני חחך ורושב מנמוח על הלחי לח חייבי' לשחלה כמ"ש חכם נבי סי' קל"ד דל"ח לשחלה דימיד דחה שים לו חחך בלחי השחיל כליו לחים מיומד שים לו חחך כמומו וכמ"ש בב"כ קע"ב לף חייבים לחבי לנפילה מ"מ לנפילה דחד לח חייב וכ"כ בח' הב"ח סי' פ"ל ולף שהטו"ב הקשה עליו מ"מ החחרונים מייבים לח דעמו:

ופשיטא שהפוליניית נחמנת שהי' המת לבום בבגדים חלו, מפני שרבחות השולים מרטו נפשי' כמ"ש ניטין ו: כל השמרות השולים בשרבחות של נכרים כשרים ומוליחים ממון של פיהם ומכ"ש בשדות חשם דהקילו מי קיש לן דקושטח לחמר וכמו בגוי מבל"ח ומ"ש ניטין כ"ח: שמע מקוחנע:יסן

מקומנטריסין של נכרים לא ישיתו תשהו הייטו כמ"ש סם דנוגעים בדבר וכ"כ מ' רשב"ם מ"ש סי' תי"ב ס"ב וכל התחרוצים ממנו על ערכאות סי' סי"ז סעי' י"ד וכנסת יהזקאל סי' כ"ג והחס סופר תה"ע מ"ח סי' מ"ג ומ"ד ול"ד ויסופות יעקב י"ז סי' הקנר ט"ו:

היתר ג' מפני הפלסטורט שנמלח בכיסו וכוח כלי דלת מושלי וכמ"ש נו"ב מה"ת תה"ע מ"ו וכ"כ בס"ם תבני מלוחים תשו' בעל קלה"ת ושו"ת מהרי"ם סי' מ"ג ושם תרי' תה"ע ל"ב ועוד תחרוצים:

וגם י"ל דהרוסם ותחך על לחיו הוי סי' מובהק כמ"ש רמ"א סעיף כ"ד והיה לרוסם שנוסף ואין ברור מה כוונתו הט"ז כי' שם דרוסם ל"ה סי' מובהק רק אם מלמלם המקום וכ"כ מ"ב כמ"ש פת"ש ס"ק ק"ע וכי' דמ"ש כי' בשם הטיפור דלפי' מלמלם השומת היטב ל"ה סי' מובהק הייטו משום דעשוי להשחנות, וע"ז כ' סקכ"ט משום דמלוי' בכן נילו, ות"כ הכא בתחך דלאו עשוי להשחנות ואין מלוי בכן נילו שפיר הוי סי' מובהק:

מכל הני טעמי הדבר ברור שהיא מותרת להנשא:

סימן עו

ר' תמוז תרס"ג.

לכבוד הרב הגדול מ' יהושע העלוי

הירשהארן שי' רב במאנטריאל.

עד שהלכו הנשא לים נסעה לעיר לחתן ולחתן כי פנוי' היא ונשאת לאיש לחתן ע"י קדושין ותופה, והשני הי' שונג לי לגריסה נע משני, והעובדא היא בחוקריינה הסוציטטים שנזכרו על הניטין ובמקום בעלה הרחטן הניטין מותרים:

בספרי חלק ח' סונית ו' מובא דין זה. ומקור הדבר מהני' יבמות פז: האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך ונישאת ואח"כ בא בעלה הלא הוי' ולגריסה נע מזה ומזה ומק' נגמ' שם: בשלמא מרחטן וכו' הלא משני לחלוי זנות בעלמא היא ומשני נזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמלאת ח"ל יולאת בלא נע ומק' ל"ה נתקדשה נמי ומשני ריטא בנשאת דשבדא לי' לא קנסוה רבנן סיפא הלא עבדה לי' לא קנסוה, ופרש"י דשני המעמים הלא נזרה שמא יאמרו וקנסו, מוכרים יחדו, דמשום קנס נזרו שמא יאמרו כמ"ש ד"ה קנסוה והלא הלי' לקולא וכ"כ רש"י ניטין עט: ד"ה הלא שהניח רק נזרה שמא יאמרו דנם למסקנת דקנסוה נשאר הטעם שמא יאמרו. וכ"כ רא"ם כתן. אבל רי"ף נורס הלא ריטא דשבדא לישורא קנסוה ומפרש דלמסקנת הוא רק משום קנס והלא משום נזרה שמא יאמרו. ויש עוד טעם שלישי בירושלמי ס"ה כדי לכבר לישורו של רחטן כמ"ש רמב"ן שיהי' יותר קול ויכור הלישור של מחזיר נרושתו מן הנשואין:

והנה בזנות ממש כותבי ל"ם שהשה לגריסה נע מהני' וכמ"ש בניטין פ: על מהני' כל מריות וכו' ניטאו אין זינו לא וכ"ש ד"ה דמילפת דזנות לים לה קלה כולי האי ומידע ידעי דפריצותא היא, ופשיטא דמ"ם ביבמות לב. הוכיח כ"ד להנשא וקלקלה ר' אליעזר תומר זינתה דרך לענין קרבן היא תלוקה דמייבא משום שלא התירוה רק להנשא אבל שארי דיני דמהני' שייכים בה, הוא רק דשלא מזה ומזה וכו' אבל אין שייכות לגע מהני, ומ"ש רשב"ם ניטין פ: ד"ה נשאו דכיבמות לא מק' נשאת אין זנתה לא דפשיטא דאין חלוק בין נשאת לזנות וכל הדרכים בה, היינו כל הדרכים תון מגע, וגם במהני' שם דכל מריות לא מני לגריסה נע מזה ומזה וכ"כ מל"מ פ"י מנרושין ה"ד ד"ה ויש לחקור דזנות פשיטא דל"ב נע. (ועי' מ' בריש יעקב תה"ע סי' ל"ד ד"ה נם שכ' אפי' זנות לגריסה נע מזה ומזה מדרבנן משום קנסא. ותחשוב שהיא טעות כופר):

אלא אם נשאת כמזיד בקדושין ותופה והטעמה אח השני כעובדא דה יש לחקור לי לגריסה נע מהני, דביבמות פז: מייבי בשונג שנשאת ע"מ ע"ח. והנה למעם רחטן משום נזרה שמא יאמרו שיך נם במזיד נזרה זו, הלא לרי"ף שבמסקנת הטעם משום קנס אין שייכות קנס קטן כזה לח"ש שבמזיד נשאת לאחר וכיון שלא נכוויה ברוחטין ועברה על לי' ח"ת כ"ם שלא תחוס על נע השני שהוא רק קנס דרבנן ותלך לעיר אחרת ותנשא לאחר. וכן לטעם ירושלמי לכבר לישורו של רחטן ל"ם במזיד כיון דבלח"ה אסורה לרחטן משום טומאה:

והנה תוס' יבמות לב: ד"ה נותן מסופקים בזה לי בנשואי מזיד קנסו נ"כ משום דלא הוי נשואין כלל ולא שכיח אבל בת' רשב"ם מובא ב"י אה"ע ס"ם י"ז משום לו דה"ה במזידה לגריסה נע מהני, ועי"ש שהתלמידים תמרו שח"ל ממנו נע וכ' רשב"ם שבודאי טעמם משום שהי' שם רק קדושין ולא תופה ובקדושין לבד ח"ל נע כמ"ש ביבמות שם: ודחה שם דבריהם מפני שנתיחדה עמו וכן כן מדי יהוד וכו' ולפלא שלא מלה על דעת הרשב"ם שטעמם הוא דרק בשונג בניסת ע"פ כ"ד לו ש"ם עדים מליגו נזרה זו כדי שתידוק כמ"ש רש"י ניטין שם: ד"ה קנסוה ותו' יבמות שם: ד"ה טומה דהשם קנסוה כדי שתידוק אבל ח"ל לקונסה כדי שלא תזנה:

ומ"מ ברש"י יבמות לד. ד"ה הלא נראה שדעתו כרשב"ם שכ' דנם היכא שתמרה בשקר

מת בעלי דלא לחתא בעלה תלת מזה ומזה וכל קלקולי דמתני' כה (אם לא שנאמר דלא קלי טל לריכה נמ מזה ומזה) וכן דעת ריב"ם סי' תק"ח בעובדא דידי' שהיה מוידה גמורה שלריכה נמ נס משני כיון שנשחת ועבדה לאיסורא וכ"כ בריטב"א יבמות קי. דאפי' מוידה לריכה נמ משני וכ"כ בת' רעק"א ס"ס ר"ה שמקשה על הא"ע קנ"ט ס"ב נשחת אפי' בשוגג דמשמע דכ"ם במזיד והא מוכח להפוך מנ"י דבנשחת במזיד מותרת ליבם. ולשון העלה דאם נשחת במזיד בעדים אם בשוגין טלה ושייך קנס. וכ"כ הגר"א שם סי' קנ"ט אות י':

אבל בטור הא"ע קנ"ב כ' אם אמרה שלא בפני בעלה שהיא נדוסה וניסת שהיכה נאמנת שהיכה לריכה נמ משני, וע"כ דעתו דרק בשוגג נזרו וקנסו כדי שתידוק לבל לא במזיד, ואולי י"ל כוונתו רק דא"ל מדאו' נמ משום דהיכה נאמנת שנתגרשה אבל לא מייתי שם מלומה נזרה שמא יאמרו גרשו זה וכו' ונס עי' בית מאיר י"ז סס"ב שהק' על הטור מת' רא"ם שם שמלת מזה ומזה והשתיר דברי הטור בל"ע:

והנה ביבמות לא. דמקשה לילימא ר' שמעון ע"ם ג"ד מי בעי נמ והתניא רש"א עשו כ"ד בהוראתם כזדון חיש בחשה ע"ם עדים כשנגע חיש בחשה לידי ולידי לא בעי נמ, ולפי' רשב"א ריב"ם דנס בניסת במזיד לריכה נמ משני מה קו' מנין לידי ולידי לא בעי נמ, הא י"ל דפי' דעשו ב"ד בהוראתם כזדון חיש בחשה הייגו שנשחת במזיד לאחר ולריכה נמ ולכאורה מוכח מכאן דלא כדעתם:

אך נראה דהם שהלריכו נמ, הייגו דוקא אם רק היא היתה מזידה והטעתה את השני והוא סי' שונג ולא ידע לא דמי לנשואין דשם נשואין עלה, וכן ר' משמה בת' רשב"א המובאה בית יוסף ס"ס י"ז, אבל אלו היו שניהם יודעים שהיא ג"א ופושים בזדון אין אלו נשואין רק פשוט זנות בעלמא ול"ם בזה מנין נמ כלל, ומש"ה כיון דל"ם אמר כזדון חיש בחשה ושניהם מוידים אין שום דשם להלריכה נמ:

ושוי' רשב"א ודעמי' י"ל כמ"ם יבמות נב: בשומרת יבם דמחלפא בחשה שהלך בעלה למדינת הים ס"ל שייך לחלופי במזיד לעו שונג וכולהו חדא גזרה הוי, ומ"ם תוס' שם ד"ה נותן דנשואי מזיד לא שכיח וכמו זנות, י"ל דרשב"א ס"ל לחלק דמ"ם ניתין יו: זנות לא שכיחא, דוקא שם שניהם מוידים והטעם כמ"ם ניתין שוף פר: נהי דהיתי עבדא לאיסורא מבא ואתיך מי עבדי לאיסורא וכל ישראל מי הומזקו והוא לא ישמע לה משא"כ הכא שהיא טעתו שפנוי' היא זנות זו שכיחא, משום דאלי רק בה, נס י"ל דהלא גזרו בניסת ס"ם עדים דבעי' נמ אף דלא שכיח שבעי עדים ישקרו וכמ"ש רא"ם יבמות פ"י סי' ו'

בשם רשב"ד נס הא קי"ל כר' יוחנן דזמן בניתין משום בת חמותו ולא חמרי' דזנות לא שכיחא:

ועי' ת' רשב"א סי' תלף קפ"ט דהק' למה מיכל בת שאול הוסרה לדוד מ"ם מיבמות ניסת ע"ם כ"ד וכו' תלת מזה ומזה ואפי' דהיתה תנוסה גמורה ע"י שאול שהטיחה לפלטי ועוד התם טעות גמור על הוראה היתה שהורו בב"ד של שאול דמלוה ופרוזה דעתו למלוה וכוונת החילוק דבניסת ע"ם ע"א לא עדיף שחמרו לה מת בעלה שייך לומר דה"ל למידק שהי' תפשר לה לדרום ולחקור ולדקדק משא"כ בטעות ב"ד שעשנו בדין אי מקדם במלוה ופרוזה הוי קדושין או לא זה ע"א לה למידק הוי תנס דמה הי"ל למיעבד וכוונ כמ"ם בספרי חלק א' סוגיא ד' אות ו' ופיי"ם תוס' ה' ד"ה ובט"ז. (ומבואר מרשב"א דפשיטא לי' דהי' נזרה ו דרבנן דתלת מזה ומזה נס בימי דוד וכמ"ם בית שמואל הא"ע קנ"ט סק"ט דדוחק לומר דבאותו זמן לא נתחדש דין זה עדיין):

מה שהק' כ"מ דבית שמואל קנ"ב סקי"ב מניח מרשב"א דהא דלריכה נמ בחומרת נרשני שלא בפני בעלה משום דחשבים שמא החמת כדברי, אבל אלו היתה בודאי אמת אים אז א"ל נמ. לק"מ ואין זה סתירה לשיטתו. רק התם בת' סי' תקס"ת מייתי בהחלטה. ובקדושין לבד מפורש בגמ' דא"ל נמ, וכן מ"ם כ"מ ממ"ם תלקת מחוקק י"ז קי"ט וב"ש סק"ז בשם הלבוש"ת דבמזיד ל"ם קנס, עי"ש דמייתי בזוה:

והנה כ"מ לא פירש מה היא חומרת, דאם אמרה שנתגרשה אין כל עלה להתירה שלא נמ כמ"ם תלקת מחוקק וב"ש י"ז סק"ה דאפי' אמרה נתגרשתי שלא בפני בעלה לריכה נמ משני, אלא אם אמרה מת בעלי י"ל במקום חוכם גדול כזה אא"א לסדר נמ מפני ממצלת ודין שנזרו על המלות כיון דדיעבד ל"ג בפסולי דרבנן כמ"ש הא"ם סי' ק"ג, והכא יש דעות דא"ל במזיד נמ י"ל חוכם כזה כדיעבד דמי וכמ"ש ר"ן שם ס"ק דכתובות בהאי תרוס ותרוסתו למנין הולד כיון שלפ יהי' לו תקנה ולפיכך דינו כדין דיעבד נבי החשה. וכ"כ פת"ש קכ"ז סק"כ. ובפרט שכ"ת הביא בשם הגהות תכמת שלמה להגהון מהרש"ק ז"ל הא"ע י"ז שפוסק דבמזיד א"ל נמ ואין תלי הגהותיו:

סימן עז

י"ז מרחשון תרפ"ב.

לכבוד הרב הגדול המפורסם מ' יודל

ראזענבערג יחי' רב בטאנסר יאנ.

אודות התשה הינדא שמקדשה לאיש בטבעת שלה שאמנה לו כדי לקדשה, וכיוס אחר חתונתה נפלט ונגב מחנה לחיה סכוס. ונס אגל בעל הבית נגב מאחים דולריס, וכ"ח תושב כי תפשר לנבעל הקדושין מפני דכל יסוד הדין שבתה"פ כ"ח סעיף י"ס דהשואל חפץ מחברו והודיעו שהוא לקדש בו תשה מקודשת כמ"ש ברמ"א מלד תומדנא שנמר בלבו לחתו לו בתיפן המוציל שהרי התשה מקודשת ואס אין מוציל לשון שחלה תהא בחורת מחנה, ואלו לא הייטו דניס מלד תומדנא אין כאן קדושין. ופ"ב הבא שייך ממ"נ אם ניזול בחר תומדנא הוי קדושי שעות, שאלו ידעה התשה שהוא בליעל כזה שיעובנה ממחרת הנשואין וינגוב מלה ואלך לאחרים, תשתה דהכי לא קדשה נפשה, ואס לא ניזול בחר תומדן דשתא הרי אין כאן טבעת קדושין דלא הקנתה לו בפירוש. ונס כתב כ"ח שהתשה תמרה שלא ידעה כלל שלריך הקנלה לטבעת קדושין רק שהרשתה לו לקחת הטבעת שלה כדמיון אדם הלוקח אלל חבלו כלי לנסילת ידים, ונס בח כ"ח בטעות תפקשיטהו רבנן לקידושין דכל המקדש אדשתה דרבנן מקדש ומניח דברי השואל בח"ס שי' ס"ו מ"ש מנעין כ: דאיתחת לא ידעה לחקנוי ורשב"א כ' דבמסקנא אמרי' אקני לי' רבנן משום הפקר ב"ד ות"כ בקדושין ל"ם אקני לי' רבנן דמהיכא תיתי להפקר ב"ד בחנם וכ"ם הכא ל"ם לטעות אקנה לבליעל כזה:

הנה מבואר בקדושין יג. בריימא קדשה בגזל וכו' או שחתף סלע מידה וקדשה בו מקודשת לי' כי' שדיך מחללה מטעם מחילה וכמ"ש רש"י גב. ד"ה בגזל אף שלא מחלה בפירוש אמרי' כן כיון שקבלה את הסלע וזה ע' מרלשות ברמ"ם נדיונו דהשואל חפץ מחברו ומקדש בו דמהני קדושין פ"ח סי' כ' ובחשו' כלל ל"ה סי' כ' דבגזל דידה לי שדיך מקודשת אף דאין המתן שלו משום דכיון דנתרלים להחקדש אין סהדי שמחלה לו המתן כדי שתחקדש כיון שא"ל לה להחקדש בעין אחר והוי כאלו אמרם כן בפירוש, ומכ"ם הכא שהיא בסבימה לפת לו אם בטבעת:

ומ"ש כ' בשם השואל בח"ם דבאמת לא ידעה לחקנוי אלא משום הפקר ב"ד כרשב"א ולנבי בליעל כזה לא עשו תקנה, הנה בחמת קצה בניתין כ: דבמי רמב"ח הי מוחזקין בטבלא אלא וכו' מי אמרי' שתקנתה לו דיל דבדבר שהוא מחזיר לה לא ידעה לחקנוי למה לא עשיט מבריימא

זו דחטף סלע מידה מקודשת משום דמחלה לו, או שתקנתה דהא בטובדא דורשבי שהי' חפץ בעיי הקנלה דוקא ולא סגי בחמלה, הרי דידעה לחקנוי אף בדבר שאוזל לידה, ונס ק' על דיטו של הרמ"ם מכאן, דמה בכך דאשה לא ידעה לחקנוי אלא י"ל דכוונתה לשאלה בעלמא כמ"ש רש"י ד"ה וחן וחו' ד"ה אשה ורמ"ם שם, הא אפי' לי אומרת בפירוש שאלה מ"מ מהני דאמרי' שהי' דעתה כאופן המועיל והוי מסנה ולריך לחלק בין קדושין לנס כיון דחוב הוא לה לא אמרי' כן לדעתה, ודומק הוא דמ"ב על הרמ"י שם מוקן ועיב לזה לא מחלק כן דנס שאני, אך ס"ם למסקנת נס בנס אמרי' דאשה ידעה לחקנוי, והרשב"א שכ' משום הפקר ב"ד הוא יחיד בפירושו וכמ"ם ב"ב קי"ד סקי"ב וסמ"ח שם:

ומ"ש כ"ח דכל דין הרמ"ם בטבעם שאולה משום תומדנא והבא יש תומדנא להפוך דאלו ידעה שהוא בגזל וגם כי ממחרת הנשואין יעובנה וילך לא היתה מחרלית להחקדש. הגה לדון מפני שעשה נחברר שבבר בגב לפני הקדושין, לכאורה ממקומו הוא מוכרע ומשרש להפך בבריימא דחטף סלע ועובדת דוזשבי דמקודשת משום תומדנא דמחלה אף שלא הגידה בפירוש כן. ושם הוא נוזן נמור אס"ם שהחזיר וכמ"ש רמב"ם פ"י מגזלה ה"ד שפשוט לעדות אס"ם שהחזיר ושובר על ג' לאוין כמ"ש רמב"ם פ"ה מגזלה ואפי' גזל ע"מ למיקם אשור כמ"ש ריטב"א ב"ב סח. דלא כמ"ם מנחת חגוך רכ"ד אות כ' למלך בין גזלה לגניבה הרי דאמרי' תומדנא אי שמחלה ונחרלים אפי' היכא שהוא גזלן, אך יש לדחות דוקא התם שידעה שגזלן הוא אז אמרי' שנחרלית אס לא מחתה בפי' משא"כ הכא שלא ידעה שגנב הוא שפיר י"ל שאין תומדנא ואלו ידעה לא היתה תפלה כו:

ואף דגס חייבי לאוין ולא הכיר נריכה גם וכמ"ש כ"ן בחוכוח ק: בחחני' דחלחס לכ"ג דחפשר שיעבב עליו החקח אף שיש לישוב בדבר וכ"כ נו"ב תניינא חה"ע סי' כ' וסי' פ' וכ"כ הפלאה כחוכוח קא. דחשחח כן מכל פוסקים וכ"כ בית מאיר קע"ז ס"ח מעולם לא נשמע דנחייבי לאוין שלא הכיר יהי' רק בפק קדושין, ואפי' לזה מ"ן קדושין גם: בגם רמב"ן מקדש לאחר לי' ובשני קדשה בחוך שלשים ומח קדושי רחשון חופסים ואף שהיא זקוקה ליבם מקדושי שני ולא אמרי' דקדושי רחשון היו בטעות שלא שלה על דעתו שחאשר עליו חת"כ ס"י ויקח יבום וכן רש"י מכחוכות מה. שאני מוצ"ר דחידוש היא וכו' ולא אמרי' נשחני נופף חשחני קטלא וק' הא נאשרה עליו משום זנות והוי מקח טעות ולא חשחני היכא כיון דלא הי' חופה כלל, והוא הא ודאי קשיד כיון שמולית ס"ר חת"כ דקדושין בחיסור חיטו מקח טעות:

מ"ם נרחה דאס ישלול ת' טבעת לחברו לקדש חשה ויקדש חייבי לאוין בוודאי ת"ל גם דאשה לטבעת

לעשות ליסור לה השחילו ול"ש לומדת וגם הכא י"ל כן כיון שאין המעשה שלו רק מלד לומדת שחפלה בקדושין י"ל שאין לומדת שנתרלים להחקדש לגנב ופי' כדברי יעקב סי' ק"מ ד"ה והא"כ שהעיר ביומח י"ג דכ"ע מנרש על מנאי וכירו' שם דמקדש פ"ח כדי שלא יהיו ב' בחים, שם עלה בלי מנאי שהשילנו מ' טבעת ליקדש ויקדש בחופן שיחולו הקדושין ביוה"כ ואם חמות לשמו ל"כ היח מטה לבל חס לה חמות הו"ל שני בחים ול"ח הקדושין זה לה השחילו שיהי' מבורה. ול"ק כמ"ש מ' רפ"ח סי' קי"ח דאם הקדושין יגמרו ביוה"כ שי כאלו קידש ביוה"כ והוי שבות ופי' פני משה שמפרש בירו' עלמו כן לה נמלח כקושה קלין בשבת שאם חמות לשמו ביוה"כ חלו קדושי האחרם עיי"ש:

ובגו"ב מניעת מה"ע סי' פ' ד"ה וכיון מק' למה במייבי לאיון חיילי קדושין למה לה לאמרי' לומדת דלדעתא דהכי לה נתקדשה וכוי קדושי משום ותי' כ"פ מ"ם חו' כחובות מז: ד"ה אלא וכ"ק כ': ד"ה ולדעתא דבדבר החלוי בדעת שייכים ל"ש לומדת. ותמהו עליו בהגהות הגר"ב פרענקיל ופור ספרים דהתו' קאי רק בדבר שנחחדש אח"כ כמי בבהמה ועטרפה דכיון דהמוכר לה יחכוך לו על מנאי וה ע"כ הלוקח מוכרח לכנוס בספק משא"כ במיי"ל שהוא נודע מכף ובודאי שאלו היתה האשה יודעת שמא שהוא מחיי"ל היתה מחנגת בו, מה מעלה שהוא חלוי בדעת שניהם. אך י"ל המעם כמ"ש ר"ן שמא יערב עליו החקח ומחחת מיכא אין לומדת כדוכה שמחלן לף אלו חדש מלאסור חייבי לאוין, ופי' בית מאיר קע"ז הקשה כן לחה בחיי"ל שלא הכיר יש לה חוס' כחובות מ"ם מחו"ת סי' רל"ד ס"ח וס"ב במוכר בכור ועטרפה לפי' אבל ח"ל לשלם דלא מקרי הנחה באיסור, ול"ל דשם סי' יכול לאכול של היתר ול"ה באיסור הנחה משא"כ בחיי"ל י"ל דאפן בה דוקא ולא באחרת:

ועי' נו"כ שם שרלה לומר דבאים לא אמרי' לומדת דלדעתא דהכי לא קידש חיי"ל שלא ידע משום דאין לו הפסד אל כך שהרי כיון לגרשה וכן כיון ליבא אחרת משא"כ חשה שאין כיונה להתגרש ולא להנשא לאחר לאמרי' שפיר לומדת ולכאוף לא סמך ע"ז. ותמוה מה ס"ד ואיך עלה על דעתו כן, הא בכחובות שם. גבי מומים לאמרי' להפך דאף דאים חיכו מחרלה בחומים מ"מ חשה בכל דהו ניחא לה דשב למיאב מן דו וכמ"ש ב"ק קיח. ביבמה שנפלה לפני מוכה שחין:

ובעובדא זו שנחבררו שחה שעשה מעשי נגבות לפני הקדושין ל"ש לומר לומדת שהלו ידעה שגנב הוא לה היתה מחקדשת לו, דבמעשה זו יכילנה למפסל לכהלה קדושי בחדיעה זו שרבו ממלני שבח וחוכלי טריפה ועבריינים וכאים מאד מענבי הגפן בשנבי הגפן ליסו בקרי וכו' ושם להאכיר דבר זה, ומקדושין מט: ע"ש שאני לדיק לאפי' רשע נמור מקודשת אין רלוי' דכלי שנלי מקודשת ול"ח דהוי מקח מעות, דשם י"ל דמייבי לאפי' כיצוע לה שהוא רשע ול"ש מק"ע ואח כלי שנלי הא' מקודשת, אך פי' חכם שבי סי' קל"ה בעובדא שנחקדשה למי שהי' לו חשה אחרת ואמור ליטח לוחה וכ' שאין להקל משום לומדת זו דאפשר שרוח וגוים כחשב לוחה ופחוני סילר רבים:

אך מה שחכף ממחרת הנשואין נגב ממנה חפלים ויעזבנה ואינגו י"ל דהוי לומדת גדולה דלדעתא דהכי לה נתקדשה וגם לה השחילה לו בטבעת שיהי' למחנה ול"ש לומר מ"ם חום' דבדבר ההלוי בדעת שניהם ל"ש לומדת כמו שהבחתי למעלה מה שחמהו על תי' נו"כ כיון דודאי לה היתה נאותה ליכנס בזה, וגם זה לומדת גדולה ותהני לפי' חלוי בדעת שניהם כמ"ש בחוכות מז: שלא כחב לה חלה ע"מ לכונסה וגם מ. וכן ולה לאמרכי לי' זוי וכ"כ מל"מ פ"ו מזכי' ס"ח ד"ה שוב לחיחי:

אך נרחה דאף דהקדש מעות לה הי הקדש כמ"ש מחני' נזיר פ"ה מ"ח מ"מ אמרי' במחני' שם לב. אם עד שלא נגנבה בהמחו נזר ה"ז נזיר וכן כל שאר עד שלא חרב בהמ"ק נזיר דהוי נולד ואין זה מעות כיון שנעשה אמ"כ וכן מחני' נדרים סד. אין פוחחין בנולד ושם סד: כי אמו כל האנשים פרט"י שהיו עניים בשעת הנדר ולא הוי נולד לו כמ"ש ר"ן בשם ירושלמי דמניות לא הוי נולד משום דשכיחא וכן ביבמות לה: המילן למעוברת והפילה ס"ל לר"ל וקיי"ל כן דלא מהני ולא אמרי' לגלאי מלחא למפרע כמ"ש חוס' ד"ה מינלי דהכא אין זה ספק רלוי להחבאר עכשיו שאי אפשר לידע העחידות וכ"כ כ"י שם דאע"ג שבברכה מקומות קיי"ל לגלאי מלחא למפרע שאני הכא דלמא בחוחה שעה רלוי' היתה ליולד ולד נמור אלא שאמ"כ נרם לה לזוה דבר שאפיל וכ"כ חוס' מנחות סד ד"ה ואפי' דל"ש לומר דאזלי' בחר מעשיו כמו בשאוך דהחם אם יבא אלי' ויאמר שהיה כחושה נבני מעים כי' מביא שאנה ומשא"כ הכא דרק לאחר שנאחו אח השני נשפך דם הרחשונה וגולד אח"כ דבר חדש ואין דנין על העחידות, והכא נמי ל"ש לומר לומדת וקי' מעות אלא על מה שעבר ועשה לפני הקדושין, אבל לא על דבר פשם שעשה לאחר כך ובחוחה שעה כשר כי' ופי' ש"ך יו"ד סי' ח' סק"מ דאם הרשיע אח"כ לא אבד חזקת כשרות למפרע וכן הוא בשאכול ה' שחיטה סי' נ', ונם הנגב היינו כדמה זו עשה שינוב אח"כ ואין לים שיוכל להבטיח שיעמוד בנדקו כיוס ממר וכמ"ש בחוכות אל חחמין בעלמך (ועי' ברכות כט. מלוקת לחני ורבח) וכיון שהיא חפלה להנשא מוכרחת היא להחרלות ולכנוס בספק זה שמא יקרה לה סכה זו שבעלה חשמנה דעתו ויעזבנה וכמ"ש חו' בלוקח פרה דחלוי בדעת שניהם:

ואי ק' ח"כ מה מק' כ"ק יבמה שנפלה לפני מוכה שאין נימא לומדת דלדעתא דהכי לה קדשה

קדשה עלמה הא זה מחיד הוא וכ"מ לומדנא על מחיתם. עי' חכם לבי סי' מ"ח סד"ה ומדיין שביאר שבשעת הקדושין מדיין לא היתה זקוקה ליבם דאז לא שייך זיקה ובשעה שחתה בא לזקקה הרי האומם לפניו וכמעיל נדקה סי' ד' מי' שכתב מיירי שהי' חיבם כבר מוכה שחין בשעת קדושין אך ק' מה שכתב חוס' בחומש מז: וב"ק מלוקת פרא וחרפה לו מחה, חיגח נחרפה שהי' הסבה בשעת הקנין אלא שלא הי' יודע לכל מחה הא הוי עולד ובחם"ו בשעת מחה ול"ש:

ונם אפי' נימא דאף בדבר המחיד שייך לומדנא ס"ב אם לאחר ימים רבים יבואו בעלה עמה אלא כדרך העולם נימא ג"כ דיתבטלו הקדושין משום לומדנא זו ומי יכריע בין זמן קרוב לזמן רחוק וע"ב קשה לדון הכא מלד לומדנא ומי' שפרי חלק ב' סי' קל"ד:

ומ"ש כ"ת דהיא לומרת שלא ידעה שצריכה להקנות לו בשעת ואשה שבוא שוחל תוחה ממנה, לא אפי' לגו חיים ומלן שהחמת כדברי, והא זה מפורסם שצריך שחפי' בשעת של המקדש, וגם הלא שעם גוף דין הרח"ם הג"ל שב' דטולי עלמא לאו דיוקא נמירי והיו סבורים שיופיל לשון שחלה ואם לא יופיל שחלה יחפוס לשון לאחר שיופיל לענין קדושין, והוא מ"ש גמ' שם אמו סולי נמי דיוקא נמירי וכבר כתבתי בספרי חלק ח' סוגיא י"ז דאין חילוק בין אשה לאיש:

מ"ש כ"ת דאם יש ספק על הלומדנא מעמידים תוחה בחזקת פנוי'. אמנם כיון דבבירור נעשה מעשה הקדושין ויש ספק בלומדנא אי בעלים לאחרש ח' פנוי' וכמ"ש חוס' בחומות כג. ד"ה הרווייהו ור"ן קידושין ה: נכי ספיקא ואיבעי' מדרבנן ומהרי"ם בחי' ריש"ך שם כ' אם פעמה ידה וקבלה קדושין לאחרש ח' פנוי' וסד"א לחומרא וכמ"ש הרשב"א בחי' נכי ח' לבר מן החי דאחרש כיון שנעשה מעשה לבטל החזקה, ומפורש בחי' חכם לבי סי' קל"ה בספק בלומדנא חולי' לחומרא:

ובענין אפקפוהו רבנן, אי' רמ"א סי' כ"ת סעיף כ"ח בשם מהרי"ק קבל שחקנו שקידושין בלא עשרה לא יופילו אף שהפקירו ממון הקדושין מ"מ יש להחמיר דלריכה נט ואי' חו"מ חס"ע ח"ח סי' ק"ח ק"ס. ולפע"ד ח"א לבטל אם הקדושין:

סימן עח

אשר הגיד לי כ"ת בשם הרש"ם ז"ל שהקשה למה בש"ך יו"ד סי' רמ"ד סק"נ פוסק דלא יעשה כן במקומנו לחת הלפירה לפני הבבירה כמו שחמר לבן, נגד דעת יעקב שרלה ליטא את רחל ולא חשש לזה כלל:

הנה מקור הדבר הוא חוס' קדושין נב. ד"ה והלכתא בשם ר"ח דאם קידש לי' מלחיום ולא פירש לזה לחמרי' דקידש הגדולה משום דלא יעשה כן במקומנו וכו' וה"ר מנחם סיאני חלק עליו ור"ח בשלמ חזר בו ומוכח דעת ר"ם בשור סי' ל"ו ולא להורות למעשה. וכ"כ רשב"ם ב"ב קכ. ד"ה להלן כשניהם בגום ללמוד מהלן דרך נדלתן ומסחבר דכך נוהגו כדי' לא יעשה כן במקומנו וכו':

ולקים דאף דבשעת המנהג אין שלא לחת הלפירה לפני הבבירה, היינו היכא דאין קפידה ולא שמעינן מהמקדש דהקפיד לי לחמרי' מסחמת טעמ כמנהג אבל אם הא חמן דוקא בהלפירה ולא בבבירה פרשות ביחו ואין שום סברה לומר שבשביל חליפות דעת הגדולה על האיש החמן ליטא את הקטנה דוקא ולא לאחרת ליבטל מפ"ר, כי בכל מטה אין עליו ליבטל בשביל אחר והוא קודם לאחר וכמ"ש בקדושין כט. הוא לפדות וכנו לפדות הוא קודם ושם פ"ב הוא ללמוד וכנו ללמוד וכו'. וגם האשה אף שחיא מטוה על פ"ר פ"ם יש לה מטה כמ"ש בריש רפ"ב דקדושין שמסייעת לבעל לקיים מלותו וגם היא חיכה חייבת ואינה רשאה לוותר זכותה בשביל לחותה הגדולה אם זה חמן דוקא בה, ופשוט שיקבל שבשחדך עם רחל והמתין שבע שנים שהי' זמן למדי שיזדמן שדוך ללאה שחין עליו כל שמן שעונה, ול' שכתו בעלי בהפך בחריה שבאחר שני רשם ומ"מ אם היתו יכול למנוע במקום אחר מוכח כמ"ש חוס' קדושין שם. ד"ה פני והכי נמי כן שחסור ליטא שנואה והוא חמן דוקא בה ולא באחרת פשיטא שבשביל המנהג אסור לו לבטל ממש:

ומ"ש רשב"ם ב"ב ד"ה במסבה הלך אחר זקה במסבה של משחה וה"ה לנשואין, הפי' כמ"ש ר"ן קדושין דף רכ"ח ע"ב פשחה תירוסין או שעודת נשואין אבל אין בכוונה כב"ח יו"ד ס"ם רמ"ד ום"ך לענין נשואין הייט שלא יעשו נשואין לקטן לפני הגדול אף שהוא חכם ממנו, דמפורש להפוך בעור שם שבי ובמסבה של משחה אף של נשואין הולכים אחר הזקה להוציאו מרשות, ונשואי קטן אחלה מלן דכר שמי', ומ"ש ב"ח בשם רשב"ם וה"ה לנשואין כנעים ללמוד ליטא שם

כרשב"ם זה הלשון, ותמנם כרמ"ם קדושין פ"ח סי' כ"ד כן וה' מגלי' לרח"ם סי' זה ולפי' לכ"ח וע"ך הפי' רק שלין זה טוב ומלוה המוטל להקדיש נשוחי הקטן לם הוח מכס, לבל ודלי דרשלים להשיטו חחלה לם יש קפידה והגדול לינו מוכח:

ותמהני למה הולרך רשב"ם לפרש דמ"ה נמנו דרך. נדלתן כשכיל לח יעשה כן וכו' כי י"ל פשוט שנמנו דרך נדלתן כמו לחובן שמשן וכו' וכבל דוכמי, ומי' רש"י סוף מסכתי שמלה שזרלת לבי חרי וכ' שנמנו דרך נדלתן בשנים ובמקום לחר נמנו לפי חכמתן ומניד שבקולות א כא והסיפה פוחר לריעה וכב"ם חגלו דבי ר' ישמעלל שבקולות היו חולק על ר' לחי. ומי' ב"ב קכב. דלמרה רחל ליעקב לבה רמלה הוח דלים לי לחחת דקשיטת מילתי ולח מכסב לי מקמה מוכח שלח לי' מנכב זה כלל שלח להשיח הלמירה חחלה חלח הוח כדה מלבו: ס

סימן עט

לכבוד ידידי הרב הגאון הטם רשם

ש"ש שמואל אהרן שי' בעל הפרדס.

אודות הלשה שנשלח לנים ע"י ליוס ולוכם שיהרגנה. ומי' חגלי מפורש בפני עדים בקידושין ומופה שיהרגנה ולם לח יגרשנה שיהיו הקדושין והנשואין בטלים:

כ"ת לח ערך הדברים כנב"ם כרלוי. ולכחוב רק מקופיה. ולומר הנה לחת נכון הדבר, שמושל חגלי בשואין לף שביכחות קו. לחרי' לין חגלי בשואין ומופה, וכן שם לד: הפי' רק לחין רגילות להחטות ולם החגה בשעת קדושין מחל לח"כ וכמ"ש חו' שם ד"ה כ"ש ולד: ד"ה חלח וכתובות עג. ד"ה לח. ומ"ש רש"י ביכחות ד"ה לפי שלין חגלי מושל בשואין המוה ומפורש בכתובות עג: הריני כופלך מ"מ שילה לחבח ושם עד. מק' והח ביחה וכו', וקף הוי חגלה וכו'. ומי' כ"ש ל"ח ס"ק כ"ם בשם ס"ג סי' המדיר שכ' דלפי קדם ע"ח וכשל על חגלי מקודשת לט"מ שלח נחקיים החגלי ומ"כ דם"ל דזה סי' בגמ' לין חגלי בשואין דלח מהגי כלל ודבר זה מחמיה כי לי' מליכו לומדנה משום ח' לין לדם עושה בעילתו בעילת זנות הכעל דכוליו ומגלו ממפורש, וגם הלח בכתובות עג. דף בשמה שלם לחרי' חזקה לחלטכ"ן חבל בשמה, לחלח לפי' דלפי' לין חגלי בשואין לחלטכ"ן חבל בשמה

לין הכוונה כדורה ומפולפה. ועי' ת"ם תה"ע ח"ב סי' ס"ח:

וכן מעשה רב שהתנו מנחים בקדושין ומופה בט"ב קמח תה"ע סי' כ"ו וביה מחיר לגפום הביה סי' ו' ות"ם תה"ע ח"ח סי' ק"י וקי"ח וח"ב סי' ס"ת, אבל צריך להיות מנחי כדינו כמ"ש תה"ע סי' ל"ח ס"ב וח' מהם מנחי כפול ועי' ט"ב קמח סי' כ"ו ד"ה למנם. ואך בעובדא זו שהיתה לגוסה מחמת נפשות ומימנת גדולה שהמנחי מיקר מנלה ח"ל ח"כ כמ"ש חו' קדושין ו: ד"ה לית דהיכא שיש תומדנת ח"ל מנחי כפול, וכ"כ עור מ"ח מרכ"ח וכ"י דאם המנס ולח כפל מדיק מנילוי דעתא. אבל שער המלך פ"ו מאישות ה"ב מביא מר"ן קדושין מע: וסב. ורשב"ח נימ"ן עם: ד"ה אחקין וה"ה פ"ו מאישות הי"ד דאם המנה ולח המנס כהלכתו כרי גלה בדעתו שאינו חושש בקיומו. וח"ב בדבר ספק:

והנה יהוש מ"ם בכתובות עב: עג. קדשה ע"מ וכנסה סתם ותה"ע ל"ח סל"ה ל"ז וח"ב צריך מנחי קודם הנשואין. אך מה"ד רב"נ כ' כיון שעשה הקדושין והנשואין כיחד מועיל מנחי קודם הקדושין וכ"כ ט"ז ל"ח סקי"ח דכנס לאלמר היינו מבטל אח המנחי, וצריך מנחי עוד בשעה יחוד לפני הביאה כמ"ש חלקת מחוקק סי' ל"ח סקמ"ט, וכ' ט"ב קמח ס"ק ד"ה ועכ"פ דדי מנחי בביאה לשנוה, וי"ל הטעם כמ"ש שבת נח: כל העושה ע"ד לשנוה עושה וכן בקידושין ו. הי' מדבר עמה על עסקי קדושי' וכו' כ' יוסי אומר היו וקי"ל כן, והא דכנסה סתם לריכה גם ל"ח דשנה ע"ד מנחי לשנון, משום די"ל מחמת חיבה דעתו לקריבה ושמח מחל על מנחו ונחרלה בכל לופן שיהי'. ואם בעל אחרי' חזקה לאחב"ז אבל אם החנה בשעת ביאה לשנוה ל"ם עוד ס' לקדושי דעתא ולח חזקה דלאחב"ז. ולכן אחרי' מסתם מחזיק בדעתו לרלשונה:

והנה כ"ח כאב שניה אומרם שלח נבעלה. ואם אין לכאשה כ' בט"ב קמח סי' ס"ח ד"ה ואחרתי שנאמנת, ומיי"ם שהק' מב"ם קמ"ע סק"ד שכ' להפוך, ונרלה דאם היו הנשואין בחוגם ואיום, קרוב להאמין לה, אך אם הבעל מכחישה הוי ספק ל"ח וכמו בכחשה אם ביטל החנאי וכמ"ש חלקת מחוקק ל"ח ס"ק מ"ו וב"ם סקל"ח. גם יש לנרף מ"ש ט"ב קמח סי' כ"ד ד"ה ובפרט דאם האשה החנתה אפי' כנס סתם אינה מוחלת על חנאה כיון דיש לה תמיד היזק דהא נאסרת ואין בידה להתגרש:

ובעיקר הדבר אם יעידו עדים שביאה לנוסה ממש על הקידושין והנשואין דלא מהני כלום כמ"ש סי' מ"ב ס"ח חולי אין רלי' מהחנאי שנתרלים לו. ונכון שיכתוב כ"ח להגאב"ד שרגוב שיחקור הדבר היטב. ואם ימלא כ"ח רב אחיאי שיסכים להיחר אז אבר אחי להעתרף, ומטוח רבה להגיל עשוקה זו ממתלעות עול ולא יאבך רמי' ניהו:

סימן פ

לכבוד ורב הגדול המפורסם מ' יוסף

ראזענבערג יחי' רב במאנטריאל,

על לוחות שתים אחד אהרן וויים עשה אח כ"ח לשליח לגרש אח אשתו ע"י מכתב שכאב לו בלשון זה שכבודו יגרשנה ע"י שיכתוב גט ויתננו לה, והאיש הזה הדר בקאליפארניע יש לו שם אשה אחרת:

הנה יש כזה שלשה דיעות. א) מילי לא ממסרי (בבא כ) אומר אחרו ג) וכאב בכאב ידו לספר שיכתוב גט. וכלולם ההלכה לאיסור בתה"ז סי' ק"כ סעיף ד' ה', ואחרי מ"ש הרחשונים והאחרונים אין מעם האיסור מפולם והם כחוקים, כי אפי' דין הרחבון דמילי לא מתסרו לשליח, דאמר רבא בגיטין כ"ם. זה שעם המתני', אבל אחרי שאמר משום בזיון של בעל וכן רב שם דשליח מחנה אינו כגב ויכול לעשות שליח אחר לא ידעו כלל מהא דמילי וכו'. ורבא ושמואל דס"ל כן לא הביאו כל רבי' ומקור לדבריהם, ומכ"ם דין לומר אחרו דשמוה מאד למה לא מהני כיון דהבעל מסכים על שליחות האני, ויותר מכולם קשה דין כאב יד שיקח דלא מהני ולמה לריך שישמעו קולו הוקח:

והנה מהרי"ם חלק ח' סי' קכ"ז כאב דאין שליחות בהקדם ומביא רבי' מהך דמילי לא ממסרו. ודבריו תמוהים דבגמ' קאי רק על שליח שני והוא כאב כן אפי' בשליח רחשון. ואחנם י"ל כוונחו דכמו שאם אינו מוסר ביד שלימ דבר משום אמ"ם שמטוחו לעשות מעשה לאומר כאבו גם לאחתי אף דיכול לעשות שליח רחשון מ"מ משני גרישות וחליטות המילי א"י לעשות שליח שני, מזה אנו למדים דאם השליחות חלושה עוד יותר כאב דרגא שאינו מטוה אח שליחו לעשות מעשה כלל רק על דיטור לבד שיקדים לזה דבר אז נאמי עוד דרגא ואין מוטיל אפי' בשליח רחשון. ובאמת כי כדבריו כאב רמב"ן ב"ב קכו: דאין שליחות בגיטין וחוס' נזיר יח. ד"ה דהוי ועי' ט"ב מגילה יו"ד קמ"ז וקלו"ח קכ"ג סק"ד. אבל קשה מנדרים עב: במחלוקת ר"י עם ר' יוחנן אי מהני בהפרה שליחות ור' יוחנן הסיב לו מגיטו בכל החורה שליחו כמותו אף דהוי רק מילי ור' יהודי קאמר רק משום דאמה עליו בכחוב, ורק בשמיטה קאמר רשב"ם שם דל"מ שליחות כיון דהוי מידי דממילא. ונם כ' במחנה אפרים ה' שלומין סי' ז' וכאי רע"ק גיטין לב. ואי' רי"ם תה"ע סי' ק"כ

דמסורם

דמפורש דלא כמהרי"ם בתמורה י. כגון דשוי שליח לתקדושי, ולף דר"ן פסחים ז. כתב דת"י לעשות שליח להפקיר וכ"כ כ"י תו"ח מל"ד דאין שליחות בגדר, ע"כ דאין הטעם משום מילי, דהא הר"ן מכיח כך דהפרה הנ"ל ונס הכ"י כתב דשליחו יכול לבטל וע"כ דיש להם טעם אחר, וכן אין להביא ראי' דאין שליחות במילי מירושלמי סנהדרין דיש פ"ב מוכח בר"ן שבועות רפ"ד ובתו"מ קכ"ד וריב"ם סי' של"ב ויתכן לתעלר שליח הגע עלמך וכי תתעלר נשבע, דפשוט הטעם דהשליח שחיבו יודע לחתת הענין לחסור לו לישבע תחתיו. ועי' פסקי מהרי"ח סי' רנ"ד דמהני שליחות לשבועה ומביא ראי' מנימין מו. מ"ש דר' יהודה מהת דנשבעו להם נשיאי העדה וקלא"ח קכ"ג דוחה דשאני התם דשוכי העיר ים להם כח ושבועתן שבועה אפי' בע"כ של בני העיר וכתן למדבדי פ"ק דב"ב הוה עפ"כ בשם רחבי"ם דכתב כן. ועי' בהר"י תל"ד מענין זה:

ועי' בתי' רשק"ח נימין הנ"ל שהניח בקושיא למ"ד תומר יחמרו פסול וע"כ דמילי לא מהני אפי' בשליח רחשן ח"כ לפמ"ש רמ"ח תה"ע סי' ל"ה סעיף ו' בשם הקדוש מלדוש דקדושין הוי מילי כיון דהלוי ברגון החשה ח"כ שליח בקדושין היכי מעכחת לה, והכה בחמת בחומר תמרו אין החסרון משום מילי רק דלא הוי לשמה כמ"ש ר"ן בשם רמב"ן נימין מו. אלא אפי' אי נימא משום מילי, צריך לחלק בין שליח רחשן לשליח שני, דשליח שני צריך כ' תנחים דוקא, שילוה לחתו על מעשה ונס שיהי' נגמר מיד, ומש"ה ל"מ בקדושין כיון דהלוי בדשמה ועדיין לא נגמר השליחות. אבל בשליח רחשון די בחחד חו שנוחה של מעשה ככחיבת הגט חו לקידושין, חו לף שחיבה מעשה רק שנגמר מיד כבטול הגט, והפרה והקדש. אבל חומר תמרו אלא נוה על מעשה רק על תמירה ונס לא נגמר לכן לא מהני:

והנה הא דכתי שיחמר לסופר כתוב ולעדים תחומו לעי' תום' נימין ט: ד"ה חע"פ הוא מעשה שליחות דכתי שליחות בכתיבה וכמ"ש ס"ה רפ"ב מגירושין. אבל תו' שם כב: ד"ה והא כתבו דל"ב שליחות אלא לאו הוא הבעל לא הוי לשמה רק שחמת ופסול משום דאשה לאו לגרושין עומדת וכמ"ש זבחים ב: וכ"כ רמב"ן שם, ותום' ערובין יג. ד"ה אבל ולפי' רחשון הוי רק פסול מדרבנן ולפי' בתרא י"ל דפסול מדאו' דמשחמת לא נימח לי' לבעל. אבל בגדון דיכן שהבעל כתב בכתב ידו לסופר שיכתוב נמ', כין אי מעשה שליחות כין אם משום לשמה אין מעשה לשמה לא מהני ומה תלוק בין דבור לכתב אלא כ' תום' נימין שא. ד"ה ת"ר זירא דגבי נמ ת"ל הגדה בשה רק שמחרלה, וכיוחר יפלא על ר"ת שהוח מחשיב בכתי' פיקח כמ"ש בשמו רח"ש נימין פ"ז ס"ב י"ב, הא עדות חמור יוחר מנט כמ"ש שם עד עדות קלחרת שאני עדות דמפיקם ולא מפי כתבם ור"ת ס"ל נבי עדות דמי שיכול לדבר מפיד מפי כתבו כמ"ש תו' יבמות לא: ד"ה דמי:

אבל מה נעשה אם סגר עליהו הדרך והמחמירים בכתי' פיקח סמכו על החוספתא כמ"ש הרמ"ם סי' הכ"ל, וכחבו המפרשים דעשם הדבר כמ"ש ר"ן בשם רמב"ן ניטין סו. דחומר אחרו פסול משום דבעי' לשמה ואין הסופר והעדים במקום הבעל אלא בשמחו אם מפיו והכי נמי בכתב ידו אף דעדיף מחומר אחרו מ"מ י"ל ג"כ ס' רמב"ן דאין שומדים ס"י כהיבה אחת הבעל וכ"כ בחורת ניטין ק"כ סקכ"ד. ולעשם זה משום לשמה, כל היסוד הוא משום דסחמת פסול דאשה לאו לגרושין עומדת כמ"ש תו' ניטין וערובין הל' ורמב"ן בספר הזכות ניטין כב: ד"ה נוסחת שב' אין כחיבה שלהן לשם גרושין לפי שאין האשה מלוי שחתגרש, וכ"כ פני יהושע סו: ד"ה ומי דשוי רמב"ן היא שי' ההוס' הל':

ואב כיון דכל הפסול בכתי' משום דסחמת פסול כיון דאשה לאו לגרושין עומדת י"ל דהכא כיון שהבעל נכוי אשה אחרת במדינתו ויוצא עמה ויש עליו חר"ג וכופין אותו לגרש אחת כמ"ש רמ"ח תה"ע סי' ל' סעיף י' ושי"ם בחלקת מחוקק וכ"ש שאם הרחשונה מבקשת גט כופין לגרש אותה, שפיר אשה זו לגירושין עומדת ואין כאן פסול משום שלא לשמה וכ"כ בתניד מקחנין כס' ענוגת יעבץ דף כה. במומר שכתב בכתי' לגרש את אשתו כיון דלשה רחשונה בסי' קכ"ד ס"ח כופין אותו להוליא וגם לדשה שני' חייב מדינת לגרש ח"כ אשתו ודאי עומדת להתגרש וסחמת לשמה, והגם שכ' הוס' בזבחים כ: ד"ה שאני שחפי' זכתה מ"מ לאו להתגרש בגע זה עומדת לחי' קחת, ל"ש דברי תו' רק בכתב הסופר הגע בלי לוי הבעל כלל אלא שאשה עומדת להתגרש חיכו כותב לשמה שמא הבעל לא ירלה לגרש בגע זה לא בסופר זה אבל היכא שהבעל כותב להסופר בחכתב גם נפי דבסחם אשה כ"ז דלא נשמע קולו ממש לא סמכו דשתם לכתוב לשמה, היינו דכיון דסחמת לאו לגרושין עומדת, כל זמן דלא נשמע קולי ממש לא סמכו דשתם ומשעשים שמא חזר בו הבעל וחיכו רולה לבגוד בחשתו כיון דלאו לגרושין עומדת, אבל היכא שאשה ס"ל לבך עומדת והבעל גילה דשתו בכתבו שרולה בסופר זה י"ל דסמכו דשתם וגם ר"ה והנמשכים אחריו מודים דמהני כחיבה. עכ"ד, ובחמת בשמקו תו' זבחים פוסק רק כתי' בתרא דבזאשה אין כופין אותו לגרש ומש"ה הכא בחר"נ דכופין אותו סחמת עומדת לגרושין, אלא שרמב"ם סל"ד מ"שות מ"מ כי' בזאשה כופין אותו להוליא וכית מחיר קי"ו ס"ת כ' דסיא נמ' שפורשת יבמות כד: דדייק רבא דתני הוליאה ולא הוליאה ברשו אלא שכופין אותו, וכ"כ מג"א בסוף תוספתא מזיקין דכופין אותו לגרשה ועי' שפרי חלק רחשן סוף סוגיית ל', ולדשתם י"ל דבחמת בזאשה לגירושין עומדת דמ"ם סוס' דגם בזאשה כן אלא מה שפשיעות:

וכ"כ בשם תרי' תה"ם ס"ם עי"ז דבאולה משום שחמת כשר דהוי לעמדת דשוכת שרולה לגרשה

לגרשה כדי שלא תפול לפני יבם שתמת לגירושין קיימת ותע"ג דלא אמר הסופר בפני' לעיל. וכ"כ בס' כתר כהונה סי' ע' דבמוכתב למלכות דקיי"ל בה"ע קנ"ד ס"ם דכופין לוחו לגרשה שתמת כשר וכגם סי"ל דכל שלא חובטח הגט חינה עומדת לגרושין דלמה במקום יבם ונקטינן לה קיי"ל דיכול לזכות לה גם מ"מ בע"ד שהיחה חובטח הגט ממנו בודאי שממת כשר ועומדת לגרושין מכ"ל ולמ דמה שהרב מולה הדבר בה כיון שחובטח לת כגט הוא מוקמה דמה מהני שהית חפלה בגט, לת הסיקר פלוי בו ומלדו לאו לגרושין עומדת, לך לת בעובדא זו ודאי כיון שכופין לוחו לגרש מפני חכ"ג הוי לשמה ומדיק ממומר דיש לו ת' כשרות ותמרי' דרוצה להפטר מעכרם ולא שביק החירא וכו':

וגם לת במחני' גיטין פו: ליחת נשחתק וכו' והרכין ברחטו הרי חלו יכתבו ויתנו וכגמ' דף עת. מבואר דכת"י עדיפת מהרכנת הרחם דהל"כ מה מקשה ר' יוסף טל ר' כהנת מה קמ"ל חניחת נשחתק וכו' לת י"ל דמשמיענו דכתב יד מהני כהרכנה חע"כ דחם הרכנה מהני פשיטת דכת"י מהני, ולשיטה זו בודאי מ"ש חם טב. קולו לחפוקי מדר' כהנת דל"מ כתב יד קאי רק לחרש שאין לו דעת לכל פיקח שכתב מהני, ותמנם בירושלמי פ"ז ה"ח ליחת להפוך דהרכנה עדיפת מכת"י (מה שאין מובן כלל) וכן בתוספתת פ"ב מחמיר בכת"י פיקח מ"מ הוי רק ספק דרבנן דבגמ' מבואר דכת"י עדיפת ובחו' מרוכין כ' דחוי דרבנן, ומי' בם' עגונת ישראל שהמניד מקוחיו כ' דבר נפלא בכוונת הירושלמי הנ"ל עיי"ש דר' יוסי דאמר לים כן לת כפי פני משה דבריית משבשתת היח חלת דקאי על מ"ם דהגם בטל אמר דליחת כן דחיגו בטל מדאורייתת רק דגרסי' ה"ז פסול כמו בתוספתת שלנו וברח"ם ופסול רק מדרבנן לכן בנשחתק מקולים במקום עגון וכמ"ש הרח"ם פ"ז ס"ם י"ט וכ' מנת פלינ ואמר לית כן דגירסת ה"ז בטל אמת והוי פסול דתו' והרכנה היח שמיעת קולו ופליגי בשני תירוצי הרח"ם שם, וכבר הבינותי להקל בכתב ידו במקום עגון בד"מ ק"כ בשם רד"ך וב"ם שסק"ח, וג"ם שם ס"ק כ"ו, בה"ט משם מהר"ם ושבות יעקב ופתחי תשובה סק"ח ובטובדת דגם משמשוב. הגלונים המגיד מקוזנין, ההשלחה, בטל משנת חכמים וכתב כהוגה סי' ע"ו:

ועכ"פ הדברים החלה יכול כ"ח לעשות שליחות הבטל ויכתוב הגט בטלמו ויתנגו לה בלי עדי חתימה רק בעדי מסירה דהת דחותמים טל הגט רק טלה בוכה היח וכמ"ש חה"ע קל"ג ס"ח וב"ם סק"ב וב"ך ב"ם ק"ל שסק"ח בשם חום' ורח"ם ושם סקכ"ט וב"ך מל"מ פ"ם מגרושין סוף הכ"ז דבמקום עגון יש להכשיר בלי ס"ח דיכולה לומר לי לפני בחקנת חכמים שלא תנשרך לחזור לחר עדי מסירה (ופ"ז יש לדון כמ"ש בספרי חלק ח' סוגיח ז' חות ד' דבחקנה קבועה ח"י לומר לי

לפני בחקנת חכמים לבל הפ"ז יו"ד שמ"ב סק"ת כתב כן במ"ם שם ד"ה ול"מ), ופשום דבזמן הזה שקורעים הגט לין לרך כלל לעדי מתימה וב"ך פעמת חכמים חה"ע סי' כ"ד להקל בענין בלי עדי מתימה ומ"ש הסמ"ם קל"ג סק"ב בשם מסכנות יעקב שם נוה לכשוב גם לף לם שיהה הסופר לף מנגע פסול ליחת כמו שהביח בשם בריח הברזם כנגדו, וגם הכח שלני דהת הבטל נחלקה שכ"ת בטלמו יכתוב ויתן ולא הזכיר כלל מעדים:

אך יש לעיין לולי י"ל כיון שידוע לבל המנהג שלין הרב בטלמו כותב גיטין אלא שסופר מיומד כותב ועדים חותמים י"ל שהי' כוונת הבטל במה שכתב שהרב יגרש ויכתוב היינו שיסמדל ויעשה כמנהג ע"י סופר ועדים וכמ"ש במחני' גיטין סה: גרשוה יכתבו ויתנו, והוי חומר חמרו וכמחני' סו: לר"מ חמר לשלשה חנו יחמרו לחרים שטשלן ב"ד וכמ"ש רש"י שם ד"ה והחמר דכתב הגט נעשה כחומר חמרו וכ"כ מרחם הפנים ירו' פ"ז ס"ב ד"ה חלת שכוונתו שם חרלו לחם חחמו, הלכך חם חמרו לחרים נעשה כחומר חמרו וכמ"ש חוס' שם ד"ה כתב לי החם סופר ועד פשול כשחומר לפנים כתבו וחנו הוי כחילו חמר בפי' שיחתמו חחר טמהם. ולפי זימת כן יש ספק לי יכול כ"ת לכתוב בטלמו כיון שהי' כוונתו שיטשה שליח חחר וכמ"ש בגיטין שם. גבי חכת מניומי ולא חת ות"י ליתן הכי קחמר לי' חכת מניומי ולא חת ות"י ליתן בטלמו ולף לגי' רש"י מי קחמר לי' וכו' ויכול ליתן בטלמו היינו כמ"ש רש"י משום דהכי נוהו מחחלה לגרשה בטלמו. וה"נ ליחת שם סג: בפי רבה מר"נ כתבו וחנו לשליח שלוקי שליק לשו חו לשרחת דידהו חיים ופי' ר"ף דהכוונה שלוקי וכו' ולינם יכולים ליתן בטלמם. ושובת הדין הזה בב"ם סי' קמ"ה ס"ק מ"ם דשם נוה לעשות שליח ת"י לעשות שהכר בטלמו. ודוקא שליחו ולא שאו:

אך נראה דשחני החם דנוס בפירוש לעשות שליח לחר לבן ת"י לעשות בטלמו, חבל הבח לף ד"ל שהי' כוונתו שכ"ם יוכה לחחר לכחוב מ"מ לין כח בחומדתו זו לבטל מה שכתב שכ"ת יבחוב ויגרש ובודאי שם כ' יכתוב ויתן שפיר דמי, וכן כ' במחני' סו: חמר לשלשה חנו הרי חלו יחמרו לחרים ויכתבו מפני שטשלן ב"ד דברי ר"מ ובפשום הפי' דרשחים לחמור לחרים חבל לא חשחמיט שום מפורש לומר דדוקא קחני לחמור לחרים חבל בם בטלמם חינם יכולים לכחוב ומפורש כן בריטב"ח שם בחחני' ר"מ סבר כיון דלא חמר לשם כתבו חלא חנו משלח שליח וכפ' דש"ל כחילו חמר להם בבדיח לחחרים שם חרלו שכ"ל הרי דשפיים שם חרלו ושם לא ידעו לחמור לחרים יכולים לכחוב בטלמם ולא קפיד דלא שם:

סימן פא

על לחודה הגם שנשלח מלחמריקס פ"י שליח וכתב נו שם התשב להה בם בלי שום פירוד רק כתיבה תחת להחבא וחיוק דלא חכיס ולא פיפם קרא להחבא וכן כל מי שנתנו לו לקרות קרא כן:

מקור סדין כפ"ת בתשובות ל. בין תיבה לחיבה כתלה לחת קשנה ובין לחת לחת כתלה חת השטרם וברפ"ב ממש' סופרים מניחים בין שם לשם (כייט בין תיבה לחיבה) כדי שיהו ניכרים וכלחיות כדי שלה יהא מסורבכין לם סירב לח כלחיות לו שהפסיק בלחמע השם לל יקרל בו מניחים בין תיבה לחיבה כתלה לחת ובין לחת לחת כתלה שפר. ושמה למס פסל לקרות בפ"ת רק לם סירב לח כלחיות לו שהפסיק בלחמע התיבה לבל לם טו כ' חיבות כלחת ולה הגיח כדי שיהו ניכרות לה הבית מה דינו. ולריך לומר לו שבלחמע כן הדין שמיעור בין תיבה לחיבה הוח רק למנוס לבל לחיו לעבוב ומותר לקרות בו. לו שמ"ם סירב לח כלחיות קלי גם על לחיות שבין תיבה לחיבה ובין שלה הגיח בין לחת לחת כתום השטרם ובין שלה סי' בין תיבה לחיבה כתלה לחת פסול לקרות בו. ובלמב"ם פ"ו מסי"ת ה"ם כ' דלם לה הגיח בין תיבה לחיבה כתלה לחת הספר כשר ול"כ דמתו בתם' סופרים כפי' הרלשון דסירב לח כלחיות לה קלי על התיבות, וסל"ח מניח רק לם שהפסיק בלחמע התיבה פסול, לבל בפ"י ס"ל לחת פ"ו הגיח דלם היו כ' חיבות כתיבה לחת פסול, וק' לם דמתו כפי' הרלשון לה נתלה בפ"ם דין זה כלל, ולם ס"ל דמ"ם סירב כלחיות קלי גם לתיבות ול"כ השיטור הוח כפ"ם בפ"ם כתלה לחת והלה כלם לין כתלה לחת בין התיבות מבלור רמב"ם בפ"ו דהל"ד מניח דין זה והל"ם כ' דלין פסול רק לם שהדיק לחת לחחת, ונם לי נימל דשיטור בתיבה לחת לה מיירי שלה בי' כתלה לחת רק שהיו מחוברות יותר מזה ל"כ בשם ולה פירש ומי יודע זה השיטור מפי הוח בתיבה לחת, ונם מניין לרמב"ם שמקור לדין זה שלם לין כתלה לחת כשר ולם מחוברות יותר פסול:

והטור יו"ד רפ"ד כ' ויהי' בין תיבה לתיבה כתלה לחת קשנה ולה יקרלם ביותר שלה יהא כ' תיבות נרלות כלי' פסול וכ' ב"י דכ"כ רמב"ם פפ"ח ום"ם וב"ל רפ"י, והפי' הפשום דהשור מדה קלנו ולין תלו כ' דיוקים ושיוק בין לכשלה לדיעבד ום"ם ולה יקרלם וכו' ולם קילב כ' תיבות וכו' כייט שלה בי' בין כתלה לחת קשנה ומפרש בפ"ם סירב לח כלחיות דקלי גם על התיבות, והל דלה הגיח השור לפסול לם לה בי' כחום השטרם בין לחת לחחת, דפשימל הוח כיון דכלחיות נופלים זה בזה:

אבל הב"ח מפרש דמ"ם השור ויהי' כתלה לחת קשנה ולה יקרלם ביותר הם שני דיוקים, דלף דלכתלה נפי' כתלה לחת קשנה מ"מ לין פסול לם חיוק קורל שמי תיבות עד שיהו תיבה לחת, ולי' מנלי' זה ומה שהביל רלי' מפשור חת השטרם בין לחת לחחת ולה יותר דחיבה שלה לתלה לבל בשופרדות יותר כשר, ל"ש דמה רלי' מיותר על מחות, דהלה שנו דיוק מחה על מחות וכתו שפשור חת השטרם הוח לשכב שלם בי' מחות מזה פסול ס"ב בשיטור כתלה לח"ק דפסול, ומ"מ נס לפ"ז סק"ב וש"ך סק"ד ופ"ז לח"מ ל"ב סקכ"ד מפכימים לב"ח דלם חיוק קורל כ' תיבות לף שלין ביניהן כתלה לח"ק כשר:

והבא בגם לפ"ם שלין לריך בתיבה תמה וכמ"ש תו' נימין כ': ד"ה ל"ל ורל"ם ורשב"ל ול"ן שם של"ל מוקף נויל מ"מ לם לין החות נקרל לחיוק לילו לחת כלל כמפורש ברמב"ן שם וכ"כ רמב"ם פ"ל מנחשין ס"י שלריך שיהי' כתב שידעו הקמנים לקרוחו ובש"ע קב"ב סעיף י"ח וכ"כ ת' רל"ם כלל מ"ה סי' כ' דלם לילו נקרל לחיוק לילו גם כלל ופי' מלקה מחוקק קב"ב סק"י כתב כשלחיוק ל"י לקרות לחות מחמת נגיעה לפשר דמדינה פסול, ותי' למה כתב לפשר על מה שפורש בריטנוניס דוהלי פסול ולפ"ז ס"ב בי' תיבות נרלות כלחת דפסול כיון שלין נקרל כהונן וכ"כ ד"מ קב"ה סוף חות ו' בשם תשב"ן דב' תיבות נרלות כל' בתוך פסול וכ"כ ב"ם סקב"ן ופי' פר"ח חות ע"י מביל דין זה בשם ב"י משום רל"ם ום"ם הוח ול"ל ד"מ בשם תשב"ן ופי' שו"ת לחרי יושר להגר"מ לרלוק ח"ח סי' קל"ח שמביל בתיבות מחת דיחבל שהו כלחת משום שהוח סופם לבל בתוך פסול ויכולים להרלות למיוק כל השיטם מלפני, וכמו לם יש ספק על חות שמרלים לו כל התיבה כמ"ש תו' נימין פה: ד"ה ולוכי' וגמ' מנחות כט: תי קרי לי' ויהרג וכ"י ד"ה דלא ותו' ד"ה ול וב"י קב"ן ד"ם מלחתי כתוב ורמ"ח קב"ה סעיף י"ח: והבל בגיד דמיוק קורל להחבא וכן כל מי שהרלה לו הגם פסול לפי' להב"ח יו"ד הל"ל משום דנרלה בתיבה ל' ותוקף הוח:

והנה כיון שהבעל לה נודע מקומו לי יש לומן לכתוב גם לחר בלי רשותו ולשלחו לשליח לרלון שיחזור וישלחנו לשליח שני פה רמ"ח ס"ם קב"ב בשם רשב"ח ברמב"ן כ' נתן גם לשלוחו והוליכו ונמלה פסול פשימל של"י לכתוב לחר בלה רשותו כיון שהשליח נעשה שליח רק על גט זה. לך בכתר כהונה ס"ם ס"ח לחר שכ' דברי רמ"ח הלו הבית מש' פ"י חלק לה"ם סי' כ' גם שבח ממק"ח ובכתב בשטת לבי החשב והבעל הלך לדרכו ונתן הגם לשליח והשליח הבית הגם למקום החשב הי' מלוה שהסופר יכתוב גט לחר וכ' דמלחר שהנתן בשל פ"י נהפרסם בכל העולם ובמקום שנון יש לסמוך עליו וכ"כ בש' מהרש"ם ח"ב מפתחות סי' ר"ח דלם הגט פסול ול"ל למנוע לת הבעל והוח במקום שנון יכתוב הסופר

סופר גם לחר ויחתמו המדים ויקבלנו הבלים ויגרש בו כיון שבתחלה עשהו שלים שפט להוליך גם שיהי רשי להתגרש לף אחוז ואחר הולך גם זה לף ביטל שליחות הראשון וכ"כ בת' מהרי"ו פסקילת סי' ד' ה' ו' וכת' בגין ניון מ"ש קמ"ב לומר למשות כן ולף ידע מכל שכ"ל. וכ"כ בת' מהרש"ם ח"ג סי' ל"ח וסי' ר"ז דכל שלף שמעו מהבעל אחוז בו כיון שהוא לסופר לכתוב גם כשה ניתין לף הגע הזה פסול עוד לף עשה שליחותו:

ועיי"ש בסי' ר"ז שכ' שחלף הדבר מפורש להיתר בת' לרחכ"ן קמ"ה ות' רשב"ל מ"ח חלף קפ"ג בדין כ' בגע להתנשבח אחת להתנשבח וגם בלף סיקף גויל ופייס הרשב"ח שיכתוב הסופר גם לחר ויתנהו ליד הבלים בלף ידיעת הבעל, ולפלף עליו כי הלף הרחכ"ן והרשב"ל פ:סרים לכתוב גם לחר לף הבלים נעשה שלים רק על גם זה כמ"ש כ"י ורמ"ל בשמם. ומה זה מלף מילף הלף החתו' הוחת מוכחה לוה בלוה בב"י קב"ב. ולף הרגיש המהרש"ם שיש מעות וחבר שימה שם"ם בסוף ולף לחרתי הלף בשעשה הבעל שלים על גם הראשון דשוב לף לסופר ומדיש לכתוב לחר. מין לזה שום הבגע וסיל שמירה לדבריו הראשונים שכ' בשלמל שסופר לעשות שלים בלף דעת הבעל ומסייע לסיפור לחכל הגירסה כמו שהוא בב"י ולף לחרתי הלף בשעשה הבעל שלים עשה לכל לף עשה שלים על גם זה הראשון שוב לף לסופר וכו', ומי' שפרי חלק ו' שו"ת סי' כ"ם חות י"ל לעניו לחקן לח הגע בלי דעת הבעל ובספרי חלק ב' סי' ל"ב:

סימן פב

לכבוד הרב הגדול המפורסם מ'

ירחמיאל משה האבערלאנד

שי' אבד"ק סלומנים.

עיין גם שכ"ם המנות ר' לחכרים ב"ר משה שלף סי' לו בניס ויש בגע כשה שפיקום, הגני לכתוב בזה לח דעתי:

א) **חשש** ראשון שכתב בן משה ולחי שעשער לומר כי לחביסם סי' רגיל לכתוב בשתקה לנדיק משה נבי, וכן חרות על מנכתו, ודלי דגם לכתחלה היי לריך לכתוב רק שם משה לבד כיון דקריאה בפי כל ולם"ת, וחתימתו היי רק בשם משה ושם נבי היו בשתקה. ופ"י שתקה לנדיק לף ילף מכלל בשתקה כמ"ש בסי' לחלי שם כלל ב' פ"ק כ"ג כי שם שלנדיק קורת בתשלי ביחידות לחיו מעלה מציקתו וכ"כ תשו' דבר משה מה"ם סי' ע"ד וכ"כ בקונטרס השטות הנספח לס' דברי לחכרים חות ל' שלין שום נדוד התוקף שם שם שטותת פשט לח פשטים בשנה קוישל לנדיק כי מי יודע מזה. וגם בעיטת דלשם כי משה לבד הוי כשב מציקתו דכשר דכלה כן נקרת בפי כל, בשנם כי שם לחביו ח"ל לכתוב וכל כשעה דשיכה פשוט הוה כמ"ם כ"ם קכ"ם סקי"ז משום לשו שילחתיו זה לחר וזה שייך רק לשו סי' נקרת בפי כל בשני השמות, משל"כ שכה נקרת רק משה ח"כ ל"ם לשו דלין יודע ס"ם בשתקת. וגם בשעשה לין לוה קורת כתב ס"ג מלגב כמ"ם בהוריות יג: דקשם לנימוד והוי כמובר בין שפי כשים דשמולם נזהריס ומיי' עוד בשמ"ם קכ"ם סקכ"ד מפגין שם שלב:

ב) **ומ"ש** בגע שם שפיר שלחתיק וכניס הדוחר כותבים שלחמיקי כיו"ד בסוף. הדבר עשוי דכשר וכמ"ם הרמ"ל קכ"ם ס"ג בהרמיים ורפדים כשר דלוי לגע חילוק בקול לשון, ולף דמי למ"ש כ"ם סק"ם בקשמיר וקלומירו דכותבים שיכים דשלגי השם דהוי שגוי שברים טופסת משל"כ בשלחמיקי שלין שברים שדשם רק שיטי נקודה:

ג) **ואודות** שכ' מהא דיסבת של מכר שרעגילות ושל מי מעיטת ושל מי בלרות ושם יש מפין לי' שמשתפים מחצו, לך מפין השני שהוא מין למכורה ושוך החמש, לין משתפים ממנו לכל לרכיהם רק לשפשים שם יחפלו לשתות מים מוכים, גם לוקשים שם לשלבריק מי אחרת, גם הגחתומים לוקשים משם מים לחתות שפה, וגם שבהמות שמניכותיו שותים ממנו:

הגה מקור הדין דשלוי בשטוק הוא בת' מיי' נמים סי' כ"ב ומיי"ם דכמי' שמשתמש ממנו לכל לרכי העיר וכיב שפקף מכרי"ם סי' קמ"ב דמה משתפקים ממנו לשוך כרחים לף מקרי משום שבי משתמש העיר. ושם משתמשים לרוב לרכיהם הוי כשולו כמ"ם ב"ב קכ"ם סק"ד בשם כ'. לשכל שם כל העיר משתפקים ממנו למיטוט לרכיהם לין לכשבו. ולכאורה קשה פ"ם שם המיטוט משתמין ממעין לכל לף לרוב לרכיהם דלריך לכשבו כמ"ם ב"ם שם שקי"ב ולמה יגרע שם כל לף רוב משתפקים ממנו למיטוט השתחות, מדרכם זה מדיק שרוב משתמשים בו ומילוט שכר לף המעין עדיף לכל העיר, משל"כ שם רק במיטוט משתפקים ממנו י"ל שרוב שעיר לוחם יודעים כלל ממנו ולוזה סימן כוח זה:

ויי"ל דשלוי במחלוקת ר' יוסי וחכרו לו (ב"ב נ:) בורם משתין שרם ולף למת דמרווייהו בחר רובה לחלי מר לחיל בחר רובה על חבשים שקונים לחכילה שם שקנייסם ממנו ומר לחיל בחר רוב הזריעה, ולחכרו לו סרכה לוקחים לוהו לדברים לחריס, הכל מדיף רוב זה המשתמש בשכר לשטוח לרכיו ממנו שלוקח ממנו לרוב משמיש:

אך נרחה דלף דמי לשם, דבשתין הרוב שקונים לחכילה לחם קונים לריעה ולכן השוב רוב

זה על הקונים לחכילה וכן המיטע מחמתם לכל
לו לרוב ערכיהם מן הנהר הקונים ומשונים וכמחלה
על מחלה דמי מחמ"כ אם הרוב מספקים מנהר זה
למישתי מחמתם ולרוב ערכיהם מספקים מחקום
אחר לכן אין זה חשיבות ניכר ואין לחכנו ולכן נ"ל
אם אין מיעוט המספקים ממעין זה לרוב ערכיהם
ג"ל לכתבו:

ואע"פ שנהר אם הוא סוף החמוס אף שאין
מספקים ממנו אם כתבו כאן בדיעבד
כמו שנ' מים' מיי' הל"ל, דרחק דכריו אם מספקים
ממנו צריך לכתבו ואח"כ כתב ומיהו עיר שנהר
אלה תון לעבורה של עיר קרוב לחמוס וכתב אם
הנהר לא נחשב בעיני כמשנה אם עירו ועירה
וקשה דבריהם אחר דלכתחלה יכתבנו אם הוא תוך
החמוס ואח"כ מכשיר רק בדיעבד, וע"כ דסיפא
מיירי אפי' אין מספקים ממנו מ"מ כיון שהוא
בתוך החמוס אם כתבו כאן וכמו שמצינו רש"י
מר"ה ותולין דתוך החמוס הוי כעיר עלמה, וכן
מבואר בב"י קכ"ח ד"ה אם הנהר דכ' הרי דכל
שהוא תון לעבורה של עיר אם הין מספקין ממנו
לכל תשמישן אין כותבים לוחו לכתחלה וכן כ'
מרמ"א ס"ד דנהר שתון לחמוס כ' דלכתחלה אין
לכתבו ואפי' דיעבד פסול ובתוך החמוס כ' דלכתחלה
אין כותבים אח"כ במספקים ממנו ולא כ' דגם
דיעבד פסול וכ"כ בית שלמה אה"ע סי' נ"ח
דדיעבד כאן:

אך כל זה בנהר אבל במעין ובאר כ' בסדר
הגט לות קי"ג קי"ד דאף אם הם בתוך
עבורה של עיר מ"מ אם אין מספקים מהם אין
כותבים לותם וכ"כ ב"ח סקי"ד וי"ל דאף דיעבד
פסול אם אין מספקים ומכ"ש כשהם תון לעבורה
כנ"ל. אבל בחמת תגוזה מה נשמנה מעין ובאר
מנהר לענין זה ומה טעם לחלוק זה ומ"ש אם
המעוט מספקים שכ' ב"ח סקי"ב דכותבים מעין
ובאר ומניח לרוי' מרמ"א סוף סעיף ו' אף דשם
בנהר מיירי וע"כ דשויים הם לכל דבר, ומ"ש ב"ח
סקי"ד רוי' לחלוק זה מב"י שכ' בד"ה ואם על
מהרי"ק שורש ק"ו דמ"ה פוסל אם כתב מעיונות
מעני שרוב ספוק העיר הי' מבארות ואפי' הי'
המעין בתוך העיר הי' פוסלו, אין רוי' דיל העטם
מפני שהשמים בארות, ואפי' במהרי"ק אם יכתוב
מעיונות פסול, כיינו אם יכתוב מעיונות לבד ולא כתב
בארות וכיון שרוב ספוק מבארות ולא כ' בארות,
אף דאלו השמים לגמרי את הנהר כשר כמ"ש בה'
מיי' הל"ל וש' רמ"ש כלל מ"ה סי' כ"ח וש' ר"ן
סי' מ"ב וכ"כ ב"י בשם מהרי"ק ד"ה ולענין שבחסר
כשר לכ"ע בדיעבד, אף כל זה אם לא כתב כלל
שום נהר אבל הכא שהעיר מספקת מבארות ולא
מעיונות והשמים בארות והזכיר מעיונות נרא
שיאמרו עיר לחרת היא וכ"כ עיב ניעין לקומי
שמות לות כ"מ ד"ה רלחוויל שנרא זו דהיכא
שמזכיר מעיונות ובארות ואינו מזכיר הנהר כלל
מנרא נרא, אבל אלו לא הי' ספוק מבארות לא הי'
משם ע"י שהזכיר מעיונות שאין מספקים מהם
אם הם בתוך עבורה או לאפי' בתוך החמוס ועי'
ע"כ תניעת אה"ע סי' קמ"ו ד"ס ומעתה
שגם הוא סי' כן במהרי"ק שמייתי שהזכיר מעיונות
לבד ולא בארות:

ועיו"ש בנו"כ שהקשה על כ"ם שקט"ו דכותבים
מעיונות על בארות מכ"י ד"ה ואם
כשם מהרי"ק דאם יכתבו מעיונות על בארות פסול
ואי' דכ"ם מיירי במקום שיש נהר וכותבים את
הנהר אלא שהמנהג שכותבים כל ספוקי העיר
מעיונות ובארות אז סומכים אלא להזכיר בארות
ודי במעיונות כיון שבאמ"ה אין לורך להזכיר כיון
שהזכיר אה הנהר אבל אם אין נהר רק בארות
וכ' מעיונות פסול, ולי נראה דלק"מ דדוקא אם לריך
לכתוב מעיונות אז אמרי' דנהר נכלל ג"כ בו ואי"ל
להוסיף בתר אבל אם א"ל לכתוב מעיונות א"י
לכתוב מעיונות רק בשם הבתר לבד ולכן אם השמיט
הבתר פוסל מהרי"ק אם כ' מעיונות לבד כיון
שלא היו שם מעיונות, ומלשתי בתשובות ב"ח
סימנים סי' נ' שכ' מתם כן דהמנהג דאם כותבים
מעיונות אין כותבים בארות אבל במקום שאין מעיונות
כותבים בארות:

וראיתי בת' מהר"ם מפדווהה סי' ה' דהק'
ג"כ ממירת חצו' מיי' הל"ל מריעת
לסיפא ואי' דרחק דכריו אינם סובבים על השלה
רק בתחלה מבאר עיקר הדין דכתיבת הנהר הוא
דוקא אם רוב הספוק ממנו וקאי אם הוא תון בתוך
עבורה של עיר ואח"כ כתב דאם הוא תון לעבול
ותוך החמוס רק דיעבד כשר. ולפי פירושו אפי'
נהר בתוך החמוס אין כותבים אפי' רוב תשמיש
ממנו ופלא על רמ"א שהשמיט דעתו וכתב להפוך
דאם רוב תשמישו ממנו כותבים לכתחלה ובפרט
שבד"מ הות ס' מליין טל השובה זו לענין דל"ל
לכתוב שני שמות על הנהר. ועוד כ' אח"כ בת'
מהר"ם שם דדיעבד אין פוסל אם אינה כמו בשינה
שם לידה ולטעם זה אף שאין מספקים ממנו ואפי'
תון לחמוס נמי לא יפסול דלא כרמ"א ס"ד. וגם
לטעם זה פשיטא דגם במעין ובאר דינא הכי דלא
כחלוקו של סדר הגט ובית שמואל:

ומ"ש כ"מ שי' להכשיר דמה שאין לריך לכתוב
אם אינה כשר ומה דמהרי"ק פוסל אם
אינה וכתב נהר מתון לחמוס, היינו רק אם הניח
את העיקר לבל בנ"ד דכ' העיקר על נהר
שרעניותא אף אם הוסיף נהר שאין לריך אין
שנוי פוסל:

דנה בכתובות לח: ולע. לישנית אמר לי
וזין לי ליתכח ואול וזין לי' סרא אי
מוסיף על דכריו וליתכח מיהו קני לו דלמא מעכיר
על דכריו הוא וליתכח נמי לא קני וקי"ל
דמוסיף לא הוי מעכיר אבל פשוט שם בשעת
המוכר לא קפיד ולא אכפת לי' בהוספת פשלית
כיון דס"ם אין כח ביד השלית למכור יותר ממה
שנותו ואין לו שום היתק נזה אבל אם קפיד שלא

יוסף

יסיף והשלים שפט וכוסף הוי מעכיר כמ"ש מנחים לד. תלמיד שאמר לו רבו הל תביא לי חלת פתין והביא לו חמין ושעורין שהוא במעכיר על דבריו ומ"כ הכא נמי לף שכ' נהר העיקרי אם הוסיף י"ל דמי מסגה ומעכיר ולף שם לחלק וגומר שמן רחי' מסס, אבל הדין מפורש במהרי"ק שרש ק"ז מובא כ"י ד"ה ולעניו כ' נהרות שכ' שתין להזכיר רק שם נהר לחיומי ומוב לכנוס כספק ליסור מכספק שיוני שכאסר כשר לכ"ע בדיעבד ובשוני ים פוסלים לפי' בדבר שאילו אסרו לא נפסל בכך, הרי שלפי' כהב לחיומי מ"מ אם כתב נהר מרלחו פסול:

והרה"ג מ' שהלחיהל מו"ל דפה לחר לי להמיר ע"פ מ"ם כ"ם סק"נ בשם הלבוש חילוק בין כותב נהר תון להחום כיון דעיר ואח לחינה יושבת על הנהר הוי שיוני עיר ופסול מבח"כ כשיושבת על הנהר וכתב שם נהר לחר הוי שיוני נהר לחר וכשר ומ"כ הכא נמי דכתב דיחבא על נהר שרעניחווח כתב כהונן דיחבא על נהר הלחיהי לע"פ שהוסיף וכתב עוד מעין רחוק לין זה שיוני עיר חלא שיוני נהר:

ולא נראה, כיון דהך דיחבא קלי נם על המעיונות ובלחת לין שם רק מעין לחד וכתב בנם מעיונות י"ל דהוי שיוני עיר כמו לם כתב דיחבא על נהר שתון לחוש. והלא כן כתב בב"י בשם מהרי"ק דפוסל מטוס דכתב מעיונות ובלחת לין שם רק מעין לחד. ולף ש"ל שלין ממהרי"ק רלי' דהוה בעל השיטה לפסול לם שיוני וכמ"ש לא פסק כיוונו משום שתמך יסודו על מהרי"ל כמ"ש בד"מ לות י"ד, מ"מ י"ל שבוה נם מהרי"ל פוסל ולשוני מכשיר רק לם כתב על הנהר שם לחר דרק לז כוי שיוני נהר, וכן פוסל בנד"ז בב"ף מובא בפתחי תשובה סק"כ לם לין בעיר רק מעין ל' שמחפקין ממנו לם כתב מעיונות הוי נם פסול:

מה נם שנוף דין רמ"ל להכשיר לם החליף שם הנהר וממלק בין זה לכתב שם נהר מחון להחום לין מובן דהא ס"ם כיון שכתב דיחבא על נהר לחר שלינו שם הוי נם כן שיוני עיר, ומ"ם המקור מה' מהרי"ל תמוה דשם לין זכר להחליף שמו רק מילי שהשמיט שם הנהר ולא כתבו וקרי לי' שיוה מפני שעיוה מכפי הרגילות להזכירו וכבר תמה עליו כן בנ"ף ובמ"נ לקומי שמוה לוה כ"ח ד"ה רלחוייל, ונם תמיה מלר שכ' נגד המרדכי ניעין סי' המ"ו תשובת הילב"ח ומה שכתבו על נהר יי"ר ולמו מוכיח לכתוב על נהר קיי"ר כיון שלין שום לוה במקום הלשו כך שוה יוד במקום קוף, הרי דרך מפני לשון זה שיוני מקיי"ר ליי"ר הא לא"ה בשיוני נהר פסול וכן בהגהות מרדכי מ"ו כתב בנהר שים לו שני שתות לחה שם שכתב בלי הכרו כשר כיון שמכירים שניהם הרי דאלו יש לו רק שם לחד ומחליפו בשם לחר פסול ולך יחלקו מהרי"ל ורמ"ח שליהם:

ומ"מ נראה להמיר בב"ד דבהגהות מרדכי מ"ו שם כ' דאם מוליכים פוסים לשחות לא כופסים שם בנדיס ללך לכתבו, וכן דעת כלבו מובא בב"י, ולדעתם הכא נמי הוי מסתפקים במי שהנתחומים לוקחים ממנו מים לנרכי הפת, ולפי' לחשו' מיי' דהלריך נ' דברים מברה וכניסה ורחיים קשה דהשתים העיקר שחוים מימיו, וע"כ דהא לללך פפוקים הלו היינו לם בלחת לין שחים ממנו לבל לם שחים ח"ל לשני נ' ספוקים ומ"כ הכא שמי שרולה לשחות מים מוכים שולב ממנו ודלי דאפי' לחשו' מיי' הוי ספוק, ובפרט שנם הנתחומים משתמשים בו ולפבריק מי ולדת לוקחים משם, ובהמות השמיכים לו שחים מימיו לב"ע מקרי מסתפקים ממנו:

ועו"ל דהא דלין כותבים מעין לא נהר לם מסתפקים ממנו רק למטוע לרכיהם היינו דוקא לם הוא לבדו לא לין המטוע חשוב לכתבו, לבל לם כותבים מעיונות ובכל לחד מהם מסתפקים למיטוע, מקלת ממעין זה ומקלת מהשני כיון שבכלל משתמשים הרוב ע"י לירוף שניהם שפיר דמי לכתוב דיחבא על שניהם וכ"כ בדברי מלכיאל ת"ג סי' קמ"ם ומביא סמוכים לזה מכמה מקומות בס"ם וכ"כ בח' מהר"ם שיק לח"ע סי' ק"ל ומ"כ הכא כיון דבשני המעיונות יחד משתמשים הרוב לף שבלחד מהם רק מיטוע מסתפקים יכול לכתוב דיחבא על מי מעיונות:

ד) ועל לחר סיים הסופר מעט לחתימת העד בלל"ף של שמו ישרלל כי ירא שלא יוכל העד לגמר לת ידו ותיכף כשרלה כ"ת נער ט וסילק לת ידו ממנו, וספק הוא לי סיים בחתימת סיום של ממש לו היכף נסתלק ולא השתתף כלל בחתימה:

הנה דדין מפורש לגיסור בפתחי תשובה ק"ל סק"י מס' הומת ישרים בשם ר' יעבי' שהמומס ע"י לבלר שהלבלר לוחז ידו וכותב לין חתימתו מועלת כלום שלין זו כתיבת התומס ועי"ש שכן הוא בתוספתא שבת פי"ב ורמב"ם פי"ח מהלכות סי"ד מיכח מנ"ח ס"ח סק"ו קשן לוחז בקולמס ונדול ל"ש בידו וכותב מיב נדול לוכז וכו'. הלא בכ"ת מחלק דשם מיירי דהלוחז בקולמס ל"י לכתוב לבל בב"ד שהתומס יכול לכתוב לבדו כשר דהוי שנים שעשאוה וכל לחד הוי כעושה כולה ורק בשבת פסור מחשלת מקרא דבעשותה והביא מהב"ח ס"ס ב' וחכם לבי סי' ס"ב:

אמנם לן הוא דלם זה יכול וזה יכול ושניהם כתבו הוא מ"ם בשבת לב: שנים שלומדים בקולמוס וכותבים פסורים בשבת משום בעשותה וכ' בחבור רבב"ח סי' כ"ח שלת נלמדו דברים הללו של מסייע הלא לענין שבת לבל במקום לחר למדי שהמלמדה מחיסרת לשניהם וכ"כ רשב"ח ב"ק ע: ד"ה שור על קו' תוס' ד"ה לענין למה שור משלם

כופר כיון שהוא ואדם וחמו הוי"ל הכוהו עשרה בני אדם כי' מקלות ונכנס אחת ד"ה פשוט ותי' רשב"ם דדוקא כשעשה מקלות פשוט אבל הכא כיון שדחפוהו כיחד כחד חשבי' לי' וחם הכוהו כמקל אי' חייבים וחמרי' דכ"ת עשה כל המעשה וכ"כ הרשב"ם בחב"ב והובא ביו"ד סי' כ' סעיף י"ח יעבירנו ופסול תוחזין נסכין אי' ושותים פסולה דגם בפסול עשה כל מעשה השחיטה וכ"כ חכ"ל שם דרק בשנה נחמשע מבשוחה אבל בכ"ד מסייע הוי מעשה ולכחורה השנחי להמעיס הדבר ע"פ מ"ש רש"י שבת נג. ד"ה וחד דשנים שעשאו פשורים משום דלחו חורחה למשוחה בשנים ול"ש רק בחלחת שבת דחלחת מחשבת לאסרה תורה ואי לאו חורחי' הוי מעשה ערמי וכלאחר יד, אבל לח בשאר דוכחי. חלח שאי אפשר לומר כן כי רש"י בעלמו כ' דבכל מקום שנים שעשאוה הוי רק מסייע, בשבת נג. גבי זב שרוכב ודי טליות אחת רגלי הבהמה מפורום מפני סיכולה לעמוד על ג' וכ' רש"י ד"ה מפני דשמחת כרי יהודה דזה יכול אף יכול קרי מסייע הרי דלאו דוקא שבת, חלח חוס' ד"ה מפני כ' דהו"ל כל רגל ליטו יכול, ולח אי' כרש"י והייטו כרשב"ח הנ"ל דלח ילפי' משבת לכל דוכחי:

והכי מוכח במנחות נד. דבכל דוכחי שנים שעשאוה המלאכה מחיסרת לשניהם דחמרי' שם על מחני' שחחד מניף לכל הכהנים משום דלח אפשר לגפו כולהו בהדי הדדי קח הוי חגילה ליניף וליהדר וליניף חנופה חמר רחמנח ולח חטופה, הרי דהחשב אי' רק משום חגילה אבל משום הנופה אף שכולם כאחד הניפו מ"מ הוי חנופה מעלייחת, והח דנסנהדרין מח. אכהו עשרה בני אדם כאחד בי' מקלות פשוטים הייטו כמ"ש רש"י כיון דיש קרח אין יכה אי כמ"ש בגמ' ורמב"ם מכל נפש אדם. והח דלריך קרח נוכחים קח: אין אין השנים שהעלו חייבים אף שבכל דוכחי חייבים שנים, י"ל משום דהו"ח ללמוד משחיטה דפשוטים וכמ"ש בגמ' אם שיכול והלח דין הוח ומה השוחט וכו' כ' שאחז בסכין ושחטו פשוטים וכו' ולכן בעי קרא לחיוב, ושוב רחיתי שכן כ' הבכור שור חולין פב. ד"ה לח משחטו ועי"ש דפשיטח לי' דרק בגי חמשח פשוטים שנים שעשאו וכ"כ מקור חיים בהג"ה למנ"ח סי' רס"ו דרק בקרבן פשוט ולח בלחוץ. ועי' בפני יהושע שבת שם שכ' נ"כ כן מדעת עלמו דזה יכול וזה יכול לח שייך בשאר חיסורים רק בשבת ומניח מזכחים קח. ופקפק למה בשחיטה חייב ובהעלאה פשוט:

אך יש הדבר מוסכם ומלחתי בריטב"ח קדושין מג. דהקשה להפוך ל"ל קרא למעט בשחוטי חון שני שוחטים הח כ' בשוחה וממילא כ' שעשאו פשורים וחי' משום דבהעלאה חייבים שנים וסל"ח ללמוד שחיטה מהעלאה, הרי דשחוטה כללא היח לכל מקום שנחייבה דשנים פשורים וכרש"י שבת הנ"ל, וכ"כ ב"ח יו"ד סוף סי' כ' שהקשה על דין רשב"ח דכשר ופסול שלחו בסכין אי' ושחטו פסולה הח הפסול רק מסייע וקי"ל שבת נג. דמסייע אין בו ממש, ולף לחנם דנחמת ל"ק על רשב"ח כי שיטת רשב"ח דחון שבת שנים שעשאו הוי כעושה טולה לך מ"מ גלמד דזה דשם ב"ח דחין חלוק בין שבת לכ"ד:

והנה הכח נשע זה לף לשיטה זו דשנים שעשאו בכל דוכחי הוי מלחכה מ"מ הייטו שם גם הטר כי' מסייע בכחיבה ונשמר פ"י שניהם אי הוי שנים שעשאו, חבל חלו הטר כי' בטל חלח שהסופר הולך לח ידו והוח לח כלום מניד אי אין זה שנים שעשאו רק הסופר שלחו יד הטר הוח הכותב ולח הטר ולף שכ' חב"ם ס"ם כ' דאם הפסול סכין בידו ולחו הכשר בידו הפסול ושחט פסולה מספק דלמח כח הפסול נמי שחטה ורמב"ם שבת דוקא קטן נקט דאין מעשהו כלום אין שהגדול אותו בידו הקטן מעושב פ"י הגדול אבל אם שניהם גדולים ספק שגם כח האותו בקולמוס מפורש וכי' פשוט בשבת האותו בידו, מ"מ אחת המלחת מנוך במלחכת כותב אף שהביאו דברי החב"ם מ"מ פשוט לו להפוך דס"ה גדול חייב רק האותו בידו ולח האותו בקולמוס וכחב דגם בגע בידה הכי, ותו אפי' להחב"ם לח פשיקא לי' הח דהוי כשנים שעשאו ורק לחומרח כחב דהשחיטה פסולה שחת סייע האותו בסכין. ובשנים שעשאו כחב חב"ם שם אות כ"ב דיו"ל דהוי כאלו כל א' שחט אלי שחיטה ועי"ש דמסופק דיו"ל דחמיד בשנים שעשאו כל א' לא כולא עביד (ואחמנם גם רש"י שבת נג. ד"ה שחיטו כ' כן דכזה ליטו יכול חה ליטו יכול כל אחד ואחד כולי מעשה עביד הרי דכזה יכול חם יכול כל א' רק פלגא עביד ויו"ל דרש"י לשיטתו כמ"ש למעלה דס"ל בכל מקום כ' שעשאו לאו מעשה הוי) וא"כ הכא הוי ס"ם שמא רק הסופר האותו ביד כתב ולא הטר כלל, ואפי' אי שניהם כהבו, שמא בשנים שעשאו חמרי' דכל אחד עשה רק מחלה כמ"ש חב"ם, והנד כתב רק אלי החתימה וכפי' שיחתום טולה ולא מקלחה, וגם שמא בכל דוכחי שנים שעשאו לא הוי מעשה כלל וכרש"י וריטב"ח וב"ח. וא"כ אפי' הוי רק פסול דרבנן דהא עדי מסירה כרחי ורק יש בזה משום מזיף מחוסר, מ"מ בס"ם אפי' בדרבנן לחומרח כמ"ש מל"מ פ"ח מהאי"ע ס"ה ופ"י ממקוחות ס"ו ד"ה ודע ופ"ד מבכירות ס"ח סד"ה ודע שאחר וכ"כ פר"ח יו"ד סי' ס"ע ס"ק מ"ד וידוע שהשע"מ פ"י ממקוחות כלל כ' מפקפק ע"ז ותב"מ:

והנה דין זה הוח ברמ"ח ק"ל סעיף י"ח בשם תה"ד דחם עשה בחחימת שם חביו כשר וכ' ב"י סק"כ דס"ה בשמו אך בשם רש"ך מניח לפסול בשם הטר עלמו, ולף מקשה להבין דברי רש"ך מה נפ"מ דהח אם חחם בשם חביו לכך נ"כ כשר. מ"מ מלחתי בדברי לחמם כי נימין פי' בשם כמה פוסקים כרש"ך. ומ"ש ב"ח דדוקא בעשות כל השם פוסל לכל הכח שכ' הסמק רק בלחות אי' של ישרחל גם רש"ך מודה להחיר, ז"ל דהח רש"ך קחי על טובדח דמה"ד כמ"ש ב"ח בשם

בשמו ומש סי' רכ"ח הי' מק תוכות בעי"ן של יעקב
וממש כנ"ד פסול רק בחות לחת:

ומ"ש כ"ח דהכא לפי' ניחא דלא מחש העד מ"מ
הת קיי"ל דעדי מסירה כרתי, ע"ז יש
לדון כיון שהמוכר שהמגרש מטוה להעדים שיהיו
עדי חתימה וכיון דקפיד בעי' עדי חתימה לעכוב
וכמ"ש תו' ניטין פב. ד"ה לת בשם ר' תלחנן כיון
שבת להחתים שליחי גילה בדעתו שלת יהי' גט
עד שיחתמו וכ"כ דברי לחתם ה' ניטין סי' י"ח
בשם מהרי"ל סי' נ"ו וכ"כ פחי"מ סי' ק"ל סקי"ת
וקל"ג סק"ג. וכ"כ בשם ישישות מלכו ח' מהי"ע
סי' ס"ט שהמלוה לעדים שיחתמו ולת חתמו לפי'
לכ"ת דעדי מסירה כרתי מ"מ הגט בטל דלת גרע
מכולכם חמומו לתי"ג דשני בחרי מ"ת חם לת חתמו
הגט בטל דהו"ל כת"ת והוה הדין בע"ח וע"מ.
ועיי"ש שכתב שוש עשם הגחון מוכח ברי"ף פ'
המגרש וברמב"ם פ"ג מגרושין ה"ח והי"ע סי'
קל"ת ס"ו בשם י"ת דחתמו שלת לשמה הגט בטל
מדלו' לף שיש ע"מ ותמוה מ"ש מעדים פסולים,
חלת משום שטה הבעל לחתום וחם חתמו שלת לשמה
הו כלת מתמו כלל, ותמוש דהת ש' הגחון גם חם
מחש עד פסול לו שהי' בו רק ת"ת כשר לבד
י"כ הגט בטל מדלו' כמ"ש רמב"ם שם לף שידע
הבעל מזה:

ומ"מ נרחה דלף שהבעל טוה לחתום מ"מ כיון
שתמו יודעים שתין לו כל נפ"מ וקפידת
נדבר חם כה וחם כה. חם בחתת הגט כשר פ"מ
דין תין עכוב מלד הבעל כלל, ותין רתי' מחום'
ניטין הנ"ל דשתני התם דהי שניס עדים והוה
שיכה מן הסדר ולוה לתחום שליבי הרי רואים שקפיד
דוקת לכל היכת שתיגו משכה ותיגו מוסיף שום
דבר רק לומר כפי הנוסת הקבוע חם רק הגט
כשר תין לו כל ענין בדבר. ועי' ניטין סג. בחומר
לשלוחו התקבל גט לתשתי תרס יודע שתין שליחום
לקבלה וגמר ונתן לשם הולכה הרי דלפי' לתר
לשון שתיגו מועיל מ"מ כיון דידעי' שרוצה לשלוח
לה גט לתדי' לדעתו דרוצה בחופן היותר מועיל
וחם תין מועיל לשון קבלה דעתו לשליחות להולכה
ומיתר לתר תיגרש כל היכי דמגרשה ומכ"ש הכת
דת"ל לפרש סי' לתר בדבורו וכ"כ מהגה לפריש ה'
שלוחין סי' ג' דבדבר שתיגו מפסיד בכך לף חם
נשתנה מדעתו לת לתדי' דקפיד וכ"כ שם
רמב"ם פ"ב מגרושין הלכה ל"ג בחשובה, ועי'
ספרי חלק ו' שו"ת סי' כ"ה ד"ה ומה שכתב
שהבלחתי בשם הגחון בשל לחבני נזר שכתב דחם
חסר בגט לתרת שבוקין יש חשש פסול די"ל
דכוונת המגרש היתה לגרשה רק בגט שלם שיש
בו כל הלשונות ככל ניטי דעלמת והביא רתי' מת'
רשב"ת לף רל"ג דלמ"ד במחובר תינם מקודשת פ"ם
חם מקודשה במחובר ובחלוש ביתר נמי לת מהני הגת
נמי כיון שעשיית שלית להולכה הי' לגרשה בגט
שיש בו ספר תרוכין וגם תגרת שבוקין ונשתר רק
ת' מהם לת מהני, והת"כ דחם זה די"ל הכת
שתני דמה נפ"מ לבעל חם יגרשה בשניהם או בתחד
מהם והביא רתי' ממתני' רפ"כ דכילה גבי פרוב
מבטילין דחם שייר ממט כל שהוא סומך שלו
לשבת הרי דתפ"ם דבשעה שהגיע ותתר כדין יהת
ערת לבשולי כוין לשיעור גדול מ"מ גם שיעור
קטן מהיר ושוב דהה די"ל דוקת ע"מ דרבנן מקילים
משא"כ בהיסור ת"ת:

אבל ת"ת להסכים לדבריו, והגני מצחיק מ"ם
שם. דלדעתו לף חם נתקלקל חות תן
הטופס נמי שייך לומר כן שרטון הבעל דוקת בגט
שלם שתין חסר ממנו כלום ומפורש להפוך בט"ב
קמת תפ"ע סי' פ"ם ד"ם ושוד תני תומר דכל
מה שמחמירים חם חסר וחם שיכה הוא רק חם
יש לפרש שהוא קפידת וכוונת הבעל לשייר היזה
דבר וכ"ז חם לת נכתב מעיקרת תכל חם נכתב
מעיקרת תלת שפת"כ נתקלקל תין שום חשש:

ומ"ש רתי' מת' רשב"ת חם קדשה במחובר
ותלוש דתינה מקודשת, לפלת דהת רשב"ת
כ' להפוך בתי' קדושין מח: ד"ה כגון שהשיב על
תוש' שכ' בתמר לשלוחו הלוני דינר כסף וקדש
לי תשה וכו' שמיירי שקדשה בשוה דינר של
כסף, וכ' דת"כ למה תינה מקודשת שתין לומר
קפידת כמה שתיטו מפסיד כלל לף חם נשתנה
מדעתו והביא ממ"ם כתובות עב: במתי דלת קפדי
תגבי לת הוי קפידי' קפידת וכ"ם הכת דלת שמעי'
דקפיד ושוד רתיות מגמ', ולפי דברי הגחון ת"כ
הרשב"ת סותר ת"ע. תבל בתמת תין ממ' רשב"ת
בל רתי', דהרשב"ת הולית לת דינו מקדושין מת.
במקדש במלוה ופרוטה למ"ד דשתה לף תמלוה
תינה מקודשת לפי שדשתה לף על מה שתין לתשם
מתקדשת בו ותתנו נשמע בכל מקדש בדבר הרתוי
לקדושין ובשתיגו רתו. דהת דקיי"ל במלוה ופרוטה
מקודשת היינו משום דתמרי' דשתה רק לפרוטה
לבד שהית בעין ולת על המלוה תלת שקבלה פרוטה
לקדושין וע"מ שתהת מחולה המלוה וכמ"ש התומר
לתשה התקדשי לי במנה ונתן לה דינר תבל חם
מקדשה במחובר וכמלוש נותנת דעתה על כל
ולפיכך תינה מקודשת עכ"ל:

והנה בפשוט קשה למה במלוה ופרוטה למ"ד
דשתה תשניהם תינה מקודשת משום
דמעורב בקדושין גם דבר הפסול, מ"ם מהת דתיתת
שם מת. התקדשי לי בשטר וכו' וחכ"ת שתין לת
הנייר חם יש בו ש"ם מקודשת ומוקי בשקדשה
בשטר שהי' פסול שלת הי' עליו עדים או שנכתב
שלת לשמה או שלת מדעתה ומ"ת שתיט לת הנייר
ומקודשת מחורת כסף כיון דדעתה נמי לנייר. כדי
לף שהי' דעתה בחורת שניהם שטר וכסף ופסול
מחורת שטר מ"ם מועיל מחורת כסף ולת מגרעי
הקדושין לף שמעורב גם שטר פסול:

ונראה דבחתת חם יש קצין המועיל לקדושין
לת מגרעי הקדושין מי"ו שמעורב גם
דבר שתיגו רתוי ולכן לף שקדשה בשטר פסול מ"מ
כיון שדעתו גם מחורת כסף חם יש בנייר ש"ם
מקודשת

מקודשת אלא הא דנתלוש ופרוסה למ"ד דעתה אשניהם היכא מקודשת, משום כיון דנתן לה נס המלוה לעס קדושין וכיון שהדין שלין מקדשין כמלוה, אף אם תתקדש הכא בפרוסה לבד, לריכה להשיב לו את המלוה דלא נתן לה לעס מתנה בעלמא רק לעס קדושין, ומ"ה היכא מקודשת דהוי קדושי טעות כיון דדעתה אשניהם וכאחת לא יהי' לה רק הפרוסה ולא מעות המלוה, והא דכתב הרשב"ץ במלוה ופרוסה דהוי כתנאי ע"מ שתהא מחולה במלוה הייט למ"ד דדעתה רק אפרוסה אבל למ"ד דדעתה אתרווייהו י"ל דאין במלוה נמחל לה אלא שולאי נתן לה לעס קדושין, וה"ה במקדש במחובר ובחלוט אי נימא אין מקדשים במחובר אין המחובר נקנה לה רק לעס קדושין ולא לעס מתנה ולריכה להחזירו ומ"ה היכא מקודשת, ומ"ל אין רואי כלל מרשב"ץ לדין זה דנמי, דשאני התם כיון דרוחה דידה הוא אמרי' שלא נתרלית להתקדש רק בשניהם ולא כאחד מהם, משל"ל כדכר שאין לה שום חסרון אמרי' דלא אכפת לה ואף אם אחד מהקניטים פסול מקודשת בשני ומ"ה שמין את הגייר ומ"ל הכא נמי דאין להמגרש כל היתר בזה שחסר בגט אלא תיכוה עשיתה דלא גרע מהא דשמין את הגייר ודאי ליט מקפיד כדכר כיון שט"ם דין כשר:

וכן לעמ"ש אבני מלואים סי' כ"ח סקל"ז לחלק כדעת רשב"ץ דדוקא היכא שאכל הוא כתורת כסף אלא דמקלה כסף רואי ומקלת הוו רואי אי לא מהני דה"ל כקני את ואמור, משל"ל אם מקדש בכסף ושטר אמרי' לדעתו להיות תרכני' אחרי ריכשי ואם קנין שטר לא מהני יהי' לם כתורת קדושי כסף, ומ"ל הכא דכ' הלשונות המה מוכיס שעיקר דאין רואי מרשב"ץ כלל דלא מהני אם הסר אחד מן הלשונות:

ורא' מגיטין עד: דקאמר הכא לעשרי קמכון ומ"ה לא מהני אם נשתנה מדעתו, הא אם ידעי' שאין לו נ"מ ותועלת לא אמרי' דמ"מ טוא נתן הגט רק כאופן זה ועתה הא נשתנה מדעתו אלא אין כך כלום ועוד רואי' מתוספתא ותוה"ש וכ"מ סי' קמ"ח וכ"ם ס"ק ס"ג אם אמר לשליח תנהו לה כיום פלוני אינו יכול להקדים ליתנו לה מפני שרוצה שהוי' עוד תשתו עד זמן שקבע אבל יכול לאחרו, וכיינו מפני שאין לו שום נפ"מ לא אכפת לן אע"פ שנשתנה מדעתו:

ובנ"ד יש להוסיף כיון שהמנהג שהכעל מלוה לעדים לאתוס שאתי' תהיתם כשרה ע"פ דעת הרב המסדר ל"ל אם נימא שע"פ דעת המסדר כשר והרי תמיה אין זה שטו כלל ממלות הבעל:

ונם משיטת דאם הי' אסר לגמרי אות אל"ף מישרשל בתמיהת הערך דכשר מדאי' לפי' לר"מ דעתי תמיהא כרמי, דלא גרע מס"ש גיטין לו. ר' אבדלא אתם סמ"ך ור' אושעיא ע"ן ול"ל לא גרע סיום הספר לאות אל"ף מאם השמיטם לגמרי, אלא כל הפסול כמ"ש מה"ד רכ"ת אתק תוכות באות ת' של החתימה דהוי מזוף מתוכו והוי כהתימה אלא לשמה משום גזרה אתימה אמו כתיבה כמ"ש תוס' גיטין ד. ד"ה מודה ועי"ש בה"ד דאין דין זה ברור לו לפסול, ול"ל כיון שכאן ספק הוא אי סיום הספר הוי רק ס' דרבנן, ובפרט שהב"ש סי' ק"ל סק"כ מכשיר בכל מעות בעם הצד, וכ"כ יש"ש גיטין פ"ח סי' י' בתק תוכות בתתימה להכשיר במקום ענון וכ"כ בשדי תמד ה' גיטין סי' כ"ח אות ת' בשם תורת חסד דאפי' יש פשום בשם הצד עלמו כל שכתב אח"כ בן פלוני מד הגט כשר:

ויל"ך עוד דנזרת התימה אמו כתיבה ל"ש הכא דהוי מלתא דלא שכיחא שיסייע שום אדם לספר מומחה בכתיבת הגט ואף שהתה"ד רכ"ת דלא מתחלה לחלק בין פסול דשלא לשמה דנזרי' אמו כתיבה דשכיחא אפי' ולא כשאר פסולים ואח"כ חזר ודחה דאין חלוק ובטלם גזרו, כ' כוונתו דשכיחי לפעמים אלא דלא שכיחי כ"כ כשלא לשמה מש"ה גזרו, אבל בדבר שאינו אמי כלל אלא על נד מקרם רחוק ודאי דמלחא דל"ש לא גזרו. ונס י"ל דלא גזרו רק בהתימה אלא לשמה אי בחק תוכות דהלוי ביד הצד לכתו אי אולי יבא לידי הקלקם אבל שיסייע אי' להצד בהתימתו שאין הלוי בו ולריך לחיים אחר, לא גזרי' בחרי דממילא יתודע הדבר ולא יבא לידי מכשול ופי' ספרי חלק א' שו"ת סי' כ"ג אות ת' בענין גזרה בשאים. מכל הדברים שלמה כ"ל ברור דהגט הזה כשר:

ושוב מלאתי לשלשה גדולים שמתירים הגט אי הספור סיום לחתימה, כמ' חסד לאברהם מהדורא תניינא שם"ע סי' כ"ד הכשיר משום דבכה"ג שאים שעשאו זה יכול וזה יכול אמרי' שכל אחד עשה המלאכה טולה אלא כתב"ש ותומת יעריס מיירי שם אין הצד יכול לאתוס, וכי' ג"כ דעדי מסירם כרחי ורק מחשש מזוף מתוכו ורבו המכשירים כמ"ש תה"ד סי' רכ"ת וכן במחסף שער בת רבים סי' ד' בעובדא שהספור סיום לשתי התתימות מתיר הג"ר יעקב שור מקיסוב מטעם זה דכל התתימה מתיחסת לכ"א. ותולק על תב"ש (וסברתו אינה מסולשת ובדורה), וגם הגאון מקוטנא בס' ישועות מלכו סי' ס"ם כתב בסוף דשם עיקר התתימה סיומא ע"י הצד והספור סי' רק מסייע יש להכשיר:

סימן פג

לכבוד הרב יחי'.

א) **על** דכר הגט שכתוב בו שם האשה מרימלא דמתקריא מריס יתא. ובאתת היא נקראת כפי כל לא מרימלא הי"ם כתירק רק מרמלא מ"ם נפתוח ורי"ם בשבא נת:

עי' סיב גיטין שמות נשים י' פק"ה יודית לף שלין מדגישים הלל"ת בתיריק מפני מהירת המבטא

המבטל מ"מ כותבים יו"ד לפי שכן כתוב בספרים וה"ר הסם מרימלא נגזר ויוצא מסם מריס וכ"כ דברי מלכיאל ח"ג סי' קכ"ח אם כתב לחזיק כיוד לתף שבקריאה אין מדגישים לתי כיוד מ"מ אין זה שוה במבטא כל כך וכ"כ ס"ג נסיס חום מ' סק"ם בסם מיללית דכותבים כיוד לאחר המס לתף שאין דוחקים התירק של המס מ"מ כיון דעיקר הכתה הסס הוא כיוד כמו מספחת מיצן רק מחמת מהירת המבטא אין דוחקים ומדגישים לת כיוד וכ"כ ס"ג לכתיס לות כ' סק"ה נבי הירם לתף שקורחים הערב מ"מ כותבים כיוד לפי שעיקר הכתה הסס הוא כיוד רק מחמת שינרת דליבטא מבתנה בפי המדבר לפנול ולכן ליכא תסס למז:

וגם כי כתב הרמ"א קכ"ם ס"ח לם כתב מיקר הסס אין להקפיד על הכתיס כ"כ וממילא כיון לם לגו לי' נכתב רק סס סעריסה לי' ד', ח"כ לתף לם נכתב הכתי והתציבה בבלבול הוי כלא נכתב כלל וכשר וכמ"ש כ"ם קכ"ח סק"ח בסס תשב"ן לם לא נקרא יפה הוי כלא נכתב כלל וכ"כ סס תרי' הוספות סי' י"ח לם נכתב בבלבול הוי כלא נכתב וכ"כ מיס חיים סי' ס"ח וכ"כ סס תרי' סי' פ"ח בתשה שמה ולה ומציבה ליקא וכ' בנע ליקיא עס יוד לאחר הקוף כיון שיש בנע נס עיקר הסס לתה אין תסס לכתי שנכתב בטעות לתף שיוד נרגע במבטא (ועי"ם שלכתחלה אם לתפשר יכתוב נע לאחר) וכ"כ דברי מלכיאל ח"ד סי' קמ"ו לם סס הקודם כרלוי לם הכתי לית מדויק הוי מוכח מתוכו מפני דמהריב"ל כתב דהוי כלא נכתב כלל ולם כתב עיקר ולא כתב הכתי כשר ויש לדון דלם יש עדי מסירה ל"ל לכתוב סס הטפל כלל וכ"כ סס סי' קל"ג בסס פלוניח לם עיקר הסס כשר דמה שלריך לכתוב כל השמות הוא רק משום לעז כמ"ש ניטין לד: וכ"כ בח"ג סי' ק"ם דמ"י שליח כיון שנתקייס בב"ד ל"ג תסס לעז וכ"כ בחלק ה' סי' קל"כ כיון שנתקייס בב"ד כנהוג ל"ם לעז. וע"כ לם יש סורח להציג נע לאחר מוחר לגרש בנע זה:

ואביא כזה תשובת הגאון הנפלא ר' יוסף רחזן מדווינסק בענין הדומה לזה, מפני יקר מרכה ורב הבקיאות והליונים בס"ם תשר כה לף שלעניו הנע שנשאל לון מסס כל רחי':

מבתבו קבלתי, ע"ד שאלתו בנע שהגיע מק' טויטרלחם ובכתב סס המגרש תדע בענין, ובפ"כ היא נקראת שדל", גם המגרש נקרא בפ"כ לידל ובנע נכתב ידל, הנה ים כזה תריכות גחלה, לך בקילור כי בנע לון הולכים לחרי דקדוק הכתיבה רק לחרי הקריאה כמ"ש חים' מאחות על רש"י בדף לב: גבי כתבה תגרת דמ"ל לרש"י חסרות ויתרות הו"ל כמו הברות קריאה, ועי' רש"י נדרים דף לז: ודף לה. גבי נחנה, וכחובות דף ב: בשלו, וניטין פה: גבי תגרת ודף ס"ה גבי פיטרוה, וקדושין יח: וכבורות לד. וכ"ת כזה דמ"ל ליתן לוות על תירק (חנה ושיר חוס' ע"ז סה. ד"ה ניקרומיך) ונפתח ונפתח סס הוי שנוי נמור וגם תחלת הסס, וכמ"ש סו' נדרים ו: דלוות ר' לא נעקר לשולס וכזה הוי כעיא בירושלמי פ"י דכ"ב גבי לם ילפי' גבי מחנן ע"ב, ועי' שבת דף ם: גבי לוסף דהוה עופת חזק דלא הוי שנוי מחמת הברת ם — ות', ולף דכמ"ז לב: גוזת לחוד וגודפ לחוד מ"מ שנוי לא הוי לכן לם כשעת הדחק הוא יוכל למדר הגע

ועי' תמורה כ"ם ע"ב גבי זוגם יש"ם:

יוסף ראזין.

ב) גם סס המגרש מעריסה מרדכי דוד ובמקום מגוש ממשפחתו קורחים לו מרדכי אלחי

הכחינם כולם קורחים לו מרדכי אלחי משום ממשפחתו קורחים מרדכי דוד ובמקום הכתיבה נקרא כפי כל מעקם, כחבתי: מרדכי דמחקרי מרדכי דוד והמכוגס מעקם. כי יהוש מ"ם בפ"ג בלקוטי שמות כ' לברהם יומק וקורחים לו לברהם לריך לכתוב לברהם יומק דמחקרי לברהם. לכל סס תרי' סי' ע"ד תולק דלף נגד מריסה וקריאה לפ"ת ותחימה מ"מ סס כפי כל מיקר וכי לברהם דמחקרי לברהם יומק, לך כפי' כ"ו כתב להפוך דמריסה וס"ת ומישוע מיקר. לכל הכח שלין ס"ת ותחימה רק המישוע לבד קורים מרדכי דוד. כודחי פשוט לכחוב כל"ל, וכמ"ש בית שלמה חה"ע סי' פ"ג ודברי חיים ח"ב סי' קל"ו והרי בשמים ח"ב סי' ק"ל וקל"ו בסס הנתון מליסת:

שמה מעריסה מריס וכפי כל רק מלניח כתבתי רק מניח ולא מריס דהוי כשתקע וכמ"ש לבני זכרון שמות נשים כ' מעגלי תשובה לות ו' בסס נע מקשר ושרי תכוחה והכרעתו שם. ולף לם לולי כחוב בכחובה שם מריס נ"כ הוי כשתקע וכמ"ש בהמחפף שלי נע כ"ו בסס ר"ת וכ"כ בס"ג כמוכח בהלכי שם כלל כ' לות ב"ג ודלא כה"ג רש"ק בחש"ג, ועי' רש"ם ח"ג סי' רמ"ו מוכך דכחובה לא הוי נשתקע, לכל שם סי' כחוב כן בנע ומנדד רק לענין דיעבד שלא לפסול לת הגע:

סימן פד

לכבוד הרב הג' חי"ב. מ' יהושע

הירשהארין נ"י רב בפאנטריאל

אודות לים שאולה נע לאחתו שבמקום אחר, ושמו מעריסה לאבר מגשל וכן הוא עולה להורה במקום כחיבה וחתיבה, לכל במקום כחיבה רוב קורחים לו לאבר וכן החימתו שם, ובמקום כחיבה נקרא בפי כל מגשל וכן הי' מוחס בהיותו שמה. וכבה קורחים לו במיעוי במקום כחיבה:

הנה מקור הדבר יוצא ממיב ניטין לקומי שמות בהשמטה בגע שייתן בפרעסבורג לפני בעל חתם סופר כמי שפלה לאורה וחתם תליעזר ליפת וכפי כל נקרא ליפת וכחבו תליעזר ליפת

ליפת דמתקרי ליפת וכו' הפ"נ כפשטו דלא"פ דכשם שיל נגד שם קודם כותבים המכוונ מ"מ כיון שכם לשו ליפת נקבע לשלי' לפ"ת מי"ר החזק ונשתה לשם עלם ושיקר השם, ולכן כותבים לא"כ על שם לשו דמתקרי, ועי"ש שכ' ו"ל מ"מ כזה שפי' עולה לתורה נ"כ כשם ליפת לין לכתוב עליו המכונה שהרי הוא מעיקר השם, ומזה מוכח שא"ל דוקא שהעלי' והחתימה שתיהן יהיו כשני השמות אלא שדי בעלי' לתורה לכד כל' השמות. וכ"כ בשואל ומשיב מהדורא תניינא חלק ד' סי' ח' דכל שנקרא כן לפ"ת הוא מעיקר השם ולא הזכיר כלל לא החתימה וכ"כ בניה שלמה שא"ע ג"ע ושהלי שם כלל ז' סק"ו וכפ' חיים על שלום מ"כ סי' ל"ם ח"ל כיון דבעלי' לתורה תוכרים לה יחדו שם השל דידי' לשם הקודש לא יתכן עוד לכתוב המכונה על שם זה השל וכמו שהורה נכר הגאון מפ"כ ז"ל ועשה מעשה בחד שבעלייתו לתורה עלה ללישנר ליפת ובפי כל ליפת שנה לכתוב ללישנר ליפת דמתקרי ליפת וכ"כ בדברי חיים קל"מ לא עולה לתורה מנחם מענדל ולפרקים תותם מענדל לבד וכפ"כ נקרא רק מענדל צריך לכתוב מנחם מענדל דמתקרי מענדל, וע"כ לא דכפ"ם סדר הגם י"ם לאת ע' הניח בשם מים חיים דבפי' עלי' והחתימה בל' השמות לבל לא רק העליה היתה בשניהם והחתימה בשם לשו לבדו כותבים ללישנר המכונה ליפת מ"מ משיעת שלין דבריו מכריעים לא הרבים הנ"ל:

ועי' בפ' משיב דבר להגלי"ל שבפי' ס"ה כתב מי שמו מבריסה והחתימו יהושע פלוני ובפי כל פלוני, כותבים יהושע פלוני דמתקרי פלוני וכ"כ בפי' ס"ג מי שעולה לתורה ושתם לרי' ליב ונקרא ליבא יכתבו לרי' ליב דמתקרי ליבא, אבל לא"כ חזר בו ושוה לכתוב לרי' המכונה ליב וכ"כ בפי' ס"ד וס"ו מי שמו פלוני נעגיל לפ"ת ובפי כל נעגיל, יכתוב פלוני המכונה נעגיל, אבל עי"ש שלא רצה דברי הפ"נ משעה רב דמ"ם וכל האחרונים הנ"ל

והנה גם נולא משמו של הפ"נ מפני שפ"י עלי' לפ"ת נעשה גם שם חול לשם העלם, י"ל עוד כיון דכותבים בתחלה שני השמות שם הקודש ושם השל צריכים לכתוב על שם חול לא"כ דמתקרי וכמ"ש בפ"נ לק"ם ס"ו תשה שמשה מבריסה מריס בילא ורוב קוראים לה בילא כותבים מריס בילא דמתקרי בילא והכא נמי כיון דכשם הרחמן יש שם חול נ"כ כותבים דמתקרי:

ובפ' שם תרי' לה"מ סי' כ"ח וסי' קע"ו כ' בשעם עובדא זו של הא"ם כיון דיש כאן שני שמות שם קודש ושם לשו, וכשם לשו נגד שם קודש כותבים המכונה, ונגד שם לשו כ' דמתקרי, ומ"ה מה תועיל דלולא נתר שם הקודש לכתוב המכונה אל נתר שם הלשו דכותבים דמתקרי בשני שמות לשו וכיון דיש ספק לכאן ולכאן מדיוק לכתוב דמתקרי, דכל מקום ספק לא התכונה לא דמתקרי כותבים דמתקרי כמ"ש כיה שמואל קכ"ם סק"ל וכללי שמות לאת י"כ וס"ו סקכ"ה בשובדא של הכ"ח בשה שהמלה ממוקמת חלק עליו והביה כן מת' רמ"ח וכ"כ ט"כ תניינא לה"מ קי"ם. ולפי טעם זה בפשיטא דבעלי' לפ"ת לבד בל' השמות כותבים דמתקרי על שם הלומי. ולכן בנ"ד יכתבו לשר לנשל דמתקרי לנשל כי שם מקום הנחינה מיקר כמ"ש קכ"ם ס"ד ודמתקרי לשר (על קריאה בפי רוב והחתימה שכתקום כחיבה):

ואחשוב כי הוא נקרא לנשל ולא לנשיל כחירקי ולפ שכתים שמואל כי לנשיל

כיוב, מ"מ לא שמעתי מדניים הברת יוד, ונם יתקול כ"ת לפ שמו לנשל לא לנשיל עם ס'. ולולי כמכתב, ולשון תכתן בהכרם:

סימן פה

לזרע הגדול הנ"ל.

עד לודות הנם הנשלה לליו וכמחתימת עד שלמה לין לאת מ"ם כחיבה תמה דהייבו שלין הכ"ף ו"ו מחוברים וונעים יפה ויש הפסק ביניהם, ולפ שחיונק קורת כתקונו, לך בעין בוחנת רואים הפרש משהו. וכ' מר כי להחזיר הנם ולכתוב לאחר יהי' עורת והולשה רבה:

א) הנה בד"מ הא"ע ק"ל לאת י"נ מביא בשם תה"ד דכ"ת כל הפסול בכתיבה פסול בחתימה כגון חק חוכות לא שאר פסולים לפי' לר' הלמור דעדי מסירה כרתי מיהו לם בכר נשלת לשבר להקל הלילה דר"ת, וס מקור דין רמ"ח שם מ"ל בהג"ה דלם שמם לא שיבה בחתימה כשר רק בשעת הדחק לא מקום ענון ומשום שכ' בתה"ד דלפ דע"מ כרתי מ"מ הוי מזוף מתוכו כמ"ש ניסין ד'. וכמו בשלה לשמה פסול נזרה חתימה לשו כיחיבה וכמ"ש תוס' שם ד"ה מודה וה"ה כל הפסולים, ולשה כיון דתה"ד סי' ר"ל ולל"ו ופסקיו סי' מ"ב פיסל לם הדביק מה שדרכו להיות נשרד והשריד לוא שלריך להיות דבוק וכ"כ רמ"ח קכ"ה שם"ו ות"כ נם בפסולים שלו הוי בחתימת שמד מוזף מתוכו, ולמה הביא רמ"ח ק"ל הך דכ"י בשם הקונטרס ולכתחלה נזהרים בחתימת העדים בכחיבה תמה והקשה נויל כיון שבכר נודע זה הדין מתה"ד רכ"ת, ונם הלא החה"ד מחיר רק לם נשלת כמ"ש ד"ת בשתו לא שלו עכ"פ נם לם בכר ניתן הנם פי"ם ובפסקיו סי' קל"ו, ומקונטרס משמע דהוא רק תזרת בעלמא וחכירות לכתחלה ולא מן הדין, ועל הכ"י לא קשה שהביא זה הקונטרס כי הוא לא הביא דין תה"ד:

ב) ונראה דהא דשיך בכל הפסולים מזוף מתוכו הוא כמ"ש תוס' רכ"ל משום נזרה, ולא מדיפא נזרה או מנזרת מופס לאו תורף

שנזכרו רק בלאו׳ דלאו׳ וכמ"ש רמ"י ניסין סוף דף כו. ד"ה תלת. והכא נמי נזכרו רק בפעול דלאו׳ כשלח לשמה לא בחק תוכות שהיא עובדת דהמ"ד סי׳ רכ"ח. אבל בלאוויות שהיגם נוגעים דכתיבה תמה ח"ל בגם כמ"ש תו׳ ניסין כ: ד"ה לא לריכא ורח"ש ואף שמחמירים בזה בגם וכמ"ש הה"ד סי׳ ר"ל ועוד ואפ"ש קכ"ה סמ"ן מ"מ היגו תלת דרבנן ובדרבנן לא נזרי׳ מחימה אמו כתיבה ולא הוי מזוף מתוכו זכיון דקיי"ל ס"מ כרתי די בחתימת עדים להחמיר לכתחלה כמ"ש בב"י ורמ"א בשם הקונטרס:

ג) ולכאורה י"ל כמו בגזרת סופס לאמו תוכף מחלק הר"ן ניסין כח:
בין מלחת דשכיחא לא לא ומב"ה בחשיו דלא שכיח מותרים לכתוב סופס לאפי׳ לכתחלה ח"כ הכא נמי יש לומר דנזכו מחימה לאמו כתיבה רק במידי דשכיח אבל לא בחתימת לותיות כלאה דלא שכיחי דודאי המסדר מדקדק שיחתמו העדים כריאי וקורא מחימתם. אבל המה"ד סגר עליו את הדרך ומסיק דלאפי׳ כמה דלא שכיח נזריגן ושייך מזוף מתוכו. פיי"ש:

ד) והנה בסופס הגם אם יש הפסק בלות ואינו נוגע מה שלריך לומר כ׳ רמ"א קכ"ה כש"ו דאפי׳ בלי מנון יש להקל ומ"ש כתב בשם"ש סק"ל בשם נבשם שאול דאין לחתו לכתחלה אבל בעבודת הגרשוני סי׳ מ׳ מובא בשם"ש קכ"ו מ"ד מסיק להיתר, וראיתי בת׳ רב"ש ח"נ סי׳ רל"ם לות ז׳ בשם מ׳ מהר"ש שיק סי׳ קי"ם דאתימת עד קיל מסופס, אבל ל"ש כי אם נאמר שייך מזוף מתוכו דסיינו נזרת אתימה אמו כתיבה גרע מסופס, וראי׳ דסופס אב"ו כשר מדינא ובעדים הוי מזוף מתוכו כמ"ש (ניסין ד):

ה) אך הכא בג"ד נראה דמותר ליתן לה את הגט כמ"ש לעיל דהכא בכתיבה אמה לא הוי מזוף מתוכו וב"ל הפי׳ בקונטרס רק והיינו לכתחלה וכ"כ בספר ברכות המים ממהר"ם סי׳ ק"ל לות קכ"ה דמזה הלשון משמע רק לכתחלה אבל אם הגט כתוב אינו מעכב ויכולים ליתנו וכ"כ כס׳ דברי מלכיאל מלק ה׳ ס"ם קי"ם בחתימת העד שיש גגיעה בין לות לאות ונעשה נקב ואינו מוקף גויל וכ׳ יפה כתב כ"ת להקל כמו שכתוב מהרשב"א לחרושים ובפרט לפמ"ש כ"ת שחיוק חריף קורא כחרש ומשיקר הדין ח"ל בעדים רק שידעו שכיח מחימתם וכדאיתא בש"ם רב לייר טורא (ניסין ט.):

ו) ונם אפי׳ נחמיר דבפי׳ מקום פנון ונעשה כדחק מ"מ הכא כיון דגט לחר הוא סולחת ממון למגרש לא לחשש וכ׳ בחשובות פני יהושע מלק ב׳ סיתן פ׳ דהספד ממון מקרי מקום פנון ונעשה כדחק, ואפי׳ ד"מ קמ"ב לות י"ח דרחוק כדרך כפי דיעבד, ושוב ראיתי בדין זה עלמו בשפתי מהר"ח סי׳ קל"ז (הוא העובדת שבתה"ד

רכ"ח הנ"ל) שכתב כ"ב בענין הזה שיש סורת גדול להמליח גם לחר מן המומר כמדומה לי שכתוב פ"ק דעדוין גבי ספק דבריהם להקל כתבו דכל דבר שיש בו סורת לחקן תשיב כמו דיעבד (ופיי"ב שכמדומה שיש ס"ם בדבריו עיי"ש ואולי ל"ל שכוונתי שאם הייתי נזדמן בלא ניסת לא הייתי מחמיר לאסור) וכ"כ בשמו בב"ש סי׳ ס"ב סק"ד ובנחלת שבעה שו"ת סי׳ י"ב ויד מלאכי סי׳ קל"ב:

ז) ובהגהות ליד מלאכי מהרב ר׳ יצחק דוב בהמבשרנר מווירלבורג תמה על מהרי"ח ויד מלאכי שהמחיק דבריו ולא אפי׳ ביסוד הדברים, ואין רואי׳ ממו׳ ערוכין ס: ד"ה וספק שכתבו הוחיל ואי"ח לגמגם אלא ע"י סורת נדול לא המריחו למדוד בספק דבריהם ושם סי׳ ס"ם עיי"ש משא"כ בספק דרבנן אע"ג דאיכא מרחא לריכים לבדר:

אך אף אם נאמר שאין רואי׳ ממו׳ ערוכין אבל דבר ה׳ אמת בפי מהרי"ח משם החום׳, דכן הוא בחום׳ כתובות כח: סד"ה כאמר, דהא דליחת לדר׳ שפי היינו דיעבד ושם כיון שהיתה לריכה לחזור לכ"ד כדיעבד דמי:

ח) עוי"ל בעובדא זו שההפסק בין כ"ף לוי"ו של המ"ם הוא דק כל כך שאינו נראה להדיא אינו מוסל כלל אם אבל קורחים אותו כהונן וכמ"ש במשנם ברורם סי׳ ל"ב סעיף כ"ם בשור הלבה ד"ם לות ובשב"ם ד"ם ודע עוד;

וכך מה שכתבתי דיש כאן עדי מסירה אף שאינם לפניו אבל הא ליכא קיום של הב"ד ולכן יכולים למסור את הגט להאשה:

סימן פו

לכבוד הרב הנ׳ חריף ובקי מ׳ משנד"ל

משנענבוים רשב"ד בווינרזבניק.

אשר שאל לחודת דיין בעל מום ממומים הפוסלים בכהנים שיעב בב"ד של מסירת גט ע"י שלים לאשה אם יש תשש מפני מ"ם בסדר הגט שליחי לות נ׳ בשם מהרי"ל דהב"ד לא יהיו בעלי מומים וכ"כ בסדר גט ראשון לות פ׳ שלא יהי׳ אחד מעדים בעל מום כי בעל מום לא יעיד ח"ח לעלמא כמ"ש בשמו ד"מ ק"ל לות י"ח וכ"כ ד"מ בסדר חליצה דפפי׳ דעת מהרי"ל בגט פ"ם בדייני חליצה וכמ"ש ברמ"א שם סעיף ח׳:

הנה רואה כ"ת מ"ש ד"מ ק"ל לות י"מ דאיכא חלת חומרת בעלמא, והלא מפורש ביבמות קא. דהיכי דמני הדיומות בעל מום כשר וכמעשה סנהדרין

סנהדרין לב. הכל כשרים לדון דיני ממונות וכו' ועי' שם לו: דקתי נמי בכל מוס ושם לד: התי סמיה דהוה דחין דיעה ולא ס"ל כ' יוחנן ולא מידי וכ"כ הגר"ח בסדר חלוקת חות ו' דמעיקר דין ליתא לדבר זה:

אבל החתם סופר חה"מ ס"כ סי' ל"ג יסיב פעמא מפמ"ס סוף יכומות דעדי כשים כדיני נפשות דמי ותף דקי"ל דח"ל דרישא ותקירה מסוס דחיכא כחובה למשקל ככר הק' כמ' מהרש"ל סי' ל"ג למס ניקל מסוס כחובה הת ס"ם חיכא דיני נפשות, ועל הכל לא הקילו אלא לענין דו"ת כיון שכבר עקרו ד"ת כד"ת הקילו נמ כעדי כשים אבל כ"מ ל"ם דכד"ת דמי ועי"ש בכ"ד על נפיחת הנפ לחשה דהו"ל קיום וכעי נ' כעי' כ"ד הרמ"א לד"ש בלי מוס וכסי דסבי כשלשה ות"ל כ"נ מסוס דבכשני אכתי ליכא נפשות רק לחשבר דאתי לידי נפשות, אבל נפי דסבי כג' מ"מ לענין שאר מילי כעי' כמו ד"כ שלא יהי' כהס מוס ומ"ם מהרי"ל נמ כעדים הוא נזהר אמו דיינים שלא יאמרו שמילו ת"ת ע"י כעלי מומים ולא יבאו כיו עדים לדיינים:

ברוך לי מי דברי התי"ם הם רק כדי לייסב לת המהרי"ל שלא יהי' כמוקף וכהלכתא כלי מעמא אבל אין כוונתו ליסוד דין, כי מ"ם דעדי ניעין סוי כדיני נפשות הוא לת כהלכה דהת קי"ל כר' עקיבא שם דכדיני ממונות דמיא, ומה שהקשה רש"ל מה בכך דחיכא כחובה למשקל אמו כשביל זה בשל מה שהוא דיני נפשות, וכן מקשה בעי"ש קמא לחש"ך סי' ע"כ בסחירת היתר הרחשן ד"ה ואחר לוך ע"י שיש כהן ד"מ בעלו דין מורם הת מדלא' אין זה עדות. י"ל דאלו הי' שייך נפילת דלת כדיני נפשות נ"כ לת הי' לריך דרישה ותקירה דהת מדלא' דיני ממונות ול"ל שיש לדו"ת ומסוס נפ"ד הקילו ומ"ם כשד נפיש כיון דחיכא כחובה למשקל ושייך נפ"ד הקילו. ועי' כ"י ה"ם י"ת כשם רשב"ת ח"נ סי' ק"ת דכניעין וקדושין נמי חיכא מסוס נפילת דלת ומ"ם ליחת כדרישה ותקירה והרי אמרו שתקנו זמן כניעין מסוס פירות או מסוס כח לאומו וכ"כ ריב"ש קל"נ מוכח כ"י ה"ם סי' מ"כ דטעמא דנפ"ד חיסי' נמי כניעין וקדושין וכ"כ סי' רס"ו מוכח כבדק הבית כ"י תו"מ סי' ל' דנו"ק חית כהו טעם דנפילת דלת והת דפליגי כסוף יכומות לי כודקים עדי נשים כדו"ת התם נעדי נשים סמעידים שמת כעלה דשם ליכא נפ"ד אבל כנו"ק כ"ם מודו דכד"מ הוי מסוס נפילת דלת:

ועי' מני יהושע ניעין י. ד"ם אחמר ותף עם: ד"ה מוס' דמלאי' סי' לריך לכחוב זמן נמ כדי שיסי' יכול להיות העדות ומת שת"ל הוא מדרבנן דאין כודקים עדי נשים כדו"ת כיון דחיכא כחובה למשקל וכנו"כ קמא לחש"ם פ"ת ד"ה טוד תמה עליו וכי ס"ד שכל הניעין פסולים מדלא' והרי מפורש כת' רשב"ת הל' כמ"ם שהרי אמרו שתקנו זמן כניעין וכו' והייט שלולא כן לא סי' לריך זמן מסוס דליתא כדו"ת מסוס נפ"ד, כדכרי כפני יהושע:

ונם מ"ש ת"ם דניעין כד"נ דמיא, הוא נגד הנ' סוף יכומות שם רמכ"ן דהשתא כאב"ז עפי דמי עדות אשה לד"מ מלדיני נפשות דאלו דיני נפשות ליתנייהו כזמן הזה (ול"ל דמחלוקת ר"ם ור"ם קאי על קודש המוכן). ונם יש לדון מל"ל לת"ם דנם כדרבנן כעי' כ"ד מנוקים ממומין והכא מדלא' עדים התחומים וכו' כשתקרם עדותן כב"ד ולא תייש' לזיופא וקיום סוי רק מדרבנן:

ונם לפי' לח"ם, ודלא דמלרפים עדי מסירה והוי כ"ד לף אם ל' מהדיוטים כשל מוס וכ"כ ט"ך קמא לחש"ם ל"ת ד"ם ופלס דעדי הקדושין נשים כ"ד וכ"כ ריטב"א סי' ל"ו סק"י כשם תשב"ן דעדי הנפ נשטות דיוטים וכ"כ כשם ריב"ש וכ"כ כד"ת ת"ב סי' ל"ד דעדי מסירה מלרפים לדיוטים ולין שייך פשוט קל"ש פי"ב:

ועיקר כ' דת"ל כ"ד לקיוס וכמ"ש רמ"ה פ"ם קמ"ב כשם תשב"ן ומי' פמ"ם שם ולפי' להמתמיהים כ' התרוטים דנמ שם מעשה כ"ד לכ"ע לין לריך קיוס ומלרפים עי' רמב"ם שבחש"ת קי"ב ס"ם ופי"ב פת"ם סקמ"ז כשם הגו"כ דחם יש קיוס על הנפ וכמו שכתו שיש קיוס על הרשאה לף שלין מכירים החתימות יש להחיר ונם י"ל דנם רלב"ד פי"ב מכירושין ה"כ דחולק על רמב"ם ומ"ל דלריך קיוס לפי' לין הכשל מפרשר היינו רק לם נפ יולא מפ"י התשה לכל הכתו שהשלית הביא לת הנפ נם רלב"ד מודה דת"ל קיוס:

והעיקר נרחה כמ"ש כשפרי תלק כ' ס"ם ל"ו דדוקא היכא שהשלית עלמו הביא לת הנפ והנפ הי' תחת ידו כל זמן הולכה לו תם"נ דחבדה לו שכית מ"מ תשבו שמא נחבד ממנו ומחמת כסופת שלא יהי' יניעו לריך מרת חיוף נפ לחר לכל כניעין הכחים ממדינת היס כזמן הזה שהרב משם שולח לת הנפ עם ההרשאות פ"י הפחסב להרב כמקום הכתיבה ולא הי' הנפ מסולס מחת יד השלית מה פנין לתשוב לת השלית ומה יש מקום למרשור הכשל הרי יש עדים וכ"ד על השליחות ועל כשרות הנפ וכמ"ש פמ"ם קל"ב פסקי"ז כשם כנדי יפת דשם המעשה כ"ד נת ע"י פחסב ליד כ"ד ולא שלמה כו יד השלה ליכא למיחש לזיופא דשלה ולא לזיופא דשום חדם, והפחסב הוי כירור נמור וכמ"ש כחשו' רי"ם מכריסק סי' ל"נ וכרכת יוסף פ"ו ס"ו וכן סמך על כירור הפחסב כת"ם חה"ע ח"ח סי' מ"נ וס"ם מ"ה וס"ם ס"ד ד"ם וע"כ. ולכן כנדון זה לין כל חשש ויכולה להנשח:

סימן פז

מאסקווא ה' י"ג כסלו תרצ"ז.

תשובה קצרה לכבוד ידידי הרב
הגאון ר' שמואל ראבינוביץ
האבד"ק פה.

על דבר הרשאה שנשלמה בלי הגט, ומתן השלית הנני למנות בפני כ"ד שלית שליחי, ומשם מר על זה כיון שתין הגט ביד השלית תיכו יכול לעשות שלית דהוי רק מילי ומילי לית ממסרי לשלית. ועוד דהוי עלי ניסך מע"ג קרקע כיון דתין השלית מוסרהו ליד השליח, ונס משם דכתה"ע קמ"ל ס"ע בהג"ה תיתח דכשמת נתיכה לריך השלית לומר שלית כ"ד תני והכת לת יסי' השלית כשמת נתיכס:

הנה י"ל ע"פ מ"ש תוס' ניסין מז: סד"ה ותיזל כיון שהגט כת מרשות הכעל לרשותס ע"י קנין התלר לת הוי עלי ניסך מע"ג קרקע דהוי כתלו נתנו לה, הכת נמי כיון שמקום שהגט מונח בו כעד השלית שייך בו דתלר הפקר הוה על המפקיד כמ"ש רש"י כ"ק מת. ד"ס הוית כיון דיסיב לי' כעל המלר רשותל למיולי דוכתל תקני' לי' בגוה והוי לי' מלר הניזק וכ"כ רשב"ם כ"כ שם. ד"ס המופקדים דמסתמת הקנה לו נפקד למפקיד לת רשותו וכ"כ רת"ם רפ"ל שמתים דכיון שהשלילו הנפקד ביתו לשמירת ממונו ביתו קרי' בי'. ופ"י שהשלית ממנס שלית שמר וכת הגט מרשותו ליד האחרון הוי כתלו נתנו לידו ותין זה לת מילי ולת ע"ג מע"ג קרקע:

ונם כמ"ש תוס' כ"ב שם. ד"ס תותיות דמשירת משמר הוי מילי תכל כשכותב שמר כשמו תין לך מעשה גדול מזה, ות"כ הכת נמי ליש לתלק, דשאני התס דמקנה לו כשמר שיעבוד נכסיס הוי משום מע"כ הכת דתיטו מקנה לו כהרשאה שוס דבר תכל הרשב"ת קדושין מת. מקשה למה בקדושין שלית דילה שנשה שלית הת הוי מילי ותירן כשם הרב כרלבוני דמיירי שנשתם שלית בקנין וככה"ג תליס דתיטו מילי תע"ג דלת הקנתה לשלית מידי מ"מ תלמוד לשליחות בקנין ואי משום הכת נמי תס נכתב השליחות בשמר לת הוי מילי:

ונם כ' כשת"ם סי' קמ"ת ספ"ק ל"ה דמ"ש הפוסקים דס"ק ת"י לעשות שלית כיון שתין מוסר לו שום דבר הו"ל מילי תין הכוונס לפי דשלית ת' תיטו מוסר לשלית שני רק הפי' לפי שלת נמסר ליד ס"ק שום דבר רק מילי כשלמת וכו' ות"כ הכת שאמסר הגט מהכעל ליד שלית ת' שפיר יכול לעשות שלית שני ותין כזה מילי, וכ"כ בקה"ת רמ"ד סק"ג דנוקת בכתיכה ותתיכה הוי מילי תכל בנתיבת הגט יכול שלית הכעל לעשות שלית תחר תף שליטו מוסר לו תת הגט:

והעיקר דשל ס"ג מע"ג קרקע ת"ל לתן כלל, דל"ם ס"ג מע"ק רק כתשה תכל מן הכעל לשליחו תו משלית תחד לתברו ת"ל נתיכה כלל ומהכי נס ס"ג מע"ק תו מעשה קוף כמ"ש התשב"ן ת"ג סי' שכ"ו וכ"כ קה"ת סי' קכ"ס סק"ד כשלית הולכס ל"ם פשול זס ס"י שהק' של תום' ניסין יג. ד"ה התומר שכ' שלת מסר השתרור מתיס והק' כיון דתן כוכי ולת עשתו שלית להולכה רק לזכוי ת"כ הוי ס"ג מע"ק ותי' כיון דלת מלי זכי לעבד משום ס"ג מע"ק גס הוה לת נתכון לזכות תלת להולכה ותן ממש קתמר הרי להולכה כשר ס"ג מע"ק וכ"כ ת"ם תו"ם קל"ס דמותר ומביח רתי' מהו' ניסין זה שכתבו כיון שלת נשלו כמיין לת יתגנו תחר מיתה מכותר דתלו נשלו כתיין חכה עטורו יתגנו תת"ם לתך שלת נשלו מיד ליד תלת מקרקע וכ"כ תי' רי"ס ס' קדושין כ"ז ספיק ת' סוף דף נס: משום דהשלית הוי כיד הכעל והוי כמו שלוקח כשלמו מע"ג קרקע, ות"כ מ"ש שיהל ומציב מהדי"ג ת"ח קפ"ד לתשב נס כשלית להולכה של ס"ג מע"ק ועי"ש סי' קפ"ה תלוק בין שלית רתשון לשלית כ', כ"ז הוה נגד הפוסקים הנ"ל:

ועל פשש מת"ם ברמ"ח שיתמר כשמת נתיכס דוקת שלית כ"ד תני, נרתה דזה קשי רק בזמן שהיו לריכים לתמירת השלית משת"כ עתה שיש כיום הרשתה מקוימת ת"ל כלל לתמירתו וכמ"ש רמ"ח קמ"ב ס"ת וכיולת נו כ' נמ' רדב"ז מובח פמ"ם שם סק"ד ותף שריב"ם תולק כמ"ש רמ"ח שם דההרשתה לת הוי קיום מ"מ בית שמואל סי' קמ"ת סק"ד כתב דלמומרת כשלמת תמרו ופי' מהר"ם לובלין סי' כ"ה שלית פשול שהביח נס כיון שיש הרשתה כיום הוי נתקיים כתותמיו וכשר וכמ"ש בספרי ת"כ סי' ג'. ופ"ל דעתי בניד זמן גרמת שעת מירוס ודרכי פתשב בכתוס ותין בעתון ליום מתר ויש משם עגון תין לעכב השליחות כשביל שלת תפי' תיכף לתמירת השלית כמיכה:

סימן פח

לכבוד בן אחי יקיר הרב הגדול
המפורסם מ' יקותיאל זלמן שי'
רב בברוקלין:

עיד שאלתו תרם גמור תפן לגרש תשתו תשר בוותרשת ודעת כ"מ שתעשה כתשה שם שלית לקבלה תיש ת' תפה, והביח דעת המתמירים לעשות שלית לקבלה ומ"מ בשעת הדתק כגדן דידן שרי כמ"ש כשדי חמד כשם כמה פוסקים:

כגה

הגה בחמת חין כל הכרת למנות דוקא שליח להולכה וחרם יכול למשות שליח להולכת הגט כמנהג כל הגיטין הנשלחים מהכח להתם וכמו שהביח כ"ת בשם ישועת יעקב סי' קכ"ח סק"ט ונמח נדק לוכחוין סי' קי"ת. והדבר פשוט כמו שיכול לנרש בעלמו משום דכשם שכנס ברשיחה כך מוליח ברשיחה שייך מעשה זה נם בשליחות. וכ"ת מביח בשם ס' מלחמת חרם להחמיר ומסחמח הוח משם לדברי הב"ש קכ"ח סק"ם שמחיר רק בשליחות בכחיבה דח"ל שליחות נמורה ולח בנחינה:

אבל פשיטח שלרווחח דמלחח יכולה השלה למנות שליח לקבלה ולח שהעור סי' קמ"ח מביח דעת הרי פרן להחמיר שלח לעשות שליח לקבלה מ"מ המחבר בס"ם השמיט לח דעתו. והרמ"ח סכ"ם שכ' כן כחב הע"ו שם סקכ"ב דחין זו נזרה מוחלטה כנם בע"כ והיח רק שלה נכונה חבל חם יש עדים המכירים חתימות ג' דיינים המקיימים חתי' העדים שחתה שליח לקבלה שפיר דמי והב"ש סק"מ מביח דברי הע"ו ומחיר במקום הכרח חלח שברירה כמוכה שעכי לבי חרי שח"כ מביח לח הב"ח שמחיר רק חם השלה מנחה לח השליח בפני ב"ד של כחיבת ונחינת הנט והיח נגד הע"ז שמחיר חמיד. וכ"כ נם מקוצר מוכח בפחחי חשובה סדר נט שני סק"כ דבענין מחיריס שליח לקבלה וכך מחיר בחסד לחברהם מבינה ה"ם סי' ע"ח:

ופלא שהריב"ם שהי' חלמיד הר' פרן לח חש לחומרח זו. כי בסי' כ"ה כחב שיוחר עוב שהעשה השלה שליח לקבלה חפי' לקבל הנט מיד שליח בעלה חף שרב ס"ל (גיטין סב:) שחינה יכולה, משיטלה הבעל הנט ויהי' יד נוי בחמלט נגד דעת כה"נ. הרי שלח הזכיר כלל חומרח זו, ואין לומר דשם עשתה השלה שליח במקום ב"ד של הנחינה ובחוקן זה מודה הר"ם כמ"ש בחשו' הב"ח סי' ק"ח, כי מפורש שם בסוף המשו' שעשר השליחות לח היי מקוים הרי שמחה ע"ק במקום רחוק והי' חשש של הר"ם של שער השליחות ומ"מ לח חש לה הריב"ם ומשום ת' ריב"כ זו (שמביחה כ"י ר"ם קמ"ח וב"ש סק"ד) השמיט המחבר חומרח זו:

גם מה בנט ומה נרוים שם נחמיר בשליח לקבלה כהר"ם הלח נם שם הבעל עושה שליח ושלוחו עושה שליח שכי להולכה במקום השלה נ"כ יש לחוש חשש זיוף שם שין מכירים שם חתימת דייני המקום. ומה עדיף שליח הולכה משליח קבלה. ואם חמנם יש חלוק דשחני ס"ק דשין שם רק מעשה ב"ד לחוד משא"כ שליח הולכה שיש נם הנט והוח מוכיח וכמ"ש ע"ו קמ"כ סקי"כ בשעשו שי' רמב"ם שהשלה נחמנת בלי קיום מפני שהנט בידה וכ"כ ב"ש קמ"ח סקל"ח דבשליח הולכה ח"ל להכיר החתימות מפני שהנט בידו משא"כ בשליח קבלה וכ"כ ט"ב מנינח מה"ם קל"ו לישב הסחירה בסי' קי"ב ס"ם שם סוליה נם נחמנת וכן נם"ם

קמ"ב בשם חשב"ן שם הביח השליח הנט לחך שאין מכירים חתימות דייני המקום מקילים בשעון, וכם"ם קנ"ב שאם שיש בידה מעשה ב"ד חינה יכולה להנשח עד שיוכרו חתימות הב"ד. ומי' דשחני בם"ם וכם"ם קמ"ב משום שהנט בידה:

אבל עי' שם לקרי' סי' ס"ם שכ' דהשחרונים השיגו על הנו"ב כי בחשב"ן שלמו שהוח מקור דין רמ"ח ס"ם קמ"ב להיחר שם הוח מכשיר נם בשעשה ב"ד לבד בלי נם וכ"כ פח"ם קנ"ב סקי"ם בשם בנדי יעב ס"ם רחיות חשב"ן עלמו עיי"ש. נם מלחמי בהב"ח מרדכי נימין פ"ו סי' חס"ו מעשה בחשה שהביחה נימה ממדינת היס והביחה עמה הרשחה כחובה בעדים ולח מלחה קיום לכחבה והשיב שמוחרת להנשח וכו' והוח הדין חם שלחו ב"ד חחימחם שבחותו מקום שנחן שם הנט שנפטיהם נחנרשה שמוחרת להנשח חפי' חין מכירים החחימה כיון דליכח כחן מערער עכ"ל, והך סיפח חס שלחו ב"ד החימחם מייבי ס"ב בשעשה ב"ד לבד בלח הנט דחי מייבי שהנט בידה מה הוסיף על טעון רחשון הלח הוח וע"כ דשעשה ב"ד לבד ג"כ מוחרת:

ונם פשוט דלטעין חשש זיוף חין להנט שום משלה ויוחר יוכל נם להזדיף משעשה ב"ד, כי כשיבא נם חין שום חיש מכיר ובקי מי כחבו ונם חחימת עדי הנט בכחב חשוריש חין שום היכר מי העדים. ומשא"כ משעשה ב"ד בחחימת רבנים. החחימה ניכרת להרבה חנשים והזיוף יכול בקל להתברר:

ובאמת על הסחירה מס"ם קמ"ב לס"ם קנ"ב. י"ל דבשם"ם קנ"ב כ' רק לעיקר הדין חבל במקום טנון מיחר כמ"ם ס"ם קמ"ב וכמ"ש סח"ם ס"ם קנ"ב בשם בנדי יעב. ומי' ב"ש קמ"ח ס"ק ס"ו דרשב"ד החולק על רמב"ם והוח יש חולקים בסי' קמ"ב סי"ד החמיר רק בחשה שלמה משום נניעחה ולח בשליח ונו"ב הנ"ל מסופק מי עדיף השה חו השלים:

אבל הח חין שום חשש זיוף כלל מפני שהדיינים החחומים על המעשה ב"ד שולחים ב' מנילות עם חחימת ידיהם לקיים כמ"ש בחו"מ סי' מ"ו ס"ו וכמ"ש בחשם סופר חו"מ סי' קל"ע ד"ה נם:

ונם חין מקום לחשש רק כשבח המעשה ב"ד ליד השה לחבל הכח הח הב"ד מכחן שולחים המעשה ב"ד ע"י הפחסם להב"ד שבמקום השה ואין בזה כל חשד וכמ"ש פחחי חשובה ס"ם קנ"ב בשם בנדי יעב דחם בשלח ע"י בי דוחר נם המחבר ס"ם קנ"ב מודה שמוחרת ליכשא בלח הכרת חחימת ב"ד דחרי דקדק הס"ע בלשונו וכ' השה שיש בידה מעשה ב"ד והוח מעשה דחייבי' לזיופי דשה חבל חם המעשה ב"ד בח ע"י בי דוחר ליד ב"ד ולח שלמה בו יד השה משום הכל מודים דח"ל הכרת חחימת ב"ד וכו' עיי"ש וכ"כ חחם סופר חה"ע ח"ח סי' מ"נ ד"ם ושוד החנרת הלז חין לריך שום קיום כי כל כחב הנשלח על הדוחר לבעלים יודעים ומעיד מהם

תשובה

משוכה לחזרה על הדוחר כרי הדבר ברור שהוא מבעליו ואין בו זיוף כמובן לכל מבין וכ"כ ס"ם מ"ה לגבי כיון שכתבו לשם על הדוחר כמוב לדרשם לכ"ד וקבלנו משוכחם יש להקל בלי קיום לחר וכבר נעשה מעשה ס"פ סברת ז' ליחה פעמים וגם הנתון כסי' כיש לפרים כ' סברת ז' מדנפשי' וכריך שכוונתי לדמתו זל"ל וכ"כ ס"ם ל"ד וגם מדכתבו על הדוחר והשיגו משוכחם על הדוחר ת"ל קיום וכו':

וגם הת יכולים לפלוח מכחן חת המעשה כ"ד שהשליח של החשה קיבל חת הגט לכ"ד מפורסם כמקום החשה ולכחוב להכ"ד שימירו חת החשה רק חס ברור להם שהחשה מנחם שם שליח לקבלה:

סימן פט

א' חנוכת תרי"ם.

לכבוד הרה"ג המפורסם מ' פענדיל

ניו יא אבד"ק צוזמיר.

אודות החשה שחת בעלה כ"ו לח מרע"ה כלי זרע, וילדה בת חור י"כ שבע מרע"ו. וליל י"ג בו ממה, והחשה שרחלה חת הילדה כשנולדה הגידם לפני כ"ד כי נחרו שמרה ולפרני', וכן הגידם ממומה לפני כ"ד, רק החילדת בחחלה לחרם שלח נחרו רק חלי לפרני' וחח"כ חזרה וחחרה שהי' לה כל הלפרנים, והסיפה עוד כי יש לסמוך ביומר על החשה המרחלת שדקדקה היטב. החלחה חינגם ווכרת חחי הי' בעלה חללה בשעת החחרונה חך כ"ד חמת שבלה. חח בעלה הוח בחחריקה וחחחן לבח לחדינה זו לחלון לה, והיח שני' ולי חשחר לה ליגע לחחריקה. והוח חקום שגון גדול כי היח רכה בשנים וכעת נקרה לפני' חיש החפן ליגחנה:

בשבת קלה: הניח רשב"ג חומר כל שבשה שלשים יום חיכו נפל שנחמר ופדויו מבן חודש חפדה הת לח שבה ספיקא הוי וכו', והייכו דמדחו' כל ולד הוח בר קיימח ופוטר מיבום דחלי' כחר רובח ורוב ולדות בני קיימח ניהו וחשב שחת נפל הוח רק מדרבנן כמ"ש רמב"ם פ"ח מייבום ה"ב חפי' חם בשעה שנולד לחו פטורה מחלילה חבל חד"ם וכו' וכיב כש"כ הכ"ל יבחה שילדה ולד שמת כלו לו חדשיו ומת בחוך שלשים שריכה שבחלוך מספק מדבריהם. וכ"כ חו' יבחום לו: ד"ה הת דבחמירו חכחים חשום דמעום נפלים חלו וכ"כ חוסי' שם קיש. ד"ה חמוכחת דהוח חשום גזרה שמח יחמרו פיקח וחח וחו' חולין יב. ד"ה לר"מ חשום שלח יבח להקל בעדות וכבורות כ: ד"ה חלב וגדה חד: ד"ה דקים. וכ"כ רח"ם שבח סי"ם סי' ז' ויבחום פ"ד סי' ה' דחדרבן חיים למיעוט כחו בחים שחין להם סוף:

ועוי"ש נסי' ה' שקי"ל כרבינה שם בחשה כהן חם נחקדשה ח"ל חלילה והק' ברח"ם חח"ג דהבחח נשחרת בחח בעל בספק יבחה לשוק דחורייחח וחם היחה חולנח ונשחרת חלנו היחה בספק חלולה דרבנן, חין כוונחו דחם חח הולד בחוך שלשים דהוי חיסור דחורייחח דח"כ סומר ח"ע חח"ם למעלה דהוי בחים שחין להם סוף דרבנן. וגם חי בחחח הוי חי' דחו' חה חשני דחש"ה חינה חולנח חגזרה שחח יחחרו רבנן בולד דנפל הוח ולהכי חלריכיה חלילה וחחו למשרי חלילה לכהן וכי חשש גזרה זו יחירו חיסור חורה, חלח כוונח הרח"ם שחקשה דעדיף שחחלוך שחפי' חם ניחח דבעי חלילה ח"ח הח חין כחס רק חי' חלולה לכהן שהוח דרבנן, חשח"כ חחה שהינה חולנח וחלי בחחח הולד הוח חן המעום נפלים יש בזה חיסור דחו' ו"כ. וכן כחב הב"ה מדכחי כחובח פ"ח סי' ב"ח דחם חח הולד חוך שלשים גניח כחובחה דחלי' בחר רובח וחדחי לי' למיס שחין להם סוף וכ"כ חחרי"ו סי' כ"ד חובח כ"י חה"ע קכ"ח דחיכו חלנ דרבנן וכ"כ ב"ח חה"ע קכ"ו ס"ד וחשב"ן ח"ג סי' רח"כ ושוב. וכחוכי הגר"ח חי"ח של"ח סק"ח וחה"ע קכ"ו סקי"כ ו"ח:

ואף דכשבח קלו. חביי ס"ל דפיהק ומיח לכ"ע חח הוח ורבנן ורשב"ג פליגי רק חם נפל חן הגג. ודעח רחב"ן ור' יונח דחלב דמי לפיהק, ח"ח יהוח סי' בריך דהשמיט הח דחביי וכחב סר"ן שבח חשש דרבח ביבמוח לו: דמחיר בחשה כהן בלי חלילה וחיכו חחלק בדבר. חולק על חביי וקי"ל כרבח וחפי' בפיהק לח הוי רק חי' דרבנן וחב"ה בחה"ע ס"ם קס"ד סחם הדין וחיכו חביח חלוקי פיהק וחלב. וחף להחחמיריס בפיהק ח"ח בחלב וחח רוב הפוסקים ס"ל כרי"ף שבח דהוי כנפל חן הגג וכ"כ בח' רעק"ח ס"ם ס"ם דבחלב וחח יש לד גדול להקל חם השוחל (הגר"י מלישח) יסביס לזה וחף שבייס בל"ע חבל בסי' ל"ח ד"ם והגה לדינח חסיק דגולד ברייח וחלב הוי ולד מעלית חדחו' וכ"כ שם חרי' חה"ע כ"ח דיש ס"ם שחח כרי"ף דחפי' פיהק חי הוח וספק דחלב חיכו בפיהק, וכן הטלה להלכה בם' גליח מסכח סי' י"ג מובח בפח"ם קס"ד סק"ה, ויש להוסיף דדעח ר' ערן חובח טור סי' קי"ו דחפי' יולד חח פוטר מדחו' וחף שב"י חמה עליו כ' ח"ם חה"ע ח"כ סי' ס"ם לחזק שיעחו:

והנה דעח רשב"ח יבחום לו: דסחם ולד שחין יהוח שם כלו לו חדשיו שם נחרו שבחו ולפרניו חף שלח שהה שלשים יום חוחרח לחוק לכחחלה וכ"כ החשכול ח"כ דף קכ"ח דסחם ולד ונחרו שבחו ולפרניו ולד חטליח הוח. (כ) סחם ולד ולח נחרו שו"ל חשורה לכחחלה ושיעבד שרי בחשח כהן וכ"כ רחב"ן שם ס: (ג) וכן בן ח' ודחי ונחרו שיחניו שרי בדיעבד וכ"ד רחב"ם פ"ח

ממילא הי"נ בן ח' ונמרו מליס לותו בשבת ועי"ש בכ"מ. וכ"כ כ"י שם כרשב"ל וכ"כ בתשובות המיוחסות לרמב"ן סי' מ' וסי' שסימני שערו ולפרניו עיקר. ולמנס כרשב"ל יבמות פ: כ' דבן שמונה לפי' נמרו שו"ל לסור דיעבד. ולדינא כ' קרבן נתנאל יבמות פ"ח לות י"ט דבן ח' ונמרו סימנים לו סתס ולד ולא נמרו מותרת דיעבד בתשב כהן:

וביבמות לו: לתר רבא תת בתוך ל' בתשב כהן לינה תולנת כדי שלא תיתסר על בעלה וכ' בתשו' ר"י מינן סי' י"ד מובא ברמ"ה קס"ד ס"ו דה"ה בתשב ישרהל תס לין היכס כלן תס ניסת לו תלת לבל לא מהני מקום ענון בתשב לכתחלה לבל בת' הריב"ם ס"ם תמ"ו מובא ב"י קנ"י כתב כיון דבתשב כהן דיעבד לינה תולנת ה"ה במקום ענון כגון שהיכס קען לו שהות במדינת הים לפי' לכתחלה תנשב וכ"כ בש"ם יבמות פ"ד סי' ג' לפרש בדשב כרשב"ם שמתיר בנמרו שערו ולפרניו שעשתו משום דהוי שעת הדתק ודומה לתשב כהן וכן הסכימו גדולי האתרונים בת' רעק"א ל"ח ד"ה לתנס בסתס ולד ונמרו שו"ל לתך לכתחלה להנשב במקום ענון וכן בח"ם סי' ס"ב וסי' ע' דענין קיל יותר מתשב כהן וכ"כ בליח מסכת סי' י"ג והב"ח חיים כרלין במכתבו לתלי בעובדה כגון זו משנת תרכ"ד:

ובה"ג מלינו בכמה מקומות דשעת הדתק לו דבר שלין לו תקנה כדיעבד דמי כמ"ש ר"ן ספ"ק דכתובות לס נשתת לכהן לפי' רוב פסולין לא תלת וסולד כשר לכתחלה שתס היו מתמיהים בו לבא בקהל לא יהי' הקהל ולפיכך דינו כדין התשה הנשתת, וכ"כ תוס' פסתים ל. ד"ה לשהיהו דקדושת שב תרם כיון שלין להס תקנה הוי דיעבד ומזה דן פסקי מהרש"ו סי' ק"ן הובא ברמ"ה הסמ"ע סי"ב דמולה שלי' לעמוד מולן מיושב וכ"כ תוס' ע"ז סו: ד"ה רבא ויו"ד ק"ח ס"ג כיון דהגי לא ישמע לו לעשות מרדה חדשה מיתר לשמש בה לכתחלה וכ"כ תוס' כתובות כח: סד"ה ותמר דהרשתה דכתבי תמצלטלין דכפרי' משום כיון דתיגו יכול לילך שם כדיעבד דמי וכ"כ ט"ז יו"ד ל"ת סק"כ דשעת הדתק כדיעבד דמי וע"ז תו"ת פ"ד סק"כ לענין ברכת טבילה לנשים דמברכות בבית הטבילה כיון דה"ת בענין תתר כדיעבד וכ"כ בית שמואל סי' ס"כ סק"ד דברכת תתנים תס ת"ת בעשרה תלת בטורח גדול הוי כדיעבד וכ"כ שבות יעקב ח"ג סי' ק"י וקי"ב דכ"מ דדיעבד ניסת לו תלת ים להתיר לכתחלה בשעת הדתק:

ואין להקשות ע"ז מת' רח"ש כלל כ"כ מובא כ"י קכ"ו בתרי ותרי לי מי הולד שלשים יום ניסת דתולי' בתר רוב נולדים שהם בני קיימת ולכן הקילו תכמים בתשב כהן מוכח דדוקא ניסת לבל לכתחלה הין מדמים לתשב כהן ותסורה להנשב וכ"כ בתשו' הב"ח סי' ק' דבתרי ותרי לא תנשב לכתחלה, דנרתה דהתם לא הי' מקום ענון דהיכס כלן ומ"מ מספק לא הלריכו למלון תס ניסת כדי שלא להוליח

לנו על בני' וזה שכיים בסוף הסי' דתינה לריכה לתלון הייט תפי' תפשר לתלון, תבל בנוקוס ענון י"ל דמודה דגם לכתחלה מותרת:

והנה הג"ר חיים כרלין במכתבו הקשה על סימה א דמקום ענון כדיעבד ומש"ה תת בתוך שלשים ות"ח לתלון נשתה לכתחלה, מכתובות כב: בתרי ותרי לא תנשת ותס נשתה לא תלת הרי לף דנשתרה ענונה לעולם מ"מ תסורה לכתחלה ותי' דשתני בתרי ותרי דהוי לי' דתו' ותתזק לישור תשת לים תבל הכא בת תת בתוך שלשים דתינו תלת ספיקת דרבנן ותין כלן מזקת לישור כמ"ש רמב"ן יבמות לה: ד"ה תלת בסס הירושלמי דלף דסולד לינו פוער עד שילת לתויר העולם מ"מ לא תשינת וקוקה ליכס כשהית מעוברת מש"ה תשיב מקום ענון כדיעבד, והשב בכוונת דברי רמב"ן לינני רואה שכן הות הפי' והות דבר חדש מלד ובהג"ה מרדכי כתובות פי"ת סי' ש"ח כתב מפורש דבשת בתוך ל' כיתה בחזקת לישור, וגם הקשה הגרתי"ב מיבמות קכ"ת: בשים שלין להס סוף דתי נסיב לא מפקי' לה מיני' ומ"מ לכתחלה תסורה לף דמתעברת ושם הוי ג"כ רק לישור דרבנן. ול"ש תי' הכ"ל. ועי' במכתב לתר סי' זה מהג"ר יצתק פיינשטיין מה שתי' יפה.

ולי נרתה לתרן ע"פ מ"ש רמב"ם פ"ה מהלנות ה"ו הכא על לשתו שלא בשעת וסתה ורתתה דם וכו' פטורים מקרבן תטאת שזה לגוס הוא ולא שוגג שהשונג הי' לו לבדוק ולדקדק ולהי בדק יפה יפה לא הי' בא לידי שגגה ולפי שלא טרח בדריסה ומקורה ותמ"כ יעשה לריך כפרה, והיינו דמה שים תפשרות לדרוש ולדקדק תט"פ שמן הדין ת"ל לדרוש מ"מ תס נמלא תמ"כ לישור לינו לוגס ומש"ה במתני' יבמות פו: ניסת ע"פ עדים חייבת בקרבן וכ' רש"י דתינה לוגסה דתכעי לה לתמתוני וכן בכוריות ג: חייב קרבן ע"פ שגגת הוריית ב"ד משום שים לוגן לבדר התמת ומשמ"כ שלא בשעת וסתה שלא הי' מלילות כלל לבדוק תשיב לוגס והכדרים עתיקים, ולכן בתרי ותרי דיכול להיות שיתבדר לו מי לו מת לו לפי' לי נתגרשה לו לא וכן במים שלין להס סוף דים לומר עודנו תי ויבא ע"כ לפי' במקום ענון לסורה לכתחלה לבל בשת הולד בתוך שלשים דספק זה שמא לינו בר קיימא לא יתבדר לעולם ולי תפשר לבדרו ולכן מתיריס לה להנשת במקום ענון וכדיעבד דמי:

ועוד יש לומר דלין כל הענונות שוות וכמ"ש תלקת מחוקק סי' י"ז סקל"ת ובשבות יעקב ח"ג סי' ק"י ח"ל ולין מקום לבעל דין למלוק ולומר הלא כל ענונה דלתתת מקרי שעת הדתק ולפ"ה לסברי תכמים מים שלין להס סוף לכתחלה לי משום הא לא תברת וכו' כמ"ש תלקת מחוקק וכתי' מ"ב כי גם בענון לין טלן שוות כי תשה זקנה שלינה רדופה להנשת לין לריך להקל והיכא שענונה ילדה ורדופה להנשת וכו' זה

מיקרי

מקרי שעת הדחק וכו' עיי"ש דמיש שאין להם סוף מיירי שלא במקום ענוג גדול. והכי נמי י"ל בחרי וחרי דכתובות. ואפשר שאם יהיו ענוג גדול גם שם מותרת:

והכא הכא הטולדה אף שאין ודאי כלו לה חדשים מ"מ לחרי' שאם קיימת ומשתמת כלו לה חדשים וכיון שנמרו שערות ולפרני' וא"א לחלון מותרת להנשא במקום ענוג גדול כזה. ורחיתי זה פתח בסי' ישועות מלכו מהגהות מקוצות ה"ע סי' ל"ו שהביא ממהרי' שבת קלא. דאין אנו בקיאים אי נמרו שערות ולפרנים, ולא כן הוא דהמהרי' כ' דאפי' אם נראה לנו שלא נמרו או"ל יש לחוש שאין בקי כזה וכחמת נמרו ולכן מלים לומו בשבת. אבל לא אחר שאם רואים שנמרו חושבים נגד מראה עיניהם לומר שאולי לא נמרו דאין להכחים שביעת עין והמותר:

ואף שמן הטבילה האחרונה עד הלידה אי נחשוב חדשים מקוטעים ושפורת נרים היא בת שמונה חדשים מן חמוז עד שבט, אבל הלא מה שפרסה נדה אין זה רואי' שלא נתעברה מקודם רחייתה, ואמנם שבת, כ"ח סי' ק' מחזיק לבירור גמור שאם פרסה נדה לא היתה מעוברת מקודם וכ' שהיא רואי' גדולה מהיו שביתה חבושים בבית החסורים וכודאי הולד הוא מבעלה, וכ"כ בת' עבודת הגרשוני סי' כ"ח דאם נתעברה לא תרהה ומביא רואי' מרש"י נדה ל. המפלת ליום תרביעים ליום חשעה לולד וכ' רש"י ליום מ' לטבילתה הרי דקודם טבילה לא נתעברה כיון שרחתה ומוכח שולד זה ליטו כן מ"א ימים. ועי' שבות יעקב ח"א סי' ע"ת, אבל בחמת ידוע שלא כן הוא ושביה שבשים רואות בשעת וסתן בחדשים הרחשונים לעבורן וכמ"ש נו"כ קמח ה"ע סי' ס"ע ד"ה ורחיתי וד"ה ושחלתי, ועי' בחגלח ספר להרב יעב"ץ דף 114 שכ' וגם לחשתי היתה לה עדנה וגם אחר זה בימי הריונה חזר לה שחיתת הדמים כשעת נדות וכו' ואחר ילדה בן זכר שלם. וכ"כ ריב"ש סי' תמ"ו דאף שלא פסק ושתה אחרי' בנדה ד: דמשולקת אין דמי' מסולקים עד שיזכר עוברה משום דאז רואה ושוברה כבדים עלי' ורואי' וז כ' הגאון ר' יהודה מילר השואל בשבו"י הל"ל. ומה שהביא עבוה"ג מרש"י נדה כ' בת"ם ה"ע ח"ב סי' ס"ם. וסדרי טהרה קל"ד סק"ו דמיירי בטבלה אחר לידתה:

ואפי' להכי"ת דפרסה נדה בשעת נשואין הוא מופת דהולד מבעלה ולא נתעברה הקודם, וא"כ הכא נתעברה אחר הטבילה מ"מ פשיטא דלא סיחה בת ח' דרוב ולדות בני קיימת אלא נתעברה בתחלת חב וסיחה בת שבעה שנולדה למקוטעים כמ"ש בר"ה יא. ואפי' אם נחפוש הזמן היותר קלר שנתעברה סיזה ימים לפני מוחו דהייטו בסוף הודש חב וא"כ היתה הילדה בת חמשה חדשים אם תיזה ימים של חב וסימים הרחשונים של שבע מ"מ הוי כת שבעה דאמרי' שפורת נרים כר' יהודה בנדה לח. וכדשת רמב"ן מובא בב"י קי"ו שכ"ו וכפסקו של מהר"י מינץ סי' ו' מובא ברמ"א סי' ד' סי"ד דהולד כשר מטום דהחדשים נורמים, ואף שהב"ח סי' קי"ו ד"ה שאלה כתב דרק לענין הכשר הולד אחרי' שפורת נרים ולא לענין חלילה, אבל חדת חמוה מאד מה טעם לחלוק זה כמו שהק' הגאון מהר"ם ברבי בחשובתו בללטות הבית סי' י' בב"י בית מליר, וגם הלא מפורש במקורו בת' מהר"י מינץ דהוי ולד מעליא גם לפטור את אמו מחלילה וכ"כ הב"ח בשלחו בחשו' סי' ק' דמהר"י מינץ מחיר שפורת נרים אף לחלילה וכן מבואר דשת הב"ש שבשו' ד' שקי"ם מייבר הסחירה למה הכא פוסק דשפורת נרים וכסי קכ"ו בשי ע' חדשים שלמים. ומחלק בין יולדת לט' ובין יולדת לו' דדוקא לשבשה אחרי' שפ"ג והא בסי' קכ"ו קאי לחלילה, הרי דבשבשה אפי' לחלילה מהני וכ"כ נו"כ קמח ה"ע ס"ב כדין ר"י מינץ דאפי' לענין חלילה ויבוש הולד הזה בחוקת בנו וכ"כ הנאונים ר' שבלי לישת ומהר"ם ברבי בת"ם בית חחיר סי' י' דקי"ל שפורת נרים לכל דבר וחדלו כל השנותיו של בית מחיר על פסק מהר"י מינץ, וכ"כ בשחילת יעב"ץ ח"כ קי"כ דשפ"ג מהני גם לחלילה וכ"כ חמדת שלמה סי' ט"ע למהר"י מינץ ורמ"א מהני גם לחלילה ומביא כן בשם מהר"ם ברבי להלכה למעשה, וכ"כ ח"ם ה"ע ח"א סי' ו' דבבן ז' ודאי שפורת נרם וכ' בסי' ז' דלפ"ך יו"ד קפ"ם סק"ג דבמפתום שפ"ג ה"ה לענין ירחי לידה וסימני גדלות:

ואודות נחמנות נשים כאן שמעידות שנמרו סימני הילדה, היא חיבעיא דלא אשבעת יבמות נג: אי ע"א נאמן ביבמה וכל הרחשונים פסקו דנאמן חוץ הרא"ם שחוסר, ובב"ש קי"ח ס"ג פוסק המחבר דנאמן. ורמ"א הביא דשת הרא"ם וכ"ם סק"כ כ' דמקילים במקום ענוג, אבל שם הוא מלחת דשל"ג ואין רואי' לכ"ד דמעידות שנמרו או"ל שאי אפשר להחודש. אבל בסי' קכ"ו ס"ח פוסק כרמב"ם דנאמן ע"א שניחן לה בן אע"ג דאין זה של"ג כמ"ש רחב"ד פ"ג מיבוש ס"ה, ואף שרמ"א הביא דשת החולקים דאינו נאמן, סי' כ"ח קי"ם דרק כשהיכם בפניו ויכול לחלוץ אז רמ"א מסמיר אבל במקום ענוג גם שם נאמנים ע"א ונשים, ואף דב"ש קכ"ו סקי"ד כתב דבניחן לה בן מב"ה נאמן ע"א משום דמסויע רוב נשים מחעברות וילדות הכא נמי יש רוב ולדות דיש להם סימני שערות ולפרנים והם בני קיימת וכ"כ מהר"י מינץ סי' י"ד דלא נמרו סימנים הוא משומא דלא שכיח לנמרי וכ"כ ח"ם ה"ע ח"כ סי' ע':

אלא דיש לחלק לפמ"ש הדרישה קכ"ו לוח ד' דניחן לו בן הוי נ"כ עבידה לנלויי, ואף שאינו מובן, ורחב"ד וב"ש ולח"מ כתבו להפוך וכתו שחמה עליו בב"ש סקי"ד. וכ"כ בשערת חכמים ה"ע כ"ה דל"ה עבידה לנלויי, אבל הא רמב"ן כ"כ קלד: ד"ה מפני הק' למה לם לומר זה

כני נחמן רק משום דכיון לגרשה ולמה תיגו נחמן מהם ככל ע"ח ועיי"ש דכ' דהוי עבידה לגלויי וה"כ י"ל דוקא בניתן לו בן נחמן ע"ח דסבירה להו לרמב"ם ועוד דהוי עכ"ג משו"כ הכא שהגשים מעידות דגמרו שערות ולפרנים דה"ל לברורי תיגו נחמנות. אך הא נח' רעק"ח סי' פ"ם גם אחר שהביאה דברי רמב"ן כ"כ תלו מ"מ כ' דיש לד נדול להקל לסמוך על עדות גשים על כלו לו חדשו שב"כ תיגו עכ"ג אם הוא מקום ענון אם יכניס ע"י הגוזן מליסת ואף דסיים בל"ע, מ"מ נחמדת שלמה סי' פ' מקיל לסמוך על גשים אי כלו חדשו וכתב שכתב תודות זה להג' רעק"ח והסכים עמו, ומהרש"ם ח"ב סי' ק"ם אף שהחמיר מ"מ בשחחות הקיל בשעת הדחק ובענין לסמוך על גשים, ויש להוסיף לפמ"ש לעיל בשם רשב"ח וכ"י וקרבן נחנאל דסחם ולד אף שלא נמרו שערו ולפרניו הוי רק אי' דרבנן ובדרבנן גשים נחמנות וכמ"ש המגיהו רבנן בדרבנן וכמ"ש רמב"ן במלחמות יבמות פ"נ נבי בדיקת גשים בשם זה וגם שם היגו עכ"ג דאף אם לא ימלא השערות אח"כ י"ל שנשרו, וכ"כ מהרש"ם שם שוף תות ס"ו דאין כזה משום דכר שבערות דרבנן כיון דגיסת לכהן לא חלה ואשה נאמנת:

ועיי' מ"ש מהר"י מינץ סי' י"ד דאף דלרש"ל אין ע"ח נאמן ביבמה מ"מ הייגו רק במקום שנהגו ליבם דאיכא למימר דסניא לי' כמ"ש רמ"ם יבמות פ"י סי' ד' אבל למנהג האשכנזים שאין מיבמים רק חולניס מ"כ אין לומר דסניא לי' לכן י"ל שאפי' היה עלמה נאמנת לומר מת יבמי וה"ה עד א' מק"ו ונמ' לאי' כרת האדת לאיסור לא לכ"ם דהשחא אין לומר היה עלמה מוכיח כמ"ש שם בגמ' לד. דלסברת זו נם היה עלמה נאמנת, ואמנם כת' נמ' לנמ אי' פ"ח מולק עליו דכל הטעם דנאמן ע"א במיתה הוא כמ"ש רשב"א משום כל דמקדם ואפקשיה רבנן לקדושין אבל כדי להתיר יבמה לשוק להרש"ם לא האמינו והניחו היתר יבמה לשוק על דין תורה שאין ע"א נאמן ולכן אף דטעם זאמין דסניא לי' לא שייך ס"ם מעולם לא הפקיעו רבנן לקדושין ביבמה לשוק, ואין הענם זו מכריעה, כי אף שטעם זה משום הפקעינהו לקדושין כי, נם רש"י שבת קמה: ד"ה לעדות אבל הא חום' יבמות פח. ד"ה מאוך כתבו טעם דאין זו עקירת דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הנון להאמין משום חזקה דייקא ומנסבת, ואי' רמב"ם ספ"נ מנרושין דמדאי' נאמן ע"א במלחה דעבידה לנלויי כמ"ש חשב"ן ח"א סי' ע"ז ועוד וריב"ם קנ"ם ועיד כ' דדעת רמב"ם דאל"נ נאמן רק מדרבנן, שב"ם מנלי להאל"ל דדעת רש"ם הוא משעם כל דמקדם וכו' והפקיעו הקדושין, הא יכול להיות דס"ל כתוס' לא כרמב"ם ועי' נו"כ קמא שה"ם לש"נ שדעתו דנאמן ע"א מן התורה. וגם הא כל ישוד הרש"ם לאסור מפילים רק משום דאמנין דסניא לי'. ועי' בשם תרי' שה"ם סי' ע"ם שהוסיף דבר חכמה דכה"נ שילדה ופסק לא כלי"ש נם כזמן שם"ם לא שייך טעם דסניא לי', דהא ס"ם תיגם שולה ליבום ד"ח כיון דילדה ואסורה

להתיבם וגם לפי' רש"ם כה"ג ודאי דנאמן ע"א והיה לחסף עלמה, ואמנם הסם תרי' מחמיר בעדות כל"ת דלא הוי עכ"ג וכת' מהר"י מינץ הטיד העד שמת היבם שהי' עכ"ג, אך הגר"ח בדלין במכחבו סומך על ס' זו דל"ם סניא נם בעדות על כלו חדשים וא"כ ה"ם בכ"ד בעדות על סימני שער ונשרים:

ואשר הגידה המילדת בחחלם שלא היו חלת חלי לשרנים ועחה מעידה בב"ד שהיו כל הנשרים. אם הטעם הרחשונה הגידה מון לב"ד סומכים על דברי' האחרונים שהגידה בב"ד כמ"ש ת' הר"ן סי' מ"ז ותש"ע סי' י"ז סעיף כ' מי שהי' מערער על חשה לומר שזקוקה ליבם ותש"כ העיד בב"ד שעמע שמת היבם נאמן ואין בזה משום תוך ומגיד כיון שהדברים הרחשונים לא היו בפני ב"ד ומ"ש רמב"ן במלחמות קדושין סד: שלא מליט בחלמוד נאמן ויכול לחזור בו חלת כל שנאמן כיון שהגיד שוב היו חוזר ומגיד, וכ"כ ני' ב"כ קכז: כיון שהכירו ס"ח שוב לא נחנה לו חורה הכרה אחרת וכיון שהגיד היו חוזר ומגיד וכ"כ שם דף קלם. נראה לפי' מי' אין לב"ד לי' לחזור כיון שהחורה הלמינתו:

ואם הגידה בחחלה בפני ב"ד לי' לחזור מדבריו רק אם אחן לחחלה כמ"ם שב שטעחה ס"ו ס"ח ועיי"ם סי"נ ופי"ד וסי"ו יו"ד ל"ט פקכ"ב וסי' ל"ח פק"ב וחות דטח אם חות ס' דעדות אשה בעי' בפני ב"ד טיי"ם אך אם אין לה לחחלה ואין נאמנת לחזור ממ"ם מחחלה שלא הי' רק חלי לשרנים מ"מ נגד דברי' הרחשונים יש שלש נשים המעידות כי נמרו שערות וכל הנשרים ובפשוט עדות הלך אחר רוב דעות כמ"ם ביבמות קיז: וסוף מסנה סוטה לח: ונמ' שם ותש"ע סי' י"ז סעיף מ'. ועי"ש כל הדברים החלה כאן שהיבם מעבר ליש וממאן לבא ונשנון נדול דעתי להחירה להנשא:

הנני מביא בזה מ"ש הנאון ר' אלי' קלאצקין יחי' אבד"ק לובלין שהסכים ג"כ להיתר בעובדא זו וזאת תשובתו להה"ג השואל הנ"ל:

סימן צ

עד שהשם שמת בעלה כ"ו אב חרע"ם בלי זרע וכו' לענ"ד י"ל דמ"ם הב"ם סי' קנ"ו סק"ד דאם בעלה כאן ח"ח לידע שבלו חדשיו כי שמת נחעברה ת"כ כו' הייגו בעין מ"ם חום' ב"מ ק. די"ל חזקה דהשחא היא דילדה ועי' מ"ם חום' ורש"ם רפ"נ דכחובות ומ"ם הכו"ם בביח הספק מ"ם בבילה דף נ' ועמ"ם החו"ד ק"ה סק"ד וכנ"ד הא ליכא חשש שמא נחעברה בחחור זמן דא"כ הולד בן קיימא דשמורת נרים ואין לחוש שמא נחעברה בקדימת זמן ושנות בן ח' דהא לממ"ם יש לחלות שנחעברה בזמן מאוחר וכפרט שיש קלת

הוכמה

הוכחה ממה שכתבה לנדחה ביום י"ד תמוז ושלח פסק מדין וסתם, והת"ל דלמרי' ביבמות דף ל"ז ודף מ"ב דהוי ספק בן תשעה לראשון ושבעה לאחרון שלכן החס דהוי הספק בחרי גופי ממי נתעברה והוי בכלל מ"ם תום' דף ל"ה ד"ה ור"ל דלמרי' ביון עליו שלח תחלון ולא הכשה כ"ז שעומדת בספק ונם שלכן החס דנלי קרא דולדך לחריך שלריך להכחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני וביון דלת"ל דדוקא לענין הבחנה לריך שיהא ביבור נמור (כיון מ"ם החו"ד בניח הספק ממ"ם בסושה ד' כ"ט ע"ב כל שהור יחלל בשר חו' יע"ש) דהת נבי לשה מזנה שלכי על הת דמהפכת כו' הנס דלכתי יש תשש עיבור חלת דלת שניח וח"כ לשיטת הסוברין דלורך הבחנה הוי מ"ח נלי קרא דבחרי נופי לת סלכי' ול"ל מנד ענין חוקה ואין ללמוד מזה לנ"ד ושפיר ל"ל מנד ענין חוקה דהשתת היא דנתעברה:

ונם יש לחלות העבור ברוב הזמנים שהולד הנולד מהם הוא בר קיימא הן אם נתעברה בתחור הזמן דהוי בן ז' ושפורת נרש הן מהזמנים הקודמים שהולד הוא בן ע' תדשים ובפרט שכשיו שכשתו הכשנים ויולדת לע' יולדת נ"כ למקומעים ויש רק תשש חיטים שמת נתעברה ח' תדשים קודם לידת הולד והזמנים ההם הוי מעוט לנבי רוב הזמנים שהולד הנולד מהם הוא כ"ק. ושלכי היכא שיש מקש שמת נתעברה בתחור הזמן ושהולד הוא בן ד' או ה' תדשים דל"ש לומר שיש לחלות ברוב הזמנים דהוי בר קיימא:

ועי' רשב"ן שהובא בב"י סוף תה"ש הולד בן ממשה ליולדת לו' הוא בכן ח' ליולדת לע' ואפל בן ח' נוכה ויונק עד קרוב לנ' יום ועי' נה"מ סי' רפ"ו דמתן לימת שתפשר שיהי' תפי' שעה תחת כשהולד לשלשה תדשים, ולפלא שלא הביא דברי הרשב"ן הנ"ל:

ובענין החקירה אי מחוקי' מלישור ח"ת לתיסור יבמה לשוק ושמלד זה חייבי' שהולד הי' נפל ושוקוקה לחלילה לעכ"ד י"ל דכיון דנס לנד ספפק שהולד בן ח' תכהי בשעת מיתת הבעל הי' תפשר שתתחתר לידתו עד שיהא בן ע' תדשים ממילא לנבי למפרע שבשעת מיתת בעלה לת היתה וקוקה ליבם ועמ"ש בקה"ח סרפ"ו דכיון דרוב נשים ולד מעליח ילדן ובשעה שהחזיק הי' רתוי שיהא בן קיימא מכ"ה המחזיק ברחשונה לת קנה ע"ש, והיכא שהפילה חייבי' דלמת חכ"ש נרש לה תיזה דבר שהפיל ומש"ה לת תמרי' דחנלי מלחת למפרע וכמ"ש הנמ"י משכ"ש כשהולד הי ושבשעת מיתת הבעל לת עמד הולד להפיל ולת הי' שום רשותת דק שתכ"ש נרש תיזה דבר שהולד בזמן מוקדם:

ובנ"ד שתמרו הנשים שבשעת לידה היתה בריאה ורק לפי שהולידה תכ"ש לביש תחר דוקי שוקים ורתוקים נשענה ותלתה ותיתה בערך יותר ממשל"ם י"ל נ"כ דלת הוי בכלל מ"ם בריב"ם דלתו דוקת פיהק ומת ודה"ה תלה ומת דהיינו דוקת כדהוי דונמת פיהק ומת משכ"כ כשהלה ע"י לנים ושמים שי' כתוכות דף ל' דתריה ונעבי בית"ם לנים ושתים בית"ת (וקלת י"ל דנקט נפל מן הנג או תכלו תרי כוי לרבותת דהנס דומנין הוי בית"ם דומנין דמתים בעון תבותיהם ומי שבתתייב סקילה תו נופל מן הנג וכו'):

והנה במום בשני ת' י"ב בשיבס מותר רולה תרוכנת דדנרי לת מקרי זה תוכם דשמת למתר יתרלה לתלון בתנס (דס"ל כדפה דתשוגה שהובתה בדמ"ת דהוי דק תומרת בעלמת) ושתי בשניסת שלת להוליתה מבעלה הכהן ושיהי' מוכרת מלד תומרת בעלמת לנרשה דכל כמה דתניד בה לת יהבי לי' לתריתת וייתי כעין נם מעושה וכמו"ק י"ת דממה שניסת מוכת שמומרת) והנס דשתי היית דניעין דס"ת דכיון דיבס קמן שבת של נדולה תנדלתו תס ירלה בקטנותו יה"ת פת בסלה, תכתי תין לד קולת מלד מה שהיבס במדה"י, ועמ"ש תום' בנדה ד' ו' בתי' השני שהי' שעה"ד במה שהי' טורת נדול לרדוף תחר השוחל והתם בכר יצת היתר ע"פ הורתת ת"ת ועי' ב"ב ד' קל"ג נדה ד' ס"ה ופ"י מבלות רלים לתזור מהורתתו הי' זלותת דב"ד ועי' ב"ב ד' ל"ב בשעשה בשקול הדעת ועמ"ש מסכנות יעקב ת' מ' להוכית ממה שלת נתחייב לשלות רלים בסוסים כדי להשיג השוחל. ולפנ"ד ענין ע' תדשים לתחר שבכר נתעברה ע"ו תדשים הוי יותר שעה"ד מטורת של מבלות רלים ודוקת ענין זמן מופע י"ל שים פת בסלה כמ"ש בקדושין דכ"ב ושבכ"ל דשת"ם דהוי כעין דיעבד מה שנרש בהורתה להחיר מס שתסור לכתחלה:

רק שים לירוף עפמ"ם מלקת מחוקק סי"ז סקל"ת כשהיתת ילדה ורדופה ליבמת (ועי' סהדרין דכ"ב שתקנתם קלקלתם כו') ותין להחמיר שתעשה התשה בלית במקומה, עי' בתשו' מהרש"ם ת"ת סי"ד, דהוי תומרת דתתי לידי קולת דתתי למסרך:

אלי' קלאצקין אבד"ק לובלין.

סימן צא

שאלה בענין כעין הנ"ל בתשה וקוקה לחלילה היתה בשעת הרכ"ד בהיותי דר במתקלווי וכתבתי להרב הנתון ר' חיים כרלין זי"ל והחירם ומכתבו נתבד ממני, תבל התשה שישבה בווארשא הרתתה תת מכתבו להרב הנתון ר' יעתן הכהן פיינגטוס זי"ל דומ"ן בווארשא, וגם הוא הציב להיתר חתת תשובתו, וכה מבית כל דברי הגר"ת כרלין ומפלפל ותן עליהם:

בדבר השתלה בתלמנה שילדה ולד תתרי מיתת בעלה ונעמדו שערו ופרנוז וישפל כדת וביום

וביום ג' תחר המילה מת הולד ושתי נשים וע"ל מעידים שהוכר שעה תדשים קודם ליום הולד אם נריכה תליכה תו לתו כי היכם הוא קטן ויש כזה ענון גדול, ונשלם לידי משוכם כבוד ידידי הרב הגאון מהור"ר חיים בערלין סי"ו תבד"ק קאברין שהורה להיתר:

הנה בעיקר הדין הנני מסכים עם הרב דקאברין סי' להתיר להחשה הכ"ל להנשה בלי תליכה, אך כי אין מדרש בלא מידוש לכן תכתוב תיזה העדות על סדר תשובתו של הרה"ג מקאברין סי' וחם החלי:

הנה הביאו תשובת החתרונים דתדתו מקום ענון כב"ד להא דתקדשה לכהן שכתב קל"ו דתיכה חולצת דסברו דבמקום ענון כדיעבד דמי והקשה ע"ז מכתובות כ"ב דשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ה"ז לא תנשא ואם נשאת לא תלא והתם הוי מקום ענון דלא תנשא לשום תדש ואפ"כ לא הוי כדיעבד ומיהו ע"ז דהתם הוי ספיקא דאורייתא ולכך לא הוי מקום ענון כדיעבד אבל הכא לא הוי אלא ספיקא דרבנן דאדאורייתא הלך אתר הרוב ולדותם שהן בני קיימא ותשושים דבריו דמ"מ כיון דאזיק דיש מילוק בין מקום ענון לדיעבד בספיקא דאורייתא היאך מציאו ללמוד אפי' בספיקא דרבנן מקום ענון מהא דתקדשה לכהן דהוי דיעבד דלמא נבי דרבנן נמי לא הקילו בנמ' אלא נבי דיעבד ולא במקום ענון:

אבל לי נראה דלא קשה כלל לא מיבעיא לשיטת הרתב"ד הובא בר"ן בתובות גבי תרום ותרוסתו דתקדשה כיון דלא נכנסה לתופה לא מקרי דיעבד ממש (עי' במשו' נליא מסכתא סי' י"נ) ודאי לא קשה כלל דאדמי מקום ענון רק לתקדשה לכהן דלא הוי דיעבד ממש אבל בשוניא דאתרי ותרי דשם אינא לא מצא דהוי דיעבד ממש מודים דמקום ענון לא הוי כדיעבד ממש, אלא אפילו לשיטת הר"ן שם דתקדשה אשיב דיעבד ממש כמו בשוחין נמי לא קשה די"ל דאדמו מקום ענון לדיעבד אלא במקום ענון כמו בתקדשה לכהן שם דלא הוי ענון דהא יכולה להנשא לאתר תליצה לישראל אלא דהוי דיעבד גרידא אבל אין אדמין מקום ענון לתתילה לדיעבד ונם הוא מקום ענון כמו נבי אתי ותרי דאי אתרת אם נימא אלא אתה מוציא מבעלה ונם אתה כאתרת מנוסם שלא תוכל להנשא לשום אדם ופשוט:

ובאמת סברת ז דמקום ענון לכתחלה דמיא לדיעבד אלא במקום ענון אין אט לריכים למשובת אתרונים כי נמלא בר"ן נבי תרום ותרוסתו שפירש על הא דאיתא שם והא נמי כדיעבד דמי טיט דבא להכשיר הולד לכתחלה משום שהלו אי' פסול ומעגנין אותו הוי כדיעבד וכיון סברת הנ"ל:

ונ"ל אפי' לסברת הר"ן דתקדשה משוב דיעבד ממש מ"מ מודה במרי ותרי דלא מהני תקדשה גרידא אלא דוקא בשאת ועצמה דהא מלתא היא דדוקא נבי תרום ותרוסה דהוי ודאי קדושין דאפילו אי אתרינן דהולד לאו מיני' מ"מ הקדושין שלהם לא פקעי לגך הוי כדיעבד אבל נבי אתרי ותרי דלא הוי אלא ספק קדושין דאי החמת כהגהו סהדי דאתרי לא מת אין הקדושין מופסין בא"א לא אקרי דיעבד והא דאתרי בשאת אף דנם בשוחין אינם כלום בא"א מ"מ כיון דבשאת וכבשה לרשותו כמו דאיתא בשוחין במשנה בתובות מ"מ עד שתכנס לרשות הבעל ובשוחין הוי כמו אפס דאתרי במרי ותרי היכא שעומדין בבי והשם נבי אתרי ותרי מיירי דבשאת לאחד מעדיה דאתרו אם א"כ מומן בבי ולכך לא אנא אבל נבי קדושין דלא נכנסה עדיין לרשותו ולא הוי אלא קנין של קדושין בעלמא ויש ספק אי מהני הקדושין לא אקרי דיעבד:

ודאי דנבי תקדשה לכהן בשאת שם אשיב דיעבד אף דלא הוי אלא ספק קדושין (שמא הולד בר קיימא) לרב דאתר ביבמות אין קדושין מופסין ביבמה לשוק א"כ לא הוי אלא ספק קדושין שמא הולד בר קיימא הוא ונם לשמואל דפליג שם ואתר דלריכה נט נמי לא הוי אלא ספק קדושין כמו דאיתא שם י"ל דאא"כ לרב לא אקרי תקדשה לכהן דיעבד אלא כיון דאזן קיי"ל כשמואל דלריכה נט אף דלא הוי אלא ספק קדושין מ"מ כיון דנלטרף להאי ספק עוד ספק שמא הולד בר קיימא א"כ יש שני ספיקות להתמיר התקדושין אלין א"כ הוי כמו ודאי קדושין דכל ס"ס אשיב כודאי דהא ס"ם מהני אפי' להקל בדאורייתא אלמא דאשוב כודאי ולכך אקרי דיעבד, ועוד י"ל דאפי' לרב נמי אקרי תקדשה לכהן דיעבד כיון דאשאת שמא הוא בר קיימא הוא רק מדרבנן כ"ל א"כ הוי קדושין ודאי דאורייתא ולכך אקרי דיעבד:

ויצא לנו מזה דנבי תרום ותרוסה היכא שתקדשה רק ספק קדושין לא אקרי דיעבד ואסורה עליו אבל אינו מוכרח די"ל דנבי תרום ותרוסה אפילו תקדשה רק ספק קדושין נמי אקרי דיעבד ומותרת לו רק לריך א"כ לקדשה קדושין ודאין אלא יהא ספק בעילת זנות והא דנבי אתרי ותרי לא אקרי תקדשה דיעבד היינו משום דהם החמת כדברי העדים דאתרו לא מת לא הוי קדושין כלל א"כ היאך אפשר להקל משום שתקדשה הא לפי אותו לד דלא מת לא הוי קדושין כלל אבל נבי תרום ותרוסה היכא שתקדשה ספק קדושין אפי' אי אתרי' דהולד לאו מיני' נמי הוי ספק קדושין שפיר אקרי דיעבד ומותר לו דאתרינן דהולד מיני' א"כ נבי תקדשה לכהן בשאת שם לשמואל דקיי"ל כווחיה אין לריכים לבא להאי סברא דלעיל דהוי ס"ם ואשיב כודאי אלא ניחא בפשיטות דהתם נמי אפי' אי אתרינן דהולד אינו בר קיימא מ"מ הוי אכ"פ ספק קדושין שפיר נקרא דיעבד ואינה לריכה תליצה דאתרינן דהולד הוא בר קיימא:

שוב מקפק הרב הנ"ל על היתר זה מדברי התב"ם על מה שאתר אבי בשאת שם

דפיהק ומת דכרי הכל מת הוא ויש שים ספק מדאורייתא דשמא נפל הוא וכ"י ורמב"ן סברי דחלה דומה לפיהק ח"כ כחלה ומת אפי' בחצי כהן תולמת, ולא ידענא תמהי לריך להביא ע"ז דעת ההכ"מ דיש ספק דאורייתא הא אפי' תי תמריכן דגם דפיהק הוי ס' רק בדרבנן מ"מ הוי הדין דגם בחצי כהן תולמת כיון דרבנן דרמב"ג לא פליגי ע"ז עי' ביבמות ל"ז:

שוב המוץ הרב נ"י המימר הג"ל ע"פ דברי הגר"ח שכתב כיון דהרי"ף והרמב"ם והש"ע לא הביאו הא דאמרי אביו דרבה דאמר סחס מת בתוך ל' אם חצי כהן היא תיגה תולמת פליג על אביי, ולי נ' דאין לסמוך ע"ז למעשה בפרט לדעת התכ"ם דסובר דלאביי הוי ס' דאורייתא ולא פליגי בהדיא דרבה חולק על אביי וגם הוא נגד דעת אחרונים עי' בפ"ת סי' קס"ד אבל ים לחזק היתר הג"ל ע"פ מה שכתב התכ"ם שם בשם הרמב"ן דלכך בחלה ומת מודים דרבנן לרמב"ג דחיישינן דנפל הוא משום דחולה הוי רעותא להוליתו מרוב ולדות ואילין דהפסק מיותו מחמת שהוא נפל גורם עליו חולי מי"ם, והייגו כשאין לפנינו דבר אחר כמה לחלות החולי אבל בג"ד שמת ביום ב' למילתו שים לחלות דמחמת מילה מת ודאי לא מיחזי הרוב כלל כמו בטריפות טיבא דים לחלות במשהו ודא דטבחא מליגן ולא מיחזי כלל רובא דרוב בהמות כשרות הן ופשוט:

עוד כתב הרב מקהלרין שי' היתר ב' משום שהוכר עוברה קודם שנה חדשים ללידתה והרבה אחרונים ס"ל דליכא הכרת עובר בפחות מתשעה חדשים ח"כ ממילא ידוע דכלו לו חדשיו ובוב פלפל אם ים לסמוך בזה על עדות נשים וע"ש, ומידם בזה דכר חדש כיון דאסורה על היבם ממתת הולד ח"כ ליכא ריעותא דסניא ליבם וממילא דייקא ומנסכא ושפיר נאמן ע"א לכ"ע:

ולי נראה דכאן לא שייך כלל דייקא ומנסכא. חדא דהדכר קאמר שיחברר שעקר העידו כמובן ועוד הא הגרע"א בשאובה סי' ק"ל נסתפק בחצה שהלך בשלה למדה"י וזכתה מי מהימן ע"א אח"כ להעיד שמת בשלה דאפשר דלא שייך כאן דייקא כיון דליכא חומר לגבי בעלה דהא בלא"ה אסורה לו מחמת זנות ואח"כ הביא הגאון הנ"ל ראיות ע"ז דגם מחמת חומר שאלה מבשלה הכ' נמי דייקא ואני הבאתי ראי' ברורה לזה מהא דאמר רבא ביבמות דף נ"ב. חדש דשנות הוא וכו' ואלו היכא דאחת ע"א שריגן לה ואיכא אחרינא כי הדר אחת ע"א שריגן לה ופירש"י הריטב"א דמייתי דיעמת ע"פ עד דאחת ופירושו מוכרח דאי מייתי שעדיין לא נישמ אפי' אחרי' דאורחא היא שפיר מתירים לה ע"פ עד דאפשר דאחמת היתה דייקא ולא היתה מנסכא ע"פ עד דאחת דאחת וכיון דמייתי שנישמ ע"פ עד דאחת ח"כ נאסרה על בעלה היאך נאמן שוב ע"א להעיד שמת בשלא אמ"כ כיון דליכא חומר לגבי בעלה דהא כבר נאסרה עליו אמ"כ גם מאמת מומר שאלה מבשלה הכ' נמי דייקא ח"כ כ"ד שהעיד ע"א שהוכר עוברה ו' חדשים קודם לידת הולד לא שייך להאמין לו מאמת דייקא כיון דליכא חומר כלל לא לגבי יבם דהא כבר אסורה לו מאמת הולד כ"ל וגם לגבי הבעל הכ' ליכא חומר דלא מבעיא אם תהא נישמ לכאן תהא מותרת לו בלא חליצה אפילו אם יאמתם עדותו של עד שהעיד שהוכר עוברה ואפילו אם תהא נישמ ליבדל נמי תהא מותרת לו בלא שאלתך חליצה מ"כ ליכא חומר כלל:

אלא העיקר נראה בעיני דבג"ד נאמנים ע"א וגשים אפילו בלא טעמא דדייקא כיון דכל האיסור הוא רק לכתחלה אבל בדיעבד כגון שנתקדשה לכאן מותרת בלא חליצה שפיר יש לסמוך עליהם לענין לכתחלה ובפרט דים לפנינו עוד לד היתר הא' דבלא עדותם מותרת להנשא לכתחלה כן נראה לי להתירה בלי חליצה אך אם ינדיל היבם וירלה לחת לה חליצה אחרי הנשואין אזי ישנינו בדבר הוא אם לריכה לקבל חליצה:

יום ג' ה' מנחם אב תרנ"ה.

הק' יצחק ברי"א תכתן פיינשטיין
מ"ץ דמה ווארשא.

סימן צב

לכבוד ידידי הרב הגדול המפורסם מ'

שמחה גלעזרשטטר אבד"ק קלוגשטוב.

עי"ך שהלמו לחודות החצה שרה שלמנת ר' אברהם מינן שנפטר בלא זרע והחת הכבור ר' יוסל אחרי כל התוכחות והמרחות ממחן לחלוץ לה, השני ר' ליבוש הוא חגר שני רגליו, והחת השלישי ר' חלי הוא בחטריקה וח"ח לה ליפטר שמה. אך הנפטר שהי' בן תרבעים, לא הי' לו שום סימן ורושם של שערות בכל גופו, וקולו מסונה, גם בשרו מחליק, וגם העידו ר' מחנים ב"ר פנחס אהרן ור' דוד הלוי בחורת עדות שבשמת ר' אברהם הי' מדובר בין לגבי ח"ק כי יבאו כולם להתפסק שמו למען ילכו דבר מידום, והנה רלו כי גופו הי' חלק בלי שום שערות, וגידו והכיס היו קטנים כשל תינוק ובלי רושם שערות. והחלמנה הגידה אחרי חיוס ודריסה ותקיכה כי מעולם לא הרגישה כניסת חבר אפי' בביה"ח ולא הי' יכול להכנים ולא הזריע מעולם, ולפני הנשואין לא ידעה מזה. וחח"כ מאן לגרשה ומחמת בושה ועניות יושבה עמו. שלשת החמים אין להם בנים, הנבור ר' יוסל אין לו כל סימן שבר בפניו, ולא נבדק בגופו. גם קולו מסונף, פתח

דמני ר' ליכום התגר ג"כ אין לו שערות בפניו, השלישי ר' אלי' שהוא בחמעריקא כשנסע משם ר' בן כ"ה ולא ר' לו שערות בפניו. רק יש לומרים שפם יש לו אינו אומה בלד אחד עם אינו שערות אבל לא זקן ככל האנשים. והשנה היה גם ל"ם שנה ועוד משם ותאבד תקותה להכנות, והיא מפלרת להזדקק לה:

מקור הדין מהני' יבמות שם: סרים חמה לא מולין ולא מולין לאשתו וכו"ש ושימני סרים שונים כמ"ש שם ס: ופליגי ר"ה ור' יוחנן רה"ת עד שיהו כולם ר"ת אפי' באחד מהן (וכמדומה שאולו לפיעתם בשימני שופה שבבריית הגינה ג: שפליגי הם עלמם אי בעי' כולם או שני באחת) והלכה כר' יוחנן ובאשה"ז סי' קע"ב ס"ה אם לא היו לו שערות. וא"כ זה המת שלא היו לו שערות כלל די בסי' אחד והוא היו לו שני סימנים שקולו לקוי וכשרו מחליק היו ודלי סרים חמה. אלא שהריב"ש סי' תע"ד מוכח ר"ת שם פעיף ה' וסעיף ו' סגר את הדרך ודעתו שאין סרים ודאי כלל אחד אמת היו לו שנת הכותב כיון שלא נבדק תיכף כשנולד וגם מייתי' שהיו לו שערות וכשרו כמ"ש בנדה מו. גבי קטנה:

ונראה דבבמות פ. ע"ב יוחנן כל שלא רחה שפה לחת בכשרותו ופריך מנא ידעי' לחר לבני כל המעיל מים ואינו פושה כיפה ומקשה ולימוש שמא בבריה בינתים ותי' כיון דמהלתו ושופו לקוי לא מייתי', וק' דלפ דכל הסומחות כשנת מליחתן הוא רק לחומר תרומה וקדשים וכמ"ש תוס' רים נדה וכחובות עז: ד"ה על, אבל בעלמא לא, הייט משום דהוא נגד חזקה דמעיקרא אבל אי ליכא חזקה דמעיקרא ממילן לחזקה דהשתא כמ"ש בקדושין שם. דיב לחר בני היא בוגרת לפניהו וקי"ל כן וכמ"ש שם ע"ב הכא אי נימא העמד גוף על חזקתו ופרש"י ד"ה אי ליכא דיומא דמעלם אית לן כל חזקה, ואתו' שם ד"ה אי משום דרגילות לבא מבוקר ואין חזקת נערה, ס"ם לשניהם בעלה ת' נערות דמעיקרא ולכן מהני ת' דהשתא והכי היא בוגרת לפניהו וכ"כ תוס' יבמות שם. סד"ה ריעא דאלי' בחר השתא שהוא ודאי בן ע' דחזקה קמייתא לימרא לי' וכ"כ מהרי"ם חלק חו"מ סי' מ' דהיכא דליכא חזקה דמעיקרא לולי' בהר חזקה דהשתא ומניא רלי' מכ"ש קטן. והוא מחנחא וכו' לחר רבה הרי מת ובחר השתא לולי' כר' נחן דלחר שם בריה הוא עליו להביא רלי' שבי' ע"מ ולא מבעיא להפוסקים כרבה דלולי' לחר חזקה דהשתא אלא אפי' להני פוסקים כלחני דלחר לולי ממונא כמ' מרי' הייט משום דחזקה ממון עדיפא מה' הגוף אבל אי ליכא חזקה ממון מקמינן נכסי כשעת מליחתן וכ"כ נו"כ קמח אה"ע סי' ל"ח ופכ"י ניטין ח. ות' רשק"ח בדו"ח בענין סרים:

וא"כ הכא שם לו אתה סימני סרים לחרי' מכח חזקה דהשתא שכן ר' כשנולד דליכא חזקת ממון ולא מייתי' לשנרו ולא"כ הכא שיש לו שערות אין לחוש שמא נשרו, אבל אי חזקה דמעיקרא כנגדה. ואתה מקשה בגמ' מנא ידעינן, ונרחה כיון דרוב העולם אינם סריסים והם ברייתם ושלמים וכיון דרוב זה מתנגד לח' דהשתא לכן הולכים אחר הרוב ומקשה שפיר אע"פ שאתה יש לו סי' סרים מנא ידעי' שהי' כן כשנולדו. וכן ראיתי כמ' דרוש וחדוש לרשק"ח שם. אך ק"ק קשה כשתירץ שהשיל מים ואינו עושה כיפה וא"כ אין עוד מסיים הרוב דעלמא דהא ברור שהי' סרים ממעי אמו וילא מכלל רובא דעלמא וא"כ אין שום דבר נגד חזקה דהשתא ומה מק' ולישוש שמא בבריה בינתים הא יש ת' דהשתא. ואולי זה כוונת אי' הגמ' כיון דתחלתו ושופו לקוי לא מייתי' הייט כיון דתחלתו כן א"כ יצא מרובא דעלמא ולכן כיון דשופו כן מהני חזקה דהשתא:

ואי"כ דכל ברשותא הוא משום רובא דעלמא וי"ל מש"ה מחמיר ריב"ם שמא סי' לו שפם שכשר כיון דל"ם אי' הגמ' כיון דתחלתו ושופו לקוי. וי"ל דבשובדא זו דנם שלשה אחיו אין להם בנים ואין להם שערות בפניהם משיש חזקתם עליו עד רובא דעלמא וכמ"ש בינמות סד: דאחיות מחזיקות וה"ה לאחים כמ"ש בשלמי נבורים שבת פרק י"ם ואפי' לפמ"ש רמ"ח י"ד סי' רס"נ סעיף כ' דלא שייך רק באחים ולא באשה היינו דוקא בשילה דדם מן האשה כמ"ש האנודה אבל בשאר שניים ודאי אין אחוק וכמ"ש בינמות שם דלא יצא ממשפחת נכסין ומהני חזקה דהשתא דכן סי' משפחת לידם והוי סרים המה:

אך יש לפקפק על מ"ש דיש כאן חזקה דהשתא דיש לומר דכמולי ל"ש כלל חזקה דהשתא לומר מדהשתא לקוי כן הי' כשנולד, דשכיחי טובי שיהי' מולה והכריה וכמ"ש ניטין נה. רוב מולים לחיים:

וכן הא דחשש ריב"ם לשמא נשרו, וכמ"ש נדה גבי קטנה, ק' דשם דוקא חייבי' שהיו לה סימני נערות משני שהגיעה לשנתי' ויש חזקה דרכה כמ"ש תוס' שם מה: ד"ה חיבעית אימא דאפי' למ"ד מוחזק שמא נשרו הייט דוקא לאחר הפרק לר' יהודה משום דרכה דחזקה שהביאה סימנים אבל בתוך הזמן דליכא חזקה או אחר זמן לר"ש דלית לי' חזקה דרכה אין מוחזק שמא נשרו וכ"כ מהגה אפרים ה' לשנות סי' ח"כ ומלק על מהרי"ם ח"ח סי' מ"ח, וא"כ הכא שאין הסערות יש לו עוד סי' סרים למה ניחוש לנשרו, וי"ל כמ"ש לעיל משום דרוב בני אדם אינם סריסים עומד בנגד ועדיף מחזקה דרכה דלא מהני רק לחומרא ולכן חייבי' לנשרו, אבל בב"ד דמסיים חזקת אחיו שגם הם אין להם שערות ואין להם בנים יצאו מכלל רובא דעלמא י"ל דאין לחוש שמא נשרו:

ובתשו' רשם מ"ג סי' ס"ו כתב דהא דריב"ם ורמ"ה מוחזק שמא נשרו מייתי דאין לו סימן סרים אחר רק זה אחין לו שערות אבל אם אין לו שערות יש לו עוד סימן לא מייתי' לנשרו וא"כ בעובדא זו הוי סרים ודאי, אבל

כלה בית שמואל סק"ח מקשה סתירה מרמ"א סעיף ו' דסימן מטיל מים ואינו עושה כיפה הוי ודאי סרים וכסעיף ו' כתב דאין מכניו דין ודאי סרים כלל ובסעיף ח' ובשו"ת ובכרו. ותירץ דבסה"ק קאמר דאמת היו לו שערות ונשרו. ואינו דבסה"ק קאמר דאפי' לבקיאין בשערות מ"מ אי לא נדקו על סי' דממיל מיס צריך לחלוק, הרי דלדידן דאין בקיאין אפי' יש גם סימן דכיפה חייבי' לגשרו, וכן מפורש בריב"ם עלמו שכ' בראובן אפי' נבדק מ"מ לריכה חליצה דחייבי' לגשרו ומ"מ אינם מחיצות דדילמא לא הביא וסרים הוא וכו' וכ"ם בזה שנמלאו בו קלת מסימני סרים, ות"כ קאי אם היו בו עוד סי' סירום ומ"מ מעשם לגשרו:

גם י"ל דהא דהחזיר ריב"ם הוא רק אם עכ"פ הי' יכול לדור עם אשתו ויש לו אחרי חב' אבל פשיטא דאם אין לו ביאים כלל דא"ל חליצה וכ"כ בת' מים מיים אה"ע סי' ד' והכא גמי כיון שכלי הולדה שלו הם בשל חיזוק קטן פשיטא דאינו כר הולדה והוי כאין לו ביאים, והיא תומרת שמעולם לא יכול להכנים ולא הזריע:

אך יש לומר דאינה נאמנת דאף דבמקום ענון ע"א נאמן ביבמה כמ"ש ב"ש סי' קל"ח סק"ב, מ"מ היא עלמה אינה נאמנת כמ"ש סי' קל"ו ס"ה וסי' קל"ח ס"ח. אך אדרבה הא בת' מהר"י מינץ סי' י"ד מיקל להאמינה בזה"ז כיון שהמנהג שאין מיבמים לא שייך טעם דסגייא לי', וגם י"ל שאני התם שבאה להוליא מחזקת אי יבום ותומרת שמת היבם אינה נאמנת משא"כ הכא שלפי דברי' לא היתה מעולם בת' אינו אלא מליצה דלא הי' כר' אשות כלל י"ל דנאמנת וכמ"ש בחבו' מיי' איסורי סי' ג' דהיכא דלדברי העד לא הי' אשה מעולם לא הוי לחזוק אי':

וביותר נראה דהכא היא נאמנת מפני שלפי עדות העדים על כלי הולדה שהם בשל חיזוק הם מכחישים לדברי האשה ורגלים לדבר שדברי' אמת ועי' ט"ב מהד"ק אה"ע סי' כ"ד וכ"ה דהיכא דהוי רגל"ד נאמן ע"א אפי' בדבר שבערוה ואפי' לחחזק איסורא דכל הלימוד דאין דבר שבערוה פחות מבעים ילפי' דבר דבר ובערות דבר נופי' בסוטה אם רגל"ד נאמן ע"א שאם קינא לה ונסתרה עד נאמן על סומאה משום רגלים לדבר. ויש סמך זה במחני' ניטין כג: דנאמנת להביא ניטה מפני שהכתב מוכיח והוי רגלים לדבר, וכ"כ בת' פ"י ח"ח אה"ע סי' ט"ו דנאמנת וכ"כ בס' מ"ע סי' מ"ב סעיף ל"ג מגירושין הט"ו:

ואף שגם קלקול זה של כלי הולדה יש לחוש שמא סי' לו שעת הכושר ונתקלקל אח"כ, אך הוא נגד החוש וגראה שכן הי' מתולדה, ויש לומר עוד דבשעת רוב שנותיו בשעודת דע ואין לו שערות אין מושגין שמא נעשה אח"כ חלה חמרי' שהוא סרים חמה וכן יש לדייק מלשון ריב"ם שכ' מחמלה כר"ה וכנדון זה אם רחוכן הגיע לרוב שנותיו וידוע שלא הביא שתי שערות וכו' אף אם אין בו סימני סירום כלל הרי הוא סרים ואין אשתו חולצת וכו' ואח"כ בר"ה ואם רחוכן כ' דאם לא הגיע לרוב שנותיו וכו' אלא שגראה חסונית הגמ' שאין נקרא סרים אמה אלא שגראה בו מחמלת לידתו וכו' הרי דרק אם לא הגיע לרוב שנותיו אנו אומרים שמא לא הי' מליחתו אבל כשגשרו רוב שנותיו הרי הוא ודאי סרים:

וגם לפי דברי' שקודם הגשואין לא ידעה ממומו' יוכל מ"ם הות יאיר סי' רכ"ח דהא דאיתא באה"ע סי' מ"ד ס"ד דקידושי סרים מהני כייט רק אם ידעה אבל אם לא ידעה הוי קדושי טעות, ובגו"א ח"א סי' ק"ח חולק עליו והדברים מחיקים, והנחון בס' עין יצחק לה"ע סי' כ"ד בכריס דאין בזה רק קדושי דרבנן ס"ל, ות"כ יש לומר דשכ"פ לא חייבי' כאן שמא בשרו דהא בגדה בו. דוקא בבעל חייבי' דהוי ספיקא דאו' אבל מפיקרת לא הרי דברבנן לא חייבי' לגשרו ואף שדרש עמו אח"כ הרבה שנים מ"מ יש לדון דלא שייך שכרה וקבלה דשמה בחקדשה אח"כ וכ"כ בת' רש"ם ח"ג ס"ם ט"ז דכיון שהוא סרים ואי"ש לבעול כלל שמה חיפת בחקדשה אח"כ ועי"ש:

גם יש לומר הכא כמ"ש כ"ת דהוי ס"ס, ספק שמא סי' המת סרים ודאי ואח"ל שמא בשרו שמא האחים הם סריסים שהא גם הם יש להם סי' סרים, אלא שהוי ס"ס בחבי נופי ולא מהני כמ"ש המוכרי בבאירו על סמ"ג סי' מגילה שהקשה למה בר"ה כא. ומשום הכי מוליא את מיכו הא הוי ס"ס שמא החוקע הוא זכר ואח"ל שהוא נקבה דילמא השומע ג"כ נקבה (הית קו' מורי חבן שם ועי' דהוי חרי ספיקי דספחרי לחדדי עי"ש) והביא דס"ס בחרי נופי לא אמרי' וכן כתב בחו"ה כלל כ"ו בכללי ס"ם להש"ך כלל ל' וכלל כ' בגילה בקליפחה שנמלאה בחרגנולת שחירש לם ספק טריפה דלא הוי ס"ם מפני דגבי גילה הוי הספיקות מבני נופים וכ"כ שער המלך מקוואות כלל ג':

אבל הא מפורש רשב"ם כ"ב קלד: ד"ה החם גבי חליצה דהוי ס"ם שמא יש לו בגיס ואח"ל אין לו שמא גם אחים אין לו אף דהוי ס"ם בחרי נופים וכן פשטות גמ' בחובות יד. דר' יהושע אחר' יהושע גמי לא קשיא החם מד בפיקא הכא חרי ספיקי הרי דבחלמות פיסה שבטמא בטמטמה ספק חלל הוי ס"ם אף דהוא ס"ם בחרי נופי ובקו' ט"ם בבית הספק, והחמת שם ס"ם בחרי נופי הוא אחד עם ספק ל' בנוף וספק בחערובות שהיא מחלוקת ר"ת ור"י בחוס' גילה ג: ד"ה ואחרות וביו"ד סי' ק"י ס"ט עי' בכללי ס"ם לגי"ך אות ל' שהביא שני טעמים אלו בשם דהוי ס' בנוף וס' בחערובות וגם דהוי שני נופים וכיון דס' בנוף וספק בחערובות מחירים אם לא נודע בבפ"מ ומעודת מלוה בס"ם בקטר כללי ס"ם לגי"ך אות ל' כ"ם הכא במקום שנון גדול דכוש והי"ה ס"ם בשני

נופים, ועי' ממ"ג תו"ח חקפ"ט לגבי סק"כ שהקשה שהיכו יודע מה טעם לה' מהני ס"ם בחרי נופי, ופשוט דהוא לחד טם ספק ל' בגוף וספק בחערוכות, וגם לפ"ז לר"י התוסר כם' ל' בגוף וס' בחערוכות ניינו דוקא היכא שהי' לשפר להיות ספק ל' בלא מבירו כמ"ש הרשב"ל בחה"ב מוכח בחנחת יעקב כלל מ"ג לות כ"ד בספק בילה נולדה ביו"ם שמיד עמדה בחיסורה ולח"כ כשנחערבה נוסף הספק השני לכל חם ל"ל לספק לחד בלי מברו ובלים תמיד בימד לכ"ע מותר וכזה מייטב קו' הג"ר הילמן שבב"ם סי' ב' סקי"ד על חלמנה מיסה דהוי ספק ל' בגוף וספק ב' בחערוכות ול"ב הכח בעובדה בחלילה דל"ל להיות ספק ל' בלי מברו בכל פעם שיחרע לף דהוי בחרי נופי שפיר הוי ס"ם, וכן מחיר בח' בית חפרים לה"ע סי' ק"ל בחלילה בס"ם בחרי נופי:

ונם בס' עין יעקב להגחון מקלוגח לה"ע סי' כ"ד מחיר בגדון כזה מפני טעמים שלו עיי"ש:

תשובת הגחון המופלח ר' יוסף רחזין מדווינסק

חשר השיב לי בענין זה ולח הסכים להמירה בלי מלילה, ולח לחנם שדמיהו, שהנפשר יי' טומטום הוח מוכר מחד. חבל החשובה יקרה מלחה בקיחות גפלחה. (ועי' חפחרת ישרחל יבמות, פ"ח חות כ"ט):

סימן צג

אור ליום ב' כ"ד שבט חרע"ה דווינסק.

קבלתי מכחבו בעת ושחהי על הבי"ד והנה יש להחריך בזה הרבה, לף בקיצור כי לפי הג"ל הוי עלי' נדר טומטום שבחחיל ליקרע ובגדר בילו מבחון (חגיגה ד. ויבמות עב.) והנה מבואר מדברי הרמב"ם ספ"ב מהיטות דחין מביח סימנים עיי"ש וכן הות בה"ג בהל' יבמות עיי"ש. ויש לך דבכורות מב: בשיטת ר' יוסי בר' יהודה ור"ל דלח כהרח"ם רק בודחי חם נקרע חז הוי זכר גמור וחז מביח סימנים בכל חדם ולח כר' רק קודם שנקרע חז לריבר"י חיישי' שמח הות סרים ומ"מ רק לחשח טומטום דחסורה להיכם, לף זה מבואר שם ברש"י דלכך לח מיכם משום דלמו בר הקמה. ולכחורה זה ממוה הח לח שייך ביחה כלל, ומכל"ל כה"ג שלח נגמרה קריעה ומ"מ לף ל"ד דלח היים שמח סרים ומה דחיטו מביח הות משום דלח נקרע מ"מ חז לח הוי נדר ביחה ונרע מן מעשה מח שבחבו המוס' ביבמות נג: דלח קשה לכ"ע ביבום דשם דוקח דרך הקמה, חבל גבי חיסות לף לנשואין מהני וכן בש"ם חוס' יבמות דף עב.:

ועיקר הגדר דנבי חיסות לף בשניהם מודים שלח נשפלה כהך דיבמות קיב. לח מהני כלל, דשם היח דין לח מניחות ופמ"ש הרמב"ם ז"ל בה' חם"כ פי"ט ה"נ. לח כחוס' וירושלמי יבמות פ"ו דרק ביחה ומ"ש הרמב"ם בפ"י מחיסות גבי כחובה ג"כ וכה' נפרה נבי קנם והחרבתי בזה הרבה:

והנה הרמב"ם כי' בפ"ו מיבום דלכך לח מיכם משום ספק והרמב"ם לח פסק כריבב"י דהרי לח פסק דחשח טומטום לח מהיבמת, והנה עי' ב"ב קכו: נבי בן בכור טומטום ואחר דבריס לכחורה מוכח דקריעה הוי רק מכחן ולהבח, לף ל"ל דמיירי שנקרע רק לחר מיחת לב, עי' מ"ש רמב"ם סוף ה' ממריס נבי בן סו"מ בטומטום דלח כרשב"ם רק דנקרע לחר בחשח, עי' יבו' פ"ח דחגיגה דפליג בזה עם גמ' דילן עיי"ש בזה, וכן ל"מ דהנה נבי סריס חמה ודלי חס נחרפח קודם שמח הית ודלי דמיכם והס לחחר שמח הוי פטור שלין רחוי בשעת נפילה ועי' יבמות קיח: ע"ש בחוס', ומשום דכל רפוחה מכחן ולהבח עי' כחובות כד: ותו' בכורות לח: נבי מוס ועיש לע. נבי למפרע הוי מוס. ובדברי רמב"ם ה' חם"מ דס"ל דמעל רק לחח"כ רק דנ"מ חס לריך לקרות עם להפדיון חמ"כ ע"ם וכן בחולין כ"ו נבי חמד ובהך דיבמות לה: וכמ"ד זה, ות"כ לחה לח נימח גם נבי קריעה כן בטומטום ויבי' זה כוונת ר"י ביבמות ס"ח דקריעה הוי כמו בסריס רפוחה, והס נקרע לחחר מיחת החח לח יליל דהוי רק בגדר דשח דחחדח בחגפח (ע"ז מז.) וכחו' יבמות ע"כ ופסמים כח: וכמה דוכחי זה:

אך מ"מ זה ס"ל לרמב"ם ס"ג מה' חם"מ דהוי פסול גמור לקרבן וגם חחורה לח חל בחוחר שם ולח כדס"ד בכורות מ"כ לר"ח דהוי משוגה ונבי בכור לף דפסק זה לבכורות דהוי ספק שם לח נקרע וגמלח זכר לח קרב רק דנבי ניחה ועבודה הוי בכור וכמו דחזי' בנדמה ויש בו מקלח סימנים עי' בכורות יב. ולח כרש"י שם. ועי' בכורות מז. נבי מעשר בבהמ לף דממ"נ דגם נקבה ובעל מום מהני וכן כמ"ש יבמות סג. ובדברי הרמב"ם פ"ג מהחם"מ ע"ש וכן נבי חלוקת ל"י עי' ספרי קרח ופנחס ע"ש ועי' המבינות פ"ח בכורים ע"ש וכן ב"ב קמ: ע"ש חוס' קמ"ח וע"ש כזה, ויבמות ק' ובכורות ל"ז והוס' דף מ"ב. דקרי לטומטום בריי:

ונראה דהך דיבמות לט: גם בטומטום שם נקרע ונימול חין חולקין בכה"נ ולכך מזיון דהרי הרמב"ם בהרומות פסק דגם ערל חין מבנרין לבחיסם ולמה נבי טומטום מבנרין הח הוי ספק ערל ועי' חוס' יבמות ע' ופ"ב דמיירי לחחר קריעה ומילה וכן בכהן המקריב טומטום שנקרע ונימול פסול וכן נפ"ם לעדות עי' פ"ם מעדות. לף י"ל שם רחה קודם שנקרע י"ל דהוי נדר מחלמו בפסטם ומבמ"ל בזה:

ו"ל

ונ"ל דה"ה ליכוס וגפ"מ כגון מלמר לא מהני קודם ונרע מקטן לתף שנקרע ונמלא זכר ונם י"ל דתף לאחר קריעה כל זמן שלא נגמר ולא הביא סימנים עדיין הוא בקטן לגבי יבום וכמ"ש רס"י מחמת הקמת שם, ועי' בכורות מ. דיש מליחות דהבילים הם מבפנים ואם ממעך יצאו, ע"כ כזה עכ"פ ת"ח הוה כודאי כמבואר ביבמות דף ע"כ ורק חלילה:

א"כ לפ"ז אין לה תקנה רק אם בחת של מזה"י הוא יש לו זקן דלריך ליתעם שמא סני הם ספק סריס ונם שמא הם טומטום וכנדר לאסם, ונם אם כודאי סריס שמא האת המינר הוא כר הקמת ות"ת להחירה בלא חליצת האת שיש לו סיכי דקנת כמ"ש כ"ת, ועי' כה"ג כה' עבדים דלכך טומטום לא נקנה בע"ע דלא כר תולידי וכרמב"ם כזה מחמת ספק ועי' כירום' נזיר פ"ב על כך דף יב: דאמר עם טומטום לריכת ואכמ"ל ודברי סהום' פי"ת דיבמות פ"ם עם ול"ל כמו בהך דבכורות מב: וכפ"נ ה' יבום פ"ע וכן בכהן לעבודה פסול לתף דנקרע ונמלא זכר וגיטול ותקלר כזה:

יוסף ראזין רב דפה חנ"ל.

חלק חשן משפט ועניינים שונים.

סימן צד

י"ג כסלו תרפ"ח

לכבוד הגאון שר התורה מ' אברהם

הגאב"ד דסאכטשוב.

קבלתי את המודעה רבה להרבנים נבל לפה כסף כמר מנוי הרבנות ומחמאי מלי', לך הגני להעיר על פסוקה הלמוד כה: היות כי קנים את הרבנות בדמים מלת לנשי הקהלה וכוס לו יכושו למכור בשתם נפש על דבר המשרת בש"ם משן משפט סי' ח' ובסמ"ע שם שהכחוב קראם חלחי כסף וחלחי זהב וכוח מירושלמי סוף בכורים:

ודעת כ"ג כי המחמנים בשביל שנוחנים כסף לקהל לא"ם שיש להם סמיכה והיתר הוראה ויודעים להורות מ"מ נקראים חלחי כסף, וע"ז מביח רחי' מירושלמי סוף בכורים, ואני חינני רואה כל סמך לזה ומשרת בירושלמי שם דמיירי שהי' מם הארן ורק בשביל כספו מנוהו. כמ"ש חרנם יסקב לית כפר נבוריא הוי חומר לען הקילה וכו' הגם הוא חשוב והב וכסף לא נכספיה לימחני וכל רוח אין בקרבו לא חכיס כלום וכ"כ כפי' יפה מרחה שם. וכן מ"ש בסנהדרין ו: כחיב לא חעשון אחי וכי' חלוה הבא בשביל כסף ופרש"י שנחן ממון למלך על כך שם חייבי שלא הי' חכם ויניד פליו רשו מ"ש לעיל דבי כשיחה חוקמו דיינא דלא הוה נמיר וכו' חר"ל כל המעמיד דיין שאינו הגון וכו' ואח"כ כחיב לא חעשון אחי וכו' וכולם ענין אחד דמיירי שם לא נמיר. וכן כ' מהרש"ל בחי' לנדות שם ד"ה בשביל ובהחריחו על זה (הוא החרס שעשתה בשנת שמ"ו בחחימת המהרש"ל) ח"ל ולפי שהם חינם עושים כן הלא להחנדל ולהחכבד בחורת שאין כיוצא וכו' וזה שנחמנה בכסף ואין לו ריח חורה וכו'. ארי דעיקר הקפידה היחה על שהמחמנים חינם יודעים את החורה:

אלא שבב"ח סי"מ סי' ח' הוא הרחשון שפירש בדעת רמב"ם שחפי' הוא נמיר מ"מ שם נחמנה ע"י כסף פסול ונראה סמך לדבריו שהרמב"ם בפ"ג מסנהדרין חלק את הדיינים בהלכה ח' והלכה ט'. שבהלכה ח' שכחב כל סנהדרין שלא מלך או רחם נולה שהעמידו להם ליסרחל דיין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת החורה וכו' וכן חמרו חכמים לא

חעשון לאחי אלהי כסף אלוה פכח בשביל כסף וחכב אם הדיין שמינהו מפני עשרו בלבה, מיירי בהדיוט ולא נמיר ונחמנה בשביל שהוא נבור בשביל שהוא נראה בשביל שהוא עשיר אע"פ שלא נחן ממון כנד הרבנות ובה"ש שכפל הרמב"ם כל דיין שנחן ממון כדי שיחמנה אסור לעמוד לפניו מייתי לפי' אם הוא למדן מ"מ כיון שנחן ממון ליטו דיין. ומ"מ ל"ע דהא הרמב"ם ליטו מחדם דבר מדעתו וכל המקור הוא מירושלמי בכורים ושם מייתי רק בהדיוט וכמ"ש למעלה:

ומה שהביא ב"ח רחי' ממחני' יבמות שם. ביהושפ בן נמלא שמינהו המלך להיות כ"ג וכנמ' מינהו אין נחמנה לא ת"ר יוסף קטיר מדינא דת"ר אסי מרקבא דדיבי פיילא לי' מרחא בת בייחוס ליהוי מלכא עד דמוקי לי' ליהושפ בן נמלא בכהני רבבי ואין ספק דהי' יודע סדר עבודת כ"ג ואפ"ה אמר ר' יוסף קשר של רשעים הני רואה אלן לפי שנחן ממון כדי להחמנות:

דברין חמוהים, חדא אין מביא ב"ח רחי' לדינו מיהושפ בן נמלא ואלי בדלא חניא כי מניין לו ליהושפ הי' נקי כסדר העבודה, הא רש"י שם ד"ה קטיר פי' שלא הי' רחוי לכך. ונם הא ידוע שבבית שני היו כהנים הדיוטות ורשעים וכמ"ש יומא ס. ושנות רשעים מקלוקנם זה מקדם שני ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים נדולים והלא שם ית. מק' בנמ' שמא לא למד מי מוקמי' כה"נ והחניא והכהן הנדול מאחיו שיהי' נדול מאחיו בחכמה ומחרן שבמקדש שני לא היו בני תורה ומביא למופת את זה יהושפ כן נמלא דמרקבא דדיבי פיילא מרחא בת בייחוס ליהוי מלכא על דחוקמי' ליהושפ לכהן נדול:

ונם לפי' נאמר דיהושפ בן נמלא הי' לדם נדול ומכס וכדמוכח בב"ב כא. דאמר רב נרס זכור לחוב האיש לטוב ויהושפ בן נמלא שמו שלמלא הוא בשחכם מורה מישרחל וכו' עד שבא יב"נ ותיקן שיהיו מושיבים מלמדי תינוקות בכל מדינה ובכל עיר ועוד מזכירים את שמו לשבח במשנה יומא לו. מ"מ אין רחי' ממ"ש קשיר קמיכא דל"ל כמ"ש מהרש"ל בחי' לנדות יומא יח. דהך קשיר לא קאי על יהושפ בן נמלא, רק שבי"ן שנחמנו בכסף פרח הזהן וגמנו נם לותם שהיו הדיוטות ממש:

וזה עתה רחיתי כמ' דורות הרחשונים ח"א לד תם"ד וכמ' תולדות חנאים ואמוראים ח"ב בשם יהושפ בן נמלא שמקשה פחירה בין בבלי לירושלמי

לירושלמי, דכב"ד כח. ליתא דתקנת בתי ספרי תיקן יהושע בן נמלא וביבי' ספ"ח דכתובות תמרו שמעון בן שטח תיקן שיהיו התינוקות הולכין לבית הספר, ומתרץ דבחמת סי' שמעון בן שטח המתקן. רק לפי שבדור ההוא סיו מלדוקין תקיפים וכב"ג ירא שמא כי תבר יבנה, יהרגו המה, לכן בנע את התקנה ע"י בן נמלא שלא סי' מחכמי ישראל וכמו כ"ש שמעו בעלם ההוא. והלדוקים לא נלחמו כשגדו כי לא ידעו שהוא בא בעליהום שמעון בן שטח, אבל הוא סי' רק כלי שני:

ודם דברים בעלים בלי שום מקור ולשי' וס"ס ק' למה בבבלי פעלינו כל כך את מעלתו שלמלת הוא בתכתב תורה, אבל אין כאן כל סתירה, דמפורש לתמרו בב"ב שם שהיו תקנות שונות ובתחלה מי שאין לו אב לא היי למד תורה התקינו שיהיו מושיבים מלמדי תינוקות בירושלים ועדיין מי שאין לו אב לא היי עולה ולמד התקינו שיהיו מושיבים בכל פלך ומי שהי' רבו כועס עליו מבעיט בו ויולא עד שבא יב"ג ותיקן וכו', ות"כ שפיר י"ל בתקנה לתשובה שיטה של שמעון בן שטח זו היא שבירושלמי, אבל בתקנה העקרים והמוחלטת היא של בן נמלא:

ועם סיוע לשי' הב"ח מבן נמלא תמוה, דשאני כאן גדול ש"אין די שיסי' מכם בקי בעבודה ואדם כשר אלא שהוא צריך להיות היותר גדול והמובחר כמ"ש ביומא יח. בגדול מאחיו בחכמה. לכן אפ"ש שיהושע סי' מכם וכשר מ"מ לא סי' רשאי להיות גדולה כיון שהיו גדולים ממנו וכ"כ תוס' ב"ב כא. ד"ה וכול' והוס' יבמות יח. וריטב"א. אבל כשר שאין צריך להיות היותר מובחר י"ל שאם הוא בקי בהוראה אפ"ש שנתן כשף לים לן נה:

וכל זה לי הטעם לאיסור משום שלמי זהב. אבל יש עוד טעם שאסור לקחת כשף מרב למנותו משום לא תקח שוחד כמ"ש התברבנאל שופטים דזה אזהרה לממנים כי יבאו מי"ו למנות מי שאינו ראוי וכן כ' אחם ספר תו"מ ק"ם עוד טעם לאיסור משום שוחד והמתנים כדיינים וכמ"ש רמ"א תו"מ ס"ם ל"ז מוכי הקהל הרי הם כדיינים ואסורים להושיב ביניהם מי שאסול לדון משום רשעה. ולטעם התברבנאל אפי' למדן גמור ליתן ממון לקהל אם"ם מפני הסגיעה יבאו למנות מי שאינו חכם ולטעם ח"ם י"ל דמתיגם גלוי לבורא שרי ורק אם משחדים אותם בשאר לאסור ויש למלות בדבר שהאחרים סוברים שהם מגידים דעתם לש"ם ובאמת הם נוגעים ומשוחדים, ולכל הטעמים אין לאסור לאת דמי סרסרות אפי' למי שהוא מלומה העיר:

וכל זה מעיקר הדין אבל מעשית דיש כח להקל בתורת תקנה דבר הגון זה ומניטו כח תקנה של רוב על המיעוט בשופטים ביבמ נלמד וכמ"ש רמב"ן סוף בתקומי ומניטו לגבי יבמ נלמד שעברו על שבועת הקהל ולא בא על המלפה וכ' וכיוצא לת יושבי יבמ נלמד לפי חבר ואין הסברת נוחנת שעשו כל המדה רעה כזאת לבמיה לגבים רבים מישראל שאינם חייבים מיתה ומי"ם שסאהדרין ים להם כח לתקן כן. וברמב"ם פ"ב ממרים ס"ו הרי שנזרו ב"ד נזרה ודימו שרוב הקהל יכולין לעמוד בה ואחר שנזרוה פקפקו הפם בה ולא פשטה ברוב הקהל ה"ז בטלה ומבואר דאם פשטה ברוב המיעוט נשרר וברמ"ו פ"ח לו. ד"ה מלי דדרי' לת קבול מיניי לאו נזרה היא לאבל אם הרוב מקבלים אין רשות למיעוט להתנגד ובריב"ם סי' רפ"ח כ' דכם הכנית היותר נדול אין לו כח לתקן ולנזור רק בהסכמת רוב הסאהדרין כמ"ם בתופה שפה נזרו ולא אמר בתופה שפה נזר וכן שמן דניאל נזר היינו הוא ובית דינו וכן הקנות שתיקן ריב"ז עם הסאהדרין תיקנם אלא שנקראו על שמו כמ"ש בר"ה לא: נבי כרם רבמי כבר נתנו עליך תבריך והתירוהו מתן תבריך ריב"ז וביב"ם תולין פ"ת ס"ם ל"ו שנזרו תכמי רוסיא בקבון רוב עם אלא לשתות סתם יינם של ישראל כ"ת שיש לו מדים של כשרותו בנזרה שהגי ושי' בט"ב תניגא יו"ד כי' קמ"ו תרס לת כי' ברוב ישראל אל על מיעוט שתינתו שם ושי' בתר הגולה יו"ד ס"ם על"ד כמה תקנות ר' נרשון וב"ב ברוב רבני המדינה שי' להם כח לתקן:

אבל בתקנה אחת ברב לא יתמנה בכשף שבתקנה רשתוה בשנת שמ"ו ביניד נרחמין בלוכלין לא פשטה בישראל כמ"ש המברם"ן בסאהדרין ז: וכבר בתו רבותינו כמה פעמים בנזרה ובעונתן תמורות תלמות וממון בדבר הזה אלא יתמנה שום רב ומורה בכשף וחבב הן ליתן ליחידים הן לרבים אבל אין חיש שם על לב וכן בזוי העמודים עמוד הדין ספב"ח בהב כי תקנתם קלקלתם ותקנת לא מקבלים מוסר ותוי"ם כותב וכתבר בשו"ם בתעוררתי תו כתים תבר יעיר משנתו לחדש לת כל תבר התעוררו קמלי דקמלי כל נתוני תרן אלא לקנות הרבנות מבר העיר וכו' ע"כ עשו תרמות ושמחות וגדוייס וכו' תכמי הדור ההוא על הדבר הזה לכן כמו פרן על פרן פרעו רבים בתרמות עד שהי' בעיני ע"ה כשחוק והתול וכו' מפני זה נרמתי לי לעיני שקר לשוא ותוהו עד שעשו לי שמנה רבה ועם כל זאת לא נסגתי לחזור וכו' עיי"ם:

ואם כן לם בימים הרחשונים הטובים. בזמן התירות ההלה, לא עמדו המנהיגים בנסיון וכח הכשף הטבירם על תקנת תכמים, לכן עם נעשה בתרי' בימים ההלה לבבר לא לבבר דרת, ולף כי בודלי מם טוב ויפה להחזיק תקנת שרי קודם רבותינו ומהורינו ז"ל. ולכן ספק כי לדיקים יבכו בה ויבדי לב יהכו ולא יתרפסו בדלי כשף לא בגלוי ולא בסתר. אבל לכן ספק כי ימלאו רבים לבבר יבו סתור בתור ולכן לתסרוסם לבחד והי' במחבך מעשיהם מה שלא ניתן לדריסה וחקירה, וממילא יהיו עבדים על סוסים והבדי"ם, והלדיק יהי' נמוד ותובד בעניו ופ"ז ידוו הדווים:

סימן צה

לכבוד אחי הרב החו"ב ותיק ושלם
מ' מענדיל יחי' רב .בנויארק.

עין המונח שנים שקבלו בקנין להתפשר על הפכסוך שביניהם. ותו"כ הביאו להם בוררים כנ"ל. והבוררים שמעו טענותיהם והגידו להם את מה שפשרו. ומתן התובע להפכים ע"ז ושטענו כי לית קבל בקנין עתה על הבוררים החלה וכ"ת מסתפק אם יכול לחזור בו כיון שהוא בעלמו הביאו את בוררי שלו:

נ"ך שיכול לחזור בו כיון שלא חי' קנין על הבוררים החלה ואף שחי' קנין על פשרה סתם מי' נריך להיות קנין בפרט עליהם וכמ"ש מי' ר"ן סנהדרין ו. ד"ה והלכתא דיש מי שכ' דת"ל לקטות שיהיו פלוני ופלוני פשרנים אלא שהם הסכימו שניהם לעשות פשרה ביניהם ואם יבאו שנים ויאמרו הפשרה ביניהם אע"נ דלא קבלו עליהם פשרתם פשרה אבל הר"ן דוחה שיטה זו דת"ל מאי קמוכח ר' אפי ס"מ פשרה ח"ל קנין למאן דאמר אלמא למה לי מסני כאני ולקנו מיני' דהא לא אמרי' אחהא נריכא קנין שיקבלו לעשות פשרה ולעולם אימא אלא שנריכה קנין שיקבלו לעשות פשרה ולעולם אימא לך דהפשרנים נריכים שיהו שלשה:

ואף שנמלכה והביא את שני הבוררים החלה לא מהני, וכמו דאמר ר' אפי ס"מ פשרה ח"ל קנין דאי ס"ד נריכה קנין ל"ל אלמא מסני כאני אבל אם ח"ל קנין אימא לי' אלא סני כאני אף שהי' ע"י קבלה דהוי כמו קבל עליו קרוב או פסול דבלא קנין יכול לחזור בו, והא דמחילה אינה נריכה קנין כ' תוס' שם ד"ה נריכה דפשרה שאני דדומה למחילה בפעמים. ואף די"ל הכא כיון דכבר קיבל בקנין על פשרה אלימא אלמא ואף שעל בוררים אלו לא חי' קנין שוב לא גרע מכל ממילה דת"ל קנין. מ"מ יש לומר כיון שלא קבל קנין עליהם לא אלימא מילתא. וגם נראה כיון דהתובע יכול לחזור בו כיון דנריכים להוליא מידו. גם התובע אף שממילה היא מ"מ יכול לחזור בו דלא נתרלה על פשרה רק שיהי' כתו שוה להנד שפני ולא שיגרש כאו. אך ח"כ מה מקשים תו' ורמ"ם ממילה שח"ל קנין ולמה פשרה נריכה קנין, הא יש חלוק זה, דדוקא אם הוא מעלמו מוחל ואין הוא חלוי בחבנו אז שפיר ממילה ח"ל קנין, אבל אם התובע ונמנע מסכימים על פשרה. מסתמא אין רנון התובע שיהי' כאו גרוע משל נתובע ובכל אופן שהתובע יכול לחזור גם הוא יכול לחזור בו:

ועיי' בחר סימן סי' י"ג סק"ד שהקשה על מ"ש בסי' י"ב מ"ו דכ"ע אלא קנו מידם אע"פ שנתרלו בפשרה יכולים לחזור והא בסי' י"ג מ"ב כרמ"ה כ' דמשעטו בפניהם אינם יכולים לחזור בהם ותי' דיש חלוק בין אם נתרלו בפשרה בב"ד ובין זה בורר. ובזה חלוקו אין לו כל שורש דבגמ' לא נמיא לחלק כלל. ומה שהקשה לק"מ דבסי' י"ג מיירי בדין והכא"ד אפן בב"ד אחר אז כיון דכן הוא הדין תורה די אם טענו לפניהם אבל הכא בסי' י"ב בפשרה דלריך קנין לף שטענו בפניהם יכולים לחזור, ומ"מ עי' בער משפט סי' י"ב סק"ח שחולק על הר"ן הנ"ל:

סימן צו

לכבוד ניסי יקירי הרב הגאון המפורסם
מ' יצחק יהודה האגערמאן יחי'
הגאב"ד זארנובצא.

עין דבר אחד שהסכין לפותחו מלא רובל מטבעות זהב על בעומת היזק והפותח בשרלה שיש חיזק גדול שעולם בבר על חלק פותחו כפי ערך מטבעות הזהב הנילים בתוכה וחמשים רובל שטרות, ופתח להר זמן רב תובע המתכון מחברו שיחזיר לו את מטבעות הזהב או מחרס עמה שעולים עד חלף וחמש מאות רובל בשטרות. וכתב כ"ת כי מבואר בש"ע סי' ע"ב סכ"ו ופ"ג סעיף י"ז ברמ"א דאפי' אמר לו הלוה המתטן שלך לא קנה משום דדמיו הוא דקא מדמי לי' ומ"מ אם שבר המעות ומכר את המתכון שלא כדין הית מחויב לקטות אחר תחתיו והוי כדין כל הגולנים מעלמים כשעת הגזלה וכ"ז במתכון גמור הייט בחפן, אבל במטבע שלהולאה נימה כ"ם שהיו לריך לקטות אחר אם הנילוי, והוסיף עוד כ"ת כי אם נתן לו את הזהב להוליאו ולהביא זהב הוי סחה בסחה ויש בזה חיסור רבית כמ"ש יו"ד קס"ב סעיף ו':

הנה מה שהביא דין סי' ע"ב דדמיו מדמי הנה הש"ך ע"ב ס"ק קי"ד חולק ע"ז ודעתו דנקנה המתכון להמלוה. וחלוק התומים אין לו יסוד ודלאי. וגם הלא מבואר להפוך מתי רמ"ם כלל ל' סי' י' מוכח תו"מ ע"ג סי"ט דלוכן שתובע משטנו ואמר לו שמעון כבר מחלת לי לא מהני אלא"כ יאמר אני טוענו לך ועיי"ם בסמ"ע סק"ז דל"ב קנין כיון שהחפן כיד הוכה וכ"כ סה"ה אם יאמר הוא שלך דבתי מהני (ואיני יודע למה בכלל זה סי' ה' אם אמר לו לא ומכרו כ' הרמ"ם דמהני משום דעשה שליחותו ומכרו ות"ל קנין ומוכח דאם אמר יהי' שלך לא מהני, ואולי אם אמר אני טומנו לך לו יהא שלך ודלא מהני כיון דהחפן בידו מיקף נקנה לו ות"ל קנין, אלא שהרמ"ם ממדם דין זה דאף שלא נמנו לו אם אמר לו לא ומכור שליחות ת"ל קנין). ות"ב יהי' סתירה מסעיף זה לסי' ע"ב סכ"ו בשם כ"י, ואם לא נאמר דרמ"ם חולק על כ"י צריך לחלק דכ"ש מיירי דוקא אם סי' דוחקו לפרוע לו אמרי' דמוי

מדמי

מדמי לי' לכל רמ"ם מיירי כלאט דוחק, וע"כ בגדון זה צלע סי' דוחק כיון דסי' בידו מצטעה זכה אם אמר לו יהיו שלך פשיטא שקנאם וס שכידו:

אבל אי לא אמר לו יהיו שלך, אם התנה עמו שהוא ממשכן אצלו מצטעה זכה והוסר ל' להוליאם ולהחליפם אז אם מכרם צלע כרשות עליו לשלם מה שהיו שוים אז כשעת המכירה כגזלן וכמ"ש בב"מ מג. אלא מתן דגזל חביתא דחמרא מעיקרא שויא וזהו השעת ד' תכרה או שתי' משלם ד'. ועליו לכרר בהיזק מחיר מכרם:

אבל אם לא התנה כן. והי' רשום בידו להשתמש כם כמ"ש תו"מ רל"ב ס"ז אלא שעליו להשיב לשותפו זכה אחר כמומד שקבע לו, הוי כהלואת שלה כשלה ואם יגלה השער ל"ם רביעית כמ"ם יו"ד קפ"ב ס"ג כי יש למצטעה זכה שער קבוע בבירות יום יום ונם הלא ברמ"א שם ס"ק כי דמצטעה זכה בזס"ז דינו ככשלם ומוחר לנוח, ואף דבתי' רעק"א מקשה ע"ז מ"מ שייכי טעמים אחרים שכ' ש"ך שק"ד. ונראה דל"ד לגזלן דמשלם כשעת הגזלה אבל הכא בלוה אם היו מעשי הזהב עליו לשלם כשער היוקר של עכשיו ועי' חום' כ"ב כז. ד"ה אלא שמשיב לשלם לותו מנה שלוה ות' רמ"ם כלל ק"נ סי' יא. ועי' תומים סי' מ"ב סקט"ז דנותן לו מעכב על שעת הלוחה ואולי כוונתו אם המעכב עלמה נשתנתה במשקל כמ"ש שם שכ' מחלוה מעכב קלא ושתה מעכב שתיהם אבל אם היה לותה מעכב אלא שאתיקרה י"ל דמשלם כשער של עכשיו. ועי' מאמ לפרים ס' מלוה סי' כ"ו:

אך י"ל דאם נקח את המצטעות זכה על בעותם היזק, לא סי' שכוונה שיהיו מוכתים בשלים ועי' שכוונה שבזמן אשר יוליאם ישלם מחירם כשער של המכירם. וכאשר רלה שהוחק שהיזק עלה בספוס המצטעות סי' לו רשות למכרם שכי' ירא שן יחלו, אבל אין מצורר במכחב כיון אין כי' המדובר ואינה זמן קלבו. וגם אם בחמיטו שוחפו על מצטעת היזק והולחות:

יעוי' כ"ג בב"ק ט: זוז ומבדיקו נסכת קני ומוכת דחייב להחזיר לו לותו מעכב דוקא ופ"ש לריך שנוי נם עי' חום' מעילה כת: ד"ה פרוסה שהקשו וליבעל פרוסה של הקדש שאלה ומה שייך כזה ביעול הא אלו להשיב להקדש פרוסה אחת אע"ב דהדין הוא דוקא לותה פרוסה אלמה יש"ב, ולזה השיבו במחסקוה ידידי הרה"ג ר' משה רחביעוביץ ז"ל תבר"ק פלטוחל ויש לעיין בזה:

סימן צז

כבוד ידידי הרה"ג המפורסם מ' שאלתיאל מוץ דפה מסאשוב.

אודות העובדת. שנתן חים לחד נכרי ליהודי שער כסף להחליפו. והחליפו זה לגל חיב לחר ואח"כ נודע שהי' ערכו כפול וכפליו שעה ואינו ותן ידוע מי הוא. אם הדוה הזה שייך להרחשון כי זכה בו כשהי' בידו אע"פ שלא ידע כלל כי מלכו קונה לו שלא מדעתו וה"פ ידו:

הגה המקור הוא מהני' ב"מ כה: מלא בגל ובכוחל יש הרי אלו שלו והקשו הרחשונים למה לא קנה חלכו לבעל הגל או לבעל הכוחל. ויש ע"ז תירולים שונים:

א) **תי'** חום' כו. ד"ה דשמיך דאין מלר קונה כדבר שיכול להיות שלא ימלאנו לעולם נמו בכח שהוא מונח בעובי הכוחל והגל וכ"כ חום' כ"ב נד. ד"ה לדעתה ולפעם זה אפי' אם לבדה בעלמה לא שכיחא מ"מ אם בשיקרה לבדה כזו שכיח שימלאנה אז חלכו קונה וכ"כ רמ"ם שם סי' ע' ואף שכ' שם אי' שני מטום דהה נשאר מן החמוריים והי' בחבלה בקרקע של ישרחל אחר ואח"כ קנאו זה ואף שנחייחם ישרחל רחשון מ"מ בחשורת כח לידו והוי יאוש שלא מדעתם, מ"מ סירון רחשון עיקר לרמ"ם כמ"ש שם אח"כ נבי עשאו פונדק כיון שהוא מצכירו חדיר אין עחיד למנוע לבעל החלר וכ"כ בסי' י' נבי מלא כחנות וחלרו לא קנאה כיון דרבים נכנסים ויולחים וכ' בפלפולא חריפתא דהלכך היכו עהיד להמלא לו, וכ"כ כ"י שם נבי מלא בגל ונבי מלא כחנות ונבי לוקח מן החנר:

ובטעם הדבר מה בכך דלא שכיח וכמ"ש אפ"ו בשם ריטב"א, שא קנין חלר לכל הרחשונים הוא מן החורה (לבד הרחב"ד) ומה נפ"מ לי שכיח או לא, ועי' כ"י שלא מצטי' מלא כחנות שכ' דמפני שאין מכיר בם שוי בחלר שחיכה משחמרת:

וי"ל כפי' כמ"ש בשם אם: כל סיכת דחיתי' לדידי' דחי כפי' מקני מני קני קניא לי' כמי שלרו וא"כ כפי' דומיא דידי', ש"ב ס"ב אפ"ם דחלר קונה שלא מדעתו דוקא בדבר שכיח ויכול לדעת והוי דומיא דידי' ולא קני ורחיכי שכן כחב מרדכי כאן סי' רכ"ם והביא מגמ' זו. וכמחכה לפרים קנין משיכה סי' ד' שקשה שלי המרדכי דהא כמסקנא לא קאי אלא רק דהלכתא דליתי' למשכון, אבל נראה כוונת המרדכי דהגמ' מסיק רק דלא כפי' שיהי' כומד שם דוקא, אבל אחה בשברת עומדת ופ"ם בשיטן שיהי' שומד לכך ויהי' שכיח ורחוי לדעת מהמליחת ורחי' כרוכים שוד לזה מ"מ קב. ביומי

שוכר דקאמר כן כל זמינה דליכא לא מצי זכי מגרו נמי לא זכה:

ולפי שיטה זו נ"ל זכה לראשון בהריות כשהי' השטר בידו, דפשיטא דשטר של כסף הי' עומד להתודע תיכף כשיון לראשון וידו קנה לו אלא מדעתו:

(ב) ויש תירוץ שני מ"ב רמב"ם עם"י מהגהות ה"ת שהקשה קו' זו וחי' מפני שהיה יודעה לו ולא לאחרים וה"ז לאבודה ממנו ומכל אדם. ועי' כ"ת ריש סי' ר"ם שפיטת רמב"ם לחמת היא שם תירוץ הרא"ש מפני יאוש אלא מדעת, אל"י כוונתו. ולאי' זה פשיטא דאין לזה ענין בגדון דידן כלל:

(ג) **תי'** שליחי כמרדכי פ"ב דב"מ סי' רנ"ח וכ"ם דאגר קונה רק כמליאה דשכיחה וכניל למטה כמו דלה יאמן לגין לאמר לבני שבור אחר נאלום אלא פרעו משום דשדה תמיד מצוין שם לבאים ונאלום לבל בדבר אלא שכיח לה קנה אגר, ובודאי זה כוונת ריב"א שם סי' רנ"ם בפובדא שמת גר בניהו והחזיק תלמיד א' בזהב שבאנגמו ואמר ריב"א דלא קנה אגר אפי' משחמרת, דאל"כ אין פי' לדבריו, וכן דעת ר' אביגדור בסי' כ"ם באבדם המעות משום דלא שכיח שיאבדו מעות ואף שאם יאבדו ודאי שכיח שימלאם הישראל שנאבדו בניהו (ופי"ם שסוף דברי ר' אביגדור אם כתי' תום' סל"ל בתות ה' ול"ם) ולשיטה זו נ"ל לא זכה הראשון דהיא מילתא דלא שכיחא שיעשה אותם בדבר פשום שבכל רואים החילוק בין שטר קטן לגדול:

(ד) **ודעת** ר' ברוך במרדכי סי' רנ"ח שם דאגר קונה רק בהפקר גמור אבל לא נבי אבדה דאלו ידע לא הי' מפקירה ופי' בראב"ד שם"ז מאבדה ה"ד שכ' בטעם שני דאין יאוש קונה אלא באבדה אבל זו אינה אבדה אלא בפקדון שבאמו בעליו ואמם ה"ם שאינו מבין בכוונם ובודאי שכיח בדעם ר' ברוך:

והנה ודאי דאל מאני' דאלא בגל לא שייך טעם ר' ברוך דאלו ידע לא הי' מפקירה דהא בבר אמו התוריים מימים רבים. וכן אל מובדת דריב"א שהחזיק התלמיד בזהב שבאנגמו דנ"ב סי' הפקר גמור. ונ"ל דפיקר שכיח מרדכי שיעם זו אל מובדת דבדיל שמלא שטי' בסף בפנים דמב"ם לא קנה אגרו לראשון משום דאלו ידע המכו"ם לא הי' מפקירה. ופי' שמ"ם סי' ר"ם סק"ב דשיעם זו פיקר וב"ב אחם סופר יו"ד ש"ח ד"ם אלא. ונם לשיעם זו לא זכה לראשון:

ופשטות הרמ"א שר נ"ב ס"ם י"ח וכם"ם ס"נ הכוונם בחירון נ' בנ"ל דהא מביא מקור מהגה"מ ומרדכי ולא ניין אל התום' וכ"ב שמ"ב סי' רס"ח סק"ו. ואמנם נה"מ נ"ב סק"ח וכם"ם סק"נ כתב דכוונם הרמ"א כתי' תום' הנ"ל בתות ה' אבל אחרות בלבון לא אמרם כן. ופי"ם בנה"מ שם"ח שב' דהרא"ם ליח לי' סי' האחם' מדכתב הטעם משום יאוש אלא מדעת, ואמנם דהא הרא"ם כתב נם אי' תום' ליזה שמעים שם, וא"ב אי כוונת הרמ"א כמרדכי בנ"ד לא זכה לראשון וכ"ב בשמ"ם נ"ב בשם שבועת הגרשוני דאפי' בדבר שודאי יכול סי' הראשון להתודע ממנו מ"מ כיון שהאבדה עלמה לא שכיח אין אגר קונה:

ובודאי דלא פדיף ידו מאגרו, ואף דידו קונה אלא מדעתו כאגר כמ"ב תום' נימין סא. ד"ה ליקח ורשב"א שם ואו' סוכה לא: ד"ה בשטרא דדוקא בהגבי' על מנת אלא לקנות לא קנה אבל סתמא קנה אפי' בלא כוונה וכ"ב מהרי"ם ח"א סי' ק"נ וש"ך סר"ם סק"נ. ומה שהקשו מהרי"ם וש"ך מב"ק שם: דמחיק בשטרותיו אל נר לא קנה השטר משום דלאו דעתי' לשטר, היא קו' תום' כ"ב נד. ד"ה אדעתא ואי' דשא"ם פיודע שהשטר בידו ואינו מתכוון לקנותו הוי ככוונה להפוך וכמ"ש חי"ם יו"ד סי"ם וסי"ם סר"ה. וכ"כ רש"י בילה לם: דר' נחמן ס"ל דל קנה סמעלה משום דנתכוון רק לאבדו ומ"ם רש"י לשיטת ר' שטם תמהו תום' שם ד"ה בכה דאין שכיחה שיקנה וכמ"ש מכין קו' מל"מ פ"ז מנזלה ה"ת על מהרי"ם סל"ל דידו קונה אלא מדעתו מתום' כ"ב סל"ל, דאלאי בב"ק בשטרות דאי ככוונה להפוך כיון שידע נם:

ומ"ם ולאי דלא פדיף ידו מאגרו וכשם שאין אגרו קונה משום דלא שכיח ה"ם ידו וכמ"ש ש"ך רם"ת סק"ו. ונם אי' מהגה אפרים קנין משיכה סי' ד' דמחלוקת בירושלמי פ"ד שביעית לי' ידו קונה אלא מדעתו ול' ירמי' סובר דאף דאגר קונה אלא מדעתו מ"מ ידו גרם ואין קונה אלא מדעת ושולה המחלוקת לי אגר משום יד לי משום אלימות:

ונראה דבנ"ד הוי ספיקא לי שייך לראשון, אל"כ אין להוציא מיד הבעי, אבל הלא שכאתי דהבה"מ כ' דדעם הרמ"א כתום' ושייך להראשון. וכבן לבנם ביניהם:

סימן צח

לכבוד אחי יקירי הרב המאוה"ג ירא ה', ושלם

מ' מנחם מענדיל יחי' רב בנויארק.

עד דבר אי יכולים למכור שבר מצות לי עובד עבודת אגר עשה לי אל זמן המחיד שכל המצות אגר יעשה יפי' מניע השבר להקונה.

הנה אם מוכר שבר המצות מה שיעשה אח"כ לא אל דהוי דבר שאין בו ממש ולא שייך בו קנין, וכמ"ש רמ"א יו"ד רם"ד ס"א משם תשו' הרא"ש כלל י"ב סי' נ' דאם הבטיח לאחד מצות

מלוה מילת בנו אין מועיל בו קבלת קנין וכמ"ש ב"ב ג. קנין דברים בעלמא הוא: ידוד פלוני בביתי זה ויהבל פירות דקל זה לא אמר כלום וכמ"ש בתו"ם ריב"ב סעיף ל' ורנ"ג סכ"ח ומ"ם רע"ו וכמ"ש ריב"ם סי' שכ"ח במכירת עבד אלא לשבורה דלא מהני משום שהי' דשלב"ל ומיי"ם שהשוחל כהב בשם המור שהניח דברי אביו הרמ"ם דלכאי נשבע עיז כדי שהשבועה תחזק ותקיים אלא קנין בדשלב"ל ומשם מכר עליו כדאזי' הכא דקרי לי' מכר בשביל השבועה, והריב"ם קרא תגר על זה וכי' דאין לשבועה א' על מה שהשמוך ולא הרמ"ם והשור חמימי עלה ולפלא כי הדברים הללו כתובים בלחמת בפי' המור על התורה במקומו בשם הרמ"ם. ומיי' מ"מ ר"ן סי"ם ומי' ר"ם ס"ד בהג"ה:

וכן כתב בשלמי נבורים תולין מז. במילה בשם הרמ"ם וכ"כ בשע"ו מ"ו פרק ל' ד"ה אין מקדישין שהמלוה אין לה ממשות שהחול עלי' קנין, אבל בב"ג כ"ק לא: כתב להשוך דמועיל הקנין במלוה שעתיד לעשות ומביא רבי' מחולין מז. דאמר רבי לגדוקי כוס של ברכה אחה שותה לו מ' זהובים אחה נוטל הרי אחהן רבי לקנות ממנו מלות כוס של ברכה. אבל דבריו אלו הם נגד כל מ"ם למעלה ונגד דברי עלמו, והרבי' אין לה מובן, דולבי דאף דאורח מברך מ"מ סי' רשות ביד רבי שלא לאחת לו לברך רק לברך בעלמו וכמ"ש בלי"ח סי' ר"ח סעיף ל' ורלה בלחמת למלקו ולא הי' לריך לאחת לו מ' זהובים רק מלר דרך אדם לאמר לו כן:

ומ"ש בי"ד סי' רמ"ו סעיף ל' בשם ר' יהושע דיכול להחנות עם חברו שיעשוק בחורה הוא ימליח לו מרפה ויחלוקו בשכר, והוא נלמד מפושה כא. נבי שמשון אחי מזרי, נראה פשוט דוקא בחורה מהני דהי בשותפות וכמ"ש מ"מ קע"ו ס"ג דלא הוי קנין דברים וכמ"ש רלב"ד ס"ד משותפים ס"ב וב"ב מ"י שם ומ"מ קע"ו ס"ג דהוי שכיר ושומל:

וגם אחי' בחורה אין זה כאלו לומד בעלמי, רק דיש לו שכר מפני שמשיל מלאי לכיס של ת"ח וכמ"ש בשחים נג: כי בכל התכמה בכל הכסף אבל אינו שוה כמ"ח פעמו כמ"ש בברכות לד: כל הנביאים וכו' לעשה פרקמטיא למ"ח ולמהנה ת"ח מנכסיו אבל מלמידי חכמים עלמן אין לא רלחה וכו':

ואם מוכר שכר מלות שעשה כבר לא מהני כמ"ש במהרי"ם הלשקר סי' ק"ח בשם חשו' רב אחי גאון שכבר עוב"ב אין חופס בו קנין ומכר כי לדקה הלדיק עליו אחי' ורשעה הרשע עליו אחי' ומי שמוכר מלוה קרוב לקבל פורעניות כי עשה שם שמים פלסחר וקרדום. וכ"כ רמ"א יו"ד רמ"ו ס"ל דאם שכר עסק בחורה אינו יכול למכור חלק בשכיל ממון שיעשו לו והוא מרי"ו ומנמ' סוטה הל"ל נבי הלל ושבנא שקרי עלי' אם יתן אחם לא כל הון בימי בח יכנו לו, והוסיף נרי"ו שהעוסק אבד שכרו שכבר ביטל חלקו, והוא ממדת עשו שבזה אחם הבטוחה. וכ"כ בשע"ג כ"ק ל"ח: דאין מועיל קנין במלוה שעשה כבר:

ועי' זוהר שחרי חורה פ' לך לך דף סמ: נבי ר' יוסי בן פזי מבואר כמ"ש למעלה דיכולים להשחחף בחורה על להבת במה שילמוד, ומ"מ לא יחלבל המחלבל מי שנותן חלק חורתו למברו ואין זה מן המובחר כי ר' יוסי החחרט ח"כ על זה וחזר בו. וגם ר' חכח קרא עליו מקרא לא יעבכנה זהב וזכוכים ותמורתם כלי פז. וכן כ' במנלת ספר להרב יעב"ן דף י"ב כי קנין אחד ר' הירץ מהבואר הניע לפני אביו החכם בבי שילמוד בשבילו שעה אחת בכל יום והוא יחן לו בשד זה רבוח גדול לך החכ"ל הוליאו ליקח מלפניו בפחי נפש ולא שמע לו:

ופשיטא שבין אחין קנין מועיל במלוות, אם הקונה שלם להמוכר בשד המלוה במעות מחריס, ואף שבפשוטים פס: ליחח המוכר עולמו בקנסי' לי' ומעות יפלו לנדבה, מ"מ מידוע הוא ומקובל לא ילפינן:

סימן צט

לכבוד הרב המאוה"ג חריף ובקי
מ' יהודה ליבוש ישעי' אבד"ק
באגרי"א.

עד שעלתה אחוית חוקת בחליבה ואחר בבר יש הספק מהרב מפ' שהיה שייבה לר"ת וכ"ם מפקפק פ"ז בפי הרלחתו ונימוקיו. אבל יקירי הלא גמ' מפורשת (ב"ב קלח:) ב"ד בחר בי דינא לא דייקי ובי"ד חל"ם י"ם פק"ג אם חזר בשל דין ותובעו בפני ב"ד אחר אין הב"ד רשאים לעשות דבריו בלל וב"ב חמ"ם שם פק"ב ופח"ם פק"ג:

ובאמת בספק הזה ברור ואמת בי מפורש במהרי"ם חל"ם סי' ל' אחי' מבר הסר את הבסר לאחרים ופנים חדשות באו לבתן פ"ם אין חוקה המחזיק נפקעה וב"ב בח' רשד"ם סי' רב"ד דאין זה חלוי בבשל זה ואפי' נחחלפו הבעלים החקנה בחקנה וב"ב רדב"ז ח"ד סי' רי"ג. המעם דאין ביד הבעלים למבור זבותו של זה. והדבר מפורש בב"ם קא: זבנם לו אורמה לו יהבה במחנה ל"ל לא עדיפת מבברת דאחית מיני' וכמ"ש בחל"ם סי' קפ"ה סי"ם וכן בב"ב סג. בן לוי שמבר שדה ליעקוב וא"ל ס"ם שמשבר ריאבון שלי הוא אלו ורשב"ם ד"ה משבר ואפי' אם מברה פלוקה לאחר זבותו של לוי יבול למבור לאחר:

ולא

ולא עלה על דעת לומר דהמזקה היא הקרקפתא דנברא ויש זכות רק על גופו של החדון. ופשיטא דכיון שיש לר"ח מזקה בחליבה בכפר זה אין רשות להמוכר למכור מזקת ר"ח לאחר, ומעשה השני שהי' לו ג"כ מזקת חליבה בכפר אחר הסייך לאותו החדון והחדון הביא אותו לכפר זה מחמת הכפר הראשון. זו היא פשטה כיון דהמזקה והזכות היו הקרקפתא של החדון, רק על המקום הזה, ומכותר בספרים דעיקר המזקה היתה מפני תוכות והולחות שיש לו כאן:

ופשיטא דכיון דהוי מזקת ר"ג, דמוחים ביד וכופין אותו לקיים התקנה, דהל"כ היך תתקיים התקנה ומה הועילו חכמים בתקנתם וכ"כ בת' בית שלמה חו"מ ק"ג שכתו בחר"ג משתי נשים לתם אם עבר ונשא כופים לגרשם כמ"ש ט"ב כך בחר"ג בהשגת גבול הוי הכי דחפי' דיעבד מהיב להחזיר ולא הועילו מעשיו וכל הוספה שהוסיף חלה עליו לשלם להשני וכ"כ בת' דברי מלכיאל מ"ח חו"מ סי' ל"ח תוס י"ג דמוליתים מידו מלד כפי' וכתו בכל חר"ג וכ"כ שלרית יוסף סי' י"ז וס' מ"ב סי' כ"ז דמעשיות הוי ממון גמור ופי' בת' דברי חיים ח"ב חו"מ סי' ל"ה שכתב וידעתי מעשה לחר מחו' הגאון דק' ווישבילא החריס לאחד שהסיג גבול בתורכדי ושבשו בח"מ ל"ע וכן הי' וגם לאחד שהי' נקרא פרן רדף לאותו בחרם על כזה, וכפי' מ"ב כתב וז"ל ולכן כופים השוכר המסיג גבול להחזיר החליבה להראשון וכ"כ בסי' ס"ז ולריך להחזיר המקום לבעליו הראשונים:

ויש להסביר הדבר ע"פ מ"ש ס"ז יו"ד ריי"ח סק"ד וכ"ח ס"ק מ"ב דתקנה למנדר מלחת דעבריה הוי דחו' משל"ב חם אין שייך לעברם רק תקנת הגלת ממון הוי רק מדרבנן. ולכן בתקנת שלח לבטל גם שלח בפני השליח ס"ל לרבי בניתין ג. דבטלו מבוטל ולא אמרי' מה בת כ"ד יפה דחפי' לי מהני דיעבד מ"מ יש מועלת בתקנה דע"פ רוב לא יעבור עלי אבל הכא בתקנת ממון דלא תמירא כ"כ ובכיתי מוברים שם תאמר דדיעבד מהני אפי' כל התקנה לבטלה:

סימן ק

אודות דין ודברים שבין רב אחד ובין שבשנתו אודות שכר הכשר חלב לפסח:

לדעתי לא שייך כאן דין שני המהפך בחברה פי בחו"מ רלי"ז שהיו דכר המטי במקום אחר מוחר ופי' בה"מ סק"ב דזה הטעם דמוחר לבע"ב אחר לשכור מלמד שעבר אחר משום דהפסדת דלילה וכל דדמי לי' שהיו דכר המטי במקום אחר מוחר ופי' בה"מ סק"ב דזה הטעם דמוחר לבע"ב אחר לשכור מלמד שעבר אחר משום דהפסדת הלילה הוי דכר שהיו מלי שכר כמ"ש הסמ"ע וה"כ גם דעת המחבר כר"ת וכן פוסק בת' רם"ל סי' ל"ו. ונחינת הכשרים על חלב לפסח בשכר שמוסף מחות שקלים הוא דכר שהיו מלי. ולפ דהכת הרחשון כשר טרת בזה ואם טרת חפי' בהפקר חשור כמ"ש רח"ש קדושין פ"ג ס"ם ב' דזה הטעם בשני המנקף ברחם הזית דמה שחתתיו גזל וכ"כ ר"ן שם. חבל בת' מהרש"ל סי' ל"ו כ' דש"כ לא כל מרחות שוים דהת בחו' קדושין גם. ד"ה עני כתבו דהת דמהפך בחברה מיירי בטרח שכ' דלמה לו לחזור על זחת שטרת בו חבדו וכו' ומ"מ כ' דלם החברה הפקר ליכת חיסור ומכותר דחפי' טרת מוסר בחליהה וע"כ ל"ל דדוקת במרחת גדולה דשכנת נפשות כמו בשני מנקף ברחם הזית תו חשור לחפי' בחליהה חבל מרחת בעלמת מה שחדם משתדל לחתרי דכר הם הוא הפקר מוחר, ועי' מחלת לבי רל"ז בשם מ"ב סי' כ"ז דלם שחלק על רש"ל כ' תילוק לחר דשני המנקף מקרי טרת עד דשמכת דעתו כיון שהשיל הזחים לחרץ ואין להם בעלים שיעשבו עליו חבל גבי מהפך בחברה לם טרת הרבה לת שמכת דעתו דלפשר שהבע"ה לת יתן לו והרי החברה עדיין ביד בע"ב וכן הם פסק דמים עם המוכר שהמקח עדיין ביד המוכר ולפשר שיחזור המוכר מהמקח ולכן עדיין לת שמכת דעתו על המקח. וה"כ הכת נמי שפי' תלוי בשני"ב לת מהני טרח:

ב) ואפי' נמ"ח וממכר דשייך דין מהפך בחברה מ"ח הת בפי' שכבר פסקו הדמים שביניהם בח"מ ח"ח שם והכת הת לת כי פסוק דמים ולם שמהני פסוק דמים של שנה לחת לחברה בח"מ סי' שלי"ג סעיף ח' בשי"ה גבי ש"ן שהשביר עלמו לשנה בחנלי כך וכך ולחר"כ השביר עלמו שחם ודלי על חנלי לחשון כי וכל העושה ע"ד רחשונם עושה (עי' שפרי ח"ח סוגיח י"ט חות ה) חבל הכת הרחשון כתב לבטל החליבה שהוא ממלן בפסוק דמים של חשתקד ומבקש הוספה ורק לח"כ הלך בטל החליבה להשני, ולפי להפרישה מוכת בפת"ש סק"ג דלפי' לת פסקו הדמים רק מחולקים בדמי המקח כ"ז שעסוקים בלחתו מנין הוי הסגת גבול חבל הכת שרק לשתקד כי' פסוק דמים וכשנה זו בטל הרחשון לת הפסיקת דמים ושכנרי לת הסכים והלך למקום לחר ודלי דלין דברי הפרישה עניו כלן:

ג) והעיקר דבעי' דוקת בת' לחר ונטלה לו נקרא רשם. חבל לם הוא לת השתדל בדבר ולת הלך חלנו רק בטל החברה הלך לל השני היינו רשם כמפורש תוס' קדושין הנ"ל במלמד שהם חומר בע"ב שלין רלונו לעכב מלמד שלו מוחר וכ"כ סמ"ע שם"ו סק"י וש' רם"ל הנ"ל וש' מהרי"ם חלשי"ך סי' ס"ז:

ד) ועוד נרלה דבנ"ד ל"ש דין עני מהפך ולינו ענין של מו"מ רק שלמה כלו"ה כפי שהרב השני הרלה נ' תעודות משלש קהלות שמחלטים

שמחלים בהכשר מרב אחר רק ממש, אינו כח ים להרחקון לכפות ולהכות מחות לאנשים שכריס למשמעת השני שיסמכו על הכשרו. ופשוט שדמי למ"ש בחו"מ קכ"ו ס"ז בהג"ה לף שכני ממח יכולים לעכב מ"מ טובת הלוקחים עדיף. ומ"ש מ"ם מ"מ קי"ח בגדון הכשר הלוקר ל"ש כאן שפש היו המולי"ם עניים ופרנסתם בכך, משא"כ הכא שהרחקון עשיר. גם רק פעם א' נתן הרחקון אח ההכשר:

סימן קא

לכבוד בני יקירי הצלם המופלג

ושנון מר פינחס יחי'.

על לודות התמיהות שכתבת לי מלמודך בחס' קדושין הגני להשיבך כזה:

א) תמהת על תוס' קדושין יז: ד"ה תליפי שכי שלא הת דגר וכרי שירשו את לביהם גר יכול לומר לנכרי טול אחה ע"ז ואני משות ואי ס"ד דאורייתא כי לא כתו לרשותו נמי כי שקיל תליפי ע"ז הוא דקא שקיל ומק' תוס' דילמא טעמא משום בהירה כלומר השתא הוברר הדבר דזה חלקו. ויפלא בעיניך אפי' למ"ד יש בהירה אין לומר הכא בהירה בע"ז ומעות דהם שני מינים ול"ש בהם בהירה כמ"ש דמאי פ"ו מ"ח ומ"ש יכול לומר טול אחה חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני אבל לא יאמר לו טול אחה חטים ואני שעורים וכן הוא בבכורות ט: מ"ר עכן לא אמו אלא שחלקו נדיים כנגד חייסים אבל חלקו נדיים כנגד נדיים לומר זה חלקו המניעו ואמרי' בהירה כמ"ש רש"י שם ובנדיים כנגד חייסים לא אמרי' בהירה משום דהוי שני מינים:

הנה כן הוא בהשב"ש כאן שמקשה קו' תוס' דילמא מותר משום בהירה ותירן כן משום דבשני מינים לא אמרי בהירה וכ"כ בתוס' רי"ד וכן הקשה על תוס' בעורי אבן מגיגה כה: ד"ה אחה ותוס' רעק"א דמאי לות ס"ם והניח בלע"ג. ובאתם סופר מי' ע"ז סד: ד"ה תניא, אבל בריטב"א קידושין מקשה קו' זו דבהירה ואינו מחלק בין מין ל' לשני מינים ויפלא הדבר:

ונראה כוונתם וכוונת הריטב"א כמ"ש ריטב"א ע"ז ס ד. יכול לומר לנכרי טול אחה ע"ז וכו' ואפשר דהכא הכל מודים דיש בהירה דאין מהדי שמחלת יהושפ הלי ניחא לי' בע"ז והלי ניחא לי' במעות וכמבואר מחחלתו דמי וכ"ע מכ"ל, ומש"ה לף דבכל דוכתי בשני מינים לא אמרי' בהירה היינו משום דמשתם ניחא לו שיהי' לו חלק בכל המינים אבל הכא כיון דע"ז ויין נסך אין לו שיווי אבל הגר הוי לומדנת דמוכח שהוא עומד להתחלק כן והוי כאלו החט כן מחחלה שהגר יקח המעות והפירות והגוי את הע"ז והוי"ל. וריטב"א לשיטתו שפיר אמר הכא בהירה וז דעת תוס', אך קשה אין ניחא לתוס' משום בהירה מ"כ למה אמרה בהייתא דנשתתפו לחסור הא נם בנשתתפו שייך בהירה וכמ"ש תוס' ע"ז סד: ד"ה תניא וכמו שאי' בלחם ריטב"א. אך י"ל דס"ל למו' שעם לאסור בנשתתפו כמ"ש בע"ז סד: משום רולה בקיומו וכמ"ש רמב"ם פי"ב מהמ"א הל"ב וכירושה ל"ג שמא יחזור לסורו, ואי' תוס' דאי משעם בהירה אפי' בא לרשותו נמי יהא מותר:

ולפי הפשום אי' וה ליט מוכן כלל וכמו שהק' פני יהושע שם ועוד אבן מגיגה דאדרבה אם יש בהירה כ"ש דאם בא לרשותו אסור דכיון שבא הע"ז לרשות הגר הוברר הדבר שהוא חלקו ואפי' אי אין בהירה אסור דוקא כו בבר, אך כוונת תוס' כמ"ש המקשה דאין הפי' שבא לרשותו דחלקו ממש דהו"ל לומר ומשחלקו אלא שמיירי שלא לקחו כדי לזכות בו מ"מ כיון שעשה מעשה אחר מיתת לביהם והכניסו לרשותו אסור ואי משם היותר משום בהירה נם הכא מותר וע"כ דאין כאן בהירה:

וברשב"א קדושין אחר שאי' לקו' תוס' דבשני מינים אין בהירה הניח להפוך מחמורה ל. בשני שוהפין שחלקו א' נשל עשרה טלאים ואחד מעשה וכלב שכנגד הכלב אסור ומק' בגמ' ניפוק חדא להדי כלבא והיך כולהו ליחתרו אלמא אפי' בב' מינים בשלאים וכלב אמרי' בהירה ואמוה מאד אחת דהוא נגד מאני' דאלו הל"ל שהרשב"א עלמו מביא ונם הלא קשה על מ"ם ניפוק חדא להדי כלבא הא אי אין בהירה כל העשרה מותרים דהא ס"מ כן נשתתפו והם חלק אלו מעשה דאשה ואין כאן אחיר כלב כלל ולמה לריך להוליא אחד ומ"כ משום דבשני מינים ל"ש בהירה ומש"ה אין לומר דכולם מיתרים, אלא כמ"ש תו' בכורות נו: ד"ה לברוך דמסחמא כך היו דעתו מחחלה דלאחו שיברור הוא נגד הכלב ועלה אי' שהוא בורר מן העשרה שלאים שפיר הוי בהירה במין אחד וא"כ אדרבה מהכא ראי' בהירה דבשני מינים לא אמרי' בהירה ועי' ח"ם ע"ז סד. ועי למורח בכורות נו. מ"ש דהשב"א מפרש שי' אחר:

והנה כל קו' נמי' חמורה ניפוק הדא להדי כלבא ואי' כגון דטפי דמי כלב אחד מיניהו הוא רק למ"ד יש בהירה וכמ"ש תוס' ד"ה ואידך וכמפורש בבכורות נו. ולי אמרת יש בהירה ליברור אד מיניי' אבל אי אין בהירה ואלו כולם אסורים אפי' אם דמי כלב ועלה טויס (ועי' אי' רעק"א יו"ד ע"ז סי"כ שהק' לינטל המחיר כלב ברוב ואי' דלמ"ד יש בהירה אפשר לברר את האיסור לכן אין כו דין ביטול והגמ'

פריך תמ"ג מי אין בריכה כולם מותרים משום ביטול ואפי' מי ים בריכה ויטולים לברר את האיסור ולהוליא טלה אחד, עכ"פ השתא למה לאסורים, וי"ש דבכבורות מי אפשר לפרש כן דמק' רק מי תמרת ים בריכה ומוכח דמי אין בריכה ניחא דכולם לאסורים וכל דבריו מוסבים רק לאסוגיא דתמורה, וככה תמוהים דברי בית יצחק תו"ח ס"ס ג"ד לחם ע"ז שהק' בהמורה מ"ש ונגבור חד מינייו' תמתי לא תמר לפדיית דמקשה למאן דאית לי' בריכה ואי' דבאמת קו' הגמ' גם למאן דליח לי' בריכה משום דים ס"ם עיי"ש וא"א לומר כן דהוה נגד סוגית דבכורות דמפורש דהקו' רק למ"ד ים בריכה):

ומש"ה מק' לח"מ פ"ו מבכורות ה"י ויע"ש כ"ק שפ"ה בדיני בריכה על רמב"ם פ"ד מאסורי מזבח ה"י למה כ' דאם דמי הטלה והכלב שוים מותר הא הרמב"ם פוסק אין בריכה ותמיד לאסורים, ואי' בשער המלך פ"ג מגירושין סוף ה"ד בשם מבי"ט דמדאי' בטל הטלה שהוא מחיר הכלב בע' הטלאים אלא מדרבנן בע"ח תשיבי ולא בטלי והוה רק אי' דרבנן ובדרבנן הא אין בריכה. וכן הביאו ס' זו בית"ש הל"ל וכן כ' מקור חיים תמ"ח סק"ח ואי' רעק"א יו"ד ע"ז סי"ב, אך קשה לזה הו' תמורה ל. ד"ה ואידך הקשו מכאן על ר"ח דאם"ל אין בריכה, הרי דס"ל דהכא הוי איסור דאי' וכן הר"ן נדרים ריש פ"ה כתב דמהכא שמעי' דבדאי' יש בריכה:

ונראה ליישב ע"פ מ"ש הפמ"ג יו"ד סי' מ"ח שפ"ד סק"ל ובשער התערובות פ"א מקורה א' דיש"ל הא דאד בחרי בטל הוא דוקא בהיתר מכורר אבל אם לא הי' ההיתר מכורר מעיקרא לא מהני, דכיון דכל אחד אסור מספק הוי ודאי אי' תורה וכ"ש אי ניתוח בספיקא דאו' יון התורה לתומרא אי אפשר שספק יבטל את האיסור וכ"כ פמ"ג ק"ט שפ"ד סק"ו בשם כנה"ג בהגהות העור וכ"כ בחי' רעק"א סי' ק"ה ס"ט בשם ח' הרשב"א סי' רע"ב דלא אמרי' אד בחרי בטל אלא היכא שהרוב הוא מוהר כודאי, וכ' דאלו במחלוקת הרשאונים אי סד"א מה"ת לתומרא, דאי מדאו' לתומרא שפיר כל א' שעומד בספק יין עליו שם היתר ואינו יכול לבטל את האיסור אבל אי מה"ת לקולא כודאי יכולים מדאו' הספיקות לבטל את האיסור. וי"ל עוד דאלו אי רוב מלד ודאי אינו אלא ספק וספק זה התירה תורה כמ"ש אם"ז כ"מ ו: דאי רוב ספק הוא והתורה מידקה להתירו י"ל אין לך בו רק דוקא בהותר מכורר אבל אי רוב מלד השבל והוא ודאי היתר, אע"פ שאין ההיתר מכורר ס"ם יש סברת דרובא היתר הם והוי רובא מעליא ואין חלוק, ולפי' רמב"ם דסד"א מה"ת לקולא ע"כ דרוב מלד ודאי דאי הוי ספק מה תועלת בו הא כל הספיקות מותרים. אלא לפי' רשאונים דסד"א מה"ת להחמיר יש לומר דרוב הוי ספק ואף שכל ספק לאסור מ"מ ספק זה שרוצו להקל מותר מדאו':

ואכ"מ הכא בטעמא טלאים שבנגד הכלב ההיתר אינו מכורר דכ"ת ואחד מהם עומד בספק ממיר כלב ולפי' הרשאונים הנ"ל לא שייך ביטול והוי אי' דאו'. ומ"ש תוס' דס"ל סד"א מה"ת לתומרא כמ"ש פר"ח ק"י ריש כללי ס"ם ושב ממעמחא ס"ח פ"ג וכן הר"ן ס"ל כן סוף פ"ק דקדושין גבי ערלה וכמ' הר"ן סוף נ"א שפיר כתבו דהכא הוי בריכה בחי' דאו'. אבל הרמב"ם לשיטתו דסד"א מה"ת לקולא ולדעתו אפי' בהיתר אחינו מכורר ג"כ שייך ביטול והוי רק אי' דרבנן ובדרבנן פוסק יש בריכה ולכן כי אם דמי הטלה והכלב שוים מותר:

ב) שנית קשה לך שם יח. דאמר ר"י גוי יורש את אביו נאמני את הר שעיר ומק' ודלמא ישראל מומר שאני הכי דאמו יש לו דין ישראל אלא שהוא מומר ולמה בב"ב טו: כשאמרו שעשו בת על נערה מאורסה הק' הוי ד"ה בת הלא לא נלטוו בני נח על נערה מאורסה כמ"ש סנהדרין נז: בעולת בעל יש להם נכנסה לחופה אין להם ואי' דאע"פ שלא נלטוו מ"מ מכותר הדבר וכ"כ בסנהדרין שם ד"ה לנערה הרי דעת תוס' דעשו הי' בן נח ולא ישראל והוא נגד הגמ':

הנה נודע הספק שבפרשה דרכים דרוש ל' אי התכוות הי' להם דין בני נח או לא, וא"כ י"ל דאף דגמ' מק' ודילמא ישראל מומר שאני ס"ל דהתכוות הי' להם דין ישראל וכמ"ש רמב"ן סוף תמור ד"ה וילא כי מעת שבא לברייתם בבריית היו ישראל ומביא ראי' מגמ' זו (וצ' מהרי"ט חיב חו"מ סי' ו'). מ"מ ר' מייא בר אבין אי"ר יוחנן שלאד דגוי יורש מעשו ס"ל בחמת דעשו הי' בן נח ומ"ש אלא מהכא כי לבני לוט נחמי אח בר יהושפ זה לא דברי ר' יוחנן אלא שחמת דגמ' אמרה כן וראי' דבגזיר שה. מביא בשם ר' יוחנן דלומד מירושה לעשו, ולכן בב"ב דהמ"ד דחמת עברות עבר עשו הוא ר' יוחנן, שפיר הקשו תוס' לשיטתו דהי' עשו בן נח וגם המ"ד דנערה מאורסה ליח להו הוא ג"כ ר' יוחנן בסנהדרין שם:

ועוד י"ל דאף דעשו הי' לו דין ישראל מומר לעניין ירושה ושאר דברים. מ"מ לעניין נערה מאורסה הי' לו דין בן נח דכל הראי' בסנהדרין דאין להם נערה מאורסה הוא כמ"ש רש"י שם ד"ה בעולת בעל מדב' והיא בעולת בעל ולא כחיב והיא תשא היש אלמא הכי מצוה שעילתו על בעל ולא מפני קדושין וחופתו, הרי דגם בהרהם אף דאו' ככר נכנס בבריית מילה מ"מ אמר הי' דוקא בעולת בעל ולא קדושין וחופה, ויש לדמות כיון שהיו הנשואין קודם שנכנס בבריית לכן אמר בעולת בעל וע"ש:

והאמת נראה דהא דמק' תו' בב"ב וסנהדרין דאין בנני נח רק בעולת בעל ולא נערה מאורסה אין כוונתם שעשו הי' לו דין בן נח רק

רק קאי על העמים שהם אין להם דין נערה מאורסה ומש"ה עשו שהי' ישראל תף דאם כח על הגזל כן גם בעולת בעל הוי ליאסר דאו' וכמ"ש תוס' ע"ז לו: ד"ה משום דרק לענין תיוב מיתה לית בהו חיסרון לגבל יש עשה ודבק בחשמו וכו' וכן ל כתבו תוספות קדושין כח: דבור המתחיל אשת ואו' סנהדרין נב: ד"ה פרט דחיסורא חיכא מדלריך להחיר יפת תואר וכ"כ מו' חולין קט: ד"ה נדה בשם הקליר דכל דאסר רחמנא שרת כותי מש"ה יפ"ת וכ"כ לח"מ פ"ח ממלכים ה"נ בשם ר"ח מזרחי וכ"כ המקנה קדושין כח: דודבק בהשמו וכו' כיון דלא הותר בפיני לישראל בדנכרי בחיסורי הרחשון קיימת, אבל כ"ז בבעולת בעל אבל בנערה מאורסה לבן גם אין אי' מן התורה לישראל ובפיר מקנו בתוס' דשנו לה עבר כלל:

(ג) **עוד** בגלחת קוסית בריש מס' כ"מ שניש אומרין בעלים זה אומר אני מלחתי' וכ' הרמ"ם שם דמיירי במקום שהיא של מולחה כגון בעיר שרובה נכרים, ואמחת לפי מה שהגמ' בב"מ כד. מסופק ד"ל דרבנן דרשב"ח פליגי אפי' ברוב נכרים דחייב להכריז ותוס' ב"ב כג: ד"ה חון מקשו למה לה מהני רובא כיון דליכא חזקת ממון ואי' דחקנת חכמים היא כדי לקיים מלות השבת אבדה כיון דיכול להחברר ע"י הכרזה אם היא של ישראל וכ"כ הג"ה אשרי שם פ"ב סי' כ"ח וכ"כ תוס' ב"מ כג. סד"ה והא דכל היכא דאפשר לתקן להשיב ממון לבעלים ע"י הכרזה מתקני' וכ"כ אש"ז ב"מ כד. סד"ה כי בשם ר"ח דחקנתא דרבנן היא וכ"כ בחי' ר"ן שם ע"ב ד"ה מי מק"ח היא דה"ה אחר הרוב כיון דאפשר שיבא ישראל ויתן סימנים וכ"כ בחש"ז שם ע"ב סד"ה ויניח בשם ריצב"ח שזה כוונת רש"י ב"מ כד: ד"ה מי שב' ואלו גמי לח הוי דלא אזלי רבנן בהר רובא בממונא ולא נודע הטעם אלא ואי' הפי' משום השבת אבדה כתוס' וכן כוונת רמב"ן ב"ב שם סד"ה רוב שב' כיון דיש סימן חייב להכריז דלמא דישראל הוא ומזקקו של זה אינה מזקה שאין לו בה כלום. ואש"ס בעלי שיטה זו תיך יפרכסו מתני' דשנים אומזין דל"ש אי' ר"ש ולמה הוי בעלים של המולח:

הגה הרמ"ם מוכרח לפרש שמיירי בעיר שרובה נכרים. דאין לחרץ שאין במליחה סימן, דהא בעלים יש בו סימן כמ"ש מגנה ב"מ כז. שמלה מיוחדת שיש בה סימנים והמתני' משמיענו דין זה דרבנאי דאמי לידי' משמע ולפ"ה אבדה שכו"ס מוחזת כמ"ש ב"ק קיג: ורש"י כיון ד"ה ומלחה, אך תיובי מבין למה שם בב"ק ה"ר שמעון חסידא דין זה דאבידו מוחזת ובליו מקשה ואימא ה"מ היכא דלא אזי לידי' וכו' אבל היכא דאמי לידי' אימא להדיא. הא מגנה מפורשת פה דאבדת שכו"ס מוחזת כמ"ש רמ"ם ולמה לריך ר"ש חסידא לאמור דין זה וקו' זו ואימא ה"מ וכו' כי' יכול להקשות על מתני זו:

וקושיותך הגה הספק על רבנן דרשב"ח הי' רק בדוב שכו"ס די"ל כמ"ש תוס' משום מלות השבת אבדה מוטלת למיפוט, אבל פשיטא דבעיר שכולם שכו"ס ואין שם ישראל כלל אין שום ס"ח דחייב להכרית. ות"ל לדידהו מייבי מחני' במקום שכולם שכו"ס, ור"ש דנקט רוב שכו"ס משום דכן הלכה וכמ"ש בתו"מ רפ"ט מ"ב:

ועיי"ש בתו"מ דרוב עיר שכו"ס והוא מלא במקום שרוב העוברים ישראל חייב להחזיר והקשה בפרישה ושמ"ע סק"ו הא רוב וקרוב הלך אחר הרוב וה"ג נלך אחר רוב העיר שהם שכו"ס, ואי' דוקא קרוב שהיו מקומו מחם רק בהגלגל מחקום אחר אז רוב עדיף אבל קרוב שהוא מקומו ממש כמו הכא שרוב העוברים ברחוב ישראל הם עדיף מרוב והוא שם' רמו"ן ב"ב כד. ד"ה אבל דעגבי מגנעי דכי הא' לא קרוב בלאוד הוא אלא במקומו ממש וה"ג עדיף מרוב, אבל הש"ז לא ניחא לו בחי' הסמ"ע והוא תירן דשם"ה כיון דאפשר לברר ע"י הכרזה אולי החבדה של ישראל לא מהני רוב העיר שכו"ס וכהאי סברא היא בתוס' ב"ב כג: הל"ל:

ואינני מבין דברי הש"ז כי מה שהביא מתוס' ב"ב אלא כאן בסניף זה קי"ל להפיך דברוב שכו"ס אלו. ולפי סברת הש"ז בכל רוב שכו"ס גם העיר וגם רוב העוברים יהי' חייב להכריז כיון דאיכא לברורי, וביותר קשה אלא בתומו סניף אימא דרוב עיר ישראל ורוב העוברים שכו"ס הרי הוא אלו. ולחי' סמ"ע ניחא דקרוב ממש עדיף מרוב משא"כ לחי' ע"ז הכא ב"ש וב"ח דחייב להכריז דמסייע גם רוב עיר ישראל להאי דאיכא לברורי ול"ע:

סימן קב

מוסקבה

לכבוד ידידי הרב הגאון מ' שמואל

רבינוביץ אבד"ק מוסקבה.

אשר הגיד לי כ"ת בערב משם הגאון ר' יוסף רוזין שי' מדבינסק מחבר ס' לפנת פנינה. על תשובת מ"ב דמכ"ש פ"ב מה' רוצח סי"ד דרק שם הכה החדון את עבדו בשבט אז גדון כדין יום או יומים משני שכן הדרך להכותו בשבט אבל לא בדבר אחר, והביא הגאון רמי' לדבריו ממכילתא משפטים פ"ז שור שהמית עבדו חייב מיתה אף שהכה יום או יומים, ובקשה הא כמיתת בעלים כן מיתת השור, אמ"כ דאף שבעלים אין להם רשות להמיתו ע"י עגיחה לא דבר אחר רק בשבט. ומר דחה רחימו, דהא דמקישים שור לבעלים הוא רק אם כל אדם עשוי בכך. אבל

הכל לפי הפשוט רק משום בעלים והעבד הוא קניגו לו הפשוט חייב, כי השור ליכו בעלים:

אני לא חילק ידענא, כי מקור דין זה ברייש סנהדרין דשור הנסקל נדון כב"נ, ושם עם. דלין דייש שור חלא בפניו, ומשם הייכו תומרים דלין השור הלוי בבעליו רק בדין כל אדם, אבל שם עם. תירש רבא דשור של ערפה פשוט דכל דלא קריכן בי' וגם בעליו יומת לא קרי' בי' והשור יסקל, ועיקר חלוי רק בבעליו ולא בכל אדם, וא"כ מה בכך דהבעלים פשוטים ביום לו יומים משום שיש להם קיין בעבד והשור ליכו בר קיין, מ"מ נזה"כ דכל דלא קרי' וגם בעליו יומת, יהי' מחיה מעם שיהי', לו השור פשוט, ועי' שם תום' ד"ה שור, דבשור ערפה ל"ש הטעם שבאדם משום עדות שאחי"ל ומ"מ נזה"כ דהשור פשוט:

ולבאורה היה ליכנעית של ר' אלעזר (סנהדרין מו.) שור של כ"נ בכמה לי מדמי לי' לבעליו לו לבעלים דעלמא, וכיון דנשאר בספק ודאי דגם השור פשוט בדין יום לו יומים לבעליו דידי' מדמים לחומו. אך באמת נראה דאפי' לפי דמדמים לי' לבעלים דעלמא, מ"מ הכא פשוט דדוקא התם לחמרי' דכוונת התורה לדמות שור לרוב בעלים, בעלים דעלמא, ולא לאיש אחד כהן גדול יחיד נדורו, משא"כ הכא דכל מי שהוא בעל העבד נדון ביום לו יומים ודאי דגם השור פשוט:

ומה זה חילק כ"א שאין השור בעלים של עבד ובכה"ג גם האדון חייב אם יהרוג עבד חיש אחר, אחמהה, וכי השור חייב מפני שהוא בר דעת הלא אין השור מזיד בהריגתו כמ"ש חו' כ"ק ד"ה כראי. והא דחייב מיתה הוא משום וכערת הרע וכיון דנזה"כ דחייבו חלוי בבעליו דוקא ולריך שיהי' ליכו בפניו לף דאיכו בר עונשו ואין לו טעם ותועלת בדבר (וכמו שפליג ר' יצחק כ"ק מה) ונזה"כ הוא דכל היכא דבעליו פשוט השור פשוט, ודוקא חלוי בבעליו ולא בהתם בני אדם ומ"ה שור של ערפה פשוט וא"כ מלד סברת דברי הג"ר יוסף נכוחים:

אך מ"ם הגאון, דהמכילתא ס"ל כן דבעי' שבע דוקא, אין נראה כי כל דאי' רמב"ם מפני שנאמר בשבע, והמכילתא דורשה בשבע לב"ם נאמר כאן בשבע ונאמר להלן במעשר בשבע מה להלן להוליא את הלקוח על שני שותפין אף כאן דעבד שותפות ליכו דדין יא', ועשה המכילתא דשורו שהמית עבדו חייב מפורש שם מדכ' לא יוקם כי כספו הוא. והעשה מיותר אלא להשמיענו דדוקא האדון יצאו דדין יום לו יומים מפני כי כספו הוא אבל בשור, והייכו דלולא שבאבב הורה כי כספו הוא. הייכו תומרים דגם שורו פשוט אלא קריכן בי' וגם בעליו יומת. ולכן הוסיפה תורה כי כספו הוא להוליא דין השור:

וקשה בהום' סנהדרין פ. ד"ה נשור שב' דבניש אילא מן מכויכים ואפי' אחד אחרי אלפאת שידוע שלא הרג מ"מ השני פשוט דאין הולכין בדיני נפשות אחר תומדת אבל בשוריס כה"ג חייבים משום ובערת, ואמוה דהא לא קרי' בי' וגם בעליו יומת, ועי' סנהדרין לו: עשרה דברים יש בין דיני ממונות לד"ג ואולם אין נוהגים בשור הנסקל אלא מכ"ג ול"ם:

סימן קג

מוסקבה.

לכבוד ידידי הרב הגאון הג"ל.

אשר הביא מר במכתבו שפקפ על המנחת חינוך מלוה ג"ל אם כתה התבואה לרשות יורש אי הו"ל תבואת זרעך אי לקוח ופשוט מן המעשר כמ"ש כ"מ פה: ואלי לה כמחלוקת כ"ק קיל: אי רשות יורש כרשות לוקח וכיון דקי"ל דרשות יורש לאו כרשות לוקח חייב יורש למעשר. וכ' כ"ת ראי' לזה מפסחים ט. תבר שמש והניח מנורה מלאה פילות הם בחזקת מחוקנים הכי דיורש חייב מדאו' דאת"ל אחר בגמ' ואיכא"ח שפק ושפק הוא וכ' רש"י דרק אי' דרבנן הוא ומבואר דמחחלה אי' ס"ל דהוי חיוב דאו' ומאי' לחזקת תבר:

הנה לביאת ריב"ם בחום' כ"מ פה. ד"ה תבואה, אחר מרוח נם לוקח חייב מן התורה. אין לאי' מפסחים, דהחם מיירי אחר מרוח. ולפי' ר"ח ורמב"ם ורא"ד דפשוט נם אחר מרוח. י"ל דהם מפרשים כאי' השני של ר"י בתו' שם ד"ה כדי. דמייירי בחזי רק לבהמה ולזה הן מחוקנים וכל החיוב דרבנן. ומדרבנן נם לוקח חייב:

וגם נראה דהא המ"ד שם הוא רבא ושליו מקשה בגמ' מתבר שמת, ורבא הא ס"ל בב"ק קיל: דרשות יורש לאו כרשות לוקח ואין רלוי' למאן דס"ל כרשות לוקח דחייב:

אך לחפלגא אחד על שפק מנחת חינוך, דהלא כמו בשאר דנן דלקוח פשוט כן הוא בשאר בהמה כמ"ש מחני' בכורות נה: הלוקח או שניתן לו בחתנה פשוט, וגמ' בשור בניך וכו' מה בניך אין בלקוח ומתנה אף אתך ובקרך וכו' וכר"ה ח. שאר חשאר בשני מעשרות הכתוב מדבר ג' מעשר בהמה ואחד מעשר דגן ומק' בשורי אבן למה לריך ללמוד מבשור בניך, חיפוק לי' מהא הקישא דמעשר בהמה לדגן וכמו דגן ליכו בלקוח ה"נ במעשר בהמה. וא"ב שייכים שיש בדין זה. וכמעשר בהמה מפורש בחתני' שם נו: הלחיים והשוחפים וכו' חייבים במעשר בהמה וכו' קנו מחפיסת הכיח חייבים, וגמ' שם ה"ל יהי', ושיטת רש"י דאם ירצו מלביהם חייבים, ורמב"ם פ"ו מבכורות ה"י כחב דפשוטים, וצ"ע

ופי' במהרי"ט חלגזי רפ"ח דכתובות, וח"כ הדין מסורס, דבשני יורדים מחלוקת רש"י ורמב"ם, וביורש אחד גם רמב"ם ס"ל דמייב כרש"י כמ"ש לחם משנה, וכ"כ מנחת חנוך עלמו במלוה פ"ם, וח"כ אין רא' מפשחים דסהמת מני חבר שמת וכו' ואפי' אי אין רק יורש אחד נ"כ מוחרים הפירות:

ובענין זה העירני הגאון ר' יוחב יהושע מקונסק בבל חלקת יוחב בהיותנו יחד בווארשא בקונ' תרע"ד אין לי' לשבש לוי חלקם כיון שהי' עלה למכור החבואה ומוכר ולוקח עצורים מדאו':

ואמרתי לו, הנה מתוך מלוה שכ"ה כתב שהי' לשבש לוי חלק העשירי בחבואות אף שהיו י"ב שבטים. וכן בס' כתר הגולה שנדפס במנגלה מכתב יד עתיק ח"ת פ"ב מספר כי בני לוי המרעמו על מעוט פרנסה ואין רשם הכהנים המוכת עמם ונח מבנן והרחה להם כי אין בחרעומתם ממש ושי' תחם סופר חו"מ סי' ר"ח ד"ה נחוור שכל שבט אין לו רק חלק אחד מעשים עשר מחבואות הארה ושבט לוי נוטל העשירי דגן ותירוש ויצהר, ותע"ש שיכלו להעתיק להכניס דרך גנות והיו עצורים ממעשר מ"מ בוטו בכך כמ"ש מנחות סו: תחם בפרקמטיא ויצא כי' מלחת:

ולחשש שמא ימכרו החבואה. פשוט שבימים הראשונים שכל אחד הי' לו לחזוקי לא הי' חרש נגרך לקנות חבואה, ובקללה תומר והיו חייך תלואים זה הלוקח חבואה מחבה לחבה (מנחות קג: וירושלמי שקלים פ"ח ה"ח) והיו הלוקחים מעוטף דמעוטף, ואח"כ כשנתרבה העם ונחלהם לא הספיקה והחלו ליחא וליתן, בחמת תקנו חכמים שגם לוקח חייב במעשר וכמ"ש מהרי"ט ח"ה ס"ם ס"ה שמפני שהיו הלויס קרחים בין מוכר לקונה חייבים מדרבנן:

וזה הפי' בב"מ פח. מפני מה תרבו חגיות של בית היינו שהקילו במעשרות ולא הי' להלויס פרנסתם ובשבו כמ"ם בחבות (פ"ה מ"ח) נמרו שלא לעשר רעב על מהומה בח. ושם מ"ם הדבר מחיבה מפני מעשר עני:

ב) הקשה מר על חי' רע"ח יו"ד סי' ח' שחולק על מ"ו סקי"ו שדעתו שחיוב הפרשת תרומה חיבו חלוי בהפי' ואפי' חיבו רובה לחכול חייב להפריש. ובעק"ח חולק וכ' לח מלחתי זה. דבפשוטו הוח רק כשרובה לחכלו חסור עד שהפרים תרומה וכמ"ש מג"ח ר"ם מ' לענין חלה. חיך יפרנס הח דמעשר שני פ"ה מ"ו מרב יו"ט רחשון של פסח וכו' הי' ביעור כילד הי' ביעור עושין תרומה ותרומת מעשר לבעלים ומעשר רחשון לבעליו ומעשר עני לבעליו. הרי דאפי' חיט חוכל חייב להפרים וגם חמה עליו מחוס' ר"ה ד. ר"ה ומעשרות, דכחבו שחין במעשרות קרח על כל מחחר מי לח להפרים, ולדעת רקע"ח מי לח הפרים חין חיוב כלל. חע"כ דים חיוב הפרשה תמיד. חלח שחין קרח על כל מחחר, והוסיף מר כי רעק"ח מודה דמוכר חייב לפ שהינו חוכל מפוס דמבהרבי לי' כנו"ם חולין קלח:

הנה בכרש"י ניטין מו: ד"ה מדחו' כחב דמעשר עכיל ואפר לי' בחכילה ולח מלוה דרמיח עלי' הוח חלח ח"כ חוכלין חו מוכרן דמשמרבי לי' וכ"כ בחבו' ר' חברהם בן הרמב"ם סי' י"ד וכ"כ המקנה קדושין מח: בחוס' ד"ה וי"ל דרק חם רולה לחכול עכל כופין חומו שלח יחכל עד שיפרום, חבי דעשם כרקע"ח (ומ"ם מר דחם משמרבי לי' חייב מפורם ברש"י הכח). חבל לדעת רמב"ן בס' המלות שורש י"ב דים בחבואה שמי מלות, ההפרשה וכה חעה לחם פומרת, והגחינה לכהן. מוכח כמ"ו דאפי' חינו חוכל ואין מועל עליו להפקיע חיסור עכל מ"מ חייב לקיים מלות נחינה לכהן. וכרמב"ן כחב רש"י חולין קלו: ד"ה דאר דאע"ג דמדאו' בכל דהו מפשר חיהו לכחהלה רמיוח עשורח דילה חתנים ושנים (וקשה דנרחה סחיכה מרש"י ניטין הנ"ל). וכ"כ חו' ריי"ד קדושין נח: ומל"מ פ"ו ממעות עניים ה"ו ונו"כ חנינת יו"ד סי' ר"ח מחרם כן מדעתו:

ומה שהקשה מר מחנת הביעור, בחוס' ב"מ יח. ד"ה ביעור כ' דמיירי לחר הפרשה שלריך לבשר וכן משמע מלשון רמב"ם פי"ח ממעשר שני ה"ה וכ"כ רע"ב מע"ם פ"ה מי"ם. חבל חי חפשר לומר כן כמ"ם חוי"ם דמפורש עשור שלחי עשיר לחוד וכן ירושלמי מוכח ר"ם שם מ"ח חיחח דגם עכל חייב בביעור וכן מוכח בחע"ם פ"ה מ"ח מהרו והחקינו פירוחיכם עד שלח חגיע שעת הביעור וכן מוכח בסנהדרין יח: דזמן בעורח חטח לחפרושי מעשרח ומוכח דעדיין לח הי' מחוקן ומ"מ יש ביעור וכ"כ חוס' ר"ה ד. דביעור מייבי דוקח בלח הפרשה:

וגם קשה דבר"ה ד. במעשרות יש בל מחחר וחי' רשב"ח וריטב"ח חפי' לח הפרים עובר בכל מחחר וריח"ו בשלמי גבורים כ' להפוך מחוס' דחי לח הפרים עובר בכל מחחר וחם הפרים חינו עובר רק בשעת הביעור והוח ירושלמי שקלים פ"ג ה"ב ח"ר יוסי כל המשהה מעלו עובר בב"ח. ובחורי חכן חולק על חוס' וס"ל דחף חם לח הפרים עובר בכלל מחחר, וח"כ שלם מחלוקת נדבר. ו) רשב"ח וריטב"ח בין לח הפרים ובין הפרים יש ב"ח ומובח ביעור ב) דעת חוס' דרק חחר הפרשה יש ב"ח וקודם הפרשה חין בל מחחר רק מובח ביעור. ג) ושלמי גבורים ס"ל להפוך מחוס' דרק קודם שהפרים עובר בב"ח. ודעת ירושלמי דיש בשבל ב"ח ומ"ח י"ל דגם מחר הפרשה יש בל מחחר:

והנה לקו' ב"ח, י"ל דלעניו בל מחחר ס"ל כחוס' דרק חחר הפרשה עובר, ועל ביעור לף

רחם

דלמא לאו לוכל פטור להפרים מ"מ מקלה שלם שניס נזרם הכתוב היא להפרים ולכבר לחני לאו לוכל:

אלא שקשה הא יש לאו השמר לך פן מעזוב לאת הלוי וכו' ורמב"ם ספ"ב מחגיגה השמה מעשרותיו עובר בלאו ודוחק דמייבי לאחר הפרשה:

ובירושלמי שקלים הג"ל, קשה דממחלה לאמר דיש כל תאמר במעשר בהמה לאף שאינו מכל. ותי"כ מה הוסיף תמ"כ דמשמה מכלו עובר בב"ת, הא פשיטא ות"ל לומר דהא מכל ממור יותר. ואולי יש הא"ת להפוך דלא יעבור בשבל כיון דכולהי יפרים כשיהי' לריך לו לאכול ולכן אומר דאפי' בשבל יש ב"ת:

וזה עתה ראיתי בירחון שפרי תורה שנה י' תוברת ג' סי' ט' אות ל"ב מקשה על רש"י ניטין הג"ל ממו' חמורה ד: בד"ה שהקדיש דכתורים קודמים להרומה משום שנאמר ד' שמות וכ"כ רש"י סוף ע"ח ד"ה מפני, למה לא אמר דכתורים הוי מנוה דרמיה ותרומה לא רמיה וכמ"ש תשו' רשב"ם סי' י"ח דמנוה דאפשר לעקרה כמאן דמיעקרה ולא דמי עשה לל"ת, ולא קשה כיון דס"ם בשעת הבעור חייב ולא יוכל לעקרה לגמרי:

ג) **ומה** שכתב מר דאף לרמב"ן בפ' המנות הל"ל, דוקא אם בפשט אחת מפרים אז מקיים מנות הפרשה ומנות נחינה, אבל אם הפרים רק חטה אחת. אז ביטל מליה שני' ואי אפשר עוד לקיים מנות נחינה, אף שכן כ' הר"ם בן הגו"כ (תניגה יו"ד סי' ר"ח) מ"מ ברמב"ן עלמו אין מבואר כן. ומה שמביא הר"ם ראי' מהא דסנהדרין פג. דטבל בתימה מדכ' ולא יחללו וכו' אשר יריטו בעתידים למרוש הכתוב מדבר, ואי נימא דמוטל עליו שתי פעמים הפרשה ונחינה, ת"ל למה חטה אחת פוטרת. הא שייך עוד אשר יריטו, על הנחינה, ע"ז יש לומר דאשר יריטו קאי דוקא על מה שמוטל עליו מלד איסור. אבל לא כמה שאין הכרח ואי בעי אומר לא בעינא ליתן לכהן וכמ"ש תוס' רי"ד הג"ל, זה לא מקרי אשר יריטו דאין בידו שיקיים:

ד) **ומה** שכ' ב"ת שהוא מסופק אם הכהן שנחט הקרבן שלא לשמו דלא עלה לבעלים לשם תובה ועליהם להביא קרבן אחר אם מייב הכהן לשלם לבעלים כדין הכהנים שפגלו במקדש או דילמא דכהן שפיגל הוא מזיק ופוסל הקרבן אבל הכא שהקרבן כשר ורק שגורם לבעלים להביא קרבן אחר לא הוי רק נרמם היזק שאינו ניכר:

אתפלא כי הא מפורש ברש"י ב"ק ה. ד"ה ומפגל דמייב וכ"כ תל"מ פ"ו ממוכל ומזיק ה"ד ושער המלך שם. ופי' שני יהושע וחתם סופר יו"ד ס"ס פ"ת והשמטות לתו"מ סי' ר"ד:

סימן קה

ה' שבט תרע"ז מוסקבה

להרב הגאון הג"ד.

אשר דברנו היום בקו' לחס משנה פ"ב מעדות ה"ג על הרמב"ם דפוסק בחקירות אם השליחי אחר ליחי יודע עדותם קיימת והוא דלא כר"ע כמ"ש סנהדרין מח: ורמב"ם סותר ת"ק דהא פשק שם בפ"ה שם בר"ש דמקיש שלשה לשנים דנמלת ת' מהם קת"פ עדותן בטלה:

הנני מעיין עמה בזה, ולאנשם תנוחה הדבר אך ליחי יודע הרמב"ם מה הוא כי תליגו עליו, כי הלא זה קשה גם על רבא בגמ' דאחר כמאן דלא כר' עקיבא. והוא נגד סתמת דמתני' סנהדרין נו. והשליחי אומר אף אחי כמוהו כמ"ש שם סוף דף ס. שהמת בר"ש דמקיש שלשה לשנים וכן מתני' שבועות לה. או שהי' אחד מהם קרוב או פסול, וניטין יח: ת"ל כגון שנמלת אחד קת"פ ורבא עלמו שקל ושרי לליבא דר"ש (תכות ו), יקום במקיימני דבר הכתוב מדבר והכי אמרי' להו למחזי אחיתו לא לאסהודי:

ועל לד הדחק י"ל דרבא חולק על ר' שמם בסנהדרין דמשנה ליחי יודע בקת"פ והוא ס"ל דאחי יודע אינו נכנם בסוג קת"פ של ר"ע. והפי' כאחן דלא בר"ש, שזה אינו אין קת"פ דדוקא קרוב או פסול פוסל, אבל אם אומר אחי יודע אינו מבטל עדות השנים:

אך יהי' אין שיהי'. דין זה אין משה אומר אפי עלמו, והאחריות היה על רבא. אבל הדבר הקשה באותה הלכה מה שהוסיף משה מדעתו, דדוקא אומר אחי יודע העדות כשרה אבל אם השליחי הכחיש את שניהם אפי' בבדיקות העדות בטלה וע"כ משום דהוי כקת"פ ואחי יודע אין לו דין זה כי מ"ש כ"א המקור ממתני' אחד מקירות וא' בדיקות בזמן שהכחישו זא"ז עדותם בטלה, פשום דמייבי בשני עדים, וגם הוא נגד החוש שאין דבריו של אחד במקום שנים ומום' פשיטא להו להפוך בסנהדרין לא. סד"ה שב"ש, דדוקא אם מסייעי אהדדי שייך פסול קת"פ אבל לא אי מכחשי אהדדי:

ולכאורה מפורש דלא כרמב"ם בשבועות מת. אמר אומר נבוה כ' מרדשות וכו' אחר רבא הוא ואחר מנמרפים לעדות אחרת שן

ר"ת דהוי לסו תרי וחד ואין דבריו של אחד במקום שנים, ולהרמב"ם הת בהכחשה עדותם בטלה, ק"ו נראה דבעדות החודש. דאמרי' אחם לפי' שונגים לפי' מזידים אין קפ"פ מבטל העדות וכמ"ש מהגי' ר"ה כב. מעשה בטובי' הרופא שראה את החודש הוא וגנו ושבדו משומרר (והיא קושיא מכחת חנוך מ"ע ד' הידועה), ובזה מיושב מה קמ"ל רבא הת פשימת דאין דבריו של אחד במקום שנים. אך זה החידוש בעדות החודש דקפ"פ אינו פוסל:

ובחום' סנהדרין ט: ד"ה בפלוגחת ומהרש"ל. נראה כשימת רמב"ם דבהכחשה כל העדות בטלה:

והנה לפרש"י סנהדרין מג: ר' שמת לא אתי משטס קפ"פ רק משום הזמה ולכן לר' שמעון פסול. וקפ"פ אינו פוסל משום דאינו בר עדות ודלאו בר מיגי' לא מחריב, אבל לומר איני יודע גרע משום שרחוי לעדות. ור"ת מוסיף אף קפ"פ מבטל. ואי' חוס' לר' שמעון אם מכוון לדברי העדים מבטל אבל אם מכחיש לחוש לו לומר מ"י לו קפ"פ אינו מבטל, ור"ת ס"ל אם מכוון מבטל, וכן קפ"פ ולומר מ"י מבטל אבל מכחיש אינו מבטל, ורמב"ם ס"ל מכחיש מבטל, אבל אינו יודע אינו מבטל):

סימן קו

לכבוד הרב החריף ובקי מ' ישעי'

זלוסניק יחי' מוץ בראדום.

א) **אשר** הקשה כ"ת בקדושין פא. גבי ר' ביבי דאמר ר' יוסף שקולו דרגת מחותי ביבי ומק' הת בעלה בעיר אין מחשיש משום יחוד ומשני שאני ר' ביבי דשוצבינתי' הוא וגייסא בי' למה לא משני דשאני הכא משום דר' יוסף הי' פומא לכן לפי' בעלה בעיר לא מהני, ואי' דעובדא זו היתה ערש שנשתמא ר"י כמ"ש הר"ן קדושין לא. דר' יוסף סיתא אח עלמו שלא הי' יכול להזהר שלא להשתכל חוץ מחרבא דמותיו:

עי' בהגהות ס"ר דוד לוריא שמוכח מכאן שגם לסומא מועיל בעלה בעיר משום שהסומא מרגיש מה שעשה בביח ורואי' מבחת קבת: בסומא יושבת על המשבר בשבת שמדליקים לפ ליחודי דעתה:

ומ"ש בשם ר"ן, כ"כ גם רמב"ן שם וכ"כ חום' מגילה יט: סד"ה ור' יהודה, דר' שמת ור' יוסף כבר נחחייבו מדאו' ועדיפי מקטן הרי הם פחותים וקטחתא:

ובם' יוחסין חות כ' גבי ר' ביבי מקשה למה לא הביאו המחברים ועור מבן העזר דבשוצבינתי' אפי' בעלה בביח ג"כ לסור כי הכא מבואר שר' יוסף הי' בביתו אז, והעור מביא רק אפי' בעלה בעיר ולא בביח, ונראה דהוקא בסומא כמו הכא לסור אפי' בעלה בביח אבל בחדש אחר אפי' אם גם הוא בשוצבינתי' מ"מ אין לסור רק בעלה בעיר אבל בביח שרי:

ב) **תמה** מר על רמב"ן מסצעים (כד. ה.) ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים להי' פרים שכחב שכולם גם העולות היו פרים כמעם פר כהן משוח ופר העלם דבר ופר ע"ז (בחמת רק פר ע"ז הי' עולה) כי כל ימי היותם במדבר פחדו ממדת הדין (וכ"כ ר' בחיי) הלא הוא נגד נמ' חנינה ו: דבעי ר' חסדא קרא היכי כחיב לי היו העולות בבצים לו לחידי ואחידי פרים הוו ומשאר בחיקו ואיך החלים רמב"ן שכולם היו פרים גם חמה הת אם לחמרו למאי נפ"מ לפסוק בעמים שאם העולות היו בבצים לריך לפסוק הטעם של עולות בהתנחחא וכיון שאנו קורים בהחנחחא (וכ"כ רש"י ד"ה לפסוקי) מ"ל הרי שהופסים שהיו בבצים דלא כרמב"ן:

לא קשה כי ביומא נב: לחיסי בן יהודה דאמר חמש מקרואות בחורה אין להם הברע מקשו עליו מהך דעולות ואי' לי' חסדא מספקא לי' לחיסי בן יהודה פשימא לי'. והכא אין אנו יודעים מה להיסי פשימא לי', אי היו העולות בבצים או פרים, כי י"ל שהיו בבצים. כי קשה מה בעי ר' חסדא אי היו העולות בבצים או פרים הת אנורי' שם ע"ח דכ"ה ס"ל דהני עולות היו עולת חמיד וכן ס"ל לר"ע ות"כ בודאי היו בבצים. אך כ' חום' ע"כ ד"ה אידי דאפי' למ"ד עולת חמיד י"ל דקודם מתן חורה היתה של פרים ואח"כ אשחני כמו שנשתנה לענין הפשח ונחות לר' יוסי הגלילי, אך כל זה ים לומר לכ"ה ור"י הגלילי אבל ר"ע שאמר כללות ופרטות נאמרו בסיני ות"כ אי' שם הפשח ונחות ולא נשתנה כלום ע"כ דהיו רק בבצים ות"כ בעי ר' חסדא אי הלכה כר"ש שהיו בבצים או אין הלכה כר"ע מחבריו, דר' יוסי הגלילי ור' ישמעאל ס"ל דנשתנו לענין הפשח ונחות וי"ל ה"ה לענין בבצים ומשיקרא היתה עולת חמיד. ות"כ אי אימי בן יהודה ס"ל כר"ע ע"כ שהיו בבצים:

אך רמב"ן ס"ל דאימי מפרש פרים כדמוכח פשחא דקרא דפרים קאי נם על עולות ולא ס"ל כר"ש רק כר' יוסי הגלילי ור' ישמעאל, ורמב"ן לא שביק פשיטות אימי מפני ספק של ר' חסדא, דאימי הי' חנא כמ"ש פסחים ח: דחניא אימי בן יהודה אומר וכמה דוכחי, ועי' ב"ק לב. אימי בן יהודה אומר רץ חייב ובירושלמי שם פ"ג ה"ז יוסי הבבלי אומר והוא יוסי קטנותא ות"כ נזכר במשנה סוף סוטה משמת ר' יוסי קטנותא ועי' חום'

נדה לו: ד"ה ליסי, וכן בירושלמי פ"ו פ"ב סוף ה"ו ובבראשית רבה פרק פ' לות ה' משם רק חמשה שמין להם הכרע ופ"ב דשבועות לתו דמין ספק בפריס ומוסכים למעלה:

וגם לר' יוסי בר חנינא בירושלמי פ"ח מגילה הי"ח וב"ר פכ"ב לות ט' דס"ל דבני גת לא הקריבו שלמים וקרא דשלמים דהכא הפי' שלמים בלא הפשם ונהוה (ועי' זבחים קמז.) ה"ב ס"ל שהיו רק עולות פריס לבדן:

ומה שהקי' מר מפסקי טעמים שלנו. הנה היא קו' תנקה רוכל להב"י ס"ם ד' תחך דפריס ועל ה' מקרות שמין להם הכרע למה לא הכריעו מפסקי טעמים שכתב עזרא ותי' דבפסוק טעמי עזרא ליכא כמה מילי דליתא בהו פלוגתא בין מערבאי למדינחאי וכין בן אשר לבן נפתלי (הם בעלי המסורת מצני כתי יציות בעבריית בזמן ר' שרירא גאון ותי' מ"ש ר' מנחם די לונזאנו בם' לוך תורה וכהנו כל ישראל לסמוך על קריאת בן אשר) וכיוצא בו כתב בריב"ם סי' רפ"ד גבי דוריך וזכר עמלק. וי"ל שבימי הגמ' לא היו מתנחנח בעולות, ועי' לעניו מסורת בחיים נדה לג. ד"ה והנושא וכמה דוכתי והדברים עתיקים:

ג) ואשר כתב כ"ת ברמב"ם פ"ו ממלכים ה"ם תילן מלכל שהזקין ותיו עושה חלה דבר תועם תותר לקון לתותו. שכי כ"מ מקורו מבריימא כ"ק לא: רק בן אשר תדש זה תילן מלכל ומהו דרך דיקלה דטעין קבא לסור למקנני, וכ"ת תומר שפס תין מפורש שהען הזקן רק מקורו מהו דתמר שם ר' חנינא לא שכיב שבחים כרי חלה דקן תלייתא כלא זמנה. היינו שתילן התתנה לא הזקין עוד ומפורש שיש זמן שמותר והיינו שם הזקין ותיו עושה חלה דבר תועם:

הימיב לשבר דבר, וכתם"ו שם פי' כן בשם גאון כלא זמני שהיתה עדיין טועמת תלנים וכמ"ש תולין עז: תילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטועמו כלכנים ושבחית לא השמדל לרפלותו, ועי' שביעית פ"ד מ"ד המידל בזתים וירושלמי שם וכ"ב ס"ם: תי דיקלה ביצה הוא. ובשבת י"ל שמיירי שהתלנה עודנה לא עשתה פירות כלל וכמו שהדלך בשנים הרתשונים וכמ"ש רמב"ן קדושים גבי ערלה שרוכן רקובים ורוכן לא יגיעו פירות כלל עד השנה הרביעית וכשרלה שכחית כן קנן תת הטן ולא המתין עד שיעת פירות. ונשנש מדה כנגד מדה כמ"ש בסופה מו, מפני מה אמרה תורה הביא ערלה בגתל יבא דבר שלא עשה פירות ויכפר על מי שלא הניחו לעשות פירות, ולתויש הדברים לרי' חנינא שאמר תולין ז: תין אדם נוקף אילנו מלמטה אע"ב מכריזין עליו מלמעלה:

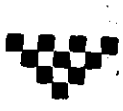
ואפי' לפי דברי כ"ת אין רתי' משבחים על השעור כמה מקרי שהיו עושה פירות.

ורק ממ"ם רב דקלא דטעין קבא. ופשוט שאין נפ"מ אם מתחלתו הי' כך תלוש שלא הי' טועין קב או מחמת זקנה. ובאמת שכל עיקר התמיהה על רמב"ם שהשמיט דין הברייתא שתפי' אין מלכל מוסר לקון אם צריך לו למעור כמ"ש רש"י ות"י הי' בב"מ ולמ"מ שרמב"ם תולק על פי' רש"י ומפרש דקתי על אין שהי' תחלתו מלכל ושהה הזקין ותיו עושה פירות (ואמנם ברייתא וספרי זה רק אין אשר מדש זה אילן מלכל נפלא מאד):

ד) אשר הביר בשהדרין נא: מיום ולילה לא יצטרפו דרמו על הגוזרים שהלילה הולך אלנם אחר היום. הנה פשוט בכל המפרשים דמפסוק זה נלמד דבבן נא נחשב לילה ליום שלפניו. ועי' בחתי מאמר כ' אות כ' והלך הסדר להקדים הלילם על היום וכו' לך המחלוקת בביניו וביום בהקדימו הלילה על היום וידועה תברת השבת לרמב"ם לפתור דברי המינים ביסוד זה:

ומ"ש רבינא שם אפי' שבי בשבת, היינו משום שתינו שובת מפני דהו בביום רשתון, כי גם ביתי הגמ' הי' יום רשתון יום שביתה להם כמ"ש ע"ז ו. תמר שמואל יום א' לדברי ר' ישמעאל לעולם תסור ועי' פי' הרמ"ה סהדרין דב' דקס"ד דבשבי בשבת קאי ומתמה פשיטא כיון דודאי לשם ע"ז עביד, בשב בן כפי מקומו שהוא הי בספרד מתת ממשלת הערבים השובתים ביום שבי. ועי' דיוחן לר' יהודה הלוי סי' ע"ט פיום יקר יום שבת שבי התומרים לך דבר לשון, לרמות ימיכם ליום קדשי, תדום מקדש ליום רשתון, ערב מאחור ליום שבי:

ה) ומ"ש על דבר הנוטריקון, שהוא מין שטנוגרפיה שהיתה נודעת ליונים ורומיים מקדם, הם נמנאים בהסכמות שבת פי"ב מ"ם כתב תות ת' נוטריקון וכלאים פ"ם מ"ח שעשה שוט שווי וגת. ומעשר שני פ"ד מי"א המולח כלי וכתוב עליו ק' קרבן מי מעשר וכו' ומנחות פי"ח מ"ד ר' יהודה תומר שלא תטעה זד"ד יה"ו ורתוק שהשתמשו בזה בתב"ך תף שביעית כה. כו. וע"ח מ"ח שבך תתת בכל ושם ל"ח ת' לב קמי תחת כשדים בת"ת כ"ם הוא פלא, ועי' תרן קדושים מ"ב במלכים ת' ט' י"ת במדבר בתרן הוא ל"ת בתיס נוכה והוא רתוק תלה. ועי' מגילה יב: ממכן זה המן ותוס' שם בשם פרקי דר' אליעזר שהוא דניאל. מפני שגימטריא המן ודניאל תחת היא, וממוכן עולה תני המן תו תני דניאל:

סימן קז

לכבוד ידידי יקירי הרב הגאון חבדול"
תפארת חכמי ישראל מ' מאיר
שפירא יחי' הגאבד"ק פיעסערקוב.

אשר הניד לי כ"ג בסחירת הרמב"ם במוכני שעשה בן קטין כמ"ש במחני' יומת לז. שכפ"ה מביאת מקדש הי"ד כתב כפי' רש"י שהיו משקעין לתוכו ערבית נמי מקוה לו מעין ולמחר מעלין לתוכו, אבל פ"ג מביא הבחירה הי"ח כתב פירוש אחד שהוא לתרגו הול כדי שלא יהיו המים נפסלים בלינה ולתב"ד כתב דבריו זרים אני רואה בכאן:

ותו' מר עפ"י מה שהקשה לית עשו לפני בן קטין הא היו המים נפסלים בלינה, ועוד דקדק למה המשנה הבליטה לעיקר לא ו"ב דדין שעשה ותקנת המוכני מזכירה בלשון לא הוא עשה מוכני, ובלחמת תקנת המוכני שלא יפסול בלינה יותר משובה מ"ב דדין שהיה רק לקלר הזמן, וע"כ דעת מר שגם לפני בן קטין הי' נלגל מחבר לא מי הכיור למעין ולא היו המים נפסלים רק לחר תקנתו ו"ב דדין לא הי' תועלת עוד בהגלגל ע"פ גמ' זבחים כח. דל"ב חיית בר יוסף מי כיור נפסלין למחילים כמחילים וכן שם כ. קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן הרי שמעלה הגלגל להה"ד. ותו' ד"ה מלי הת' למה לי הסורת הזה לעקר הגלגל ולהעלות לא המים מלחמול הא היו פסולים למחילים והלא ס"ם יעסרכו לשחוב מים חדשים ותי' לחסול לגרוס שהמים יפסלו. וכ"ז הי' עוב כשהיו רק כי דיום, לז העוסקים בלבריס קדשו מדד ת' של המים מלחמול, והכהן הזורק והמקטיר שהיה עבודה מחירין קדשו מהדד שהו מים חדשים, לבל עמה שהיו ו"ב דיום וקדשו הכל בגה לחה ממים חדשים שבכיור והמים של לחמול יהיו לבטלה ולין עוד כל זורך בגלגל ולכן בטל הגלגל ועשו לתרגו הול ולא הי' שם כל פסול לינה, והרמב"ם בביאת מקדש קלי לפני בן קטין שלו הי' גלגל והוסיף הרמב"ם וממלחים לותו בכל יום בבוקר (בני' הכ"מ וג"ב לו ממלחים) והפי' שחוץ מי הכיור שהעלו בגלגל שהיו רק לחבריס, עוד מלאו הכיור במים חדשים למחירין כהום' הנ"ל. לבל בביאת הבחירה שמביא תקנת ב"ק שהי' ו"ב דדין שפיר כ' רמב"ם שהמוכני הי' לתרגו ולא גלגל:

באמנה הגני קורא ע"ז דברי פי חכם חן ועבא פ'שולתא מריפתא והיא המלחה מחודדת, לבל לם נתבונן בזה נדון בי לם כן הוא שלחר תקנת ו"ב דד בטל הגלגל ועשה לתרגו הול, ת"ב לית יפרנם מר פי' רש"י ולתב"ד ותום' יבמים יומת ותו' זבחים שלא פי' לתרגו רק גלגל והלא יקשה כדבריו מה בגע בהגלגל כיון שלא יולט

כל י"ב כהנים לקדש ידיהם בב"ח ממים של לחמול ובהכרח לריכים מים חדשים בבוקר. ועוד הלא יסוד דבריו רק לליבא דר' חייא דמחירין כמחירין והרמב"ם לינו פוסק כמותו ולא הביא דבריו כלל ובפ"ה מביאת מקדש הי"ד כ' משקעים לותו במי מקוה או במעין ולמחר מעלין לותו ומחמת כמו בכל דוכתי דפסול לינה בעמוד השחר והיו משקעים לותו בלילה ולא לפני שקיעת החמה ופוסק כר' חסדא שם דגם למהירין אין נפסלים אלא בעפ"ם כאחרין וגרלה למסקנת דגם ר' יוחנן ס"ל כן כמ"ש שם ע"ב היינו דר' מחדא:

אך ס"ם חשחר הקו' על ר' חייא בר יוסף מה תועלת בהגלגל לחרי תקנת ו"ב דד. אלא שבחמת זה מערכה על הדרוש שאם נניח שגם לפני בן קטין הי' גלגל ממילא קשה כן, והחידוש הזה שהי' תמיד גלגל נורר חידוש אי שבן קטין בטל הגלגל ועשה לתרגו, לבל מי מכריח לומר שגם לפנים הי' גלגל מה שלא עלה על דעת הרחשונים, ומה שקק' מר הלא היו המים נפסלים בלינה, לק"מ כי עד בן קטין בחין בדיעה שפטו לא המים הנשחרים לחוץ חלא שמפני שחין זה כבוד קדשים ליפסל מים קדושים כמ"ש רש"י יומת לז. ד"ה מוכני תיקן ב"ק הגלגל והיו מריקים מים חלו בכלי שרת לחר כמ"ש פו' זבחים הנ"ל, ולל בהן עובד עבודת לברים שבמקדש הי' לריך בשעך היום לקדוש, הי' מקדש ממים חלו ולא היו הולכים לחבוד, ובבוקר שהכהנים לריכים לקדש ביחד. קדשו בבת לחת מן מים חדשים שבכיור, ושפי תקנת גדולת שנו כחן:

ומה שדקדק כ"ג על לשון לף הוא עשה מוכני, הלא תקנת ו"ב דד הוא רק משום זריזות לבל המוכני היה להסיר מכשול שלסול לכהנים קדשים לידי פסול, ו"ל כמ"ש מחני' יומת כב. שהיו רגין ושולין בכבש והיו בלים לידי שכשה והבא נמי שבל ת' חסך לזכות בשלוש מחלה ולקדש לפני חבריו לכן נקט תקנת ו"ב דד בחמלה כיון שהי' חשש סכנה:

והנה גם במרלה הפנים יומת פ"ג פ"ת ובחזון נמוס תמיד פ"ח מ"ד כתבו לישב סטירת הרמב"ם כן דגם לפני בן קטין הי' שם גלגל, ולפי' זה יש לפרש מ"ם רמב"ם בפ"ה מביאת מקדש לו ממלחים לותו בבל יום בבוקר שגם דבריו מיותרים לגמרי ומה קמ"ל, אלא הפי' דהרמב"ם מביא שני התקנות, ת' מה שעשו לפני בן קטין שהיו משקעים לותו מבערב, ותמ"ב מביא תקנת המוכני שבבר ביתר בה' בית הבחירה שהי' בלי חול סביב לכיור והיו שופעין מלותו בלי לכיור בדי המורך רחשון רחשון כמ"ש בשפי' המשפיע יומת וספ"ח תמיד והי' בו מים בל הלילה ובבוקר היו שופכים מהמוכני לתוך הכיור וזה שי' לו ממלחים לותו בבל יום בבוקר סיגו מן המוכני לכיור:

אך ס"ם לפי' רמב"ם שהמוכני הי' כלי חול ע"כ הפי' ביומא לז. מלי מוכני גלגלא דהוי מסקמא לי' היינו דהמים היו מסוקעים בהמוכני וזה דומה גדול ועי' מ"ש רמב"ם בפי' תמיד פ"ג ה"ח שכ' ושם נתבאר שהמוכני הי' מכשה גבוה יורד בגלגל והוא מ"ש מלי מוכני גלגלא דהוי מסקמי לי' והיו שומעים לגלגול הגלגל פחות ואין מוכן למה היו לריכים לגלגל זה, וכן מ"ש תמיד פ"ח מ"ד שהיו שומעין קול הטן שעשה כ"ק מוכני לכיור ר"י מה זה ענין להתרגו, וכן מ"ש זבחים כ. כיור שלא עשאו מכסרב ושם כה. כיור כיון שעשאו שוב אין מעלהו ושם ע"ב מסלק לי' או מסקם לי', אין לכ"ז כל שייכות בתרגו, ועי' תו"ש פ"ח תמיד מ"ד שתשתמיתי' לכ"מ דברי רמב"ם כפי' המשניות כאן וגם הוא מבאר שהמוכני הי' חול ושקעו תוכו ואין מוכן אם הי' חול למה לריך לשקעו בחקוי:

ונם קשה מאד לפי' רמב"ם מה הועילו בחקוי המוכני כיון שהי' לריך לטהות מים בכיור לתרבעה כפיס כמ"ש רמב"ם פ"ח מהיות מקדש ה"ג ומ"ש רש"י זבחים יט: ד"ה שאין בו שהיו מחזיק מים כשעור תרבע קדושין אין טוענו דהקפידה רק על הכלי שיחזיק כל כך, אלא שלריך שיהיו בו מים כעד ד' כפיס וכמ"ש שם כב. כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור, ועכ"ל כשקידש כאן לאחרן בתוכו יום, הי' נשאר מים לני קדושין ושו תמיד מוכרחים לעשות לאחם דהא יפסלו בלינה:

ובירושלמי יומא פ"ג ה"ח מקשה והתחתון אין בו מעשה לוירו של כלי ותי' ריב"ל לאחת המים היתה מושכת לו מעיטה והיו רגלי שבדרום סאתין כרמוזים ושי"ב במערבים דכלי היו רגלי לקדום ותי' דניקב שיעור לנשלו מכלי, ולי אפשר להסכים לפי' זה והוא דבר תדש ואפלה דלקדום ידים ורגלים כלי אפול, והלא תדרבה הי' לריך להיות כלי כמו לנעילת ידים ורגלי, ובלי ורמב"ם אין כל זכר לזה, ועוד אם הכיור הי' נקוב ואחת המים מושכת לו מעין מיטה ל"ב למה הולרכו לתקנת המוכני שלא יפסל בלינה, וגם מה זה הי' על הכיור שבמשכן שאז לא הי' עוד מין מיטה, ומי' בפי' רידב"ז שילושלמי קאי בשיטת ר' ישמעאל סוטה מו: דמי כיור מי מעין הם ופפי' דהכיור בשלמו הי' מי מעין, וזם פי' זר, ובאחת הכוונה שטעם ר' ישמעאל סובר שישאבו ממעין וכן מפורש שם בסוטה דלר"י נבי סוטה נמי מים חיים דהא נוטל מן הכיור וחשיב גם בכלי חרס מי מעין, גם ס"ם הא אין הלכה כר' ישמעאל:

ונם ק' ממשנה יומא מג: בכל יום כ"ג מקדש ידיו ורגליו מן הכיור וביום הן הקטן של זבב הרי שבי' מקדש מכלי שלם ואף דבילושלמי פ"ד סוף ה"ה יש שלושה דר' יוסה אמר מן מקדום רשאין ול' יוסה אמר אפי' מקדום רשאין וא"כ לר' יוסה לא הי' קדום רשאין מקטן של זבב דק מכיור שהי'

נקוב. אבל אין כאה תושלת, אחת דרמב"ם פ"ב מיהל"ב ה"ה אינו מחלק, ופשטות לשונו אפי' קדום רשאין הי' מקטן של זבב ועי' שיורי קרבן שם שכ' כדעת רמב"ם להפך ואין דבריו ברורים. וכ"כ רש"ם יומא בסדר עבודת יוה"כ דקדום רשאין הי' מקטן זבב. וגם אם כל הקדושין של כ"ג הם מה"ת כמ"ש יומא לב. וכבזבים יט: ואף דמן הקדום רשאין אינם מעכבים כדילפי' מקרא אבל הא לכתחלה לריך כל הקדושים להיות בהכשר ולמה מקדש כ"ג לכתחלה בקטן שהוא כלי שלם:

ונראה דהא דילושלמי דריב"ל אמר אחת המים היתה מושכת לו מעיטה קאי רק למה על יס של שלמה שמקשה ולאו כלי הוא ומחרן כן דריב"ל דאחת המים היתה מושכת לו מעיטה ובטעות נשנת למשלה על הכיור ולא שייכא שם, וראי' שכל מפרשי המקרא בדברי הימים ב' ד'. מביאים ילושלמי זה רק על סיס ולא על הכיור. וגם ראי' ברורה מריטב"א מסת ד. מוכח בבדק הבית לב"י יו"ד סי' ר"ח שהק' על ירו' זה שהלריך נקב כמולין דמן הא די בשפורת הנוד ותי' הרב ר' אלחנן דלבך לריך שם בדמון לפי שאמין מיטה הנכנס שם פעמים הי קטן וכל שפת האמין נכנס לתוך תוכו יש והי' מלאה להם כשוכל תוך כלי גמור ולפיכך נקבוהו כמולין דמן להוליאו מהורת כלי ע"י"ם ותי' זה ל"ם כלל על הכיור וע"כ שלא הי' להם בי' זו בילושלמי של הכיור כלל:

ועי' תו' יבמות יומא לז. דאיתא בזבחים פרק שני שהביאו הי' מוסך מים מן יס של שלמה וליתא שם כן. ואולי אין כוונתם דוקא לי"ם רק למעין אחר ושי"ם שמטפקים אי הי' יס של שלמה בבית שני, ופלא מה הספק הא מפורש סוף מלכים וירמי' שהכשדים שברו את יס הנחושת, ואולי מסופקים שמא אח"כ עשו יס אחר מתחת ובתו"ם סוף מדות ד"ה לשכת הגולה מציא בשם ראבי"ה שנקראת לשכת הגולה שהם הרו אם בול לשקה את הכיור מפני שלא הי' אז יס שעשה שלמה ושי' רביעו יהונתן סוף ערובין דבור הגולה הי' כמשני:

סימן קח

אשר התפלת כ"ת מדוע לא נמלא בדברי ימי ישראל היה דוגמא להבבת רעים חזקה כעובדא של פיתיהם היוני שחרף נפשו למות בעד רעהו דמון, והוכה בספר למת לדיק מרי"ח די מודינא וחס לשון: מלאנו בספרי הרומיים כי מלך סיריליה גזר מיתה על אים, היטיתה שמו, להחיו רחשו בסייף, והוא שאל עוכה מאת המלך להגתן לו זמן שמונה ימים עד אשר ילך לביתו לנוות ולסדר את עסקיו, והמלך השיב כמלתו על זה, שימלא אים שיבנם בעדו בבית הסוהר ויתחייב

להתיר לה רשות תחתיו אם לא יצוב לזמן הנזכר שיהן לו רשות כרצונו, אז שלח פיטיחה לקרות לחד הגקרא דחמין לוהבו וכעו לחבר כנפשו וגם הוא להוב מחחו, וספר לו לה נרכו ומלבו, ומיכף דחמין הלך למלך ונתחייב שיסירו רחשו אם לא יצוב פיטיחה לסוף שמונת ימים, ונתנוהו בבית כלאו עד שובו, ויהי כי קרב הזמן חבר לקח פיטיחה ולא בא, כל העם מקלה היו לועגים לרחם דחמין על חיובו לחבר עצה, לך הוא לא היה מתירא כלום כי בעת לבו ברעו ולהובו הגלמן. והנה לסוף הזמן המונבל, והנה פיטיחה בא לחבר ובחבר רחה המלך להבבה עלומה וגלמנה כזו, מחל לפומיחה ולא רצה המיתו, לבלתי הפריד בין שני רעים להובים בחלה:

הנני להביא בזה מ"ש בספר הלכות קטנות להר' יעקב חגיז בחלק ח"מ סי' רכ"ט שחלה שנים שהובבים זה חת זה קצה כמות להבה, וגגזרה מיתה על לחד מהם. ובא חברו ונמסר במקומו לחיה מהם עדיף, תשובה: לא מי' רחוי להסיבך על זה, לבל מלחר שמלטו (נדה סט:) כשנחלטו י"ב דברים הסיבו על דברי בורות לא לסיבך ריקם, וע"י נלמר שנה כסיל וכו' ר' יהודה כי הוה בדיחת דעתי' לי בילי מיני' חלנו של עולם הוה קלמר להו (שבת עו.) והלל הזקן ערב שבת עם הצבה לא נמנע מעשות כן (שם לא.) מחוך דבריך ניכר שלחה פחתי, לם קריח לא שנית, לי שופה שבעולם "קצה כמות להבה" מי נחלה בחי הוי חומר קטן נחלה בגדול, הלא חשנה מהנמסר, חוהב לת גופו יותר מחברו שהניחו בלעבר, לא מעלי עכ"ל. הרי שחלה זו נשר בו המחבר בנזיפה והסיבו ריקם:

ובן הוא פשוט. כי לא בזלת יהבלל המהבלל. ולחסור לחבד עלמו לדעת וכמ"ש ב"ק לא: ולך לת דמכם לנפשותיכם חדרוש ר' חלעזר חומר מיד נפשותיכם חדרוש לת דמכם (ועי' יוסיפון פ' ע"ח שהרחיב הדברים בלחסור מלחבד עלמו לדעת) וכ"מ סב. שנים שהיו מהלכים בדרך ויבד לחד מהם קימטן של מים לם שותין שניהם מתים ולם שותה לחד מהם מניע לישוב דרך בן פטורה חובב שיהיו שניהם וימותו ולל ירחה לחד מהם במיתתו של חברו עד שבח ר' עקיבה ולימד וחי לחיך עמך חייך קודמים לחיי חברך, ולחסור להבנים מ"ע בספק סכנה כדי להציל לת חברו חודחי סכנה כמ"ש סמ"ע חכ"ו סק"ב ופתחי תשובה יו"ד קנ"ז סקט"ו ועיי"ש סי' רנ"ב סק"ב ומג"א ס"ם הקע"ד דלם יש בידו להציל הלבור לל יפרוש מהם לבל לם לא יוכל להציל יבוח מפני הדבר ולל יעמוד במקום סכנה וכמ' חפתרת ישרחל כחובות סרק ז' חות נ"ו דבשעת הדבר לחסור לנקר חולים וכספר חסידים חרצ"ד לם לדם טובע בנהר והוח כבד לל יעזור לו שמא יטבע עמו:

ומרגלא בפי הלנשים דמלחבד עלמו לדעת חין לו חלק לעולם הבח כמ"ש בפני יהושע ב"מ נט. ותי' מהרי"ט סוף כהיבות ותפתרת ישרחל סהדרין פ"י חות י"ב. וביולדותי לחמרתי מקור מניתין מ: מעשה בחלכנע מחות ילדים וילדות שבאבו לקלון וכו' לחמרו לם לאו מובטים בים לאו בחיים לחיי העולם הבח דרך לסם הנדול שבהם לחמר ה' מבטן לחביב לחביב ממלוות יש לאו שטובעים בים הרי שבחלו לם מותר להסיל עלמם בים מפני שהי' מקובל וגודע שלסור לחבד עלמו, חלא שגדול הביב דהכח מותר כדי להציל עלמו מעברה, ושחלה ותשובה זו נשנית מחצח ר' משה בן ר' חנוך ובעלה בשנת ד' חלפים תס"ח כמ"ש בספר הקבלה ויוחסין שהלכו ד' חכמים בספינה להכנסת כלה וכבש בן דמחלין לת הספינה ולחבר לת החכמים ובתיבם לת ר' משה ולחבו. ובקש הלנים לעבותה והיה לעקה לל ר' משה לישה בלה"ק ושחלה ממנו לם הגעבעים בים חיים בתחית המתים והוח הסיבה לחמר ה' מבטן לחביב לחביב ממלוות יש וכשמעה דבריו הפילה עלמה בים ומבעה ומתה:

ובם' שבות יעקב חלק ב' סי' קי"ח כתב דמי שעבר עברה שחייב עלי' מיתה מותר להבד עלמו משום תשובה, ומפורש כשגדו בירושלמי ברכות פ"ג סוף ה"ד ר' יוסי בר חלפתח היה לחי בחיסטיות וכו' ת"ל החוח נברח בעי מפחי ת"ל לח תסכן בנפשך ת"ל מן נדה ומן ת"ח החוח נברח בעי למפחי לחי' כן ת"ל לח תסכן בנפשך כיון דלח שמע לי' ת"ל ייחות החוח נברח ולח יסוק וכן הוות לי':

ושאול שנפל על חרבו, הי כדי שלח יחעללו בו וכמ"ש מדרש נח פל"ד חות י"ב יכול בשחול ת"ל לך, ותפתרת ישרחל יומח פ"ח חות מ"ח פקפק על שחול וכתב מלן לימח לן דבשיר עביד, ולח ריחה לן דברי ההדרש:

ואף כי עם ישרחל הסכין להשליך חייו מנגד, כל זה רק לם לסכותו להפר תורה, לבגוד בחמונתו לו יפפוך דמו כמים מלהבת הדת חבל לח יזנח לת נפשו בעד לזה שריות לב ודברים בטלים, כי הוח יודע כי לימנו שליט על עלמו ועליו לתת דין וחשבון על חייו ובעל כרחו הוח מי "כי ממך הכל" וזה ההבדל בין להבת דוד ויונתן שהיה להבת חשבון ודעת שכל ומיבים, ובין להבת חמנון ותמר שיסודתה התעללות דם בם ותיה מתפרנת, ומי שמוסר לת נפשו למען להבת רע לין זה מדת נבורה רק רשיון וחלישות, לין זה "הגיון רק שניון דמיון ישכרון, לח שלר רוח רק רוח עוזים, רוח קדים עזה ורעות רוח. זלת החלהבות לם זרה ורגשי חוסים לבל "בני דן חוסים" על החוסים להבנע למשפט השכל לשר יפשוט לותם וירדה בכל יגר מחשבות לב "ולילך תשוקתו ולתה תחבל בו":

ובבל זלת יכולים להרלות למדי על מעשי נודל הנפש של לנשי מופת בקרבנו:

ויעמע

א) **וישמע** אברם כי נשבה לחיו וירק את חניכיו. ב) ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המלכי. ג) היה מולאת והיה שלחה של חמיה לחמור ליחם אשר חלה לו וכו' וגמ' ב"מ נמ. נח לאדם שיפיל עלמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ותוס' ד"ה דכתיב היה מולח בלח חל"ך שהיתה קרובה לחם כבר. ד) דוד ונלית, עבדך ילך ונלחם עם הפלשתי הזה. ה) והמלך היה מעמד במלחמה נוכח ארם ויחת בערב ויקן דם המכה של חיק הרכב. חסירת נפש של אחאב אחרי שהוכה בין הדבקים ובין הסרין בכ"ו לח שכב של מעה רק כי' חתחזק ומומד ביסוריס כל היום כדי שלח יכירו ישראל במכתו ויוך לבם ויברחו. ו) ירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ג מדי שקר המידו של בנו של שמשון בן שנת שחייב מיתה ושלח ליהרג ואח"כ הודו הפלים בשקרם ואחרו חרי שקרין חגן ותפן אבין להגיחו בחייס אחל הבן מתן ואחר לו אבל אם בקשק להניח חשועה על ידיך עשה לותי כאסקופה וברבו (חוצה ברש"י סנהדרין מד:). ז) עובדה דוד עוקבת שהסתכן וברח לבבשן אש שלח לבייש את העבי בנחינת לדקה בפרקסיה (כחובות סז:) כל אלה לח חשבו ולח חשבו את חייהם כי רוח נדיבה רוח ממרום הניעה לותם והימה להם לקו ולמשקלת:

סימן קט

לכבוד הרב הגאון ד"ר דוב

ד ש ו ל יחי'.

אודות אשר נדברנו במאחרו על תרגום יונתן (עי' מערכי כרך שני) בא"ם בחדבר יט. ג. על תרגום הכתוב ושתם לותה לפניו והנחת לותרת יכום ימה קדמוי בחרין סחניח כחשאר בעיקן ויבדקנה בחתני סרי סריפן. והוח תמוה דהח לח בעיקן בדיקה בי"ת סריפות גם בחולין ותי' כ"ת שהתרגום שלך בזה אחר תנהג בני תרן ישראל שהיו בודקין בשמונה עשר סריפות כמ"ש בחלוף מנהגים שבים של שלחה סוף ב"ק סי' י"ח בני ח"י בודקין בי"ת סריפות בני בבל אין בודקין אלא בריחה לבד והשחיך התרגום מנהג בני ח"י של הכתוב כדרכו להשמיך חלות דרבנן על המקרא להוציח מדעת הקדמים שבטלו לגמרי דין סריפות:

הנה סיקר הקו' של תרגום יונתן דחיך לפשר לבדוק הלח ליחת בחולין יח. ושתם ושרף חם שחיפחה כשהיח שליחה לתף סריפתה כשהיח שליחה וח"כ מה בלע בתנהג ח"י שבודקין אחר י"ת סריפות ס"ם בפרה ח"ת לבדוק, ולולח קו' זו מושתם ושרף, י"ל בכוונה תרגום פ"ם ס"ם מג"ח חל"ז שק"ד דהח דבל ה"בח דחיכח לברורי חברי, סיח רק אם יש מזקה נגד הרוב אף דרוב עדיף מ"מ חברייקן. ולכן אף דבבל דוכחי לין לריך לבדוק אחר כל הסריפות הכח בפרה כיון דיש חזקה שמח נגד הרוב לריך לברר:

ונראה דמנהג ח"י שמחמירים ובודקים כל הסריפות הוח בסיפח ר' מחיר דמיים למעופח ומ"מ אפי' לר"ת אחרו בחולין שם דהיכי דלח אפשר חיזה וח"כ הכח בפרה אי אפשר לבדוק מעוס ושתם ושרף ולח בדקו כלל:

גם פסיעת דמנהג זה של ח"י לבדוק אחר הסריפות מאוחר מאד, ומפורש להפוך בירושלמי ברכות פ"ם ה"ג שחיפה אימתי מברך פלי' יום· בן נהורלי אחר משיפתוע לאה שאת אחנבל שחיפחה חשחה משיבדק הסימנים חזקת בני מעים כשריס ופפי' הפשוע דבשחיפה לא יברך עד שיבדוק את הסימנים כיון דחדינא לריך לבדקם וכמ"ש בי"ד ר"ם כ"ה אבל בטרפות ח"ל בדיקה הרי דחלאחד של אי' ס"ל דח"ל בדיקה:

ובעיקר קו' מל"ם פ"ד דפרה הי"ב על הא דחולין ושתם ושרף ממחני' דפרה פ"ד מ"ג הפסיעה ונחתה כשרה, חולי י"ל דאם אין לריך לנחת אף אם נתחה הוי רחוי לבילה ומקרי ושתם ושרף, אבל אלו אי' לריך לבדוק ולנחת אי אפשר לקיים כלל אך ושתם ושרף:

ובבלי יש להעיר רבות על אלופי מנהגי בבל ות"י שהשחיטו מה שלאחר בגמ' ואליין רק בחולין לבד: במערבא בדקי לה בסיפחא בנהרדעא בדקי לה בסיפא (חולין יז:) מוגרמת בא"י לוכלים ובבבל נוהגים לישור (שם יח:) מיחלא ובר מיחלא לישבי מיכל לכלי ובבבל לוסרים (שם חב:) קקיחחא שריא במערבא מלקו עילוה וקרו לה חחוחא (שם סג.) בעי חזילחא שריין ואח לא חיכול ורש"י שבבבל נוהגין בו לישור (שם לג:):

סימן קי

לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם מ'

משה אביגדור עמיאל יחי'

אבד"ק אנטוורפן.

חן חן לכ"ת על ספרו היקר דרכי חשה ח"ב לאשר כולו לומר כבוד וכנוי על יסודות נאמנים, ולאמנן אח אות כי עיינתי בספרו לעיר דבריס למדיס:

א) **בשמעתתא** מ' פרק ח'. דפח"ת לאבל ההגאה דר' יוסי הגלילי דס"ל בב"ק יב: קדשים קלים ממון בפלים הוא ס"פ יסוד

יסוד דכל איסורי הנאה הוי שלו, העיקר חסר מן הספר ולא נזכר כלל בדבריו, ולדרכה מלינו להפוך בפסחים כג. דמתרץ לר' יוסי הגלילי דחמץ מותר בהנאה לף דכתיב לא יראה לך שלך יהיו. ולדברי כ"ת מה ר"ת מלך הא כל איסורי הנאה הוי שלו. וגם משורש ברש"י שם ו: ד"ה דלמא דחמץ שאינו ברשותו לא הוי שלו:

וזה ימים רבים המבתי כתו דילפי' ביומא גם: דדם אין בו מעילה מדכתיב לכם שלכם יהא, למה לי מתרץ בפסחים כב. דמקשה לר' אבהו מדאתן אלו ואלו מתערבים בחמה. דמקרא זה דלכם ילפי' דדם מותר בהנאה דהוי שלכם ועי' ספרי חלק ו' שו"ת סי' ל"ו מה שכתבתי בזה:

ב) שמעתתא י' פי"ח מהבית מ"ם בחלק ו' ס"ג פי"ז לחלק בין נדר לנשומה ושטומה לא הוי דשיל"מ דאין מעה לאחשולי ואין נשאלים אלא מדומק ודאי כן הוא כמ"ש יו"ד ר"ג ס"ח בהג"ה ופי' ר"ל ס"ח בהג"ה וכמ"ש פ"ח ק"כ סק"י בשם בית יעקב ונ"מ על פמ"ג בפתיחה לה' פסח ת"כ ס"ח לות ס"ז וביו"ד ק"כ מ"ז סק"ז שכ' דשטומה הוי דשיל"מ:

אך מ"ם על הס"ך יו"ד ר"ת סק"ח בשם מביא"ם מי שעשה שם בשבע לאסור מספק והק' כ"ת למה לא מכאי חזקת גברא דמוקמי' לי' בחזקת שלא נשבע וכמ"ש מהגה לעריס כ' נדריס סי' י"ב בספק נזירות ונדר מוקמינן גברא לחזקתו בחזקת שלא נדר, ופי' דבשטומה ל"ש חזקת היתר דחזקת היא רק בנדר שאיסור נופל גרס לו ולא בנדר שאיסור לאחר גרס, ולא אדון ע"ז כי אין התלוק מובן לי כלל, אך מ"ש דבנדר ספק לקולא הוא נגד מ"ש בנדריס גג. דספק איסור לחומרא. וגם מ"ש כן בשם מביא"ם פלמו דגם בספק נדר לאסור ובשטומ דמהגה לעריס ומביא"ם מולקיס:

ג) שמעתתא י' סי"ב מ"ם בד' יהודה במתני' מנחות נה: דאמר כל מעשיהם בפיס פליג רק על ר"ק במ"ש ליטמן ובריכתן בתוך לבל בפיפה ואין דומה לת הבבת מודה. ותמוה דודאי ר' יהודה ס"ל דדמי שבת וכמ"ש רש"י שם ד"ה אף לחמת תנור מקדש ודומה שבת. וגם מ"ש בד' יהודה ס"ל בר' אליעזר בשבת קל. דאף מלאכה שאפשר לעשותה מע"ם דומה לת הבבת מדאמר שם ר"י משום ר' אליעזר נוהגיס היו בשעת הסכנה שהיו מביאיס מכושה ע"ם עריס, לי ר' דר' יהודה לאמר מעמו ולא ס"ל כן דהא שם קל: אמרי' פ"ח שבתו ולא הביאו אחמל מע"ם והביאוהו בשבת והי' קשה לתכמיס היאך עושיס כר"ח דשמואי הוא ומוכת שבדין מכשיריס הי' יחיד. גם מ"ם מר בד"ה והגלעל"ד ובד"ה אבל לאנשי מבין. ופשוט כיון דלא דמי שבת ואסור לאפותן הוי ע"ם זמנס כמ"ש תו' מנחות נה.:

וביל"דותי אמרתי לישב לת הרמב"ס פ"ה מתמידין ה"ז ופ"ת ה"ח שכ' כשתם מחני' מנחות נה: לישמעו ובריכתן בתוך ואפיתן בפיפיס ואין דומה לת הבבת וכגמ' הקשו ע"ז ופ"כ דאבריא ומי שבשה ו לא שבה ו כמ"ש הוי שם. והיא קו' לת"ת וכ"ת מפלפל בזה:

דהנה ק' מה פריך בגמ' אי אפייתן בפיפיס אלמא מטור מקדש ולמה אין דומה שבת הא אפשלה בליכה הא במתני' ר' יהודה ור' שמעון מולקיס בזה דר"י ס"ל מטור מקדש ור"ש ס"ל דאינו מקדש ואע"ג ד"ל דת"ק מפשקא לי' אי מטור מקדש ולכן מספק מחמיר דאפייתן בפיפיס ומ"מ לא אפשלה בליכה כיון דכלי שבת אין מקדשיס אלא בזמנס, ואף שכאבו תום' דף נא. ד"ה אפי' כיון דלא דמי שבת הוי מלאכתו אל הוי מפ"ם זמנס. אבל אם בפק הוא ד"ל דמפ"ם הוי שלא בזמנס:

ונראה מ"ם שכ' בשטו' הר"ן סוי' נ"א אי שלא יהי' בטיר ביום שבת אי יכולים להחזיר בין השמשות דאין מחיריס לת הבדר עד שיחול וכ' דאלו במלוקת הראשונים אי פד"ה רק מדרבנן לאומרת אי לא"ם שחייב לגאת מן העיר קודם שבת לפ"ב כיון דמדאו' אינו חייב לא מקרי אל הבדר אבל אי פד"ה מב"ם לאומרת מקרי אל הבדר, ב"ב אי פד"ה מן התורה לאומרת מקרי ברב שבת זמנס אבל אי מן התורה לקולא אף דאין דומות שבת מ"מ כיון דבפק הוא מ"מ אינן בפפלות בליבה אי נאמר בע"ם דאין מקדשיס אלא בזמנס ו"ל דילמא דמי שבת ואין ע"ם ודאי זמנסי ולכן רבא דאמר הקשה אדם הקה בנרול, לשיטתו דס"ל פד"ה מב"ם לאומרת בשעת ספיקא דאו' ומב"ה בעיר הוי ע"ם זמנס וגפפל בליבה אבל הרמב"ם דס"ל פד"ה מדרבנן לאומרת עיר פוסק בהחמת דמהני' לאפייתן בפיפיס ול"ק דאפשלה בליבה משום דמלד בפק לא הוי ע"ם זמנס. ואף דהוי בפק כרת וכ"מ בתב ע"ם מפ"מ פי"ד דבאומו כרת גם רמב"ם ס"ל בפפק מב"ת לאומרת. אך מהרי"ם מ"ב יו"ד כי' ו' תולק ע"ז וכתב בביח בנהת תלמיד דהרמב"ם עלמו הזכיר בדבריו דין עריות ושבת והבך איסורי כרת ניעהו:

ואמרתי עוד לישב דהנה הרמב"ם פוסק פ"ב מעשיר ה"ד דמלות נריכות כוונה וכ"כ בי"ח ס"ם מקפ"מ שכן דעתו, והק' עליו למה לא פסק כרבא בר"ה כת. דהתוקע לעיר יצא דמלות אין נריכות כוונה. אך הרמב"ם פסק בפ"ג מפסולי המוקדשים ה"כ דכלי שבת אינן מקדשים אלא מדעם ולא לאחרי' בחמת לשמן קאי והוא הטעם דמלות נריכות כוונה, ומב"ה פוסק הרמב"ם בהחמת דמתני' לפייתן בפיפיס ואינן דומות לת הבבת ואינן בפפלות בליבה דמחנה עליהם אלא יקדם הלחם עד למחר אבל רבא דס"ל מלי"ב דבחמת לשמה קאי ע"כ ס"ל כלי שבת מקדשיס אף אלא

לדעת

לדפס מש"ה לחמר הקצה לחדש שהוא קצה כנרחל ולף דלפי' לא לין לריכות כחוב מ"ח לס נחכוון להפוך לינו יולא כמ"ם חו' נרכות יב. סד"ה לא וכוכה לם. ד"ה עובר ול"ב לפי' לרבא לס יהנס כפי' שלא יחקדם עד למחר לא יפסלו בלינה, לף לין דעם זו בכורס והרא"ה חולק כמ"ם כ"י לא"ח מקפ"ם ומוכי לחכן ר"ם כח: ד"ה לחלחת. ופי' בהג"ה לחברי ר"ם כח: שחולה נס דין נדה שנלחלפה ומוכלה כחולין לא. נכחי דמלות לינו לריכות כוונס:

ד) שמעתתא י"ד פי"ח. מס שכ' על קו' חפלרת ישרחל נדרים ס"ד לוח ס"ו למה פנול לוסר כשלינו שלו מ"ם מכלחים דכ' חו' יכמות פנ: ד"ס לין דחלו כמחשבה ומכ"ם פנול דרך המחשבה לכורה וכמחשבה לין חדם לוסר דבר שלינו שלו, חי' כ"ח לינו מוכן דבודחי פנול יומר חלו כמחשבה מכלחים, וגם מ"ם מפקירה בשנות. הלח קיי"ל דמקירה בשנות לא חי מקירה, ופי' קונסרם נכורם שחוגים לוח לי' ג' ח ופוד:

סימן קיא

בא לידי ס' מי נפחות על יכמות ופיינחי בו והנני מחפלח מחד על דבריו:

א) דף כ: לא שמעלתו לחילונים. מביח קו' חוסי' רפק"ח על המשניות כשחיכת דברי רש"י יכמות לח: ד"ה והלכה נרחה שכ' מחשר חלד פרס לחילונים ומבואר דהיח חלינה דרבח דחפי' הכיר בה לינה פוסרת נרחה ומיד כדבור הלכו כ' רש"י דחילונים מקח מעות והיינו כרי לחפי, והמחבר מחמה עליו לין לחפשר דמשנה ניטין פ. המובלה שם הכוגס יכחתו מיירי בהכיר בה. חלו הכיר בה שחילונים היח לין יכס לוחה. גס מקצה למה בדף יב. לח מקצה מחחני' ז' על כ' חפי חלח ודחי משום דר' חפי מיירי רק בהכיר בס ומחני' ז' ע"כ רק שלח הכיר. ורש"י בדף לח: שפי' מחשר חלד כחב זה להוכיח דמיירי בשלח הכיר:

ולא לחמר כלוס, דפשוט מחני' דניטין מיירי שהכיר בה בשלה לבל היכס סמך על רוב בנים ולח ידע שהיח חילונית. ולף דהכח בדף יב. דייק מ"ם ומלחו שלח הכיר ל"ק דבניטין קלי ומלחו לבל היכס שהיכס לח ידע, ומה שהק' למה לח הק' על רב לפי מחני' ז'. פשוט דהי' לריך להקשות מחני' ריש יכמות שהוח עיקר הדין ולחר שהיכן דמחני' מיירי בלח הכיר לין לו עוד מה להקשות מכס:

ומה שכ' דגס לפי חלוק הגמ' הח פשוט דר' חפי מיירי רק בהכיר בה, דלל"ב לינה נרח חילונית, לח משמע כן מחי' הגמ' יב. כלן שהכיר בה, דמבואר דבמחלה לח ידעינו כלל דר' חפי מיירי דווקח בהכיר והי' ס"ד דחפי' בלח הכיר בה פי נרחה נרח עדוה משום דיש"ל לף בלח הכיר בה מ"מ לס בעל לרייכה גס כפי' דמב"ם פ"ד מלוות ה"י לפי' לח"מ שם וכיכ דשב"ח ריש יכמות בשם ר"ח בספר הישר ורש"י ניטין מו: ד"ה משום (ותולקים ע"ל, חו' יכמות כ: ד"ה לו וכחוכות עב: ד"ה ע"מ ורשב"ח ניטין מו: ורין כחוכות ק, דעחס דח"ל גמ, וג"י ריש יכמות כחב דבפי גס מדרבנן. וכיש שמואל קל"ה סקי"ס כחב דגס דמב"ם שכ' מקודשת מיירי רק בהכיר דלח כמו וש"ע שי' מ"ד, ופי' ט"ב מניעה לה"ע שי' ע"ח דרמב"ם כחב כן רק בגדולה ולח בקטנה). וגס מלחח דסשיטח למחבר זה דלא לפשר לומר דר' חפי מיירי בלח הכיר משורש להפוך בירושלמי יכמות פ"ח סוף הי"ח דר' חפי לח הכיר בה לרחה פשורה מיבוס:

ועיקר קו' הרשב"ח לח הוי כמוח השערה. ומה שכ' דמ"ם רש"י לח: מלשר מלד, הוח להוכיח דמיירי בלח הכיר, לוגס דברים כלל:

בו דף סו: כחב דרש"י וחוס' שם כ' דבית שמחי דס"ל מוהל היולח מן החיתים שלח ע"י כחיפה לינו מעמח וע"כ כיון דכמנחות פו. ליחח דשמן למנורה בעי' שילח מעלמו ולח ע"י כחיפ ל"כ לח נטמח שמן המנורה כלל, וכל גם חנוכה לב"ם רק משני חנוכה המחנת שעשקו מלכי יון כמ"ם כמחוח פ"ח מ"ו, וכיון דבשבח פו: ליחח רלחטן לחנוכה המחנת ופ"כ הרלחטן מחוכח יומר ולכן דמח כ"ם שהרלחטן עיקר ופוחח והולך:

לא יחומן שיחחר לחד דברים כחלו, נרלח מ"ם דשמן למנורה יולח מעלמו מן החיתים ולח ע"י כחיפה, הוח נגד המפורש וויל קרי בי רב כחיפ לחחור וכמשנה מנחות פו. דחיפ הרלחטן מנרגרו נרלח הזית וכוחב יכו'. ופשיטח דשמן היולח מעלמו פסול למנורה, ומה שכחיב מ"ם רש"י וחוס' כמוהל, פשוט שמוהל לינו שמן ופי' מהרוח פ"ם מ"ג מוהל היולח מן החיתים מהור ומכשירין פ"ו מ"ם סלי זיתים ועגינים שהמשקין היולחין מהם שלח לרלון עיהרים לבל שמן הלח הוח משבשה משקין כמ"ם מכשירין פ"ו מ"ד:

ומ"ש דלכ"ם לין הכס מפני המנורה רק מפני המזבח. לס לחמנס שרש"י מנילס ל: כחב שקורים בחנוכה בנשיחים משום חנוכת המזבח וכ"כ מהרש"ל שבת כח: ד"ה מלי דנקרח חנוכה על שם חנוכת המזבח וברכי יוסף לא"ח סר"ע. לבל ל"ל לומר דשמו בשביל המזבח חנוכה שמוש ומה זה ענין לנרות, והוח נגד גמ' שבת כח: מלי חנוכה דם"ר

ת"ר וכו' ממתו כל הסמיס וכו' ואין יפלה על הדעת שב"ם תולקים על עובדת זו. ומ"ם בסביל מזוכת מזבח יום לחשון מסובח כמ"ש שבת פו: לחשון לחנוכת המובח. ליתח שם דבר זה כלל:

ומה שהביא מי' על הקושיות הידועות ממשקה בית מדבחייה דכן, כיון דאמרינן כת"ו נב: דבעי בה פרילים וחללוה ליבו עוד משקה בית מדבחייה. זה ליבו חדש ונודע בין החייס מי' ס' גם לשושנים דף יח. בשם שוחל ומציב ותולדות יצחק:

ג) דף עח: מתמה על רחב"ם פ"ם מק"ם שהסמיס תוקימתא דרבא יבמות שם שהיו תבין ותתו מבושים בבית התסורין וכתב שבושתי כליו לא הסירו בזה דבר. והיא קו' שפר המלך במקומו:

ומתרץ מפני שק' על רבא הא לית זה תוסס בגוף הילד דהא הילד רחוי למילה אלא שתכיו תוסס וזה ודאי מעכב על הפסח וס"ו מפרש דרבא מיירי שנחתך הפסח למולים ולערלים בשעה שהיו הבושים בשחת הפסח פ"י שלוחן שנחתך נס בעד עלמו וס"ל הפסח כשר אבל בשעת תכילה מילת בגס מעכב עליהס, ועפ"י זה מיישב השמעתא הרמב"ס:

והנה כל הדברים ינעיס, והוכות בשברת שם רבא הוא בלי תופלת, כי בודאי דעת רבא רחבה מדעתו ומכרעת. ועי' שפר המלך שם שכתב דאין לדחות ולחלק כן דרך תוסס בגוף המילה ליבו מעכב ולא תוסס אחר ומביא רחי' מדברי רבא אלו:

ומה שנוחר דמי' מבושים הכוונה היא שנחתך למולים ולערלים, הכל הבלים הוא.

ז) תיבי יודע למה התאחר על תבי הילד ואתו לתבשם בבית התסורים לתגס, הא יכולים להיות בני תורין בכל אדם רק יאמר שבשעת עשי' נשחט הפסח עליהם ועל תים אחר שאין לו בן ערל ות"ב העשי' בשרה ומ"מ פסולים לאכול (ובאמת הקשה כן בס' ערוך לנר). ב) אלא רש"י כתב שנחתך בשלית עליהם ולא כי' שנחתך גס בשר עלמו. ג) למה הוסיף רש"י שבשעת תכילה בשר יאלו מבים המוטר הא לדבריו אחי' מדיין יוצאים שם מ"מ תסורים לאכול:

אבל בחמת אין להקשות מנחתך למולים ולערלים הוה לא מקרי עשי' כשר בשעת עשי' כיון דמלד אבי הילד הוא פסול ורק כשר מלד אים אחר, ולבר זה כתבתי בספרי ח"ב סי' כ"ה דהפי' למולים ולערלים כשר פייט דהוי בנשחט למולים לבד, והערלים כאלו לא שחטו עליהם כלל:

סימן קיב

שמתי עיני בגליונות מספרו על הירושלמי מהד"ם שמסר לי כ"ת בשרב. והגני מעיר בזה דברים אחדים לאות כי שמתי עיני בם:

א) בירושלמי ב"ק פ"ע ה"ג חילפוי לתר נשבע לו קודם הפסח (קלי על חמן ושבר עליו הפסח דאומר לו הרי שלך לפניך) אחר הפסח משלס לו חמן יפה (אס תבעו קודס הפסח ונשבע לו ואחר הפסח הוא לו לריך לשלס חמן יפה וראוי לו הואיל שנשבע לו קודס הפסח בעי למיעבד השבה מעליא על שפת השבועה), ומגיה כ"ת משלס לו תומם יפה תחת חמן יפה:

אי אפשר לגרוס תומם, דאס קלי על חמן שמשלס קרן ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך ניחא לשון חמן יפה, כיינו דאינו תשלס אותו אס החמן שעבר עליו הפסח אלא משלס דמים וכמ"ש רש"י בב"ק פ"ע ס"ס כ"ה בעי רבא נשבע עליו מהו וכו' ולא מיכפר לי' עד דמשלס לי' דמי חמן מעליא, אבל בתומם תיבת "יפה" אין לה פירוש והיא מיותרת דאין לך תומם שאינו יפה:

וגם לפי מה שמניה כ"ת א"כ רק התומם משלס אבל על החמן יאמר הרי שלך לפניך ומה שאמר בירו' אע"כ בכל מודים בחמן שמשלס, לריך להגיה בכל מודים בתומם שמשלס רק התומם אבל על הקרן יאמר לו הרי שלך לפניך ואינו משלס, ואין יתכן שבזה בכל מודים, והלא בבבלי ב"ק קה: מסקינן רבה ורבא להפוך דגס הקרן משלס וכ"ם רמב"ם פ"ג מגזלה ה"ה ורא"ם, והרי"ף שהשמיט דין זה אבל אין נודע שחולק ועי' נו"ב קמא חו"מ כ' מ"ם בכוונתו:

ואם יאמר כ"ם דבבבלי ליתא רק אס נשבע אחר הפסח אז א"י לומר הש"ל אבל בירושלמי דמיירי בנשבע קודס הפסח שפיר אינו משלס הקרן, אבל הלא כלפי לייא דקודס הפסח עדיף דאז הי' החמן בר דמים, ואס הדין דאחר הפסח משלס קרן מכ"ם וק"ו אס נשבע קודס הפסח בזמן שהי' החמן בר דמים דמשלס הקרן:

ונראה דאחר הפסח אין ב"ד מחביעים אותו כלל כיון דאין נופו ממון ודמי למ"ם בשבועות לג. במשביע עדי קנס דפטורים ומ"ם הכא קה: כיון דאי מינגב בעי שלומי לי' ממונא קא בשר לי' זה הוי רק נזרס לממון וכגזרס לממון הא פטורים אס בקנס, וכל דין זה בגמ' מייירי רק בקנס ונשבע מעלמו וכמ"ש ב"ק קו. בנשבע מן לב"ד. וא"כ ל"ש מ"ם מל"מ פ"ג מגזלה ה"ה דאין לומר דהשתם

דהשתים הריי"ף דין זה דרבה נשבע עליו משום דבעי' שבועה בכ"ד ועכשיו אין לנו סמוכים, דהכא אפי' נשבע חוץ לכ"ד מייב, הא מדיפא הוי"ל לומר דשבועה זו בכ"כ מיירי חוץ לכ"ד דהא על פערת בעלמא אין מחייבים לומו שבועה (וי"ל הלוי במלוקת רמב"ם ורשב"ד פ"ה מטוען ה"ב לו נשבעים על חביעה הבאה מחמת קרקע):

ונם לי נגיה חומש. נחפוס דמשלם חומש לף ש"ל לשלם קרן. והלא הרמב"ם ורש"ב ומל"מ מתליטים להפוך, דאי אפשר לחייב חומש אם לומר על הקרן הרי שלך לפניך. והוא דלא כמלן, ובודאי כוונת ירושלמי דחייב על הקרן וכדקיי"ל:

ויש להעיר דמ"ד זה בירושלמי מילפיי הוא לילפא כמ"ש בפני משה, וכרול הוא עי' תמורה כה. בפי לילפא לחמר על הלקח וכו' וכ"כ בירושלמי פאה פ"ו ריש ה"ג לילפא, ובחרומות פ"ו סוף ה"ב בהלכה זו גורס מילפיי, הרי דמילפיי הוא לילפא ולילפא פ"ל בכ"ק קו. שבועה קלה, ופ"כ י"ל דכמו דשבועה ממייבו לענין לוקמין שם הכא נמי יש יסרון לשבועה, דגרסה דף שיכול לומר הש"ל מ"מ בדיני שמים חייב משום שנרם היזק להגנזל ולכן כיון דנשבע אין לו כפרה עד שישלם ההיזק בדיני אדם. ולילפא לשיטתו:

ועי' במל"מ שם שכי לתרן סחורת רבה דבדף קה: מספקא לי' אי נשבע לומר הש"ל ובדף קי: פשיטא ליה אי יורשים הוו הכהנים לומר הש"ל לף דמייבי לאחר שבועה, די"ל דשבועה זו בגזל הגר היא בדרך אם חמלת לומר, והכי קאמר אח"ל דאף בנשבע מלי אמר לו הש"ל גבי גזל הגר מהו לולי מקבלי מתנה הם, ויש לדון ולומר דא"כ מייב בודאי לשלם כמ"ש תו' בחוטות ע: ד"ה אי דכש"ם מוליאין ממון והכא הוי ס"ס, ספק דחיבעית רחשובה כיון דאלו מנגב וכו' וספק דמקבלי מתנות הוו:

ב) ירושלמי כ"ב פ"ם ה"ג ריב"ל אמר חולקים לקטנים במקום נדולים

אלא שמדו קטנים ומלאו דבר יחר ומימו. תמה כ"ת למה לא הביאו מכאן רמ' לדין דבב"ח כתו"ם רפ"ו ס"ח דהא דחולקים הוא דוקא בשמיטו אבל בשחם שוחפים ניהו:

לא נראה כן, כי לפי פי' מר פי' לו לירושלמי להביא דין ריב"ל למעלה ס"ם יש נוחלין ה"ט על מתני' הגיח בנים נדולים וקטנים אין הנדולים מפרנסים על הקטנים וכו' אלא חולקים בשוה כי שם מקומו ולא הכא. וגם למה הביאם ריב"ל רק חולקים לקטנים הא גם הנדולים יכולים לחלוק כמ"ש בחתני' שם ולא הקטנים נזונים על הנדולים, וגם לפי' זה אין ימכן סיפא שם ר' לכאו אמר נשבעים להם תי"ר מנת כל המוליא מחכרו וכו' הלא לא מיירי כלל לענין שבועה וע"כ כולהי הפי' כפני משה וקאי על מתנה זו דמי שמת טיי"ם:

ובאמת לפי' רשב"ם דמתני' דחולקים מיירי בשמיטו, הני שהי מפניות אלו (כ"כ קלם. הגיח וכו' וקמ: הגיח וכו') הם אחדים ואין אחד. דשתמת שוחפין הם בכל, כמ"ש רמב"ם רפ"ם מתנלות ורק אם מתו לו מתפרדים בין ביוקר מזונות ומלבושים ובין בשבח עבודה יחילה. אבל לרי' יצחי' בטור רפ"ו ויש מי שחולק בש"ם ס"ח דש"ל לפי' שהקו לא אמרי' דמתלו ויכולים לחבוע המומר ק' מ"ם מחתני' קמנ: דאף שהשניתו נדולים השכר לאחלפא, ול"ל דאש"נ דשבשת עבודה שחמת לשוחפות כל זמן שהיום חומרים ראו מה שהניח לנו אבא מ"מ במלבושים מיוחדים ומזונות יחרים שאני דאפי' בשחם ובשהיקה לא מחלו:

ומ"ש כ"י בחתני' קלם. דרבי' לרשב"ם דוקא בשמיטו מן החוספתא, כוונתו לחוספתא שם"ח שכ' והיו נדולים מזונים ובאים בשהיקה וכן בבנות שם לא יאמרו קטנים הרי אנו מזונים כדרך שמזונתם אחם ומפרש דמשום השהיקה שלא מיחו אינם יכולים לחבוע נגד מה שהולילו הנדולים יומר מהם:

ג) ירושלמי ע"ז פ"ב ה"ג מעשה בחסיד אי' שהי' מנגנל בגילוים ולקה בדלקת וכו'. כתב כ"ת דמנגנל הפי' לוכל לו שוחה וכמ"ש בחוטות סז: ע"ת שחנגנל שמי בעדשים, לא כן הוא כי אין נגנול לשון מכילה רק בעדשים נקט לשון נגנול מפני שעדשים הן מנולנלות וכמ"ש בש"ב מז: מעשה יעקב אבינו של עדשים מה עדשה זו מנולנלת וכו'. והכי הפי' כמ"ש פני משה ואין זה לנלוג כפה וחרשומות כמ"ש בש"ב שם. לנלג עליו לוותו הלמיד אלא שהי' מיקל בגילוי וכמו בנזיר בפ"ה דנזיר ה"ב שהי' מנגנל היינו אלא שמר לה הנזירות כראוי:

ומה שהק' כ"ת אם עבר על לי" גלוי לין נקרא חסיד, י"ל לא שחלק על כל דין של גלוי, רק שהורה להקל בחיזה פרט מהם נגד הכלל דספק סכנתא לחומרא וכמ"ש בחולין מט: בסמקה דוכבא דרבב"י החמיר בר' שמעון דיש בדבר מקום גלוי מקום סכנה נפשות ומ"מ רבה החיר וי"ל דשוגדת דהכא לא הי' ביין רק בדבר, ולף שבחרומות פ"ח ה"ג גורס בגלוי יין לף הכא בפ"ז הגירסא בגלויים (וי"ל גלוי יין הוא משוב מן בגלויין). וגם עי' כ"ק פ. כעין זה מעשה בחסיד ר' וכו' הגילו לו עז וקבלו בכרעי חעמו וכנסו חבריו לבקרו וכו' אמרו לסחים מזויין בביתו של זה לפ"ם שהי' חסיד בכל דבר. וגם י"ל כמ"ש כ"ק קנ: דחשבבם והדר אי חסיד ודומק:

והעיקר

והעיקר כ' דחלינו ממש כפובדא ז בפרוכין כם: לח יחכל חדם בלל מפני נחש שבו ומעשה בר' חגיגא שחכל חלי בלל וחלי נחש שבו וחלה ומפה לחות ובקשו חבריו רחמים עליו וחי' מפני שהשפה לריכה לו, וכריטב"ח שם שבדלתי הי' לחוב כשלמו שעבר על דברי חכמים. והטעם י"ל דר' חגיגא לעיסתו שבעת כה' וכמ"ש תולין ז: שקול לח מסחייע מילתך חין חדם נוקף חלבנו כחיב ושוד שם ח"ר חגיגא חין חדם נוקף חלבנו מלמעה חח"כ מכרידים פליו שלמעלה, ולח דים קלת לחלק חבל הלח מליגו דשות דסומכים על הנס בספרים סד: חביי חמר נגעלו חנן דסמכי' חניסא ופי' חוי"ם לחטות ס"ה מ"ה לח הפילה חשה כשם רב"י שחלו הפילה לחבור ליתן לה וכ' שם חוס' יוה"כ מפני שהכהנים סחכו על הנס ולח החכילוה:

ד) ואשר הקשה כ"ח לי היום בקידושין מב. על ר' נידל חמר רב דילוף שליחות מיבמה חחד. הח ח"י מוחזקת מחכוחיו כמ"ש כ"ב קיע: וח"ל שום שליחות וכו'. לק"מ כי לף שמוחזקת מ"מ כי' לריכים להשוות חלק כל חחד וחחד וח"כ היו כל ישרחל לריכים לחלק חת החרן בשוה וכיון שכי' דו שהנשחים יחלקו מוכח שליחות חי זכי'. וגם למסקנת הגמ' לח כי' שם שליחות ולח זכי' רק קלי לעניו יחומים שחשחידים להם לחשרופים. וגם הלח בב"ב שחולל חולק דחינה מוחזקת וכן קדושין כו. דכי ר' יחשעחל חנח וירשחם וכו' בחה ירשחם כיבוכה וב"ב דחינה מוחזקת ולריך קנין וח"ל דנם רב ס"ל כן. ומ"ל עפ"ם שורי חכן ר"ה יג. לחוס' דים לגוי חלק בחרה ושלו בבירה ורב ס"ל דחין בבירה וכמ"ש חו' גיטין מח. ד"ה חי לחו. גם כ' כל מ"ם בגמ' ח"י מוחזקת מ"מ עוד לח סיחה שלשם שמש ורחי' מרש"י לך (יג. ז.) והכנעני והפריזי וכו' ולח זכה כם חברשם עדיין ותולי רק לעניו בטורה מכני הח דח"י מוחזקת דלח הוי רחוי וכמ"ש ב"ב קכג: בחכירי כהוגה הוי מוחזק עשום דודחי יחנו ליד כהן זה ה"ל ודחי יקיים ה' הבטחתו ושבועתו. ומ"ש בפ"ז נג: מכדי יכושה להם חחבוחיהם יש לחלק:

סימן קיג

לכבוד ניסי הרב החריף ובקי בחדרי

תורה החסיד מ' יצחק פאקובר

יחי' בסוסנובצא.

אשר הקשה ברש"י עזרת נ'. יא.) וחשחים לית לחן על חשחשם שכי טורחת שעה היחה. והלח בכריחות יח. חחר כ' חסדת מלחד שעלן שפחות מרופות בעלו. ולמה כחב רש"י נגד הגמרת. קושיח נדולה היח:

ונראה דרש"י לשיטתו בגיטין לו. שכחב שלח כ' יובל בניח שני והקשו עליו ביחוס' ד"ס בוחן מנמ' ז דשפחה מרופה היח חלים שפחה וחליה בח חורין המחורסת לעבד עבדי ועבד עבדי ליט נוהג חלח בזמן שהיובל נוהג וכחבו חוס' דחין סברת שהביחו חשם על שבעלו שפחות מרופות בניח רחשון כמ"ש בהוריות ו. חבל רש"י בחשת מפרש כן שבעלו בימי לדקי' וכ"כ רחב"ן בגיטין דהי' על חמח דור לדקי' וכמ"ש בחחורה כו: על לפירי חבחח שניח עשר על ע"ז שבימי לדקי' וכ"כ רשב"ם שם. ולף שהיחה חשחת שמחו בעלי' חחרי בחחורה דהורחת שנה היחה וכל שבחשחת חחה בחשם רופה עד שיסחחב כמ"ש חמחרה פ"נ ח"ד ופסחים נג., וזה כוונת רש"י דהורחת שנה. ולדעתו ז כוונת ר' חסדת בבריחות:

אך הדבר הקשה לפי מ"ש בגיטין מג. דבחליס שפחה וחליה בח חורין קדושין מופסק וכן הלכה בהם"פ ס"ם מ"ה, ור' חסדת הוח כחחן דחחר שם. ח"כ ר' חסדת בבריחות לשיטתו שפיר חחר שהי' חשם שפחה ולח מיידי בעבד עבדי ולח שחחרסה ליטרחל וכן מחרן בחחת שרשב"ם ניטין לו. סד"ה והח קח' חוס' חל רש"י דחייבי ביטרחל. וחפורם כן בירושלמי קדושין פ"ח סוף ה"ח ר' חקיבח חוחר בחליס שפחה מחורסת לבן חורין שכחוב מדבר. ורש"י בעלמו כחב כן גיטין מג. ד"ה וחם לחשך וכם ע"ב ד"ה נחרו דשבח עלי' בחשם ח"ב לחה לריך לפרש דהורחת שנה היחה. וגדולה מזו כחב רש"ם גיטין פ"ד סי' ל"ז דחף למ"ד בחלי' שפחה דחין קדושין מופסק מ"מ חייב חשם וכ"ד רמ"ה שם:

אבל לפ"ז קשה לחה בבריחות יח. ליחח בבריחח חלי' שפחה וחלי' בח חורין מחורסת לעבד עבדי דוקח וכן רמב"ם פ"ד מחיסות סי"ז ופ"ג מהל' סי"ג ורש"י בריחות יח. ד"ה לר' יטחעחל דוקח עבד עבדי שרבו מוסר לו שפחה כנעניות וכ"כ רש"י חוחם קדושים, וחפורם בפי' המצויות לרמב"ם בבריחות ולי לפשר זה חלח בשחסה מקודשת לפ"מ שיש לו קדושין והיח לו מוחרת ולפיכך יש לו בה קנין שכ"ל הרי דוקח בעבד עבדי כיון שמוחרת לו יש חיוב חשם ולח ביטרחל חחר חף דקדושין מופסק מ"מ כיון דחסורם עליו חין חשם, ומוכן ש"ש מ"ם בבריחות שם דבפי' שחחה בעולה וכפי' שחחה בניחה בהיחר ולח בחיסור:

ועי' חטלרם יטרחל פחיחה לקדשים פ"ד סי' ל"ח שכ' שחשמע מלשון רמב"ם פ"נ מחנוות שחיל שחפי' בבר בעולה, וכוח חלח דחפורם כן שם פ"ם פ"ח ופפי' בעולה וכ"כ פ"נ חה' חיסורי ביחה שם"ו:

ועי' שוטנת הפחקים כלל ד' שהקשה כן לנה לריך דוקח מחורסת לעבד עבדי הח נם ביטרחל חפפי קדושין ופי' דכיון דביטרחל חסורה

לו מן התורה ובכלל בכריתות הם דברי ר"מ ור"ש לשיטתו דלין קדושין תופסין בחייבי לאוין, ולפלא שלא הביא כל המקורות הנ"ל. ופוף סוף לין הכרע בדבר ובפ' שלשה שרי' בחדש פי' ע"ו מוכיח בריחות דלין שפחה תרוסה אלא במשרפת לע"ש ולא ליעדלא:

והיותר נראה דהנה חלי שפחה כייטו שלחד מן השותפים שחרר חופה וחה רחוק מלר לומר שהקהל בימי עזרא חעלו בחלי שפחה שהות מקרא דלא שכיח כלל. ועי"ש כמ"ש רמב"ן ורשב"ץ ור"ן בגיטין שרי' מסדא לחר כן חליבא דחלריס בריחות יל. דבשפחה כנענית המשרפת לעבד כנעני הכחוב מדבר וכי' קשה לרש"י הא לין הלכה כן חלא כר"ש ורחב"ש דדוקא בחלי שפחה חייב ופ"ו פי' רש"י דהורחת שעה היחה לחייב לף על שפחה ודלית המשרפת לכנעני וכמו שהקריבו לפירי חעלת משום הורחת שעה. שוב בח לידי פי' הגלון מלכים על מזרח והקשה כן וחי' כשין זה:

סימן קיד

לכבוד בני יקירי הגלם החריף ובקי

מר דוד יחי'

אשר שלחני בסנהדרין קיח: לר"ל דחין מולקין עיר חחת לבני שבטים דמקשה מיהושע כח. מ. שריס חשש מחח שני השבטים הלזה וחי' לרבע מהלי וחשש מהלי, וחמהה לין לפשר כן הלח העריס המסורסות הלזה היו שמוכה מיהודה ורק עיר ל' "עין" היחה משמעון כמ"ש בדברי הימים ל' ד' ל"ב ורש"י יהושע ט"ו ל"ב (ומי' דברי הימים ל' ד' ל"ב שין ושלן נחשבו לשחים דלא כמ"ש מלכים שם ו' מ"ד דשלן היח עין, וכן ביהושע י"ט ז' עין רמון ושלן שחים, ובהשמוט מלכים לדש"י חזר בו וכ' שהיח עיר לחרת). חה שגיס לחדות שעשל לוחי כן רב ככבד ל' יחי':

אבל כ' פשוט כיון שלחלת שמעון היחה בחוך נחלת יהודה י"ל שלחש"כ נחנו בני יהודה חת העריס לשבט שמעון. ואלה חברון נשלר ליהודה וכן כיח שמש כמ"ש בדה"י ב' (כה. כח.) וכן יוסף כמ"ש בפ' חבואת הלרן להרב ר' יוסף שווירן דף קכו: וכן ודלי דביר לשר לבד שחניחל, וח"כ היו חרבע ליהודה וחשש לשמעון חפ"ש שמחחלה היו שמוכה ליהודה:

אבל בנרחשית רבה ויחי פל"ח פי' י' חמר שעשה מכל שמעון היו וכמ"ש יש"ח ועי"ש דחשש גם דביר נפשע לחש"כ לשמעון ורק חברון ויוסף וביח שחש נשחרו ליהודה כמ"ש בחבואת הלרן דף הכ"ל ממחקרי לרן ע"ש המליחות:

ובודאי דעת הגמ' כי חלו הי' רק עיר לחת לשמעון לח ילדק לכחוב ע"ז עריס חשש מלח שני השבטים הלזה:

עתה רחיתי כי קושית זו שכל הנ"ל חיים ברלין מהגלון מלכים ושי' בהשמוט דס"ל למלכים מס שהביב וכמ' מביב דבר יו"ל סי ס"ד מ"ם בחליכות:

ב) ואודות הפיסין שבסוכה מט. וגג. חבחים סח: וירושלמי סנהדרין פ"י ס"ב. ולחמש קשה על מ"ם סוכה גג. וירו' דקשה חהומח ושפי למשפה שלמח ושסשפק דוד לי מוחר לכחוב שם לחשפה ולהשליכו בחהום ולחירושל הביב להיפר ק"ו מסוסה, וכי לח ידע דוד דבמקום פקוח נפש חומרו כל החסורים ולין לומר שבלחמ ידע חלח שלח חפץ להורות בפני רבו כמ"ש רש"י דבמקום פקי"נ לחמרי' ביומח סד: ולין לריך ליפול רשות מב"ד וירושלמי שם ס"ס פשוטל ס"ו שוסף דמים. וגם למה הולרך לחירושל ללמוד מסוסה ולח לחמר פשוט משום פקוח נפש, ולף דלהחנלים ביומח שם. שלמדו דפק"ל דוחה שבח מקל ושומר לין נפ"מ שם שלמד לחירושל מק"ו דסוסה דלחת הוח מק"ו זה לח זה לך שמוטל שם הח לומד מומי בהם וחם למוד יוחר מיב כמ"ש דלים לי' פרכת וכל ק"ו לוכח למדמי:

ודוחק לומר כיון דכ' ואחלחם לח מזבמוחם וכו' לח משמע כן לה' חלקיכם והחורה פלחה לחי זה במלוה לחבד ע"ז ולמחוח לח שמה כמ"ש רמב"ם בספר המלוה ל"ם ס"ה ושוך חל"ו הי' ס"ד דחי' ממיקח הסם כוי לביזרייכו דעבודה זרה ולח ידחה מפני פק"נ עד שמשש לחירושל זה מסוסה:

ויותר כ' כמ"ש רמב"ם בפי' המשניות יומח פג. דלכן מי שאכל כלב סומה לין מלכילים לוחו מחלר הכבד שלו משום דלין זו רפוחה מבעית רק בדרך סגולה ולין מוברים על המלות רק ברפוחה שהיח בדרך הטבע והכח נמי להפיל לח הסם למים דלין זה רפוחה מבעית לח מליבו להחיר חבל לח יעלה לחוכה להקושיח הל"ל על רש"י שב' דלסור להורות בפני רבו דרש"י לח ס"ל חלוק זה כמ"ש שם ביומח פי' לחר משום שחיבה רפוחה נמוכה ושי' ספרי חלק ל' סוניח מ"ו לוח ב' מ"ם. וגם לחי' לחירושל מסוסה ליבה מכרעת כי י"ל החם נוחה הכחוב היח חבל בכ"ד לחפי' שלח בדרך הטחחה לסור:

וקר רש"י מכות יח. ד"ה נפש חזקה, דשובדת דקיון הנורן חלרוגה הי' לחר מות לחירושל, ולולי הי' החטשה כשלמר לו נפן כל לחר בלבך לך עשה ושם החל לחפור יסוד פרס בח חלין נפן בנבוחה חדשם שלח יבנה:

ועי' דברי יבכר סי' ע"ו ושי' כ"ח ושי' ע"ח:

סימן

סימן קטז

לכבוד האברך החריף מ' אלימלך
נ"י בן הגאון מ' שאלתיאל
דומ"ץ דסטאשוב.

אשר הקשה בב"ק קי. תוס' ד"ה מי דלהכי שכתבו דלמ"ד טומלה הותרה לפני לוכלי מהורים מני עבדי כומ"ם הא הכא לוכלי לאכילה כמ"ש עבודתה לאכלי משמר ולוכלי דיש לאכילה לכ"ע רק מהורים עבדי כומ"ם ביומא ז. ק"ר נחמן מודיעא היכא דלוכלי צריכים לאכילה:

לבאורה כי' נראה לומר דהנה לאכילת קדשים מ"ע היא וקדשים הבאים בטומלה לוכלי לאכלים כומ"ם במשנה פסחים עו: ק"כ אם יש מהורים פשיטא דצריך לעשות בטהרה דלא"כ מתבטל מ"ע דאכילת קדשים וק"כ מה ס"ד ביומא להקשות מתנאת השומר על ר"כ דמביאים לחטרת החטי' הא בקרבנות הגאכלים בודאי לי לפשר דס"ל לר"כ דלא מהדרי' לטהורים. וע"כ ל"ל דלפ דמלוה לאכול מ"מ הייבו אם לפשר לכל לוכה מלוה מיובית ולכן אם יכי' נעשה בטומלה ופי"כ לי לפשר לאכול לוי זה מעכב וכי' ס"ד דמותר בטומלה לפ שלא יכי' נאכל, וה אחי' ר' נחמן מודיעא היכא דלוכלי צריכים לאכילה, כפי' דמדרבנן מהדרינן על כך לכל מדלו' לפני בקדשים הגאכלים עבדי' בטומלה דהותרה וכ"כ שפר המלך פ"ג מביאת מקדש הי"ד דרק מדרבנן הוא ולפ"מ לק"מ דכי' מל"מ פ"כ מביאת מקדש ס"ו דמדרבנן תע"ג דלא מני עביד מ"מ מני מצוי שלית ולכן הכא דרק דרבנן הוא שפיר כתבו תוס' דלמ"ד טומלה הותרה לא כי' מקשה מתוס מי מני עבדי כיון דמ"מ מני מצוי שלית:

אבל נראת לי לפשר לומר דיכולים לבטל לכתחילה מ"ע דאכילה, אלא דלק"מ כי לפ אם מקריב כאן עמת יכולים לאכול את הקרבן, דשחיטה כשרה בזר ומזריקה ואילך מצות כהונה ויוכל כהן לזרוק את הדם ולא יגע בבשר והפשט ונתות בשר בזר כמ"ש תמני' יומא כו: ונמרא שם, ולפ"כ מקריב כהן עמת את המהורים והבשר נשאר בשרה ויכולים לקיים בו מצות לוכילה ושאני התם ביומא במנאת השומר דהתמא עלמה נעמת שפיר לפי' ר"י מודיעא היכא דלוכלי צריכים לאכילה כפי' מהורים, אבל הכא דרק הכהן נעמת לוי זה מעכב לאכילת הבשר ולכן הכא בב"ק כ' תוס' דלר' נחמן יכולים לבטל בטומלה לפי' מהורים ומ"מ כי' נאכל. וכזה מיושב קו' יש התלמוד שם על מ"ש ליומא לבעלי מומין מהורים שכחותו משמר הרי כיון שהקרבן נעשה בטומלה ול"ל לאכלו ולפי קלמר דעבודתה לבעלי מומים הייבו שהם יאכלו לחותו הא לוי נאכל, ובאמת טומלה הכהן לוי מזקק לבשר כלל ובבשר שפיר נאכל:

סימן קטז

לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם
מ' שמואל הכהן קליגסבערג
שליט"א אבד"ק קאלושין.

א) **עד** קושית כ"מ ביבמות ה: ו. יכול כבוד תב דוחה שבת וכו' לא לאו דמחמר ותם"ה לא דמי הלא דקיי"ל לחי עשה ודחי ל"ת לינמר מהכא דלא לידמי, ותמה לפי מ"ש תו' ה: ד"ה כולכם ות"ת ל"ל קרא בכבוד אא"ת דלא דמי שבת דכללו קרא לא דמי שהוא ואכיו מוהרים על השבת וכמ"ש קידושין לא. הבת כבוד אמך וכו' שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך וכו' וי"ל דמהכא יליפי' התם עכ"ל א"כ תם פריך לינמר מהכא דאין עדלי"ת הא הכא שאני משום שאתה ואביך חייבים בכבודי:

הנה בירושלמי ב"מ פ"ב ה"י איתא בכל אחר לא אמר מצות עשה קודמת למצות ל"ת ובאן את אמר אין מ"ע קודמת למצות ל"ת שגייא היא שהוא ואביו חייבים בכבוד המקום והייבו דמזה בעצם נדחה בבוד או"א, וקו' כ"ת קובה ובן בק' בפי' מהדורא בתרא ובערוך לנר ולא הי' כלום:

ונ"ל ע"פ מה שהק' קלה"ת סי' ל"ז סק"ח למה לי קרא דאין עשה דבבוד דוחה ל"ת הא אפשר למיפקרא כמ"ש בתובות מ. דאי אמרה לא בעינא ליתה לעשה (והיא קו' תוס' יבמות בתובות שם) ואי' דשאני בבוד אב דהוקש לבבוד המקום כמ"ש בקדושין ל: ותוס' יבמות ה: ד"ה מעמת דמש"ה ס"ד דאתה נם מומלה ושבת אבדה תע"ג דהוא עשה ול"ת ולכן ס"ד דדחי תע"ג דאפשר למיעקרא, ומש"ה י"ל דפריך כילף מכאן דלא דחי עשה לל"ת דאף דעשה זו קיל משום לאתה ואביך חייבים בכבודי מ"מ נגד זה יש לעשה דבבוד מעלה דהוקש בבוד אב לבבוד המקום ולכן לא נדעת מכל מצות שבתורה:

ב) **עוד** תמה כ"מ על רדב"ז סי' שכי שלפיש ד"ה שהקשה למה לזותה תורה להעניל הא שתם כלים חיבם בני יומם ותי' דהא דמעלם"ג דק בדיעבד מותר אבל לכתחלה אסור לבשל עד שיתקר כל כלי כראוי. והוא פלא דהוא נגד מ"ם בב"ק פה: לא אפרה תורה אלא קדרה בת יומא ובבוד תורתו כתב זם להבי' מהרש"ם והשיב דבבי רדב"ז תמוהים ולא אדע ליישבם:

לא) אדע מה שהעתיק נדול על הרדב"ז כי כדבריו כתב בתי' רמכיין בפ"ו שם בתי' רשתן ז"ל בבי קאמר כולם משום חשש בת יומן אסרן ולכתחלה אבל אם בישל בהם מותר שבתם כלים של עכו"ם חיבם בני יומן מכ"ל והכונה דלפי

פסחים דלא הלריכה תורה הנעלם אלא כלי שיהנו ישראל שבשלו בה היום והיה דוחק גדול דמניין יהנו ואח"ו כרכה תכרהם להג"ר תכום מספר"מ פסחים מה: ות"ל לא שיהנו שהות כ"י דמכא יהנו דהשכויים אין נאמנים כיון שאין כידם אלא דחייבי' שמא היקה בה יומא שכ"ל וק' הא רוב כלים אינם בני יומן ולריך לומר דהחורה לוחם לכחחלה להגעיל על הספק וכדיעבד מוחר, ועי' מה שהקשה הרמ"ה בבדק הבית בית ד' שער ח' ד"ה בשנין נעלם ג', לדעת רשב"ח דהכליפה עלמה שבקדרה אסור רק הא דנעלם ג' מלד כיטול הוא הי' רלוי שיהי' אסור לכשל בקדרה שהיה כ"י מס"ח אח"ל דאסור לכשל אינור לכחחלה מן החורה:

ולפי חי' זה של רמב"ן ורדב"ז יש גם מ' החורה חלוק בין לכחחלה ודיעבד וכמ"ש חום' זבחים מז. ד"ה מה וירושלמי פסחים פ"ב ה"ד ר' ירמי' אמר למנוה שיחאמרת ר"י בן פוי אמר לעכוב שיחאמרת וברכי יוסף או"ח ר' בשם חום' הרא"ש סוטה ח: במ"ש חבל מלרי מה שיעכב חימה היכי ס"ד שיעכב הא בעי' שיהא לעכב הכי דעתו דאפי' לאו בקדשים יש חלוק בדאו' בין לכחחלה ודיעבד:

ג) מה שהעיר על מהרש"ל חענית כו. בחי' חגדות שכ' על הרש"ל וכיוש שמחת לבו זה בנין בהמ"ק שבחוך ביוה"כ ולא ידענא חנוכו ביוה"כ משום חנוך בית המקדש, היה חמיהה גדולה אבל קדמו בחפארת ישראל כאן:

ועי' לקוטים במשניות החדשות דפוס ווילנא מ"ש דקאי על ט"ו בחב:

סימן קיז

לכבוד ידידי הרב הגאון החו"ב מ'

ב ש ה ש א ל ת י א ל דומ"ץ דפה סט א ש ו ב.

א) אשר הקשני כ"ח היום ביכמות קיח: בחחני' דיבש קנון שבח של יבמה קטנה יגדלו זה עם זה ומחני' דלא כר' מחיר ומקשה קרי כאן להקיש לאחיו עם ואחי לאו כר הכי הוא ואי' חכיי אמר קרא יבמה יבא עלי' כל דהו. ח"כ לר"מ דקנון אינו מיבם דחוקם למיעוט שמא יחלה סריס, ממ"נ אי ס"ל דרבם זה יבמה יבא עלי' ח"כ מפורש בחורה דקנון מיבם ואי ליח לי' דרבם זה ח"כ ח"ל כ"מ לומר דמש"ה קנון לח מיבם דחוקם למיעוט רק פעמ בקו' הגמ' דאפי' לאחו כר הכי ואינו רלוי להקמח עם:

והנה אי נימא דאכיי ס"ל דר"מ דחוקם למיעוט הוא רק מדרבנן כמ"ש הו' חולין יב. ד"ה פסח ועוד בכמה דוכחי י"ל דלא קשה דאולי האי דיבמה יבא עלי' לא מקרי מפורש בקרא להיחר יכולים חכמים להחמיר אך ק' לשימח הסוברים דר' מאיר מה"ח חוקם למיעוטא:

ונראה דהנה המהרש"ל מקשה על הא דאכי יבמה יבא עלי' כל דהו לא מקרי דיחדו הא ביבמות לו. לאכי' עשו כיאח בן ע' כאחמר בגדול וקונה רק מדרבנן כמ"ש חו' בקדושין יט. ד"ה ומדאוריימא. ואילולי דאיק קלח ואי' נ"ב קאח אה"ע ס"ד ד"ה והאנש כוון מעלמו לקו' מהרש"ל ודייק מאכיי כאי' רש"י בקידושין דמדאו' קנון בר יבום הוא:

ונראה כמ"ש חו' יבמות כ. ד"ס יבא דאק' על חלמנה לכ"ג דאומרת רק פעם א' א"כ היינו רלוי' להקמח עם ואי' דבעי' רק שהיבם והיבמה יהיו רלויים להקמח עם ורלוי' מקנון וקאנה דאיבמים ושלח כדרכה והשרחה עי"ש, ואף שלח הכיאו דזה אי' נאמרה יבמה יבא מ"מ ודאי שכוונחם שזה פי' אי' אכיי יבמה יבא כל דהו היינו אף שאין כיאה זו רלוי' להקמח עם מ"מ אם היבם והיבמה רלויים עמה לו אח"כ הוי יבום. ולפי' הך קרא דיבמה יבא לא קאי על קנון לבד אלא על כל אלו שבאוש'. וא"כ ל"ק על ר"מ אין חולק על הפסוק המפורש, דאין כוונח הפסוק להחיר קנון אלא שאכיי חירץ דגם קנון הוא בכלל אבל ר"מ אינו מודה בקנון משום דחוקם למיעוט. וממילא לא ק' קו' מהרש"ל דבאמח לא קאי קרא על קנון וי"ל דקנון קונה רק מדרבנן:

ועוד נראה דבדף לפ: אבא שאול אומר הכונס יבמתו לשם נוי כאלו פונע בערוה ואכמים אומרים יבמה יבא עלי' מ"מ וס"ל לאכיי כמו דגלמד דא"ל כוונת מנוס דיבמה יבא מכל מקום ס"ה דא"ל קריאת שם בכל דהו נמי. ואין אכיי מחדש אך יליפוחא אלא שלוהד מאכמים דלעיל:

ב) היום תמהני בכ"ק עד: ס"ס עלמו דומיא דע"פ עד א' כי אחי ע"א מלמדך בהדי' מחייב בקנס בעדות מיוחדת (והט"ז או"מ ל' ס"ה כאב דעדות מיוחדת לא מהני בקנס וכאן מפורש להפוך וכמו שהק' עליו בקה"ח שם סק"ד ועיי"ש בנה"מ סק"ד), וחו' מכות ו: ד"ה בדיני הקנו דכילוף ד"א מד"כ דעדות מיוחדת פסול ואי' דע"כ קרא לאו בדיני ממונות קאי דהא ע"א גבי ממון מוציל עכ"פ לשבועה ח"כ בקנס דכ' חוס' כ"ק מא: ד"ה מודה דאין שבועה ע"א בקנס וכ"כ גליון הש"ס לרעק"א כ"ק עד: בשם החום' וכן כ' רש"י כ"ק מא: ד"ה מודה והש"ס דהוי מלי למפרך חע"א פשימא דפשוט, והוא מפורש בירושלמי שבועות פ"ו ה"א מובא ברמב"ם שם סי' ה' והרי שנים מחייבים לאחו קנס שניים הוי שאין נשבעים בקנס, ח"כ למה מהני עדות מיוחדת בקנס נילוף קנס מדיני נפשות דלא חופיל:

סימן קיח

לידידי השלם החריף ושנון מר דוד

ניימאן יחי'.

אודות הקושיא בנימין פג: היכן מליט זה לאוסר וזה מתיר והרי יבמה דבעל לאוסר ויבם מתיר החס יבם הוא לאסר לה דלמי מבעל הא עריית וקיימת מ"כ איך למרו בקידושין יג: ודילמת אין לה בניס לאסורה לעלמת ועריית ליבם ויש לה בניס לכ"ע לאסורה, הא לי מיתה לינה מתרת, למה מוסרת ע"י חלילת היבם הא הבעל לאסר לה והיכן מליט זה לאוסר וזה מתיר:

נראה דרק עתה שמיתה מתרת לו למרי' דלי לאסר זה לאוסר וזה מתיר לבל לי נימת דמיתת הבעל לינה מתרת לף דבבר נסתלק בת האוסר ולא תלוי כלל בבתו של לאוסר יכול להיות גם זה לאוסר וזה מתיר ואין דניס כלל על בת האוסר, ושוי"ל לפי' רש"י ד"ה שזה דזה מתיר הייט שנשואים של שני יהידו לו. לבל בחולן אין כאן נשואין ומה דבעל לאסר וחולן מתיר לא ליבסה לן:

ב) ועל מ"ש בחלי"ת מ"ת מחובל ומזיק פ"י דהא דאמרי' אם יכולים להציל בלאחד מאבריו של רודף שאין הורגים לוחו שדין זה לא נאמר אלא בלים לאחר הבא להציל לבל הגדף עלמו אין לריך לדקדק והקשה מסאהדרין מט. דאמר יוחב של אבבר שהי' לו להציל את עלמו בלאחד מאבריו של הרודף, הרי דאפי' אבבר שהי' הגדף עלמו מ"מ בשן יוחב בשנש זו של אחד מאבריו:

ולי נראה שאדרבה משם רמי' להמל"מ, כי קשה מאד שעל בשנת יוחב השיבו הסאהדרין שאבבר לא יכיל לי' מנין ידעו סאהדרין שאבבר לא הי' יכול להציל באחד מאבריו ואם הוא ספק איך יחייבו את יוחב מיתה שמא הי' יכול אבבר להציל באחד מאבריו. אלא הוא הדבר שעל בשנת יוחב השיבו לו דיבו של המל"מ שהגדף עלמו מפני שהוא בהול וחרד על נפשו חיבו יכול לדקדק בזה ולא יכיל לי' לא קאי דוקא על אבבר רק על כל גדף חיבו יכול ומסני זה יוחב חייב על הריגת אבבר ומ"ז השיב יוחב דאף שבבל גדף יבבן ס' זו שחיבו יכול לבוון היבב אבל אבבר שבוון לו בדומן מסיים לא יוכל להתגלל בזה שחיי לבוון. ומ"מ רש"י בסאהדרין שם. ד"ה ויבול בתב להפוך ויבול הגדף או הרוחהו להציל באחד מאבריו. הרי דעתו דאין נפ"מ בין גדף עלמו לבל אדם:

סימן קיט

לבני יקירי השלם החריף ושנון מר

מנחם שי'.

הנני בותב לך בבקשתך מה שהחדש בסוגית דמוכח הגלח לאסר למדנו יחד:

א) קידושין נח. אמר עולא מוכח הגלה חינה ממון ומקשה ממתני' שם המקדש בחרומות למה מקודשת. והנה קשה מה בבך דמוכח הגלה חינה ממון מ"מ שפיר מקודשת דהא מעי להחשה הגלח שזה פרועה בחרומה ומעשר שמקדשה בו שיבולה להחס לבל בהן שחפון ולבבל מישרחל פרוטה שחהן החרומה ומעשר לבן בתו בהן וביון שיש בזה הגלח שזה פרועה מה גרע ממקדש תותה ע"מ שחאבר עליך לשלמן במתני' סג. דמקודשת:

והן אמת שבירושלמי דמלי פ"ו ה"ב ליתח דר' בי"ר חנינח אמר נותן מעשרותיו בעודה הגלה ור' יוחנן אמר אין אדם מבית מעשרותיו בעה"ב ופי' בפני עשה דר' יוסי ס"ל עה"ב ממון ולבן מוחר ליקח לזה דבר בשביל עודה הגלה ור' יוחנן ס"ל חינה ממון ואסור לו ליקח דבר בשבירו ולריך ליתן החרומה ומעשר בחנם וח"ב פריך שפיר ממתני' דלי טה"ב חינה ממון אין לה שום הגלה:

אבל בשבלי ליקח דין זה ודמב"ם דס"ל ע"ה מחיטות ה"ו עה"ב חינה ממון ומ"מ פ"ב מהרומות ה"ב מבית גמ' בבורות בו. דשמי ישרחל לומר ליישרחל אחר הא לך סלע זו ותן תרומה לו שאר מחנות לפלוני הבהן, ואף דבתב שם בר"ח בשהיו הבעלים רוצים ליתן לאחם לאחד משני בהנים אלו וכו' מ"מ הרי דעתו דרק מבהן אסור ליקח אבל מישרחל בשביל הבהן שרי:

וראיתי בחלקת יואב חו"מ סי' כ"ב ד"ה אבל שמוכח מיו"ד סי' ק"ם סב"ג בירושלמי דלי עה"ב חינה ממון אסור ליקח ממון בעד המוהי"ב, ולאינני יודע מה קאמר דשם מבית כ"י בשם הרח"ם בהן שהלוה את ישרחל על מנת שיתן לו תרומות ומעשרות למ"ד עה"ב חינה ממון לא מפקי' מיני', והייט משום דאף דמותר לישרחל ליהנות ולקחת ממון מ"מ כיון דאין הוא בעליס ואם חפם בהן אין מוליחים בם"ם דמב"ם פי"ב מהרומות הט"ו גם משום ליסור רבית אין מוליחין משום דלא הי' להלוה זכות בם:

ולבאורה יש להביא דאי' מנדרים לו: בעי ר' יהמי' מר' זירא התורם משלו על של חברו מה"ב על מי וכו' ומקשה ממתני' תורם את תרומותיו לדשתו ולא אמרת מה"ב דבשל

בברי

הכרי הא קא מהני ליה, הרי דמק' בפשיטות דהוי הגלה ולא מלי לה דדוקא למתן דס"ל טה"ג ממון ומשמע דאפי' לי טה"ג ליכא ממון מ"מ הוי הגלה:

אך יש לדמות. מדת כמ"ש הכ"מ פ"ו מנדרים דקי"ל דכנדרים דקיי"ל ומור לאסור משום הגלה אפי' לי טה"ג ליכא ממון מ"מ לאסור משום דלא גרע מומור ואין רצוי מכאן דיש הגלת פרוטה. ונס ע"פ מ"ש בחלת הרועים דר' ירמי' ור' זירא ס"ל טה"ג ממון וקושיא זו היא לדידהו. ומש"ה לשיטתם דס"ל ממון שפיר פריך הא מהכי:

אך אף שאין משם רצוי, אבל אי אפשר להכחיש דהוי הגלה אם יכולה לקבל ע"פ בזכות זה וכ"כ ע"ך מ"מ ל"ו סק"י דאף אי טה"ג ליכא ממון מ"מ הנאכר הוא נותן בעדות כיון שיש לו הנאה וכ"כ מקור חיים בדיקה דמוכח הגלה שיש כסף כיון דהא שמין לומו כהקדש, ואין שייך לומר ליכו ממון בדבר שיש לו שומת, רק אי טה"ג ליכא ממון הייט שאין משוב ממון ויקרן בגוף החפץ רק וכות מכמון הוא:

ודרב ממורלוויטוו ר' זאב לכרך הקצה במכתבו לפי מ"ש בקידושין ו: בתרומה יצא ידי מתיא כמתנה מ"מ להמזיר מ"כ למה בתרומה ליכא מקודשת אי טה"ג ליכא ממון והרי אין זה מה"ג בשלמת הלא ממון גמור דיכול ליתן לכהן אם התרומה של מנת להחזיר ואח"כ ימכור כל התרומה לכהן, אבל הא בוכיח דאף אם מתנה כן עם הכהן מ"מ כיון דאם לא יחזיר לו לא יוכל להוציא מידו מ"כ אין לו כל זכות בהתרומה וכל חידוש הדין רק שאפי' מתנה עם הכהן להחזיר והחזיר לו מ"מ יצא ידי נתינה:

וראיתי למהגה לפרים ה' טוה"ג מקצה קו' מ"ל למה ליכא מקודשת בתרומה נאומה יהא שיש לה למחם לכל כהן שתרצה, ומי' משום דכשעת קדושין לא ממי לה שום הגלה ולא דמי למן מנה לפלוני ולהקדש אני לך דמקודשת בטוה"כ שיש לה בתומה מתנה דהחם בשעת הקדושין יש לה טוה"ג ובהגה כנר מצ"כ הכא דכשעת קדושין לא ממי לידה שום הגלה וכמה מהקדש עכ"ל. והדברים מתמיהים ואין מוכן מה ביניהו:

ובם' חפארת מנחם ע"ה מליטות ה"ו לות ה' כתב לייטב קו' זו דמצ"ה לא מלי מקדש בתרומה כיון שאם יבא כהן ויתקפם מידו או מידה יזכה בם ולא יוכלו להוציא מידו ח"כ לאו מידי יהיב לה וכה"ג כ' ריטב"א בהקדש בתי' הגלה לטי"ג דהאמר שוה פרוטה ליכא מקודשת משום שעמה ליכו שלה ואחר הבריסה יוכל לחזר לזכות בו ויד כל אחד שוה בו:

ואין הדברים נכונים והדמיון ליכו עולה יפה דודאי התם דהוא שכשיו לפטר בהגלה אין לו ולה שום הגלה בו וכשיבוא נעשה הפקר ויד הכל שוה בו ואין לו ולה שום זכות יומר מלים אחר ובאחה הגלה ממקדש, אבל הכא יש לו עמה זכות בתרומה לקחת פרוטה והוא מקדשה באותו זכות, ואם היינו דניס לי המרומה שלו היו דבריו נכונים שכיון שאם מקפה כהן אין מוציאים מידו לכן לא מקרי שלו ושלה, אבל זה ודאי דאין הוא בעלים כיון דמה"ג ליכא ממון, והקו' רק דמ"מ יש לה הגלה ולענין הגלה מה מגרע שכאן יכול לחפוש ואין מוליאין ממנו, ס"ם קודם שיתקף בכהן מקח האשה פרוטה בעד טומת ההגלה:

ועיי"ש שוד בסי' הנ"ל לות ג' שכתב דבאחת אם קדשה בפירוש ואחר לה הרי אם מקודשת בהגלת הפרוטה של טומת ההגלה מקודשת. ומ"ש בנמ' שליכה מקודשת מייתי בקדשה שאם שלח דעמה על נוף התרומה ומעשר, והגה לכד שאי אפשר לומר כן כמו שהרגיש המחבר בעלמו, דא"כ מה פריך על שולה מתחגי דהמקדש בתרומת, ניחא דמחגי' דמקודשת מייתי אם קדשה בפירוש בטומת הגלה ואולי יש לייטב כמ"ש ריטב"א שם דמשמע דומיא דכהן דמקדש בתרומה מתנ ולא בטומת הגלה שיש לו בה. אך לדעתו והלוקו ניחא מחיד אפי' אם מקדשה שאם, מפחחת כוונתו לקדש בהגלת הפרוטה של טה"ג וכמו שכ' רא"ם בקדושין פ"ק סי' כ' דאם אחר לאכרו הבחילני שבעת לקדש בה אח האשה דמקודשת דמשמע דמכין שיהי' בחופן המועיל לקדושין וכיון שא"י לקדש בשהול אחרי' דכוונתו למתנה ע"מ להחזיר, הכא נמי הכי כיון שידוע שא"א למדשה בתרומה דשייכת לכהן נחכוון לקדשה בטה"ג:

אמנם לפי זה קשה בקדושין ו: המקדש בחלוף ליכה מקודשת בהגלת מחילת חלוה מקודשת, לפי' רא"ם הנ"ל ניחא דאם קדשה בחלוף מקודשת כיון דא"א לקדש בחלוה דשתו הי' מסחפת על הגלת מחילת חלוה. והגה בירושלמי קדושין פ"ב ה"א בחחת דעיהו כן דכ' המקדשי לי בחלוה אפי' לא נשמייל ס"ם מקודשת חלוה להוללה נחנה וכ' כפני משה דיש לחיות ומרחה"פ ד"ה מה דמסחפת לא הי' דעתו שיהיו המעות בעין שברי להוללה נחנם ובודאי לא קדשה אלא בהגלת מחילת חלוה הלכך אפי' לא נשמייל ס"ם מקודשת אבל אין כן דעת נמי בבלי וקי"ל דהמקדש בחלוה ליכה מקודשת ואיך שיחורן הקו' ס"ם דין רא"ם הנ"ל עכ"ם כיון שההלכה דהמקדש בחלוה ליכה מקודשת ול"ח דכוונתו להגלת מחילת חלוה הכא נמי אם מקדשה בחרומה לא מהני ולא אחרי' דכוונתו לקדש בהגלה זו של טוה"כ. וכל זה לפי דעת הס' הנ"ל, אבל הלא לא נחלו אלוק זה ובודאי אי טה"ג ליכא ממון אף אם יקדשה בפירוש בהגלה זו ג"כ ליכא מקודשת:

ויש לייטב קו' זו כמ"ש תו' קדושין נב: ד"ה המקדש שהקשו למה המקדש בחלקו כיון קדשי קדשים וכיון קדשים קלים ליכא מקודשת, מי גרע מהמקדש

מהמקדש ע"מ שתדבר עליך לשלמון דתקדש תפ"ס שלח נתן לה כלום תלת שפעה לה הגלה ותו' דהתם יכול ליטול שכר מדטורו והני כלנו נתן לה פרוטה תכל הכא הפה"ג תינח מעלו ותפ"ג דתיח בי' ס"ם שיכול למכרה לכהן מ"ח כיון שהוא ממון נבוה תינה מקודשת מכ"ל והכא נמי דכוותה תף שים לה הגלה מ"ח כיון דפה"ג תינה ממונו לח מהני ההגלה שתחקדש:

וע"ם פשוט לן דבריהם מוכנים דהח ס"ם יש לה הגלה ולריך לומר דכונתם דקדושין דניס חלד התקדש וכעי שיקדש בדבר שהוח שלו, ואם תינו שלו תף שים לה הגלה לח מהני ולכן מקדש בחלקו דממון נבוה הוח וכן תרוחה לי שה"ג תינה ממון תף שהגיות תינה מקודשת כיון שלח נתן לה מעלו, תכל לפח"ם חל"ח פ"ה תחיפות ה"ל כפס רפ"י ע"ז נד: ד"ה למעופי דמ"ה בערלה וכלאי הכרם לח מכרם וקדם בדמיהם תקודשת משום דהיח מותרת ליהנות כחליפי לי' הגלה תף להמקדש לסוריס בהגלה ונמלח שלח נתן לה כלום מ"ח לחזלי' בתר דידה וכ"כ שפר המלך שם ה"ו דכן מוכח מרפ"י קדושין נח. ד"ה ותפי' שכ' ונס ניח לן זכחה תלת בפה"ג זו שהוא לריכה לתנה לכהן ושה"ג ממון, ומשמע דתלו זכחה כו זכי' נחורה וכגון ישרחל שקדש כיהת בזרוע ולחייט דקיי"ל דחוכלת חתנות לף שכוחה ליישרחל לח תפי' לי שה"ג תינה ממון מקודשת דף דלדידי' לח שוה ממון לפפ"כ כיון דלדידה שוה ממון מקודשת ת"כ הדרת קו' הכ"ל למה תינה מקודשת כשוכת הגלה:

ובם' מעיני המכחה ב"מ יח: הביח דברי ס"ך חו"מ ר"ג סק"ח שתמה על רח"ח שכ' דמה"ג תינה נקנית כחליפין ובעל הטעור כ' דה"ה בחנב והקשה ס"ך דזה לי' דעת רבח עם, תכל לח"כ דחה הגמ' דברי רבח ולח היח דחנב קרקע נתינה לגלימתח היח ועיין ר' נמלילל חקניס הי' ע"י חנב וכן בקדושין כז. נבי קרקע במכר ומעלמלין בחתנה ס"ל לגמ' כהאי שיטות. הכי דמה"ג תהני בחנב, ותי' תעיני החכמה דטוה"ג תם תינה ממון תינה נקנה בחנב תם ישרחל מקנה ליישרחל חחר, תכל עם תף לדנבי ר"נ הוי רק מה"ג מ"מ חנל המקבלים כ' יהושע ור"ע ורחב"ע הי' ממון נחור, ולכן ס"ם מל"מ הכ"ל דחזלי' בתר החנה המקבלת הכח נמי מהני טה"ג ורבח שנם עם לחמר דלח מהני חנב וחליפין, משום דס"ל דחזלי' בתר הטוחן שכ"ד:

וע"ם דבריו יש לייחב הקו' בידוטה דטולח סוחר ס"ע דהכח בפ"מ לחתר והוח שטוחד בנד שדהו ופק' לו ר' חבח ממעשה דר"נ חקניס ותי' ההוח מדרבנן חליבי' דהי' קנין חנ"ק ומק' רבח עליו הח טה"ג תינה תמון וע"כ טולח ס"ל דטה"ג ממון, והח בקדושין נח. לחמר טולח טה"ג תינה ממון, וכן קשה לין ניחח שכ"ג הקנה לר' יהושע בחנ"ק הח בפסחים מו: ס"ל לר' יהושע טה"ג תינה תמון. ולדבריו ניחח דלף דבעלמח ס"ל לר' יהושע ושולח טה"ג תינה תמון כל זה הם ישרחל מקנה ליישרחל לחר לחכל הכח שכ"ג הקנה לכהן ולעני ולעני הוי ממון לחזלי' לחר המקבלים:

אך מי לפשר להסכים על דבר זה, כי לדבריו רבח בפ"מ שם"ל לחפי' כטובדח דר' נמלילל דטה"ג תינה ממון ע"כ משום לחזלי' בתר הגוחן, והלח בקדושין ז: בעי רבח שתי בנוחין לפני בני בפרוטה מהו בתר נוחן ומקבל לחזלי' וכו' וכתבו תוס' שם ד"ה שתי דפשיטת לרבח לחזלי' בתר מקבל חלח שמוטק מי עיקר לי' הלכ המקבל לי' הבעת שהן המתקדשות וכמ"ש מל"מ הכ"ל ד"ה ודע וכ"כ שם ד"ה ולחיתי בשם רבינ"ו ות"כ רבח טוחר דברי עלמו ולחפי' לפי' תו' ריי"ד שהובח במל"מ שם רבח מטוקק בזה והכח בפ"מ פשיטח לי' דלח לחזלי' בתר מקבל. תכל נרחה דדמיון של תשה"ת מטוקק, ודוקח בקדושין לחזלי' בתר דידה ותם נהניח מתקדשת תכל לין סברח זו שייכח בקניניס, וככל קנין בעי' שיהי' ממון תצל הנוחן שיוכל להקנות:

ב) **שי'** רמב"ם בפ"ב מכלורות ה"ו ספק בכורות תקפו כהן לין חוליתן והק' בח' רשב"ח שי"ח ובכסף משנה דהוח נגד ת"ם כ"ח ו: דלמר רבה ת"כ חוליתן ולמר ר' חנניה לרבה חניח דמסיים לך. וברחה דחוס' כ"מ ו: ד"ה והח הקשו למה לין חוליתן מידו והלח הבעלים יחמרו ליתן לכהן לחר ותי' דת"י לחכשו רק טוה"כ שים לו טו למ"ד טה"כ ממון. ומטחר דלמ"ד טס"כ תינה ממון ת"ח להוניח וכ"כ ר"ן חולין קלב. ד"ה והלכתח כווחי' דכל שים טו טה"כ לבעלים חוליתן מידו ולמ"ד טה"כ ממון ודחי הכי הוח וכרמב"ם פי"כ מחרומות הט"ו. וע"כ דרבה ור' חניגה דס"ל ת"כ חוליתן משום דטוה"כ ממון וגם בריימח דספיקות נכנסים לדיר י"ל דנ"כ ס"ל כן, תכל רמב"ם דפוסק טה"כ תינה ממון שפיר ס"ל ת"כ לין חוליתן מידו:

והא דכ' תוס' דחפי' למ"ד טה"כ ממון לין סחרומה שלו ויכול לחכוע רק טוה"ג שים לו כה כ"כ רשב"ח ור"ן נדרים פד: ד"ה משלם, דרבי דס"ל נוגב מכלו של חברו חשלם לו דמי מכלו חשוס טוה"כ ממון הייגו דמי חולין ודמי תרוחות ומעשרות לפי טובח הגלה שים לו בהן וכ"כ מתנה לפרים ה' זכי' מהפקר פי' ד' ד"ה לחכל שהקשה על רשב"ח ור"ן נדרים פה. וציי"ב שחלק דבהתי דכהניס נהניס לי ממון כהן הוח ותפי' לי טוה"כ ממון לין לו שלח טובה הגלה לבד:

אבל רפ"י קדושין נח: מפרש דלרבי הנוגב מכל משלם לו כל דמי תרומה ומעשר וע"כ דתי טה"כ ממון מקרי כולו שלו וכ"כ תוס' רי"ד שם וריטב"ח וכ"כ בפי' רתי"ם נדרים פה. ותף די"ל דתוס' ניחם טולקים טליהם ודוקח כשכבר הופרשה

הופרשה התרומה אז כ' תום' דאין לו כח אלא דמי טוה"ל כלבד אבל כל אלו מיירי כשעדנו טבל אז כל התבואה שלו. וכזה מיושב קו' מהרש"ל בקדושין נח: למה נקט מחלוקת רבי ור' יוסי בר"י בגונב טבל ולא בגונב תרומה, משום דרק בטבל ס"ל לרבי דמשלם כל התרומה אבל בגונב תרומה אף לי ס"ל ממון הוא משלם רק דמי טה"ל לבד:

אבל ריטב"א קדושין הנ"ל ס"ל לאפי' בתרומה דהוי ממונו לגמרי דמניא ראי' מהמקדש בתרומות וכ' ומשמע דהוי דומיא דכהן דמקדש בתרומה ממש ולא בטובת הנאה שיש לו כח:

וראיתי בקה"מ סי' ער"ב סק"ח ד"ה ולפי שכ' דלפי שי' ריטב"א דכל התרומה שלו ימשורר קו' הום' כ"מ הנ"ל דיתמרו הטבלים ליתן לכהן אחר דלא שייך תירוצם הנ"ל ולפי מ"ש למעלה לחרן שי' דמכיס לא קשה דמתן דס"ל מ"כ אין מוציאין מידו ס"ל טוה"ל הוי ממון:

והנה לשיטת רש"י והרשב"ם הנ"ל דגונב טבלו משלם לו כל דמי התרומה משום דטוה"ל ממון והוי כולו שלו, ואף דהגונב עושין מה בכך דהוי שלך מ"מ עליך שי' להפריש התרומה ומעשר וא"כ הלא לא הזקתיך כלום ולמה תשלם לך יותר מדמי חולין ופוטח הלזה, מ"מ לאמרי' דאין זו טענה ואף שאין להגונב היזק מ"מ כיון דהתבואה שלו על הגונב לשלם לו הכל. נפשם מה שנתלקו בו גדולי הפוסקים שבזמננו בפ' הרי בזמים מ"כ סי' רמ"ב פסק מי שגרף בית מברו שהי' מוטעת בתרומות ולא ידע לו כל היזק שפטור השורף וחלק עליו בעל מלקת יואב בס' דגל התורה סי' י"ג וכ' בטובדא שאחד לוה מנוי על משכון והבעי הפקיד את המשכון אצל ישראל ונאבד והלוה חייב משלם לנוי חובו מ"מ הישראל השני חייב לשלם לבעל החפץ אם נאבד בפשיעה אף שאין לו שום היזק משום דס"ם כיון דהחפץ שלו צריך לשלם לו והכא מבואר כבעל חלקת יואב:

אבל יש לומר דשאני הכא דגונב חבואת חברו צריך להשיב לו לשלם שפי' אין לחברו היזק דצריך למיעבד השבה משל"כ המס בשרפת הבית דכל חיובו אלד מזיק וכיון שאין לו היזק לא מקרי מזיק כלל וכן במשכון יכול הנפקד לומר לוה בע"ד דידי את ואינני שומר שלך ומלד מזיק פטור כיון שאין כאן היזק, ועי' בדגל התורה שבעל חלקת יואב מביא ראי' ממחני' ב"מ לה: השואל פרה מחברו והשחילה לאחר ומתה כדרכה דהשואל משלם לשיכר ור' יוסי חולק רק משום כילד הלה עושה פחורה בפריטו של חברו אבל כאן היתה שלו אף שאין להשוכר שום היזק צריך לשלם לו, ויש לייסב דשל"ה דהשואל החשיב לשלם כשיהי' חושם ועל דעת כן נכנס ואין ראי' שמזיק חייב אם אין היזק, ומה שהביא ראי' מכ"ק י: זרק כלי ובא אחר ושברו במקל חייב אי אזלי' בתר תבר

מנת אף שבלה"ב הי' נשבר לו דמי דס"ם מתה הוא המזיק הראשון. ומ"ש דמזיק מיושו דכ' מכה בהמה ישלמנה ולא חלקם תורם אם יש לבעלים פסידת אי לא, לממהה בודאי מכה בהמה קאי מלד היזק. ויש להאריך ואין כאן מקומו:

וקשה אם בקדושין בגונב טבלו מנלן דפלינ' אי ס"ם ממון דילמא רבי וריבב"י ס"ל דס"ב אינם ממון רק דטבל הוא של בעל התבואה והא דצריך להפריש תרומה ומעשר אין זה מגרע את קנינו רק שמוד ומצוה דמי עליו ודעת רבי דאף שאין לו היזק בגובת התרומה דהי' צריך ליתנה לכהן מ"מ על הגונב לשלם כמד כל תבואת מברו כמי' בטל חלקת יואב ור' יוסי בר' יהודה ס"ל דאף שהיא תבואת מברו מ"מ אם אין לו היזק א"י לשלם:

וראיתי בתום' ריי"ד בהא דגמ' משני דפלינ' במחנות שלא הורמו הוא נורם להפוך מרש"י דרבי ס"ל לאו בהורמו ואינם מלקו של כהן עדיין ויכול לומר לאי הייתי רוצה למכור טבלי לאחרים. ולולי י"ל דתום' ריי"ד מפרש דהפלוגתא היא כן דרבי ס"ל דיכול לומר הטבל שלי ומה לך ולי אם אמאן לקיים מצות תרומה ומעשר על ד"ת ור' יוסי בר"י סבר כמו שהורמו והן מלקו של כהן נם עתה:

אך אין נראה דכן הכוונה, וי"ל דהכא דעת ס"ז ריי"ד סי' ה' סק"ז דאפי' היכו רוצה לאכול חייב להפריש תרומה ומעשר ומצוה דרמיא עליו היא, וכמי' רעק"א שם הולק עליו דאין חיוב להפריש רק כשבועם לאכול אז אסור עד שיפרישו, וא"כ י"ל כפי' תום' ריי"ד, דרבי ס"ל דאאו כהורמו דמיין כדעת רעק"א דחרומה ומעשרות לא רמיא עלי' ומ"ם יכול לומר אאי הייתי מוכר טבלי לאחרים כהיתר ור' בר"י ס"ל כפ"ז דחיוב הפרשה רמי עלי' וא"א לפטור ממנה:

אך זה היינו דהא בכ"י ניסן מז: ד"ה מדאו' כ' דלאו מצוה דרמיא עלי' כרעק"א ומ"מ כתב דאם יאכול חייב להפריש משום דמשמרשי לי' ואף דרעק"א לא הזכיר דחייב רק בשעת אכילה בודאי מודה דכשיאכול חייב כפשוט כאולין קלא. הך ס' דמשמרש:

ובמה דקאמר בגמ' אא"כ דכ"ע כמי שהורמו אלא דרבי היא לי' דשמואל אמר אחת פוטרת את הכרי הלכך א"ל בעל הטבל כולי דידי הוא דפטרינא נפשי בחצה אחת, וק' הא אף דפוטרת מ"מ עליו לקיים מצות נחינה מדאו' כמ"ש רמב"ן בפ' המצות שורש י"ב ורש"י תולין קלן: ד"ה דאו'. ואפי' לשאר פוסקים מ"מ מכ"ע לכ"ע חייב תודבנן לתת לכהן א"כ למה חייב הגונב הא יכול לומר לו בודאי היית מקיים מצות נחינה וכמ"ש חתם סופר מ"מ ל' רחב הפי' מ"ם שבועות לב: מי ייתר דמשחבעת אפי' בחתת כי כן דרכם של ישראל

ישראל להפסיד ממון ולא לשבע לחפי' בחמת וגרמה דחפי' בגמ' דכל מה שהוא מכל ומיסור חפלת הוי ממונו של כהן וכמו שכורמו דמיין:

(ג) וראיתי להגהות הרש"ם שכתב דמהכא מוכח דאם מה"ג אינה ממון גם הוא עלמו היינו יכול להוליאה מיד לחרים וכדעת ש"ך מ"מ ס"ם רע"ו ודלא כהרמ"ה שם דדוקא יורש היינו מוליא (ועי"ש בש"ך דיורש יורש מוכח הגלה וכ' במחנה לחרים ס' סע"ב רלי' מרש"י קדושין נח: ד"ה ור' יוסי שלריך היורש ליתנם לכהן שאין לו בהן אלא טוב"ע הרי דכ' רש"י דיורש מה"ג לחפי' אינה ממון, ותמוה דאין רלי' מכאן דהא כי' מכל ופשיטא דמכל מורים לגבוי אבל תרומה ביד ישראל שפיר י"ל דאם מת אין ליורש מה"ג כלגה"ח שם סק"ב בשם של"ה) וכן דלא כהמחבר חו"מ פ"ו סל"ה דכ' דאין נשבעים על תביעת מה"ג דמשמע דאם מודה חייב. ותמ"ב כ' ברש"ג לעיקר דמחלוקת רבי ור"י בר' יהודה היא רק לענין כפל ובקר כ"ע לא פליגי דהגנב חייב לחפי' כי מה"ג אינה ממון:

ולדבריו מיושב קו' שער המשפט סי' פ"ו סקכ"ו על חה"ד סי' ש"ח רלובן שכלח משום ביד שמשון ליתן ללוי לקנות לו חיזה חפץ ולוי טוען שלח קבלם דשמשון משביע ללוי ות"י לומר לאו בעל דברים דידי אח לאף שכבר נשבע שמשון לראובן ונשאר ממנו משום דמידו בא לו הממון הוי בע"ד שלו. ומבואר רלי' מב"ק קח: בשומר חנם שגנב ממנו בחומש ונשבע ותמ"ב נמלא הגנב אם רלה עושה השומר דין עם הגנב חלמא כיון שגנב מידו הוי בעל דינו של הגנב, ואמה שער המשפט מהכא למה בגנב אבל לי מה"ג אינה ממון אינו משלם אלא דמי תולין משום דעל התרומה ומעשר לומר לו לאו בע"ד דידי אח אמלי לא אמרי' כיון שגנב מביתו הוא בעל דברים שלו, ולדברי הרש"ג נחמת גם הכא מיב הגנב לשלם לו פקדון ורק על הכפל פטור:

אבל דברי הרש"ג אף שכ"כ גם מקור חיים ס' בדיקה דהגנב פטור רק מכפל של עובת הגלה, מ"מ אין זה כל רלי' והוא נגד פשטות הגמ' כאן דלי' מה"ג אינה ממון אינו משלם רק דמי החולין וכמיק מחנות כהונה לו שאכלן דפטור. וגם מ"ש הרש"ג דלהמחבר ס"ם פ"ו רק מסתפה פטור על טע"ג לכל שם מודה חייב, ז"א כי מקור דברי המחבר הוא מתשו' מהר"ם מרוטנבורג שהובא בש"ך ס"ם רע"ו והיא במרדכי ב"מ פ"ח סי' רמ"ח ותשו' מיי' נוקין וגם משורש אף שם מודה פשוט:

אך על קו' שער המשפט יש לחלק דבב"ק קח: אף שמשה בבר נשבע השומר ונפטר מטעם"ב מ"מ בשעת גניבה הי' ברשות השומר דהי' שלוחו של בעה"ב וכן בשוכרת דחרומת הדשן כפי עשות שמשון כשמסר המפות ללוי הוי לו כאחריות עליהם והפשות היו ברשותו, משא"כ הכא לי טע"ב אינה ממון לא היתה החרומה כלל ברשותו:

וקשה לי ברמב"ם פ"ב מגניבה ס"ה גבי תרומה פשוט מכפל, למה הפריד רמב"ם בני דינים, דין ח' בניח הכא, ודין גבי תרומה מבהן הבית פ"י מתרומות הב"ג. וגם הא הרמב"ם מביא רק מה שמפורש בגמ' ודין זה דגבי תרומה פעיר מכפל לא מלאתי בגמ':

וכן קשה לי על רמב"ד פ"ו ממעשר הע"ו על מ"ם רמב"ם בהן לו לוי שלקחו פירות מישרחל מוליאין את התרומה ומעשרות מידיהן ונותנים לבהנים אחרים משום קנס ובחב רמב"ד מני לומר שאינו קנס אלא שאומר להם מבחח דבהן לא זביני לך כמ"ש בחולין קלח: והנה לבד מה שבחב גבד הירושלמי שם מובא בב"מ שמפורש משום קנס, מה רלי' מחולין דשם מבר המחנות לישרחל ושפיר קאמר דמבחי' דבהן לא מברחי לך, אבל הכא בהן הוא שלקח ומה נפ"מ אם מבר לו או לא חפס וכי נגרע אם מבר לו מאלו הי' חפס. ום"ם אם ב"ב אינה ממון אם חפס אין מוליאים מידו:

(ד) בשאגת ארי' סי' ע"ו מקשה הא ר' יהושע בפסחים מ"ו: ס"ל טע"ב אינה ממון בין לס"ד בין למסקנת, והיכא תאור בב"מ יח: בר"ג וזקניס שהקנה מעשר לר' יהושע משום מעלמלין לגב קרקע הא טע"ב אינה ממון. וכן הקשה על עולת דס"ל בקדושין נח: טע"ב אינה ממון והכא בב"מ משני כן לעולת שפי' לגב קרקע הרי דטע"ב ממון. ונראה דכמו כן ק' על רמב"ם שפוסק טע"ב אינה ממון ומ"מ הכא הקנה בתע"ק דמה דמשני ר' פפא דעת אחרת מקנה לוחן שאני ליה לי' לרמב"ם ורי"ף כמ"ש בפ"ד מזכי' ס"ם דאפי' בחמה בעי' עומד בגד שדהו וכן פרי"ף השמיט בב"מ הא דר' פפא וכ"כ נ"י שם דדעת רי"ף דאפי' בדעת אחרת מקנה בעי' עומד בגד החלר ות"כ ע"כ דעתם שקנין הזקנים הי' תע"ק כמ"ש הגמ', וק' הא טע"ב אינה ממון:

והנה י"ל עפמ"ש ש"ך ר"ג סק"ח דאפי' לי טע"ב אינה ממון מ"מ נקנה בגנב וחליפין והוא להפוך ממ"ש בחש"ו ב"מ יח: דאפי' לי טע"ב ממון מ"מ לא מקני בחליפין ות"כ כל הלה הקשיות ל"ק דאף דבעלמא טע"ב אינה ממון מ"מ לענין קנין גנב מהני, ואף שאינני מבין את הסברא למה אמרי' כן:

אך אפי' ניחא דלא כש"ך דבכל דוכתי מהני ל"ק, די"ל דוקא היכא דבעי' שוי של פרוטה והקלאה נמורם לו לי טע"ב אינה ממון אינו יכול להקנות אבל הכא בחרומה דל"ל כל שוי ואפי' חצי פרוטה ש"כ אין לריך הקלאה רק נחינה בעלמא וכמ"ש מולין קלד: נחינה כחיב בהו והוי כמ"ש ניחין כ. דגם שכחבו על חיסורי הגלה כשר דדי

בנחיתת גם וכמ"ש מו' שם ד"ה דילמא וה"ה במעשר וכלל מחנות דמה"ר תיכה ממון ומ"מ מקרי נחיכה, וה"ה הפי' בכ"מ ולא היא מחנות כהוכה נחיכה כחיב בהו ודי בנחיכה בעלמא כלי קיון ומהכי גם בלא"ק דנחיכה לגיממת היא:

אך לפ"ז רבה שחמר שם דלא מהכי לגב קרקע חולק על ס' ז ואין חובן דהא רבה הוא שהקשה על ר' חסדא בגיטין כ. דנחיכה גם מהכי לף שאין בו הקלקה:

ויש עוד דיחוש שם רובא להקנות מהכי לף בלי כל קיון כמ"ש בספרי חלק ח' סוגיא מ"ד לוח ח' ומכ"ש היכא שים מלוה בדבר וכמ"ש חו' ערובין ד. ד"ה רב ובכוחות יח: ד"ה חקנויי וע"ז הו"ח חל"ד שקיו. וא"כ י"ל דהכא משום שהיתה שנת הביעור כמ"ש חוס' לו בדף' שבי' ר"ג ירח שיאכלו בני ביתו טבל ח"כ משום מלוה לגן שהרי דגמר ומקני ולף דבכ"ד טה"ר חיכה ממון מ"מ משום מלוה מהכי וה שחמר בחיכה כחיב בהו דהוה מלוה לחת לכהן וללוי וגמר ומקני. לך נ"כ קשה למה חיחן רבה שם' ז וחמר דטה"ר חיכה ממון הח בבכורות יח: רבה בעלמו ס"ל שם ס' ז משום מלוה גמר ומקני:

ועוד י"ל דהכא בב"כ קמ"ל. קני לח וחמור יש שלש חיטות ומובחות כל הביעות כתו"מ ר"ג ס"י וב"ע ס"ד ור"י ס"ג. ובמרדכי ב"מ פ"ח סי' רמ"ח חשו' מהר"ם כתב דהא דמשני ר"ש הכא דעת יחכת מקנה לוחן שחני לף דטה"ר חיכה ממון, משום דהקנה להם נם החלר וכ"כ בחשו' חיי' נוקין סי' ה'. וע"כ הטעם משום מנו דמהכי הקיון על החלר מהכי נם על טה"ר לף שחיכה ממון. וכדעת ר' שמח בב"ב דקנה הכל וא"כ ל"ק על עולח ור' יהושע ורמב"ם דלף דבעלמא ס"ל טה"ר חיכה ממון מ"מ הכא מהכי משום מנו דמקני הקרקע מקני נם הטובת הנאה לג"ק, והא דלא ניחח לעולח שהי' קיון חלר והוי דעת יחכת מקנה כר"פ. משום דלית לי' דמהכי דעת יחכת מקנה בחלר וכמו שדחה בגמ', ורבא שחומר דלא מהכי הכא חליפין ולג"ק ליח לי' סברא זו דמנו. לך נם זה קשה דנסוכה ו. רבא חיח לי' סברא זו דמנו דהוי דופן לגבי סוכה הוי דופן לגבי שבת ומדוע חולק הכא. לכל מליכו לרבא בשבת לא. זרק כוית חוכלים דרבא מסופק חי חמריכן מינו ולמה נסוכה פשיטא לי' דחמרי' מנו'. ולף די"ל דרבא ס"ל הכא בעובדא דר"נ בלא"ק ל"ש ס' מנו דא"כ בכל לג"ק חי נימא דשייך מנו למה בעי שיחמר לגב וכמו שהקשה מרדכי ב"ב שם, מ"מ ס"ס הי' לו עלה להקנות קרקע והמחנות בימד וע"כ דרבא ס"ל דלא חמרי' מנו:

ה) שאנת חרי' סי' ע"ו דחי טה"ר חיכה ממון חיכו יכול לבטל חמן שחין לו בו רק טה"ר ומ"ה חמר ר"ח בפסחים מו. לח מקרח לה שם עד שחחפה דאם יקרח לה שם קודם החפי' מוכר עליו ואין לו מקנה ע"י ביטול כיון דטה"ר חיכה ממון בכל מקום אין ביטול והפקר מועיל לו דבל מה יחול הביטול והחפקר כיון דחיכו שלו ולח מחוכת דילי' הוח, והקשה עליו במק"ח דיכי נדיקה וכן בהי"מ סי' ער"ם מטרכין כח: מחני' דקדשי קדשים וקדשים קלים מחרים בנדבה הרי דיכול להקדיש ולהחרים חת המוכת הנאה שים לו בקדשים ומכ"ש שיכול לבטל ולהפקיר:

וצ"ע דהח קשה דרמב"ם ס"ו מפרכין הכ"ח והכ"כ דחיכו יכול להחרים דבר שחיכו ברשותו וחיכו שלו. והח קדשי קדשים חיכם שלו וחפי' קדשים קלים רק לר' יוסי הגלילי הם ממון בעלים. ופ"כ ל"ל דרק חם הוח מפקיע מקדושה חיכו יכול חבל הכח דחיכו מפקיע מקדושה יכול להחרים הקדשים וה"ה בטובת הנאה נ"כ יכול להחרים, ועוד י"ל כמ"ש מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' ה' דשח"ה בערכין דיש למוד מקרח דיכול להחרים כל הרם קודם קדשים לה' וחי לחו קרח לח היי יכול להקדיש חפ"פ שהי' לו בהם טובת הנאה וח"כ חין רחי' דיכול לבטל:

אך ק' לשחנת חרי', מכסף משנה פ"ו מנדרים הי"ח שכ' בהח דכהנים ולויס נהנים לי דחף דבכ"ד טה"ר חיכה ממון מ"מ הכח חסור משום ותור דחסור בנדרים וכפי' רמב"ם ורמב"ן. ומ"ה ר"ח דכ' ר"ן נדרים לג. בשמו דס"ל ותור מותר, ולפ"ז רבח בנדרים פה. דמשני שחני תרומה דיטלו על כרחו משום דקחתי למסרח עליי' שוית עפרח בעלמח ע"כ ס"ל דטובת הנאה ממון כמ"ש ר"ן ורח"ם שם ולכן פוסק כן ר"ח דטה"ר ממון וכמ"ש בשמו רמ"ם קדושין פ"ב ס"ם ל"ח. וק' לכלורה על כ"מ מנדרים מח: מוכח דרבח קבל דברי ר' נחמן דמחני' דמחנת בית חורן ר' חליעזר היח דוחור חסור לכל חין הלכה כן דהח בשמים כיפי הי' נדר ומ"מ חמר ר' נחמן דקני ע"מ להקנות קנה. לכל עי' ריטב"ח שם דרבח ס"ל כר' חליעזר והח דנקט רבח במחני' טעמח קמ"ל דסעודתו מוכחת עליו משום דהוות מצמע טפי. ולשחנת חרי' דחי טה"ר חיכה ממון ח"י לנדור נדר כמו שחיכו יכול לבטל ואין הנדר חל כלל מה מועלת דוחור חסור הח ח"י לנדור כלל:

וקשה לי ברמב"ם ס"ו מנדרים ה"י מי שחסר הנאת הבריות עליו חסור להנות ממעשר עני המתחלק בביח וכ' ר"ן משום טובת הנאה וק' הח רמב"ם ס"ל טה"ר חיכה ממון ול"ל כחי' כ"מ הל"ל משום ותור חסור בנדרים וק' מ"ט לח הקשה כ"מ על דין זה ויתרון כן, ולמה נטר עד הי"ח שם:

ובהאי טעיכח קשה מ"ש רשב"ח בנדרים שם. כהנים ולויס נהנים לי יטלו על כרחו חמחי כיון דטה"ר ממון יכול הוח למכור תומה הנאה לחחרים ותומס מחרים ימנו לכל כחן שירלו ול"ש דהח וכום ז חסר על עלמו ומה יש לו למכור. וכן קשה על ים"ם פ"ט דב"ק סי' ס"ח שהקשה

על ר"ן נדרים מז. ד"ה והוי יודע שחמה למה טהן לכניו לו לחמיו היכי הא מתהני מעובא הלחה דידהו ואסור כמ"ש לעיל לו: גבי מוכס מבלו על של חבירו, וכ' ים"ש וחימה מנלן שם דטוה"ל אסור להנות גבי קונס מיי"ם וחמוה דהא מפורש שם ולא לחמרת שה"ל דכעל הכרי הא קמהני לי' ואסור לעבור על הנדר ומ"ם ים"ש עוד שם דרכת בנדרים ס"ל מה"ל חיכה ממון. הוא נגד ר"ן ורא"ם ורש"י ותוס' שם פה. וגם נוף שברתי קשה להבין.

ובר"ן נדרים פה. שמקשה תיך יטלו כהנים על כרחו שמא יטחל ומתהני מדידי' ותי' הרשב"ה דלחף דיכול לטחל מ"מ לא חייבי' לכך והר"ן חולק דלחפי' יטחל מ"י לעקור לח קנין ממונו של הוכח ולין שחלה כהפקר והקו' שמא יטחל תמוה דלזיז ליכור יהי' לח יטחל לין כלן נדר ולישור כלל וי"ל דכחנתו כמ"ש בתי' רשב"ה שיטחל על נדרו שחסרה על כל הכהנים ויחמר קונס כהנים חלו שנטלוה וממילה יהי' לישור נדר לו מלד לישור נזל לך מ"ב הדרת קו' כ"מ פ"ו מנדרים דרכת ס"ל שה"ל לינה ממון ומה שהי' נדר לחסור משום ושור הא ס"ם בפתוח מש"ם ל"ם לי' נזל ול"ק קו' ר"ן משום נזל:

סימן קכ

לבני המופלגים מר פנחס ומר דוד יחי.

אשר כתבתם לי כי לחד מגדולי הדור מתי"ל מי' הניד לכם שפק לי יכול החדון למכור עבד עברי לבנו לוף שלינו יכול למכור העבד לחחר כמ"ש רמב"ם פ"ה מעבדים ס"י. מ"מ כיון שים לו זכות להוריש לו וכמ"ש בקידושין ח: שעובד לח הבן י"ל דה"ם מכירה, וגם לחר שהבן לינו נקרל יורש רק חלק מנופו כמ"ש שם לך ולח ליורש. והוסיף שלח מלח שפק זה בשום שפר:

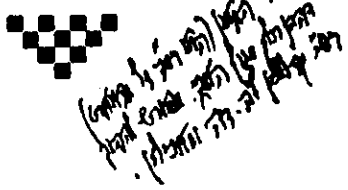
ודאי כן מקרי יורש בכל מקום וכמ"ש ביק קיל: הנוחל ומחכיל לח בניו וע"ן לחר בנמ' רשום יורש כרשות לוקח וקלי על בניו, והח דלחר הכח לך ולח ליורש לין הפי' שהבן לינו נקרל יורש רק כמו שפרש"י שלר יורשים שהוליל מן הכלל יורשים לחרים כיון שים שני פסוקים "ועבדך" למיעוט ושם שים "יעבוד לרבוי", והכרעה מחלק בין ליורש לחר. ומפורש הדבר במנחם חגוך מלוה מ"ב שכ' לדבר פשוט דלין המדם מוכר עבד עברי לבנועי"ם לענין בכור שלינו נוטל פי שנים בע"ם.

ונראה רלי' מפורשם מדברין לח: מת המוכר יגחל בנו ומק' בנמ' פשיטל ולי נימל דמכירה וירושה שוים ולם הבן יורש ה"ה דיכול למכור לו מחיים ח"כ כיון דבכתי מרי חומה לינו נגחל בקדושים כמ"ם בקדושין כח. בפיר נריך מתני' להודיע דין דבן נוחל כיון דח"י לקנים כתי חביו ודלי דליטו נוחל ומה זה פשיטות דנוחל, חע"כ דחינו חלוי זה בזה ולח שליטו נוחל כתי חביו מפני שרק לחים לחמר, להמוכר עלמו ים זכות זה ולח לבניס, חבל בשמת בנו יוכלו דהוה קלי במקום מיריטו, ולל תחמר שבחמת גם בכתי מרי חומה לח שליטו נגחל בקרובים מ"מ הבן עדיף ויכול שפיר לגחול כתי חביו, הל כוכלת מדת ח"כ בקדושין יג: דקחמר מרכה לני לח הבן וכו' נימל גם מעלה זו מרכה לני לח הבן שיכול לגחול בית בכתי ע"ת כתי חביו לע"כ ח"י לגחול, וגם הלח שם כמתני' לח דנקט יגחל בנו, פשיטל ל"ד בו חלח ה"ה כל היורשים דרך הכח בע"ש יש חלוק בין בן לשחר קרובים מפני מעוט ועבדך חבל לי לח"ה כל היורשים שוים וגם הל בערכין שם מבני מהו דתימל וכו' קמ"ל והיינה גחולתו מ"מ, והל זה והיינה גחולתו שייך לכל הקרובים, וגם יניד עליו רבו סיפל דמתני' מת הלוקח יגחל מיד בו חלח דוקל מיד בו חלח ה"ה מכל יורש דהל יכול הלוקח למכור לכל חדם כמ"ש שם בתתני' לין מונין שנה חלח מעשת שמכר ועי' רש"י שם שהרחטון מכר להשני ומ"מ הדין דלין גחגל בקרובים וכמו בבן הלוקח דה"ה כל יורש ה"ג בבן המוכר לחו דוקל בן חלח כל יורש שוה, ולף דהם יורשים וגוחלים הביח בבתי ע"ת מ"מ לי' לגחול בתי המוכר ולין קנין חלוי בירושה כלל:

אלא שמת"ם כ"מ פ"ב מעבדים ה"ב בשם רלב"ג דמדין ירושה נלמד דין המכירה ול"ל כיון דבן יורש ה"ה דיכול לבניו למכור לו מחיים לכל דברי רלב"ג לינם יסוד ומנלי' מקור זה, ופשום שדין זה של רמב"ם שח"י למכור ע"ע ולינו מפורש בגמ' וכ"מ כ' בפ"ד ה"י שנלמד מהיקש דכי יכור לך לחוך העברי הו העברי' וגם מלח יכולו ממכרת עבד, ותמוה דכי יכולים ללמוד היקש מעלמו וליכל בגמ' וכמ"ש רש"י שוכה לח. ד"ה לח מקשין, וידוע דחוש' חולקים ועי' מלח הרומים חות ג':

ומ"ש מלח יכולו, קשה דזה פי' חדש ובסנהדרין פו. ר' יוחנן חמר חוכיה לנוכ נפש מלח יכולו וכו' וקלי לע"ע שהוח ברשות עלמו לכל לח שחסור למכור ע"ע שהוח ברשותו. וגם קרח דלח יכולו קלי דלינו ממכר על חכן הלקח כמ"ש רמב"ם פ"ח מעבדים ה"ה:

ופשוט ול"ל כיון דבקדושין יח: ת"ר יש בעברי מה שלין בעברי' ויש בעברי' מה שלין בעברי וכו' מוכח דחוך מה שפורש בברייחל שניהם שוים וכיון דבעברי' כתיב לעם נכרי לח יחשול למכרם ה"ה בעברי:

סימן קבא

פאשוב תרע"ד.

בפרדם חלק ח' סי' ס"ו מביא מ"ם בהיכת גומא לפרמ"ג פ' ויקרא דאפי' חלב ודם לא הוכשרו לחזכח רק אם הי' להם טעם הכושר, והקשה עליו מהוס' מנחות ו. ד"ה כמה דלמסקנא אפי' הי' לו טעם הכושר לאסור:

הנה כוונת דברי היכת גומא דממשקה יצרהל ממעט רק ליסורים שלא הי' להם טעם הכושר חלא דמיעוט בן הבקר הוליא ערפה מן הכלל דאפי' הי' לו טעם הכושר לאסור, אבל כל שאר ליסורים שהי' טעם הכושר מומרים. ודבריו נאמרו לפיטם הוס' חולין קמ. ד"ה למעוטי דליסורים שהי' להם טעם הכושר בחמת מוחרים למזבח, וקו' הוס' מנחות הל"ל מנעבד דאפי' הי' לו טעם הכושר לאסור ל"ק כמ"ם ריטב"ח חולין שם דשח"ם דמעטיהו קרא בפירוש לליסור, אבל אם אין מיעוט בפרשת אי כשהי' לו טעם הכושר מוחר:

ומה שהקשה עוד שם על הפמ"ג שכתב דאבל הי' לו טעם הכושר כמעי אמו מחולין קל. ודאי כ' רחמנא אבל אמן לא אמי מיני שכן לא הי' לו טעם הכושר (והוא מקור דברי מהרלנ"ח בח"ם שבמל"מ פ"ח מאמן ה"ז) והוס' שם ד"ה אמן דאבל לא הי' טעה"כ כיון דנשחטה אחר שילח לאויר העולם:

ל"ק דכמו כן ק' על הוס' שם ד"ה מה שכ' דנבלה לא הי' לה טעה"כ והכא במנחות אמרי' דערפה הי' לה טעם הכושר, וע"כ ל"ל דרק נגד אמן כ' הוס' דאבל לא הי' לו טעה"כ דאף שהי' מוהר כמעי אמו מ"מ לא דמי לאמן דגם עתה יש לו טעם הכושר אבל נגד כבד גם אבל יש לו טעם הכושר:

ומה שהק' על היכת גומא שדם כבד אינו הי' לאיר לאסור כשליל מר"ן חולין עד. דדם שליל לאסור דכי כל כהמה אחלבו ודם הוא משקה לא לוכל אבל כבד הוי לוכל ואפי' אי כבדא לאסור, לאסור הי' לו טעה"כ כמעי אמו:

לא קשה דס"ם כיון דליסור דם לא הוחר כשליל משום דמשקה הוא לא ס"ד שיבא להיתר ע"י שכנוס לכבד ונאכל ע"י הכבד. והלא כל ליסור דם בלשון הכילה נאמר ושיעורו ככזית ככל אכילות כמ"ש הרמב"ם בפ"ו ממאכלות אסורות ה"א ורש"י פוכח ו. ד"ה רוב. ומ"מ כיון שמשנה מכל אכילות לא נחרבה להיתר, וגם כת רש"ם חולין פ"ד סי' ה' כתב דדם שליל לאסור משום דהוי דם האברים שפירש וכן תוס' שבחים כב. ד"ה והרי לא ס"ל כר"ן חולין דדם הוא משקה עי' פני יהושע:

סימן קבב

לכבוד ידידי העלם השנון השלם מר קלמן מאנצלא יחי'.

אודות שאר מחמת ביכמות נב. אמר לגבלר כהוב נא לחרוצתי לכבחנסנה חגרשנה וכו' ולחשה בעלמא אינו נא מפני שאין בידו לגרשה וכ' תוס' שם ד"ה ולחשה דהיינו למ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל אבל למ"ד אדם מקנה הוי נא בידו לגרשה כמו בשאר דמהני לוקח עבד ע"מ לשחררו וכתב לבשחקחך עלמך קנוי לך מעכשיו כמ"ש ביבמות נב: אבל הרמב"ם פ"ג מגירושין ס"ו כתב השעם דאינו נא משום שלא היחה בח גירושין כשנכתב גיטה וגמלה שלה נכתב לשמה. ולפ"ז אפי' למ"ד אדם מקנה דשלב"ל פסול וכ"כ מל"מ פ"ו מגירושין ה"ג ד"ה ובזה, וקשה לפי עצם הרמב"ם למה מהני לרבי בשאר הא נם שאר כעי לשמה כמ"ש ניטין ע: ויו"ד רס"ז סמ"ח:

ואף דפסול לשמה בשאר הוא מונ"ם דלא לה מלשה חה לינו מוסכם דר' מאיר חולק ע"ז כמ"ש ט"ז רס"ז סק"ח. אבל ביבמות נב: רבי הוא מ"ד דאהני בשאר ורבי בניטין לע: ס"ל גז"ם כמ"ש ר' יוחנן מ"ע דרבי נמר לה לה מלשה ונם הא כ' ט"ז שם סק"כ דלענין לשמה בשאר מ"ל לגז"ם חלא מפורש כן בשאר חופשה לא ניחן לה היינו לשמה:

אבל נראה דלק"מ והדבר פשוט דרק לדידן דאין אדם מקנה דשלב"ל ואי אפשר שיהי' חל עליה הגט והשאר שפיר אינה כת גרושין משא"כ לי הדין דאדם מקנה דשלב"ל הוי כת גירושין ונכתב שפיר לשמה ונטעמו של רמב"ם הוא מלוי רק בדין דשלב"ל לא מהני ולענין זה אין כל חלוק בין תוס' לרמב"ם כלל, והא דהולרך רמב"ם לטעם זה ולא לאמר משום דשלב"ל, י"ל דפדיפא מינה קאמר וכמ"ש במחנה אפרים ה' גירושין רמב"ם פ"ג הע"ו לחלוק על תוס' הנ"ל דוקא בעבד שייך בפלוגתא אי מקנה דשלב"ל אבל בגט אין כאן הקנאה ואם יראה שלא לגרש הרשות בידו וס"ם בשאר אי מקנה דשלב"ל ודאי הוי כשאר לשמה:

ובאמת קשה מאד במ"ם קלה"ת סי' ר' סק"ם למה פסול שאר שלא לשמה אמת נושו של שאר הרי אם בן מורין הרי אם קנוי ואמאי לא קנה מלמו בשאר שפר דמ"ם מנותן אח עבדו לאחר וכותב לו עבדי קנוי לך דנקנה בשפר ולא בעי לשמה ומי' דגם ושאר אינו בשאר

בתורת קנין וזכי' דלא מליגו קנין בע"כ אלא בי ונתן בידה וכן בעבד ומש"ה אמרי' גיטה לגירה בלים כאחד אבל בשטר מתנה דבעי' שיזכה המקבל בתורת זכי' וכל זמן שלא בא האלר לידו לא זכה בשטר מתנה ומש"ה בשטר שחרור שלא לשמה כיון דל"מ בתורת שחרור אלא בתורת קנין ובעי' זכי' וכיון דיד עבד כיד רבו הו"ל כנותן שטר מתנה לחבירו על תלנו ונתן השטר מתנה באלר דלא קנה לא האלר ולא השטר:

אבל מ"ם קלה"ח בפשיטות דאין בנע תורת זכי' והקנאה ליט מוסכם. ואמנם כ"כ תוס' ערובין עח. בד"ה ומקני יהדע דאף בלא קנין ליכא לאסורא לגרש בשבת וכו' הרי דהגירושין אין בם משום קנין וכ"כ הפלאה בתובות פו: תוס' ד"ה האומר דאין לדמות קנין הגט לשאר קנינים דהא קונה הגט בע"כ ולא מליגו קנין בע"כ. אבל בתוס' כתובות לא. ד"ה דאי הקשו על רש"י דגט מה שהוא בתוך פיו לריך הגבהה הרי בגט האמרה תורה ונתן בידה אפי' בלא הגבהה הרי דמה שהוא בידו הוא קונה אפי' בלא הגבהה, מבואר דדעתם דגט מלד קנין הוא. וכ"כ בתוס' בילה לו: סד"ה והא דכתו דאין התקדשים לפי שגרלה בקונה קנין בשבת כתו כן לשון לאת גט בשבת ומוכח דיש בגט קנין וכ"כ ח"ם חו"מ קמ"ם ד"ה ובאמת דהגירושין עלמן קנין הם כמ"ש תוס' זה ועי"ש שהוכך בזה אולי ליכו רק סלוק בעלמא שהבעל משלך כתו מהאשה אבל לכשוף מסיק דהא ליכא דוגלי גופה קנוי לבעלה לאישות ולכן בודאי קונה ח"ע קנין גמור ועי' בענין זה בספרי חלק ח' סוגיא ה' אי אשה הוי קנין הבעל:

שוב כתב לי הרב הגאון ר' שמואל אהרן יחי' בעל הפרדס כי בס"ם אהע"ע ח"א י"ח וח"ב סי' מ"ה העלה נ"כ דשטר רמב"ם חלוי אי אדם מקנה דשלב"ל ונם כי בחבני מלואים סי' ל"ה סקי"ג מקשה קו' זו ותין לי ס' תבני מלואים:

חלק אורח חיים

א ציצית ע"י מכונה (ב) קו' מנחות לט. קשר עליון דאו'.
ב שבת קח. כותבים תפילין ע"ג עור עוף.
ג בענין תנוך קטן.
ד או"ח נ"ו הפסקת יתא שמע רצה. (ב) בענין זט"ח בבית הכנסת.
ה ש"ץ שטעה ומתפלל שנית אי תוזר ואומר קדושת.
ו על ס' גחלי אש.
ז שיעור מאכל שגתפה.
ח בברכת החמה. ואי נשים מברכות.
ט על ס' אבני זכרון: יין מבושל, מוקצת. הבערה לחלק.
י ב' נערים בר מצוה אי קוראים הפטורה בברכות זא"ז. (ב) כתב ע"ג כתב בס"ת. (ג) אי כיפים לעני לקבל פתנה כדי לשלם חוב להמלוה.
יא נשיאות משקפים בשבת. (ב) מבילתא יתרו זכור ושמור. (ג) בשול מים בשבת.
יב סריקה בשבת (ב) קו' יבמות לה: להמית עובר. (ג) ר"ה כה. גוזרני עליך ביוה"כ.
יג שבת קלז: הלייט משמרת בשבת.
יד עד סי' (כב) בבנין עירובין.
כג ספק עירוב.
כד מש"ב הגאון ר' ליב אוירבך ז"ל בענין מצה שלא כדת"ג.
כה מי פירות.
כו בענין קרבן פסח.
כז אי יליך חוץ לתחום למול ביו"ט שני. (ב) ביצה חיה אוכל או משקה.
כח לא אד"ו ראש. (ב) קו' ברכות סג. ר"ע לא חניח כמותו.
כט חלה השעיר, בדיקת סכין ביו"כ, קיש צעדיו לסרכות.
ל סוכה שסככת ביו"ט אי כשרה.
לא סוכה שלא בזמן מצוה. (ב) סי' משניות לרמב"ם ירידת גשם בתחילת החג.
לב דינים: מספרות על הסכך. (ב) ניטל הפיטמא.
לג בספר חני.
לד ירושלמי ע"ז תענית באטרו חג.
לה גוזל שמן מנ"ח שכבת אי משלם. (ב) ר"ח וחנוכה.
לו על ס' אבני נזר: נשים אי מוציאות במגילה. (ב) זכירת עמלק (ג) ברכת מצה ומרור.
לז אי בפורים מחזירים ס"ת לארה"ק לפני המגילה.

חלק יורה דעה

לח כתב איסור בשותפים.
לט שחיטת נחלל שבת בפרהסיא וישראל עע"ג.
מ על ס' אחיעזר במחשבת איסור.
מא על אלדד הדני, (ב) ש"ך יו"ד כ"ט. (ג) רמב"ם ניטל כוליא ופחול יד) כסף נבחר טוני' רוב.
מב טרפא על קמט, (ב) צמקה וסרפא (ג) עצם לבן בשומן אוזא.
מג מבעל אבני נזר לחותני הה"ג אודות בועה בדקין ושגוי מראה.
מד חולין פ"ג מ"ה אכלה טם. (ב) חולין נז: עסקן בדברים. (ג) שם נה: איש פיכוס.
מה יו"ד סי' ס' נתפטמה באיסור ק' מבכורות ו: ועוד פלפולים מצנינא.
מו נוי תגר כיטון אי נאמן.
מז עד מט בענין תרנגולים משונים.
נ דינים שונים: עוף הודה מצ"א. (ב) נ"ט בר נ"ט. (ג) נקניקים (ד) הבל וזיעה. (ה) חנ"נ (ו) משייניק נשפך עליו מעט חלב. (ז) תערובת כלים. (ח) עוד בזה. (ט) נפלט"נ. (י) כל דפריש.
נא זית אי חריף.
נב מבשל בשבת אי דשיל"ם. (ב) ביטול אי' יבש ביבש.
נג בי"ש מסתם יינם.
נד מנורה בת שבעה קנים.
נה חולה שאין בו סכנה באבזרייהו דנדת. ואי נדה בכלל ערוות.
נו קו' בביצה יח. נדה שאין לה בגדים. (ב) המזה מחלון של רבים.
נז עד נט מקוה שמימי זוחלים.
ס מקוה שיש בסילונות כלי מיסער המודד כמות המים.
סא ילד נולד מתעלף, וכן אדום או ירוק לענין מילה.
סב בתפירת ס"ת.
סג תפירת כופין. (ב) הכנסת מת לביהכ"נ.
סד נתוה מתים.

חלק אבן העזר

סה נשתטית.
סו מורדת.
סז נכפה ומסרבת.
סח ספק אי קבלה אשתו את הגט לענין חר"ג
סט תשו' הרב ממאסקווא על זח.
ע תשובתי על דבריו.
עא אודות שבויה.
עב גיורת.
עג מינקת.
עד עה עגונה.
עו אשת איש ניסת לאחר אי צריכה גט.
עז קדושי טעות.
עח לתת הצעירה לפני הבכירת.
עט נשואי אונס.

פ שליחות לכתיבת הגט.
פא ב' תיבות בגט נראות כאחת.
פב בארות ומעינות. וסופר סייע לעד הגט בהחיסתו.
פג בשמות הגט. ותשובת הגאון ר' יוסף מדווינסק.
פד שם אשר אנשיל.
פה בגט שאין האות כתיבה תמה.
פו דיין בעל מום במסירת הגט.
פז הרשאה בלי גט אי יכול לעשות שליח ושוב.
פח שליח לקבלה.
פט ער צא בענין זקוקה להליצה, ומכתבי הגאונים מלובלין ומוואַרשא.
צב צג בענין עקר, ותשובת הגאון ר' יוסף מדווינסק.

חלק חושן המשפט ועניינים שונים

צד קנין רבנות בכסף.
צה קנה בקנין על בוררים אי יכול לחזור
צו נתן מטבעות למשכון והוקרו.
צז קנין חצר.
צח מכירת מצות ועכרות.
צט חזקת חליבה.
ק טענות אודות שכר הכשר חלב.
קא קו' תוס' קדושין יז: (ב) שם יח. דין עשו (ג) בריש מס' ב"מ.

קב נדון יום או יומים.
קג יורש למעשר (ב) מתי חיוב תרומה. (ג) כהנים שמגלו במקדש.
קה לח"מ פ"ד מערות אם השלישי אומר א"י.
קו קדושין פא. (ב) במשפטים ויעלו עולות וכו'. (ג) קציצת אילן (ד) יום ולילה לא ישבותו (ה) גוטריקון.
קז סתירת הרמב"ם במוכני שעשה בן קטן ביומא לז.
קח חיך קודמין.

קט על תרגום יונתן חוקת שכורקין י"ח טריפות.
קי על ס' דרכי משה ותי' על רמב"ם לישתן ועריכתן בחוץ
קיא על ס' מי נפתוח יבמית.
קיב בירושלמי איזה מקומות וקדושין מב.
קיג רש"י עזרא י' ואשכיב איל צאן.
קיד סנהדרין קיא: ערים תשע מאת שני השבטים (ב) אודות השיתין.
קטו תוס' ב"ק ק. טומאה הוחרה בצבור.
קטז קו' ביבמות ה: (ב) ע"ז עה: (ג) מהרש"א תענית כז.
קיז קו' ביבמות קיא: (ב) קו' בק עד.
קיח קו' בגיטין פג: (ב) מל"מ פ"ח מחובל דנרדף עצמו א"צ לרקדק אם יכול להציל באחד מאברין.
קיט בסוגיא דטובת הנאה ממון.
קכ בקדושין יז: אם יכול למכור עבד עברי לבנו.
קכב קו' יבמות נב. כתוב גם לארוסתי.
קכא בתיבת נומא פ' ויקרא בחלב ודם.

וזה דבר השמיטה, בבית הדפוס חסר סי' זה במקומו והוא בא פה

סימן קד

לכבוד בני יקירי הרב השנון ווותיק ושלם
מר ב נ י מ י ן יחי'.

א) **אשר** עוררת אודות מ"ש סוף במדבר ולא יבואו לראות כבלע את הקודש. למה לא נמנה במנין הלאוין. והרמב"ם בספר המצות בשורש השלישי כתב מפני שלא הי' נוהג רק במדבר. והקשית הא ביומא נד. איתא מעשה בכהן שהיה מתעסק וראה רצפה וכו' ויצאה נשמתו מפני שבבית שני נתנרשה חזרו לחבתה הראשונה.

הנה פשוט כיון דהיה איזה זמן היתר במקדש ראשון אינו איסור עולם ואינו נמנה והוי רק לשעה. אבל יפלא מאד איזה מקור היה לחז"ל לחלוק זה דבמקרש ראשון לא היה לאו זה נוהג כלל. וגם קשה כל הלאו זה למה היה אסור מן התורה לראות כלי הקודש הא איתא בפסחים כו. דמראה אין כו משום מעילה ועי' תוס' שם ד"ה מעילה מירושלמי סוכה פ' החליל דאפילו אי' דאו' אין בו. ונם קשה דבסוף עירובין ת"ר הכל נכנסים בהיכל לכנות לתקן מפני הצורך וכן כתבו תוס' ב"ב יד. ד"ה שלא דלצורך שרי וב"כ רמב"ם פ"ז מבהכ"ח סוף הכ"נ אם אין שם תיבור יכנסו דרך פתחים ומבואר דאפי' בבית שני שרי וכ"כ תוס' כ"ב שם נם משחרב משכן שילה עד שבנה שלמה בהמ"ק היה מותר להוציא ס"ת מן הארון ולעיין כו. וא"כ מה מתיב ר"ח ביומא על הא דכשעת עלית הרגל מנללים להם הפרוכת ומראים להם הכרובים רכ' ולא יבאו לראות הא י"ל להראות חיבתם מיתר משום דהוי לצורך וצ"ע.

ב) **ואשר** שאלת כירור זמן הרלקת נר חנוכה אי בעי דוקא בלילה ממש, או זמנו בין השמשות.

בשבת כא: מצותה משתשקע החמה וכ' תוס' שם לה. ד"ה תרי וזבחים נו. ד"ה מנין ומנחות כ: ד"ה נפסל כשם ר"ת דהסירוש הוא מסוף שקיעה והוא לילה ממש דא"א לומר לפני הלילה דשרנא בטיהרא מה מהני, והטעם הוה איתא במס' סופרים פ"כ ה"ד דאין מברכים על חנר עד שיאותו לאורו וכ"כ רא"ש שבת פ"ב סי' נ' דהזמן בתחלת לילה והנ"ה מרדכי סי' תנ"ח דהוא צה"כ וכן טוא"ח תרע"ב מסוף שקיעה וש"ע ומנ"א סק"א וסמ"נ אשל א' דלא ידליק כה"ש.

אבל יש רעות דהזמן כה"ש. במס' סופרים הנ"ל מכיא קרא לא ימיש עמוד הענן יומם וכ' בחסדי דוד להנ' חיר"א דהכוונה כשכת כנ: א"ר יוסף לא ימיש וכו' מלמר שעמוד ענן משלים לעמוד אש וברש"י שעמוד אש בא קודם שישקע עמוד הענן וא"כ נלמר משם שמדליק קודם הלילה. ונם כל ראית ר"ת היא משרנא בטיהרא. וכפסחים ד. ראמרי' שאור הנר יפה לבדיקה מ"מ כ' ר"ן בשם רא"ד ריש פסחים דכורק בשעה שיש עור אור היום קצת וכ"כ כ"ח ומנ"א ר"ס תל"א דבדיקה טרם הלילה וכ"כ פמ"נ רכוונת ראב"ד בין השמשות. וכן רעת ר"ן שבת בנ"ח ריכול להדליק קורם שקיעה ונ' דאויל לשיטתו בפסחים שרעתו כראב"ר וכ"כ כ"ח תרע"ב כשם רא"ם.

ויש לדון למ"ש הר"ן שבת ריש ה' חנוכה דנ"ח כיון שע"י נם מנורה נתקן עשאוה כמנורה, ולפ"ו צריך להדליק מבעו"י דהדלקת מנורה בין הערבים כמ"ש תורה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים ומתני' מנחות מט. אין מחנכים את המנורה אלא בשבעה נרות בין הערבים ורמב"ם פ"נ מתמידים הי"א, וכפסחים נט. נרות קורמות לק"פ וב"כ רמב"ם פ"א מק"פ ה"ד דהטבת נרות קרם לפסח ושיטתו דהטבה היא הדלקה כמ"ש בפ"נ מתמידין הי"כ וכס' המצות מ"ע כ"ה. וכן ברש"י וכחים יא: ד"ה אין שכ' מעבודות האמורות ביום כנון עבודת הרם וכ"כ ביומא טו. ד"ה אין הרי דהדלקה ביום וכ"כ רש"י כת"י (רפוס ווילנא) מנחות פט. ד"ה אין משקיעה"ח. ואמנם האבן עזרא שמות יב. ו. כ' דהדלקה אחד שקיעה אבל רמב"ן שם חולק עליו דהדליקו ביום וכ"כ אברבנאל סוף תצוה.

וזה ימים אחדים הקשה לי הרה"נ מ' נרשון לפירות יחי' איש ירושלים במתני' סוף חגיגת הזחרו שלא תנעו בשלהן ובגמ' תני נם מנורה ותנא רידן רלא תני מנורה משום רלא כ' בה תמיר. ותמה לפמ"ש תוס' שם בא. ד"ה האונן דסומאת ע"ח כעי הערב שמש וזמן הדלקת הנרות ביום כמבואר בירושלמי דלמ"ד נעילה רלתות היכל אין תפלת נעילה בלילה רקודם הערב שמש ננעלו רלתות ההיבל וא"כ איך אפשר להטביל המנורה הא בעי הערב שמש.

והנה יען שהקשה על פי הירושלמי, עניתנ לו רעל הירו' לא קשה, רירו' סוף חגיגה מכיא שלחן שנטמא מטבילים אותו בזמנו אפי' בשכת רברי ר"מ וחכמים אומרים מיד ופי' קרבן הערה מיד ואין צריך הערב שמש וכודאי שהלכה כרכים וא"כ רעת ירו' דלא בעי הערב שמש וכן כ' תוס' חגיגה הנ"ל בשם ירו' תרומות פ"כ דטומאת רבנן א"צ הערב שמש.

ועוד אמרתי דתוס' תנ"ל כתבו רק כנגיעת וראי של ע"ח כמ"ש שם כנ. ואלא רחתכה ע"ה אמאי יטמא ויטבול הא מטמא וקאי אבל הכא ברגל רהוי רק ספק נגע ע"ה אין ראי' מתוס' רבעי הערב שמש.

אבל כאמת אין בזה ארוכה. דאין צריך להקשות ע"פ הירושלמי דוקא, דהלא מפורש היטב כנמ' רידן דהרלקת מנורת מבעור יום כמ"ש למעלה, וגם יקשה מאר על הרמב"ם דפוסק בפי"א ממטמאי

חבלים

משכב חי"א רטומאת ע"ה ברגל בעי הערב שמש אפי' ספק נגע וצריך לומר דהרמב"ם לא נרים בירושלמי וחכמים אומרים מיר ונם בתוספתא סוף חגינה לא הובאו בלל דברי חכמים רק דברי ר"מ.

ולדעת רמב"ם הנ"ל דהדלקת הנרות היא הטבתם והנרות דלקו נם ביום בלא"ה קשה דאי אפשר להטביל את המנורה ולבטל מצות ההדלקה (ואמנם מפורש בגגרו באן בחגינה מנורה לא כתיב בה תמיר וכמ"ש רש"י).

וזכורני שבאחת החוכרות מירחון של הה"ג רי"ו יאסקאוויטץ יחי' מפאביאניץ ראיתי קושיא זו ופלפלו בזה ואיננה אתי כעת.

ג) **ואשר** תמהת בברכות ז: רמשני ואי בעית אימא שעה משחקת לו שאני, הא חלוק זה כבר מוכא למעלה ברשע שהשעה משחקת לו וכו".

באמת קשה מאר וכבר עמדו המפרשים על זה עיין עליהם. ובילדותי ראיתי בדקדוקי סופרים להה"ג ר' רפאל נטע ראבינוביץ שהביא מש"ס

בנעימים

כתב יד ישן דלא נרים בן. וזה עתה ראיתי בבית מדרש לתורה בשיקגו ש"ם כת"י בן שש מאות שנה וליתא שם הך ואיבעית אימא כלל.

ד) **מה** שאמרת בברייתא ולמה אין מערבים בה רבש מפני שהתורה אמרה בל שאור וכל רבש לא תקטירו ממנו, רקשה הא זיל קרי בי רב הוא ומה קמ"ל, ופירשת הכוונה רקאי על חצי שיעור דהיה רק קורטוב אחר, וע"ז אמר דהתורה אמרה " כ ל " שאור " ו כ ל " רבש ואסור נם ח"ש בכמ"ש יומא ער. מכל חלב.

הוא רבר הראוי לאמור. ויש להטעים יותר דהיו יכולים לערב את הקורטוב רבש ויהא בטל ראין מבטלים רק איסור דרבנן ובמקום מצוה שהקטורת תהי יותר מושבחת לא נזרו כמ"ש מדרבי סובח דלכן מותר לבטל סכך פסול. ורוחח זה מפני שחתורה אסרה והרחיקה באן את הדבש וא"א שדבר האסור יהא תקון וטובח ושבח ואין קמנור נעשה סניגור וכמ"ש רשב"א חולין צח: נבי זה היתר חבא מכלל איסור ראף רמן התורה מותר לבטל איסור מ"מ אי אפשר שיהא מצוה לבטל ולהוסיף.

חושתק וחוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"א

ס' אי, לחרת פלבי (ערית דמרא)
23.